

पापविनाशसञ्जातपुण्यविशेषपरिशोभितसकलजनपदसहचरितस्वीयोत्तमते-
जोविशेषेण स्वयंजनपदपरमहिताचरणकृतिपर्युत्सुकमानसिकसंकल्पप-
रिवोथितमहामात्यपरिकल्पितवार्षिकशारिदायनवरात्रोत्सवसमकालिकस्वी-
ययावजनपदग्रामतल्लजादिकृतमहाप्रयत्नपुरस्सरान्वेषणसंलब्धतत्तद्रामसुख-
संपदादिविचारानिष्टनिवारणोपायान्वेषणचतुरतत्तद्रामप्रतिनिधीभूतमहाज-
नोद्भासकरमहासभामण्डलेन राज्यमतीव दुर्दशातो मुक्तं बभूव ।

तथा यस्य पितामहेन श्रीमन्मुम्भडीलुण्णराजओढयर्महाराजेनभूसुरमण्डल-
स्य कल्पतरुनिवह रूपेण चिन्तामणिना विस्मारितबलिकर्णादिवदान्यभावे-
न विद्वज्जनपरिचुम्बितविविधविद्यानिषयायमानस्यबुद्धिदैवत्वेन रात्रिन्दिव-
समन्विष्यमाणवेदशास्त्रेतिहासपुराणागमतन्त्रादिनानापरमप्राचीननिबन्ध-
सारसमुद्धरणचुञ्चुपण्डितसहस्रमण्डलसम्मतविषयविशेषसारासारविवेकनि-
र्णयसमयसंजातमहामहाबादविषादलीलापूर्वकसंस्कृतकर्नाटकभाषापरिभू-
षितग्रन्थशतनिबन्धा वेदशास्त्रादिसम्मताभितस्यपरदेशीयवर्णाश्रमधर्मवि-
द्यापरायणपरम्परापरिपालनतत्परताश्रयणपक्षपातक्षणक्षणसंपादितसहिरण्य
सहस्रोदकधारासहस्रततुलादानहिरण्यगर्भकन्यादानादिषोडशमहादानसह-
स्रान्तरोपजीविकासंपादकनव्यमहामहोदेवालयप्रतिष्ठानदीदेवमातृकपरमम-
हाकुटुम्बपरम्परापरिपोषकविचित्रोत्तमक्षेत्रसहचार्युत्तमातिविस्तृतपाङ्क्तम
वनमण्डलपरिमण्डिताग्रहारदानभरिग्रहपरितुष्टचित्तसंपूज्यमानस्वस्वाश्रित्वे
वतापरितोषसमयसमुपनतवरलाभाद्विगुणितचित्तप्रसादपरिशोभिततत्तत्कुलपु-
वतिजेगीयमानयशोनिक्कुरुष्वेण परमसाहसिकेन लोकोपकाराय श्रीतत्त्वनि-
ष्पारण्यो ग्रन्थोप्यं विरच्य विनीर्णो नवनिध्यात्मकः ।

सद्गुरुसद्देवतासत्तार्थसत्क्षेत्रसद्भक्तसद्देवशास्त्रसत्काव्यसज्जनसद्देशसच्छिल्प-
सत्कलासद्गुणिसद्वाज्यसन्नीतिसन्मार्गसन्ध्यायसत्पूजासत्सेवासदुपचारसमा-
सक्तहृदयेन तत्तद्ग्रन्थोक्तलक्षणलक्षिततत्तच्चित्रकचित्रविचित्रितदेवताकुसुम-
मञ्जर्यष्टोत्तरशतचतुरङ्ग (बुद्धिचल) चक्रसहस्रसौगन्धिकापरिणयान्यूना-
नतिक्रकथाप्रतिपादकमहाभारतस्थतत्तदध्यायश्लोकगतयावदर्थानुवादिती-

कासंख्यारत्नकोशग्रहणदर्पणलघुनिघण्टुवंशरत्नप्रभायनेकग्रन्थकर्त्रा लोकानां नित्यनैमित्तिककाम्यकर्मसु तत्तद्देवतोपासकानां तत्तद्रतोपवासनियमेष्वन्यूनानतिरेकिलक्षणलक्षिततत्तन्मूर्तिविशेषमन्तरा यथाकथञ्चिद्विरचितमूर्तिकल्पने तत्तन्महर्ष्यादिनिबन्धोक्तरीत्या तत्तद्विध्यतिक्रमजनि-
तप्रत्यवायजन्यपापफलानां स्वेच्छाकल्पितमूर्तिपूजनादिजन्यफलापेक्षया प्राबल्येन प्रक्षालनाद्धीतिन्यायमनुसृत्य तत्तत्कर्मण्येव बहुभिः परित्यजिरे परित्यज्यन्ते परित्यक्ष्यन्ते चेति यथाविधि तत्तन्मूर्तिः संपाद्याल्पमहाधन-
बाहुल्यसाध्यतत्तत्कार्यकरणेयथोक्तफलं सर्वेषामन्यूनानधिकं भूयादेव चेति च पर्यालोच्यार्थानुवादेल्पज्ञानांबुद्धिप्रमादादेर्नित्यत्वात्तदापात्तिरित्यात्र ग्र-
न्थे महानिबन्धनिबन्धुनिबद्धलक्षणपद्यान्येवात्रानूदितानि ॥

भिन्नभिन्नग्रन्थेषु भिन्नभिन्नप्रकरणे उक्तानि तत्तद्देवतालक्षणान्यत्र ग्रन्थे समानजानीयानां तत्तद्देवतादिलक्षणानामेकैकस्मिन्प्रकरणे सन्निवेशसम्पादितः । अत एवैतग्रन्थोनेन महाराजेन कृतः महर्षिकृतमहानिबन्धवन्न महतां शिष्टानां परिग्रहाद्धीयते ।

किं चात्र ग्रन्थे उल्लिखितयावद्देवतानां मध्ये एकस्या द्वयोस्तिसृणां सर्वासां वा देवतानां यथावत्स्वरूपज्ञानं परममुल्लेखनोपायेन क्रीडाकुलविद्वद्विद्वत्स्त्री-
बालवृद्धादीनां तत्तद्वर्णाश्रमस्थानां छदक्रीडा (गंजीफ् वा पेद्) श्च-
क्रीडादिप्रवृत्त्यैव स्थिरतया तत्तत्कार्यविशेषेषु करबदरमिव गोचरी भवेदिति नवमं कौतुकनिध्याख्यं प्रकरणं प्रकरणशेषतया निबद्धम् ॥

आबालस्त्रीवृद्धमास्तिकतासम्पादकः—तत्तदास्तिकशिरोमणिभिस्तद्वंश्यै-
श्च तत्तद्देवतापूजादिसंगे धार्यमाणपञ्चाविधभस्मतिलकरुद्राक्षादिविषये देवताभ्यः समर्प्यमाणपत्रपुष्पफलसन्निवेशविषये प्रत्यहं देवालये तद्वक्तृजन-
शिवदर्शनसामयिकप्रदक्षिणादिविषये च व्यवस्थात्र सम्पादितेति सर्वैरपि सर्वदा सर्वकर्मसु चापेक्षणीयोऽयं ग्रन्थः न कस्याप्यरतिं कदाप्युत्पादयेदित्यलं पल्लवितेन ॥ श्रीमन्महाराजवंशविस्तारोग्रिमग्रन्थद्वारा ज्ञेयः—कालविशेषस्या
त्रोद्देशान्नलेखि विशेषरूपेण ।

अथ कलौ ! युधिष्ठिरशकादारभ्य १५३२ तमशालिवाहनशकवर्षा
न्तं भरतखण्डे राजां सिंहासनागमादेश्च कालविभागः—

२१ कलियुगादौ युधिष्ठिरशके प्रभाषिवर्षादारभ्य प्रभादीचवत्सरान्तं युधिष्ठिरस्य पौत्रं परिक्षितमारभ्य प्रवेकराजपर्यन्तमेकविंशतिराज्ञां (२१) दिग्यरसिंहासनमाधिरुह्य राज्यपरिपालने वर्षाणि १११५	१११५
३० तत आनन्दवर्षादारभ्य प्रभववर्षान्तं मगधाधिपतीनां सुमाल्या दिकानां कदम्बरराजपर्यन्तानां विंशद्वाज्ञां (३०) राज्यपरिपालनवर्षाणि ... ४९४	४९४
४ ततः विभववर्षादारभ्य सर्वजित्संवत्सरान्तं मयूरवर्मप्रभृतीनां लोकादिष्वेकदम्बरराजपर्यन्तानां चतुर्णां (४) राज्ञां राज्यभारोद्ग्रहणवर्षाणि ... ८०	८०
२१ ततः सर्वधारिसंवत्सरादारभ्य विरोधिवर्षान्तं जयन्तिकदम्बर- जादारभ्यैतद्वंशानामेकविंशतीनां (२१) राज्ञां राज्ये प्रजापरिपालनवर्षाणि ... २४२	२४२
३० ततः विकृतिवत्सरादारभ्य क्रोधनवत्सरान्तं वृषलराजादिकानां दुर्मिवराजान्तानां विंशद्वाज्ञां (३०) राज्यधूर्वहनवर्षाणि ४५६	४५६
७१ ततोक्षयवर्षादितः सिद्धार्थिवत्सरान्तं कदम्बरराजादिकानामेव द्वंशानामेकसप्तविंशत्यानां (७१) राज्ञां राज्यपरिपालनवर्षाणि ... ५९४	५९४
१ ततो रौद्रिसंवत्सरादितः दुन्दुभिवत्सरान्तं वीरसेनराजपुत्र्यां गोवि- न्दभगवन्नाम्नः पत्न्यां क्षविष्यां पुत्रस्य (१) विक्रमराजस्य राज्यभारान्ताभि- वर्षाणि ... ६३	६३
१७८ एव युधिष्ठिरशके भट्टसप्तत्युत्तरशतराज्ञां संहृत्य राज्याधिकारवर्षाणि ... ३०४४	३०४४
१ ततो विक्रमशके रुधिरद्वारिवर्षादारभ्य शोभनशृङ्गान्तं मालवदेशाधि- पस्य विक्रमराजस्य (१) राज्यभारोद्ग्रहणवर्षाणि ... ४१	४१
१ ततः क्रोधिर्वर्षादारभ्य श्रीमुखवर्षान्तं मन्त्रिणो भट्टेः राज्यपरिपालन- वर्षाणि ... ३०	३०
१ ततः भाववत्सरादारभ्यैश्वर्यवत्सरान्तमवन्तीदेशाधिपते भोजराजस्य (१) राज्यरक्षणवर्षाणि ... ४४	४४
३ पथे विक्रमशके राजां (३) राज्यभारोद्ग्रहणवर्षाणि ... १३५	१३५
० ततः शालिवाहनशके बहुधान्यसंवत्सरास्त्वर्जितसंवत्सरान्तं शालि- वाहनादिकानामाभिरवंध्यानां मानराजपर्यन्तानां राज्ञां राज्यरक्षणवर्षाणि, ... ६७०	६७०
९ ततः सर्वधारिसंवत्सरादारभ्य क्रोधनवत्सरपर्यन्तं हलेषीदु-स्या- निकनवषल्लाळानां राज्ञां (९) राज्यपरिपालनवर्षाणि ... ९८	९८
० ततोक्षयसंवत्सरादारभ्य सिद्धार्थिसंवत्सरान्तमालेगोन्दिप्रभृतिराज्यानां द्विष्टी (देहली) पादपहा इत्यस्य म्लेच्छमहाराजस्य पक्षीयम्लेच्छैरपक्रान्तात्वा देवार्त्तिहासनाधिरौहणयोः यत्तावतां राज्ञामभाववर्षाणि ... ५४	५४
१ ततो रौद्रिवर्षादारभ्य रौद्रिवत्सरान्तं बिदरेसुरितालप्रभृतिभिर्भिन्नभिन्न- धर्म्यभिर्नाभिर्देशीये राजभिः परक्रमेण देशान्बहुजिवा द्विष्टीस्यम् (देह- लीस्यम्) एतत्सिंहासनं सदानामितिप्रबलेनातेगोन्दीओरगद्वयतापकृ- राजेन तान्विजित्यानीतम् । तेन ततस्तदारुह्य नीतानि राज्यभारवर्षाणि ... ४२१	४२१

ततो दुर्भतिवर्षादारभ्य श्रीमुखवत्सरान्तं पेनगोण्डे-कम्पलराजोति
प्रबलो राजकार्यार्थं भावयुववर्षयोः केपामप्यगोचरतया भुषोन्तरे रहो गृहं
निर्माय तत्र सिंहासनं संस्थाप्य गोपयामासेति तद्वर्षाणि ... २

ततो धानुवर्षाच्छ्रीहृक्षराजादिकानां श्रीनरपतिकृष्णराजान्तानां राज्ञां
सिंहासनमधिरुद्ध नीतानि राज्यपालनवर्षाणि ... १२९

ततो नरपतिकृष्णराजः स्वस्य सन्तानाभावेन स्वजामात्रे रामराजाय
सिंहासनं दत्त्वा तत्र तस्य पट्टाभिषेकं कारयित्वा तारणज्येष्ठशुक्लपञ्चम्यां रवौ
दिवं जगाम । ततश्च रामराजस्यैतद्भ्रातुः तिमलराजस्य च तत्र सह राज्य-
भारवर्षाणि ... १४

ततोयं तिमलराजः स्वशरीरपातसमये स्वस्य पुत्रांश्चतुर आहूय तेषु
ज्येष्ठस्य श्रीरङ्गराजस्य श्री-रंगनगरम् (श्रीरंगपत्तनम्) आनेगोन्दीस्थं
सिंहासनं च-द्वितीयस्य रघुनाथराजस्य पेनगोण्डेराज्यं-तृतीयस्य रामराजस्य रायवे-
ल्लूरसंस्थानं-तुरीयस्य वेङ्कटपतिराजस्य चन्द्रगिरिराज्यं च ददौ । ततो विकारिवर्षा-
दारभ्य शालिवाहनशके १५३२ तमसौम्यवत्सरान्तं श्रीरगराजादिश्रीराजभौडयम-
हाराजपर्यन्तानां श्रीरंगनगर (श्रीरंगपत्तन) सिंहासनदातृसप्तमश्रीरंगराजपर्य-
न्तस्य राज्यभारवर्षाणि ... १३१

एवं शालिवाहनशके १५३२ वर्षान्तं राज्याधिकारिणा राज्यभारोदिवर्षाणि १५३३

ततश्च शालिवाहनशके ९५३२ तमसौम्यवत्सरान्तं श्रीपरोक्षिमहापजा
विकानां सप्तमश्रीरङ्गराजपर्यन्तानां राज्ञां राज्यपालनवर्षाणि ... ४७११

५७ श्रीकृष्णः—(देवकीपुत्रः)
 प्रयुम्नः—(रुक्मिणीपुत्रः)
 अनिरुद्धः
 वज्रः
 प्रतिवाहुः
 सुबाहुः
 उग्रसेनः
 ६४ श्रुतसेनः
 अग्न्य श्रुतसेनस्य वंश्याः क्षत्रियाः
 कलावनके भुवं पालयिष्यन्ति
 १ यदुवीरराजः—(श्रुतसेनवंश्यः)
 भद्रसेनः
 सहस्रजित्
 दृढसेनः
 दृढद्रोहः
 अपराजित्
 प्रद्योतनः
 सुमित्रः
 वसुमित्रः
 भद्रास्यः
 राजदेवः
 १२ १-यदुराजः २-कृष्णराजः
 एतौ द्राविव कर्नाटकदेशे महीशूर-
 राज्ये (मैसूरस्ये) अधिकृतानां
 राज्ञां मूलभूताविति ज्ञेयम् ।

३२ जीमूतः
 विकृतिः
 भीमरायः
 नवरयः
 दशरथः
 शकुनिः
 कराम्भिः
 देवराजः
 देवक्षेत्रः
 मधुः
 कुकुरः
 अनुः
 पुरुदूतः
 अंशः
 सारवतः
 भजमानः
 विदूरथः
 शूराग्रः
 शशिः
 प्रतिच्छन्नः
 स्वयंभोजः
 हृदीकः
 देवमीढः
 शूरः
 ५६ वसुदेवः

देवयानी
 ज्येष्ठपुत्रः
 स्य यदाः
 पुत्राः ४
 १ सुहृत्सजित्
 १२ { १ कोटुः -
 २ अनलः
 ४ रिपुः
 दृजिनवान् (उपरितनस्य क्रोष्टोः
 पुत्रः)
 भवाही
 रूपकः
 चित्ररथः
 शशिविन्दुराजः
 पशुभवाः
 धर्मः
 वशना (सितः)
 रुचकः
 रामकवचः
 पराजित्
 ज्यामवः
 विदर्भः
 क्रयः
 कुन्तिभोजः
 वृष्णिः
 निर्वृतिः
 दग्धादः
 ३१ व्योमकः

ततः श्रीचन्द्रवंशे—
 श्रीकृष्णराजओडयर्महाराजस्य वंशावलिः ।
 राजानाम् ।
 १ श्रीमहाविष्णुः
 धन्वा
 अग्निः
 चन्द्रः
 सुयः
 पुरुखाः
 आयुः
 महपः
 १ ययातिः—अस्य पत्न्यौ देवयानी-
 शोमिष्ठे
 { १ यदुः } { देवयान्याः २
 २ तुर्वसुः } पुत्री
 { ३ माधवी } कन्या चैका
 { १ अरुः }
 १० { २ इत्यः } शामश्रायाः त्रयः
 { ३ पूर्वः } पुत्राः
 ११ पौरवाः—पुरुवंश्याः सर्वेऽपि एत-
 न्नामानः

राजनाम.	राज्यपरिपालनवर्ष- मासदिनानि	परलोकयात्रायाः शा- लिवाहनशकवर्षमास- पक्षतिथिसमयः
१ श्रीपदुतजमहाराजः	१२९३ साधारणमासशुक्ले ३ १३२२ ममाधिवेशाल- शुक्ले ५	१३४६ शोभकच्छावण- शुक्ले १०
श्री (ज्येष्ठ) दिरी बेददचामराजओदयर्म-	१३३१ सर्वधारिमासशुक्ले ६ १३४६ शोभकच्छावण- शुक्ले १०	१३८१ बहुधान्यकृष्णे- १३
श्रीमोदलने (प्रथमः) तिमिराजओदयर्म-	१३५६ ममादीचाभ्युजकृष्णे ५ १३८१ बहुधान्यमासकृ- ष्णे ५	१४०१ विलम्बिवेशा- लकृष्णे ३
श्रीदिरी(ज्येष्ठ)शामराजओदयर्महाराजः	१३८६ स्वभातुज्येष्ठशुक्ले ८ १४०१ विलम्बिवेशा- लकृष्णे ५	१४३६ श्रीमुखचैत्र- कृष्णे ३
श्रीबेददचामराजओदयर्महाराजः	१४१५ परीधान्याभ्युजशुक्ले ८ १४३६ श्रीमुखवेशाल- शुक्ले ३	१४७५ परीधाविमाय- कृष्णे ९
श्रीपररुद्धे (द्वितीयः) तिमिराजओदयर्महा- राजः	१४३४ मजोत्पत्तिभाद्रपदकृष्णे- १०	१४९४ मजोत्पत्तिपुष्य- कृष्णे २
श्रीबोळचामराजओदयर्महाराजः	१४४१ बहुधान्यवेशालशुक्ले ७ १४९४ मजोत्पत्तिमाय- शुक्ले ५	१४९९ धातुज्येष्ठकृष्णे- १०
श्रीबेददचामराजओदयर्महाराजः	१४७२ सौम्यफात्तुजकृष्णे १० १४९९ धातुवापादकृष्णे ९	
श्रीराजओदयर्महाराजः (श्रीबेददचामराज- ओदयर्महाराजस्य कनिष्ठभ्राता)	१४७५ परीधाविज्येष्ठशुक्ले ७ म- इले	१५३३ साधारणचैत्र १५४० पैद्गलज्येष्ठकृ- ष्णे १३

गवा तत्राभिपत्तिः

१० श्रीचामराजओडयर्महाराजः(श्रीराजबो- डयर्महाराजस्य पौत्रः)	१५२९ परमबाषाठकुणे ६	१५४० पैकुलाषाठकुणे- १०-१०-८	१५६० ईश्वरवैशाख- कुणे ३
श्रीरम्भिराजओडयर्महाराजः(श्रीचामराज- ओडयर्महाराजस्य सपत्नीमातुः पुत्रः श्री- राजओडयर्महाराजपुत्रः)	१५४० पंगलमाणशायकुणे ५	१५६० ईश्वरवैशाख- १-५-०	१५६१ बहुधान्याश्व- सुनकुणे १५
श्रीरणधीरकण्डीरवन्नरसराजओडयर्महारा- जः(श्रीराजओडयर्महाराजस्य दत्तकः पुत्रः)	१५३८ राक्षसवैशाखकुणे १४ सोमे स्वायाम्	१५६१ बहुधान्यकार्ति- ३०-९-२१	१५८२ विकारिश्रावण- कुणे ८
श्रीदीर्घदेवराजओडयर्महाराजः	१५५० प्रभवज्येष्ठकुणे५शु- क्र धनिष्ठायां रात्रौ २६ घटिकासमये	१५८२ विकारिभाद्र- १३-५-२६ पदकुणे १०	१५९५ परीधाविफा- ल्युनकुणे ५
श्रीचिकिदेवराजओडयर्महाराजः	१५६८ पाण्यवाच्युज कुणे १२ सोमे शतभिषजि रात्रौ १०॥घटिकासमये	१५९५ परीधाविफा- ३१-८-३ ल्युनकुणे १२ श्रीर- द्रुपत्तमे	१६१७ तारणकार्तिक- कुणे ३० सूर्य- ग्रहणे
श्रीकण्डीरवमहाराजओडयर्महाराजः	१५९५ परीधाविपुष्यकुणे ४ शुक्रे मखायां दिवि २१ घटिकासमये	१६३७ तारणमार्गशीर्ष- ९-३-० शुके १५	१६३६ विजयफाल्गुन- शुके १५ श्रीरङ्ग- पत्तमे
श्रीदेवकृष्णराजओडयर्महाराजः	१६२५ चित्रभानुचैवकुणे १ अश्विन्यां रात्रौ १७ घटिकासमये	१६३६ विजयफाल्गुन- १७-११-२३ कुणे १३	१६५४ विरोधिकृत्फा- ल्युनकुणे ६
१७ श्रीचामराजओडयर्महाराजः (स्वकृतिः)	१६२७ तमे तारणे	१६५५ तमपरीधाविचै- २६-०-० वशुके ५	

१८ श्रीहम्मडीकृष्णराजओडयमंहाराजः (नेट्ट कृष्णराजओडयमंहाराजेन स्वीकृतः)	१६५१ तमे कीलगे	१६५७ तमे आनन्द- ज्येष्ठकृष्णे १०	३१-९-२१	१६८९ तमे व्ययनिज- चैत्रकृष्णे १ शुक्ले
श्रीनक्षराजओडयमंहाराजः	१६८५ तमे चित्रभासुयशाल- शुक्ले ५	१६८९ तमे व्ययनिज-४-३-१२		१६९३ तमस्य श्रावण- शुक्ले १०
श्रीविट्टदचामराजओडयमंहाराजः (श्रीहम्म- डीकृष्णराजओडयमंहाराजेन स्वीकृतः)	१६८२ तमे प्रमापिभाद्रपद- शुक्ले ५	१६९३ तमे विकृतिश्राव- णकृष्णे १०	६-१-८	१६९९ तमे दुसुखिनि- जभाद्रपदशुक्ले
श्रीगालाचामराजओडयमंहाराजः (श्रीहम्म- डीकृष्णराजओडयमंहाराजेन स्वीकृतः)	१६९६ तमे विक्रमकाल्युनकृष्णे २ खोमे हस्ते राशे १४ षट्ठिकासमये	१६९९ तमे दुमंखिनिज- भाद्रपदे शुक्ले १५	१९-६-२५	१७१७ तमे आनन्दश्रा- वणशुक्ले १०
श्रीनक्षराजामिध-श्रीमुम्मडीकृष्णराजओडय- मंहाराजः	१७१७ तमे आनन्दापाठकृष्णे २ खोमे श्रयणे द्विवि १५॥ षट्ठिकासमये	१७२२ तमे सिद्धार्थ- ज्येष्ठकृष्णे १३ खो रोहिण्यामसून् १७९९- ६-३	६८-९-४	सन् १८६८ तमस्य विभवचैत्रशुक्ले ४
२३ श्रीचामराजओडयमंहाराजः (स्वीकृतः)	१७८५ तमे दन्डुभिकात्युनशुक्ले ५ जम्मे । सन् १८६३- २-२२ । रक्ताक्षिज्येष्ठशुक्ले १० रविकारः	सन् १८६८ तमे विभ- वाश्वसुजे ७	२५-२-११	सन् १८९४-१२-२६ शा० १७१७ मार्गशीर्षकृष्णे.

२४ ततस्तस्य श्रीचामराजओडयर्महाराजस्य तनुजेषु सौशील्यसौभाग्यगाम्भीर्यस्यैवादि
सद्वृत्ततद्भजेविराजमानेषु श्रीसौभाग्यसौशील्यसौमद्भ्यसम्पत्समृद्धिमतीभिः स्वसुभिः
संस्तूयमानः परमसुगुणगणपरिभूषितेन विद्याविनोदरासिकेन युवराजपदमधिष्ठितेन
कनिष्ठपुत्रात् श्रीनरसिंहराजमहाराजेन समनुगम्यमानः जगद्धितैषिण्या महादारिण्या
गुरुदेवद्विजसेवासमासक्ताचितया विद्याविनयादिसुगुणपारमण्डितया अतिपरममौढा-
नवाधिकशौचयोगाम्भीर्यादिसुगुणगणावलीपरिशोभिताखिलाज्यसहस्रध्वंहनधुरन्धरैर्द-
म्भेण्डराज्यनायकमणिवदाचरितपरममहतेजोविशेषमहिममहितश्रीलण्डन्नगरकमल-
काणिकामध्याध्यासिताखिलजगदानन्दसमुदयसमयसमुद्बुद्धस्वसमानकान्तयखिलज-
नसुकृतराशिविशेषक्षेत्रोदधिसमुत्थश्रीविकटोरियामहाराज्ञीमहालक्ष्म्याः निरवद्याखि-
लविद्यापारावारपारदर्शिमहामहाविद्वच्छिप्रामणिकोद्वन्तरपरिप्रार्थ्यमानदर्शनचमत्कृ-
तचतुर्भुक्तीचातुपांशुगणनीयनिरवशेषसुगुणगणमुक्तावलीसंशोभितश्रीश्रीमद्राजाधिरा-
जाद्यगणनीयविरुदायलोसंस्तूयमानमहाराजकुलजेगीयमानयशोनिर्गुह्यपरिभूषित-
श्रीमत्सप्तमण्डवद्वंभुचारिष्ठस्य च परमातिशीतलकुपापरिपूर्णकटाक्षवीक्षणमात्रसमुप-
दिष्टराज्यपरिपालनपरिपाटीपरिपूर्णपाण्डित्यया परदुःखलवासहनशीलया परमकृपा-
पारिपूर्णया सन्मायसद्वृत्तजनपक्षपातिन्या परमान्तरद्बद्धरूपण्डरीकान्तरकाणं
कामात्रसमवभासिपतिसेवासंलीनमनोवृत्त्या आश्रितजनकल्पवल्लया श्रीवाणीविलासा
लवप्रभुमन्त्रोत्साहशक्तिसमष्टिरूपया स्वमात्रा श्रीमदिन्द्रलण्डीपरस्सहस्रविद्याविशा-
रदं क्रैस्तद्, ऐ. सी. एम्. साहेबप्रभुवर्षेण च निकपकपणसमुज्जृम्भमाणतेजोराशिवि-
शेषपरिस्फुरत्सद्गन्तमणिरव स्वतेजोराशिविशेषप्रकाशपथमुपनीतः श्रीकृष्णराजओ-
डयर्महाराजः शा० १८१७ दुर्मुखि माघशुक्ले ७ स्ववंशपरम्पराप्राप्तदिव्यरत्नासिंहासनम-
धिरुह्य प्रजापरिपालयन्नास्ते ॥

सुगुणगणगभीरो दृष्टगवोपहारः भुवनविदितसारो चारुचर्याप्रसारः ॥

गलधृतमणिहारो राजनीत्यातिथारो विलसतु नृपपीठे कृष्णराजालयशूरः ॥ १ ॥

लक्ष्मीः स्रस्तिरुदस्तु नित्यमनया श्रीकृष्णभूमीभूते

वाणी मास्तु कदापि धर्मविमुखास्वौदार्यभूषणवला ॥

चामुण्डास्तु कलाभिमानकुशला मौढानुकम्पोदया

लोकास्सन्तु हितैषिणश्च सुखिनस्तयोक्तिसहस्रपणाः ॥ २ ॥

त्वां प्राप्नोतु मनोहराङ्गमधुरा साम्राज्यलक्ष्मोदितं

सत्यास्तन्तु बुधाऽप्येदिकवचोराज्यं गताश्चाशिरः ॥

लोकास्सन्तु सदापि दुःखविधुराः स्वानन्दकल्लोलिनी

सेलन्मानसहस्रवृन्दमधुरा गायन्तु कीर्ति च ते ॥ ३ ॥

त्वं जीउतात्सुधमण्डलपूर्णचन्द्रः ब्राह्मं वयः पुनरवाप्य शुरुप्रसादम् ॥

सौभाग्यमाप्य परमं सुखमेवमेव चानन्दमेव कलपन्निराम्यलक्ष्म्या ॥ ४ ॥

इदं प्रार्थयेद् सदा घेड्डेशं कृपापूर्णमन्वाजरक्षाधुरीणम् ॥

त्वदंशेन जातं सदा कृष्णभूषं त्वदीयैर्गुणैः पाहि वैधं शतायुः ॥ ५ ॥

इत्येवं क्षेमराजस्य कृष्णदासतनुभुवः ॥

मुन्वामुदालयेत्यस्य विज्ञप्तिः सखियनन्मनः ॥ १ ॥ इति शम् ॥

भूमिका ।

ॐ ॐ महाशया आस्तिकधुरन्धरास्सर्वे शृणुत सादरमिमां मदीयां विज्ञ-
प्तिम् । यथा महाप्रयासेन सद्धर्मग्रन्थेभ्यस्सारंसारं संगृह्य रचितमिमं ग्रन्थं
सर्पपण्डितमण्डलीशिरःश्लाघनीयं पाठकानां रक्षितृणां द्रष्टृणां रसयितृणां
च श्रेयस्करं महता प्रयासेन स्थितजनिग्यमाणास्तिकजनसम्बन्धिपुण्यप-
रिपाकसमयोपलम्भेन चोपलभ्य ग्रन्थकर्तुः श्रीमन्मुम्भडीकृष्णराजओडयर्प-
हाराजस्य तात्पर्यमनुमान्य च सोऽयं पुस्तकमुद्रणमात्रव्ययपरिमितमूल्यप्राप-
णेन आस्तिकसर्वसज्जनोपकृतये उत्तमपत्रेपूतमसीसकाक्षरैर्मुद्रयित्वाप्रकाशि-
तः । तदिमं ग्रन्थं ज्ञादिति संगृह्य श्रेयांसि वर्द्धयन्तु ग्रन्थकर्तृकुलस्य मुद्र-
यितुः श्रीमत्सज्जनश्रेयोभिलिलिपिपोर्मे मुद्रणश्रमं सफलयन्तु च तत्रभवन्तो
भवन्त इति शम् ॥

भवदीय शुभाकांक्षी-

क्षेमराज श्रीकृष्णदास,

“श्रीवेङ्कटेश्वर” (स्टीम्) मुद्रालयाध्यक्ष-मुम्बई.

श्रीः ।

अथ

श्रीतत्त्वनिधिग्रन्थस्थविषयानुक्रमणी ।

तत्र प्रथमे शक्तिनिधौ-

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	
१ .	मङ्गलम्	" १४	रहस्ययोगिनीनाम्	
"	संक्षिप्तविषयानुक्रमणी १	(८)	....१०६	
२	१ श्रीचामुण्डेश्वर्या ध्यानम् २	७	१५ अतिरहस्ययोगिनी-	
"	२ राजराजेश्वर्या ध्यानम् ३	नाम् (३)	....१०९	
३	३ महाकाल्याः " ४	" १६	नित्यक्लिन्नानाम्	
"	४ महालक्ष्म्याः " ५	(१६)	....१२५	
४	५ महासरस्वत्याः " ६	"	अथ नित्यक्लिन्नासु-	
"	अथ श्रीचक्रदेवतासु-	" १७	कामेदयाः	....१२६
"	० भूतीनाम् (८) १४	" १८	भगमालिन्याः	....१२७
"	६ सिद्धीनामष्टभूतिभि	" १९	नित्यक्लिन्नायाः	....१२८
	स्सह " (१०) २४	८	२० भेरुण्डायाः	....१२९
"	७ मातृकाणामहालक्ष्म्या-	" २१	वह्निवासिन्याः	....१३०
	सह " (८) ३२	" २२	महावज्रेश्वर्याः	....१३१
"	८ मुद्राणांसंक्षोभिण्या-	" २३	शिवदूत्याः	....१३२
	दीनाम् " (१०) ४२	९	२४ त्वरितायाः	....१३३
५	९ गुप्तयोगिनीनाम् (१६) ५८	" २५	कुलमुन्दर्याः	....१३४
"	१० गुप्ततरुयोगिनीनाम् (८) ६४	" २६	नित्यायाः	....१३५
"	११ संप्रदाययोगिनी-	" २७	नीलपताकायाः	....१३६
	नाम् (१४) ७८	" २८	विजयायाः	....१३७
६	१२ कुलोत्तीर्णयोगिनी-	१०	२९ सर्वमङ्गलायाः	....१३८
	नाम् (१०) ८८	" ३०	ज्वालामालिन्याः	....१३९
"	१३ निगर्भयोगिनीनाम् (१०) ९८	" ३१	चित्रायाः	....१४०

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ३२ त्रिपुरसुन्दर्याः	....१४१	" ५१ शैलपुत्र्याः	....१६०
" ३३ अङ्गदेवीनाम् (६)....	१४२	" ५२ ब्रह्मचारिण्याः	....१६१
" ३४ योगनिद्रायाः	....१४३	" ५३ चण्डखण्डायाः	....१६२
" ३५ भद्रकाल्याः	....१४४	" ५४ स्कन्दमातुः	....१६३
" ० अथ पीठेश्वरीषु-		" ५५ कूडमाण्डायाः	....१६४
११ ३६ शाकिन्याः (मूलाधारपीठे ४दले)	१४५	" ५६ कात्यायन्याः	....१६५
" ३७ काकिन्याः (स्वाधिष्ठान- पीठे ६दले)	१४६	१५ ५७ कालरात्र्याः	....१६६
" ३८ लाकिन्याः (मणिपूरक- पीठे १०दले)	१४७	" ५८ महागौर्याः	....१६७
" ३९ राकिन्याः (अनाहत- पीठे १२ शदले)....	१४८	" ५९ सिद्धिदायिन्याः	....१६८
१२ ४० ङाकिन्याः (विशुद्ध- पीठे १६शदले)	१४९	" ६० दुर्गाणाम् (९)....	१६९
" ४१ हाकिन्याः(आज्ञापीठे २ दले)	१५०	" ६१ षोडशभुजदुर्गायाः	१७०
" ४२ याकिन्याः (जालन्धर- पीठे १०००दले)....	१५१	१६ ६२ रुद्रांशदुर्गायाः	....१७१
" ० अथ मातृकासु-(७)		" ६३ अष्टभुजाकाल्याः	....१७२
" ४३ ब्राह्मद्याः	१५२	" ६४ नवदुर्गायाः	....१७३
" ४४ मोहेश्वर्याः....	१५३	" ६५ प्रत्याङ्गिरायाः	....१७४
१३ ४५ कौमार्याः	१५४	" ६६ शूलिन्याः	....१७५
" ४६ वैष्णव्याः	१५५	" ६७ धूम्रावर्याः....	....१७६
" ४७ वाराह्याः	१५६	१७ ६८ वश्यमुख्याः	....१७७
" ४८ ऐन्द्र्याः	१५७	" ६९ उग्रतारायाः	....१७८
" ४९ चामुण्डायाः	....१५८	" ७० कुरुकुलायाः	....१७९
१४ ५० चण्डिकायाः	....१५९	" ७१ बाहण्याः	....१८०
		" ७२ अपराजितायाः	....१८१
		१८ ७३ शत्रुविध्वंसिन्याः	....१८२
		" ७४ स्वस्थवेशिन्याः	....१८३
		" ० अथ वाराहीषु-(३)	
		" ७५ दण्डनायायाः	....१८४
		" ७६ स्वप्नवाराह्याः	....१८५
		" ७७ शुद्धवाराह्याः	....१८६

पृष्ठे	अङ्कितसख्या	क्रमसख्या	पृष्ठे	अङ्कितसख्या	क्रमसख्या
१९	७८ लघुदयामालाया	१८७	॥ १०६ शीतलाया	२१५	
॥	७९ राजमातरमा	१८८	॥ १०७ लोपामुद्राया.	२१६	
॥	८० बालाया	१८९	॥ ० अथ महालक्ष्मीपु-(८)		
॥	८१ भुवनेश्वर्या	१९०	॥ १०८ दिमुनायाः	२१७	
॥	८२ मृतसर्वाविन्या	१९१	॥ १०९ गजलक्ष्म्या	२१८	
॥	८३ वगलायाः	१९२	२५ ११० महालक्ष्म्या	२१९	
२०	८४ प्राणसत्ते	१९३	॥ १११ श्रीदेव्या	२२०	
॥	८५ शुद्धविद्याया	१९४	॥ अथ वीरलक्ष्मीपु-(७)		
॥	८६ श्रीविद्याया	१९५	॥ ११२ वारलक्ष्म्या	२२१	
॥	८७ कामकलेश्वर्या	१९६	॥ ११३ दिमुनावीरलक्ष्म्या	२२२	
॥	८८ वनशक्या	१९७	॥ ११४ अष्टमुनावीरलक्ष्म्या	२२३	
॥	८९ शाकम्भर्या	१९८	॥ ११५ प्रसन्नलक्ष्म्या	२२४	
॥	९० सुराया	१९९	॥ ११६ शक्तीना (श्रीमहा-		
२१	९१ चतुष्पष्टिकलाया	२००	विष्णो) (७)	२३१	
॥	९२ सर्ववर्णेश्वर्या	२०१	२६ ११७ सौभाग्यभुवनेश्वर्या	२३२	
॥	९३ द्वादशार्द्धदेव्या	२०२	॥ ११८ मायाभुवनेश्वर्या	२३३	
॥	९४ तिरस्करीण्या	२०३	॥ ११९ वज्रप्रस्तारिण्या	२३४	
॥	९५ अश्वरूढाया	२०४	॥ १२० त्रिकण्टक्या	२३५	
२२	९६ इन्द्राद्या	२०५	॥ १२१ मोहिनीनित्यादव्या	२३६	
✓ ॥	९७ तुलजाभवान्या	२०६	॥ ० अथ दुर्गासु-(३)		
॥	९८ चन्द्रापरमेश्वर्या	२०७	॥ १२२ जयदुर्गाया	२३७	
॥	९९ तुलस्या	२०८	२७ १२३ विन्ध्यवासिन्या	२३८	
॥	१०० गायत्र्यः	२०९	॥ १२४ रिपुमारिण्या	२३९	
२३	१०१ सावित्र्या	२१०	॥ १२५ त्रिपुरभैरव्या	२४०	
॥	१०२ सारस्वत्या	२११	॥ १२६ सवित्रिपुराया	२४१	
॥	० अथान्नपूर्णाद्वये-(२)		॥ १२७ बालात्रिपुरसुन्दर्या	२४२	
॥	१०३ द्विमुनान्नपूर्णाया	२१२	॥ १२८ नित्यादव्या	२४३	
॥	१०४ चतुर्भुजान्नपूर्णाया	२१३	२८ १२९ त्वरिताया	२४४	
२४	१०५ अग्निदुर्गाया	२१४	॥ १३० कालरात्र्या	२४५	

पृष्ठ अङ्कितसंख्या	क्रमसंख्या	पृष्ठ अङ्कितसंख्या	क्रमसंख्या
११ १६१ व गीश्वर्या	२४५	११ १५८ च	२३६
११ १६२ धेनुवागाश्वर्या	२४७	११ १५९ छ	२३७
११ १६३ सौभाग्यवताश्वर्या	२४८	११ १६० ज	२३८
२९ १६४ पद्मानामकलक्ष्म्या	२४९	३४ १६१ झ	२३९
✓ ११ १६५ चतुष्पष्टियोगिनानाम्		११ १६२ ञ	२४०
(६४)	३१२	११ १६३ ट	२४१
३० १६६ षट्चक्रदेवताया	३१४	११ १६४ ठ	२४२
११ ० अथ वर्णानाम्-(५१)		११ १६५ ड	२४३
११ १६७ अकारस्य	३१५	११ १६६ ढ	२४४
११ १६८ आ	३१६	११ १६७ ण	२४५
११ १६९ इ	३१७	११ १६८ त	२४६
११ १७० ई	३१८	५५ १६९ थ	२४७
११ १७१ उ	३१९	११ १७० द	२४८
३१ १७२ ऊ	३२०	११ १७१ ध	२४९
११ १७३ ऋ	३२१	११ १७२ न	२५०
११ १७४ ॠ	३२२	११ १७३ प	२५१
११ १७५ ऌ	३२३	११ १७४ फ	२५२
११ १७६ ॡ	३२४	११ १७५ ब	२५३
११ १७७ ए	३२५	११ १७६ ग	२५४
११ १७८ ऐ	३२६	११ १७७ म	२५५
३२ १७९ आ	३२७	३६ १७८ य	२५६
११ १८० ओ	३२८	११ १७९ र	२५७
११ १८१ अकारस्य	३२९	११ १८० ल	२५८
११ १८२ अकारस्य	३३०	११ १८१ व	२५९
११ १८३ षकारस्य	३३१	११ १८२ श	२६०
११ १८४ स	३३२	११ १८३ ष	२६१
३३ १८५ ग	३३३	११ १८४ स	२६२
११ १८६ घ	३३४	११ १८५ ह	२६३
११ १८७ ङ	३३५	३७ १८६ ङ	२६४

पृष्ठे अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे अङ्कितसंख्या	क्रमसंख्या
" ३ विष्णोः ...	३	" ३१ सङ्कर्षणस्य	३१
४७ ४ लक्ष्म्याः	४	५२ ३२ वासुदेवस्य ..	३२
" ५ भूदेव्या	५	" ३३ प्रद्युम्नस्य ..	३३
" ६ नीलादेव्याः	६	" ३४ अनिरुद्धस्य ...	३४
" ७ वैष्ण्वनारायणस्य	७	" ३५ पुरुषोत्तमस्य ..	३५
" ८ तारकरामस्य ..	८	" ३६ अधोक्षजस्य	३६
" ९ शिशुमारमूर्तेः ...	९	" ३७ नारसिंहस्य	३७
४८ १० त्रिविक्रमस्य	१०	" ३८ अच्युतस्य ...	३८
" ११ हयग्रीवस्य	११	" ३९ जनार्दनस्य	३९
" १२ भूवराहमूर्तेः ...	१२	५३ ४० लपेन्द्रस्य ...	४०
" १३ धरणीवराहमूर्तेः ...	१३	" ४१ हरेः	४१
४९ १४ श्रीकरस्य	१४	" ४२ श्रीकृष्णस्य	४२
" १५ हंसमूर्तेः ..	१५	" ० वर्षा. (केशवादीनाम्)	४३
" १६ दधिनामनस्य ...	१६	" ० अथ चतुष्टयमूर्तिषु-(४)	
" १७ अश्वत्थपामनस्य ...	१७	" ४३ सङ्कर्षणस्य ..	४४
" १८ लक्ष्मीनृसिंहस्य ...	१८	५४ ४४ वासुदेवस्य ..	४५
" अथ चतुर्विंशतिमूर्तिषु (२४)		" ४५ प्रद्युम्नस्य	४६
५० १९ केशवस्य ...	१९	" ४६ अनिरुद्धस्य ...	४७
" २० नारायणस्य ...	२०	" ० अधावतारमूर्तिषु (१०)	
" २१ माधवस्य ..	२१	" ४७ मत्स्यमूर्तेः ..	४८
" २२ गोविन्दस्य ...	२२	" ४८ कर्ममूर्तेः ...	४९
" २३ विष्णोः ...	२३	" ४९ बगवन्मूर्तेः ...	५०
" २४ मधुसूदनस्य ...	२४	" ५० नृसिंहस्य ...	५१
५१ २५ निविगमस्य ...	२५	५५ ५१ वामनस्य ...	५२
" २६ वामनस्य ...	२६	" ५२ परशुरामस्य ...	५३
" २७ श्रीधरस्य ...	२७	" ५३ श्रीरामस्य ...	५४
" २८ तृतीयविंशत्यस्य ...	२८	" ५४ बलरामस्य	५५
" २९ वज्रनाभस्य ...	२९	५५ ५५ बुद्धमूर्तेः ...	५६
" ३० दामोदरस्य	३०		

पृष्ठे. आङ्कतसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठ. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ५६ कल्किमूर्तः	५७	" २ गोर्याः....	२
" ५७ कृष्णमूर्तः (बुद्धमूर्तिस्थाने) ...	५८	" ३ महाकैलासमूर्तः	३
" ० वर्णाः-(दशावतारमूर्ती) ५९		६२ ४ अघोरमूर्तः (द्वात्रिंश- हुनस्य)....	४
५६ ५८ लक्ष्मीनारायणस्य....	६०	६३ ५ " (दशभजस्य) ५	
" ५९ सूर्यनारायणस्य ...	६१	✓ " ६ महाकालस्य (महाका- लीसमेतस्य)	६
" ६० गण्डभेरुण्डस्य (अष्टमु- खस्य)	६२	" ७ अमृतमृत्युञ्जयस्य....	७
" ० प्रकारान्तरम् (अस्यैव) ०		" ८ नीलकण्ठस्य	८
५७ ६१ नारसिंहस्य (पञ्चवक्त्रस्य) ६३		" ९ रुद्रस्य	९
" ६२ प्रतापरामस्य ...	६४	६४ १० उमामहेश्वरस्य (सप्त- रिवारस्य ..	१०
" ६३ पद्माभिरामस्य (सप्त- रिवारस्य....	६५	" ११ सभापतेः	११
" ६४ अनन्तस्य	६६	" ० अथ सद्योजातादिमू०-(५)	
५८ ६५ गोपालकृष्णस्य ...	६७	" १२ सद्योजातस्य	१२
" ६६ सन्तानगोपालस्य...	६८	" १३ वामदेवस्य....	१३
" ६७ मदनगोपालस्य ...	६९	" १४ अघोरस्य	१४
" ६८ सुदर्शनस्य....	७०	" १५ तत्पुरुषस्य....	१५
" ६९ चक्रस्य ...	७१	६५ १६ ईशानस्य	१६
" ७० विष्वक्सेनस्य	७२	" ० अथ ताण्डवमूर्तिपु-(७)	
५९ ७१ हनुमतः	७३	" १७ आनन्दताण्डवस्य....	१७
" ७२ " (पञ्चमुखस्य) ७४		" १८ सन्ध्याताण्डवस्य	१८
" ७३ गरुडस्य	७५	" १९ उमाताण्डवस्य	१९
" ७४ कार्तवीर्यार्जुनस्य...	७६	६६ २० गौरीताण्डवस्य	२०
" ० प्रकारान्तरम् (अस्यैव) ०		" २१ कालिकाताण्डवस्य	२१
६० ७५ मन्मथस्य ...	७७	" २२ त्रिपुराताण्डवस्य	२२
✓ " ७६ दत्तात्रेयस्य	७८	" २३ संहारताण्डवस्य	२३
अथ तृतीये शिवनिधौ-		६७ ० नामानि (ताण्डव- मूर्तीनाम्) (७)....	२४
✓ ६१ १ महेश्वरस्य ध्यानम्	१		

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" २५ भवादिमूर्तीनाम् (८) २५		" ४३ ब्रह्मणः ४७	
" ० नामानि (रुद्राणाम्) -		" ४४ मेनकायाः ४८	
. (११) २६		" ४५ हिमवतः ४९	
" ० अथ रुद्रेषु- (११)		" ४६ भिसाञ्जनमूर्तेः ५०	
" २५ शम्भोः २७		" ४७ कामदहनमूर्तेः ... ५१	
" २६ पिनाकिनः.... २८		७२ ४८ कालहरमूर्तेः ५२	
६८ २७ गिरिशस्य ... २९		" ४९ मार्कण्डेयस्य ५३	
" २८ स्थाणोः ३०		" ५० मृत्योः .. ५४	
" २९ भर्गस्य ३१		" ५१ त्रिपुरारेः ... ५५	
" ३० सदाशिव ३२		" ५२ जलन्धरस्य ... ५६	
" ३१ शिवस्य ३३		७३ ५३ ब्रह्माशिरस्तेजः ५७	
" ३२ हरस्य ३४		" ५४ गजानुरसंहर्तुः ... ५८	
" ३३ शर्वस्य ३५		८१ ५५ वीरभद्रस्य.... ५९	
" ३४ कपालिनः... ३६		✓ ५६ हरिहरस्य.... ६०	
६९ ३५ भवस्य ३७		७४ ५७ अर्द्धनारीश्वरस्य ... ६१	
" ० प्रकारान्तरम् (रुद्राणाम्)		" ५८ किराताजुनस्य ६२	
(११) ... ३८		✓ ५९ कङ्कालमूर्तेः ६३	
" ० अथलीलामूर्तिषु (२५)		७५ ६० चण्डेशानुग्रहमूर्तेः.... ६४	
" ३६ चन्द्रशेखरस्य ३९		" ६१ विषापहारिणः ६५	
" ३७ गौर्याः (चन्द्रशेखरपार्श्व- स्थायाः) ... ४०		" ६२ चक्रदानमूर्तेः ६६	
" ३८ उमामहेश्वरस्य ४१		७६ ६३ विघ्नेश्वरमसन्नमूर्तेः ६७	
" ३९ वृषारूढस्य ४२		" ६४ सोमास्कन्दस्य ६८	
७१ ४० नाट्यमूर्तेः ४३		७७ ६५ एक पान्मूर्तेः ६९	
" ४१ वैवाहिकमूर्तेः (कल्या- णसुन्दरमूर्तेः) ४४		" ६६ सुखासीनमूर्तेः ७०	
" ० अथांगमूर्तिषु-		" ६७ दक्षिणामूर्तेः	
(विवाहे) ४५		(व्याख्यानमूर्तेः) ७१	
" ४२ गिरिजायाः ४६		७८ ६८ लिङ्गोद्भवमूर्तेः ७२	
		" ६९ अरभमूर्तेः.... ७३	
		" ० नामानि- (गणपतीनाम्) ७४	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ० अथ गणपतिपु-(३२)		" ९९ योगगणपतेः	....१०४
७९ ७० वालगणपतेः	.... ७५	" १०० दुर्गा "	....१०५
" ७१ तरुणगणपतेः	.... ७६	" १०१ सकष्टहर "	....१०६
" ७२ भक्तगणपतेः	.... ७७	" ० अथ सुब्रह्मण्यमूर्तिपु-	
" ७३ वीर "	.... ७८	" १०२ ज्ञानशक्तिमुब्रह्मण्यस्य	१०७
" ७४ शक्ति "	.... ७९	८४ १०३ स्कन्द "	...१०८
" ७५ द्विज "	.... ८०	" १०४ अग्निनाथ "	....१०९
" ७६ सिद्ध "	.... ८१	" १०५ सौरभेय "	....११०
८० ७७ उच्छिष्ट "	.... ८२	" १०६ गाङ्गेय "	....१११
" ७८ विघ्न "	... ८३	" १०७ शरवणोद्भव "	....११२
" ७९ क्षिप्र "	... ८४	" १०८ कार्तिकेय "	....११३
" ८० हेरम्ब "	.... ८५	८५ १०९ कुमार "	....११४
" ८१ लक्ष्मी "	.. ८६	" ११० पद्मसुर "	....११५
" ८२ महागणपतेः	.... ८७	" १११ तारकारि "	....११६
" ८३ विमय "	... ८८	" ११२ सेनानी "	....११७
८१ ८४ वृत्त "	.... ८९	" ११३ गुह "	....११८
" ८५ ऊर्ध्व "	.... ९०	" ११४ ब्रह्मचारि "	....११९
" ८६ एकाक्षर "	.... ९१	८६ ११५ देशिक "	....१२०
" ८७ वर "	... ९२	" ११६ कौशभेदन "	....१२१
" ८८ अक्षर "	.... ९३	" ११७ शिखिवाहन "	....१२२
" ८९ क्षिप्रगणपतेः	.... ९४	" ११८ वेलायुधमुब्रह्मण्यस्य	१२३
८२ ९० हरिद्रा "	.... ९५	" ११९ वीरभद्रस्य	....१२४
" ९१ एकदन्त "	.... ९६	" १२० स्पर्णोक्पणभैरवस्य	१२५
" ९२ सृष्टि "	.... ९७	८७ १२१ वटुकभैरवस्य	....१२६
" ९३ लङ्का "	.... ९८	" १२२ मल्लारिभैरवस्य	....१२७
" ९४ ऋणमोचक "	... ९९	" १२३ चण्डेशस्य	... १२८
" ९५ तुण्डि(ण्डि) "	....१००	" १२४ पाशुपतास्य	...१२९
" ९६ द्विमुख "	....१०१	८८ १२५ सङ्गराजस्य	....१३०
" ९७ त्रिमुख "	....१०२	" ० अथ भैरवपु-८x८=(६४)	
८३ ९८ सिंह "	....१०३	" १२६ भैरवानां(५५माष्टके) १३८	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" १२७ " (द्वितीयाष्टके) १४६	
" १२८ " (तृतीयाष्टके) १५४	
" १२९ " (तुरीयाष्टके) १६२	
" १३० " (पञ्चमाष्टके) १७०	
" १३१ " (षष्ठसप्तमाष्टमाष्टकेषु) १९४	
८९ ० नामानि-(भैरवा- णाम्) (६४) ... १९५	
९१ अथ चतुर्थे ब्रह्मनिधौ-	
" १ चतुर्मुखस्य ... १	
" २ सरस्वत्याः . २	
" ० अथ ब्रह्मसु-(५)	
" ३ आद्यब्रह्मणः ३	
९२ ४ लोकपाल " ४	
" ५ मन्त्रापति " . ५	
" ६ विधि " ६	
" ७ विश्वकर्मब्रह्मणः . ७	
" ० नामानि-(मनेशानाम्)(९)८	
" ० अथ प्रजेशेषु-(९)	
" ८ मरीचेः ९	
" ९ अङ्गिरसः १०	
९३ १० अग्नेः ११	
" ११ पुलस्त्यस्य ... १२	
" १२ पुलहस्य १३	
" १३ क्रतोः --- ... १४	
" १४ वर्धमस्य १५	
" १५ क्षत्र्यपस्य १६	
" १६ दक्षस्य .. . १७	
९४ १७ मत्स्यिणा (७) २४	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ० नामानि-(ऋषीणाम्) ७) २५	
" ० अथ ऋषिषु-(७)	
" १८ गौतमस्य २६	
" १९ भरद्वाजस्य . . २७	
" २० विश्वामित्रस्य . . २८	
" २१ काश्यपस्य ... २९	
" २२ जमदग्नेः ... ३०	
" २३ वसिष्ठस्य ३१	
" २४ अश्वेः ३२	
९५ २५ धर्मज्ञानवैराग्यैश्वर्या णाम् (४) ३६	
" २६ " " " " भिमा- नियमवायुशिवेन्द्राणाम् (४) ४०	
" २७ अधर्माज्ञानवैराग्यानि- श्वर्याणाम् (४) ४४	
" २८ " " " " जनि- मानिनिर्कृतिदुर्गाका- मरुद्वाणाम् (४) ४८	
" २९ पुण्यपुरुषस्य . ४९	
" ३० पापपुरुषस्य . ५०	
९६ ३१ ब्रह्माख्यस्य . . ५१	
" ० अथ वेदेषु-(४)	
" ३२ ऋग्वेदस्य . ५२	
" ३३ यजुर्वेदस्य ५३	
" ३४ सामवेदस्य . ५४	
" ३५ अथर्ववेदस्य ५५	
" ० अथ वेदपत्नीषु-	
" ३६ ऋग्वेदपत्नीसामवेद्या ५६	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ३७ यजुर्वेदपत्नीसुगायाः	५७	" ५८ सोमस्य (मीमांसाशा-	
" ३८ सामवेदपत्नीकुहाः	५८	खाभिमानिनः)	८१
९७ ३९ अथर्वणवेदपत्नीसमिधः	५९	" ५९ न्यायशास्त्रस्य ...	८२
" ४० गोत्राधिदेवतानां		" ६० वायोः (न्यायशास्त्रा-	
(वेदानाम्) (४)	६३	भिमानिनः)	८३
" ४१ आयुर्वेदस्य	६४	" ६१ धर्मशास्त्रस्य	८४
" ४२ धन्वन्तरः (आयु-		" ६२ धर्मपुरुषस्य (धर्मशा-	
र्वेदाभिमानिनः)	६५	भिमानिनः)	८५
१८ ४३ धनुर्वेदस्य	६६	" ६३ पुराणस्य	८६
" ४४ इन्द्रस्य (धनुर्वेदाभि-		१०१ ६४ स्वायम्भुवमनोः (पुरा-	
मानिनः) ...	६७	णाभिमानिनः)	८७
" ४५ शिक्षायाः	६८	" ६५ इतिहासस्य	८८
" ४६ मजापतेः (शिक्षा-		" ६६ मजापतेः (इतिहासा-	
भिमानिनः)	६९	भिमानिनः ...	८९
" ४७ कल्पस्य ...	७०	" ६७ भरतशास्त्रस्य	९०
" ४८ ब्रह्मणः (कल्पाभि-		" ६८ लमामहेश्वरस्य (भरत-	
मानिनः)	७१	शास्त्राभिमानिनः)	९१
९९ ४९ व्याकरणस्य ...	७२	" ६९ पाश्चरात्रशास्त्रस्य	९२
" ५० सरस्वत्याः (व्याक-		" ७० संकर्षणस्य (पाश्चरा-	
रणाभिमानिन्याः)	७३	त्राभिमानिनः) ...	९३
" ५१ निरुक्तस्य	७४	१०२ ७१ पाशुपातशास्त्रस्य	९४
" ५२ वरुणस्य (निरुक्ता-		" ७२ रुद्रस्य (पाशुपातशास्त्रा-	
भिमानिनः) ...	७५	भिमानिनः)	९५
" ५३ छन्दसः ...	७६	" ७३ वातञ्जलशास्त्रस्य	९६
" ५४ अदितेः (छन्दोमिमा-		" ७४ अनन्तस्य (पानञ्जलशा-	
नित्याः)	७७	खाभिमानिनः) ...	९७
१०० ५५ ज्योतिषस्य	७८	" ७५ सांख्यस्य	९८
" ५६ हरेः (ज्योतिषाभि-		" ७६ कपिलस्य (सांख्यशास्त्रा-	
मानिनः)	७९	भिमानिनः)	९९
" ५७ मीमांसाशास्त्रस्य	८०	" ७७ नामानि (कला-	
		नान) (६४)	१००

पृष्ठे. अङ्कितसख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसख्या.	क्रमसंख्या.
१०३ ० अथ पञ्चभूतेषु-		१०७ १०३ ईशानस्य ..	... १४०
" ७८ पूर्वदिशताया ..	१०१	" ० अथ षष्ठेषु (८)	
" ७९ अग्नेदेवताया.	१०२	" १०४ ध्रुवसो.	१४१
१०४ ८० तेजोदेवताया.	१०३	" १०५ अध्वरवसो: .	१४२
" ८१ वायुदेवताया ..	१०४	" १०६ सोमवसो:....	१४३
" ८२ आकाशदेवताया:.	१०५	" १०७ अश्वसो.	१४४
" ० अथ दिक्षु-(१०)		" १०८ अनिलवसो.	१४५
" ८३ पूर्वदिश . .	१०६	" १०९ अनलवसो. .	१४६
" ८४ आग्नेयदिश ..	१०७	" ११० प्रत्यूषवसो: ...	१४७
" ८५ दक्षिणदिश: .	१०८	१०८ १११ प्रभासवसो. .	१४८
" ८६ नैऋत्यदिश .	१०९	" ० चतुर्णा (वर्णलक्ष- णानि) (८). १४९	
" ८७ पश्चिमदिश . .	११०	" ० अथ मरुतसु-(७)	
" ८८ वायव्यदिश ..	१११	" ११२ आवहस्य .	१५०
" ८९ उत्तरदिश. .	११२	" ११३ निवहस्य .	१५१
१०५ ९० ईशानदिश: ...	११३	" ११४ उदहस्य ..	१५२
" ९१ ऊर्ध्वदिश. .	११४	" ११५ सवहस्य .	१५३
" ९२ अधोदिश	११५	" ११६ निवहस्य .	१५४
" ९३ अष्टनागानां(८) ...	११६	१०९ ११७ अनुवहस्य ...	१५५
" ९४ दिग्गजानां-(८) ..	११७	" ११८ व्यनहस्य .	१५६
" ९५ नामानि(दिग्गज- तन्नाम)(८) ...	११८	" ११९ नामानि (मरु- ताम्) (७)	१५७
" ० अथादिकृपालेषु(८)		" १२० " " (४९)	२०६
" ९६ इन्द्रस्य . .	११९	" ० एतेषास्वरूपाणि(४९) २०७	
१०६ ९७ अग्ने . .	१२०	" १२१ विशेषादेशानां(१०) २१७	
" ९८ यमस्य ...	१२१	" ० नामानि (विशेषा- मरुताम्) (१०)	२१८
" ९९ निर्णेतो: . .	१२२	११० ० अथ समुद्रेषु-(७)	
" १०० वरुणस्य ...	१२३	" १२२ लवण समुद्रस्य .	२१९
" १०१ वायो . .	१२४	" १२३ इक्षु "	२२०
" १०२ कुबेरस्य .	१२५		

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" १२४ मुरा "	....२२१	११५ १४८ दण्डोपायदेवतायाः २५७	
" १२५ सर्पिः "	....२२२	" ० अथ मनुष्य- (१४)	
" १२६ दधि "	....२२३	" १४९ स्वायम्भुवस्य	....२५८
" १२७ क्षीर	....२२४	" १५० स्वरोचिषस्य	....२५९
" १२८ शुद्धोदक "	....२२५	" १५१ उत्तमस्य	....२६०
१११ १२९ नदीनां- (८)	....२२६	" १५२ तामसस्य	....२६१
" १३० गङ्गायाः	....२२७	११६ १५३ रैवतस्य	....२६२
" १३१ यमुनायाः	....२२८	" १५४ चाक्षुषस्य	....२६३
" १३२ गोदावर्याः	....२२९	" १५५ वैवस्वतस्य	....२६४
" १३३ कृष्णायाः	....२३०	" १५६ सूर्यसावर्णेः	....२६५
११२ १३४ रेवायाः	....२३१	" १५७ दक्षसावर्णेः	....२६६
" १३५ ताप्त्याः	....२३२	" १५८ मध्यमावर्णेः	....२६७
" १३६ वेण्याः	....२३३	११७ १५९ धर्मसावर्णेः	....२६८
" १३७ सरस्वत्याः	....२३४	" १६० रुद्रसावर्णेः	....२६९
" १३८ पर्जन्यस्य	....२३५	" १६१ वेदसावर्णेः	....२७०
" १३९ अश्विन्योः	....२३६	" १६२ इन्द्रसावर्णेः	....२७१
" ० प्रकारान्तरम्	....२३७	" ० अथ जिरञ्जीविषु- (९)	
११३ १४० कामधेनोः	....२३८	" १६३ अश्वत्थामः	.... २७२
" ० प्रकारान्तरम्	०	" १६४ बट्टः	.... २७३
" १४१ आयुधानाम्- (१२) २५०		११८ १६५ व्यासस्य	....२७४
" ० मतभेदः- (१२)		" १६६ हनुमतः	....२७५
" ० अथ शक्तिषु- (३)		" १६७ विभीषणस्य	....२७६
" १४२ वामशक्तेः	.... २५१	" १६८ कृपस्य	....२७७
११४ १४३ मन्त्रशक्तेः	....२५२	" १६९ परशुरामस्य	....२७८
" १४४ वृत्ताहशक्तेः	....२५३	" १७० महादस्य ...	....२७९
" ० अथोपायदेवतासु- (४)		" १७१ मार्कण्डेयस्य	....२८०
" १४५ सामोपायदेवतायाः २५४		" ० वप्राः- (निरञ्जीवि-	
" १४६ दानोपायदेवतायाः २५५		नाम्) (९)	....२८१
" १४७ भेदोपायदेवतायाः	....२५६	११९ १७२ मर्यादादिकर्षा- (१०) २८१	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
१०३	० अथ पञ्चभूतेषु-	१०७	१०३ ईशानस्य १४०
"	७८ पृथ्वीदेवतायाः १०१	"	० अथ वसुषु (८)
"	७९ अग्नेदेवतायाः ... १०२	"	१०४ ध्रुववसोः १४१
१०४	८० तेजोदेवतायाः १०३	"	१०५ अध्वरवसोः १४२
"	८१ वायुदेवतायाः १०४	"	१०६ सोमवसोः १४३
"	८२ आकाशदेवतायाः १०६	"	१०७ अन्ववसोः १४४
"	■ अथ दिक्षु-(१०)	"	१०८ अनिलवसोः १४५
"	८३ पूर्वदिशः १०६	"	१०९ अनलवसोः १४६
"	८४ आग्नेयदिशः ... १०७	"	११० प्रत्यूषवसोः १४७
"	८५ दक्षिणदिशः १०८	१०८	१११ मभासवसोः १४८
"	८६ नैऋत्यदिशः १०९	"	■ वसूनां (वर्णलक्ष- णानि) (८) १४९
"	८७ पश्चिमदिशः ... ११०	"	० अथ मरुतु-(७)
"	८८ वायव्यदिशः ... १११	"	११२ आवहस्य १५०
"	८९ उत्तरदिशः ११२	"	११३ निवहस्य १५१
१०५	९० ईशानदिशः ... ११३	"	११४ उदहस्य १५२
"	९१ ऊर्ध्वदिशः ११४	"	११५ संनहस्य १५३
"	९२ अधोदिशः ... ११५	"	११६ निवहस्य १५४
"	९३ ऋष्टनागानां (८) ... १२३	१०९	११७ अनुवहस्य ... १५५
"	९४ दिग्गजानां-(८) ... १३१	"	११८ व्यवहस्य १५६
"	९५ नामानि (दिग्गजप- त्तीनाम् (८)) ... १३२	"	११९ नामानि (मरु- ताम्) (७) १५७
"	० अथ दिक्पालेषु (८)	"	१२० " " (४९) २०६
"	■ ९६ इन्द्रस्य १३३	"	० एतेषां स्वरूपाणि (४९) २०७
१०६	९७ अग्नः १३४	"	१२१ विभेषां देवानां (१०) २१७
"	९८ यमस्य ... १३५	"	० नामानि (विभेषां मरुताम्) (१०) २१८
"	९९ निर्ऋतेः १३६	११०	० अथ समुद्रेषु-(७)
"	१०० वरुणस्य ... १३७	"	१२२ लवण समुद्रस्य २१९
"	१०१ वायोः १३८	"	१२३ इक्षु " २२०
"	१०२ कुबेरस्य १३९		

पृष्ठे. अद्वितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अद्वितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" १२४ सुरा "	....२२१	११५ १४८ दण्डोपायदेवतायाः २५७	
" १२५ सर्पिः "	....२२२	" ० अथ मनुष्य- (१४)	
" १२६ दधि "	....२२३	" १४९ स्वायम्भुवस्य	....२५८
" १२७ क्षीर	....२२४	" १५० स्वारोचिषस्य	....२५९
" १२८ शुद्धोदक " ...	....२२५	" १५१ उत्तमस्य	....२६०
१११ १२९ नदीनां- (८)	....२२६	" १५२ तामसस्य	....२६१
" १३० गङ्गायाः	....२२७	११६ १५३ रैवतस्य	....२६२
" १३१ यमुनायाः	....२२८	" १५४ चाक्षुषस्य	....२६३
" १३२ गोदावर्याः	....२२९	" १५५ वैवस्वतस्य	....२६४
" १३३ कृष्णायाः	....२३०	" १५६ सूर्यसावर्णेः	....२६५
११२ १३४ रेवायाः	....२३१	" १५७ दक्षसावर्णेः	....२६६
" १३५ ताप्त्याः	....२३२	" १५८ ब्रह्मसावर्णेः	....२६७
" १३६ वेण्याः	....२३३	११७ १६९ धर्मसावर्णेः	....२६८
" १३७ सरस्वत्याः	....२३४	" १६० रुद्रसावर्णेः	....२६९
" १३८ पर्जन्यस्य	....२३५	" १६१ वेदसावर्णेः	....२७०
" १३९ अश्विन्योः	....२३६	" १६२ इन्द्रसावर्णेः	....२७१
" ० मकारान्तरम्	....२३७	" ० अथ जिरञ्जीविपु- (९)	
११३ १४० कामधेनोः	....२३८	" १६३ अश्वत्थाम्नः	.... २७२
" ० मकारान्तरम्	०	" १६४ बडेः	.... २७३
" १४१ आयुधानाम्- (१२) २५०		११८ १६५ व्यासस्य	....२७४
" ० मतभेदः- (१२)		" १६६ हनुमतः	....२७५
" ० अथ शक्तिपु- (३)		" १६७ विभीषणस्य	....२७६
" १४२ शम्भुशक्तेः	.... २५१	" १६८ कृपस्य	....२७७
११४ १४३ मन्त्रशक्तेः	....२५२	" १६९ परशुरामस्य	....२७८
" १४४ उत्साहशक्तेः	....२५३	" १७० महादस्य ...	....२७९
" ० अथोपायदेवतासु- (४)		" १७१ मार्कण्डेयस्य	....२८०
" १४५ सामोपायदेवतायाः २५४		" ० वर्षाः- (चिरञ्जीवि-	
" १४६ क्षान्तिगोपायदेवतायाः २५५		नाम्) (९)	....२८१
" १४७ भेदोपायदेवतायाः	....२५६	११९ १७२ मरीच्यादिक्षणी- (१०) २८१	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या	क्रमसंख्या.	पृष्ठ. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या
" ० अथ भृगुवद्विरोगणयोः (२)		" ११ बुधस्य ११	
" १७३ भृगुगणस्य २९२		१२४ १२ विष्णोः—(बुधाधिदे- वताया) १२	
" १७४ अङ्गिरोगणस्य २९३		" १३ पुरुषस्य—(बुधप्रत्यधि- देवताया.) . १३	
" ० नामानि—(शास्त्राभि- मानिदेवतानाम्) .. २९४		" १४ गुरोः १४	
१२० १७५ यज्ञस्य २९५		" १५ इन्द्रस्य—(गुर्वधि- देवतायाः) १५	
" १७६ विश्वकर्मणः . २९६		१२५ १६ ब्रह्मणः—(गुरुप्रत्यधि- देवताया.) . १६	
१२१ अथ पञ्चमे ग्रहनिधौ—		" १७ शुक्रस्य ... १७	
" ० अथ ग्रहेषु (अधिदे- वताप्रत्यधिदेवतास- हितेषु) (९)		" १८ इन्द्राण्याः—(शुक्राधि- देवतायाः) . १८	
" १ सूर्यस्य १		" १९ इन्द्रस्य—(शुक्रप्रत्यधि- देवताया) .. १९	
" २ " (चतुर्वक्रस्य) २		" २० शनैः २०	
१२२ ० मकारान्तरम् .		१२६ २१ मजापते—(शन्यधि- देवताया) . २१	
" ३ भूमे—(सूर्याधिदेव- तायाः) .. ३		" २२ यमस्य—(शनिप्रत्यधि- देवताया) .. २२	
" ४ रुद्रस्य—(सूर्यप्रत्यधि- देवताया.) ... ४		" २३ राहोः २३	
" ५ चन्द्रस्य ५		" २४ सर्पस्य (राहधि- देवताया) . २४	
" ६ अपाम् (चन्द्राधिदेवता- नाम्) ६		" २५ फालस्य—(शङ्खप्रत्यधि- देवताया) . २५	
१२३ ७ उमाया—(चन्द्रप्रत्य- धिदेवताया.) ... ७		१२७ २६ पेतो (नेत्रव ३६) (तेष्वेको मुख्य) २६	
" ८ अङ्गारकस्य . ८		" २७ ब्रह्मण (पेश्वधिदेव- ताया) २७	
" ९ भूमे—(अङ्गारकाधि- देवताया) ... ९			
" १० स्वन्दस्य—(अङ्गारकप्र- त्यधिदेवताया) ... १०			

पृष्ठ. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठ. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" २८ चित्रमुद्रस्य (केतुम- त्यधिदेवतायाः)	२८	" ५१ विक्रमस्य	५७
" ० अथ कर्मसाद्वर्ण्य- देवतासु-		१३१ ५२ विषोः	५८
" २९ दुर्गायाः	२९	" ५३ चित्रभानोः	५९
" ३० गणपतेः	३०	" ५४ स्वभानोः	६०
१२८ ३१ क्षेत्रपालस्य	३१	" ५५ तारणस्य	६१
" ३२ अभयंकरस्य	३२	" ५६ पार्थिवस्य ...	६२
" ३३ वास्तुपुरुषस्य	३३	" ५७ व्ययस्य	६३
" ३४ मृत्युञ्जयस्य	३४	" ५८ सर्वजितः	६४
" ३५ युगानाम्-(४)	३५	" ५९ सर्वधारिणः	६५
" ३६ कलिपुरुषस्य	३६	१३२ ६० विरोधिनः ...	६६
" ० मकारान्तरम्		" ६१ विकृतेः	६७
१२९ ३७ युगाभिमानिदेवता- नाम्-(४)	४०	" ६२ खरस्य	६८
" ० अथ प्रभवादिवत्सरेषु-(६०)		" ६३ नन्दनस्य	६९
" ३८ प्रभवस्य	४४	" ६४ विजयस्य	७०
" ३९ विभवस्य	४५	" ६५ नयस्य	७१
" ४० शुक्लस्य	४६	" ६६ मन्मथस्य	७२
" ४१ प्रमोदूतस्य ...	४७	" ६७ दुर्मुखिनः	७३
" ४२ मनापतेः	४८	१३३ ६८ { हेमलम्बिनः	७४
" ४३ आङ्गिरसस्य ...	४९	{ विलम्बिनः	७५
१३० ४४ श्रीमुखस्य	५०	" ६९ { विकारिणः	७६
" ४५ भावस्य	५१	{ शार्ङ्गारिणः ...	७७
" ४६ युवस्य	५२	" ७० प्रवस्य ...	७८
" ४७ धातोः	५३	" ७१ { शुभकृतः	७९
" ४८ ईश्वरस्य	५४	{ शोभकृतः	८०
" ४९ बहुधान्यस्य ...	५५	" ७२ क्रोधिनः	८१
" ५० ममाधिनः ...	५६	" ७३ विश्वावसोः	८२
		" ७४ { पराभवस्य ...	८३
		{ प्रवद्भ्यस्य	८४

पृष्ठे अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या	पृष्ठे अङ्कितसंख्या	क्रमसंख्या
११ ७५ { कीलकस्य	८५	११ सबत्सर (३ ८-१३-१८-	
१३४ ७६ साधारणस्य	८६	२३-२८-३३ ३८-४३ ४८	
११ ७७ विराधिकृत	८७	५३-५८-) १०६	
११ ७८ परिधाविन.	८८	११ ४परिवत्सर (४-९-१४-१९	
११ ७९ प्रमादीचस्य	८९	२४-२९-३४-३९-४४-४९	
११ ८० अनन्दस्य	९०	५४-५९-) १०७	
११ ८१ राक्षसस्य	९१	११ अनुवत्सर (५-१०-१५-२०	
११ ८२ नलस्य	९२	२५-३० ३५-४०-४५-५०	
११ ८३ { पिङ्गलस्य	९३	५५-६०) १०८	
१३५ ८४ सिद्धार्थिन	९४	११ ९२ अथात्रजातस्यगुणाः-	
११ ८५ रौद्र	९५	११ १ प्रभवजस्य ... १०९	
११ ८६ दुर्मते	९६	११ २ विभषणस्य ११०	
११ ८७ दुन्दुभे	९७	११ ३ शुक्लजस्य ... १११	
११ ८८ रुषिरोद्धारिण	९८	११ ४ प्रमोदूतजस्य ११२	
११ ८९ रक्त क्षस्य	९९	११ ५ प्रजोत्पत्तिजस्य ११३	
११ ९० क्रोधनस्य	१००	११ ६ आङ्गिरसजस्य ११४	
११ ९१ अक्षयस्य	१०१	११ ७ श्रीमुखनस्य .. ११५	
१३६ ० अथ नामानि-(आ-	१०२	११ ८ भावजस्य ... ११६	
दितआरभ्याग्रिमसं-	१०३	११ ९ सुषमस्य ११७	
ख्याकृत्सराविशेषा		११ १० धातुजस्य .. ११८	
णाम्) (६०)		१३७ ११ इषरजस्य ११९	
११ १ इदर-(१-६-११ १६-		११ १२ बहुधान्यजस्य १२०	
२१-२६-३१-३६-४१		११ १३ प्रमाथिनस्य १२१	
४६-५१ ५६) १०४		११ १४ विक्रमजस्य १२२	
११ २ इदावत्सर (२-७-१२		११ १५ विषुजस्य... १२३	
१७-२२-२७-३२-३७		११ १६ चित्रभातुजस्य १२४	
४२-४७ ५२-५७) १०५		११ १७ स्वभातुजस्य १२५	
		११ १८ तारणजस्य १२६	
		११ १९ पार्थिवजस्य .. १२७	
		११ २० व्ययनस्य १२८	

पृष्ठे, अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" २१ सर्वजिज्ञस्य	....१२९
" २२ सर्वधारिजस्य	....१३०
१३८ २३ विरोधिजस्य	....१३१
" २४ विकृतिजस्य	....१३२
" २५ स्वरजस्य	....१३३
" २६ नन्दनजस्य	....१३४
" २७ विजयजस्य	....१३५
" २८ जयजस्य	....१३६
" २९ मन्मथजस्य	....१३७
" ३० दुर्मुखिजस्य	....१३८
" ३१ हेमलम्बिजस्य	....१३९
" ३२ बिलम्बिजस्य	....१४०
" ३३ विकारिजस्य	....१४१
" ३४ शार्धरिजस्य	....१४२
१३९ ३५ प्लवजस्य	....१४३
" ३६ शुभकृजस्य	....१४४
" ३७ शोभकृजस्य	....१४५
" ३८ क्रोधिजस्य	....१४६
" ३९ विश्वावसुजस्य	....१४७
" ४० पराभवजस्य	....१४८
" ४१ प्लवङ्गजस्य	....१४९
" ४२ कीलकजस्य	....१५०
" ४३ सीम्यजस्य	....१५१
" ४४ साधारणजस्य	....१५२
" ४५ विरोधिकृजस्य	....१५३
" ४६ परिधाविजस्य	....१५४
" ४७ ममादिनस्य	....१५५
१४० ४८ आनन्दजस्य	....१५६
" ४९ राक्षसजस्य	....१५७
" ५० नलजस्य	....१५८

पृष्ठे, अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ५१ पिङ्गलजस्य	....१५९
" ५२ कालयुक्तिजस्य	....१६०
" ५३ सिद्धार्थिजस्य	....१६१
" ५४ रौद्रिजस्य	....१६२
" ५५ दुर्मतिजस्य	....१६३
" ५६ दुन्दुभिजस्य	....१६४
" ५७ रुधिरोग्द्वारिजस्य	....१६५
" ५८ रक्ताक्षिजस्य	....१६६
" ५९ क्रोधनजस्य	....१६७
१४१ ६० अक्षयजस्य	....१६८
" ० नामानि-(संवत्सरा- णाम्) (६०)....१६९	
" ० नामानि-(संवत्सराभि- मानिदेवतानाम्)(६०) १७०	
" ॥ अथ संवत्सराभिमा- निदेवतासु-(६०)	
" ९३ ब्रह्मण -(प्रभवाभि- मानिनः).... १७१	
१४२ ९४ विष्णोः (वि. भि.) १७२	
" ९५ महेश्वरस्य (श. भि.) १७३	
" ९६ गणेशस्य (प्र. भि.) १७४	
" ९७ शक्तिगणपतेः(म.भि.) १७५	
" ९८ षण्मुखस्य (आ.भि.) १७६	
" ९९ वल्लिदेव्याः(श्री.भि.) १७७	
" १०० गौर्याः (भा. भि.) १७८	
१४३ १०१ ब्राह्मचाः (यु. भि.) १७९	
" १०२ माईश्वर्याः(धातु.भि.) १८०	
" १०३ कौमार्याः (ईश्व. भि.) १८१	
" १०४ वैष्णव्याः (बहु. भि.) १८२	
" १०५ वाराह्याः (ममा. भि.) १८३	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" १०६ इन्द्राण्याः (विक्र. मि.) १८४	
" १०७ चापुण्ड्राया. (विष्. मि.) १८५	
" १०८ अरोगस्य (चित्र. मि.) १८६	
१४४ १०९ भ्राजस्य (स्वभा. मि.) १८७	
" ११० पटरस्य (तार. मि.) १८८	
" १११ पतङ्गस्य (पार्थि. मि.) १८९	
" ११२ स्वर्णस्य (व्यय. मि.) १९०	
" ११३ ज्योतिष्मतः (सर्व. मि.) १९१	
" ११४ विभासस्य (सर्व. मि.) १९२	
" ११५ कश्यपस्य (विरो. मि.) १९३	
" ११६ रवेः (विक्र. मि.) १९४	
१४५ ११७ सूर्यस्य (स्वर. मि.) १९५	
" ११८ भानो (नन्द. मि.) १९६	
" ११९ खगस्य (विज. मि.) १९७	
" १२० घृणः (जय. मि.) १९८	
" १२१ हिरण्यगर्भस्य (मन्म. मि.) १९९	
" १२२ मरीचिः (दुर्मु. मि.) २००	
" १२३ आदित्यस्य (हं. मि.) २०१	
" १२४ सवितुः (विलं. मि.) २०२	
१४६ १२५ अर्कस्य (विका. मि.) २०३	
" १२६ भास्करस्य (गार्व. मि.) २०४	
" १२७ अग्ने (प्रव. मि.) २०५	
" १२८ जातवेदस. (शुभ. मि.) २०६	
" २२९ सहोनसः (शोभ. मि.) २०७	
" १३० अजरामभो (क्रोधि. मि.) २०८	
" १३१ वैश्वानरस्य (विश्वा. मि.) २०९	
" १३२ नर्यापसस्य (परा. मि.) २१०	
१४७ १३३ पकिराषसः (प्रव. मि.) २११	
" १३४ विसर्पिण (कील. मि.) २१२	

पृष्ठ. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" १३५ मतस्यस्य (सोम्य. मि.) २१३	
" १३६ कूर्मस्य (साधा. मि.) २१४	
" १३७ बराहस्य (विरो. मि.) २१५	
" १३८ नृसिंहस्य (परि. मि.) २१६	
" १३९ वामनस्य (प्रमा. मि.) २१७	
" १४० श्रीरामस्य (मान. मि.) २१८	
१४८ १४१ परशुरा० (राक्ष. मि.) २१९	
" १४२ बलरामस्य (नल. मि.) २२०	
" १४३ कृष्णस्य (पैङ्ग. मि.) २२१	
" १४४ कल्कः (काल. मि.) २२२	
" १४५ बुद्धस्य (सिद्धा. मि.) २२३	
" १४६ दुर्गायाः (रौद्रि. मि.) २२४	
" १४७ यातुधानस्य (दुर्म. मि.) २२५	
" १४८ भैरवस्य (दुन्दु. मि.) २२६	
१४९ १४९ हनूमतः (गुधि. मि.) २२७	
" १५० सारस्वत्या (रक्ता. मि.) २२८	
" १५१ दाक्षायण्या (क्रोध. मि.) २२९	
" १५२ लक्ष्म्याः—(अक्षयसंघ- स्तरामानिन्याः) २३०	
" १५३ दक्षिणायनस्य २३१	
" १५४ उत्तरायणस्य ... २३२	
" १५५ अयनयोर्लक्षणम् २३३	
१५० अथ दानानि—(२)	
" ० दानानि—(उत्तरायणे) २३४	
" ० कर्माणि—(दक्षिणायने) २३५	
" ० गुणा. जातस्य—(अयनयोः) २३६	
" १५६ सूर्यस्य—(दक्षिणायना- भिमानिनः) २३७	
" १५७ सोमस्य—(उत्तराय- णाभिमानिनः) .. २३८	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
१५१	अथ ऋतुपु-(६)	" १७१ वैशाखस्य....	...२६०
" १५८ वसन्तस्य....	....२३९	" १७२ ज्येष्ठस्य	...२६१
" १५९ ग्रीष्मस्य	....२४०	" १७३ आषाढस्य....	...२६२
" १६० वर्षाणाम्	....२४१	" १७४ श्रावणस्य	...२६३
" १६१ शरदः	....२४२	" १७५ भाद्रपदस्य....	...२६४
" १६२ हेमन्तस्य ..	....२४३	" १७६ आश्वयुजस्य	....२६५
१५२ १६३ शिशिरस्य....	....२४४	१५५ १७७ कार्तिकस्य....	....२६६
" ■ दानानि-(ऋतुपु)(६)२४५		" १७८ मार्गशीर्षस्य	....२६७
" ■ अथ जातस्य गुणेषु-		" १७९ पुष्यस्य....	....२६८
" १ वसन्तजस्य ...	२४६	" १८० माघस्य	...२६९
" २ ग्रीष्मजस्य	२४७	" १८१ फाल्गुनस्य	....२७०
" ३ वर्षाजस्य	२४८	" ० वर्षाः-(मासानाम्)	
१५३ ४ शरदजस्य	२५९	(१२)	२७१
" ५ हेमन्तजस्य ...	२५०	" ० अथ स्नानदानपूजो-	
" ६ शिशिरजस्य	२५१	पानायदयः (मासेषु)	
" ■ नामानि-(ऋतुविभा-		(१२) २	
निदेशतानाम्)(६)....२५२		" १ चैत्रे ...	...२७
" ० अथ र्वर्षमिमानिदे-		१५६ २ वैशाखे	...२७३
वतासु-(६)		" ३ ज्येष्ठे	...२७४
" १६४ कामस्य	२५३	" ४ आषाढे ...	...२७५
" १६५ अग्नेः	२५४	" ५ श्रावणे	...२७६
" १६६ वरुणस्य	२५५	" ६ भाद्रपदे	...२७७
" १६७ गिरिजायाः ...	२५६	" ७ आश्वयुजे	...२७८
" १६८ सर्पस्य....	२५७	" ८ कार्तिके	...२७९
१५४ १६९ ईश्वरस्य ..	२५८	" ९ मार्गशीर्षे	...२८०
" ० अथ चैत्रादिमासानां		" १० पुष्ये	...२८१
स्वरूपेषु (चान्द्रमान-		" ११ माघे ...	...२८२
रीत्या) (१२)		" १२ फाल्गुने	...२८३
" १७० चैत्रस्य	२५९		

पृष्ठे भङ्कितसङ्ख्या.	क्रमसङ्ख्या	पृष्ठे भङ्कितसङ्ख्या.	क्रमसङ्ख्या.
" ० अथ दानानि-(माघा- दिमासेषु) (१२)		" = मासाभिमानिदेव- ता (मार्गशीर्षादिषु केशवाद्य (१२) ३१९	
" १ याघे	२८४	" ० अथ सङ्क्रान्तिषु (१२)	
१५७ २ फाल्गुने .	... २८५	" १८२ मेघसङ्क्रान्ते	३२०
" ३ चैत्रे	.. २८६	" १८३ वृषभ "	३२१
" ४ वैशाखे	... २८७	" १८४ मिथुन "	३२२
" ५ ज्येष्ठे	२८८	१५९ १८५ कर्कटक "	३२३
" ६ आषाढे	.. २८९	" १८६ सिंह "	३२४
" ७ श्रावणे	२९०	" १८७ कन्या "	३२५
" ८ भाद्रपदे	२९१	" १८८ तुला "	... ३२६
" ९ आश्वयुजे	.. २९२	" १८९ वृश्चिक "	३२७
" १० कार्तिके	.. २९३	" १९० धनुस् "	३२८
" ११ मार्गशीर्षे	.. २९४	" १९१ मकरे "	३२९
" १२ पुष्ये	२९५	१६० १९२ कुम्भे "	३३०
" ० अथ गुणा (जातानाम्) (मासेषु) (१३)		" १९३ नीशे "	३३१
" १ वैश्वजस्य	२९६	" = नामानि-(सङ्क्रान्ती- नाम् (१२) ... ३३९	
" २ वेशाखजस्य	२९७	" ० वाहनानि-(") (") ३४४	
" ३ ज्येष्ठजस्य	२९८	" ० दानानि-(सङ्क्रान्ति षु (") .. ३४५	
" ४ आषाढजस्य	२९९	" ० नामानि-(सङ्क्रान्ति देवतानाम्) (") ३४६	
" ५ श्रावणजस्य	.. ३००	१६१ ० अध्यादित्यादिषु-स- ङ्क्रान्तिदेवतासु) (")	
" ६ भाद्रपदजस्य	३०१	" १९४ धातुसूर्यस्य	३४७
" ७ आश्विनजस्य	३०२	" १९५ अर्षमसू "	३४८
१५८ ८ कार्तिकजस्य	३०३	" १९६ मित्रसू "	३४९
" ९ मार्गशीर्षजस्य	३०४		
" १० पुष्यजस्य	३०५		
" ११ आषाढजस्य	.. ३०६		
" १२ फाल्गुनजस्य	.. ३०७		

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" १९७ अरुणसू "....	....३५०	" २१५ राक्षस्याः-(शनौ) ३७३	
१६२ १९८ इन्द्रसू "....	....३५१	" २१६ स्वरूपम्-संक्रान्तिसा	
" १९९ विवस्वतसू "....	....३५२	मान्यस्य	....३७४
" २०० त्वष्टसू "....	....३५३	" २१७ बवसदक्रान्तेः	....३७५
" २०१ विष्णुसू "....	....३५४	" २१८ बालवस०....	....३७६
१६३ २०२ अंशुसू " ..	....३५५	" २१९ कौलवस०....	....३७७
" २०३ भगसू "....	....३५६	" २२० तैत्तिळ०	....३७८
" २०४ पूषसू "....	....३५७	१६७ २२१ गरस०	....३७९
" २०५ पर्जन्यसू "....	....३५८	" २२२ वणिक्स०....	....३८०
१६४ ० तथाश्वाः-(आदित्या-		" २२३ भद्रास०	....३८१
नाम) (१२) ..	....३५९	" २२४ शकुनिस०	....३८२
" ० नामानि मासप्रवर्त-		" २२५ चतुष्पात्स०	....३८३
कत्वं च (आदित्यानाम्) ३६०		" २२६ नागस०	....३८४
" २०६ लक्षणानि (आदित्यानाम्)		" २२७ किस्तुघ्नस० ..	....३८५
(१२)	....३६१	" २२८ शुक्रपक्षस्य	....३८६
" ० वर्षाः-(") (") ३६२		१६८ २२९ कृष्ण०	....३८७
" २०७ लक्षणेअधिमासस्य-		" ० दानानि-(पक्षयोः) ३८८	
मासयाः) (२)	....३६४	" ० गुणाः(जातानाम्)-(") ३८९	
" ० दानानि-(अधिकमासे) ३६५		" २३० चन्द्रस्य-(शुक्रपक्षा-	
१६५ २०८ स्वरूपम् (मकरस-		भिमानिनः) ...	....३९०
क्रान्तेः)	....३६६	" २३१ (") (कृष्णपक्षाभिमानिनः)	
" ० अथ (") स्वरूपेषु (वार-		" २३२ नामानि-(तिथीनाम्) ३९१	
भेदेन) (७)		(१५×२) ...	....३९२
" २०९ घोरायाः-(भानौ) ३६७		" ० अथ तिथिस्वरूपेषु-	
" २१० ध्वाङ्स्याः(सोमे) ३६८		१६९ २३३ प्रतिपदः-(शुक्रपक्षे) ३९४	
" २११ महोदर्याः (मङ्गले) ३६९		" २३४ द्वितीयायाः-(शु०) ३९५	
" २१२ मन्दाकिन्या -(बुधे) ३७०		" २३५ तृतीयायाः-(शु०) ३९६	
" २१३ मन्दायाः-(गुौ) ३७१		" २३६ चतुर्थ्याः-(शु०) ३९७	
१६६ २१४ मिश्रिकायाः-(शुके) ३७२		" २३७ पञ्चम्याः-(शु०) ३९८	
		" २३८ षष्ठ्याः-(शु०)	....३९९

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" २३९ सप्तम्याः-(शु०)	४००	" ५ पञ्चम्याम्... ..	४२८
" २४० अष्टम्याः-(शु०)	४०१	" ६ षष्ठ्याम्	४२९
" २४१ नवम्याः-(शु०)	४०२	" ७ सप्तम्याम्... ..	४३०
" २४२ दशम्याः-(शु०)	४०३	" ८ अष्टम्याम्... ..	४३१
१७३ २४३ एकादश्याः-(शु०) ४०४		" ९ नवम्याम्	४३२
" २४४ द्वादश्याः-(शु०)	४०५	२७३ १० दशम्याम्... ..	४३३
" २४५ त्रयोदश्याः-(शु०) ४०६		" ११ एकादश्याम्	४३४
" २४६ चतुर्दश्याः-(शु०) ४०७		" १२ द्वादश्याम्....	४३५
" २४७ पूर्णिमायाः ४०८		" १३ त्रयोदश्याम्	४३६
" २४८ मनेपदः-(कृष्णपक्षे) ४०९		" १४ चतुर्दश्याम्	४३७
" २४९ द्वितीयायाः-(कृ०) ४१०		" १५ पूर्णिमास्याम्	४३८
" २५० तृतीयायाः-(कृ०) ४११		" ३० अमास्याम्	४३९
" २५१ चतुर्थ्याः-(कृ०) ४१२		" ० विषनाडीप्रवेशकालः—	
" २५२ पञ्चम्याः-(कृ०) ४१३		(तिथिषु)	४४०
१७१ २५३ षष्ठ्याः-(कृ०) .. ४१४		" २६३ दानानि-(")	४४१
" २५४ सप्तम्याः-(कृ०)	४१५	१७४ ० गुणाः-(जातस्य)-(शुक्ल- कृष्णपक्षयोः)	
" २५५ अष्टम्याः-(कृ०)	४१६	" १ प्रतिपदि " ..	४४२
" २५६ नवम्याः-(कृ०)	४१७	" २ द्वितीयायाम् "	४४३
" २५७ दशम्याः-(कृ०)	४१८	" ३ तृतीयायाम् "	४४४
" २५८ एकादश्याः-(कृ०): ४१९		" ४ चतुर्थ्याम् "	४४५
" २५९ द्वादश्याः-(कृ०)	४२०	" ५ पञ्चम्याम् "	४४६
" २६० त्रयोदश्याः-(कृ०) ४२१		" ६ षष्ठ्याम् "	४४७
" २६१ चतुर्दश्याः-(कृ०) ४२२		" ७ सप्तम्याम् "	४४८
२७२ २६२ अमावास्यायाः ... ४२३		" ८ अष्टम्याम् "	४४९
" २६३ अथ कृत्यानि—		" ९ नवम्याम् "	४५०
(तिथिषु) (३०)		" १० दशम्याम् "	४५१
" १ प्रतिपदि	४२४	" ११ एकादश्याम् "	४५२
" २ द्वितीयायाम्	४२५	" १२ द्वादश्याम् "	४५३
" ३ तृतीयायाम्	४२६	१७५ १३ त्रयोदश्याम् "	४५४
" ४ चतुर्थ्याम्	४२७		

पृष्ठे, अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे, अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" १४ चतुर्दश्याम् "	....४५५	" २७१ सद्योजातस्य "	....४८०
" १५ पञ्चदश्याम् "	....४५६	" २७२ दुर्गायाः "	....४८१
" ० प्रकारान्तरम् (शुक्लकृष्णपक्षयोः)		२७८ २७३ शेषस्य "	....४८२
" १ प्रतिपदि "....	....४५७	" २७४ धर्मस्य "	....४८३
" २ द्वितीयायाम् "	....४५८	" २७५ हरेः "	....४८४
" ३ तृतीयायाम् "	....४५९	" २७६ मन्मथस्य "	....४८५
" ४ चतुर्थ्याम् "	....४६०	" २७७ कलिपुरुषस्य "	....४८६
" ५ पञ्चम्याम् "	....४६१	" २७८ चन्द्रस्य "	....४८७
" ६ षष्ठ्याम् "	....४६२	" २७९ वितृणाम् "	....४८८
" ७ सप्तम्याम् "	....४६३	" अथवारस्वरूपेषु-(७)	
" ८ अष्टम्याम् "	....४६४	" २८० रविवारस्य "	....४८९
१७६ ९ नवम्याम् "	....४६५	१७९ २८१ सोमवारस्य "	....४९०
" १० दशम्याम् "	....४६६	" २८२ मङ्गलवारस्य "	....४९१
" ११ एकादश्याम् "	....४६७	" २८३ बुधवारस्य "	....४९२
" १२ द्वादश्याम् "	....४६८	" २८४ { गुरुवारस्य ' ...४९३	
" १३ त्रयोदश्याम् "	....४६९	" { शुक्रवारस्य " ...४९४	
" १४ चतुर्दश्याम् "	....४७०	" २८५ शनिवारस्य "	....४९५
" १५ पूर्णिमायाम् "	....४७१	" ० अथकर्माणि-	
" ३० अमावास्यायाम् ४७२		(वारेषु) (७)	
" ० तिथ्यभिमानदेवतास्वरूपेषु (शुक्लकृष्णपक्षतिथीनाम्)		" १ रवौ	....४९६
" २६४ अग्नेः "....	....४७३	" २ सोमे	....४९७
१७७ ३६५ त्वष्टुः "....	.. ४७४	" ३ मङ्गले ..	....४९८
" २६६ पार्वत्याः "....	....४७५	" ४ बुधे	... ४९९
" २६७ गजाननस्य "	....४७६	१८० ५ गुरौ	....५००
" २६८ सर्पस्य "	....४७७	" ६ शुके	....५०१
" २६९ षडाननस्य "	....४७८	" ७ शनौ ...	....५०२
" २७० सूर्यस्य "	....४७९	" ० विपनाडीप्रवेशका- लः-(वारेषु)(७)	....५०३
		" ० प्रकारान्तरम् (")	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
२०० ३११ मूला०	५५३	" १८ पूर्वाषाढायाम् "	५८०
२०१ ३१२ पूर्वाषाढा०	५५४	" १९ उत्तराषाढायाम् "	५८१
" ३१३ उत्तराषाढा०	५५५	" २० अभिजिति "	५८२
२०२ ३१४ अभिजि०... ..	५५६	" २१ श्रवणे....."	५८३
२०३ ३१५ श्रवणे०	५५७	" २२ धनिष्ठायां.... "	५८४
२०४ ३१६ धनिष्ठा० .....५५८		" २३ शतभिषजि "	५८५
" ३१७ शतभिष०.....५५९		२१२ २४ पूर्वाभाद्रपदा० "	५८६
२०५ ३१८ पूर्वाभाद्रा ५६०		" २५ उत्तराभाद्रपदायां ५८७	
२०६ ३१९ उत्तराभाद्रा० ...५६१		" २६ रेवत्याम्..... "	५८८
२०७ ३२० रेवती० ....५६२		" २७ अश्विन्याम्....."	५८९
" ० कर्माणि दानानि च (नक्षत्रेषु) (२८)		" २८ भरण्यां ... "	५९०
२०८ १ कृत्तिकायां "	५६३	" ३२१ विषनाडीमवेशका लाः-(नक्षत्रेषु)(२८)५९१	
२०९ २ रोहिण्यां .... "	५६४	" ३२२ अमृतनाडीमवेशका लाः (") (") ५९२	
" ३ मृगशीर्षे .... "	५६५	२१३ ० जातस्यगुणाः-(") (")	
" ४ आर्द्रायां ... "	५६६	" १ अश्विन्यां .... "	५९३
" ५ पुनर्वसुः- "	५६७	" २ भरण्यां ... "	५९४
" ६ पुष्ये .... .. "	५६८	" ३ कृत्तिकायां .... "	५९५
" ७ आश्लेषायां.... "	५६९	" ४ रोहिण्यां .... "	५९६
" ८ मघायां ..... "	५७०	" ५ मृगशीर्षे .... "	५९७
" ९ पूर्वफल्गुन्याम् "	५७१	" ६ आर्द्रायां .... "	५९८
२१० १० उत्तरफल्गुन्यां "	५७२	" ७ पुनर्वसुः "	५९९
" ११ हस्ते ..... "	५७३	" ८ पुष्ये .... .. "	६००
" १२ चित्रायां .... "	५७४	" ९ आश्लेषायां.... "	६०१
" १३ स्वात्यां..... "	५७५	" १० मघायां .... "	६०२
" १४ विशाखायाम् "	५७६	२१४ ११ पूर्वफल्गुन्याम् "	६०३
" १५ अनूराधायां "	५७७	" १२ उत्तरफल्गुन्यां "	६०४
" १६ ज्येष्ठायां . . "	५७८	" १३ हस्ते..... .. "	६०५
२११ १७ मूलायां..... "	५७९	" १४ चित्रायां .... "	६०६

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" १५ स्वात्मां .... "	६०७	" २४ धनिष्ठायां .... "	६२०
" १६ विज्ञासायाम् "	६०८	" २५ शतभिषजि .... "	६२१
" १७ अनूपायां "	६०९	" २६ पूर्वाभाद्रपदा० "	६२२
" १८ ज्येष्ठायां .... "	६१०	" २७ उत्तराभाद्रपदायां ६२३	
" १९ मूले ..... "	६११	" २८ रेवत्यां ..... "	६२४
" ३२३ स्वरूपम्-(अभुक्त- मूलस्य) "	६१२	" ३२६ नामानि (योगा- नाम्) (२७) ६२५	
" ३२४ शान्तिः-(अभुक्तमूलोत्प त्तौ दोषवारणाय) ६१३		" ० स्वरूपाणि, कृत्यानि, दानानि च-(योगा- नाम्) (२७)	
२१५ ० फलभेदाः-(मूला- श्लेषयोश्चरणभेदेन जन्मनि) ६१४		" ३२७ विष्कम्भस्य "	६२६
" " (मूले योगभेदेन जन्मनि)		२१८ ३२८ मतिः..... "	६२७
" ३२५ स्वरूपे-(पुरुषाकृ- तिमूलाश्लेषयोः मि- त्रफलयोः)		" ३२९ आयुष्मतः.... "	६२८
" ० नामानि-(मूलाश्लेषामुहूर्त नायकानाम्)		" ३३० सौभाग्यस्य "	६२९
२१६ ० फलम्-(मूलवृक्षस्य)		" ३३१ शोभनस्य .... "	६३०
" { फल } तातजन्म		" ३३२ अतिगण्डस्य "	६३१
" { शान्तिः } भे मुदे जा		२१९ ३३३ सुकर्मणः .... "	६३२
" ते) (तातजन्मभे		" ३३४ धृतेः ..... "	६३३
" मूलत्वातिदेशात्) ६१५		" ३३५ शूलस्य .... "	६३४
" १९ मूले		" ३३६ गण्डस्य .... "	६३५
" २० पूर्वाषाढायाम् "	६१६	२२० ३३७ वृद्धेः... .... "	६३६
" २१ उत्तराषाढायाम् "	६१७	" ३३८ ध्रुवस्य.... "	६३७
" २२ अभिजिति .... "	६१८	" ३३९ व्याघातस्य "	६३८
२१७ २३ श्रवणे.... .... "	६१९	" ३४० हर्षणस्य ... "	६३९
		" ३४१ वधस्य .... "	६४०
		२२१ ३४२ सिद्धेः.... .... "	६४१
		" ३४३ व्यतीपातस्य "	६४२
		" ३४४ वरीयसः .... "	६४३
		२२२ ३४५ पारिष्य.... "	६४४
		" ३४६ शिवस्य .... "	६४५

पृष्ठे. भङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. भङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ३४७ सिद्धस्य....	" ६४६	" २१ सिद्धे.....	" ६७२
" ३४८ साध्यस्य....	" ६४७	२२६ २२ साध्ये.....	" ६७३
२२३ ३४९ शुभस्य	" ६४८	" २३ शुभे	" ६७४
" ३५० शुक्रस्य	" ६४९	" २४ शुक्ले	" ६७५
" ३५१ ब्रह्मणः	" ६५०	" २५ ब्रह्मणि.....	" ६७६
" ३५२ ऐन्द्रस्य	" ६५१	" २६ ऐन्द्रे:	" ६७७
" ३५३ वैधृते:.....	"	" २७ वैधृती:.....	" ६७८
" ० मकारान्तरम्		" ३५४ नामानि-(योमाभिमानि- देवतानाम्)(२७)६७९	
२२४ ० जातस्य गुणा:- (योगेषु) (२७)		" ० स्वरूपाणि-(^१) "	
" १ विष्कम्भे "	६५२	" ३५५ यमस्य.....	" ६८०
" २ प्रीती	" ६५३	" ३५६ विष्णोः	" ६८१
" ३ आयुष्मति....	" ६५४	२२७ ३५७ चन्द्रस्य	" ६८२
" ४ सौभाग्ये	" ६५५	" ३५८ धातु:.....	" ६८३
" ५ शोभने.....	" ६५६	" ३५९ गुरोः	" ६८४
" ६ अतिगण्डे....	" ६५७	" ३६० निशाचरस्य "	६८५
" ७ सुकर्मणि....	" ६५८	" ३६१ इन्द्रस्य:.....	" ६८६
" ८ धृती... ..	" ६५९	" ३६२ अपां:.... ..	" ६८७
" ९ शूले	" ६६०	" ३६३ सर्पाणाम्	" ६८८
२२५ १० गण्डे	" ६६१	" ३६४ बह्वे:.... ..	" ६८९
" ११ बुद्धौ.... ..	" ६६२	२२८ ३६५ अर्कस्य	" ६९०
" १२ भुवे.....	" ६६३	" ३६६ भूम्याः	" ६९१
" १३ व्याघाते	" ६६४	" ३६७ मरुतः	" ६९२
" १४ हर्षणे.....	" ६६५	" ३६८ भगस्य'... ..	" ६९३
" १५ वधे	" ६६६	" ३६९ वरुणस्य	" ६९४
" १६ सिद्धौ.....	" ६६७	" ३७० गणेशस्य	" ६९५
" १७ व्यतीपाते....	" ६६८	" ३७१ रुद्रस्य	" ६९६
" १८ वरीयसि....	" ६६९	" ३७२ घनदस्य	" ६९७
" १९ परिधे	" ६७०	२२९ ३७३ त्वष्टुः	" ६९८
" २० शिवे	" ६७१	" ३७४ मित्रस्य	" ६९९

पृष्ठे अङ्कितसंख्या	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ३७५ पदाननस्य	७००	" ६ गरजे	" ७२४
" ३७६ सावित्र्याः	७०१	" ६ वणिजि	" ७२५
" ३७७ लक्ष्म्याः	७०२	" ७ विष्ट्यां	" ७२६
" ३७८ गौर्याः	७०३	" ८ शकुनीं	" ७२७
" ३७९ नासत्ययो.	७०४	" ९ चतुष्पादि	" ७२८
" ३८० पितृणां	७०५	" १० नागवति	" ७२९
३३० ३८१ दितेः	७०६	२३४ ११ विस्तुमे	" ७३०
" ० नामानि-(करणानाम्)		" ० नामानि-(करणाभिमा-	
(११)	७०७	निर्वतानाम्)(११)७३१	
" ० स्वरूपाणि, कृत्यानि,		" ० स्वरूपाणि-(१) (१)	
" दानानि.-(') (')		" ३९३ इन्द्रस्य	७३२
" ३८२ ववस्य	७०८	३९४ मत्तापतेः	७३३
" ३८३ बालवस्य	७०९	" ३९५ मित्रस्य	७३४
" ३८४ बालवस्य	७१०	" ३९६ पितृणां	७३५
३३१ ३८५ तैत्तुल्यस्य	७११	३९७ भूम्याः	७३६
" ३८६ गरजस्य	७१२	" ३९८ रमाया	७३७
" ३८७ वणिजः	७१३	३३८ ३९९ यमस्य	७३८
३३२ ३८८ भिन्नस्य (भुजङ्गाकारस्य)		" ४०० विष्णो	७३९
{ भय वा विष्ट - ७१४		४०१ मणिभिन्नस्य	७४०
" = प्रसारान्तरम्	७१५	" ४०२ वर्षाणां	७४१
" ३८९ शरुने	७१६	" ४०३ नायो	७४२
" ३९० चतुष्पादः	७१७	४०४ रमा-स्य	७४३
" ३९१ नागवतः	७१८	" ० मयः सप्तमम्	७४४
" ३९२ विस्तुमस्य	७१९	३३६ ४०५ मृग्याः-(याग्यादयः)	
३३३ = जातगुणाः-		७४५	
(करणेषु) (११)		" ४०६ अमृतस्य	७४६
" १ चरे	७२०	" ४०७ गुणिकस्य	७४७
" २ बाधे	७२१	४०८ महापातस्य	७४८
" ३ क्षीयते	७२२	४०९ द्युतापातस्य	७४९
" ४ तैत्तुले	७२३	३३७ ४१० द्युतपतनस्य	७५०

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ४११ वैप्रपातस्य	७५१	२४० ४२६ कर्कटस्य	७७१
" ४१२ जन्मनक्षत्रस्य...७५२		" ४२७ सिंहस्य.....	७७२
" ४१३ नामानि-(युगाभिमानि		" ४२८ कन्यायाः.....	७७३
देवतानाम्)(५) ७५३		" ४२९ तुलायाः.....	७७४
" " (युगाभिमानिदे-		" ४३० वृश्चिकस्य.....	७७५
वतानाम्)(१२) ७५४		" ४३१ धनुषः.....	७७६
" " (संवत्सरपरिव-		" ४३२ मकरस्य.....	७७७
त्सरादीनाम्)(५)७५५		२४१ ४३३ कुम्भस्य.....	७७८
२३८ " (ब्राह्मादिमाना-		" ४३४ मीनस्य.....	७७९
नाम्)(९) ७५६		" ० कृत्यानि-(राशिषु)(१२)	
" अथ स्वरूपाणि (१)(१)		" १ मेष.....	७८०
" ४१४ ब्राह्मस्य	७५७	" २ वृषभे	७८१
" ४१५ दैवस्य.....	७५८	" ३ मिथुने ...	७८२
" ४१६ पित्र्यस्य	७५९	" ४ कर्कटे	७८३
" ४१७ माजापत्यस्य	७६०	" ५ सिंहे.....	७८४
" ४१८ बार्हस्पत्यस्य....	७६१	" ६ कन्यायां....	७८५
" ० प्रकारान्तरम् ०		" ७ तुलायां.....	७८६
" ४१९ सौरस्य	७६२	" ८ वृश्चिक.....	७८७
" ४२० नाक्षत्रस्य ...	७६३	" ९ धनुषि.....	७८८
२३९ ४२१ सावनस्य.....	७६४	२४२ १० मकरे.....	७८९
" ४२२ चान्द्रस्य....	७६५	" ११ कुम्भे	७९०
" माननियमाः-(प्रभवाद्य-		" १२ मीने.....	७९१
ब्देषु)	७६६	" ४३५ स्वरूपाणि-(राशीनाम्)	
" ० ट्ययोगः-(सौरादिमाना-		(१२)	८०३
नाम्)(४) ७६७		" ४३६ मेषदेवानाम् १-२-३	
" ० स्वरूपाणि-(राशी-		८०५	
नाम्) (१२)		" ४३७ वृषदे०.....१-२-३	८०८
" ४२३ मेषस्य	७६८	२४३ ४३८ मिथुनदे० १-२-३	८११
" ४२४ वृषभस्य....	७६९	" ४३९ कर्कटेदे० १-२-३	८१४
" ४२५ मिथुनस्य....	७७०	" ४४० सिंहदे० १-२-३	८१७

पृष्ठे, अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे, अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
२४४ ४४१ कन्यादे० १-२-३ ८२०		" ० " (दिवा-मुहूर्ता- नाम्) (१६)	
" ४४२ तुलादे० १-२-३ ८२३		" ४६४ रौद्रस्य.... ८५८	
" ४४३ वृश्चिकदे० १-२-३ ८२६		२५० ४६५ श्वेतस्य.... ८५९	
२४५ ४४४ धनुर्दे० १-२-३ ८२९		" ४६६ जयस्य	
" ४४५ मकरदे० १-२-३ ८३२		" ४६७ आर्यभट्टस्य.... ८६०	
२४६ ४४६ कुम्भदे० १-२-३ ८३५		" ४६८ सावित्रस्य ८६१	
" ४४७ मीनदे० (१-२-३) ८३८		" ४६९ विराजस्य ... ८६२	
" ४४८ स्वरूपम्—(अहो- रात्रस्य)..... ८३९		" ४७० गन्धर्वस्य..... ८६३	
२४७ ४४९ " (अहः).... ८४०		" ४७१ अभिजितः ८६४	
" ० कृत्यानि (").... ८४१		२५१ ४७२ रोहिण्यस्य.... ८६५	
" ४५० स्वरूपम्—(रात्रेः) ८४२		" ४७३ गदाधरस्य ८६६	
" ० कृत्यानि—(").... ८४३		" ४७४ विजयस्य ८६७	
" ४५१ स्वरूपम्—(सन्ध्या- नाम्)..... ८४४		" ४७५ नैऋत्यस्य..... ८६८	
" ० वर्ज्यकार्याणि— (सन्ध्यासु)..... ८४५		" ४७६ शतमखस्य ८६९	
" ४५२ स्वरूपम्—(पातस्स- न्ध्यायाः).... ८४६		" ४७७ तरुणस्य..... ८७०	
२४८ ४५३ " (सायंसन्ध्यायाः) ८४७		" ४७८ सुभगस्य.... ८७१	
" ४५४ " (महाकाळस्य) ८४८		२५२ ४७९ स्वरूपाणि—(रात्रिमु- हूर्तानाम्)	
" ४५५ " (उग्रदेवतायाः) ८४९		" ४८० अतिरौद्रस्य ८७२	
" ४५६ " (मृत्युदेवतायाः) ८५०		" ४८१ गन्धर्वराजस्य.... ८७३	
" ४५७ " (कुट्टाः).... ८५१		" ४८२ द्रविणपारिवृट्स्य ८७४	
" ४५८ " (कृत्यायाः) ८५२		" ४८३ श्रावणस्य ८७५	
२४९ ४५९ " (महाकृत्यायाः) ८५३		" ४८४ वायोः.... ८७६	
" ४६० " (राकायाः) ८५४		२५३ ४८५ अग्नेः..... ८७७	
" ४६१ " (सिनीवान्याः) ८५५		" ४८६ राक्षसस्य..... ८७८	
" ४६२ " (कालराहोः) ८५६		" ४८७ धातुः..... ८७९	
" ४६३ " (अपम्मारस्य) ८५७		" ४८८ सौम्यस्य..... ८८०	
		" ४८९ मद्गणः..... ८८१	
		" ४९० वाक्पतेः..... ८८२	

पृष्ठे, अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे, अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
२५४ ४९१ पैलस्य.....	८८३	" ५१५ उत्तिकायाः.....	९१०
" ४९२ वैकुण्ठस्य....	८८४	" ५१६ कलायाः	९११
" ४९३ समीरणस्य	८८५	२५८ ५१७ काष्ठायाः	९१२
" ४९४ निर्वृतेः....	८८६	" ५१८ निमेषदेवतायाः	९१३
" ४९५ स्वरूपाणि (षट्- कानाम्)	८८७	" ५१९ क्षण "	९१४
" ० नामानि-(सात्त्विक- टिकानाम्)	८८८	" ५२९	९१४
२५५ ० " (राजस-)	८८९	अथ पृष्ठे वैष्णवनिधौ-	
" ० " (तामस-)	८९०	२५९ ० दिव्यस्थलानि-(१-११६)	
" ० स्वरूपाणि-(तामस- षटिकानाम्)		" ० दिव्यवैष्णवदेशवद्देशाः-(भ- रतखण्डेन्यत्र च)(८)१-८	
" ४९६ उग्रायाः	८९१	" ० दिव्यवैष्णवदेशविभागः- (भरतखण्डे)($\frac{१०८}{५}$) ९	
" ४९७ ज्येष्ठायाः	८९२	" ० दिव्यवैष्णवदेशाः (१०८) ११७	
" ४९८ रौद्र्याः	८९३	२६२ ० षटः-(त्रिपुटीस्थवै- ष्णवदिव्यदेशादीनाम्) (स्थाननामदेवीविमानती- र्थेदिक्सन्निवेशभक्तादिनि- र्णायकः) (१०८) ११८	
" ४९९ शेषरौद्र्याः	८९४	२७२ ० स्वयंव्यक्तमूर्तयः ८ १२६	
२५६ ५०० काल्याः	८९५	" ० दिव्यवैष्णवदेशाः (४) १३०	
" ५०१ विकर्ण्याः	८९६	" ० मपत्तिशोपानम्-(आळ- वास्तुतिः)..... १३१	
" ५०२ कलविकर्ण्याः...	८९७	२७४ १. विधानम्-(ऊर्ध्वपुण्ड्रा- रणस्य)..... १३२	
" ५०३ बलविकर्ण्याः..	८९८	" २ मृत्तिकाः-(^१)(५) १३७	
" ५०४ बलममघिन्याः	८९९	" ० देवताः-(ऊर्ध्वपुण्ड्राणाम्) १३८	
" ५०५ दारुणायाः.....	९००		
" ५०६ तीक्ष्णायाः	९०१		
" ५०७ मदायाः	९०२		
" ५०८ अरूपायाः.....	९०३		
" ५०९ मत्सरायाः.....	९०४		
२५७ ५१० ईर्ष्यायाः	९०५		
" ५११ दम्भायाः	९०६		
" ५१२ अहंकृतेः	९०७		
" ५१३ भ्रामर्याः	९०८		
" ५१४ सङ्कटायाः.....	९०९		

पृष्ठे	अङ्कितसख्या	क्रमसख्या	पृष्ठे	अङ्कितसख्या	क्रमसख्या.
"	३ परिमिति - (')	१२९	"	१६ तिर्भेलेयाळ्वार्	१७३
"	४ संख्याभेद - (') (वर्णभेदेन)	१४०	"	१७ नम्माळ्वार्	१७४
२७५	५ स्थानक्रमदेवता (')	१४१	"	१८ कुलशेखराळ्वार्	१७५
"	६ आकृत्यादय (')	१४२	"	१९ पेरीयाळ्वार्	१७६
"	७ हरिद्रा धार्या (ऊर्ध्वपुण्ड्रमव्य)	१४३	"	२० तोण्डरडिप्पडियाळ्वार्	१७७
"	८ देवता - (ऊर्ध्वपुण्ड्रमव्य स्पर्शहरिद्रातिलक)	१४४	"	२१ तिरण्णियाळ्वार्	१७८
२७६	८ हरिद्राचूर्णभाजनम्	१४५	"	२२ तिरमङ्गियाळ्वार् - { नारुवा परकाल }	१७९
"	९ ऋषिच्छन्दादेवतादय - (ऊर्ध्वपुण्ड्रमुद्रर्पणमाणमतिष्ठाधारणेषु)	१४६	"	२३ आण्डाङ्गः - (गोदा) शृङ्गिकुहत्तनान्यार् (मूलश्लाभानाङ्कितम्)	१८०
२७७	१० ऊर्ध्वपुण्ड्राभिमानि देवतानाम् - (१०)	१८८	२८९	२४ रामानुजाचार्यस्य (भाग्य धारस्य)	१८०
"	११ जन्म विवाह-रक्षण-मृदा- वन माहात्म्यानि (तुल- स्या) (५)	१८३	"	२५ मयारात्तरम् - रामानुजादीपनकम्	१८१
२७८	१२ शिष्य-पार्श्वकान्तिसम्प्रा- प्त्यादय - (श्रीरामानुजा- चार्याणाम् (४)	१८७	"	२६ वेदान्ताचार्यस्य ...	१८२
२८०	० नामानि ( )	१८८	"	२७ मयारात्तरम् आचार्याणाम् (रामा- नुजाचार्याम्) (८)	१८३
२८१	० यतिराजसमिति (श्री- रामानुजाचार्य विषयक)	१८९	"	२८ निर्वञ्चिनम्बि पार्श्वपूजं	१८६
२८७	० अथाऽऽख्याध्यायानम् (१०)		"	२९ नामुनि	१८७
२८८	१३ पाहियाळ्वार्	१७०	"	३० आटुवन्दार - या यामुना चार्य	१८८
	१४ पुपुल्लार्वार्	१७१			
	१५ पयार्वार्	१७२			

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ३१	कूरत्ताल्वार ... १८९	" १	मत्स्यमूर्तेः (") २०२
" ३२	पुळ्लोकाचार्य-वा-लो- कार्य०..... १९०	" २	महाकूर्ममूर्तेः (") २०३
" ३३	मकारान्तरम्	" ३	वराह० (") २०४
" ३४	नामानि-(विष्णुवैरमूर्ती- नाम्) (५) १९१	" ४	बुद्ध० ... (") २०५
" ०	मकारान्तरम्	" ५	नारसिंह० (") २०६
	अथ सालि(शाल)- ग्रामविषयाः—१९२	" ६	लक्ष्मीनृसिंह० (") २०७
२९१	० मन्त्राः—(नामलक्षणशि- लाविषये) (सालिग्रामा- णाम्) १९३	" ७	वामन० (") २०८
" ३५	उत्पत्तिदेशाः (सालिग्रामा- णाम्) १९४	" ८	परशुराम० (") २०९
" ३६	चक्रोत्पत्तिक्रमः—(सालिग्राम- मेषु) १९५	" ९	श्रीराम० (") २१०
२९२	३७ बहुमकाराः—(") (वर्ण- रूपैः) १९६	" १०	बलराम० (") २११
" ३८	वर्णाः—(सालिग्रामक्षेत्रा- णाम्) १९७	२९४	११ श्रीधन० (") २१२
" ०	फलानि—(ग्रामक्षेत्रवर्णभे- दानाम्) (सालिग्रामाणाम्) १९८	" १२	कल्कि० (") २१३
" ३९	रन्ध्रममाणम् (") १९९	" १३	श्रीकृष्ण० (") २१४
" ०	वक्रममाणम् (") २००	" १४	गोपाल० (") २१५
२९३	० नामानि—(अवताराणा- म्) (१०) २०१	" १५	दधिबामन० (") २१६
" ४०	लक्षणानि—(सालिग्रामेषु) (मूर्तीनाम्)	" १६	दधिगोपालवामन० (") २१७
		" १७	सन्तानगोपाल० (") २१८
		" १८	प्रद्युम्न० (") २१९
		" १९	अनिरुद्ध० (") २२०
		" २०	हयग्रीव० (") २२१
		" २१	श्रीधर० (") २२२
		" २२	लक्ष्मीनारायण० (") २२३
		" २३	वज्रनाभ० (") २२४
		" २४	गोविन्द० (") २२५
		" २५	विश्वरूप० (") २२६
		" २६	अनन्त० (") २२७
		२९५	२७ लक्ष्मीनारायण० (") २२८
		" २८	नारायण० (") २२९
		" २९	दामोदर० (") २३०

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ८२ त्रिविक्रम० (") २८२		भिः स्पृष्टाः—पूनि-	
" ८३ लक्ष्मीगोपाल० (") २८३		ता वा) २९८	
" ८४ श्रीहारि० (") २८४		३०३ ४६ मूर्तिविवेकः—(ब्रह्म	
" ८५ बलभद्रमूर्तेः—(") २८५		चारिग्रहस्थयतिपू-	
३०१ ८६ गोपाल० (") २८६		जायाम्) (") २९९	
" ८७ लक्ष्मीगोपाल० (") २८७		" ४७ संख्यानिर्णयः—	
" ८८ वराहक्षेत्रस्य ..... ध्यानम्—(") २८८		(गृहेषु पूज्यानां शिव	
" ८९ जनादेन०—(") २८९		लिङ्गसालिग्रामाः	
" ४१ लक्षणानि—(सुदर्शना- दिमूर्तीनाम्)—(सालि- ग्रामेषु) २९०		दानाम्) ३००	
" ० फलम्—(मूर्तिविशेष- पूजायाः) (") २९१		" ४८ तीर्थप्राशनमहिमा— (सालिग्रामस्य) ३०१	
" ४२ दुर्ज्ञेयस्वरूपाणि (") २९२		" ० फलवर्णनम्—(सालि- ग्रामलक्षणाध्याय- श्रवणस्य) ३०२	
" ४३ वर्ज्यमूर्तयः—(पूजा- याम्) (") २९३		३०४ ० फलभेदाः—(सालि- ग्रामाणां वर्णभेदेन) ३०३	
३०२ ० फलानि—(वर्ज्यपू- जने) (") २९४		" ४९ मूर्तिक्षेत्रभेदाः (") ३१४	
" ४४ परीक्षा (पूजार्थं ग्राह्य मूर्तीनाम्) (") २९५		४९ ३१४	
" ० दानानि तन्मन्त्रः क्रय- विक्रयनिषेधाः—(") (४) २९६		अथ सप्तमे शैवनिधौ—	
" ० देशशुद्धः—(सालि- ग्रामसन्निहितः) २९७		३०५ १ स्वयंध्यक्तदिव्यशिव- स्थलानि (तत्त्वलि- ङ्गस्थलानि) (५) ५	
" ४५ मूर्तयः—(न पूजायाम्) (सालिग्रामेषु) (स्त्रीशूद्रपतितादि-		" २ " (भरतखण्डे) (१००) १०५	
		३०७ ३ भूततन्त्रादिलिङ्गस्थ- लानि—(८) ... ११३	
		३०८ ४ नामानि—(शैववेरा- णाम्) (९) १२२	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ५	{ लिङ्गभेदाः .... १२३ तत्पूजाक्रमः .... १२४ तत्फलानिच १२५	" १२	लक्षणानि- (चरलि- ङ्गानाम्) (९) १२९
३०९	६ आवदयकम्- (शिव- लिङ्गाचनम्) १२६	३१३	१३ पञ्चसूत्रीनिर्णयः १४०
"	० उत्तरोत्तरं श्रेष्ठ्यम्- (पाषाणादिभिर्द्वेषु) १२७	"	अतिश्रेष्ठ्यम् (रस- लिङ्गस्य) १४१
३१०	० लिङ्गविशेषपूजा- (युगभेदेन) ... १२८	" १४	दाने विशेषः रुद्रादी- नाम् (८) १४२
"	० उत्तमत्वम्- (पा- पिबलिङ्गस्य) १२९	३१४	१५ मूल्यः (रुद्राष्टका- न्तर्गतस्य) ... १४३
"	० स्त्रीणां पूजास्पर्श- विषये (चराचरशिव- लिङ्गमूर्त्यादी) १३०	" १६	मैलारलिङ्गध्यानस्तो- त्रम् १४४
"	७ शिवनिर्मात्यानि- (६) १३१	३१५	१७ मालाच्याः स्तोत्रम्- (मैलारक्षियाः) १४५
"	० ग्राह्यं शिवनिर्मा- त्यम् (चण्डानधि- कृतौ) १३२	" ०	अथ विभक्तिविषयाः-
३११	८ साष्टाग्रमणतिलक्ष- णम् ... १३३	" १८	माहात्म्यम्- (विभू- त्यादेः) १४६
"	९ पञ्चमूल्यावदयवत्वा- दि (पार्थिवचरस्था- वरलिङ्गेषु) १३४	३१७ १९	{ विभूत्यादिभेदाः १ भक्तिः भक्तितत्त्वभक्त्यभ्यासपद्धतिः १५१ तदुत्पत्तिप्रणालयः १५६
" १०	{ लिङ्गमूर्तिर्माण्ड्य (पार्थिवस्य) १३५ तत्पूजाक्रमः १३६	३१८	० भक्त्यभेदाः- (वर्ण- भेदेन) १५७
३१२	११ लक्षणम्- (बाण- लिङ्गस्य) १३७	"	{ ज्ञानक्रमः (भक्त्यादीनाम्) १५८ धारणमन्त्राः १५९ अङ्गद्वयः (भाषणे) १६० भाष्यग्यानानि १६१
"	० निषिद्धलिङ्गानि- (पूजायाम्) ... १३८	३१९	० तत्र विशेषाः १६२
		"	० विभक्त्यादिभेदाः- (पा- र्यभेदेन) १६३
		३२०	२० उत्पादनमहागा- (भगवतेः) १६४

पृष्ठे. भट्टितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. भट्टितसंख्या.	क्रमसंख्या.
३२१	० व्यवस्था-(उर्ध्व- पुण्ड्रतियं कृष्णपुण्ड्रयो- धारणे) १६५	" ३० स्थानानि-(मुखसं- ख्याभेदेन रुद्राक्षा- णाम्) १८१	
" २१ त्रिपुण्ड्रस्य १६६	३२४	० प्रकारान्तरम्	
" ० फलम्-(त्रिपुण्ड्रधा- रणस्य) १६७	" ३१ श्रेष्ठ्यम्-(मुक्ताम- वालस्फटिकादिभि- स्सह रुद्राक्षणां धार- णे) १८२		
" २२ स्थानानि (भस्म- धारणस्य) १६८	" अतिश्रेष्ठ्यम्-(त्रिषु) १८३		
३२२ २३ नियमाः (भस्म- धारणे वर्णाश्रम- स्त्रीपुंसानाम्) १६९	" ३२ लक्षणानि-(रुद्राक्षा- णाम्) (मुखभेदेन) १८४		
" २४ मुख्यसाधनानि- (मुक्तौ) १७०	" ० प्रकारान्तरम्		
" २५ श्रेष्ठ्यम्-(भस्म- ज्ञानम्) १७१	३२५ ० मशंसा (") १८५		
" ० मयवायः (भस्म- धारणत्यागे) १७२	" ० मदिया (रुद्राक्षधा- रणे) १८६		
" ० मशंसा(भस्मधारणे) २७३	३२६ ३३ योग्यायोग्यरुद्राक्षाः- (धारणे) १८७		
" ० वेदाः-(भस्मत्रि- पुण्ड्रेषु) १७४	३२७ ३४ आवश्यकी (जपा- दौ रुद्राक्षमाला) १८८		
३२३ २६ विभूतिप्रतिनिधय- भावः १७५	" ३५ पुरुषपदार्थः १८९		
" २७ न कार्यं भस्मपात- नम्-(भूमौ) १७६	" ३६ माशस्त्यम्(शिवस्य) १९०		
" अथ रुद्राक्षविषयः १७७	० अथ चित्त्वविषयः-		
" २८ { उपातिः-(रुद्राक्षणां) } १७८	३२८ ३७ माहात्म्यम्-(वि- त्त्वस्य) १९१		
" { भेदाः " } १७९	" ३८ चित्त्वदलानि (पूजा- योग्यानि) १९२		
" २९ दोषः-(रुद्राक्षधा- रणे) १८०	" ३९ आवश्यकम्-(वि- त्त्वपञ्चम्) शिवपूजा- याम्) १९३		

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
३२९ ४० {पर्युपितं } { भिन्नं } { छिन्नं }	{ (१) (शिवपूजा) १९४ { योग्यमेव) १९५ { } १९६	" १८ शङ्खलादायस्य	२२१
" ४१ अर्पणक्रमः पत्रपुष्पफ-		" १९ मूर्तिनाथस्य ...	२२२
लवित्त्वानाम्) पूजा-		" २० रुद्रपशुपतेः	२२३
याम्)	१९७	" २१ स्कन्दनाथस्य	२२४
३३० ४२ निषिद्धपुष्पाणि (१)		" २२ नन्दनस्य	२२५
.....	१९८	" २३ विचारवतः	२२६
" ४३ { प्रदक्षिणम् - (द्विषिधम्) } १९९		" २४ षण्द्वेदश्वरस्य	२२७
{ सख्यप्रदक्षिणप्रकारः } २००		" २५ कुलपक्षकस्य	२२८
{ चण्डस्थानम् } २०१		" २६ पुतवत्याः	२२९
{ वृषस्थानम् } २०२		" २७ विद्याशूरस्य	२३०
{ सोमसंस्थानम् } २०३		" २८ अभूतिचरस्य ...	२३१
३३१ ४४ अथ { लक्षणानि } (महादेवभक्ता		" २९ नीलनम्रस्य	२३२
{ नामधेयानि } (६४)		" ३० नवनन्दस्य	२३३
{ वर्णाः } नाम्) (६४)		" ३१ कलिकामस्य	२३४
" १ सुन्दरमूर्तेः	२०४	" ३२ दम्भभक्तस्य	२३५
" २ अप्सस्य	२०५	३३३ ३३ श्रीमूलस्य ...	२३६
" ३ माणिक्यवाचकस्य २०६		" ३४ मारसुकुमारस्य २३७	
" ४ शिवज्ञानसम्बन्धस्य २०७		" ३५ कश्यपाथस्य ...	२३८
" ५ भीलकण्ठस्य	२०८	" ३६ मुखनन्दनस्य ...	२३९
" ६ त्रिसहस्रभूसुरस्य २०९		" ३७ निरुद्धशार्ङ्गस्य २४०	
" ७ महापनस्य	२१०	" ३८ मतङ्गस्य	२४१
" ८ सत्यार्थस्य	२११	" ३९ चरभूपतेः	२४२
" ९ मारस्य	२१२	" ४० गणनाथस्य	२४३
" १० वीरमन्दिरस्य	२१३	" ४१ परान्तकस्य	२४४
" ११ अमरनीतेः	२१४	" ४२ धर्मकेतनस्य	२४५
" १२ दारुकस्य	२१५	" ४३ सत्यार्थस्य	२४६
३३२ १३ येनदिनाथस्य ...	२१६	" ४४ अतिभक्तस्य ...	२४७
" १४ कन्न (प्ण) प्स्य २१७		" ४५ मतापशूरस्य ...	२४८
" १५ कलानाथस्य	२१८	" ४६ मानघनस्य	२४९
" १६ मानकुञ्जस्य	२१९	" ४७ कञ्जिनीतेः	२५०
" १७ गोनाथस्य	२२०		

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ४८	कीर्तिकथस्य ... २५१	" ० "	(विष्णोः) (१) २७३
" ४९	पञ्चापादस्य (पदः) २५२	" ० "	(आदि-
" ५०	अविकारिणः २५३		त्यस्य) (१) २७४
" ५१	गणोल्लयस्य २५४	" ० "	(देव्याः) (१) २७५
" ५२	अभिरायस्य २५५	" ० "	(गणेशस्य) (१) २७६
३३४ ५३	निर्वाचकस्य २५६	" ०	द्विर्नियमः—पञ्चाप-
" ५४	शक्तिमतः २५७		तनेदेवानाम् (१) २७७
" ५५	सिद्धकस्य २५८	" ०	तान्त्रिकपञ्चाप-
" ५६	भूतिमतः २५९		नम् २७८
" ५७	साहसमियस्य २६०		पञ्चापतनम् (द्वितीय)
" ५८	कीर्तिनाथामृतस्य २६१		(केवडस्य) (१) २७९
" ५९	शूरव्याघ्रस्य २६२	" ०	" (त्रिभिः)
" ६०	विभूतिचरस्य २६३		(१) (१) २८०
" ६१	छोदिताक्षस्य २६४	" ०	" देव्याः वाग्विभक्त्या (१) २८१
" ६२	सहस्रकरस्य २६५	" ०	" (द्वितीय)
" ६३	शम्भुचित्रस्य २६६		(१) (१) २८२
" ६४	गीतानन्दस्य ... २६७	" ०	" (गन्धर्व)
" ६५	अवतारः—(श्रीसङ्कर-		(१) (१) २८३
	भगवत्पादानाम्) २६८		द्विः—द्विः—द्विः—
" "	अथ पञ्चापयनविषयः—		पञ्चापयनविषयः)
" ४६	आवश्यकानि—		(१) — २८४
	(पञ्चापतनानि)		" (द्वितीयः)
	(पूजापाद) ... २६९		पञ्चापयनविषयः (१) २८५
३३५ ०	नियमः—(पञ्चाप-		पञ्चापयनविषयः (१) २८६
	तनसन्निवेशे) (१) २७३		पञ्चापयनविषयः (१) २८७
" ०	कमः—(द्वितीय)		पञ्चापयनविषयः (१) २८८
	(१) (१) २७३		पञ्चापयनविषयः (१) २८९
" ४७	वेदिकं पञ्चाप-		पञ्चापयनविषयः (१) २९०
	नम् (द्वितीय)		पञ्चापयनविषयः (१) २९१
	(१) — २७३		पञ्चापयनविषयः (१) २९२

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या. क्रमसंख्या.

११	६ बालरामः (११) २९१	
११	७ विजयरामः (११) २९२	
११	८ दृष्टरामः (११) २९३	
११	९ कोदण्डरामः (११) २९४	
३३९	१० सदारामः (११) २९५	
३४०	४८ श्रीकृष्णः (११) (१३) २९६	
	४८	२९६

अथाष्टमे आगमनिधौ ।

३४१	० प्रवक्तृभूलाकागमन- निर्णयः (पुराणा- नाम्) (१८) १	
११	लक्षणानि (महापु- राणानाम्) (१८) ०	
११	१ " (ब्राह्मस्यमहापुराणस्य) २	
११	२ " (पाद्म०) ३	
११	३ " (वैष्णव०) ४	
३४२	४ " (वायवीय०) ५	
११	५ " (भागवत०) ६	
११	६ " (भविष्य०) ७	
११	७ " (नारदीय०) ८	
११	८ " (मार्कण्डेय०) ... ९	
११	९ " (आग्नेय०) १०	
३४३	१० " (मह्यवैवर्त०) ११	
११	११ " (लेङ्गच०) १२	
११	१२ " (बराह०) ... १३	
११	१३ " (स्कान्द०) १४	
११	१४ " (नामन०) १५	
११	१५ " (कूर्म०) ... १६	
११	१६ " (मात्स्य०) १७	
३४४	१७ " (गरुड०) ... १८	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या. क्रमसंख्या.

११	१८ " (महामाण्ड०) १९	
११	१९ संहृत्य श्लोकसंख्याः- (महापुराणानाम्) २०	
११	२० पर्वाध्यायश्लोकसं- ख्याः- (महाभार- तस्य) २१	
३४५	२१ स्कन्धाध्यायश्लोक- संख्याः- (श्रीमद्भा- गवतस्य) २२	
११	२२ काण्डसर्गश्लोकसं- ख्याः- (श्रीमद्भामा- यणस्य) २३	
३४६	२३ खण्डाध्यायश्लोक- संख्याः- (स्कन्दपु- राणस्य) २४	
११	० नामानि (वेदतदङ्ग- तन्त्रागमतत्कर्तृणाञ्च) (५) २९	
११	२४ वेदाः (४) ... ३३	
११	२५ उपवेदाः (४) ... ३७	
११	२६ तेष्वुत्पन्नानि शास्त्रा- णि (४) ४१	
११	२७ अङ्गानि- (वेदानाम्) (६) ... ४७	
३४७	२८ उपाङ्गानि- (वेदा- नाम्) (६) ४८	
११	२९ पत्न्याः- (१) (४) ४९	
११	३० नामानि- (उप- निषदां) (३२) ५०	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" ३१ अंशत्रयम्-(वेदेषु)(३) ५३		(३१)	१०१
" ३२ नामानि-(शास्त्रा- णाम्) (६) ५४		" ४९ अवैदिकतन्त्राणि-	
" ३३ "(उपशास्त्रा- णाम्) (६) ५५		(६४)	१०२
३४८ ३४ उत्तमशास्त्रम्-		३५२ ५० भैरवतन्त्राणि(८) १०३	
(अङ्गशास्त्रोपशा- स्त्रेषु).....	५६	" ५१ बहुरूपातन्त्राणि-	
" ३५ भागविशेषाः-(शा- स्त्रेषु) (३) ५९		(८).....	१०४
" ३६ व्याख्यानलक्षणम्-		" ५२ उपतन्त्राणि-(१६) १०५	
(६)	६५	३५३ ५३ आगमग्रन्थाः-	
" ३७ नामानि-(महापु- राणानाम्)(१८) ६६		(२८)	१०६
" ३८ "(उपपुरा- णानाम्)(१८) ६७		" ५४ प्रकारान्तरम्-	
३४९ ३९ पुराणदेश्याः		(६)	१०७
" ४० काव्येतिहासाः		" ५५ वैष्णवागमाः ...	
(५).....	६८	५५ संख्यामात्रम्-...	
" ४१ पुराणवृत्ताः-(१०) ६९		(उपागमानाम्)	
" ४२ कल्पग्रन्थाः-(३४) ७०		(१६९) ...	१०८
" ० प्रकारान्तरम्-		" ५६ नामानि-(संहि- ताकर्तृणाम्)...	
३५० ४३ स्मृतयः-(१८) ७१		(१००)	१०९
" ४४ उपस्मृतयः-(१८) ७२		३५४ ५७ शैवागमदेवतायाः ११०	
" ४५ विषयविभागः-		३५५ ५८ वैष्णवानागमदे- वतायाः	१११
(स्मृतीनाम्)			
(५)	७७	अथोपदेशक्रमः-(स्त्री- शूद्रादीनाम् ।	
" ४६ "(पुराणा- नाम्) (५) ८२		" ५९ गुरवः-(५) ११२	
३५१ ४७ "(काव्यानाम्)		" ० गृहस्थो गुरुः... ..	
(१८)	१००	(यतेः) ...	११३
" ४८ वैदिकतन्त्राणि-		" ० वनस्थो गुरुः-(") ११४	
		३५६ ६० नगुरुत्वम् (त्रिपदशू- द्रस्य च)	११५
		" ० गुरवः (पत्यादयः)	
		(स्त्रीणाम्) (३) ११६	
		" ० "(उत्तमवर्णाः)	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
	(शूद्राणाम्) ११७	३६७	० एतद्वीका-(कर्ना- टकभाषया)(") ६
" ० मन्त्रग्रहणादिष्वधि- कारः-(स्त्रीणाम्) (पत्याद्यनुज्ञया) ११८	३६८	४ नवग्रहाणाम्-०- (") ७	
३५७ ६१ शिरसानेनिषेधः(") ११९	"	० एतद्वीका-(कर्ना- टकभाषया)(") ८	
" ६२ मतिमसवः (") १२०	३६९	५ पञ्चपाण्डवस्य- ०-(") ९	
" ६३ नियमाः-(सौभा- ग्यवतीनाम्) १२१	"	० एतद्वीका-(कर्ना- टकभाषया)(") १०	
३५८ ६३ गौर्येवमन्त्रौ (") १२२	"	६ देवीदशावतारस्य- ०-(") ११	
" ६४ मन्त्रः (स्त्रीशूद्रसं- कीर्णानाम्) (मुमु- क्षूणाम्) १२३	३७०	० एतद्वीका-(कर्ना- टकभाषया)(") १२	
३५९ ६५ मतिमादिविशेषाः (स्त्रीणाम्) (पूजा याम्) १२४	"	७ दिक्पालानाम्- ०-(") १३	
" ६६ वर्णसंख्याः (संवत्स- रादिग्रहान्तनाम्नाम्) १२५	३७१	० एतद्वीका-(कर्नाट- कभाषया)(") १४	
६६ १२५	"	८ मनोहरस्य-०-(") १५	
अथ नवमेकौतुकनिधौ-	३७२	० एतद्वीका-(कर्ना- टकभाषया)(") १६	
३६१ ० अथ छन्दैः(पत्रैः) क्रीडाविशेषाणां भेदाः (गञ्ज्रीफ्)	३७३	९ सर्वमङ्गलायाः-०- (") १७	
" १ वामुण्डेश्वर्याः १	"	० एतद्वीका-(कर्ना- टकभाषया)(") १८	
३६३ ० एतद्वीका (कर्नाटक- भाषया) (") २	३७४	१० नवरत्नानाम्- ०-(") १९	
" २ जगन्मोहनस्य-०- (") ३	३७५	० एतद्वीका-(क०)(") २०	
३६५ ० एतद्वीका-(कर्नाट- कभाषया)(") ४	३७६	११ कृष्णराजस्य- ०-(कृष्णराजपेद) २१	
" ३ नवीनदशावतारस्य- ०-(") ५	"	० एतद्वीका-(कर्ना- टकभाषया)(") २२	
		१२ सद्योनातादीनाम्-	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
	०- (") २३	३८६ ० एतद्दीक्षा (क०) (") ३८	
३७७ ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) (") २४		३८७ २० अक्षक्रीडाविशेषः- (श्रीचक्रासने (") ३९	
" १३ श्रीरामस्य-०- (") २५		३८९ ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) (") ४०	
" ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) (") २६		३९० २१ हस्तिबन्धनक्रीडा ४१	
" ॥ अथ अक्षक्रीडा- विशेषाणां भेदाः-		" ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) ४२	
" १४ अक्षक्रीडाविशेषः- (षोडशमुखासने) (कासाकासल) २७		" २२ उद्दिष्टाक्षरमका- खनम्- (ससूत्रम्) ४३	
३७८ ० एतद्दीक्षा (कर्ना- टकभाषया) (") २८		३९१ २३ लिप्यवगमक्रमः - (संख्याभिः) ४४	
३७९ १५ अक्षक्रीडाविशेषः- (षण्मुखासने) (") २९		" ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) ४५	
" ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) (") ३०		" १ लिप्यवगमकोष्ठ- कम्- (संख्याभिः) ४६	
३८० १६ अक्षक्रीडाविशेषः- (षण्मुखासने) (") ३१		" २ पूर्णाङ्कबोधकाक्षराणि ४७	
३८१ ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) (") ३२		३९२ ३ अङ्कांशबोधकाक्ष- राणि ४८	
" १७ अक्षक्रीडाविशेषः- (क्षुरजास्यकोष्ठक- विशेषवान्) (") ३३		" ४ धान्यमानबोधका- क्षरकोष्ठकम्- .... (कर्नाटकदेशे) ४९	
३८२ ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) (") ३४		" ५ सुवर्णमानबो-०- (") ५०	
३८३ १८ नवमहासक्रीडा- ०- (") --- ३५		" ६ तुल्यमानबो-०- (") ५१	
३८५ ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) (") ३६		" २४ ग्राह्यवस्तुनिर्णयः- (मुष्टिमदनतदु- त्तरयोः) ५२	
" २९ अक्षक्रीडाविशेषः- (भूचक्रासने) (") ३७		३९३ ० प्रकारान्तरम्- (") ५३	
		" २५ अक्षितसङ्केतयो- काः- (उपयुक्त- पदार्थसापकाः) ५४	
		३९४ ० एतद्दीक्षा- (कर्ना- टकभाषया) ...	

पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.	पृष्ठे. अङ्कितसंख्या.	क्रमसंख्या.
" २६ अक्षक्रीडाविशेषः— (देवीसायुज्य— मुक्तिचित्रपटे)— (फासाकाखेल्)	५६	४१२ ० एतद्रीका—(कर्ना- टकभाषापद्यैः)	६७
४०० २७ एतच्चित्रपटनिर्मा- णप्रकारः—.....	५७	" ० एतच्चित्रपटनिर्मा- णक्रमः—(कर्ना- टकभाषया)	६८
" ० एतद्रीका—(कर्ना- टकभाषापद्यैः)	५८	४१२ ३१ देवीसायुज्यमुत्तय- क्षक्रीडाविशेषः— (घृन्दावनाकृति- चित्रपटे) फासा- काखेल्)	६९
४०४ ० एतच्चित्रपटनिर्मा- णप्रकारः—(कर्ना- टकभाषया)	५९	४१३ ० एतद्रीका—(कर्ना- टकभाषापद्या- भ्याम्)	७०
४०८ २८ अक्षक्रीडाविशेषः— (लिङ्गाकृतिचित्र- पटे) (फासाका खेल्)	६०	" ० एतच्चित्रपटनिर्मा- णक्रमः—(कर्ना- टकभाषया)	७१
" ० एतद्रीका—(कर्ना- टकभाषयाः)	६१	" ३२ अभेरगगढव्यू— हरचना—(मोगळे) (चतुरङ्गे-मुद्रिवडा- ख्ये) (१४४ फोण्डेपु) (४८)	७२
४०९ ० एतच्चित्रपटनिर्मा- णक्रमः—(कर्ना- टकभाषया)	६२	४१४ ० एतद्रीका—(कर्ना- टकभाषापद्यैः)	७३
४१० २९ अक्षक्रीडाविशेषः— (सर्पाकृतिचित्र- पटे) (फासा- काखेल्)	६३	" ० रागामात्यरथपता- कादिविभागः— (कर्नाटकभाषया)	७४
" ० एतद्रीका—(कर्ना- टकभाषापद्या- भ्याम्)	६४	४१५ ३३ एतच्चतुरङ्गगति- भेदाः—	७५
" ० एतच्चित्रपटनिर्मा- णक्रमः—(कर्ना- टकभाषया) ...	६५	" ३४ श्रीचक्रोद्धारक्रमः—	७६
" ३० अक्षक्रीडाविशेषः— (विश्वरूपाकृति- चित्रपटे)	६६	" ३५ नामानि—(श्रीचक्र स्यमुख्यदशारदे- ३५ वतानाम्)	७७

श्रीरस्तु ।

अथ श्रीतत्त्वनिधिः ।

तत्रादिमो महाशक्तिदेवतानां लक्षणनिधिः ।

शुभमस्तु ॥ निर्विघ्नमस्तु ॥ श्रीगणाधिपतये नमः ॥ श्रीमच्छंडिकायै नमः ॥
शुक्लांबरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ॥ प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोप-
शान्तये ॥ १ ॥ लक्ष्मीप्रदानसमये नवविद्रुमाभां विद्याप्रदानसमये शरदि-
दुशुभाम् ॥ विद्वेषिवर्गविजये हरिनीलवर्णाम्बां त्रिलोकजननीमजनिं प्र-
पद्ये ॥ २ ॥ जयत्वदेवि चामुंडे जय भूतातिहारिणि ॥ जय सर्वगते देवि भद्रका-
लिनमोस्तुते ॥ ३ ॥

श्रीमच्छामुंडिकादेवीकटाक्षशुभवीक्षणात् ॥ निगमागमतंत्राणां पुराण-
वचसामपि ॥ १ ॥ धर्मशास्त्रेतिहासानामुपतंत्रागिरामपि ॥ मंत्रज्योतिष-
शिल्पानां सारसंगृह्यतत्त्वतः ॥ २ ॥ — ॥ चामुंडाप्रमुखानां च देवतानां
पृथक्पृथक् ॥ स्वरूपायुधवर्णानां भूपावाहनलक्ष्णानाम् ॥ ३ ॥ पुष्पा-
भिधेयवस्त्राणां प्रभेदाश्च ततः परम् ॥ विष्ण्वीशब्रह्मशक्तादिदेवानां लक्षणा-
नि च ॥ ४ ॥ युगादिकालभेदाश्च कालजातगुणागुणाः । एतत्प्रसंगादन्ये-
षां वक्तव्यानां क्रमा अपि ॥ ५ ॥ महीशूरपुराधीशकृष्णराजमही-
भुजा ॥ ग्रंथे श्रीतत्त्वनिध्याख्ये नवनिध्यात्मके शुभे ॥ ६ ॥ प्रपंचस्यो-
पकाराय प्रकाशयति यथा मति ॥ वक्ष्यामाणेषु विधिपुद्गातव्यो र्यत्वनुक्रमः ॥
॥ ७ ॥ — ॥ चामुंडादिमहाशक्तिलक्षणप्रथमे निधौ ॥ विष्णुमूर्तिप्रभे-

दानांलक्ष्मप्रोक्तद्वितीयके ॥ ८ ॥ तृतीयेशिवशैवादिमूर्तीनांलक्षणम-
तम् ॥ तुरीयेब्रह्मशक्रादिदेवरूपनिरूपणम् ॥ ९ ॥ पंचमेग्रहनक्षत्रका-
लादीनांचलक्षणम् ॥ षष्ठेप्रोक्तंहरिक्षेत्रशालिग्रामादिलक्षणम् ॥ १० ॥
सप्तमेतुशिवक्षेत्रशिवलिङ्गादिलक्षणम् ॥ निगमागमतंत्रादिलक्षणंप्रोक्तम-
ष्टमे ॥ ११ ॥ प्रोक्तंचनवमेसंख्यालिपिप्रमुखकौतुकम् ॥ एतन्नवनिधि-
ज्ञानात्सुलभानिधयोनव ॥ १२ ॥

१ अथश्रीचामुंडेश्वरीध्यानम्-(नृसिंहप्रासादे)

निगद्यतेत्रयाचंडीहेमाभासुस्वरूपिणी ॥ त्रिणोत्रायौवनस्थाचक्रुद्धा
चोर्ध्वस्थितामता ॥ १ ॥ रुशमध्याविशालाक्षीचारुपीनपयोधरा ॥
एकवक्त्रातुसुग्रीवाबाहुविंशतिसंयुता ॥ २ ॥ शूलासिशक्तिचक्राणिवा-
णशंखपवीनपि ॥ अजयंडमरुंचैवच्छुरिकांदक्षिणैः करैः ॥ ३ ॥
ऊर्ध्वादिक्रमयोगेनविभक्तीसासदाशुभा ॥ नागंपाशंतथाखेटंकुठारांकुशका-
मुकान् ॥ ४ ॥ घंटाध्वजगदादर्शान्विभ्राणाकामरूपिणी ॥ तदधोमहिषश्छि-
न्नमूर्धापतितमस्तकः ॥ ५ ॥ त्रस्तोबतकरःक्रुद्धस्तद्वीवासंभवःपुमान् ॥
शूलभिन्नोवमद्रक्तभ्रूश्मश्रुलोचनः ॥ ६ ॥ सिंहेनखाद्यमानस्तुपाश
बद्धोगलेभूशम् ॥ वामांध्याक्रांतसिंहाचसव्यांध्यालीढपासुरा ॥ ७ ॥
चंडीचोद्यतशस्त्रेयमशेषरिपुनाशिनी ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

२ अथराजराजेश्वरीध्यानम्-(पौडशीकल्पे)

कोटिकंदर्पलावण्यशिववामांकवासिनीम् ॥ एककालोदितानेकचंद्र-
कोट्यर्ककोटिभाम् ॥ १ ॥ भ्रमापाटलितानेककोटिब्रह्मांडमंडलाम् ॥
जपाकुसुमसंकाशामजपामजपात्मिकाम् ॥ २ ॥ कुंकुमोदरसंकाशांदा-
दिमीकुसुमारुणाम् ॥ बालार्ककोटिभान्यक्षांबालेन्दुमकुटोज्ज्वलाम् ॥ ३ ॥
पाशांकुशेक्षुकोदंडर्षचबाणलसत्कराम् ॥ अचंचलतटितकोटिभार्पिण-
लवाससम् ॥ ४ ॥ समवृत्तसुवृत्तोरुजघनस्तनमंडलाम् ॥ कोटीरको-

दीघटितसुधाकरमुधाप्लुताम् ॥ ५ ॥ फालभूतिलकीभूतलोचनांकाम-
लोचनाम् ॥ कटाक्षसरणीनिर्यत्करुणापूर्णलोचनाम् ॥ ६ ॥ सूर्यदु-
मंडलाकारमणिताटकमंडिताम् ॥ शुक्रतारासमाकारनासाभरणशोभि-
नीम् ॥ ७ ॥ दाडिमीबीजसंदोहसंदेहदशनावलिम् ॥ वीणारवधृणादायिनि-
जवाणीगुणोदयाम् ॥ ८ ॥ कर्पूरवीटिकागंधसुगंधितदिगंतराम् ॥
मणिदर्पणदर्पघ्नकपोलफलकप्रभाम् ॥ ९ ॥ प्रसन्नवदनाभोजांसमंदह-
सितेक्षणाम् ॥ मणिमंगलसूत्रेणविलसत्कंबुकंधराम् ॥ १० ॥ श्रित-
कल्पलतीभूतभुजवल्लीचतुष्टयाम् ॥ रत्नांगुलीयनिवहैर्लसद्गुलिपल्लवाम् ॥
॥ ११ ॥ तारहारझरैर्भास्वस्तनहाटकभूधराम् ॥ कुचभारनमन्मध्य-
त्रिवलीललितोदराम् ॥ १२ ॥ अनर्घरत्नघटितरशनाजघनस्थलाम् ॥
सुवृत्तजंघोरुकांडांगुष्ठगुल्फांगुडालकाम् ॥ १३ ॥ शिंजानमणिमंजीर
मंजुपादाब्जमंजुलाम् ॥ रत्नप्रैवेयवलयमकुटांगदकंकणाम् ॥ १४ ॥
कंबुकंठीसुनासाढ्यांबिंबोष्ठीमुडुपाननाम् ॥ सर्वशृंगारवेपाढ्यांसर्वाभर-
णभूषिताम् ॥ १५ ॥ चंदनागुरुकर्पूरमृगनाभिसुगंधिनीम् ॥ कारणे
शशिरोरत्ननिघृष्टचरणांबुजाम् ॥ १६ ॥ पंचप्रेतासनासीनांपंचप्रणवरू-
पिणीम् ॥ सिंदूरवर्णः ॥ १ ॥

३ अथ महाकालीध्यानम्—(चंडीकल्पे)

खड्गचक्रगदेषुचापपरिधाञ्छूलभुशुंडीशिरःशंखसंदधतीकरैर्द्विणय-
नांसर्वांगभूषावृताम् ॥ नीलाशमद्युतिमास्यपाददशकांसेवेमहाकालिकां
यामस्तौत्स्वपितेहरौकमलजोहंतुमधुकैटभम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४ अथ महालक्ष्मीध्यानम्—(चंडीकल्पे)

अक्षस्रक्परशुगदेषुकलिशंप्रबंधनःकुंडिकांदंडशक्तिमसिचर्मजलजं-
घंटांसुराभाजनम् ॥ शूलपाशसुदर्शनेचदधतीहस्तैःप्रवालप्रभां सेवेसै-
रिभमर्दिनीमिहमहालक्ष्मींसरोजस्थिताम् ॥ १ ॥ प्रवालवर्णः ॥ १ ॥

५ अथ महासरस्वतीध्यानम्—(चंडीकल्पे)

षंटाशूलहलानिशंखमुसलौ चक्रंधनुस्सायकंहस्ताब्जैर्धतीधनांतविलसच्छीतांशुनुत्पप्रभाम् ॥ गौरीदेहसमुद्भवांत्रिजगतामाधारभूतां महा-
पूर्वामत्रसरस्वतीमनुभजेशुंभादिदैत्यादिनीम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

अथ ललितोपाख्यानरीत्याश्रीचक्रस्थदेवताप्रारभ्यते ।

६ अणिमादिसिद्धिदेवताध्यानम्—

अणिमामहिमाचैवगरिमालघिमातथा ॥ प्राप्तिःप्राकाश्यामीशत्वंव-
शित्वंचाष्टभूतयः ॥ १ ॥ मुक्तिसिद्धिस्तर्वसिद्धिर्वशासिद्धयर्हरिताः ॥
एतादेव्यश्चतुर्बाहाःजपाकुसुमसंनिताः ॥ २ ॥ चित्तामणिकपालंच
त्रिशूलंसिद्धकज्जलम् ॥ दधानादययापूर्णयोगिभिश्चनिषेविताः ॥ ३ ॥
रक्तवर्णः ॥ १० ॥

७ अथ महालक्ष्मीसहिताष्टमातृकाध्यानम्—

ब्राह्मीमाहेश्वरीचैवकौमारीवैष्णवीतथा ॥ वाराहीचैवमाहेश्रीचामुं-
डाचैवसप्तमी ॥ १ ॥ महालक्ष्मीरष्टमीचद्विभुजाशोणविग्रहाः ॥
कपालमुत्पलंचैवविभाणारक्तवाससः ॥ २ ॥ अथ दान्यप्रकारेणकोवि-
द्ध्यानंप्रचक्षते ॥ ब्रह्मादिसदृशाकाराब्रह्मादिसदृशायुधाः ॥ ३ ॥ ब्रह्मा-
दीनांपरंचिह्नंधारयत्यःप्रकीर्तिताः ॥ रक्तवर्णः ॥ ८ ॥

८ अथ सर्वसंक्षोभिण्यादिदशमुद्रादेवताध्यानम्—

मुद्राविरचनायुक्तेर्हस्तेःकमलकांतिभिः ॥ दाडिमीपुष्पसंकाराः
पीतांबरमनोहराः ॥ १ ॥ चतुर्भुजाभुजद्वंद्वधृतचर्मरुपाणिकाः ॥ मदरक्त-
चिलोलाक्ष्यस्तासां नामानिसंश्रुणु ॥ २ ॥ सर्वसंक्षोभिणीचैवसर्ववि-
द्राविणीतथा ॥ सर्वाकार्पणिमुद्राचतथासर्ववशांकरी ॥ ३ ॥ सर्वा-

न्मादिनिमुद्राचषष्ठीसर्वमहाकुशा ॥ सर्वखेचरिमुद्राचसर्वबीजातथा-
परा ॥ ४ ॥ सर्वयोनिश्चनवमीतथासर्वत्रिखंडिका ॥ इत्येताः कथिता-
विप्रदशमुद्राधिदेवताः ॥ ५ ॥ रक्तवर्णः ॥ १० ॥

९ अथ गुप्तयोगिनीध्यानम्-

कामाकर्षिणिकाचैवबुद्ध्याकर्षिणिकाकला ॥ अहंकाराकर्षिणी-
चसर्वाकर्षिणिकाकला ॥ १ ॥ स्पर्शाकर्षिणिकानित्यारूपाकर्षिणि-
काकला ॥ रसाकर्षिणिकाचैवगंधाकर्षिणिकाकला ॥ २ ॥ चित्ताकर्-
षिणिकानित्याधैर्याकर्षिणिकाकला ॥ स्मृत्याकर्षिणिकानित्यानामा-
कर्षिणिकाकला ॥ ३ ॥ बीजाकर्षिणिकानित्याचात्माकर्षिणिका-
कला ॥ अमृताकर्षिणीनित्याशरीराकर्षिणीपरा ॥ ४ ॥ एताः षोडशनि-
त्यास्त्युः कलारूपाश्चशक्तयः ॥ विद्रुमद्रुमसंकाशामंदप्रहसिताननाः ॥ ५ ॥
चतुर्भुजास्त्रिनेत्राश्चंद्रार्धमकुटोज्ज्वलाः ॥ चापबाणौ चर्मखड्गौ दधाना-
दिव्यकांतयः ॥ ६ ॥ रक्तवर्णः ॥ १६ ॥

१० अथ गुप्ततरयोगिनीध्यानम्-

अनंगकुसुमानङ्गमेखलाचद्वितीयका ॥ अनंगमदनानंगमदनातुरया-
सह ॥ १ ॥ अनंगररेखाचानंगवेगानंगकुशापिच ॥ अनंगमालिन्यप-
राचैतादेव्योजपात्विषः ॥ २ ॥ इक्षुचापंपुष्पशरान्पुष्पकंतुकमुत्पलम् ॥
बिभ्रत्योदन्नविक्रान्तिशालिन्योललिताज्ञया ॥ ३ ॥ रक्तवर्णः ॥ ८ ॥

११ अथ संप्रदाययोगिनीध्यानम्-

सर्वसंशोभिणीमुस्यास्संप्रदायाख्ययायुताः ॥ वेणीरुतकचस्तोमाः
सिंदूरतिलकोज्ज्वलाः ॥ १ ॥ अतितीव्रस्वभावाश्चकालानलसमत्विषः ॥
बद्धिचापंबद्धिबाणंबद्धिरूपमसितथा ॥ २ ॥ बद्धिचकारूपफलकंद-
धानादीमविग्रहाः ॥ असुरैर्दंष्ट्रतिकुन्दाः कामभस्मसमुद्रवम् ॥ ३ ॥

आज्ञाशक्त्यएवैताललितायामहौजसः ॥ सर्वसंक्षोभिणीचैवसर्वविद्रा-
विणीतथा ॥ ४ ॥ सर्वकर्षणिकाशक्तिःसार्वाहदिनिकातथा ॥ सर्व-
संमोहिनीशक्तिस्सर्वस्तंभिनीकातथा ॥ ५ ॥ सर्वजृम्भिकाशक्तिःत-
थासर्ववशंकरी ॥ सर्वरंजिनिकाशक्तिःसर्वोन्मादिनिकातथा ॥ ६ ॥
सर्वार्थसाधिकाशक्तिस्सर्वसंपत्प्रपूरिणी ॥ सर्वमंत्रमयीशक्तिस्सर्वद्वंद्वक्ष-
यंकरी ॥ ७ ॥ इत्येवंसंप्रदायानां नामानिकथितानिवै ॥ रक्तवर्णः ॥ १४ ॥

१२ अथ कुलोत्तीर्णयोगिनीध्यानम्-

ताश्चस्फटिकसंकाशाःपरशुपाशमेवच ॥ गदाघंटामणिचैवदधानादी-
तविग्रहाः ॥ १ ॥ देवद्विपमभिकुब्धाःभुकुटीकुटिलाननाः ॥ एतासा-
मपिनामानिसमाकर्णयकुंभज ॥ २ ॥ सर्वसिद्धिप्रदादेवीसर्वसंपत्प्रदा-
तथा ॥ सर्वप्रियंकरीदेवीसर्वमंगलकारिणी ॥ ३ ॥ सर्वकामप्रदादेवी-
सर्वदुःखविनाशिनी ॥ सर्वमृत्युप्रशमनीसर्वविघ्ननिवारिणी ॥ ४ ॥
सर्वांगसुंदरीदेवीसर्वसौभाग्यदायिनी ॥ दशैताःकथितादेव्योदययापूरि-
ताशयाः ॥ ५ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १० ॥

१३ अथ निगर्भयोगिनीध्यानम् ।

निगर्भयोगिनीनाम्नाप्रथितादशकीर्तिताः ॥ सर्वज्ञासर्वशक्तिश्चसर्वैश्वर्य-
प्रदायिनी ॥ १ ॥ सर्वज्ञानमयीदेवीसर्वव्याधिविनाशिनी ॥ सर्वाधार-
स्वरूपाचसर्वपापहरातथा ॥ २ ॥ सर्वानंदमयीदेवीसर्वरक्षास्वरूपिणी ॥
सर्वेष्टितप्रदादेवीभुक्तागौरसमत्विषः ॥ ३ ॥ एताश्चतुर्भुजाज्ञेयाःवज्र-
शक्तिचतोमरम् ॥ चक्रंचैवचबिम्बाणामंडासुरवधोद्यताः ॥ ४ ॥
श्वेतवर्णः ॥ १० ॥

१४ अथ रहस्ययोगिनीध्यानम्-

रहस्ययोगिनीनाम्नावागीश्वर्योहिसुश्रुताः ॥ रक्ताशोकप्रसूनाभावा-
णकार्मुकपाणयः ॥ १ ॥ कवचच्छत्रसर्वांग्योवीणापुस्तकशोभिताः ॥

वशिनीचैवकामेशीमोदिनीविमलातथा ॥ २ ॥ अरुणाचैवजयिनी
सर्वेशीकौलिनीतथा ॥ अष्टावेतास्मृतादेव्योदैत्यसंहारहेतवः ॥ ३ ॥
रक्तवर्णः ॥ ८ ॥

१५ अथ अतिरहस्ययोगिनीध्यानम्—

तिस्रस्त्रिपीठनिलयाअष्टबाहुसमन्विताः ॥ चापबाणौपानपात्रंमा-
तुलिंगंरुपाणकम् ॥ १ ॥ फलकंनगपाशंचघंटांचैवमहाध्वनिम् ॥
विभाणामहिरोन्मत्ताअतिपूर्वरहस्यकाः ॥ २ ॥ कामेशीचैववज्रेशी-
भगमालिन्यथापरा ॥ तिस्रएतास्मृतादैत्येभंडेकोपसमन्विताः ॥ ३ ॥
ललितासममाहात्म्याललितासमतेजसः ॥ एतास्तुनित्यंश्रीदेव्याअंतरं-
गाःप्रकीर्तिताः ॥ ४ ॥ सिंदूरवर्णः ॥ ३ ॥

१६ अथ नित्यक्लिन्नादेवतानां ध्यानम्—

ललितोपाख्यानरीत्याचक्रेश्वर्यान्निपुरसुंदर्यासाकंपोडशानामपि ॥
देवीसमनिजाकारादेवीसमनिजायुधाः ॥ जगतामुपकारायवर्तमा-
नायुगेयुगे ॥ १ ॥

आसामेवशरभतंत्रोक्तरीत्याध्यानंप्रारभ्यते ।

(भेरुंडायास्तुशरभतंत्रेअनुक्तत्वेपिज्ञानार्णवेचंद्रज्ञानविद्यामुक्तेर्लिखितम्)

१७ अथ कामेशीध्यानम्—

पाशेषुचापौमधुपूर्णपात्रंमहांकुशंपुष्पशरंवरंच ॥ करैर्दधानामरु-
णांत्रिणेत्रांकामेश्वरीनित्यमहंसजामि ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१८ अथ भगमालाध्यानम्—

कह्लारपंकजसपाशसृणीक्षुचापंपुष्पायुधंचदधतीनिजबाहुपट्टैः ॥
बंधूकपुष्परुचिरामतिसुंदरांगीमंवांभजामिहृदयेभगमालिनीताम् ॥ १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१९ अथ नित्यक्लिन्नाध्यानम्—

उद्यत्सूर्यारुणकिरणनिभांत्रोक्षणामिंदुखंडापीठांकांचीवरमणिविल-

सद्भूषणालंक्रतांगीम् ॥ दोर्भिःपाशंसृणिवरमभयंपानपात्रंदधानानित्यक्लि-
त्रामहमनुदिवसमानसेभावयामि ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२० अथ भेरुंडाध्यानम्—(ज्ञानार्णवेचंद्रज्ञानविद्यायाम्)

मुक्ताकुंदेंदुगौरांमणिमयमकुटारत्नताटंकयुक्तामक्षस्रक्पुष्पहस्तामभ-
यवरकरांचंद्रचूडांत्रिणेत्राम् ॥ गुंजामालाविराजत्कुचभरनमनोन्मध्य-
मामब्जसंस्थानानालंकारयुक्तांसुरमकुटमणियोतितस्वर्णपीठाम् ॥ १ ॥
भक्ताभीष्टाधिदेवींपरमसुखकरींस्वाकृतिसुन्दरास्यांभेरुंडांमुक्तकेशींत्रिभु-
वनजननींचितसांचितयामि ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२१ अथ वह्निवासिनीध्यानम्—

पद्मशंखेक्षुचापंहिमकिरणमथोवामहस्तैर्दधानांकह्लारंहेमशंगकुसुम-
मयशरंमातुलिंगंचदक्षैः ॥ तप्तोदत्कांचनाभांमणिमयमकुटामष्टहस्तां
त्रिणेत्रांनित्यांचिचारविदेप्रतिदिवसमहंवह्निवासीभजामि ॥ १ ॥
कनकवर्णः ॥ १ ॥

२२ अथ महावज्रेश्वरीध्यानम्—

रक्तांभोधिस्थपोते नवमणिविलसत्पद्मपीठे निषण्णां पाशंकोदंडमि-
क्षूद्भवमपिच सृणिं दाडिमीजफलंच ॥ विभाणां रक्तवर्णां त्रिभिरपि
नयनैः सादरंवीक्षतीतां वज्रेशीं भावयेहं सुरगणमुनिभिः स्तूयमानां भवा
नीम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२३ अथ शिवदूतीध्यानम्—

वामाधोरत्नपात्रंतदुपरिचगदां खेटपाशौदधानां दक्षैःपद्मं कुठारं तदु-
परिचयहाखड्गमप्यंकुशंच ॥ मध्याह्नार्कप्रभाभांनवमणिविलसद्भूषणा
मष्टहस्तां दूर्तीनित्यां त्रिणेत्रां सुरगणमुनिभिः स्तूयमानांभजेहम् ॥ १ ॥
पाटलवर्णः ॥ १ ॥

२४ अथ त्वरिताध्यानम्—

नागैःकल्पितभूषणां त्रिणयनां गुंजागुणालंकृतांश्यामांपाशवरांकुशा-
भयवरां दोर्भिर्युतां बालिकाम् ॥ पीतांपल्लववासिनीं शिखिशिखाचूडा-
वतंसोज्ज्वलां ध्यायाम्यन्वहमृक्षसिंहनिवहैः पीठास्थितासुन्दरीम् ॥ १ ॥
पीतवर्णः ॥ १ ॥

२५ अथ कुलसुन्दरीध्यानम्—

बालादित्यनिभारुणांत्रिणयनांबालेन्दुचूडान्वितांहालागंधिसुकोमला-
धरयुतांलीलावतींसुस्मिताम् ॥ मालांपुस्तकमप्यभीष्टमभयसंविभर्ती-
बाहुभिर्बालांतामखिलांगभूषणधरांध्यायामिसंसिद्धिदाम् ॥ १ ॥
अरुणवर्णः ॥ १ ॥

२६ अथ नित्याध्यानम्—

उद्यद्भानुसमप्रभारसमुखांपाशाक्षसूत्रंधनुःखेटंशूलमभीष्टदंचदधतींवा-
मैश्वर्यभूमिःकरैः ॥ दक्षैरंकुशपुस्तकेपुकुसुमंखड्गंकपालाभयंमणिकयाभर-
णोज्ज्वलांत्रिणयनानित्यांभवार्नीभजे ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२७ अथ नीलपताकाध्यानम्—

नीलाभामरुणांशुकांत्रिणयनांपंचाननांसुस्मितांवामेषाशपताकपद्मवि-
लसचापंवरंविभर्तीम् ॥ दक्षेचांकुशखड्गशक्तिसुमहाबाणाभयान्बाहुभिः
पद्मस्थांमणिमौक्तिकावृतकुचांनीलध्वजामाश्रये ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२८ अथ विजयाध्यानम्—

शंखंचक्रंचपाशांसृणिमपिसुमहाखेटखड्गौसुचापंबाणंकट्टारपुष्पंत-
दनुकरगतंमातुलंगंदधानाम् ॥ उद्यद्दालार्कवर्णांत्रिभुवनविजयांपंचवक्त्रंत्रि-
नेत्रांदिव्यपीतांबरारुद्रांकुचभरनमितांसंततंभावयामि ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२९ अथ सर्वमङ्गलाध्यानम्-

हेमाभांकरुणाभिपूर्णनयनांमाणिक्यभूषोज्ज्वलांद्वात्रिंशद्दलपोडशाष्ट-
दलयुक्पद्मस्थितां सुस्मिताम् ॥ भक्तानां धनदां वरं च रघुवतीं वामेन हस्तेन तद्द-
क्षेणाभयमातुलंगसुफलं श्रीमंगलाभावये ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

३० अथ ज्वालामालिनीध्यानम्-

कल्पान्ताग्निसमप्रभांस्मितमुखैः पद्भिर्भुजद्वादशयुक्तां पाशकसेटकंज-
सुशरंशूलंवरं वामतः ॥ दक्षेत्वंकुशखड्गशक्तिसुशराञ्चापाभये विभर्ती
ज्वालामालिनिसंज्ञितां मणिमयीभूषान्वितामाभये ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

३१ अथ मित्राध्यानम्-

बालार्ककांतिशशिलांछितवक्त्रशोभां पाशांकुशौचिवरमप्यभयं दधा-
नाम् ॥ चित्रांशुकांचनवरत्नविभूषितां गीचित्रां बिकां त्रिणयनां हृदि भा-
वयामि ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

३२ अथ त्रिपुरसुंदरीध्यानम्-

राजराजेश्वरीवत्पाशांकुशेभुचापपुष्पबाणहस्तासिंदूरवर्णाकार्या ॥ १ ॥

३३ अथ पडंगदेवीध्यानम्-

हृद्देवी च शिरो देवी गिस्ता देवी तथैव च ॥ बर्मदेवी दृष्टिदेवी हस्तदेवी प-
डीरताः ॥ १ ॥ नवलावण्यपूणां ग्यस्तावधानभृता युधाः ॥ परितो वि-
न्दुपीठं च भाम्यंत्यो दीप्तमूर्तयः ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ ६ ॥

३४ अथ योगनिद्रादेवीध्यानम्-(पांचरात्रिपात्रसंहितायाम्)

निद्रातुं शयनारूढा सुसौम्या कमलेक्षणा ॥ पाशपात्रधरा चेयं द्विभुजा
श्यामला स्मृता ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

३५ अथ अष्टादशभुजाभद्रकालीध्यानम्-(तृप्तिहोत्रादि)

अष्टादशभुजाकार्या भद्रकाली मनोहरा ॥ आलीढस्थानमंस्था-

नाचतुस्तिहरयेस्थिता ॥ १ ॥ अक्षमालां त्रिशूलं च खड्गं चर्म च सर्वदा ॥
वाणचापौ च कर्तव्ये शंस्य पमेतथैव च ॥ २ ॥ सुक्लृषौ च तथा का-
र्यौ तथा दिव्यं कमंडलुम् ॥ दंडशक्ती च कर्तव्ये लुप्याजिनहुताशनौ ॥ ३ ॥
हस्तानां भद्रकाल्यास्तु भवेच्छांतिकरोवरः ॥ एकत्रैव महाभागारत्नपात्रध-
रा भवेत् ॥ ४ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

अथ मूलाधारादिसप्तपीठेश्वरीणां ध्यानम्—(पोढाकल्पे)

३६ अथ तत्र मूलाधारपीठस्थशाकिनी ध्यानम्—

मूलाधारस्थपद्मेशुतिदलसहिते पंचवक्त्रां त्रिनेत्रां स्वर्णाभां स्थितं सत्त्वां
सृणिमपिकमलं पुस्तकं ज्ञानमुद्राम् ॥ विभाणां बाहुदंडैस्तुललितवरदाया
भिधीतां मनोज्ञां मुद्रान्नासकचिचां मधुमदमुदितां शाकिनीं भावयेत्ताम् ॥ १ ॥
स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

३७ अथ स्वाधिष्ठानपीठस्थकाकिनी ध्यानम्—

स्वाधिष्ठानस्थपद्मेशदलसिते वेदवक्त्रां त्रिनेत्रां पीताभां धारयतीं त्रि-
शिखगुणकपालाभयाञ्ज्वांतवर्गाम् ॥ भेदोधातुप्रतिष्ठामलिमदमुदितां वंधि-
नीं पूगशक्त्या वीतांदध्यन्नसक्त्या भिमतफलदां काकिनीं भावयेत्ताम् ॥ १ ॥
पीतवर्णः ॥ १ ॥

३८ अथ मणिपूरकपीठस्थलाकिनी ध्यानम्—

नाभौ दिक्पत्रपद्मेशविदलसिद्धीक्षणां लुप्यवर्णां शक्तिदंभोलिदंडाभ-
यमपि च भुजैर्धारयतीं महोश्राम् ॥ डामर्याद्यैः परीतां पशुजनत्रयदां मांसधा-
त्वात्सन्स्थांगौडान्नेसक्तचिचां सकलमुखकरांसंस्मरेत्तां काकिनीं भावयेत्ताम् ॥ १ ॥
लुप्यवर्णः ॥ १ ॥

३९ अथ अनाहतपीठस्थराकिनी ध्यानम्—

हृत्पद्मे भानुपत्रे दिवदनविलसद्दंष्ट्रिणां श्यामवर्णां दंकरूलंकपालंडमरुमापि

भुजैर्धारयंतीन्निणेत्राम् ॥ रक्तस्थांकालरात्रिप्रभृतिपरिवृतांशुद्धरक्तेप्रवृत्तां
श्रीमद्दीर्घेन्द्रवंद्यामभिमतफलदाराकिर्नीभावेयाम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

४० अथ विशुद्धपीठस्थङाकिनीध्यानम्-

श्रीवाकूपेविशुद्धेस्वरदलकमलेरक्तवर्णांनिणेत्रांश्रीखट्वांगंकपालंनिशि-
खमपिमहाचर्मसंधारयंतीम् ॥ वक्रैर्णैकेनयुक्तांपशुजनभयदांपायसान्नप्रस-
क्तांत्वक्स्थांवेदेमृतोद्यैःपरिवृतवपुषंङाकिर्नीर्विरचंङाम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः १

४१ अथ आज्ञापीठस्थहाकिनीध्यानम्-

भूमध्येविंदुपद्मेद्विदलविलसितेशुभवर्णांकराब्जैर्विभाणांज्ञानमुद्रांडम-
रुकममलंचाक्षमालांकपालम् ॥ पङ्कजवक्रामब्जसंस्थांनिनयनललितांहंस-
गत्यादियुक्तांहारिद्रान्नेप्रसक्तांसकलसुरनुतांहाकिर्नीभावेयाम् ॥ १ ॥
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४२ अथ जालंधरपीठस्थयाकिनीध्यानम्-

मुण्डव्योमस्थपद्मेसकलदलयुतेयाकनीभैरवीतांयक्षिण्यायांसमस्तायु-
धलसितकरांसर्ववर्णांसमष्टिम् ॥ रादीनांसर्ववक्रांसकलसुखकरींसर्वधातु-
स्वरूपांसर्वाभेसक्तचित्तांपरशिवरसिकांभावेययाकिर्नीताम् ॥ १ ॥
चित्रवर्णः ॥ १ ॥

अथ सप्तमातृकादेवतानां ध्यानम्-(वृसिंहप्रासादे)

४३ तत्रब्राह्मीध्यानम्-

तत्रब्राह्मीचर्तुवक्रापङ्कजमुजाहंससंस्थिता ॥ पिङ्गाभातृपणोपेतामृगच-
र्मोत्तरीयका ॥ १ ॥ वरसूत्रंसुबंधनेदक्षबाहुत्रयेक्रमात् ॥ धामेतुपुस्त-
कंकुंडीविभ्रतीचाभयंकरम् ॥ २ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

४४ अथ माहेश्वरीध्यानम्-

माहेश्वरीवृषारूढापंचवक्रात्रिलोचना ॥ श्वेतवर्णादशभुजाचंद्ररेखा-

विभूषिता ॥ १ ॥ खड्गं वज्रं त्रिशूलं च परशुं चाभयं वरम् ॥ पाशं घंटां-
तथानागमंकुशं विभ्रतीकरैः ॥ २ ॥ श्वेततर्णः ॥ १ ॥

४५ अथ कौमारीध्यानम्—

पद्माननातुकौमारीपादलाभासुशीलका ॥ रविबाहुर्मयूरस्थावरदाश-
क्तिधारिणी ॥ १ ॥ पताकां विभ्रतीदंष्ट्रपात्रं बाणं च दक्षिणे ॥ वामे चाप-
मथो घंटां कमलं कुङ्कुटं तथा ॥ परशुं विभ्रतीचैव तदधस्तु वभयान्विता ॥ २ ॥
पादलवर्णः ॥ १ ॥

४६ अथ वैष्णवीध्यानम्—

वैष्णवी ताक्ष्यगाम्यामापद्भुजा वनमालिनी ॥ वरदागदिनी दक्षे वि-
भ्रती च करे बुजम् ॥ शंखचक्राभयान्वामे सा चैवं विलसद्भुजा ॥ १ ॥
नीलवर्णः ॥ १ ॥

४७ अथ वाराहीध्यानम्—

लुष्णवर्णा तु वाराही महिपस्थामहोदरी ॥ वरदादंढिनी खड्गं विभ्रती दक्षिणे-
करे ॥ १ ॥ खेटपात्राभयान्वामे सूकरास्यालसद्भुजा ॥ लुष्णवर्णः ॥ १ ॥

४८ अथ ऐन्द्रीध्यानम्—

ऐन्द्री सहस्रदृक्सौम्या हेमाभा गजसंस्थिता ॥ वरदासूत्रिणी वज्रं विभ्रती पृ-
थ्वंतु दक्षिणे ॥ १ ॥ वामेतु कमलपात्रं ह्यभयं तदधः करे ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

४९ अथ चामुंडाध्यानम्—

चामुंडा प्रेतगालुष्णा विकृता चाहिभूषणा ॥ ब्रह्मालाक्ष्मी देहाचर्ता
क्षीकामरूपिणी ॥ १ ॥ दिग्बाहुः क्षामकुक्षिभ्यमुत्सलं चक्रचामरे ॥ अंकुशं-
विभ्रती खड्गं दक्षिणे चाथ वामके ॥ २ ॥ खेटपाशं घनुर्दंष्ट्रकुठारं चापि वि-
भ्रती ॥ लुष्णवर्णः ॥ १ ॥

५० अथ चंडिकाध्यानम्-(नृसिंहप्रासादे)

चंडिकाश्वेतवर्णासाशिवरूपाचसिंहगा ॥ जटिलावर्तुला-त्र्यक्षावरदा
शूलधारिणी ॥ १ ॥ कर्त्रिकांविभ्रतीदक्षेपाशयात्राभयान्विता ॥ श्वेतवर्णः १

अथ नवदुर्गाणां ध्यानम्-(शैवागमे)-(सर्वासांभ्यामवर्णः)

५१ तत्रशैलपुत्रीदुर्गाध्यानम्-

वंदेवांछितलाभायचंद्रार्धरुतशेखराम् ॥ वृषारूढांशूलधरांशैलपुत्रीं
यशस्विनीम् ॥ १ ॥ १ ॥

५२ अथ ब्रह्मचारिणीदुर्गाध्यानम्-

दधानाकरपद्माभ्यामक्षमालाकमंडलू ॥ देवीप्रसीदतुमयिब्रह्मचारि-
ण्यनुत्तमा ॥ १ ॥ १ ॥

५३ अथ चंडखंडदुर्गाध्यानम्-

अंडजप्रवरारूढाचंडकोपार्भदीशुता ॥ प्रसादंतनुतांमह्यंचंडखंडेति-
विश्रुता ॥ १ ॥ १ ॥

५४ अथ स्कंददुर्गाध्यानम्-

सिंहासनगतानित्यंपद्मांचितकरद्वया ॥ शुभदास्तुसदादेवीस्कंदमाता-
यशस्विनी ॥ १ ॥ १ ॥

५५ अथ कूष्मांडदुर्गाध्यानम्-

सुरासंपूर्णकलशंरुधिराप्नुतमेवच ॥ दधानाहस्तपद्माभ्यांकूष्मांडाशुभ-
दास्तुमे ॥ १ ॥ १ ॥

५६ अथ कात्यायनीदुर्गाध्यानम्-

चंद्रहासोज्ज्वलकराशार्बूलवरवाहना ॥ कात्यायनीशुभं दयादेवीदा-
नवघातिनी ॥ १ ॥ १ ॥

५७ अथ कालरात्रिदुर्गाध्यानम्-

करालरूपाकालाब्जसमानाकृतिविग्रहा ॥ कालरात्रिःशुभंदद्याद्देवी-
चंडादृहासिनी ॥ १ ॥ १ ॥

५८ अथ महागौरीदुर्गाध्यानम्-

श्वेतहस्तिसमारूढाश्वेताम्बरधराशुचिः ॥ महागौरीशुभंदयान्महादेव-
प्रमोददा ॥ १ ॥ १ ॥

५९ अथ सिद्धिदायिनीदुर्गाध्यानम्-

सिद्धगंधर्वयक्षाधैरसुरैरमरैरपि ॥ सेव्यमानासदाभूयात्सिद्धिदासि-
द्धिदायिनी ॥ १ ॥ १ ॥

६० अथ नवदुर्गाणां ध्यानम्-(स्कंदयामलोक्तरीत्याकारणागमे)

तत्रपद्मान्वितेस्थाने पूज्यादुर्गास्तुमूर्तितः ॥ अष्टादशभुजाचैकापीन-
वक्षोभुजोरुका ॥ १ ॥ सर्वालंकारसंयुक्तासर्वसिद्धिप्रदायिनी ॥ मूर्धजं-
खेटकं घंटा मादशांतर्जनीधनुः ॥ २ ॥ ध्वजं डमरुकं पार्श्वभिन्नीवामपा-
णिभिः ॥ शक्तिमुद्गरशूलानिवज्रशंखमथांबुजम् ॥ ३ ॥ शलाकां मार्गणं-
चक्रं दधानादक्षिणैः करैः ॥ शेषाप्पोडशहस्तास्त्युशरं डमरुकं विना ॥ ४ ॥
जयमिच्छाद्भिरेतास्तु पूजनीयामनीपिभिः ॥ (एतासां नामानि) ॥ रुद्राचं
डाशचीशैवाचंडीकूरानुचंडिका ॥ नवमीचोग्रचंडाचनवदुर्गाः भकी-
र्तिताः ॥ १ ॥ (तासां वर्णाः) ॥ पावकामांजनालुष्णानीलाशुक्लाचधूमिका ॥
पीताचपांडुराज्ञेयाह्यालीलास्ताहरिद्वताः ॥ १ ॥ १ ॥

६१ अथ षोडशभुजादुर्गाध्यानम्-(दुर्गाकल्पे)

त्रिनयनपद्मगुक्तांशुलव्यथांभुजैश्च षोडशभिः ॥ पद्मगवत्पवित्रपां
नीलघ्नीवांदिगंबरां वंदे ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

६२ अथ रुद्रांशदुर्गाध्यानम्-(कारणागमे)

रक्तांबरश्यामलिनीं दिनेत्रां किरीटरत्नांकितहेमभूपाम् ॥ सशूल-
खङ्गाधृतशंखचक्रां मृगेन्द्रयानां रविचन्द्रभूपाम् ॥ १ ॥ इष्टार्थदात्रीं सुरवंध-
पादां रुद्रांशदुर्गामनसा स्मरामि ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

६३ अथ अष्टभुजाकालीध्यानम्-(कारणागमे)

अष्टबाहुर्महाकाया कालमेघसमप्रभा ॥ शंखचक्रगदाकुंभमुसलांकुश-
पाशयुक् ॥ वज्रं करे बिभ्रती सामहाकालीमुदेस्तुनः ॥ १ ॥ मेघ-
श्यामवर्णः ॥ १ ॥

६४ अथ वनदुर्गाध्यानम्-(आन्नागमे)

अरिशंखकृपाणखेटवाणानुसधनुश्शूलकतर्जनीं दधाना ॥ ममसामहि-
पोत्तमांगसंस्थानवदूर्वासदृशीं श्रियेस्तु दुर्गा ॥ १ ॥ हेमवर्णः ॥ १ ॥

६५ अथ प्रत्यंगिराध्यानम्-(प्रत्यंगिराकल्पे)

श्यामाभांचत्रिणेत्रांतांसिंहवक्रांचतुर्भुजाम् ॥ ऊर्ध्वकेशींचसिंहस्थांच-
द्रांकितशिरोरुहाम् ॥ १ ॥ कपालशूलडमरुनागपाशधरां शुभाम् ॥ प्रत्यं-
गिरां भजे नित्यं सर्वशत्रुविनाशिनीम् ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

६६ अथ शूलिनीध्यानम्-(तत्कल्पे)

बिम्बाणां शूलबाणास्परिसदरगदापाशचापान्कराग्रैर्मघश्यामाकिरीटो
लसितजलधराभीषणाभूषणाढ्या ॥ सिंहस्कंधाधिरुढा च तप्तभिरसिखेटा-
न्विताभिः परीता कन्याभिर्निजदैत्या भवतु भवभयध्वांसीनी शूलिनी नः ॥ १ ॥
मघश्यामवर्णः ॥ १ ॥

६७ अथ धूम्रावतीध्यानम्-(तत्कल्पे)

रक्तांगी रक्तवस्त्रां करिकरविलसत्कुंडलांचंदंष्ट्रांकण्डोयद्वंदुमालां परि-
सरविलसच्छोभिपैशाचवृंदाम् ॥ घोरां घोराट्टहासां करकलितकपालासि-

रौद्रांत्रिजेत्रांशत्रूणांप्राणहंशिशिशिशुमकुटांभावयेद्धूमकालीम् ॥ १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

६८ अथ वश्यमुखीध्यानम्—(महालक्ष्मीरत्नकोशे)

संधायसुप्रनोवाणंकर्पतीभैक्षवंधनुः ॥ जगज्जैर्त्राजपारक्तादेर्विव-
श्यमुखीभजे ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

६९ अथ उग्रताराध्यानम्—(आम्नाये)

प्रत्यालीढपदार्पितांग्रिशवभृष्टोराट्टहासापरास्वर्ज्ञे दीवरशूलखर्परधरा
हुंकारबीजोद्भवा ॥ खर्वानीलविशालपिंगलजटाजूटोग्रनागैर्वृताजाड्यंन्य
स्पकपालकेत्रिजगतांहंत्युग्रतारास्वयम् ॥ १ ॥ सिंदूरवर्णः ॥ १ ॥

७० अथ कुरुकुल्लाध्यानम्—(ललितोपाख्याने)

तत्रनौकेश्वरीदेवीकुरुकुल्लेतिविश्रुता ॥ तमालश्यामलाकाराश्यामकं-
चुकधारिणी ॥ १ ॥ रत्नारित्रकरानित्यमुल्लसन्मदमांसला ॥ परितो
भ्राम्यतिमुनेमणिनौकाधिरोहिणी ॥ २ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

७१ अथ वारुणीध्यानम्—(ललितोपाख्याने)

साक्षाच्चवारुणीदेवीतत्रनौकाधिनायिका ॥ यांसुधामालिनीमाहुर्या-
माहुरभुतेश्वरीम् ॥ १ ॥ सातत्रमणिनौकास्थाशक्तिसेनासमावृता ॥
ईपदालोकमात्रेणत्रैलोक्यमददायिनी ॥ २ ॥ तरुणादित्यसंकाशामद-
रक्तकपोलभूः ॥ पारिजातप्रसूनासृक्परिवीतकचोच्चया ॥ ३ ॥ वहंती-
मदिरापूर्णचपकंलोलदुत्पलम् ॥ पंकपिशितखंडंचमणिपात्रेतथान्यके ॥
वारुणीतरणीश्रेणीनायिकातत्रराजते ॥ ४ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७२ अथ अपराजिताध्यानम्—(नारदसंहितायाम्)

नीलोत्पलनिभादेवीनिद्रापुद्रितलोचनाम् ॥ नीलकुंचितकेशाग्रां-
निघ्ननाभीवलित्रयाम् ॥ १ ॥ वराभयकरांभोजांप्रणतार्तिविनाशि-
नीम् ॥ पीतांबरवरोपेतांभूषणसम्बिभूषिताम् ॥ २ ॥ वरशक्त्यालुतिंसौ-

स्यांपरसैन्यप्रभंजिनीम् ॥ शंखचक्रगदाभीतिरम्यहस्तांत्रिलोचनाम् ॥ ३ ॥

सर्वकामप्रदां देवीं ध्यायेत्तामपराजिताम् ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

७३ अथ शत्रुविध्वंसिनीध्यानम्—(सुदर्शनसंहितायाम्)

शत्रुविध्वंसिनीरौद्रात्रिशिरारक्तलोचना ॥ अग्निज्वालारौद्रमुखीघो-
रदंष्ट्रात्रिलोचना ॥ १ ॥ दिगंबरारक्तकेशीरक्तपाणिर्महोदरी ॥ एतै-
रविष्कृतैर्घोरैश्शीघ्रमुच्चाटयेद्विषः ॥ २ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

७४ अथ स्वस्थावेशिनीध्यानम्—(अहिर्बुध्न्यसंहितायाम्)

रक्तांगीशववासिनीत्रिशिरसंरौद्रोमहाभैरवीं बुभ्राक्षीं भयहारिणीं घन-
शिखानीलालकालंकृताम् ॥ ढक्काशूलधरामहावलरिपुध्वंसांकृशांगीमहो-
ष्मीमांगीं त्रिजटांदवानलमयीं ध्यायेत्पिनाकिस्तुताम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७५ अथ दंडनाथावाराहीध्यानम्—(ललितोपाख्याने)

दंडनाथातत्रदेवीशतस्तंभादचमंडपे ॥ कार्तस्वरमयांभोजकर्णिका-
मध्यसंस्थितम् ॥ १ ॥ बिंदुत्रिकोणवृत्ताढ्यं पङ्कजदलवृत्तयुग्मकम् ॥
चक्रं विराजते तत्र तप्तकांचनसन्निभा ॥ २ ॥ संध्यारुणलसच्चैलासर्वा-
भरणमंडिता ॥ शंखचक्राभयवरान्दहलंच मुसलंतथा ॥ ३ ॥ पाशांकु-
शौचदधतीचंद्ररेखावतंसिनी ॥ वाराहवक्त्रसंयुक्ता दंडिनी तत्र वर्तते ॥ ४ ॥
कनकवर्णः ॥ १ ॥

७६ अथ स्वप्नवाराहीध्यानम्—(तत्कल्पे)

मेघश्यामरुचिमनोहरकुचानेत्रयोरुद्रासितांकोलास्यांशशिशेखराम-
भिलसदंष्ट्राप्रभाशोभिनीम् ॥ बिभाणांस्वकरांबुजैरसिलतांचर्मपिपाशं-
सृणिंवाराहीमनुचितयेद्वयवराखंडांशुभालंकृतिम् ॥ १ ॥ मेघश्यामवर्णः १

७७ अथ शुद्धवाराहीध्यानम्—(वाराहीकल्पे)

दंष्ट्रोज्ज्वलद्वराहास्यांरक्तयस्त्रोत्तरीयकाम् ॥ शूलंकपालं मुसलं नागं-
स्तैस्तुचिभ्रतीम् ॥ १ ॥ इंदुरेखालसन्मौलिंवाराहीतामहंभजे ॥
नीलवर्णः ॥ १ ॥

७८ अथ लघुश्यामलाध्यानम्—(श्यामलाकल्पे)

स्मरेत्प्रथमपुष्पिणींरुधिराबिन्दुशोणांबरांगृहीतमधुपात्रिकांमदविधूर्णनेत्रांचलाम् ॥ करस्फुरितवल्लकींविमलशंस्रताटंकिनींघनस्तनभरा-
लसांगलितचूलिकांश्यामलाम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

७९ अथ राजमातंगीध्यानम्—(तत्कल्पे)

रत्नासनांश्यामगार्त्रीशृण्वतींशुकजल्पितम् ॥ अब्जन्यस्तैकचरणां
चारुचंद्रावतंसकाम् ॥ १ ॥ वीणापालापयंतोचतिलकोद्भासिफाल-
काम् ॥ सौगंधिकस्रक्कलिकाचूलिकांरक्तवाससम् ॥ २ ॥ विभूषणैर्भू-
षितांचमातंगींप्रणमान्यहम् ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

८० अथ बालाध्यानम्—(त्रिपुरसुंदरीकल्पे)

जपाकुसुमसंकाशाफुल्लापमासनास्थिता ॥ अक्षस्रक्पुस्तकाभीतिवर-
हस्तानुबालिका ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८१ अथ भुवनेश्वरीध्यानम्—(महालक्ष्मीरत्नकोशे)

उयद्भास्वत्समाभांविजितनवजपामिदुखंडावनद्धांज्योतिर्मालांत्रिणे
त्रांविविधमणिलसत्कुंडलांपद्मसंस्थाम् ॥ हारग्रैवेयकांचीमणिगणवल्लयै
संयुतामंबराढ्यामायांपाशांकुशाभ्यामभयवरकरांभावेयैर्द्रौघनेशीम् ॥
॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८२ अथ मृतसंजीविनीध्यानम्—(रुद्रयामलेकुहकल्पे)

मृतसंजीविनीर्दिर्वीशांतरूपांचभिन्नतीम् ॥ पाशाहोद्भांकुशागदास्त्रश-
लवराभयान् ॥ १ ॥ रक्तामष्टभुजांवेदेकुलपद्मासनांशुभाम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८३ अथ वगलादेवताध्यानम्—(तत्कल्पे)

चतुर्भुजांत्रिनयनांकमलासनसंस्थिताम् ॥ त्रिशूलंपानपात्रंचगदां
जिह्वांचविभ्रतीम् ॥ १ ॥ विंबोष्ठीकंचुकंठीचसमपीनपयोधराम् ॥ पीतां-
बरांभदाघूर्णांध्ययेद्ब्रह्मास्त्रदेवताम् ॥ २ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

८४ अथ प्राणशक्तिदेवताध्यानम्—(शारदातिलके)

रक्तांभोधिस्थपोतोल्लसदरुणसरोजाधिरूढाकराब्जैःपाशकंदंडमिश्र-
द्रवमणिगुणमप्यंकुरशंपंचबाणान् ॥ विभाणासृक्पालंत्रिनयनलसिता-
पीनवक्षोरुहाढ्यादेवीवाल्मीकिवर्णाभवतुसुखकरीप्राणशक्तिःपरानः ॥ १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८५ अथ शुद्धविद्यादेवीध्यानम्—(सोमनाथवल्लीमंत्रशास्त्रे)

अक्षमालांपुस्तकंचदधानाश्वेतविग्रहा ॥ चिन्मुद्राऽभीतिहस्ताचशु-
द्धविद्यासदावतु ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

८६ अथ श्रीविद्यादेवीध्यानम्—(महालक्ष्मीरत्नकोशे)

आधारेतरुणार्कबिंबवदनेत्युग्रदंष्ट्रांकुरेवीणावादधनंतभोगनिलयेवी-
णादिगानप्रिये ॥ नानावर्णमयेनरास्थिलुलितेसुव्यक्तमालाधरेश्रीविद्ये
त्वारितेमहार्थमहितेश्रीशांकरित्वांभजे ॥ १ ॥ चित्रवर्णः ॥ १ ॥

८७ अथ कामकलेश्वरीध्यानम्—(महालक्ष्मीरत्नकोशे)

पंकजपाशेक्षुधनुःकिंशुकशाल्पग्रपंचबाणधराम् ॥ सतताभयवरह-
स्तांकलयेकामपिकलाधरामंबाम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८८ अथ वनशंकरीध्यानम्—(पद्मपुराणे)

कल्पांतानलकायकांतिसुभगांशूलंकपालंशरंचापंचापिवराभयौचप-
रिघंशंखंचचक्रंगदाम् ॥ विभाणांशशिखंडशोभिमकुटारत्नांबरालंक-
तांबदेतांबनशंकरांत्रिनयनांबागीशविष्णुस्तवाम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८९ अथ शाकंभरीध्यानम्—(पद्मपुराणे)

शूलंपाशकपालचापकुलिशंचाणान्सृणिंखेटकंशंखंचक्रंगदाहिस्त्रिभ-
भयंखट्वांगदंडधराम् ॥ वर्षाभाववशाद्धतान्मुनिगणाञ्जशाकेनयारक्ष-
तात्रैलोक्याजननीमहेशदयितांतांस्तौमिशाकंभरीम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९० अथ सुरादेवीध्यानम्—(तत्कल्पे)

सुरासुरैर्मथ्यमानेशीरोदेसागरोचमे ॥ तत्रोत्पन्नासुरादेवीकन्यकारूप-

धारिणीम् ॥ १ ॥ अष्टादशभुजैर्युक्ता रक्तान्तापतलोचनाम् ॥ शंख-
खड्गधनुश्चैव कपालं मुसलं तथा ॥ २ ॥ शक्तिगदावरं घंटां दधानां वामपा-
णिभिः ॥ चक्रं मुष्टिशंखं शूलं हस्ते च तोमरम् ॥ ३ ॥ अभयं भिडि-
वालं च दधानां दक्षिणैर्भुजैः ॥ त्रिनेत्रादीर्घतन्वर्णो कालाग्रेसदृशी भजेत् ॥
॥ ४ ॥ मंदरवेशयित्वा तु फेनिलावर्तभीषणाम् ॥ गोमूत्रक्षीरवर्णाभां कृ-
ष्णरूपां परांसुराम् ॥ ५ ॥ (त्रासयंत्यसुरान्सर्वान् देवानामभयं करी ॥
यासुरासाह्यमादेवी पोमोहस्तमहेश्वरः ॥ १ ॥) चित्रवर्णः ॥ १ ॥

९१ अथ चतुष्पाष्टिकलादेवी ध्यानम्—(शाबरतंत्रे)

हस्तैः पद्मं रथांगुणमथ हरिणं पुस्तकं वर्णमालां टंकं शुभं कपालं वरममृत-
लसद्भेमकुंभं दधानाम् ॥ मुक्ताविद्युत्पयोदस्कटिकनवजपाबंधुरैः पंचवक्त्रै-
श्चक्षैर्वक्षोजनघ्रांसकलशशिनिभां शारदां तानमामि ॥ १ ॥ शुभवर्णः ॥ १ ॥

९२ अथ सर्ववर्णेश्वरी ध्यानम्—(सिद्धशाबरतंत्रे)

अक्षस्रजं हरिणपीतमुदग्रटंकं वियां करैरविरतं दधती त्रिनेत्राम् ॥ अर्धे-
न्दुमौलिमरुणामरविंदवासां वर्णेश्वरीं प्रणमतस्तनूतारवमाम् ॥ १ ॥
अरुणवर्णः ॥ १ ॥

९३ अथ द्वादशार्द्धदेवी ध्यानम्—(महालक्ष्मीरत्नकोशे)

पंचवक्त्रां त्रिनेत्रां च शवस्थारक्तवर्णकाम् ॥ रक्तकंजशिरोमालां चंद्रे
खावतंसकाम् ॥ १ ॥ अक्षमालांकुशवरत्रिशूलकुसुमाशुगान् ॥
पाशेषु चापमत्तयंकपालं पुस्तकं तथा ॥ २ ॥ धारयंती द्वादशार्द्धदेवी तां
प्रणमाम्यहम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९४ अथ तिरस्करिणी देवी ध्यानम्—(महालक्ष्मीरत्नकोशे)

नीलवाजिसमखट्वानीलांगी खड्गधारिणी ॥ निद्रानिमिलदुवनातिर-
स्करिणिकावतु ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

९५ अथ अश्वारूढा देवी ध्यानम्—(महालक्ष्मीरत्नकोशे)

अश्वारूढा कराग्रेन वक्रनकमपीव त्रयष्टिदधाना दक्षे वामेऽपि चैव खलि-

नतनुलतापाशवद्धामुसाध्या ॥ देवीनित्यंप्रसन्नाशशधरविलसत्केशपा-
शात्रिणेत्रादद्यादयानवधासकलसुखकुलप्राप्तिहृद्यांश्रियनः ॥ १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९६ अथ इंद्राक्षीदेवीध्यानम्-(इंद्राक्षीकल्पे)

इंद्राक्षीद्विभुजादेवीपीतवस्त्रद्वयान्विताम् ॥ वामहस्तेवज्रधरांक्षि-
णेनवरप्रदाम् ॥ १ ॥ इंद्राक्षीसहयुवतीनानालंकारभूषिताम् ॥ प्रसन्न-
वदनांभोजामप्सरोगणसेविताम् ॥ २ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

९७ अथ तुलजाभवानीध्यानम्-(भवानीकल्पे)

रक्ताभामरुणांशुभांवरधरामानंदपूर्णननामुक्ताहारविभूषणांकुचभरा-
क्रांतांसुकांचीगुणाम् ॥ देवीदिव्यरसान्नपूर्णकलशामंभोजदर्वीकरांध्या-
येच्छंकरवल्लभांत्रिनयनामभालकांसुन्दरीम् ॥ १ ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

९८ अथ चंद्रापरमेश्वरीध्यानम्-(तत्कल्पे)

करलसदरविंदाचारुनेत्रारविंदानिवसतुहृदिचंद्रास्मेरवक्त्रारविंदा ॥
निखिलविवुधबुंदाबंधपादारविंदाह्यतिशयितमरंदाभोदमाद्यन्मालिन्दा ॥
॥ १ ॥ करधृतकरवालाकालदृष्ट्याकरालागतिविजितमरालायक्ष्मपं-
ङ्क्त्याप्यराला ॥ विकचकमलमालायोगिसंगीतशीलावसतुरुचिरलीला-
चंद्रिकानंदबाला ॥ २ ॥ स्वर्णवर्णमहादेवीदिव्यसिंहासनेस्थिताम् ॥
ध्यायेच्चवरदांदेवीचंदिरांपरमेश्वरीम् ॥ ३ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

९९ अथ तुलसीदेवीध्यानम्-(तुलसीमाहात्म्ये)

ध्यायेच्चतुलसीदेवीश्यामांकमललोचनाम् ॥ प्रसन्नांप्रभकल्हारवरा-
भयचतुर्भुजाम् ॥ १ ॥ किरीटहारकेयूरकुंडलादिविभूषिताम् ॥ धवलां-
शुकसंपुक्तांपद्मासननिपेदुषीम् ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१०० अथ गायत्रीध्यानम्-(मार्कण्डेयपुराणे)

देवीपर्वह्रिसंध्यायांगायत्रीवह्निरूपिणीम् ॥ कुयारीरक्तवस्त्रांगी-
रक्तलग्नलेपनाम् ॥ १ ॥ चतुर्भुजांचतुर्वक्रांवरदांचाष्टलोचनाम् ॥

पद्माक्षमालावलयंविभर्तीदक्षिणेकरे ॥ २ ॥ वामेकमंडलुपाणौसुवंसव्ये-
तरेकरे ॥ अभयंवाममस्तेचपद्मपीठेप्रतिष्ठिताम् ॥ ३ ॥ ऋग्वेदरूपिणी-
प्रातस्सवनांहंसवाहनाम् ॥ रसायनांचवृहतीगार्हपत्येप्रतिष्ठिताम् ॥ ४ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१०१ अथ सावित्रीध्यानम्—(मार्कण्डेयपुराणे)

देवीमध्याह्नसंध्यायांसावित्रीरुद्ररूपिणीम् ॥ युवतीश्वेतवस्त्राढ्यां
शुक्ललग्ननुलेपनाम् ॥ १ ॥ चतुर्भुजांचतुर्वक्त्रांवरदांद्वादशेक्षणाम् ॥
रुद्राक्षमालावलयंविभर्तीदक्षिणेकरे ॥ २ ॥ वामेकरेचखट्वांगंत्रिशूलद-
क्षिणेकरे ॥ वामेकरेऽभयंदेवीतथैवार्धेन्दुधारिणीम् ॥ ३ ॥ स्वर्णपीठेस्थितां
सौम्येयजुर्वेदस्वरूपिणीम् ॥ माध्यंदिनाल्पसवनेसतीगोवृषवाहनाम् ॥ ४ ॥
दक्षिणाग्निस्वरूपांतांध्यायेन्नित्यंविशुद्धीः ॥ २ ॥ शुक्लवर्णः ॥ १ ॥

१०२ अथ सरस्वतीध्यानम्—(मार्कण्डेयपुराणे)

सरस्वतीतुसायाह्नसंध्यायांविष्णुरूपिणीम् ॥ स्थविरेन्दीवरश्यामां-
नीलकुंचितमूर्धजाम् ॥ १ ॥ चतुर्भुजांचैकवक्त्रांपद्मपत्रायतेक्षणाम् ॥ शंखं-
चक्रंगदांचैवतथैवाभयदंपुनः ॥ २ ॥ पीतावरंदधानां चदिष्पन्नगनुले-
पनाम् ॥ तृतीयसवनारूपांचध्यायेद्वैविष्णुरूपिणीम् ॥ ३ ॥ नीलपीठे-
स्थितांसौम्येसामवेदस्वरूपिणीम् ॥ वरदांगरुडारूढामाहवनीयेव्यवस्थि-
ताम् ॥ ४ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१०३ अथ द्विभुजान्नपूर्णाध्यानम्—(कारणागमे)

वामेमाणिक्यपात्रमधुरसभारितंविभर्तीपाणिपद्मेदिव्यैरन्नैःप्रपूर्णाधृत-
मणिवलयेदक्षिणेरत्नदर्बाम् ॥ रक्तार्गीपीनतुंगस्तनभरविलसत्तारहा-
रांत्रिणेत्रांवंदेपूर्णेन्दुब्रिवप्रान्तिनिधिवदनामंबिकामन्नपूर्णाम् ॥ १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१०४ अथ चतुर्भुजान्नपूर्णाध्यानम्—(कारणागमे)

सिन्दूराभांत्रिणेत्राममृतशशिकलांखेचरींरक्तवस्त्रांपीनोत्तुंगस्तनाढ्या

मभिनवविलसयौवनारंभरम्याम् ॥ नानालंकारयुक्तां सरसिजनयनार्मि
दुसंक्रांतमूर्तिर्देवीपाशांकुशाढ्यामभयवरकरामन्नपूर्णानमामि ॥ १ ॥
सिन्दूरवर्णः ॥ १ ॥

१०६ अथ अग्निदुर्गाध्यानम्—(शारदातिलके)

वियुद्धामसमप्रभां धृगपतिस्कंधस्थितां जीपणांकन्याभिः करवालखेटवि
लसद्दस्ताभिरासेविताम् ॥ हस्तैश्चक्रवरासिखेटविशिरवांश्चापांकुशौतर्ज
नीविभ्राणामनलात्मिकांशशिधरांदुर्गात्रिणेत्रांभजे ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १

१०६ अथ शीतलादेवीध्यानम्—(रुद्रयामलेशीतलाकल्पे)

ध्यायेच्चशीतलां देवीं रासभस्थां दिगंबराम् ॥ मार्जनीकलशोपेतां
शूर्पालंकृतमस्तकाम् ॥ १ ॥ रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

१०७ अथ लोपामुद्रादेवताध्यानम्—(आम्नाये)

पाशांकुशौशरंचापंधारयन्ती त्रिलोचनाम् ॥ सूर्याभांचंद्रचूडांचलो
पामुद्रांभजेशिवाम् ॥ १ ॥ सिंदूरवर्णः ॥ १ ॥

अथ अष्टमहालक्ष्मीस्वरूपाणि ।

१०८ तत्र द्विभुजालक्ष्मीध्यानम्—(नृसिंहप्रासादे)

हरेस्समीपे कर्तव्या लक्ष्मीस्तु द्विभुजानृप ॥ दिव्यरूपांबुजकरा सर्वा
भरणभूषिता ॥ १ ॥ हेमवर्णः ॥ १ ॥

१०९ अथ गजलक्ष्मीध्यानम्—(पांचरात्रे)

लक्ष्मीः शुक्लांबरादेवीरूपेणाप्रतिमा भुवि ॥ पृथक्चतुर्भुजाकार्या
देवीसिंहासने शुभा ॥ १ ॥ सिंहासने स्याः कर्तव्यं कमलं चारुकार्णिकम् ॥
अष्टपत्रं महाभागाकार्णिकायां सुसंस्थिता ॥ २ ॥ विनायकवदासी
नादेवीकार्या चतुर्भुजा ॥ बृहन्नालंकरे कार्यं तस्याश्च कमलं शुभम् ॥
॥ ३ ॥ दक्षिणे पादवश्रेष्ठकेयूरप्रांतं संस्थितम् ॥ वामेऽमृतघटः कार्यस्त-
थाराजन्मनोहरः ॥ ४ ॥ तस्या अन्यौकरौ कार्यौ बिल्बशंखधरौ द्विज ॥

आवर्जितकरंकार्यतत्पृष्ठेकुंजरद्वयम् ॥ ५ ॥ देव्याश्वमस्तकेकार्यपद्मं-
चापिमनोहरम् ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

११० अथ महालक्ष्मीध्यानम्—(नृसिंहप्रासादे—विश्वकर्मणा)

कोट्यापुरंविनान्यत्रमहालक्ष्मीर्यदोच्यते ॥ लक्ष्मीवत्सातदाकार्या
सर्वाभरणभूषिता ॥ १ ॥ दक्षिणाधःकरेपात्रमूर्ध्वेकौमोदकीततः ॥
वामोर्ध्वेखेटकंचैवश्रीफलंतदधःकरे ॥ २ ॥ विभ्रतीमस्तकेलिंगंपूजनी
याविभूतये ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

१११ अथ श्रीदेवीध्यानम्—(मयूरवे)

पाशाक्षमालिकांभोजसृणिभिर्याम्यसौम्ययोः ॥ पद्मासनस्थांकुर्वीत-
श्रियंत्रैलोक्यमातरम् ॥ १ ॥ हेमवर्णः ॥ १ ॥

११२ अथ वीरलक्ष्मीध्यानम्—(पांचरात्रे)

वीरलक्ष्मीरितिरव्यातावरदाऽभयहस्तिनी ॥ ऊर्ध्वपद्मद्वयौहस्तौतथा-
पद्मासनेस्थिता ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

११३ अथ द्विभुजावीरलक्ष्मीध्यानम्—(पांचरात्रे)

दक्षिणेत्यभयंवित्युत्तरेवरदंतथा ॥ ऊरुपद्मदलाकारौवीरश्रीमुं
र्तिलक्षणम् ॥ १ ॥ हेमवर्णः ॥ १ ॥

११४ अथ अष्टभुजावीरलक्ष्मीध्यानम्—(पांचरात्रे)

पाशांकुशाक्षसूत्रवराभयगदापद्मपात्रहस्ताकार्या ॥ १ ॥ हेमवर्णः ॥ १ ॥

११५ अथ प्रसन्नलक्ष्मीध्यानम्—(अथर्वणरहस्ये)

वंदेलक्ष्मींपरशिवमयींशुद्धजांबूनदाभांतेजोरूपांकनकवसनांसर्वभूषो-
ज्ज्वलांगीम् ॥ बीजापूरंकनककलशंहेमपद्मंदधानामाद्यांशक्तिसकलज-
ननीविष्णुवामांकसंस्थाम् ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

११६ अथ विष्णुपरिवारशक्तोनां ध्यानम्—(पद्मपुराणे)

सुवर्णनिभशोभाश्रीस्त्यात्सामूर्जुनच्छविः ॥ सरस्वतीसितारक्तामी-
तिःश्यामनिभाकृतिः ॥ १ ॥ कीर्तिरिक्ताभवेच्छांतिस्फटिकाभासमी-

रिता ॥ तुष्टिःपीताभवेत्पुष्टिश्श्यामादेव्यस्तुताःस्मृताः ॥ २ ॥ पद्मद्वय-
कराश्चैववराभयकरास्तुताः ॥ १ ॥

११७ अथ सौभाग्यभुवनेश्वरीध्यानम्—(शारदातिलके)

सिंदूरारुणविग्रहांत्रिनयनांमाणिक्यमौलिस्फुरत्तारानायकशेखरांस्मि
तमुखीमापीनवक्षोरुहाम् ॥ पाणिभ्यांमणिपूर्णरत्नचपकंरक्तोत्पलंविभर्ती
सौम्यारत्ननिधिस्थसव्यचरणांध्यायेत्परामंबिकाम् ॥ १ ॥ सिंदूरवर्णः ॥ १

११८ अथ मायाभुवनेश्वरीध्यानम्—(शारदातिलके)

श्यामांगीशशिशेखरांनिजकरैर्दानं चरक्तोत्पलंरत्नाढ्यं चपकंपरंभयहरं
संविभर्तीशाश्वतीम् ॥ मुक्ताहारलसत्पयोधरनतानेत्रत्रयोह्लासिनीवं-
देहंसुरपूजितांहरवधूंरक्तारविंदस्थिताम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

११९ अथ वज्रप्रस्तारिणीध्यानम्—(शारदातिलके)

रक्ताब्धौरक्तपोतेषिदालितकमलाभ्यंतरेसंनिपण्णारक्तगंगीरक्तमौलिस्फु-
रितशशिकलांस्मेरवक्त्रांत्रिनेत्राम् ॥ बीजापूरेषुपाशांकुशमुसलधनु-
स्त्रक्कपालानिहस्तैर्बिम्बाणामानतांगीस्तनभरनमितामंबिकामानमामि १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२० अथ त्रिकंठकीदेवीध्यानम्—(शारदातिलके)

नीलानाभेरधस्तादरुणरुचिधराकंठदेशात्सितासावकैर्दंष्ट्राकरालैरुदर-
परिगतैर्भीषणांगीचतुर्भिः ॥ दीपौकंबुरथांगंकरस्सरसिरुहैर्धारयंतीजटां-
तस्स्फूर्जच्छीतांशुखंडाभवतुभयहरादेवताचत्रिनेत्रा ॥ १ ॥ चित्रवर्णः ॥ १

१२१ अथ मोहिनीनित्यादेवीध्यानम्—(शारदातिलके)

अर्द्धदुमौलिमरुणाममराश्रिवंध्यामंभोजपाशसृणिपूर्णकपालहस्ताम् ॥
रक्तगंगागवस्तनाभरणांत्रिनेत्रांध्यायेच्छिवस्यवनितामदविह्वलांगीम् १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२२ अथ जयदुर्गाध्यानम्—(शारदातिलके)

कालांस्फारांकटाक्षैररिकुलभयदामौलिबद्धेदुरेखांशंखंचक्रंछपाणांत्रि-

शिखमपिकरैरुद्धहंतीत्रिणेत्राम् ॥ सिंहस्कंधाधिरूढां त्रिभुवनमखिलं-
तेजसापूरयंतीं ध्यायेद्गुणायुष्यां त्रिदशपरिवृतां सेवितां सिद्धिकामैः ॥ १ ॥
रुक्मवर्णः ॥ १ ॥

१२३ अथ विंध्यवासिनीदुर्गाध्यानम्—(शारदातिलके)
सौवर्णांबुजमध्यगां त्रिनयनां सौदामिनीं संनिभां शंखचक्रवराभयानिदधती-
मिंदोः कलां विभ्रतीम् ॥ ग्रैवेयांगदहारकुण्डलधरामाखंडलायैस्तुतां ध्या-
येद्विंध्यनिवासिनीं शशिमुखीं पार्श्वस्थं पंचाननाम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

१२४ अथ रिपुमारिणीदुर्गाध्यानम्—(शारदातिलके)
तर्जनीं त्रिशिखंदोभ्यां धारयंतीं भयंकरीम् ॥ रक्तांध्यात्वारवेर्विंबे प्रजपे-
द्युतं मनुम् ॥ १ ॥ मारयेदचिरादेव रिपून् बंधुसमन्वितान् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२५ अथ त्रिपुरभैरवीध्यानम्—(शारदातिलके)
उद्यद्भानुसहस्रकान्तिमरुणक्षौमां शिरोमालिनीं रक्तालिमपयोधरां जप-
वटीं विद्यामभीतिं वरम् ॥ हस्ताब्जैर्दधतीं त्रिणेत्रविलसद्भक्तारविंदश्रियं
देवीं बद्धहिमांशुरत्नमकुटां वेदेरविंदस्थताम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२६ अथ संवित्रिपुराध्यानम्—(शारदातिलके)
चंद्रावतंसकलितां शारदिंदुशुभां पंचाशदक्षरमयीं हृदि भावयेत्ताम् ॥
श्रीपुस्तकं जपवटीं मृताब्जकुंभं व्याख्या च हस्तकमलैर्दधतीं त्रिणेत्राम् १ ॥
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१२७ अथ बालात्रिपुरसुंदरीध्यानम्—(शारदातिलके)
सयस्समुद्यतसहस्रदिवाकराभां विद्याक्षसूत्रवरदाभयहस्तचिह्नम् ॥
नेत्रोत्पलैश्चिभिरलंकृतपद्मचक्रां त्वां हारभाररुचिरां त्रिपुरे भजंति ॥ १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२८ अथ नित्यादेवीध्यानम्—(शारदातिलके)
नित्यां भजे बालशशांकचूडां पाशांकुशौकल्पलतांकपालम् ॥ हस्तै-
र्वहंतीं मरुणां त्रिणेत्रामास्फलयंतीं करवल्लीं तां ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२९ अथ त्वरितादेवीध्यानम्—(शारदातिलके)

श्यामावर्हिकलापशेखरयुतामाबद्धपर्णाशुकांगुजाहारलसत्पयोधरयु-
तामष्टाहिषान्विभ्रतीम् ॥ ताटकांगदमेखलांगुणरणन्मंजीरभाभूपिताकै-
रार्तीवरदाभयोयतकरादेवीत्रिणेत्रांभजे ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१३० अथ कालरात्रिध्यानम्—(नृसिंहप्रासादे)

एकवेणीजपाकर्णपूरानघास्तरास्थिता ॥ लंबोष्ठीकर्णिकाकर्णीतैला-
भ्यक्तशरीरिणी ॥ १ ॥ वामपादोष्ठसङ्गोहलताकंटकभूषणा ॥ वर्धन्मू-
र्धध्वजाकृष्णाकालरात्रिर्भयंकरी ॥ २ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

१३१ अथ वागीश्वरीध्यानम्—(पांचरात्रेक्रियापादे)

श्वेतपद्मासनारूढाशुक्लवर्णाचतुर्भुजा ॥ जटामकुटसंयुक्तारत्नकुंडल-
मंडिता ॥ १ ॥ यज्ञोपवीतिनीहारमुक्ताभरणभूषिता ॥ दुकूलवसनादे-
वीनेत्रत्रयसमन्विता ॥ २ ॥ सुदंडदक्षिणेहस्तेवामहस्तेतुपुस्तकम् ॥
दक्षिणेचाक्षमालांचकुंडिकांवामहस्तके ॥ ३ ॥ वागीश्याकृतिराख्यता ॥
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१३२ अथ धेनुवागीश्वरीध्यानम्—(आश्वलायनकल्पे)

शुद्धस्फटिकसंकारांशुक्लमाल्यांवरावृताम् ॥ अंकुशेनाक्षसूत्रेणपाश-
पुस्तकधारिणीम् ॥ १ ॥ मुक्ताहारैस्समायुक्तादेवीदिव्यचतुर्भुजाम् ॥
सितेनदर्पणाभेनवस्त्रेणपरिभूषिताम् ॥ २ ॥ सुस्तनीवेदिमध्यांतांचंद्रार्ध
कृतशेखराम् ॥ जटाकलापसंयुक्तांपूर्णचंद्रनिभाननाम् ॥ ३ ॥ त्रिलो-
चनीमहादेवीस्वर्णनूपुरधारिणीम् ॥ कटकैस्स्वर्णरत्नाढ्यैर्महावल्लभभूषि-
ताम् ॥ ४ ॥ केयूरैर्मखलायैश्च्योतयंत्यंतीजगन्नयम् ॥ शब्दब्रह्ममयीध्या-
येद्धेनुवागीश्वरीपराम् ॥ ५ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१३३ अथ सौभाग्यवागीश्वरीध्यानम्—(शारदातिलके)

तरुणशकलमिदोर्विभ्रतीशुभकांतिकुचभरनमितांगीसन्निपण्णांसिता-

ञ्जे ॥ निजकरकमलोदलेखिनीपुस्तकश्रीस्सकलविभवसंघैःपातुवादे
वतानः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१३४ अथ पद्मानामकलक्ष्मीध्यानम्—(पांचरात्रेक्रियापदे)

पद्मापद्मासनासीनापद्माभापद्मवासिनी ॥ हेमरत्नोज्ज्वलन्नक्रकुण्डलं-
कर्णमण्डनम् ॥ १ ॥ चंद्रबिम्बामलमुखीकर्णपूरायुतेक्षणा ॥ सयौवनासुरम्यां-
गीकुंचितभ्रूसुविभ्रमा ॥ २ ॥ रक्तोष्ठीपीनगंडाचकंचुकाच्छादितस्तनी ॥
शिरसोमण्डनशंखचक्रसीमंतपद्मकम् ॥ ३ ॥ नागहस्तसमौवाहूकेयूरक-
टकोज्ज्वलौ ॥ पंकजंश्रीफलं वामेदक्षिणेविभ्रतीपरा ॥ ४ ॥ शोभनांबर-
संपन्नाविपुलशोणिकातथा ॥ मेखलाकटिसूत्रांकलक्ष्मीलक्ष्मीविव-
र्द्धिनी ॥ ५ ॥ पद्मवर्णः ॥ १ ॥

१३५ अथ चतुष्पष्टियोगिनीध्यानम्—(नामानिच—रुद्रयामले)

अष्टाष्टकंप्रवक्ष्यामियोगिनीनांसमासतः ॥ आयष्टकंसुवर्णाभंविशूलं-
ढमरुंतया ॥ १ ॥ पार्श्वोत्तंसिंधानंतद्वयायेत्सर्वांगसुंदरम् ॥
अथद्वितीयकंध्यायेदक्षमालामथांकुशम् ॥ २ ॥ दधानंपुस्तकंवीणांसु-
श्वेतंमणिभूषणम् ॥ ज्वालांशक्तिगदांकुंतदधानंनीलवर्णकम् ॥ ३ ॥
ध्यायेत्तृतीयंशुभदमष्टकंशुभलक्षणम् ॥ खड्गंखेटंपट्टिशंचदधानंपरशुं
तथा ॥ ४ ॥ धूम्रवर्णंचतुर्थंतद्वयायेदष्टकमादरात् ॥ कुंतंखेटंचपरिवं
भिडिवालंतथैवच ॥ ५ ॥ पंचमाष्टकमेतद्विश्वेतंस्यात्सुमनोहरम् ॥ ५ ॥
पीतंपष्ठमूपीरक्तमष्टमंचतटित्प्रभम् ॥ ६ ॥ कुंतादिकंसमंभोकेंपडारभ्या-
ष्टमांतकम् ॥—॥ दिव्ययोगामहायोगासिद्धयोगामहेश्वरी ॥ ७ ॥ पिशाचि-
नीडाकिंनीचकालरात्रीनिशाचरी ॥ कंकालीरौद्रवेतालीहुंकारीभुवने-
श्वरी ॥ ८ ॥ ऊर्ध्वकेशीविरूपाक्षीशुष्कांगीनरभोजिनी ॥ फट्कारीवीर-
भद्राचधूम्राक्षीकलहप्रिया ॥ ९ ॥ रक्ताक्षीराक्षसीघोराविश्वरूपाभयं-
करी ॥ कामाक्षीचोग्रचामुंडाभीषणात्रिपुरांतका ॥ १० ॥ वीरकौमारि-
काचंडीवाराहीमुंडघारिणी ॥ भैरवीहस्तिनीकोपदुर्मुखीभेतवाहिनी ११ ॥

खट्वांगदीर्घलंबोष्ठीमालतीमंत्रयोगिनी ॥ अस्थिनीचक्रिणीग्राहकंका-
लीभुवनेश्वरी ॥ १२ ॥ कंटकीकाटकीशुभाक्रियादूतीकरालिनी ॥
शंखिनीपद्मिनीक्षीराहसंधाचप्रहारिणी ॥ १३ ॥ लक्ष्मीध्वकामुकीलो-
लाकाकट्टिष्ठिरधोमुखी ॥ धूर्जटीमालिनीघोराकंपालीविषभोजिनी ॥ १४ ॥
चतुष्पष्टिस्समाख्यातायोगिन्योवरसिद्धिदाः ॥ ६४ ॥

१३६ अथ शरीरस्थपट्टचक्रदेवताध्यानम्—(वेदांतयोगशास्त्ररीत्या)
आधारेलिंगनासौहृदयसरसिजेतालुमूलललाटेद्वेपत्रेपोडशारेद्विदशद-
शदलेद्वादशार्धचतुष्के ॥ नासातेफालमध्येडफकठसहितेकंठमध्येस्वराणां
हंसंतत्त्वार्थयुक्तंसकलदलगतंवर्णरूपंनमामि ॥ १ ॥

अथ वर्णध्यानानि—(सिद्धशास्त्रतंत्रे)

१३७ अथ अकारध्यानम्—

अजामुखीरक्तवर्णाहंसगाधवलांशुका ॥ शरासनंवरंदक्षेधत्तेवामेशरा-
भयौ ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१३८ अथ आकारध्यानम्—

आकाराख्याथर्वणीतुश्यामाशुक्लांभराशुगा ॥ धत्तेखट्वांचखेटंचक्रमे-
णैववराभयौ ॥ १ ॥ श्यावर्णः ॥ १ ॥

१३९ अथ इकारध्यानम्—

इकाराख्यात्तिलादेवीश्वेतामचेभगाशुभा ॥ चंद्रहासवरीदक्षेवामेधत्तेग-
दाभयौ ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१४० अथ ईकारध्यानम्—

ईश्वरीस्वर्णवर्णाभावृषारूढासितांशुका ॥ शारिकांचवरंदक्षेवामेधत्ते-
कुशाभयौ ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

१४१ अथ उकारध्यानम्—

उग्रादेवीत्युकाराख्यापद्मजसिंहगासिता ॥ दक्षेशूलांकुशवरान्वा
मेषाशगदाभयान् ॥ १ ॥ शुभ्रवर्णः ॥ १ ॥

१४२ अथ ऊकारध्यानम्—

ऊकारोर्जस्वलादेवीशार्दूलवरवाहना ॥ रक्ताचतुर्भुजाधत्तेखड्गखेटव-
राभयान् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१४३ अथ ऋकारध्यानम्—

ऋतुधामाऋकारारूपारक्तवर्णावृषस्थिता ॥ दक्षेपाशवरौधत्तेतथावामे-
कुशाभयौ ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१४४ अथ ॠकारध्यानम्—

ॠकारारूपारेणुकेयंपडास्यापङ्गुजासिता ॥ शूलपाशंवरंदक्षेवामेख-
ड्गगदाभयान् ॥ १ ॥ दधानारक्तसिंहस्थाकूरालोकभयंकरी ॥ श्वेतवर्णः १

१४५ अथ लृकारध्यानम्—

लृतंभरालृकारारूप्याश्यामाघ्राघ्रवरस्थिता ॥ चतुर्मुखाष्टहस्तेयंधत्ते-
स्त्राणिकरैःपरैः ॥ १ ॥ त्रिशूलपाशडमरुवरान्वामकरैस्तथा ॥ खड्ग-
कपालमुसलाभयान्पीतांबराशुभा ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१४६ अथ लृकारध्यानम्—

लृकारालंजिकारूप्यैपापुष्पदंतगजस्थिता ॥ रक्तादशभुजार्धेनदक्षादि-
क्रमशःकरैः ॥ १ ॥ त्रिशूलपाशमुसलचंद्रहासवराञ्छुभान् ॥ वामैःक-
रैःखड्गखेटगदाशक्त्यभयांस्तथा ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१४७ अथ एकारध्यानम्—

एकारारूप्यारेवतीस्यादशास्यारुण्डमालिनी ॥ रक्ताविंशद्भुजासिंहवा-
हनाफाललोचना ॥ १ ॥ करैर्धत्तेचक्रशूलपाशखड्गकमंडलून् ॥ अक्ष-
सूत्रंचचिन्मुद्रांभुशुर्धोमुद्रंवरम् ॥ २ ॥ वामेधत्तेकरैशंस्वर्भिर्दोदुमृगखेट-
कान् ॥ कपालदहनंशोपदंडंचैवगदाभयौ ॥ ३ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१४८ अथ ऐकारध्यानम्—

ऐकारारूप्याशुष्कपूर्वारेवतीत्रिशिराहिता ॥ मयूरमापङ्गुजेयंरक्तके-

१६२ अथ अकारध्यानम्-

आख्याप्रबोधिनीशुभासिंहस्थाचित्स्वरूपिणी ॥ त्रिशलांबुजचिन्मु-
द्राभयान्वितकराशुभा ॥ १ ॥ शुभवर्णः ॥ १ ॥

१६३ अथ टकारध्यानम्-

टाख्याचधारणीदेवीशूलटंकवराभयान् ॥ धत्तेमत्तमतंगस्थापाटला-
भासितांशुका ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

१६४ अथ उकारध्यानम्-

क्रियासरस्वतीठाख्याटंकांकुशवराभयान् ॥ धत्तेसिंहवरारूढाचै-
कवक्रारुणामता ॥ १ ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

१६५ अथ ङकारध्यानम्-

ङकारिणीपंचवक्रासिताटंकगदाधरा ॥ चतुर्बाहुःकुक्कुटस्थावराभय-
कराचसा ॥ १ ॥ शुभवर्णः ॥ १ ॥

१६६ अथ ढकारध्यानम्-

ढरूपिणीभीषनाख्यापंचवक्रामयूरगा ॥ तटिद्वैरीकरैर्धत्तेशूलटंकव-
राभयान् ॥ १ ॥ हेमवर्णः ॥ १ ॥

१६७ अथ णकारध्यानम्-

णोनंतशक्तिदेवेशिरक्ताबार्हिणवाहना ॥ एकवक्राशूलशक्तिवराभय-
कराशुभा ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१६८ अथ तकारध्यानम्-

ताख्यासरस्वतीशुभासितपद्मामनांशुका ॥ एकवक्राकरैर्धत्तेवीणातं
त्रीवराभयान् ॥ १ ॥ शुभवर्णः ॥ १ ॥

१६९ अथ थकारध्यानम्-

पंचवक्रासिताथाख्यानीलकंठासरस्वती ॥ शारिकांडमरुंधत्तेवृषारू-
ढावराभयो ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१७० अथ दकारध्यानम्-

एकवक्रारुणादाख्याष्टभुजाभोगदायिनी ॥ धत्तेब्जंशारिकावीणांड-
मर्वेणवराभयान् ॥ १ ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

१७१ अथ धकारध्यानम्-

श्यामलाचामलाधारव्याहोक्वक्राचतुर्भुजा ॥ वृष्ट्याशारिकाम-
ब्जंकरैर्धत्तेवराभयौ ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१७२ अथ नकारध्यानम्-

नोनंतशक्तिर्देवेशीमत्तमातंगसंस्थिता ॥ एकवक्रातटिद्वैरीधत्तेपद्मव-
राभयान् ॥ १ ॥ हेमवर्णः ॥ १ ॥

१७३ अथ पकारध्यानम्-

पाण्येच्छाशक्तिरूपेयंशूलशक्तिवराभयान् ॥ धत्तेकरैःपंचवक्राफु-
ल्लपद्मासनारुणा ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१७४ अथ फकारध्यानम्-

पंचवक्रोमसिंहरथापाटलातपकोमला ॥ फाख्याशुकैणासिखेद-
वराभयधराशरान् ॥ १ ॥ पाशंचडमृगधत्तेक्रमेणदशभिःकरैः ॥
पाटलवर्णः ॥ १ ॥

१७५ अथ वकारध्यानम्-

चिच्छपामलावभ्रुवर्णासिंहारूढावरूपिणी ॥ धत्तेक्रमेणदशभिःकरैः
पूर्ववदायुधान् ॥ १ ॥ वभ्रुवर्णः ॥ १ ॥

१७६ अथ भकारध्यानम्-

भाख्यातुश्यामलाचैकवक्राभद्रासनेस्थिता ॥ उद्यद्रविनिभाधत्तेश-
रचापवराभयान् ॥ १ ॥ सिंदूरवर्णः ॥ १ ॥

१७७ अथ मकारध्यानम्-

मोविद्याश्यामलादेवीहयास्यास्फटिकप्रभा ॥ वीणावादनतत्त्वज्ञाव-
राभयकराशुभा ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१७८ अथ यकारध्यानम्-

याख्येयंदीपिनीदेवीसिंहस्थाष्टभुजासिता ॥ शूलचापेपुपाशासिते-
टदानाभयान्विता ॥ १ ॥ शुभवर्णः ॥ १ ॥

१७९ अथ रेफध्यानम्-

रेफाख्यारेचिकाश्यामासिंहस्थालोहितांशुका ॥ पंचास्याष्टकरैर्धत्ते
दक्षवामक्रमेणसा १ खड्गखेटांकुशगदापाशशूलवराभयान् ॥ श्यामवर्णः १

१८० अथ लकारध्यानम्-

लात्मिकामोहिनीदेवीस्वर्णाभागजसंस्थिता ॥ पट्टभुजांकुशशूलसि-
खेटदानाभयान्विता ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

१८१ अथ वकारध्यानम्-

वाख्यापारायणीदेवीस्फटिकाभारुणांशुका ॥ स्फुटपद्मासनाधत्तेपद्म-
द्वयवराभयान् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१८२ अथ झकारध्यानम्-

शाख्यामंगलगौरीतुतभजांबूनदप्रभा ॥ सहस्रपद्मपीठस्थादिव्याभरण-
भूषिता ॥ १ ॥ चतुर्भुजाकरैर्धत्तेपद्मद्वयवराभयान् ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

१८३ अथ पकारध्यानम्-

रक्तापानुक्रियादेवीराजहंसवरस्थिता ॥ पीतांबरकरैर्धत्तेपद्मद्वयव-
राभयान् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१८४ अथ सकारध्यानम्-

सिद्धक्रियासकाराख्यासितांबुजनिवासिनी ॥ पाटलाभाकरैर्धत्तेचिदं-
बुजवराभयान् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

१८५ अथ हकारध्यानम्-

आध्यायिनीहकाराख्यामत्तमातंगवाहना ॥ पाटलाभाकरैर्धत्तेचिदंबु-
जवराभयान् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

१८६ अथ लकारध्यानम्—

लोबन्धमोचिनीदेवीस्वर्णाभाजसंस्थिता ॥ पद्भुजांकुशशूलासिखे-
ददानाभयान्विता ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

१८७ अथ क्षकारध्यानम्—

क्षोमायामालिनीदेवीपञ्चाननवरास्थिता ॥ पञ्चास्यापाटलाधत्तेखङ्ग-
शूलवराभयान् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

अथ प्रणवादिवर्णदेवताध्यानम्—(पाञ्चरात्रागमे)

(अत्रसर्वासां देवतानां प्रादक्षिण्यक्रमेणायुधविन्यासः कर्तव्यः)

१८८ तत्र ॐकारस्य—

श्रीनारायणोदेवता (शेषसंहितायाम्) नारायणोनीलोत्पलदल-
प्रभः पंकजांतःस्थितः पीतांबरः सर्वाभरणभूषितः श्रीभूम्यां सहितः शंखच-
क्रगदापद्मधरः ॥ १ ॥

१८९ अथ अकारस्य—

विष्णुर्देवता (पाद्मसंहितायाम्) पद्मकिंजल्कवर्णः पीतांबरः सर्वाभर-
णभूषितः गदापंकजशंखारिधरः ॥ १ ॥

१९० अथ आकारस्य—

मधुसूदनोदेवता (पाद्मसंहितायाम्) अरुणपंकजवर्णः पीतांबरः
चक्रशंखाब्जगदाधरः सर्वाभरणभूषितः स्थितः ॥ १ ॥

१९१ अथ इकारस्य—

त्रिविक्रमोदेवता (पाद्मसंहितायाम्) कालानलवर्णः पीतवासाः पद्म-
दंडारिशंखधरः सर्वाभरणयुक्तः स्थितः ॥ १ ॥

१९२ अथ ईकारस्य—

वामनोदेवता (पाद्मसंहितायाम्) बालार्कवर्णः पीतवस्त्रः शंखचक्र-
गदापद्मधरः आभरणभूषितः स्थितः ॥ १ ॥

१९३ अथ उकारस्य-

श्रीधरोदेवता पीतवर्णः पीतवस्त्रः पद्मचक्रगदाशंखधरः भूपायुक्तः
स्थितः ॥ १ ॥

१९४ अथ ऊकारस्य-

हृषीकेशोदेवता तडिद्वर्णः पीतवस्त्रः गदारिपद्मशंखधरः भूपायुक्तः स्थितः १

१९५ अथ ऋकारस्य-

पद्मनाभोदेवता नीलोत्पलवर्णः पीतवस्त्रः शंखचक्रपद्मगदाधरः भूपा-
युक्तः स्थितः ॥ १ ॥

१९६ अथ ॠकारस्य-

वामोदरोदेवता जपापुष्पवर्णः पद्मशंखगदाचक्रधरः पीतवस्त्राभरणा-
दियुक्तः स्थितः ॥ १ ॥

१९७ अथ लृकारस्य-

शंभुर्देवता त्रिणेत्रः अरुणवर्णः जटामकुटधारी अभयपरशुमृगवरहस्तः
व्याघ्रचर्मधारी ॥ १ ॥

१९८ अथ लृकारस्य-

नारायणोदेवता असितद्युतिः शंखपद्मगदाचक्रधरः वनमालाभरणा-
दिभूषितः पीतांबरः स्थितः ॥ १ ॥

१९९ अथ एकारस्य-

माधवोदेवता धवलवर्णः पीतवस्त्रः गदाचक्रशंखांबुजधरः भूषितः
स्थितः ॥ १ ॥

२०० अथ ऐकारस्य-

गोविंदोदेवता पाटलाभः पीतवासाः चक्रदंडाब्जशंखधरः सर्वा-
भरणभूषितः स्थितः ॥ १ ॥

२०१ अथ ओकारस्य-

वासुदेवोदेवता घनश्यामः पीतवस्त्रः पद्मचक्रशंखगदाधरः भूषण
भूषितः स्थितः ॥ १ ॥

२०२ अथ औकारस्य—

संकर्षणोदेवता रक्तवर्णः पीतवस्त्रः गदाशंखाञ्जचक्रधरः भूषण
भूषितः स्थितः ॥ १ ॥

२०३ अथ अंकारस्य—

प्रद्युम्नोदेवता कनककवर्णः चक्रशंखगदापद्मधरः भूषितः स्थितः १

२०४ अथ अःकारस्य—

अनिरुद्धोदेवता दूर्वादलश्यामः पीतवासाः चक्रगदाशंखपद्मधरः
भूषण भूषितः स्थितः ॥ १ ॥

२०५ अथ ककारस्य—

विधिर्देवता चतुर्मुखः हेमवर्णः वराभयकुण्डिकाक्षसूत्रकरः मुख्यहस्तयो-
र्वराभयधरः अन्ययोःकुण्डिकाक्षसूत्रधरः जटामण्डलधरः सुखासीनः ॥ १ ॥

२०६ अथ खकारस्य—

सुदर्शनोदेवता अग्निज्वालावर्णः पट्टकोणसंस्थः शंखचक्रचापपर-
श्वसीपुशूलपाशांकुशाञ्जवज्रखेटहलमुसलगदाकुंतायुधधरः सर्वाभरण-
भूषितः ज्वालाकेशः स्थितः ॥ १ ॥

२०७ अथ गकारस्य—

वाणीदेवता स्फटिकवर्णा अक्षमालापद्मशुकपुस्तकधरा प्रादक्षिण्येन
सर्वालंकारभूषिता ॥ १ ॥

२०८ अथ घकारस्य—

शार्ङ्गधारीदेवता हेमनिभः नराकृतिः दक्षिणहस्तेतर्जनीमुद्रान्वितः
वामहस्तेनकटिभवलंघ्यस्थितः स्वचिह्नांकितमस्तकः स्थितः ॥ १ ॥

२०९ अथ ङकारस्य—

नन्दकोदेवता दूर्वादलश्यामः नराकृतिः दक्षिणहस्तेतर्जनीमुद्रान्वितः
कटिविन्ध्यस्तवामहस्तः स्वचिह्नांकितमस्तकः ॥ १ ॥

२१० अथ चकारस्य-

नंदकोदेवता शेषं पूर्ववत् ॥ १ ॥

२११ अथ छकारस्य-

यमोदेवता कालवर्णः अभयदंडपाशवरहस्तः महिषारूढः
करालवदनः ॥ १ ॥

२१२ अथ जकारस्य-

मुसलीदेवता सस्यश्यामः नराकृतिः दक्षिणहस्ते तर्जनीमुद्रान्वितः
कटिविन्यस्तवामहस्तः मस्तकेस्वचिह्नांकितः सर्वाभरणभूषितः ॥ १ ॥

२१३ अथ झकारस्य-

अंकुशधारीदेवता हेमवर्णः नराकृतिः दक्षिणहस्तेतर्जनीमुद्रान्वितः
कटिविन्यस्तवामहस्तः स्वचिह्नांकितमस्तकः सर्वाभरणभूषितः ॥ १ ॥

२१४ अथ ञकारस्य-

भृगुदेवता दूर्वादलश्यामः दक्षिणहस्तेविज्ञानमुद्रां वामेपुस्तकंचदधानः
उपवीतजटादिभिर्गुक्तः ॥ १ ॥

२१५ अथ टकारस्य-

कूर्मोदेवता कांचनसन्निभः अजयचक्रशंखवरदहस्तः पीतांबरधरः
सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२१६ अथ ठकारस्य-

पट्टाभिरामोदेवता श्यामवर्णः पीठेमध्येसुखासीनः तद्वामेहेमवर्णासी-
ता पुरतः कनकवर्णोहनुमान् पश्चिमेहेमवर्णोलक्ष्मणः पार्श्वयोः श्यामवर्णो
भरतः रक्तवर्णः शत्रुघ्नश्च वायव्ये हेमपिंगलः सुग्रीवः कालवर्णोविभी-
षणः रक्तवर्णोऽंगदः कनकवर्णो जांबवान्, एतैः परिवृतः सर्वालंकार-
भूषितः ॥ १ ॥

२१७ अथ ङकारस्य-

गरुडोदेवता कांचनप्रभः कुंचितदक्षिणपादः पृष्ठेनिक्षिप्तवामपादः
प्रसारितोभयपक्षः हृदिबद्धांजलिपुटः नानाभरणभूषितः ॥ १ ॥

२१८ अथ ढकारस्य-

सप्तमातृकादेवताः-तत्र ब्राह्मीहेमवर्णा अभयशूलाक्षमालावरहस्ता
जटामकुटधारिणी हंसध्वजवाहना सर्वालंकारभूषिता ॥ १ ॥ माहेश्वरी
रक्ताभा अभयशूलाक्षमालावरहस्ता जटामकुटधारिणी वृषभध्वजवाहना
॥ २ ॥ कौमारी अरुणप्रभा अभयशक्तिकुकुटवरहस्ता मयूरध्वजवाहना
सर्वालंकारभूषिता ॥ ३ ॥ वैष्णवी श्यामा अभयशंखचक्रवरहस्तागरुड
ध्वजवाहना सर्वालंकारभूषिता ॥ ४ ॥ वाराही श्यामवर्णा वराहमुखी
अष्टभुजा दक्षिणादितः अभयमुसलखट्गचक्रशंखखेटहलवरधरा सिंहाखुडा
सर्वालंकारभूषिता ॥ ५ ॥ माहेंद्री रक्तवर्णा चतुर्भुजा अभयशक्तिवज्रवरह-
स्ता गजध्वजवाहना सर्वालंकारभूषिता ॥ ६ ॥ चामुंडा रक्तवर्णा चतुर्भुजा
अभयकपालशूलवरहस्ता व्याघ्रचर्मांबरधरा सर्वालंकारभूषिता ॥ ७ ॥

२१९ अथ णकारस्य-

विष्णुर्देवता पद्मकिंजल्कनिभः चतुर्भुजः पद्मगदाचक्रशंखधरः पीतां-
वरः सर्वालंकारभूषितः स्थितः ॥ १ ॥

२२० अथ तकारस्य-

अच्युतोदेवता पीतवर्णः चतुर्भुजः शंखपद्मचक्रगदाधरः श्रीभूसाहितः
सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२२१ अथ थकारस्य-

पुरुषोत्तमोदेवता चक्रपद्मशंखगदाधरः चतुर्भुजः स्फटिकवर्णः सर्वा-
लंकारभूषितः ॥ १ ॥

२२२ अथ दकारस्य-

अत्रिदेवता अरुणप्रभः जटावान् आसीनः दक्षिणेज्ञानमुद्रां वामे
पुस्तकं च दधानः सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२२३ अथ धकारस्य-

कुबेरोदेवता सितप्रभः द्विभुजः पद्मखलीनहस्तः तुरंगारूढः सर्वाभ-
रणभूषितः ॥ १ ॥

२२४ अथ नकारस्य-

लंबोदरोदेवता अरुणप्रभः चतुर्भुजः भग्नदंतपाशांकुशमहाफलहस्तः
गजवक्त्रः सर्वाभरणभूषितः ॥ ३७ ॥

२२५ अथ पकारस्य-

योगनृसिंहोदेवता हेमनिभः जानूपरिप्रसारितमुख्यबाहुद्वयः इतरा-
भ्यां चक्रशंखधरः सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२२६ अथ फकारस्य-

भीमनृहरिदेवता तप्तकांचनसन्निभः चतुर्भिर्बाहुभिश्चतुर्ध्वक्राणि
दधानः ज्वालाकेशधरः दंष्ट्राकरालवदनः सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२२७ अथ बकारस्य-

बलरामोदेवता सितप्रभः द्विभुजः दक्षिणेहलधरः प्रलंबवामहस्तः
नीलांबरधरः सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२२८ अथ भकारस्य-

पूर्वोक्तयोगनृसिंहोदेवता अन्यत्सर्वं पकारवत् ॥ १ ॥

२२९ अथ मकारस्य-

नारायणोदेवता श्यामवर्णः पद्मासनस्थः चतुर्भुजः शंखचक्रगदाप-
त्रधरः श्रीभूभ्यांसहितः सर्वाभरणभूषितः ॥ १ ॥

२३० अथ यकारस्य—

वायुर्देवता धूम्रवर्णः द्विभुजः अंकुशध्वजहस्तः हरिणारूढः सर्वा-
भरणभूषितः ॥ १ ॥

२३१ अथ रेफस्य—

धूमध्वजोदेवता अरुणवर्णः दक्षिणेचतुर्हस्तः वामेत्रिहस्तः प्रादक्षि-
ण्येन सुक्लुवाक्षमालाशक्तितोमरव्यजनघृतपात्रधरः त्रिपाद् द्विशीर्षः
सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२३२ अथ लकारस्य—

इन्द्रोदेवता मेघश्यामः चतुर्भुजः अभयवज्रशंखवरहस्तः गजारूढः
सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२३३ अथ वकारस्य—

वरुणोदेवता श्यामलः द्विभुजः मकरवाह्नारूढः दक्षिणेपाशहस्तः
वामेऽभयप्रदः सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२३४ अथ शकारस्य—

उमादेवता श्यामवर्णा द्विभुजा दक्षिणेपद्मधरा प्रलंबवामहस्ता चंद्र-
कलावतंसा सर्वालंकारभूषिता ॥ १ ॥

२३५ अथ पकारस्य—

लक्ष्मीर्देवता कांचनप्रभा पद्मासनासीना चतुर्भुजा अभयपद्मद्वयवर-
हस्ता गजद्वयसमुद्धतकुंभाभृताभिषिक्ता सर्वाभरणभूषिता ॥ १ ॥

२३६ अथ सकारस्य—

चन्द्रोदेवता स्फटिकसन्निभः सिंहासनेसमासीनः द्विभुजः कुमुदद्वय-
धारी श्यामया धृतकुमुदया रोहिण्या सहितः सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२३७ अथ हकारस्य—

सूर्योदेवता रक्तवर्णः प्रभामंडलमध्येऽष्टदलपद्म आसीनः द्विभुजः
पद्मद्वयधरः सर्वालंकारभूषितः ॥ १ ॥

२३८ अथ लकारस्य-

सूर्योदेवता अन्यत्सर्वं पूर्ववत् ॥ १ ॥

२३९ अथ क्षकारस्य-

पूर्वोक्तभीमनृसिंहोदेवता अन्यत्सर्वं पूर्ववत् ॥ १ ॥

इति श्रीमत्समस्तभूमंडलमंडनायमाननिसिलदेशवतंसकर्णोत्कजनपदसंपदधिष्ठान-
भूतश्रीमन्महीशूरमहासंस्थानमध्यदेदीप्यमानाविकलकलानिधिकुलकमागतराजशिति-
पालममुखनिखिलनिजराजाधिराजमहाराजचक्रवर्तिमंडलानुभूतदिव्यरत्नसिंहासनारू-
ढश्रीमद्भानुधिराजराजपरमेश्वरमौडमतापामतिमवीरनरपतिविरुद्धैतैवरंगंडलैकैकवी-
रयदुकुलपयःपारावारकलानिधिशंखचक्रांकुशकुठारमकरमत्स्यशरभसात्वगंड-
भेरुंडधरणीनराहहनुमद्रुडकंठारवायनेकविरुदांकितमहीशूरपुरवरा-
धीशकृष्णराजमहाराजविरचितेश्रीतत्त्वनिध्यारपग्रंथेषामुंडादि
शक्तिस्वरूपनिरूपणं नाम मध्यमो निधिः संपूर्णः ॥ १ ॥

श्रीचामुंडाचरणारविदार्पणमस्तु ॥

॥ शुभमस्तु ॥

इति श्रीतत्त्वनिधिग्रन्थान्तर्वर्ती प्रथमः शक्तिनिधिः सम्पूर्णः ।

श्रीः ।

अथ

श्रीतत्त्वनिधौ—

द्वितीयोविष्णुनिधिः ।

१ अथ विराट्पुरुषध्यानम् (भागवते २ स्कन्धे १ अध्याये.)

पातालमेतस्यहिपादमूलं पठन्ति पार्श्वेण प्रपदेरसातलम् ॥ महातलं विश्व-
सृजस्सुगुल्फौ तलातलं चैषुरुपस्यजंवे ॥ १ ॥ द्वेजानुनीसुतलं विश्वमूर्तेरु-
रुद्वयं वितलं चातलं च ॥ महीतलं तज्जघनं महीपतेन मत्स्थलं नाभिसरो गृणन्ति
॥ २ ॥ उरस्थलं ज्योतिरनीकमस्य ग्रीवामर्हवदनं वै जनोस्य ॥ तपोलला-
टं चिदुरादिपुंसस्तत्यं च शीर्षाणि सहस्रशीर्ष्णः ॥ ३ ॥ इंद्रादयो बाहव आहुरु-
क्षाः कर्णौ दिशः श्रोत्रममुष्यशब्दः ॥ नासत्यदसौ परमस्य नासे घ्राणं च गंधो मु-
खमग्निरिद्धः ॥ ४ ॥ दुरक्षिणी च क्षुरभूत्पतंगः पक्ष्माणि विष्णोरहनी उभे च ॥
तद्भ्रूविजृम्भः परमेष्ठिधिष्ण्यमापोऽस्य तालूरस एव जिह्वा ॥ ५ ॥ छंदांस्यनंत-
स्य वचो गृणन्ति दंष्ट्रार्यभेदद्वुदुगणाद्विजानि ॥ हासोजनोन्मादकरीचमाया
दुरंतसर्गोपदपांगमोक्षः ॥ ६ ॥ व्रीडोत्तरोष्ठो धर एव लोभो धर्मस्तनो धर्मप-
थश्च पृष्ठः ॥ कस्तस्य मेढ्रं वृषणौ च मित्रः कुक्षिस्समुद्रागिरयोऽस्थिसंधाः ॥ ७ ॥
नयोऽस्य नाड्योऽथ तनूरुहाणि महीरुहा विश्वतनोर्नृपेन्द्र ॥ अञ्च च वीर्यं श्वसितं
मातरि श्वागतिर्वयः कर्मगुणप्रवाहः ॥ ८ ॥ ईशस्य केशान्विदुरं वृषाहा-
न्वासस्तु संध्ये कुरुवर्यभूम्नः ॥ अव्यक्तमाहुर्हृदयं मनश्च सचंद्रमास्तर्वाविका-
रकोशः ॥ ९ ॥ विज्ञानशक्तिं मतिमामनंति सर्वात्मनोऽंतःकरणं गिरित्रः ॥
अश्वाश्चतुर्यष्टृगजानस्वानि सर्वे मृगाः पशवः श्रोणिदेशः ॥ १० ॥ वचांसि
तद्व्याकरणं विचित्रं मनुर्मनीषामुनयोनिवासः ॥ गंधर्वा विद्याधरचारणाप्सर-

स्त्वराःस्मृतिर्हसुरानीकवर्यः ॥ ११ ॥ ब्रह्माननंक्षत्रभुजोमहात्माविदूरं-
 धिश्रितकृष्णवर्णः ॥ स्वाहास्वधावीर्यगुणोपपन्नोहव्यात्मकःकर्मवितानयो।
 गः ॥ १२ ॥ इयानसावीश्वरविग्रहस्ययस्सन्निवेशःकथितोमयाते ॥ संधा-
 र्यतेस्मिन्वपुपिस्थविष्टेमनस्स्वबुद्धानयतोस्तिकिंचित् ॥ १३ ॥ १ ॥

२ अथ महावैकुण्ठमूर्तिध्यानम्- (पाञ्चोत्तरखंडे)

तस्मिन्मणिमयस्तंभसहस्रेसूर्यवर्चसि ॥ विमानेशुशुभेदिव्येसंस्थितो
 भगवान्हरिः ॥ १ ॥ तत्रचाधारशक्त्यादिवृतेपीठेहिरण्ये ॥ नानारत्न-
 मयेदिव्येनानारत्नसमान्विते ॥ २ ॥ तन्मध्येष्टदलेपमेमंत्राक्षरमयेशुभे ॥
 कर्णिकायांसुरन्यायालक्ष्मीबीजेशुभाक्षरे ॥ ३ ॥ तस्मिन्बालार्कसाहस्र-
 कोटितुल्यप्रभान्वितः ॥ दिव्योनारायणः श्रीमानासीनःपंकजासने ॥ ४ ॥
 तस्यदक्षिणतः पार्श्वेजगन्माताहिरण्ययी ॥ सर्वलक्षणसंपन्नादिव्याभरण-
 भूषिता ॥ ५ ॥ वसुपात्रमातुलुंगंस्वर्णपद्मेवहाकरैः ॥ वामतःपृथिवीदे-
 वीनीलोत्पलदलप्रभा ॥ ६ ॥ नानालंकारसंयुक्ताविचित्रांबरभूषिता ॥
 ब्रह्मासाहस्रध्वबाहुभ्यांरन्ध्रकोत्पलद्वयम् ॥ ७ ॥ उत्तराभ्यांतथादेवी
 धान्यपात्रंशुकं तथा ॥ गृहीतचामरादिव्याशक्तयोविमलादयः ॥ ८ ॥
 दलाग्रेपुसमासीनास्सर्वलक्षणशोभिताः ॥ तासांमध्येसमासीनोभगवान-
 च्युतोहरिः ॥ ९ ॥ शंखचक्रगदापद्मपाणिभिर्दिव्यभूषणैः ॥ केयूरांगदहा-
 राद्यैर्भूषणैरुपशोभितः ॥ १० ॥ प्रातरुद्यत्सहस्रांशुकुण्डलाभ्यांविराजितः ॥
 पूर्वोक्तैस्त्रिदशैर्नित्यंसेवितःपुरुषोत्तमः ॥ ११ ॥ आस्तेवैकुण्ठनगरेनित्य-
 मुक्तैकभोगवान् ॥ श्रीमदष्टाक्षरैर्मंत्रैःसिद्धानांविमनोपिणाम् ॥ १२ ॥
 गमनं वैष्णवल्लोकेनेतरेपांकथंचन ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

३ अथ विष्णुध्यानम्- (पाञ्चपुराणे)

देवदेवस्तुकर्तव्यःशेषसुभोदिबाहुकः ॥ एकपादोऽप्यकर्तव्योऽलक्ष्म्यु-
 त्संगतःप्रभोः ॥ १ ॥ तथापरश्वकर्तव्यश्शेषभोगांकसंस्थितः ॥ एकः
 करोत्यकर्तव्यःस्रव्यजानौप्रसारितः ॥ २ ॥ कर्तव्योमूर्धदेशस्थस्तथात-

स्यापरःकरः ॥ नाभीसंभूतकमलेसुखासीनःपितामहः ॥ ३ ॥ नालेलशैतु
कर्तव्यौपमस्यमधुकैदभौ ॥ शंखचक्रगदादीनिमूर्तानिपरितोन्यसेत् ॥ ४ ॥
मेघवर्णः ॥ १ ॥

४ अथ लक्ष्मीध्यानम्—(रत्नकोशे)

अरुणकमलसंस्थातद्रजःपुंजवर्णाकरकमलधृतेष्टाभीतियुग्मांबुजाच ॥
मणिमुकुटविचित्रालंलताकल्पजातैर्भवतुभुवनमातासंततंश्रीश्रियैः ॥
॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

५ अथ भूदेवीध्यानम्—(पांचरात्रे)

स्वर्णवर्णाद्विहस्ताचदक्षिणेनाभयप्रदा ॥ दाढिभीफलसंयुक्तावामेकल्प-
तरोरधः ॥ १ ॥ वामपादेनसंस्पृष्टनिधिकुंभाधरामता ॥ सर्वालंकारभू-
पाढ्याध्येयासर्वफलप्रदा ॥ २ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

६ अथ नीलादेवीध्यानम्—(पांचरात्रे)

नीलोत्पलदलश्यामानीलवस्त्रविभूषिता ॥ चतुर्भुजासुखासीनावराभ-
यकरान्विता ॥ १ ॥ इतराभ्यांतुहस्ताभ्यांकुमुदद्वयधारिणी ॥ सर्वाभ-
रणसंयुक्तानीलादेवीसमीरिता ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

७ अथ वैकुण्ठनारायणध्यानम्—(अष्टाक्षरीकल्पे)

सर्वपादंप्रसार्यश्रितदुरितहरंदक्षिणकुंचयित्वाजानुन्याधायसव्येतर
मितरभुजं नागभोगेनिधाय ॥ पश्चाद्बाहुद्वयेनप्रतिभटशमनेधारयञ्छंस
चक्रेदेवीभूषादिजुष्टोजनयतिजगतांशमवैकुण्ठनाथः ॥ १ ॥ मेघवर्णः ॥ १ ॥

८ अथ तारकरामध्यानम्—(श्रीरामकल्पे)

वैदेहीसहितंसुरद्रुमतलेहैमेमहापंडपेमध्येपुष्पकमासनेमणिमयेवीरास-
नेसंस्थितम् ॥ अग्नेवाचयतिप्रभंजनसुतेतत्त्वंमुनिभ्यःपरंव्याख्यातंभरता
दिभिःपरिवृतरामंभजेभ्यामलम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

९ अथ शिशुमारमूर्तिध्यानम्—(मयूखेदानखंडे)

शिशुमारस्त्फुरचारानिभकांतिभतुर्भुजः ॥ शंखचक्रवराभीतिलसत्पा

णिस्त्रयीमयः ॥ १ ॥ ज्योतिश्चक्राधारपुच्छश्रितदेवगणोज्ज्वलः ॥ कालरू-
पीसदाध्येयोभक्ताभीष्टप्रदोहरिः ॥ २ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१० अथ त्रिविक्रमध्यानम्—(पांचरात्रेमंत्रसारेभागवते)

त्रिविक्रमो रक्तवर्णश्शंखचक्रगदाब्जभृत् ॥ किरीटहारकेयूरकुण्डलैश्ववि-
राजते ॥ १ ॥ स्फुरत्किरीटांगदमीनकुण्डलश्रीवत्सरत्नोत्तममेखलांवरेः ॥
मधुव्रतस्रग्वनमालयावृतोरराजराजन्मगवानुरुक्रमः ॥ २ ॥ क्षितिपदै-
केनबलेर्विचक्रमेनभस्मशरीरेणादिशश्वबाहुभिः ॥ पदं द्वितीयात्क्रमतन्नि-
विष्टपंनवैतृतीयस्यतदीयमणवपि ॥ ३ ॥ उरुक्रमस्यांगिरुपर्यधोदिवोमह
र्जनाभ्यांतपसःपरंगतः ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११ अथ हयग्रीवध्यानम्—(पांचरात्रे)

वंदेतुरंगवदनंशशिर्बिंबसंस्थंचंद्रावदातममृतात्मकरैस्समंतात् ॥ अंदांत-
रंबहिरपिप्रतिभासयंतंशंखाक्षपुस्तकसुबोधयुताब्जबाहुम् ॥ १ ॥ श्वेत-
वर्णः ॥ — ॥ प्रकारान्तरेण—(वेदांताचार्यकृतहयग्रीवस्तुतौ) व्याख्यामु
द्रांकरसरसिजेःपुस्तकंशंखचक्रेविभज्जिन्नस्फटिकरुचिरेपुंडरीकेनिपण्णः ।
अम्लानश्रीरमृतविशदैरंशुभिःप्लावयन्मामाविर्भूपादनघमहिमामानसेवाग
धीशः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१२ अथ भूवराहमूर्तिध्यानम्—(पांचरात्रे)

श्यामस्सुदर्शनदराभयसद्वरेतोभूम्यायुतोखिलनिजोक्तपरिश्रमैश्च ॥
ध्येयोनिजैश्वतनुभिस्सकलैरुपेतःकोलोहरिस्सकलवांछितसिद्धयेनः ॥ १ ॥
श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१३ अथ धरणीवराहमूर्तिध्यानम्—(हेमाद्रौदानकांडे)

वराहरूपःकार्यस्तुशेषोपरिगतःप्रभुः ॥ शेषश्चतुर्भुजःकार्यश्चारुत्नफ-
णान्वितः ॥ १ ॥ कर्तव्यौसीरमुसलौकरयोस्तस्ययादव ॥ सर्परूपश्च
कर्तव्यस्तथैवरचितांजलिः ॥ २ ॥ आलीढस्थानसंस्थानस्तत्पृष्ठेभगवा-
न्भवेत् ॥ वामारत्निगतातस्ययोपिद्रूपावसुंधरा ॥ ३ ॥ नमस्कारपरा

तस्यकर्तव्यादिभुजाशुभा ॥ यस्मिन्भुजेधरादेवीतत्रशंखःकरेभवेत् ॥ ४ ॥
अन्येतस्यकराःकार्याःपद्मचक्रमदाधराः ॥ पद्मासनस्थांकुर्वीतभ्रियन्त्रै-
लोक्यमातरम् ॥ ५ ॥ गौरवर्णांमूर्तुपांचसर्वालंकारभूषिताम् ॥
रौक्मपद्मकरव्यग्रांवरदांदक्षिणेनतु ॥ ६ ॥ वराहः श्यामवर्णः ॥ भूमि-
शुक्लवर्णा ॥ श्रीस्सुवर्णवर्णा ॥ शेषशुभ्रवर्णः ॥ १ ॥

१४ श्रीकरमूर्तिध्यानम्—(पांचरात्रे)

आदित्यचंद्रावपिशंखचक्रेशंखप्रसूनारूप्यनिधीदधानः ॥ चिंत्यःकरा-
भ्यांवसुतर्पयन्सत्त्वांकस्थलक्ष्मीर्गरुडांसंसंस्थः ॥ १ ॥ कांचनवर्णः ॥ १ ॥

१५ अथ हंसमूर्तिध्यानम्—(पांचरात्रे मंत्रसारे)

ध्यायेद्ब्रवीदुकरमिंदुसहस्रलक्षकांतिमियासहितमारिथतमिंदुबिंबे ॥
शंखारिदोर्द्वयमुदकमहेदुबिंबात्संसिच्यमानममृतनरमाधिनाथम् ॥ १ ॥
शुक्लवर्णः ॥ १ ॥

१६ अथ दधिवांमनमूर्तिध्यानम्—(पांचरात्रे)

ध्यायेत्सुशुक्लमरविंददलायताक्षंसौवर्णयात्रदधिभोज्यमथामृतंच ॥
दोभ्यांदधानमखिलैश्वसुरैस्समेतशीतांशुभंडलगतंरमयासमेतम् ॥ १ ॥
शुक्लवर्णः ॥ १ ॥

१७ अथ अश्वत्थनारायणध्यानम्—(ब्रह्मांडपुराणे अश्वत्थकल्पे)

श्वेतवर्णसलक्ष्मीकिंभुजाष्टकविभूषितम् ॥ शंखचक्रधरंदेवपीत-
वाससमच्युतम् ॥ १ ॥ अन्नयंवरदंशांतंस्वन्नखेटकधारिणम् ॥ धनु-
र्बाणसमायुक्तंचितयेत्पुरुषोत्तमम् ॥ २ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१८ अथ लक्ष्मीनृसिंहध्यानम्—(तन्मन्त्रध्याने)

शरचंद्रनिर्भदेवंशंखचक्रवराभयान् ॥ विभ्राणंपुंडरीकाक्षंलक्ष्म्यालिं
गितविग्रहम् ॥ १ ॥ सिंहवक्त्रंमहाकायंनृसिंहंहृदिभावयेत् ॥ श्वेतवर्णः १ ॥

अथ केशवादिचतुर्विंशतिमूर्तीनां लक्षणानि- (पांचरात्रे क्रियापादे)

१९ तत्र केशवध्यानम्-

केशवस्तु सुवर्णाभश्शंखचक्रगदाब्जभृत् ॥ शुक्लांबरधरस्तौम्यो मुक्ता-
भरणभूषितः ॥ १ ॥ दक्षिणोर्ध्वकरेशंखः वामोच्चकरेचक्रं वामाधः
करेगदा दक्षाधः करेपद्मं शुक्लांबरः मुक्ताभरणः कार्यः ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

२० अथ नारायणध्यानम्-

नारायणो घनश्यामः पद्मशंखगदारिभृत् ॥ पीतवासामणिमयैर्भूषणै-
रुत्तमैर्वृतः ॥ १ ॥ दक्षिणाधः करेशंखः दक्षोर्ध्वकरेपद्मं वामोच्चकरे
गदा वामाधः करेचक्रम् ॥ मेघश्यामवर्णः ॥ १ ॥

२१ अथ माधवध्यानम्-

माधवस्तु तपलप्रख्यश्चक्रशंखगदाब्जभृत् ॥ चित्रमाल्यांबरधरः पुंडरी-
कनिभेक्षणः ॥ १ ॥ वामोर्ध्वकरेशंखः वामाधः करेपद्मं दक्षोर्ध्वकरेचक्रं
दक्षाधः करेगदा ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

२२ अथ गोविंदध्यानम्-

गोविंदश्चाशिर्ध्वः स्यात्पद्मशंखगदारिभृत् ॥ रक्ताखिलविंदनयनस्ततत्तकां-
चनभूषणः ॥ १ ॥ वामाधः करेशंखः दक्षाधः करेचक्रं दक्षोर्ध्वकरे
गदा वामोच्चकरेपद्मम् ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२३ अथ विष्णुध्यानम्-

धौतवर्णो जवेद्विष्णुश्चक्रशंखगदाब्जभृत् ॥ हेमांबरधरस्तग्वीकेयूरां
गदभूषितः ॥ १ ॥ वामोर्ध्वकरेशंखः वामाधः करेचक्रं दक्षाधः करेगदा
दक्षोर्ध्वकरेपद्मम् ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२४ अथ मधुसूदनध्यानम्-

अखिलविंदनिभः श्रीमान्मधुजित्कमलाश्रयः ॥ शंखचक्रगदापद्मदोर्भि-
र्नित्यं विभर्त्यसौ ॥ १ ॥ दक्षोर्ध्वकरेशंखः वामोच्चकरेपद्मं वामाधः
करेगदा दक्षाधः करेचक्रम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२६ अथ त्रिविक्रमध्यानम्—

त्रिविक्रमोरक्तवर्णः शंखचक्रगदाब्जभृत् ॥ किरीटहारकेयूरकुण्डलै-
श्वविराजते ॥ १ ॥ वामाधःकरेशंखः दक्षाधःकरेपद्मं दक्षोर्ध्वकरेगदा
वामोर्ध्वकरेचक्रम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२६ अथ वामनध्यानम्—

वामनःकुंदवर्णस्स्यात्पुंडरीकायतेक्षणः ॥ दोर्भिशंखंगदांचक्रं पद्मंचैव
बिभर्त्यसौ ॥ १ ॥ दक्षाधःकरेशंखः दक्षोच्चकरेचक्रं वामोच्चकरेगदा
वामाधःकरेपद्मम् ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२७ अथ श्रीधरध्यानम्—

श्रीधरःपुंडरीकाक्षःचक्रशंखगदाब्जभृत् ॥ रक्ताविंदनयनोमुक्तादाम
विभूषितः ॥ १ ॥ वामाधःकरेशंखः दक्षाधःकरेपद्मं दक्षोर्ध्वकरेचक्रं
वामोच्चकरेगदा ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२८ अथ हृषीकेशध्यानम्—

विद्युद्वर्णोहृषीकेशश्चक्रशंखगदाब्जभृत् ॥ रक्तमाल्यांबरधरःपुंडरी-
कावर्तसकः ॥ १ ॥ वामाधःकरेशंखः दक्षाधःकरेगदा दक्षोर्ध्वकरेचक्रं
वामोर्ध्वकरेपद्मम् ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

२९ अथ पद्मनाभध्यानम्—

इंद्रनीलनिभश्चक्रशंखपद्मगदाधरः ॥ पद्मनाभःपीतवासाश्विन्नमाल्या-
नुलेपनः ॥ १ ॥ दक्षाधःकरेशंखः दक्षोर्ध्वकरेपद्मं वामोर्ध्वकरेचक्रं
वामाधःकरेगदा ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

३० अथ दामोदरध्यानम्—

दामोदरश्शाद्वलभोगदापद्मारिशंखभृत् ॥ पीतवासाविशालाक्षोना-
नारत्नविभूषितः ॥ १ ॥ दक्षोर्ध्वकरेशंखः वामोर्ध्वकरेगदा वामाधः
करेचक्रं दक्षाधःकरेपद्मम् ॥ दूर्वाभ्यामवर्णः ॥ १ ॥

३१ अथ संकर्षणध्यानम्—

संकर्षणस्सितोद्युतेशंखपद्मारिसद्गदाः ॥ दक्षोर्ध्वकरेशंखः वामो-
च्चकरेपद्मं वामाधःकरेचक्रं दक्षाधःकरेगदा ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

३२ अथ वासुदेवध्यानम्-

वासुदेवशंखचक्रगदापद्मधरस्सितः ॥ दक्षोर्ध्वकरेशंखः वामोर्ध्व-
करेचक्रं वामाधःकरेपद्मं दक्षाधःकरेगदा ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

३३ अथ प्रद्युम्नध्यानम्-

प्रद्युम्नःकनकाभस्स्याच्छंखाञ्जारिगदाधरः ॥ दक्षोर्ध्वकरेशंखः वामो-
र्ध्वकरेगदा वामाधःकरेपद्मं दक्षाधःकरेचक्रम् ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

३४ अथ अनिरुद्धध्यानम्-

अनिरुद्धोनीलवर्णःशंखपद्मगदारिभृत् ॥ वामोर्ध्वकरेशंखः वामाधः-
करेपद्मं दक्षाधःकरेचक्रं दक्षोच्चकरेगदा ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

३५ अथ पुरुषोत्तमध्यानम्-

पद्मशंखगदाचक्रभृच्छ्रेतःपुरुषोत्तमः ॥ वामोर्ध्वकरेशंखः वामाधः-
करेगदा दक्षाधःकरेचक्रं दक्षोच्चकरेपद्मम् ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

३६ अथ अधोक्षजध्यानम्-

धत्तेचाधोक्षजोनीलंगदाचक्रदराञ्जकम् ॥ वामोर्ध्वकरेशंखः वामाधः
करेचक्रं दक्षाधःकरेपद्मं दक्षोर्ध्वकरेगदा ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

३७ अथ नारसिंहध्यानम्-

नारसिंहश्श्वेतवर्णःगदाशंखारिपद्मभृत् ॥ वामाधःकरेशंखः दक्षा-
धःकरेचक्रं दक्षोर्ध्वकरेपद्मं वामोर्ध्वकरेगदा ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

३८ अथ अच्युतध्यानम्-

धत्तेच्युतःस्वर्णवर्णःगदाशंखारिसारसान् ॥ वामाधःकरेशंखः दक्षा-
धःकरेगदा दक्षोर्ध्वकरेपद्मं वामोच्चकरेचक्रम् ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

३९ अथ जनार्दनध्यानम्-

जनार्दनोरक्तवर्णश्चक्रशंखगदाञ्जभृत् ॥ वामोर्ध्वकरेशंखः वामा-
धःकरेगदा दक्षाधःकरेपद्मं दक्षोर्ध्वकरेचक्रम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

४० अथ उपेन्द्रध्यानम्—

उपेन्द्रोनीलवर्णस्तुगदाचक्राब्जशंखभृत् ॥ दक्षाधःकरेशंखः दक्षो-
र्ध्वकरेगदा वामोच्चकरेचक्रं वामाधःकरेपद्मम् ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४१ अथ हरिध्यानम्—

हरिःकनकवर्णस्त्याच्चक्रशंखगदाब्जभृत् ॥ दक्षाधःकरेशंखः दक्षो-
र्ध्वकरेचक्रं वामोच्चकरेपद्मं वामाधःकरेगदा ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

४२ अथ कृष्णध्यानम्—

कृष्णस्तुकृष्णवर्णस्त्याद्वादरचक्रभृत् ॥ दक्षाधःकरेशंखः दक्षो-
र्ध्वकरेगदा वामोच्चकरेपद्मं वामाधःकरेचक्रम् ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥ २४ ॥

केशवादीनां वर्णाः—(पद्मपुराणे)

केशवःकनकप्रख्यःस्यादर्जुनसमाच्छविः ॥ नारायणश्च्यामवर्णोमा-
धवःस्फटिकप्रभः ॥ १ ॥ गोविंदःपद्मकिंजल्कनिभोविष्णुरुदाहृतः ॥
अरुणांबुजसंकाशोमधुसूदनउच्यते ॥ २ ॥ त्रिविक्रमश्शिखिनिभो
वामनोबालसूर्यवत् ॥ श्रीधरःपीतवर्णोभोहृषीकेशस्तटिप्रभः ॥ ३ ॥
पद्मनाभश्च्यामवर्णोबन्धूककुसुमच्छविः ॥ दामोदरोद्वादशैतेकथिताः
केशवादयः ॥ ४ ॥—॥ वासुदेवादिमूर्तीनां षोडशवर्णःपरिकीर्तितः ॥ स एव वा-
सुदेवादिचतुर्णां तद्गुणमपि ॥ ५ ॥ शुद्धस्फटिकसंकाशो विज्ञेयः पुरुषो-
त्तमः ॥ अधोक्षजश्च्यामवर्णो नृसिंहो हेमसन्निभः ॥ ६ ॥ पीतवर्णो-
च्युतोतीवरक्तवर्णोज्ज्वलार्दनः ॥ उपेन्द्रश्च्यामलः प्रोक्तो हरिः पीतनिभः
स्मृतः ॥ ७ ॥ कृष्णः कृष्णांबुदप्रख्यश्चतुर्विंशतिमूर्तयः ॥

अथ व्यूहचतुष्टयमूर्तिध्यानम्—(भट्टभास्कराचार्ये)

४३ तत्र संकर्षणध्यानम्—

वासुदेवस्वरूपेण कार्यस्संकर्षणः प्रभुः ॥ स तु शुक्लवपुःकार्यो नीलवा-
सायदुत्तमः ॥ १ ॥ गदास्थाने च भुसलं चक्रस्थाने च लंगलम् ॥
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४४ अथ वासुदेवध्यानम्-

वासुदेवस्सितशशांतस्सिताब्जस्थश्चतुर्भुजः ॥ योगमूर्धोर्ध्वशंखध्व-
क्षेशार्द्धधरस्मृतः ॥ १ ॥ धारयेदुत्तरे चक्रं दक्षिणेचगदामिति ॥
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४५ अथ प्रद्युम्नध्यानम्-

दक्षिणोर्ध्वकरेपद्मं दद्याच्छंखमघःकरे ॥ चक्रमूर्ध्वेतथावामेगदांदद्या-
दधःकरे ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

४६ अथानिरुद्धध्यानम्-

— कृष्णंचतुर्भुजंदक्षेशरं खड्गंतथोत्तरे ॥ घनुःस्वेदधरं वीरमनिरुद्धं प्रच-
क्षते ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥ ४ ॥

अथ मत्स्यादिदशावतारमूर्तीनां ध्यानम्-(पांचरात्रे) [वर्णस्तुपात्रे]

४७ तत्र मत्स्यध्यानम्-

वामेशंखंगदांदक्षेद्विभुजो मत्स्यरूपधृक् ॥ नरांग्भिर्मत्स्यरूपो वाममत्स्य-
रूपी जनार्दनः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४८ अथ कूर्मध्यानम्-

कूर्मस्तुकच्छपाकारो मत्स्यरूपो किरूपवान् ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

४९ अथ वराहध्यानम्-

मधुपिंगलवर्णंचचतुर्बाह्यायुधैर्वृतम् ॥ नरांग्सूकरास्यंचमनाक्षी-
नंसुभीषणम् ॥ १ ॥ श्रीवामकूर्परस्थाचधरानंतोपदानुर्गा ॥ एतद्रूपधरं-
वंदे वराहं भुक्तिभुक्तिदम् ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५० अथ नृसिंहध्यानम्-

ज्वलदग्निस्माकारं सिंहवक्त्रं नरांगकम् ॥ दंष्ट्राकरालवदनं लोलजि-
ह्वासुभीषणम् ॥ १ ॥ वृत्तास्यंजटिलंकुक्षमालीदंष्ट्रानिवक्षसम् ॥ अमे-
यतीक्ष्णनसरमात्मोरुकृतदानवम् ॥ २ ॥ तदक्षोदारयंतं चकराभ्यां नरा-
रेतुशम् ॥ गदाचक्रधरं द्वाभ्यां नृमिहं प्रणमेत्प्रभुम् ॥ ३ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

५१ अथ वामनध्यानम्—

कुंडीच्छत्रधरोद्वाण्यां वामनपरिकीर्तितः ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५२ अथ परशुरामध्यानम्—

क्षत्रांतकारणधोरमुद्रहन्परशुकरे ॥ जामदग्न्यश्वकर्तव्योरामशत्रुनिपू-
दनः ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

५३ अथ श्रीरामध्यानम्—

युवाप्रसन्नवदनस्सिंहस्कंधोरुणक्षेपः ॥ आजानुबाहुः कर्तव्योरामो-
बाणधनुर्धरः ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५४ अथ बलरामध्यानम्—

मद्यपात्रंचसीरंचवामदक्षिणयोः क्रमात् ॥ गदामुसलवज्रंचहलीरामः
दधत्सितः ॥ १ ॥ मुसलरूपंवज्रमित्यर्थः ॥ क्षीरवर्णः ॥ १ ॥

५५ अथ बुद्धध्यानम्—

कापायवस्त्रसंवीतः स्कंधसंसक्तचीवरः ॥ पद्मासनस्थोद्विभुजोध्येपो-
बुद्धः प्रकीर्तितः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः प्रसिद्धः ॥ १ ॥

५६ अथ कल्किध्यानम्—

खड्गोद्यतकरः क्रुद्धो हयारूढो महाबलः ॥ म्लेच्छच्छेदकरः कल्कीद्वि-
भुजः परिकीर्तितः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

(ग्रंथातरे दशावतारमूर्तीनां मध्ये बुद्धस्थाने कृष्ण इति दृश्यते)

५७ अथ कृष्णध्यानम्—(पाप्मे)

शंखचक्रधरः श्यामोद्विभुजः कृष्णसंज्ञकः ॥ श्यामवर्णः ॥ १ १ ॥ ० ॥

मत्स्यादिदशावतारमूर्तीनां वर्णाः—(पाप्मे)

मत्स्यः स्फटिकसंकाशः कूर्मः कांचनसप्रभः ॥ वराहः श्यामलनिभो धव-
लालतिरेव वा ॥ १ ॥ नृसिंहश्चंद्रवर्णाभिः प्रह्लादः कांचनप्रभः ॥ वामन-
श्यामलनिभो कालवर्णो महाबलः ॥ २ ॥ जामदग्न्यस्सुवर्णो भोराधवः श्याम-
लालतिः ॥ भरतः श्यामलः प्रोक्तः लक्ष्मणः कनकप्रभः ॥ दशत्रुघ्नो रक्तवर्णाभो

४४ अथ वासुदेवध्यानम्-

वासुदेवस्सितश्यांतस्सिताब्जस्थश्चतुर्भुजः ॥ योगमूर्धोर्ध्वशंखश्चद-
क्षेशार्द्धधरस्मृतः ॥ १ ॥ धारयेदुत्तरे चक्रं दक्षिणेचगदामिति ॥
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४५ अथ प्रद्युम्नध्यानम्-

दक्षिणोर्ध्वकरेपदं दद्याच्छंखमधःकरे ॥ चक्रमूर्ध्वे तथा वामे गदां दद्या-
दधःकरे ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

४६ अथानिरुद्धध्यानम्-

— कृष्णंचतुर्भुजंदक्षेशरं खड्गंतथोत्तरे ॥ धनुःखेटधरं धीरमनिरुद्धं प्रच-
क्षते ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥ ४ ॥

अथ मत्स्यादिदशावतारमूर्तीनां ध्यानम्-(पांचरात्रे) [वर्णस्तु पात्रे]

४७ तत्र मत्स्यध्यानम्-

वामेशं खंगदां दक्षे द्विभुजो मत्स्यरूपधृक् ॥ नरांश्चिर्मत्स्यरूपो वामत्स्य-
रूपी जनार्दनः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४८ अथ कूर्मध्यानम्-

कूर्मस्तुकच्छपाकारो मत्स्यरूपो किरूपवान् ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

४९ अथ वराहध्यानम्-

मधुपिङ्गलवर्णचचतुर्बाह्यायुधैर्वृतम् ॥ नराङ्गसूकरास्यं च मनाक् पी-
नं सुभीषणम् ॥ १ ॥ श्रीवामकूर्परस्थाचधरान्तोपदानुगौ ॥ एतद्रूपधरं
वदेवराहं मुक्तिमुक्तिदम् ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५० अथ नृसिंहध्यानम्-

ज्वलदग्निस्समाकारं सिंहवक्त्रं नराङ्गकम् ॥ दंष्ट्राकरालवदनं लोलजि-
ह्वासुभीषणम् ॥ १ ॥ वृत्तास्यं जटिलं क्रुद्धमालीढपीनवक्षसम् ॥ अभे-
द्यतीक्ष्णनखरमात्मोरुक्रुतदानवम् ॥ २ ॥ तद्वक्षोदारयंतं चकराभ्यां नख-
रैर्भुशम् ॥ गदाचक्रधरं द्वाभ्यां नृसिंहं प्रणयेत्प्रभुम् ॥ ३ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

५१ अथ वामनध्यानम्—

कुंडीच्छत्रधरोद्वास्यां वामनः परिकीर्तितः ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५२ अथ परशुरामध्यानम्—

क्षत्रांतकारणं घोरमुद्रहन्परशुंकरे ॥ जामदग्न्यश्वकर्तव्योरामश्शत्रुनिपू-
दनः ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

५३ अथ श्रीरामध्यानम्—

युवाप्रसन्नवदनस्सिंहस्कंधोरुणक्षेपः ॥ आजानुबाहुः कर्तव्योरामो-
बाणधनुर्धरः ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५४ अथ बलरामध्यानम्—

मयपात्रंचसीरंचवामदक्षिणयोः क्रमात् ॥ गदामुसलवज्रंचहलीरामः
दधत्सितः ॥ १ ॥ मुसलरूपंवज्रमित्यर्थः ॥ क्षीरवर्णः ॥ १ ॥

५५ अथ बुद्धध्यानम्—

कापायवस्त्रसंवीतः स्कंधसंसक्तचीवरः ॥ पद्मासनस्थोद्विभुजोध्येयो-
बुद्धः परिकीर्तितः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः प्रसिद्धः ॥ १ ॥

५६ अथ कल्किध्यानम्—

खड्गोपतकरः क्रुद्धो हयाखटो महाबलः ॥ स्लेच्छच्छेदकरः कल्कीद्वि-
भुजः परिकीर्तितः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

(ग्रंथातरे देशावतारमूर्तीनां मध्ये बुद्धस्थाने कृष्ण इति दृश्यते)

५७ अथ कृष्णध्यानम्—(पाप्मे)

शंखचक्रधरः श्यामोद्विभुजः कृष्णसंज्ञकः ॥ श्यामवर्णः ॥ १ १ ॥ ० ॥

मत्स्यादिदेशावतारमूर्तीनां वर्णाः—(पाप्मे)

मत्स्यः स्फटिकसंकाशः कूर्मः कांचनसप्रभः ॥ वराहः श्यामलनिभो धव-
लारुतिरेव वा ॥ १ ॥ नृसिंहश्चंद्रवर्णाभिः प्रह्लादः कांचनप्रभः ॥ वामन-
श्यामलनिभो कालवर्णो महाबलः ॥ २ ॥ जामदग्न्यस्सुवर्णाभो राघवः श्याम-
लारुतिः ॥ भरतः श्यामलः प्रोक्तः लक्ष्मणः कनकप्रभः ॥ इशानुग्रोरक्तवर्णाभो

सीताहेमनिभाकृतिः ॥ माण्डवीरक्तवर्णाभाचोर्मिलाश्यामलाकृतिः ॥ ४ ॥
 श्रुतकीर्तिसितांगीस्याद्धनूमान्कनकप्रभः ॥ अंगदोरक्तवर्णाभस्सुग्रीवोहे-
 मपिंगलः ॥ ५ ॥ नीलोत्पलनिभःशोकोजांबवान्कनकप्रभः ॥ गुहस्तु-
 तिलवर्णाभः कालवर्णोविभीषणः ॥ ६ ॥ बलःक्षीरनिभश्चैवरक्तवर्णाच-
 रेवती ॥ मेघश्यामोभवेत्कृष्णोरुविमणीकनकप्रभा ॥ ७ ॥ कल्कीश्वेत-
 निभश्चैववर्णाप्यंशकीर्तिताः ॥

५८ अथ लक्ष्मीनारायणध्यानम्-(भट्टभास्कराये)

नारायणश्चतुर्बाहुश्शंखचक्रीतथोत्तरे ॥ दक्षिणे तु गदापद्मीर्निलजामूत-
 सन्निभः ॥ १ ॥ वामेश्रीर्वल्लकीहस्तापुष्पापञ्चकरापरे ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५९ अथ सूर्यनारायणध्यानम्-(श्रुचाकल्पे)

ध्येयस्सदासवितुमंडलमध्यवर्तिनारायणस्तरसिजासनसन्निविष्टः ॥
 केयूरवान्मकरकुण्डलवान्किरीटीहारीहिरण्मयवपुःधृतशंखचक्रः ॥ १ ॥
 स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

६० अथाष्टमुखगंडभेरुंडनृसिंहध्यानम्-(अथर्वणरहस्येमंत्रसारे)

वंदेहंकूरघोरप्रबलतरमहागंडभेरुंडसिंहव्याघ्राश्वक्रोडशाखामृगघरख-
 गराड्मल्लुकायष्टवक्त्रम् ॥ द्वात्रिंशत्कोटिबाहुंहलमुसलगदाशंखचक्रा
 दिहेतीर्विभाणंभीमदंष्ट्रंशरभखगजान्भक्षयंतंनृसिंहम् ॥ १ ॥ शरीरे
 रक्तवर्णः मुखेपुततदर्णाः ॥ १ ॥

अथवा प्रकारान्तरेणध्यानम्-(मंत्रसारे)

कल्पांताशनिविष्फुलिगद्गतमुड्नीकाशनेत्रत्रयंकोलंबज्रसमानतुंडन-
 खरंदंष्ट्रिद्विजिह्वाननम् ॥ १ ॥ ऋक्षंभारुतसप्तिमार्तिहरणंचाष्टाननंभीपणं-
 ध्यायेद्बुद्धमदांतकंशरभह्रेरुंडसिंहंसदा ॥ २ ॥ अष्टास्योषस्त्रिदष्टिर्भिदुरव-
 रनखोविद्युदुज्ज्वालसिंहोहीराभौद्वौचपक्षौहृदयजठरगात्रदकाल्यष्टदुर्गा ॥
 ऊरुद्वौरुद्रकालौखगमृगनृहरिगंडभेरुंडरूपःपायादस्मान्सचक्रोहरिरिहग
 रभायुग्रशत्रून्प्रविध्यन् ॥ ३ ॥ हस्तांजल्याहतात्माद्विषदसुरवरोरोजवद्ध-

क्षपानव्यात्तास्यंदोर्युगांचन्नखदलितमहाशारभांगंसुभूपम् ॥ बाहुद्वंद्वोपरु-
द्धासुरकचचरणंदोर्युगोयन्नखाग्रप्रच्छन्नारातिदेहरविशशिदहनत्रीक्षणव-
ज्रपक्षम् ॥ ४ ॥ अंभोजंवीतिहोत्रांकुशविशिखमहापाशकुंतासिशकीरां-
त्रंचक्रंकुठोरोद्धतमुजयुगलद्वेपिदोःखङ्गशंखान् ॥ हैरण्यांत्रिंशूलंफलक-
मपिमहापाशशीपंपिनाकंवज्रंकौमोदकांचाप्यतिबलमुसलंसंदधानंकराग्रैः
॥ ५ ॥ शरीरैरक्तवर्णः मुखेपुतचद्वर्णाः ॥ १ ॥

६१ अथ पंचवक्रनारसिंहध्यानम्—(मंत्रसारे)

पंचवक्रंमहाभूमिकालानलसमप्रभम् ॥ मुंडमालाधरंरौद्रकंठहारेणशो-
भितम् ॥ १ ॥ नागयज्ञोपवीताढ्यंपंचाननसुशोभितम् ॥ चंद्रमौलिनी-
लकंठप्रतिवक्रं त्रिलोचनम् ॥ २ ॥ भुजैःपरिघसंकाशैर्दशभिश्चोपशोभितम् ॥
अक्षसूत्रंगदांपद्मशंखंगोक्षीरसन्निभम् ॥ ३ ॥ धनुश्चमुसलंचैवतथाचक्रं-
महत्प्रभम् ॥ खड्गंचशूलपाशौचनुसिंहरुद्ररूपिणम् ॥ ४ ॥ इंद्रगोपकनी-
लाभंचंद्राभंस्वर्णसन्निभम् ॥ पूर्वादिमोचरांतास्यमूर्ध्वास्यंसर्ववर्णकम् ॥ ५ ॥
विभ्राणंसर्वजगतामाधारंगिरिकन्यके ॥ शरीरैरक्तवर्णः ॥ मुखेपुवर्णानां
पंचकम् ॥ १ ॥

६२ अथ प्रतापरामध्यानम्—(मंत्रसारे)

दोर्मिःखड्गं त्रिशूलंढमरुमसिधनुर्दंडबाणंकुठारंशंखंचक्रंरुपाणंहलमुस-
लगदाभिडिवालंचपाशम् ॥ उद्यद्बाहुंचमुष्टिह्यभयवरकरंविभ्रतंशुक्रवर्णव-
देरामंत्रिणेत्रंतवमररिपुकुलंमर्दयंतंप्रतापैः ॥ १ ॥ शुक्रवर्णः ॥ १ ॥

६३ अथ सपरिवारपट्टाभिरामध्यानम्—(रामाष्टोत्तरे)

वामेभूमिसुतापुरस्तुहनुमान्पश्चात्सुमित्रासुतश्शत्रुघ्नोभरतश्चपार्श्वदल-
योर्वाय्वादिकोणेपुच ॥ सुग्रीवश्चविभीषणश्चयुवराट्पारासुतोजांववान्म-
ध्येनीलसरोजकोमलरुचंरामंभजेभ्यामलम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

६४ अथ अनंतमूर्तिध्यानम्—(भविष्योत्तरेनंतकल्पे)

नवाग्रपल्लवाभासंपिंगमूर्ध्मश्रुलोचनम् ॥ दक्षिणोर्ध्वकरेपद्मशंखंतस्या-

सीताहेमनिभाकृतिः ॥ माण्डवीरक्तवर्णाभाचोर्मिलाश्यामलाकृतिः ॥ ४ ॥
 श्रुतकीर्तिसिततांगीस्याद्धनूमान्कनकप्रभः ॥ अंगदोरक्तवर्णाभस्सुग्रीवोहे-
 मपिंगलः ॥ ५ ॥ नीलोत्पलनिभःप्रोक्तोजांबवान्कनकप्रभः ॥ गुहस्तु-
 तिलवर्णाभः कालवर्णाविभीषणः ॥ ६ ॥ बलःक्षीरनिभश्चैवरक्तवर्णाच-
 रेवती ॥ मेघश्यामोभवेत्कृष्णोरुक्मिणीकनकप्रभा ॥ ७ ॥ कल्कीश्वेत-
 निभश्चैववर्णाण्यप्यप्रकीर्तिताः ॥

५८ अथ लक्ष्मीनारायणध्यानम्—(भट्टभास्कराये)

नारायणश्चतुर्बाहुश्शंखचक्रीतथोत्तरे ॥ दक्षिणे तु गदापद्मीनिलजामूत-
 सन्निभः ॥ १ ॥ वामेश्रीर्वल्लकीहस्तापुष्टापन्नकरापरे ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५९ अथ सूर्यनारायणध्यानम्—(व्यूचाकल्पे)

ध्येयस्सदासवितृमण्डलमध्यवर्तिनारायणस्सरसिजासनसन्निविष्टः ॥
 केयूरवान्मकरकुण्डलवान्किरीटीहारीहिरण्मयवपुःधृतशंखचक्रः ॥ १ ॥
 स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

६० अथाष्टमुखगण्डभेरुण्डनृसिंहध्यानम्—(अथर्वणरहस्ये मंत्रसारे)

वन्देहंकूरघोरप्रबलतरमहागण्डभेरुण्डसिंहव्याघ्राश्वक्रोडशाखामृगधरख-
 गराड्मल्लुकायष्टवक्रम् ॥ द्वात्रिंशत्कोटिबाहुं हलमुसलगदाशंखचक्रा-
 दिहेतीर्विभ्राणंभीमदंष्ट्रशरभखगगजान्भक्षयंतंनृसिंहम् ॥ १ ॥ शरीरे
 रक्तवर्णः मुखेपुतचद्वर्णाः ॥ १ ॥

अथवा प्रकारान्तरेण ध्यानम्—(मंत्रसारे)

कल्पांताशनिविष्फुल्लिगहुतमुङ्घनीकाशनेत्रत्रयंकोलं वज्रसमानतुण्डन-
 खरंदंष्ट्रिद्विजिह्वाननम् ॥ १ ॥ ऋक्षंमारुतसप्तिमार्तिहरणं चाष्टाननंभीषणं-
 ध्यायेद्गुह्यमदांतकंशरभृज्रेण्डसिंहसदा ॥ २ ॥ अष्टास्योवह्निदृष्टिर्निदुरव-
 रनखोविद्युदुज्ज्वालसिंहोहीराभौद्वौचपक्षौहृदयजठरगाह्यकाल्यष्टदुर्गा ॥
 ऊरुद्वौरुद्रकालौखगमृगनृहरिगण्डभेरुण्डरूपःपायादस्मान्सचक्रोहरिरिहश-
 रभायुग्रशत्रून्प्रविध्यन् ॥ ३ ॥ हस्तांजल्पाहृतात्मद्विपदसुरवरोरोजवह-

स्रपानव्यात्तास्यंदोर्युगांचन्नखदलितमहाशारभांगंसुभूपम् ॥ बाहुद्वंद्वोपरु-
द्धासुरकचचरणंदोर्युगोद्यन्नखाग्रप्रच्छन्नारातिदेहरविशशिदहनत्रीक्षणव-
ज्रपक्षम् ॥ ४ ॥ अंभोजंवीतिहोत्रांकुशविशिखमहापाशकुंतासिशक्तीरां-
त्रंचक्रंकुठोरोद्धतभुजयुगलद्वेपिदोःखङ्गशंखान् ॥ हैरण्यांत्रिंशूलंफलक-
मपिमहापाशशीर्षपिनाकं वज्रं कौमोदकीं चाप्यतिबलमुत्तलंसंदधानंकराग्रैः
॥ ५ ॥ शरीरेरक्तवर्णः मुखेपुतत्तद्वर्णाः ॥ १ ॥

६१ अथ पंचवक्त्रनारसिंहध्यानम्—(मंत्रसारे)

पंचवक्त्रं महाभीमं कालानलसमप्रभम् ॥ मुंडमालाधरं रौद्रं कंठहारेण शो-
भितम् ॥ १ ॥ नागयज्ञोपवीताढ्यं पंचाननसुशोभितम् ॥ चंद्रमौलिं नी-
लकंठं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ २ ॥ भुजैः परिघसंकाशैर्दशभिर्भ्योपशोभितम् ॥
अक्षसूत्रंगदांपद्मं शंखं गोकुक्षीरसन्निभम् ॥ ३ ॥ धनुश्चमुत्तलं चैव तथा चक्रं-
महत्प्रभम् ॥ खड्गं च शूलपाशौ च तृसिंहं रुरूपिणम् ॥ ४ ॥ इंद्रगोपकनी-
लाभं चंद्राभं स्वर्णसन्निभम् ॥ पूर्वादिमोचरांतास्यमूर्ध्वास्यं सर्ववर्णकम् ॥ ५ ॥
विभ्राणं सर्वजगतामाधारं गिरिकन्यके ॥ शरीरेरक्तवर्णः ॥ मुखेपुवर्णानां
पंचकम् ॥ १ ॥

६२ अथ प्रतापरामध्यानम्—(मंत्रसारे)

दोर्भिः खड्गं त्रिशूलं डमरुमसिधनुदं डबाणं कुठारं शंखं चक्रं रुपाणं हलमुत्त-
लं गदाम्बिडिवालं च पाशम् ॥ उद्यद्बाहुंच मुष्टिं सभयवरकरं विभ्रतं शुक्रवर्णं वं-
देरामं त्रिणेत्रं त्वमररिपुकुलं मर्दयंतं प्रतापैः ॥ १ ॥ शुक्रवर्णः ॥ १ ॥

६३ अथ सपरिवारपट्टाभिरामध्यानम्—(रामाष्टोत्तरे)

वामेभूमिसुतापुरस्तुहनुमान्पश्चात्सुमित्रासुतश्शत्रुघ्नो भरतश्च पार्श्वदल-
योर्वाग्व्यादिकोणेपुच ॥ सुग्रीवश्च विभीषणश्च युवराट् तारासुतो जांबवान्म-
ध्ये नीलसरोजकोमलरुचंरामं भजे श्यामलम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

६४ अथ अनंतमूर्तिध्यानम्—(भविष्योत्तरे नंतकल्पे)

नवाग्रपल्लवाभासं पिङ्गमूर्ध्मश्रुलोचनम् ॥ दक्षिणोर्ध्वकरेपद्मं शंखं तस्या-

प्यधःकरे ॥ १ ॥ चक्रमूर्ध्वकरेवामेगदांतस्याप्यधःकरे ॥ विभक्तपुंडरीकाक्षं
फणासप्तान्वितं भजे ॥ २ ॥ गोमूत्रवर्णः ॥ १ ॥

६५ अथ गोपालकृष्णध्यानम्—(भागवते)

नौमीद्व्यतेभवपुपेतदिदंबरायगुंजावतंसशिखिपिच्छलसन्मुखाय ॥ वन्य
स्रजेकबलवेत्रविपाणवेणुलक्ष्मश्रियेमृदुपदेषशुपांगजाय ॥ १ ॥ नीलवर्णः १

६६ अथ संतानगोपालध्यानम्—(पांचरात्रे)

पिबंतंचस्तनं मातुर्मुखं संवीक्ष्य मुस्मितम् ॥ अंगुल्यग्रेस्तनं चान्यं स्पृशं
तंच मुहुर्मुहुः ॥ १ ॥ यशोदां कस्थितं गोपं ध्यायेत्पुत्रप्रदं सदा ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥

६७ अथ मदनगोपालध्यानम्—(पांचरात्रे)

रक्तवर्णो दशभुजः सर्वालंकारभूषितः ॥ शंखचक्रगदापद्मपाशांकुश-
सुमाशुगान् ॥ १ ॥ इक्षुकोदंडमन्याभ्यां वादयन्वेणुमादरात् ॥ षोडश-
च्छदपद्मस्थपट्कोणोपरिसंस्थितः ॥ २ ॥ गोपालो मदनारूपो यमं द-
स्मितमुखां बुजः ॥ स्वरपत्रस्थगोपीभिरादरादीक्षितो वतात् ॥ ३ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

६८ अथ सुदर्शनध्यानम्—(पांचरात्रे)

शंखचक्रं च पाशं परशुमसिभिर्पुंशूलचापांकुशार्घिभिर्भक्तं वज्रखेटं हलमु-
सलगदाकुंतमत्युग्रदंष्ट्रम् ॥ ज्वालाकेशं त्रिणेत्रं ज्वलदनलनिभं हारकेयूरभूषं
ध्यायेत्पट्कोणसंस्थं सकलरिपुजनः प्राणसंहारचक्रम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १

६९ अथ चक्रध्यानम्—(पांचरात्रे)

तिर्यग्ज्वालाग्निरूपं ज्वलितशिखिशिखोत्तुंगकेयूरबाहुं पिंगाक्षं दीप्त-
जिह्वां दशशतविलसतीक्ष्णधारातिरौद्रम् ॥ शार्ङ्गचक्राब्जशंखान् शर-
मुसलधरं सर्वशत्रून् दहतं पट्कोणाभ्यंतरस्थं राविनियुतनिभं चक्राजं प्रसन्न-
म् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७० अथ विष्वक्सेनध्यानम्—(पांचरात्रे पाद्मसंहितायाम्)

श्यामवर्णः चतुर्भिर्भुजैस्तर्जनीरांश्चक्रगदादधानः पीठाधस्तात्प्र-

सारितदक्षिणपादः आकुंचितवामपादः किरीटादिसर्वालंकारभूषितो-
विष्वक्सेनः ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

७१ अथ हनुमत्स्वरूपम्—(तन्मंत्रध्याने)

स्फटिकाभंस्वर्णकांतिदिभुजंचलतांजलिम् ॥ कुंडलद्वयसंशोभिमु-
खांबुजमहंभजे ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

७२ अथ पंचमुखांजनेयध्यानम्—(सुदर्शनसंहितायाम्)

पंचवक्त्रंमहाभीमंत्रिपंचनयनैर्युतम् ॥ कोटिसूर्यप्रतीकाशंकपिवक्त्रं-
सुतेजसम् ॥ १ ॥ दंष्ट्राकरालवदनंभुकुटीकुटिलेक्षणम् ॥ अस्यैकंदक्षि-
णंवक्त्रंनारसिंहंमहाद्भुतम् ॥ २ ॥ अत्युग्रतेजोवपुर्पंभीपणंभयनाशनम् ॥
पश्चिमेगारुडंवक्त्रंवक्रतुंडंमहायुतिं ॥ ३ ॥ पातालसिद्धिदंघोरंविषभूता-
दिकंतनम् ॥ उत्तरंसौकरंवक्त्रंरुष्णंदीप्तंशिखोज्ज्वलम् ॥ ४ ॥ सर्वभूत-
प्रशमनंतापज्वरनिवारणम् ॥ ऊर्ध्वंहयाननंघोरंदानवांतकरंपरम् ॥ ५ ॥ खड्ग-
त्रिशूलखट्वाङ्गपाशमंकुशपर्वतौ ॥ द्रुमगोमुद्रिकामुंडंदधानंसुरवंदितम् ॥
॥ ६ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

७३ अथ गरुडध्यानम्—(भट्टभास्करीये)

उपेद्रस्याग्रतःपक्षीगुडाकेशःकृतांजलिः ॥ सव्यजानुगतोभूमौमूर्ध्ना-
चफणिमंडितः ॥ १ ॥ स्थूलजंघोनरग्रीवस्तुंगनासोनरांगकः ॥ द्विबाहुः
पक्षयुक्तश्चकर्तव्योविनतासुतः ॥ २ ॥ सुवर्णवर्णः ॥ १ ॥

७४ अथ श्रीकार्तवीर्यध्यानम्—(डायरतंत्रे)

अव्यात्सर्वजयात्प्रभाकरनिभःप्रद्योतनद्योतितस्वर्णस्रक्परिवीतकंध-
रधरोरक्तांशुकोष्णीपवान् ॥ नानाकल्पविभूषणःकरसहस्रार्थात्तवाणास-
नोबाणात्तार्थसहस्रबाहुरनिरांभूवह्मोनःप्रभुः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥

अथवा प्रकारांतेण ध्यानम्—(कार्तवीर्यार्जुनकल्पे)

सहस्रबाहुंसशरंसचापरंरक्तांबरंरत्नकिरीटकुंडलम् ॥ चोरादिदुष्टामय-
नाशमिष्टंध्यायेन्महांतंभुविकार्तवीर्यम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७५ अथ मन्मथध्यानम्—(भट्टभास्करीये)

कामदेवस्तु कर्तव्यो रूपेणाप्रतिमो भुवि ॥ अष्टबाहुः प्रकर्तव्यो शंखपद्म-
विभूषितः ॥ १ ॥ चापबाणकरश्चैव मदोदंचितलोचनः ॥ रतिः प्रीतिस्तथा
शक्तिर्भेदशक्तिस्तथोज्ज्वला ॥ २ ॥ चतस्रस्तस्य कर्तव्याः पत्न्योरूपमनो-
हराः ॥ चत्वारश्चकरास्तस्य कार्याभार्यास्तनोपगाः ॥ ३ ॥ केतौ तु म-
करः कार्यः पंचबाणरथो महान् ॥ — ॥ कामं कांचनसंनिभमिति शैवागमे ॥
स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

७६ अथ दत्तात्रेयध्यानम्—(तत्कल्पे)

मंदारमूले मणिमंडपस्थितं सुवर्णदानैकनिबद्धदीक्षम् ॥ ध्यायेत्परीतं न-
वनाथसिद्धैर्दारिद्र्यदावानलकालमेधैः ॥ १ ॥ व्याख्यामुद्रांकरसरसि जे-
दक्षिणे संदधानो जानुन्यस्तावरकरसरोजातवामोन्नतांसः ॥ ध्यानाधारा-
त्सुखपरवशादर्धमामीलिताक्षो दत्तात्रेयो भसितधवलः पातुनः कृत्तिवासाः ॥
॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

इति श्रीमत्समस्तभूमंडलमंडनायमाननिखिलदेशावतंसकर्नाटकजनपदसंपदधिष्ठानभूत-
श्रीमन्महीशूरमहासंस्थानमध्यदेदीप्यमानाविकलकलानिधिकुलरुमागतराजक्षितिपाल-
प्रमुखनिखिलनिजराजधिराजमहाराजचक्रवर्तिमंडलानुभूतदिव्यरत्नसिंहासनारूढश्री-
मद्राजाधिराजराजपरमेश्वरपौष्टमतापामतिमवीरनरपतिविरुदेतवरगंडलोकैकवीरयदु-
कुलपयःपारावारकलानिधिसंखचक्रांकुशकुठारमकरमत्स्यशरभसात्वगंडभेरुंडध-
रणीवराहहनुमद्रुडकंडीरवाद्यनेकविरुदांकितमहीशूरपुरवराधीशश्रीकृष्णरा-
जमहारानविरचितेश्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रंथे-विराड्रूपादिविष्णु-
स्वरूपनिरूपणं नाम द्वितीयो विष्णुनिधिसंपूर्णः ॥

इति श्रीतत्त्वनिधिग्रन्थान्तर्वर्ती द्वितीयो विष्णुनिधिः सम्पूर्णः ।

श्रीः ।

अथ

श्रीतत्त्वनिधौ—

तृतीयश्शिवनिधिः ।

१ अथ महेश्वरध्यानम्—(शिवपंचाक्षरीमंत्रे)

शांतंपद्मासनस्थंशशधरमुकुटंपंचवक्त्रंत्रिणेत्रंशूलंवज्रंचखड्गंपरशुमङ्ग-
यदंदक्षभागेवहंतम् ॥ नागंपाशंचवंटांप्रलयद्रुतवहंसांकुशंवामभागे नानालं
कारयुक्तंस्फटिकमणिनिभंपार्वतीशंनमामि ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२ अथ गौरीध्यानम्—(नृसिंहप्रासादे)

गौरीशुक्लांबरादेवीरूपेणाप्रतिमाभुवि ॥ पृथक्चतुर्भुजाकार्यादेवीसिंहा
सनेशुभा ॥ १ ॥ सिंहासनेस्याः कर्तव्यंकमलंचारुकर्णिकम् ॥ अष्टप-
त्रंमहाभागाकर्णिकायांसुसंस्थिता ॥ २ ॥ विनायकवदासीनादेवीकार्याम-
हाभुजा ॥ बृहन्नालंकरेकायंतस्याश्वकमलंशुभम् ॥ ३ ॥ दक्षिणेयाद-
वश्रेष्ठकेयूरप्रांतसन्निभम् ॥ वामेऽमृतघटःकार्यस्तथाराजन्मनोहरः ॥ ४ ॥
तस्याअन्यौकरौकायौबिल्वशंखधराविति ॥ मरकतवर्णः ॥ १ ॥

३ अथ महाकैलासमूर्तिध्यानम्—(स्कादेशंकरसंहितायामुपदेशकांडे)

शृणुतब्राह्मणाःसर्वेगुह्याद्गुह्यतरंपरम् ॥ अस्तिमेरोरुदभागेमहान्कैला-
सपर्वतः ॥ १ ॥ सांबस्वसगुणस्यायंसभक्तस्येंदुमौलिनः ॥ संवासोयो-
जनानांचविंशत्कोटिभिरायतः ॥ २ ॥ औन्नत्यमेतद्विगुणमस्यज्ञेयंद्विजो-
त्तमाः ॥ नवरत्नमयंतस्यमध्येशिखरमुत्तमम् ॥ ३ ॥ तत्रालयंमहेश-

स्यनानारत्नेविचित्रितम् ॥ शकारगोपुराट्टालवल्भीभिर्विराजितम्
 ॥ ४ ॥ तथासिंहासनेतत्रमहाञ्छंभुःसदाशिवः ॥ प्रफुल्लकमलोद्भासपंच
 विशन्मुखोज्ज्वलः ॥ ५ ॥ धृतनानायुधोद्रासिपंचाशत्करमंडितः ॥
 फुल्लरक्तांबुजाचश्रीनाभ्यंघ्रियुगलोज्ज्वलः ॥ ६ ॥ विचित्ररत्नसचितभूप-
 णैरपिभूपितः ॥ अनेककोटिसूर्याभिःपरमानंदविग्रहः ॥ ७ ॥ अप्रा-
 कृततनुश्श्रीमालैक्ष्ण्यलक्षणवर्जितः ॥ यतोवाचोनिवर्ततेअप्राप्यमन-
 सासह ॥ ८ ॥ गंगाश्रयजटाजुटश्चंद्ररेखाविभूषितः ॥ भस्मोद्धूलितस-
 र्वांगोव्यालयज्ञोपवीतवान् ॥ ९ ॥ कपालमालाधारीचण्ड्याश्चर्मांबरावृ-
 तः ॥ प्रतिवक्त्रंत्रिनयनोभक्तसर्वार्थसिद्धिदः ॥ १० ॥ प्रसार्यदक्षिणं
 पादंकुंचयित्वेतरंपदम् ॥ अभयंचक्रशूलेचदंकबाणोपदांबुजे ॥ ११ ॥
 खड्गतोमरशकीश्वपरशुप्रासपन्नगान् ॥ हलांकुशाक्षमालाश्चछुरिकांध्व-
 जदंडकौ ॥ १२ ॥ वज्रकुंतास्थिदंष्ट्राश्चकचंभिडिवालकम् ॥ पंचविं-
 शतिभिर्हस्तैर्दधानोदक्षिणैश्शुभैः ॥ १३ ॥ वरचापौमृगंशंखंस्वेदपाशप-
 रश्वधान् ॥ मुद्गरंढमरुंधंटांलव्घवीणांचपुस्तकम् ॥ १४ ॥ कपालमुंड-
 खट्वांगभुशुंडीपरिधानपि ॥ फलकंपट्टसंवेत्रंकमंडलुहुताशनौ ॥ १५ ॥
 कर्तरीमुसलंपिंछंविभ्रदामैस्तथाकरैः ॥ महान्सदाशिवस्तोयंराजतेतत्र-
 पर्वते ॥ १६ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४ अथ द्वात्रिंशद्भुजाऽघोरमूर्तिध्यानम्-(शिवतत्त्वरत्नाकरे)
 एकवक्त्रंसदानंदंद्वात्रिंशद्भुजसंयुतम् ॥ जटामकुटसंयुक्तंत्रिणेत्रंचंद्रशेख-
 रम् ॥ १ ॥ अभयंखड्गशूलेचचक्रंढमरुंतथा ॥ दधानमस्थिबाणौचग-
 दांपद्मकपालकम् ॥ २ ॥ ज्ञानमुद्रांकुंतहस्तमंकुशंचाक्षमालिकाम् ॥
 खट्वांगपरशुंचैवदधानंदक्षिणैःकरैः ॥ ३ ॥ वरंचफलकंचैवदंकपाशंच
 मुद्गरम् ॥ नागमग्निमृगंधंटांधनुश्चकटिहस्तकम् ॥ ४ ॥ रत्नंचकुमुदंकुंभं-
 मुसलंपुस्तकंतथा ॥ एतदायुधसंयुक्तंरुंडमालाविभूषितम् ॥ ५ ॥ काल-
 मुंडस्यशिरासिस्थितंसर्वाभयप्रदम् ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

५ अथ दशभुजाधोरमूर्तिध्यानम्—(पांचरात्रे)

परशुंढमहंस्वङ्गसेतौवाणशरासने ॥ शूलकपालमत्तयवरोदधतमिष्ट-
दम् ॥ १ ॥ त्रिलोचनंभीषणास्पृंणीलांगरक्तवाससम् ॥ अहिभूषितस-
वांगंतमधोरमुपास्महे ॥ २ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

६ अथ महाकालीसमेतमहाकालध्यानम्—(ललितोपास्थाने)

महाकालोधनश्यामःकाल्यालिंगितविग्रहः ॥ श्यामकंचुकधारीचमदा-
रुणचिलोचनः ॥ १ ॥ त्रंक्षांडचपकेपूर्णपिबन्विश्वरसासवम् ॥ महा-
कालोधनश्यामामनंगार्धमिषांगयन् ॥ २ ॥ सिंहासनेसमासीनःकल्याण
कलनात्मके ॥ कालमृत्युमुसैर्युक्तस्सर्वलोकैकतक्षकः ॥ ३ ॥ ललिता
ध्यानसंपन्नोललितापूजनोत्सुकः ॥ वितन्वैल्ललिताभक्तेष्वायुपोदीर्घदीर्घ
ताम् ॥ ४ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

७ अथ अमृतमृत्युंजयध्यानम्—(कारणागमे)

चंद्रोपरिष्ठात्संबद्धपद्मासनविराजितम् ॥ चंद्रवर्णस्रवद्दिव्यामृतचंद्र-
कलाधरम् ॥ १ ॥ योगमुदैकसंबद्धापरहस्तद्वयान्वितम् ॥ अमृतापूर्ण-
कनककलशातकरद्वयम् ॥ २ ॥ सोमसूर्याग्निनेत्रंचवद्धपिंगजटाधरम् ॥
नागाभरणसंभूषणागयज्ञोपवीतिनम् ॥ ३ ॥ व्याघ्रचर्मांबरधरंदेवं
भक्तानुकंपिनम् ॥ भस्मानुलेपिनैरुद्रंमृत्युंजयमिमंस्मरेत् ॥ ४ ॥
शुभ्रवर्णः ॥ १ ॥

८ अथ नीलकंठध्यानम्—(पांचरात्रे)

जटाबद्धकलानाथंभोगिभूषणभूषितम् ॥ अक्षमालांचशूलंचकपालं
दधतंकरैः ॥ १ ॥ खट्वांगमपिपंचास्पंचसानंघ्वाघ्रचर्मच ॥ त्रिणेत्रम-
ब्जनिलयंवालार्कसदृशप्रभम् ॥ साधकाभीष्टदातारंनीलकंठमहंभजे ॥ २ ॥
अरुणवर्णः ॥ १ ॥

९ अथ रुद्रमूर्तिध्यानम्—(पांचरात्रे)

कैलासाभंपंचवक्त्रंदेव्यायुक्तंचिलोचनम् ॥ नीलकंठसर्पभूपंघ्वाघ्रच-

माँवरावृतम् ॥ १ ॥ अक्षमालावराभीतिकमंडलुलसत्करम् ॥ चंद्रगं-
गाजटाजूटंरुद्रंतंषणमाम्यहम् ॥ २ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१० अथ सपरिवारोमामहेश्वरध्यानम्—(कारणागमे)

वामेशैलसुतापुरस्तुवृषभःपश्चात्सुरेंद्रादयोदैत्यारिश्चविधिश्चषार्श्वदल-
योर्वाग्वादिकोणेपुच ॥ भृंगीनारदबाणभैरवगजास्यस्कंदवीरेश्वरामध्येशुभ
सरोजकोमलरुचंशंभुंभजेपांडुरम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

११ अथ सभापतिध्यानम्—(कारणागमे)

कैलासशैलशिखरेत्रिजगज्जनिर्त्रीगौरीनिवेश्यकनकांचितरत्नपीठे ॥
नृत्यंतमादिपुरुषंशशिशेखरंतंदेवाःप्रदोषसमयेनुभजंतिसर्वे ॥ १ ॥
ब्रह्मातालधरोहरिस्सपटहोवीणाकराभारतीवंशद्वंद्वयुतौसुभास्वरकरोमा-
तैडसोमौशुभौ ॥ गोकौतुंबुरुनारदौसमुरजौनंदीकुमारस्तथारुद्रोन्नतकर
स्वभावजनितंनाट्यंसदापातुनः ॥ १ ॥ गौरवर्णः ॥ १ ॥

अथ सद्योजातादिपंचमूर्तिध्यानम्—(शैवेकारणगमे)

१२ तत्रादौ सद्योजातध्यानम्—

कुंदेंदुशंखस्फटिकावभासोवेदाक्षमालावरदाभयांकः ॥ व्यक्षश्चतुर्व
क्रुत्तुर्भभावस्सयोधिजातोवतुमांप्रतीच्याम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१३ अथ वामदेवध्यानम्—

वराक्षमालाभयटकहस्तस्सरोजकिंजल्कसमानवर्णः ॥ त्रिलोचन-
श्चारुचतुर्मुखोमांषायादुदीच्यांदिशि वामदेवः ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

१४ अथ अघोरध्यानम्—

कुठारवेदांकुशपाशशूलकपालदक्काक्षगुणान्दधानः ॥ चतुर्मुखोनी-
लरुचिस्त्रिनेत्रःपायादघोरोदिशिदक्षिणस्याम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

१५ अथ तत्पुरुषध्यानम्—

प्रदीप्तविद्युत्कनकावभासोविद्यावराभीतिकुठारपाणिः ॥ चतुर्मुख-
स्तत्पुरुषस्त्रिनेत्रःप्राच्यांस्थितोरक्षतुमामजसम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

१६ अथ ईशानध्यानम्—

वेदाभयेष्टांकुशपाशदं ककपालदं काक्षकं शूलपाणिः ॥ सितद्युतिः पंचमुखो वतान्माभीशान उर्ध्वपरमप्रकाशः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥ ५ ॥

अथ सप्ततांडवमूर्तिस्वरूपाणि—(शैवेकारणानामे)

१७ तत्रादौ आनंदतांडवध्यानम्—

चतुर्भुजं त्रिणेत्रं च प्रसारितजटान्वितम् ॥ गौरवर्णसमायुक्तं बहिर्पिच्छं समन्वितम् ॥ १ ॥ मौलौ दक्षिणधुतूरमर्धचंद्रसमन्वितम् ॥ दक्षिणे स्वजटाग्रे तु जाह्नव्यापरिमंडितम् ॥ २ ॥ वामकर्णे पत्रभुजं दक्षिणेन क्रकुडालम् ॥ सर्वाभरणसंयुक्तमुपवीतसमन्वितम् ॥ ३ ॥ व्याघ्राजिनांबरोपेतं पादकिंकिणिकायुतम् ॥ प्रसारितभुजं वामे दक्षिणेऽभयहस्तकम् ॥ ४ ॥ डमरुं सव्यहस्ते तु वह्निवैवामके दधम् ॥ वक्रं तु दक्षिणपादमपस्मारोपरिस्थितम् ॥ ५ ॥ ऊर्ध्वगंवामपादं तु पादाग्रं दक्षिणानुगम् ॥ आनंदतांडवं प्रोक्तम् ॥ गौरवर्णः ॥ १ ॥

१८ अथ संध्यातांडवध्यानम्—

चतुर्भुजं त्रिणेत्रं च जटामुकुटिनं दधम् ॥ अभयं डमरुं सव्ये वामे पिच्छं विस्मयम् ॥ १ ॥ अपस्मारं विना पीठे वामांश्या कुंचितं स्थितम् ॥ ऊर्ध्वं तु दक्षिणपादमपस्वनुगं दधम् ॥ २ ॥ तत्पादं कुंचितं वायव्यं सर्पकंकणभूषितम् ॥ संध्यातांडवमेवं स्याद् ॥ वर्णादिकं पूर्ववत् ॥ १ ॥

१९ अथोमातांडवध्यानम्—

एकवक्रं त्रिनयनं जटामंडलभूषितम् ॥ गौरांगं पद्भुजोपेतमभयं डमरुं तथा ॥ १ ॥ शूलं दक्षिणपार्श्वे तु कपालं विस्मयंतथा ॥ गजहस्तोपमं हस्तं सव्यपार्श्वानुगं दधम् ॥ २ ॥ तमेव वामपादं च ह्यपस्मारोपरिस्थितम् ॥ उद्धृतं दक्षिणपादं वामपादानुगतं तथा ॥ ३ ॥ वामपार्श्वे ह्युमादेवी सहितं जाह्नवीयुतम् ॥ सर्वाभरणसंयुक्तं व्याघ्रचर्मोत्तरीयकम् ॥ ४ ॥ उमातांडवमत्रोम् ॥ सिंहपूर्ववत् ॥ १ ॥

२० अथ गौरीताण्डवध्यानम्-

शांतचतुर्भुजोपेतरक्तवर्णस्मिताननम् ॥ करोटिवकपुष्पचधुतूरचार्क-
पुष्पकम् ॥ १ ॥ बालचंदजटाजूटसुविकीर्णजटान्वितम् ॥ सर्पकंक-
णसंयुक्तमपस्मारोपरिस्थितम् ॥ २ ॥ दक्षिणकुंचितंपादंवामपादंतदू-
र्ध्वगम् ॥ सव्येदधानमभयमन्यस्मिन्डमरुकरे ॥ ३ ॥ अन्यस्मिन्
पूर्वतोव्यालमपरेवह्निपात्रकम् ॥ वामेगौरीसमायुक्तमवामेनंदिकेशिनम् ॥
॥ ४ ॥ सुविकीर्णजटाभारंजटामकुटसंयुतम् ॥ वामेमौलिसमायुक्तंशे-
षंप्रथमनृत्तवत् ॥ ५ ॥ गौरीताण्डवमित्युक्तम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२१ अथ कालिकाताण्डवध्यानम्-

एकवक्त्रं द्विनयनं जटासंकीर्णमस्तकम् ॥ भुजाष्टकसमायुक्तं सव्यपादं
समुद्धृतम् ॥ १ ॥ सवक्त्रं वामपादंतमपस्मारोपरिस्थितम् ॥ अक्षयं शू-
लपाशंचडमरुंदक्षिणेकरे ॥ २ ॥ कपालंचाग्निपात्रंचघटांवामकरेवरम् ॥
गजहस्तोपमंहस्तंप्रसृतंदक्षिणानुगम् ॥ ३ ॥ दधंलक्षणसंयुक्तंशेषंप्रथम-
नृत्तवत् ॥ कालिकाताण्डवंप्रोक्तम् ॥ गौरवर्णः ॥ १ ॥

२२ अथ त्रिपुरताण्डवध्यानम्-

देहिभिः षोडशभिर्भुक्तं वामे गौरीसमाभितम् ॥ स्कंदंदक्षिणपार्श्वे तु सव्य-
हस्ते धृतांजलिम् ॥ १ ॥ अक्षयं डमरुंचैव वज्रं शूलंच विभूतम् ॥ पार्श-
वकं तथा दंडनागं वेदक्षिणेकरे ॥ २ ॥ सव्यानुगं करंचैव वामे पूर्वकरं तथा ॥
अनलंपुस्तकंचैव वरदेके तु सेटकम् ॥ ३ ॥ घटांचैव कपालंच वामपा-
र्श्वेष्टभिः करैः ॥ सर्वलक्षणसंयुक्तंशेषंप्रथमनृत्तवत् ॥ ४ ॥ त्रिपुरं
ताण्डवंप्रोक्तम् ॥ गौरवर्णः ॥ १ ॥

२३ अथ संहारताण्डवध्यानम्-

त्रिनेत्रं चाष्टहस्तंच सुविकीर्णजटान्वितम् ॥ कुंचितं वामपादंतमप-
स्मारोपरिस्थितम् ॥ १ ॥ उद्धृतंदक्षिणपादं व्याघ्रचर्मोत्तरीयकम् ॥
अभयं शूलपाशौ च डमरुंदक्षिणेकरे ॥ २ ॥ कपालंचाग्निपात्रंच दधं वि-

स्मयहस्तकम् ॥ गजहस्तोपमंवामेचतुर्दोर्भिस्समन्वितम् ॥ ३ ॥ गज-
हस्तोपमंसव्यमपसव्यानुगंतथा ॥ नंदीशंसव्यभागेतुवामेगौरीसमन्वितम्
॥ ४ ॥ सप्तमंनृत्तमाख्यातंजगद्वृद्धिकरंभवेत् ॥ शिष्टंप्रथमनृत्तवत् ॥
गौरवर्णः ॥ १ ॥ ७ ॥

अथ एतेपांसप्ततांडवानां नामानि—(शैवेकारणागमे)

आनंदतांडवंपूर्वसंध्यातांडवमुत्तरम् ॥ उमातांडवमेवंस्याद्रौरीतां-
डवमप्यथो ॥ १ ॥ कालिकातांडवंचैवपष्ठंत्रिपुरतांडवम् ॥ संहारतांडवं
सप्तममित्यंसप्ततांडवाः ॥ २ ॥ ७ ॥

२४ अथ भवाद्यष्टमूर्तिध्यानम्—(शैवागमेशेखरे)

भवःशर्वस्तथेशानःपशुपत्युग्रकौतथा ॥ रुद्रोभीमोमहादेवःकीर्ति-
तास्त्वष्टमूर्तयः ॥ १ ॥—॥ चतुर्भुजास्त्रिणेत्राश्चजटामकुट्यारिणः॥ वरा-
भयकराश्चैवटंककृष्णधरास्तथा ॥ १ ॥ सर्वाभरणसंयुक्ताःकक्षौमध-
राइमे॥—॥ एतेपांवर्णाः ॥—॥ शुक्लध्यामश्चरक्तश्चकृष्णो गोक्षीरसंनिभः ॥
केसरोविद्रुमोनीलोभवादीनांचवर्णकः ॥ १ ॥ ८ ॥

अथैकादशरुद्राणां नामादि—(शैवागमे)

शंभुःपिनाकीगिरिशःस्थानुर्भर्गस्सदाशिवः ॥ शिवोहरस्तथाशर्वः
कपालीभवएवच ॥ १ ॥ एकादशैतेकथिताःरुद्रालोकहितेःरताः॥ ११ ॥

२५ तत्रादौशंभुध्यानम्—

ब्रह्मविष्णुमहेशानदेवदानवराक्षसाः ॥ यस्मात्प्रजज्ञिरेदेवास्तंशंभुं प्र-
णमाम्यहम् ॥ १ ॥ शोणवर्णः ॥ १ ॥

२६ अथ पिनाकिध्यानम्—

क्षमारथसमारूढंब्रह्मसूत्रसमन्वितम् ॥ चतुर्वेदैश्चसहितंपिनाकिनम-
हंभजे ॥ १ ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥

२७ अथ गिरिशिख्यानम्-

कैलासशिखरप्रोचन्मणिमण्डपमध्यगः ॥ गिरिशोगिरिजाप्राणवल्लभो-
स्तुसदामुदे ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२८ अथ स्थाणुध्यानम्-

वामांगकृतसंवेशगिरिकन्यासुखावहम् ॥ स्थाणुंममिशिरसासर्व-
देवनमस्कृतम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२९ अथ भर्गध्यानम्-

चंद्रावतंसोजदिलखिनेत्रोभस्मपांडरः ॥ हृदयस्थःसदाभूयाद्भर्गोभय-
विनाशनः ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

३० अथ सदाशिवध्यानम्-

ब्रह्माभूत्वासृजल्लोकंविष्णुर्भूत्वाथपालयन् ॥ रुद्रोभूत्वाहरन्नतेगतिर्मे
स्तुसदाशिवः ॥ १ ॥ श्यामलवर्णः ॥ १ ॥

३१ अथ शिवध्यानम्-

गायत्रीप्रतिपाद्याप्योकारकृतसन्ने ॥ कल्याणगुणधाम्नेस्तुशिवा-
यविहितानतिः ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

३२ अथ हरध्यानम्-

आशीविषाहारकृतेदेवौघप्रणतांघ्रये ॥ पिनाकांकितहस्तायहराया-
स्तुनमस्कृतिः ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

३३ अथ शर्वध्यानम्-

तिसृणांचपुरांहंताकृतांतमदभंजनः ॥ खड्गपाणिस्तीक्ष्णदंष्ट्रश्शर्वा-
ख्योस्तुमुदेमम ॥ १ ॥ चतुर्वर्णः ॥ १ ॥

३४ अथ कपालिध्यानम्-

दक्षाध्वरध्वंसकरःकोपयुक्तमुखान्बुजः ॥ शूलपाणिस्सुखायास्तुकपा-
लीमेत्यहर्निशम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

३६ अथ भवध्यानम्—

योगीन्द्रनुतपादाब्जद्वंदातीतजनाश्रयम् ॥ वेदांतकृतसंचारंभवंतंशरणं
भजे ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

अथवा एतेषांस्वरूपाणि—(पद्मपुराणे)

त्रिणेत्रारुद्रसदृशाजटामकुटधारिणः ॥ रुद्रंत्रिणेत्रमरुणंजटामंडल-
धारिणम् ॥ १ ॥ चतुर्भुजंनीलकंठमिदुरेखाविभूषितम् ॥ वैश्याघ्रचर्मवस-
नंसर्पाभरणभूषितम् ॥ २ ॥ कराभ्यामपिमुख्याभ्यांवरदाभयदंस्थिरम् ॥
अपराभ्यांचहस्ताभ्यांविभ्राणंपरशुमृगम् ॥ ३ ॥—॥ एतेषांवर्णाः ॥ शोण-
श्वहरितोनीलःश्वेतःश्यामलमेचकौ ॥ पीतःकालस्तथाबन्धुवर्णकःपाटल-
स्सितः ॥ १ ॥ एकादशानारुद्राणांवर्णैर्यसमुदाहृतः ॥ ११ ॥

अथ पंचविंशतिलीलामूर्तीनां ध्यानम्—(शैवेकारणागमे)

३६ तत्रादौ चंद्रशेखरध्यानम्—

अभयवरदहस्तंसौम्यशृंगारभावंविपुलवदननेत्रंचंद्रबिंबांशमौलिम् ॥
कज्रतनुसमपादस्थानकंविद्रुमामंहरिणपरशुपाणिंपद्मपीठोपरिष्ठम् ॥ १ ॥
प्रवालवर्णः ॥ १ ॥

३७ अथैतत्पार्श्वस्थगौरीध्यानम्—

श्यामांत्रिणेत्रांदिभुजांत्रिभंगीसव्यापसव्यास्थितकुंचितांग्रिम् ॥ सव्ये
तुर्नीलोत्पलचारुहस्तादेवस्यवामस्थितपद्मपीठम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

३८ अथ उमामहेश्वरध्यानम्—

धवलाब्जसुखासनसन्निहितंमृण्डिम्भकटंकवराभयिणम् ॥ सुमुखंपरमु-
त्पलदृग्वरदंक्षुमयासहनौमिसरूपमिदम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

३९ अथ वृषभारूढध्यानम्—

सव्येस्याद्वक्रतुंडान्वितकटककरंगोपतेःपृष्ठसंस्थंवामस्याधंसदक्षंवर-
करयुगलेटकलृष्णंदधानम् ॥ फालस्थाक्षंप्रसन्नंत्रिनयनलसितंवद्वेणी-

किरीटं वामे गौर्यासमेतं नमतशुभकरं तं वृषास्तु मीशम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४० अथ नाट्यमूर्तिध्यानम्-

शय्यापस्मारकोर्ध्वस्थितपदविलसन्वाममुद्धृत्यपादं ज्वालामालासुमध्ये
नटफणिशिरसि स्थूलमासे दिवान्यः ॥ - ॥ भस्मोद्धूलितमंगविद्रुमनिर्भं
हस्ताग्रपादाग्रयोरग्निदोलवराभयं डमरुकं वृत्त्वानटेशं भजे ॥ रक्तवर्णः ॥
शिवकामवल्ली चंद्रशेखरसमीपस्थां बावत्कार्या ॥ १ ॥

४१ अथ वैवाहिकमूर्तिध्यानम्-अथवा कल्याण-

सुन्दरमूर्तिध्यानम्-

सिंदूराभं त्रिणेत्रं युग्मभुजसहितं हारकेयूरभूपंदिव्यैर्वस्त्रैर्वृतांगं वरकटक-
लसद्भेमकल्हारभूपम् ॥ - ॥ शंभुं दक्षिणपार्वतीकरतलं सव्येन संगृह्णतं दं कं-
कृष्णमृगंधरं वरकरं चूडं दुषदादरम् ॥ १ ॥ जटामकुटसंयुक्तं चंद्रार्धकृतभू-
पणम् ॥ त्र्यक्षं चतुर्भुजं नस्येन वयौवनगर्वितम् ॥ २ ॥ - ॥ समभंगयुतदेव-
स्थानकं संप्रकीर्तितम् ॥ कुंचितं सव्यपादेन स्थितं सव्येतरांगिकम् ॥ १ ॥
सिंदूरवर्णः ॥ १ ॥

अथ वैवाहिकेशांगमूर्तयः-

४२ तत्रादौ गिरिजाध्यानम्-

पीनोरुं पीनगंडांच पीनहस्तसमन्विताम् ॥ द्विबाहुकां द्विनेत्रांच सर्वा-
भरणभूषिताम् ॥ १ ॥ दुकूलवसनां दिव्यकुर्व्यां देवस्थवामके ॥ श्याम-
वर्णः ॥ १ ॥

४३ अथ ब्रह्माध्यानम्-

चतुर्मुखं चतुर्बाहुं कमंडल्वक्षधारिणम् ॥ यज्ञसूत्रोत्तरीयं च जटामकु-
टसंयुतम् ॥ १ ॥ सव्यहस्ते क्षमालांच वामहस्ते कमंडलुम् ॥ सुवंदक्षि-
णहस्ते तु पुस्तकं वामके दधम् ॥ २ ॥ अबुजासन आसीनं ब्रह्माणं हसनोन्मुखम् ॥ कुंडंतु चतुरश्रं वै मेखलात्रयसंयुतम् ॥ ३ ॥ नाभियोनि समायु-

कमुक्तलक्षणलक्षितम् ॥ कुर्यान्मध्ये हव्यवाहं ज्वालापंचकसंवृतम् ॥ ४ ॥
ब्रह्मणः पुरतो जागेर्यस्तार्क्ष्यस्य गर्चयेत् ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

४४ अथ मेनकाध्यानम्—

देव्यास्तु दक्षिणे पार्श्वे मेनकां सुस्मिताननाम् ॥ ५ ॥ सर्वाभरणसंयुक्तां
सर्वालंकारशोभिताम् ॥ काञ्चनवर्णः ॥ १ ॥

४५ अथ हिमवद्धानम्—

हस्तद्वये हेमकुंभजलंधरकूर्तिभजेत् ॥ ६ ॥ पद्मपीठस्थितां चैव तत्पार्श्वे-
हिमवान् स्थितः ॥—॥ तन्मध्ये वृषभे स्थित्या जलया नाकतिस्तदा ॥
देवस्य वामपार्श्वे तु सनकश्च सनंदनः ॥ ७ ॥ स्थितौ कृतांजलिपुटौ जदाब-
जौ सदाप्रियौ ॥ विष्णवाय मरमुख्याश्च विवाहे सेवया युताः ॥ ८ ॥ कल्या-
णसुंदरं प्रोक्तम् ॥ हिमवान् श्वेतवर्णः ॥ सनकसन्तद्वनौ पाटलवर्णौ ॥
विष्णवादीनां तत्तद्वर्णाः ॥ ५ ॥

४६ अथ भिक्षाटनमूर्तिध्यानम्—

चतुर्भुजं त्रिजेत्रं च नम्रं चैव स्मिताननम् ॥ भस्मदिग्धं विद्रुमाभं कट्यां प-
न्नगसंवृतम् ॥ १ ॥ आवृत्तालंकृतं भृंगीपादपादुकसंयुतम् ॥ दक्षिणं त-
त्कारग्रंतुहरिणा स्यानुगं भवेत् ॥ २ ॥ दक्षिणे परहस्ते तु ह्रस्वं चैव कार-
येत् ॥ वामे त्वपरहस्ते तु त्रिशूलं पिंडधारिणम् ॥ ३ ॥ कुंचितं दक्षिणं-
पादं वामपादं तु सुस्थितम् । समभगस्थानकं च गमनोन्मुखरूपकम् ॥ ४ ॥
कपालोपेतहस्तं च वृषनाभिसमं भवेत् ॥ एवं भिक्षाटनं प्रोक्तम् ॥—॥ गुंडोदर-
मथोऽष्टपु ॥ ५ ॥ देवस्य वामपार्श्वे तु गुंडोदरमधस्थितम् ॥ हस्तद्वयसमायुक्तं
कपालं शिरसि न्यसेत् ॥ ६ ॥ भूताकारसमायुक्तं कुंडलकर्णयोर्न्यसेत् ॥
दंष्ट्राकरालवक्त्रं च पूर्वोक्तलक्षणान्वितम् ॥ ७ ॥ देवो विद्रुमवर्णः ॥
गुंडोदरः श्यामवर्णः ॥ २ ॥

४७ अथ कामदहनमूर्तिध्यानम्—

उग्ररूपं तु कामारिं चतुर्भुजसपान्वितम् ॥ रुष्णटंकसमायुक्तमभयं वर-

दान्वितम् ॥ १ ॥ कामनिग्रहरूपंतुपन्नपीठोपरिस्थितम् ॥ दक्षिणे-
लंबितपादंवामपादंतुशायितम् ॥ २ ॥ कार्यः कामरिपुस्त्वेवंवक्ष्येहंकाल-
नाशनम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

४८ अथ कालहरमूर्तिध्यानम्-

बंधूकाभिममंत्रिणेत्रभुजिनंशूलाब्जहस्तोज्ज्वलटंकं सूत्रवरं सुपाशस-
हितंदंष्ट्राकरालास्यकम् ॥ वामेकुंचितपादमुद्धृततलंकालस्यवक्षस्थलेछि-
न्नाभिन्नजटाधरंगिरिजयायुकंजगद्देवतम् ॥ १ ॥ उद्धृतंवामपादंतुकाल-
वक्षस्थलेस्थितम् ॥ सव्यपादंलिंगमूर्ध्निस्थितंरौद्रमुखंभजेत् ॥ २ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

अथांगमूर्तयः-

४९ अथ मार्कण्डेयध्यानम्-

मार्कण्डेयस्थितोदक्षोलिंगमूलंतुसंपृशन् ॥ द्विभुजश्चद्विनेत्रश्चभस्मरु-
द्राक्षसंयुतः ॥ ३ ॥ शिवार्चनपरश्शांतः शिवध्यानपरोभवेत् ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

५० अथ मृत्युध्यानम्-

देवस्यवामपार्श्वेतुकालंमृत्युस्वरूपकम् ॥ ४ ॥ किरीटकुंडलोपेतंसुबंधु-
घोररूपकम् ॥ हस्तद्वयेदंडपाशकर्पणाकृतिरूपकम् ॥ ५ ॥ तन्मध्येमहि-
पस्थित्याकालरूपमिहोच्यते ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५१ अथ त्रिपुरारिमूर्तिध्यानम्-

चतुर्भुजं त्रिनेत्रं च मृगं परशुधारिणम् ॥ धनुर्बाणसमायुक्तमुमयासहितं
तथा ॥ १ ॥ सर्वाभरणसंयुक्तं दिव्यांबरसमावृतम् ॥ पञ्चदधंवामकर्णे
दक्षिणे कुंडलान्वितम् ॥ २ ॥ उपवीतसमायुक्तं समभंगयुतं शिवम् ॥
जटामकुटसंयुक्तं विलसद्दिग्मांगकम् ॥ ३ ॥ एवं त्रिपुरसंहारम् ॥
विद्रुमवर्णः ॥ १ ॥

५२ अथ जलंधरहरमूर्तिध्यानम्-

रक्ताभमयनयनं द्विभुजं च त्रिनेत्रकम् ॥ उपवीतसमायुक्तं सर्वालंकार-

शोभितम् ॥ १ ॥ पादयोःपादुकायुक्तं किंचिद्वैगमनोन्मुखम् ककुडलम्
स्तेस्थितं छत्रं वामे पूर्णकमण्डलम् ॥ २ ॥ सुविकीर्णजटामारंगंगाक्षकट्यां
तम् ॥ कर्णकुण्डलसंयुक्तं हारनूपुरसंयुतम् ॥ ३ ॥ — ॥ द्विभुजं च द्विगतम् ॥
रीटकटकान्वितम् ॥ सर्वालंकारसंयुक्तं कक्षे खड्गसमान्वितम् ॥ १ ॥
कृतांजलिपुटोपेतं हस्ते चक्रं दधं परम् ॥ जलंधरमथ प्रोक्तम् ॥ देवो रक्त-
वर्णः ॥ जलंधरः पीतवर्णः ॥ २ ॥

५३ अथ ब्रह्मशिरश्छेदमूर्तिध्यानम्—

गौरवर्णं त्रिणेत्रं च जटामौलिविराजितम् ॥ ताटं कंकुडलं सव्यवामभृत्यो-
श्च विभूतम् ॥ १ ॥ व्याघ्रचर्मो वरधरं चतुर्भुजसमान्वितम् ॥ वज्रं पर-
शुपूर्वासं वामे ब्रह्मकरोटिकम् ॥ २ ॥ अपरेशूलहस्तं च शेषपुर्वोक्तवत्कुरु ॥
गौरवर्णः ॥ १ ॥

५४ अथ गजासुरसंहारमूर्तिध्यानम्—

स्थित्वाहस्तिशिरस्य दक्षचरणं वामांगदक्षोद्धृतं पुच्छोर्ध्वावृतं चार्ममुद्धृ-
तकरेशूलसिंशृंगोज्ज्वलम् ॥ टंकं कृष्णमृगधरं परकरे भीष्मानेन दुप्रभं वामो-
मातिभयोन्मुखी सुतयुतं सूच्याद्वयहस्तं हरम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

५५ अथ वीरभद्रमूर्तिध्यानम्—

चतुर्भुजं त्रिणेत्रं च जटामकुटसंयुतम् ॥ दक्षिणे खड्गबाणौ च वामे चापं
गदां धरम् ॥ १ ॥ दंष्ट्राकरालवदनं भीमं भैरवगर्जितम् ॥ रुंडमालासमायु-
क्तं पादुकोपरिसुस्थितम् ॥ २ ॥ भद्रकालीसमायुक्तं करालहृदिविन्यसे-
त् ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥ — ॥ दक्षब्रह्मस्वरूपम् ॥ वीरस्य दक्षभागे तु दक्षब्र-
ह्माणमास्थितम् ॥ अजवक्रं दिनयनं शृंगद्वयविभूषितम् ॥ १ ॥ नम-
स्कारांजलिं विप्रं शिवध्यानपरायणम् ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥ २ ॥

५६ अथ हरिहरध्यानम्—

संव्यागे विद्रुमाभं शशधरमकुटं भस्मरुद्राक्षभूपं वामांगं श्यामलभं भाणिम-
कुटयुतं पीतवस्त्रातिशोभम् ॥ सव्ये टंकाभयं स्यादितरकरयुगे शंखकौमोद-
किं स्यात्किंचिच्छालाटनेत्रं विलसतु पुरतः श्रीहरेरर्धदेहम् ॥ १ ॥ सव्ये टंकं पर-

दान्वितम् कसुजलजं सिंधुवेणीसुनद्धं वामार्धे सत्किरीटं रुधिरजलनिर्भया-
चितं पादं वाह्यम् ॥ फालार्धलोचनार्धा कलितसमपदं शुभयज्ञोपवीतं हर्य-
नाशनम् ॥ शंखसंकलशुभकरं सर्वसंपत्कराह्यम् ॥ २ ॥ रक्तवर्ण ईश्वर-
भागः ॥ विष्णुभागः श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५७ अथ अर्धनारीश्वरमूर्तिध्यानम्-

चतुर्भुजं त्रिणेत्रं च शिवांशं दक्षपार्श्वके ॥ वामार्धं वामभागे तु सीमंततिल-
कालकम् ॥ १ ॥ नेत्रार्धं तु ललाटे तु संयुक्तं दक्षिणांशके ॥ दक्षिणे कुण्ड-
लं कर्णे दध्वापेतु पत्रकम् ॥ २ ॥ कठ्यां वा कलितं वामेऽभयटंकौ च दक्षिणे ॥
वरदोत्पलके वामे केयूरकटकान्वितम् ॥ ३ ॥ उमाशितुस्तनं कुर्यात्स्वाहा-
कारयुतं तु वा ॥ श्रोण्यर्धं दक्षिणेशं भोर्व्याघ्रचर्मकृतांबरम् ॥ ४ ॥ उमाधंक-
टिसूत्रं तु चित्रवस्त्रपरिच्छदम् ॥ नूपुरालंकृतं वामे सव्यपादं तु कुंचितम् ॥ ५ ॥
स्वयंप्रवालवर्णः स्यात्सुकृष्णं वामभागकम् ॥ अर्धनारीश्वरं प्रोक्तम् ॥
ईश्वरभागो रक्तवर्णः ॥ देवीभागः श्यामवर्णः ॥ १ ॥

५८ अथ किरातार्जुनमूर्तिध्यानम्-

चतुर्भुजं त्रिणेत्रं च जटामकुटसंयुतम् ॥ सर्वाभरणसंयुक्तं दिव्यांबरस-
मावृतम् ॥ १ ॥ धनुर्बाणयुतं रक्तं कृष्णं परशुसंयुतम् ॥ उपवीतसमायुक्तं
समभंगतनुं कुरु ॥ २ ॥ वामे गौरीसमायुक्तं दक्षिणे त्र्यर्जुनं स्थितम् ॥
- ॥ अर्जुनस्वरूपम् ॥ एकवक्त्रं द्विनयनं जटामकुटसंयुतम् ॥ सर्वाभरणसं-
युक्तं कृतांजलिपुटं स्थितम् ॥ १ ॥ एवं किरातमाख्यातम् ॥ देवो रक्तवर्णः ॥
अर्जुनः श्यामवर्णः ॥ २ ॥

५९ अथ कंकालमूर्तिध्यानम्-

भस्मालेपत्रिपुंड्रं रुचिरमणिलसत्पिच्छकंकालदक्षदं वामे कराब्जे दध-
तमभिलसत्सांद्रसिंदूरशोभम् ॥ - ॥ शूलं कृष्णमृगास्थलं बितकरं बद्धं दु-
हं रं वंदे देवक्रपीश्वरैः पारिवृतं वैष्णवाघचर्मांबरम् ॥ १ ॥ चतुर्भुजं त्रिणेत्रं-
च जटामकुटसंयुतम् ॥ पादयोः पादुकायुक्तं किंचिद्वैगमनोन्मुखम् ॥ २ ॥

सर्वाभरणसंयुक्तं यज्ञसूत्रोत्तरीयकम् ॥ शंखंतु वामकर्णे तु पाक्षिणे नक्रकुण्डलम् ॥ ३ ॥ किंचित्प्रहसितास्यं च नानालीलासमावृतम् ॥ छुरिकां दक्षकट्यां तु दधानं भूतसंयुतम् ॥ ४ ॥ भिक्षान्नमोचनायातमृगपक्ष्यादिसंयुतम् ॥ देवस्य वामपार्श्वे तु महाभूतप्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥ द्विभुजं च द्विनेत्रं च करालवदनान्वितम् ॥ कपालं शिरसि न्यस्य देववामे तु संस्थितम् ॥ ६ ॥ एवं कंकालमाख्यातम् ॥ देवोरक्तवर्णः ॥ भूतः कृष्णवर्णः ॥ २ ॥

६० अथ चंडेशानुग्रहमूर्तिध्यानम्—

चंडेशं पीतवर्णं युगकरसहितं दक्षहस्ते चटंकं वामे कृष्णं दधानं वरकरसहितं पार्वतीवामभागम् ॥ चंडेशस्योत्तमांगे प्रतिनिहितकरं दक्षभागे त्रिनेत्रं सर्वालंकारयुक्तं शशिशकलधरं गंगायुक्तमीडे ॥ १ ॥ — ॥ देवस्य दक्षभागे तु चंडेशं तु प्रकल्पयेत् ॥ देवस्य बाहुमात्रेण चंडेशापामुच्यते ॥ २ ॥ न्यस्तव्यो मत्प्रसादेन चंडेशो भाक्तिसंयुतः ॥ चंडेश्वरं स्वर्णवर्णं बालभूषणभूषितम् ॥ ३ ॥ देवं शिरसि चंडस्य लीलापरिशोभितम् ॥ चंडेशानुग्रहमोक्तम् ॥ ४ ॥ देवः चंडेशश्च पीतवर्णः ॥ २ ॥

६१ अथ विपापहरमूर्तिध्यानम्—

एकवक्त्रं त्रिनयनं जटामकुटसंयुतम् ॥ चतुर्बाहुं सुरकंसमृगं पशुधारिणम् ॥ १ ॥ दक्षहस्ते गरंधृतं वापानोन्मुखं दक्षेणम् ॥ वरदं वामहस्ते तु सर्वालंकारसंयुतम् ॥ २ ॥ देवस्य वामपार्श्वे तु देवीं चैव तु कारयेत् ॥ श्यामां द्विनेत्रां द्विभुजां त्रिभंगीं सव्यापसव्यस्थितकुंचितांग्रिम् ॥ कंठे निषिद्धां स्थितसव्यलंबां चिताकुलामीश्वरस्तुष्टिदात्रीम् ॥ १ ॥ पीतवस्त्रां दिनयनां वांछितार्थफलप्रदाम् ॥ देवोरक्तवर्णाः ॥ देवी श्यामवर्णाः ॥ २ ॥

६२ अथ चक्रदानमूर्तिध्यानम्—

विष्णुस्त्वीशपुरस्थितो जलिकरो देवस्य पादाब्जयोस्तं स्थाप्या शिलसत्सुमाल्यमनिशं पीतांबरकौस्तुभम् ॥ यस्तस्मै दद्यात्परंपशुपतिपभाक्ष इत्याख्यायार्दं कृष्णमृगं वरं च दधत् चक्रप्रदं तं भजे ॥ १ ॥ एकवक्त्रं—

त्रिणेत्रं च जटामकुटसंयुतम् ॥ दधमेणं च परशुं वरं च वैवामके ॥ २ ॥
 दक्षिणे चक्रसंयुक्तं दातृरूपमिहोच्यते ॥ देवस्य वामभागे तु श्यामरूपं सु-
 संस्थितम् ॥ ३ ॥ सर्वाभरणसंयुक्तं पीतवस्त्रोत्तरीयकम् ॥ शंख-
 चक्रसमायुक्तमुत्तरे चांजलिं न्यसेत् ॥ ४ ॥ एवं लक्षणसंयुक्तं विष्णुरूप-
 मिहोच्यते ॥ देवः श्वेतवर्णः ॥ विष्णुः श्यामवर्णः ॥ २ ॥

६३ अथ विघ्नेश्वरवरप्रसन्नमूर्तिध्यानम्-

चतुर्भुजं त्रिणेत्रं च जटामकुटसंयुतम् ॥ अभयं शिरसि न्यस्य वरदं वामह-
 स्तके ॥ १ ॥ लङ्णापरशुसंयुक्तं विघ्नेशो दक्षिणे स्थितः ॥ शयानं दक्षिणं पा-
 दं दधं वामं तुलंबितम् ॥ २ ॥ सर्वाभरणसंयुक्तं श्यामवर्णं सुशोभितम् ॥
 देवस्य वामपार्श्वे तु देवीं प्रहसिताननाम् ॥ ३ ॥ सर्वालंकारसंयुक्तां सव्येतू-
 त्पलधारिणीम् ॥ वामे वरदसंयुक्तां द्विभुजां च त्रिणेत्रकाम् ॥ ४ ॥
 दक्षिणेशयितं पादं दधं वामे तुलंबितम् ॥ एकपीठस्थितां देवीमुमांस्कंदोक्ति-
 वत्कुरु ॥ ५ ॥ विघ्नेशं रक्तवर्णं च किरीटमकुटान्वितम् ॥ नमस्कारां-
 जलिकरं पशांकुशसमन्वितम् ॥ ६ ॥ सर्वलक्षणसंयुक्तं सर्वाभीष्टफल-
 प्रदम् ॥ विघ्नप्रमादमित्युक्तम् ॥ देवो देवी च श्यामवर्णौ ॥ विघ्नेशो
 रक्तवर्णः ॥ ३ ॥

६४ अथ सोमास्कन्दमूर्तिध्यानम्-

उपद्रानुनिभं चतुष्करयुतं केयूरहारादिभिर्दिव्यवस्त्रधरं जटामकुटिनं सं-
 शोभिनेत्रध्रुपम् ॥ वामे गौरियुतं मुखं सप्तभयोर्मध्ये कुमारस्थितिं सोमा-
 स्कंदविभुं मृगाभयवरानटंकं दधानं भजे ॥ १ ॥ सोमास्कंदेश्वरं प्रोक्तं भोग-
 शक्तिसमन्वितम् ॥ चतुर्भुजं त्रिणेत्रं च जटामकुटमण्डितम् ॥ २ ॥ सर्वा-
 भरणसंयुक्तं वरदाभयहस्तकम् ॥ लङ्णाटंकं दधानं च दक्षिणे वामकेऽपि च ॥ ३ ॥
 पत्रं तु वामकर्णे तु दक्षिणे नक्रकुडलम् ॥ उपवीतधरं चैव शयानं वामपादकम् ॥
 ४ ॥ तलंबितं दक्षिणं पादं वामे गौरीसमन्वितम् ॥ तयोर्मध्यगतं स्कंदं सर्वल-
 क्षणसंयुतम् ॥ ५ ॥ सोमास्कंदमिति प्रोक्तं गंगाचंद्रममन्वितम् ॥ सोमास्कंद-

स्यपार्श्वेतुभोगशक्तिश्चवामके ॥ ६ ॥ वीरंतुदक्षिणेपार्श्वेचासीनंवास्थि-
तंतुवा ॥ पंचविंशतिमूर्तीनांसोमास्कंदोमहान्मतः ॥ ७ ॥ उत्सवारंभ-
कालेतुसोमास्कंदोविशेषनः ॥ धरांतुकुमुददेवीवामेवरदसंयुताम् ॥ ८ ॥
शयानंदक्षिणंपादंवामपादंतुलंबितम् ॥ - ॥ स्कंदध्यानम् ॥ बालरूपं
स्थितंस्कंदेदिनेत्रंदिभुजान्वितम् ॥ सरलाब्जधरंहस्तेसर्वाभरणभूषितम्
॥ १ ॥ सोमास्कंदमितिप्रोक्तम् ॥ देवोरक्तवर्णः ॥ देवीश्यामवर्णा ॥
स्कंदोनीलवर्णः ॥ ३ ॥

६५ अथ एकपादमूर्तिध्यानम्-

ध्यायेत्कोटिरविप्रभंत्रिनयनंशीतांशुगंगाधरंहस्तेटकमृगंवराभयकरं-
पादैकयुक्तंविभुम् ॥ शंभोर्दक्षिणवामकक्षभुजयोर्ब्रह्माच्युताभ्यांस्थितंतत्त-
द्वक्षणमायुधैःपरिवृतंहस्तद्वयाढ्यांजलिम् ॥ १ ॥ ब्रह्मांडप्रलयेसुसंस्थितपदं
ब्रह्मांडमध्यस्थितंहोर्वलक्षणसंयुतंपुरहरंपादैकमूर्तीकृतम् ॥ - ॥ एकपादमि-
तिख्यातंसुखासीनम् ॥ रक्तवर्णः ॥ पक्षांतरेभेतवर्णोपिप्रसिद्धः ॥ १ ॥

६६ अथ सुखासीनमूर्तिध्यानम्-

अरुणाभसुभस्मविलेपनधृच्छरणीवरटकंवराभयदम् ॥ अरुणांबरशो-
भितसद्भुजदंशुणेत्रसुखासनरूपमिदम् ॥ १ ॥ चतुर्भुजंत्रिनेत्रंचजटा-
मकुटसंयुतम् ॥ अभयंदक्षिणेहस्तेवरदंवामहस्तके ॥ २ ॥ कृष्णापर-
शुसंयुक्तंवामदक्षिणहस्तयोः ॥ शयानंदक्षिणंपादंदधंवामंतुकुंचितम् ॥ ३ ॥
उमासहितवत्सवंस्कंदगौरैर्विवर्जितम् ॥ सुखासीनमितिप्रोक्तम् ॥
॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

६७ अथ दक्षिणामूर्तिध्यानम्-अथवा व्याख्यान- मूर्तिध्यानम्-

भूतिव्यापांडुरांगशशिशकलधरोज्ञानमुद्राक्षमालावीणापुस्तैर्विराज-
त्करतलकमलोयोगपट्टाभिरामः ॥ व्याख्यापीठेनिपण्णस्सकलमृनिवरैस्ते-
वितःसुप्रसन्नस्सव्यालःकृत्तिवासास्सततमवतुनोदक्षिणामूर्तिरीशः ॥ १ ॥

नारदोजमदग्रिश्चवसिष्ठभृगुदक्षिणे ॥ भरद्वाजशौनकश्चाप्यगस्त्योभार्ग-
वस्तथा ॥ २ ॥ वामभागेविधातव्याःकिन्नरायैस्तुसेविते ॥ कैलास-
पर्वतेतस्मिन्वटवृक्षस्यमूलके ॥ ३ ॥ आसीनंसकलेशंतुशांतरूपमहेश्व-
रम् ॥ दक्षिणामूर्तिमित्युक्तम् ॥ अधोऽपस्मारंशाययेत् ॥ शुभवर्णः ॥ १ ॥

६८ अथ लिङ्गोद्भवमूर्तिध्यानम्-

लिङ्गाकारस्यमध्येतुचंद्रशेखरवत्स्थितम् ॥ नालकाधस्थितं पार्दालिङ्गोद्भ-
वसमन्वितम् ॥ १ ॥ विरिंचिह्नंरूपेणचोर्ध्वगोवामपार्श्वके ॥ दक्षेवराह-
रूपस्यरूपेणाधोगतोहरिः ॥ २ ॥ वामदक्षिणमार्श्वस्थौकृतांजलिसमन्वि-
तौ ॥ स्वरूपेणद्विपादस्थावजविष्णूविभोः परे ॥ ३ ॥ एवंलिङ्गावतारंतु-
सर्वशांतिकरंसदा ॥ — ॥ तुंगांगविस्तृतिनतांसकलंभमानैस्संपन्नचिह्नभुज-
भूषणवर्णभेदैः ॥ शोभान्वितंशुभकरंसकलप्रजानामैश्वर्यसंवपरिवृ-
द्धिकरंविदध्यात् ॥ १ ॥ पक्षांतरेशुभवर्णोपिप्रसिद्धः ॥ १ ॥

६९ अथ शरभमूर्तिध्यानम्-

महामेरुसमाकारमष्टपादंरविप्रभम् ॥ द्वात्रिंशद्बाहुसंयुक्तंसूर्यसोमा-
ग्निलोचनम् ॥ १ ॥ दुर्गाकालद्विपक्षचसुतीक्ष्णघनगर्जितम् ॥ ऊर्ध्वकेशंम
हाबाहुंनानालंकारभूषितम् ॥ २ ॥ वज्रमुष्टचभयं चक्रंशक्तिर्दंडाकुशौ
तथा ॥ खड्गखट्वांगपरशूनक्षमालास्थिशूलकम् ॥ ३ ॥ धनुश्चमुसलं-
चाग्निदधानंदक्षिणैः करैः ॥ वरदंपाशहस्तं चगदांवाणध्वजौतथा ॥ ४ ॥
क्रकचंक्रोटशंखौचखेटं नागं चपंकजम् ॥ कपालं पुस्तकं कुंतं दुर्गाभिलष्टक-
रांबुजम् ॥ ५ ॥ हलं वामेदधानं चभीषणं करंपंकजैः ॥ दंष्ट्रील्लासं महासिं-
हच्छटाच्छटनिपीडितम् ॥ ६ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

अथ द्वात्रिंशद्गणपतिनामानि-(मुद्गलपुराणे)

बालस्तरुणभक्तीचवीरशक्तिर्दिजस्तथा ॥ सिद्धउच्छिष्टविघ्नेशो-
क्षिप्रोहेरं वनामकः ॥ १ ॥ लक्ष्मीगणपतिश्चैव महाविघ्नेश्वरस्तथा ॥
विजयः कल्पनृत्तश्चाप्यूर्ध्वविघ्नेश उच्यते ॥ २ ॥ एकाक्षरोवरश्चैव न्यक्षरः-

क्षिप्रदायकः ॥ हरिद्राख्यश्चैकदंतस्मृष्टिरुदंडनामकः ॥ ३ ॥ ऋणमोच-
नकोदुंदिर्दिमुखस्त्रिमुखस्तथा ॥ सिंहयोगश्चदुर्गाचदेवस्संकटहारकः ॥ ४ ॥
द्वात्रिंशद्विघ्नराजाख्यास्तेपांध्यानमथोच्यते ॥

७० तत्रादौ बालगणपतिध्यानम्—

करस्थकदलीचूतपनसेक्षुकमोदकम् ॥ बालसूर्यमिमं वंदे देवं बालग-
णाधिपम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७१ अथ तरुणगणपतिध्यानम्—

पाशांकुशापूपकपित्त्यजंबूस्वदंतशालीश्रुमपिस्वहस्तैः ॥ धत्ते सदाय-
स्तरुणारुणाभः पायात्सयुष्मांस्तरुणोगणेशः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७२ अथ भक्तगणपतिध्यानम्—

नालिकेराभ्रकदलीगुडपायसधारिणम् ॥ शरच्चन्द्राभवपुपंभजे भक्तग-
णाधिपम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

७३ अथ वीरगणपतिध्यानम्—

वेतालशक्तिशरकार्मुकचक्रस्वङ्गस्वङ्वांगमुद्गरगदांकुशनागपाशाच्च ॥
शूलचक्रंतपरशुध्वजमुद्ग्रहंतं वीरगणेशमरुणंसततं स्मरामि ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७४ अथ शक्तिगणपतिध्यानम्—

आलिङ्ग्य देवीं हरितांगयष्टिपरस्परश्लिष्टकटिप्रदेशम् ॥ संध्यारुणं
पाशसृणीवहंतं भयापहं शक्तिगणेशमीडे ॥ १ ॥ सिंदूरवर्णः ॥ १ ॥

७५ अथ द्विजगणपतिध्यानम्—

यंपुस्तकाक्षगुणदंडकमंडलुश्रीविद्योत्तमानकरभूषणमिंदुवर्णम् ॥ स्तं-
बेरमाननचतुष्टयशोभमानं त्वां यः स्मरेद्विजगणाधिपते सधन्वः ॥ १ ॥
शुभ्रवर्णः ॥ १ ॥

७६ अथ सिद्धगणपतिध्यानम्—

पक्वचूतफलपुष्पमंजरीरिक्षुदंडतिलमोदकैस्सह ॥ उद्ग्रहन्परशुमस्तु-
तेन मथीसमृद्धियुतहेमपिंगल ॥ १ ॥ पिंगलवर्णः ॥ १ ॥

७७ अथ उच्छिष्टगणपतिध्यानम्-

नीलाञ्जदाडिमीवीणाशालिगुंजाक्षसूत्रकम् ॥ दधदुच्छिष्टनामायं
गणेशःपातुमेवकः ॥ १ ॥ प्रकारांतरेण-नारीयोनिरसास्वादलोलुपं
काममोहितम् ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

७८ अथ विघ्नगणपतिध्यानम्-

शंखेक्षुचापकुसुमेपुकुठारपाशचक्रस्वदंतसृणिमंजरिकाशरायैः ॥ पा-
णिभित्तैःपरिसमीहितभूषणश्रीर्विघ्नेश्वरोविजयतेतपनीयगौरः ॥ १ ॥
स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

७९ अथ क्षिप्रगणपतिध्यानम्-

दंतकल्पलतापाशरत्नकुंभांकुशोज्ज्वलम् ॥ बंधूककमनीयाभंध्यायेत्
क्षिप्रगणाधिपम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८० अथ हेंरवगणपतिध्यानम्-

अभयवरदहस्तःपाशदंताक्षमालासृणिपरशुदधानोमुद्रंरंमोदकंच ॥ फल-
मधिगतसिंहःपंचमातंगवक्रोणपतिरतिगौरःपातुहेरंबनामा ॥ १ ॥
गौरवर्णः ॥ १ ॥

८१ अथ लक्ष्मीगणपतिध्यानम्-

विन्नाणशुकबीजपूरकमिलन्माणिक्यकुंभांकुशाक्षपाशंकल्पलतांच-
खड्गविलसज्ज्योतिस्सुधानिर्झरः ॥ श्यामेनाक्षसरोरुहेणसहितदेवीद्वयं-
चांतिकेगोरांगौबरदानहस्तसहितोलक्ष्मीगणेशोवतात् ॥ १ ॥ गौरवर्णः ॥ १ ॥

८२ अथ महागणपतिध्यानम्-

हस्तींद्राननमिदुचूडमरुणच्छायंत्रिणेत्रंरसादाश्लिष्टंप्रिययासपन्नकरया
स्वांकस्थयासंततम् ॥ बीजापूरगदेषुकार्मुकलसच्चक्राञ्जपाशोत्पलव्रीह्य-
स्वविपाणरत्नकलशान्दस्तैर्वहंतंभजे ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८३ अथ विजयगणपतिध्यानम्-

पाशांकुशस्वदंताग्रफलवानाखुवाहनः ॥ विघ्ननिहंतुनरसर्पैरक्तवर्णो
विनायकः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८४ अथ नृत्तगणपतिध्यानम्—

पाशांकुशापूपकूटारदंतचंचत्कराकूमवरांगुलीकम् ॥ पीतप्रभंकल्प-
तरोरधस्थंभजामितृत्तोपपदंगणेशम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८५ अथ ऊर्ध्वगणपतिध्यानम्—

कह्लारशालिकमलेशुकचापबाणदंतप्ररोहकगदीकनकोज्ज्वलांगः ॥
आलिंगनोद्यतकरोहरितांगयष्टचादेव्याकरोतुशुभमूर्ध्वगणाधिपामे ॥ १ ॥
कनकवर्णः ॥ १ ॥

८६ अथ एकाक्षरगणपतिध्यानम्—

रक्तोरक्तांगरागांशुककुसुमयुतस्तुंदिलध्वंद्रमौलिर्नेत्रैर्युक्तस्त्रिभिर्वाभिनकर-
चरणोबीजपूरंदधानः ॥ हस्ताप्राकूमपाशांकुशरदवरदोनागवक्रोहिभू-
पोदेवःपद्मासनस्थोभवतुसुखकरोभूतयेविघ्नराजः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८७ अथ वरगणपतिध्यानम्—

सिंदूराभमिहाननंत्रिनयनंहस्तेचपाशांकुशौविभाणंमधुमत्कपालमनि-
शंसाध्विदुमौलिभजे ॥ पुष्ट्याश्लिष्टतनुध्वजाग्रकरयापमोल्लसद्भस्तयात-
द्योन्याहितपाणिमातवसुमत्पात्रोल्लसत्पुष्करम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८८ अथ त्र्यक्षरगणपतिध्यानम्—

गजेन्द्रवदनंसाक्षाच्चलत्कर्णमुचामरम् ॥ हेमवर्णंचतुर्बाहुंपाशांकुशध-
रंवरम् ॥ १ ॥ स्वदंतदक्षिणेहस्तेसव्येत्वाग्रफलंतथा ॥ पुष्करैर्मोदकं-
चैवधारयंतमनुस्मरेत् ॥ २ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

८९ अथ क्षिप्रप्रसादगणपतिध्यानम्—

धृतपाशांकुशकल्पलतास्वरदध्वबीजपूरयुतः ॥ शशिशकलकलित-
मौलिस्त्रिलोचनोरुणध्वजवदनः ॥ १ ॥ भासुरभूषणदीप्तोबृहदुदरः-
पद्मविष्टरोल्लसितः ॥ विघ्नपयोधरपवनःकरधृतकमलस्सदास्तुमेभूयै ॥ २ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९० अथ हरिद्रागणपतिध्यानम्-

हरिद्राभंचतुर्बाहुंहरिद्रावदनंप्रभुम् ॥ पाशांकुशौधरंदेवंमोदकंदंतमे-
वच ॥ १ ॥ भक्ताभयप्रदातारंवेदेविघ्नविनाशनम् ॥ हरिद्रावर्णः ॥ १ ॥

९१ अथ एकदंतगणपतिध्यानम्-

लंबोदरंश्यामतनुंगणेशंकुठारमक्षसजमूर्ध्वगात्रम् ॥ सलङ्कुदंतमधः-
कराभ्यां वामेतराभ्यांचदधानमीडे ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

९२ अथ सृष्टिगणपतिध्यानम्-

पाशांकुशस्वदंताग्रफलवानाखुवाहनः ॥ विघ्नंनिहतुनश्शोणःसृष्टिद-
क्षोविनायकः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९३ अथ उदंडगणपतिध्यानम्-

कल्हारांबुजबीजपूरकगदादंतक्षुचापंसुमंभिन्नाणोमणिकुंभशालिक-
लशौपाशंसृणिचाब्जकम् ॥ गौरांग्यारुचिरारविंदकरयादेव्यासमालिंगि-
तश्शोणांगश्शुभमातनोतुभजतामुदंडविघ्नेश्वरः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९४ अथ ऋणमोचकगणपतिध्यानम्-

पाशांकुशौदंतजंबुदधानस्फटिकप्रभः ॥ रक्तांशुकोगणपतिर्मुदेस्या-
हणमोचकः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

९५ अथ दुंडिगणपतिध्यानम्-

अक्षमालांकुठारंचरत्नपात्रंस्वदंतकम् ॥ धत्तेकरैर्विघ्नराजोदुंढिनामा
मुदेस्तुनः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९६ अथ द्विमुखगणपतिध्यानम्-

स्वदंतपाशांकुशरत्नपात्रं करैर्दधानोहरिनीलगात्रः ॥ रक्तांशुकोरत्न-
किरीटमालीभूत्यैसदामेद्विमुखोऽणेशः ॥ १ ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥

९७ अथ त्रिमुखगणपतिध्यानम्-

श्रीमत्तीक्ष्णशिखांकुशाक्षवरदान्दक्षेदधानः करैः पाशांचामृतपूर्णकुं-

भमभयं वामे दधानो मुदा ॥ पीठे स्वर्णमयारविंदविलसत्सत्कार्णिकाभासुरे
स्वासीनस्त्रिमुखः पलाशरुचिरो नागाननः पातुनः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९८ अथ सिंहगणपतिध्यानम्—

वीणांकल्पलतामरिचवरदंदक्षेविधत्ते करैर्वामेतामरसंचरत्नकलशंसन्मं-
जरींचामयम् ॥ शृङ्गादंढलसन्मृगेंद्रवदनः शंखेंद्रुगौरः शुभो दीव्यद्रत्ननिभां-
शुकोगणपतिः पायादपायात्सनः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

९९ अथ योगगणपतिध्यानम्—

योगारूढो योगयष्टाभिरामो बालार्कभश्चेद्रनीलांशुकाढ्यः ॥ पाशेक्ष-
क्षान् योगदंढं दधानो पायानित्यं योगविघ्नेश्वरो नः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१०० अथ दुर्गागणपतिध्यानम्—

तप्तकांचनसंकाशश्चाष्टहस्तो महत्तनुः ॥ दीप्तांकुशंशरंचाक्षदंतदक्षे
वह्न्करैः ॥ १ ॥ वामे पाशं कार्मुकं चलतांजंबुदधत्करैः ॥ रक्तांशुकस्म-
दाभूयाद्दुर्गागणपतिर्मुदे ॥ २ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

१०१ अथ संकटहरगणपतिध्यानम्—

बालार्कारुणकांतिर्वामे बालां वहन्नके ॥ लसदिंदीवरहस्तांगौरांगीर-
त्नशोभाढ्याम् ॥ १ ॥ दक्षे कुशवरदानं वामे पाशंचपायसंपात्रम् ॥
नीलांशुकलसमानः पीठे पद्मारुणे तिष्ठन् ॥ २ ॥ संकटहरणः पायात्सं-
कटपूगाद्रजाननो नित्यम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

अथ सप्तदशसुब्रह्मण्यानां ध्यानम्—(शैवागमेश्वरे)

१०२ तत्रादौ ज्ञानशक्तिसुब्रह्मण्यध्यानम्—

एकवक्त्रं द्विनेत्रं च जटामकुटसंयुतम् ॥ श्वेतार्कपुष्पमालंचहेमरत्नकि-
रीटिनम् ॥ १ ॥ चतुर्भुजैर्वज्रशक्तिकुकुटाभयधारिणम् ॥ दिव्यगंधानुलितां-
गंशुक्लयज्ञोपवीतिनम् ॥ २ ॥ शिवशक्तिज्ञानयोगज्ञानशक्तिस्वरूपकम् ॥
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१०३ अथ स्कंदसुब्रह्मण्यध्यानम्-

चतुर्भुजं द्विनेत्रं च श्वेतपद्मासनस्थितम् ॥ कुक्कुटाभयवज्राणि दधत्वर-
दंकरे ॥ १ ॥ किंचित्केशशिखावद्धपुष्पमालाभिरावृतम् ॥ मेख-
लांबरसंघातं रत्नभूषणभूषितम् ॥ २ ॥ धूम्रवर्णप्रभं स्कंदं प्रभामण्डल-
मंडितम् ॥ स्कंदरूपमिदं प्रोक्तम् ॥ धूम्रवर्णः ॥ १ ॥

१०४ अथ अग्निजातसुब्रह्मण्यध्यानम्-

द्विमुखं चाटबाहुं च श्वेतवाश्यामकंदधम् ॥ सुवासनालांखद्गं च स्व-
स्तिकंदक्षिणेकरे ॥ १ ॥ कुक्कुटं खेटकं वज्रमाज्यपात्रं तु वामके ॥ अग्नि-
होत्रविधिदेवमग्निजातस्वरूपकम् ॥ २ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

१०५ अथ सौरभेयसुब्रह्मण्यध्यानम्-

चतुर्वक्राष्टनयनं तु जाटकमलासनम् ॥ कुंचितं वामपादं च सुस्थितं द-
क्षिणपदम् ॥ १ ॥ शक्तयुत्पले पुष्पबाणमभयंदक्षिणेकरे ॥ वज्रं चैक्षु-
धनुश्चूलं च रंदं वामके दधम् ॥ २ ॥ पद्मपुष्पनिभं चैव सौरभेयस्वरूपकम् ॥
पाटलवर्णः ॥ १ ॥

१०६ अथ गांगेयसुब्रह्मण्यध्यानम्-

एकवक्रं त्रिनयनं दाडिमीकुसुमप्रभम् ॥ करंडमुक्कुटोपेतं कुक्कुटध्वज-
धारिणम् ॥ १ ॥ नीलोत्पलधरं वन्देम करारूढमव्ययम् ॥ परशुपूर्णकुंभं
च सव्यहस्ते तु धारिणम् ॥ २ ॥ अराणि कुक्कुटं वामे गांगेयसमरूपकम् ॥
पाटलवर्णः ॥ १ ॥

१०७ अथ शरवणोद्भवसुब्रह्मण्यध्यानम्-

षड्भुजं चैकवदनं बालसूर्यसमप्रभम् ॥ सर्वाभरणसंयुक्तं सिंहस्थं दध-
तं भजे ॥ १ ॥ त्रिनेत्रं भसितोद्भूलं पुष्पबाणेशुकार्मुकम् ॥ खड्गं खेटं च-
वज्रं च कुक्कुटध्वजधारिणम् ॥ २ ॥ शरजन्मसमारूपा तम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१०८ अथ कार्तिकेयसुब्रह्मण्यध्यानम्-

त्रिनेत्रं दशहस्तं च मस्तके विल्वधारिणम् ॥ शक्तिश्चूलं तथा चक्रमं कु-

शाभयमन्यके ॥ १ ॥ वरदंतोभरंपाशंशंखं वज्रं च वामके ॥ मयूरवाह-
नारुढं सर्वाभरणभूषितम् ॥ २ ॥ बालसूर्यप्रतीकाशं कार्तिकेयं शिवात्म-
जम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१०९ अथ कुमारसुब्रह्मण्यध्यानम्—

चतुर्भुजं चैकवक्त्रं करंदमुकुटान्वितम् ॥ शक्तिं चाभयदक्षे सव्ये वरद-
वज्रके ॥ १ ॥ पद्मपुष्पंधरं कंठे देवं बालस्वरूपकम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११० अथ पद्मसुब्रह्मण्यध्यानम्—

शक्तिं शरं च खड्गं च चक्रं पाशाभयौ तथा ॥ कुक्कुटं च धनुः खेटं शंखं ध-
त्ते हलं वरम् ॥ १ ॥ मयूरवाहनोपेतं सर्वलक्षणसंयुतम् ॥ जयाचविजया-
चैव वामदक्षिणपार्श्वयोः ॥ २ ॥ सर्वालंकारसंयुक्तं सर्वाभरणभूषितम् ॥
पद्मसुखं चेति विख्यातम् ॥ रक्तवर्णः ॥

१११ अथ तारकादिसुब्रह्मण्यध्यानम्—

एकवक्त्रं त्रिनयनं गजपृष्ठोपरिस्थितम् ॥ पद्मसुखं चाभयं खड्गं शक्तिं वा-
मेतरेदधम् ॥ १ ॥ खेटकं चाक्षमालां च कुक्कुटं वामहस्तके ॥ तारकारिभजे-
ख्यातम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११२ अथ सेनानीसुब्रह्मण्यध्यानम्—

एकवक्त्रं दिनयनं शंखचक्रवराभयान् ॥ सर्वावरणसंयुक्तं दिव्यगंधानु-
लेपनम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णं प्रभुं चैव शुक्लयज्ञोपवीतिनम् ॥ सुस्मितं चा-
रुषदनं देवसेनापतिभजे ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

११३ अथ गुहसुब्रह्मण्यध्यानम्—

चतुर्भुजं त्रिणेत्रं च हेमरत्नकिरीटिनम् ॥ शूलं वज्रं धरं सव्ये वराभयकम-
न्यके ॥ १ ॥ श्वेतवस्त्रधरं देवं सर्वैषां रक्षणोन्मुखम् ॥ जायया वामपार्श्वे तु कल्या-
णोत्सवविग्रहम् ॥ २ ॥ पादांबुजं हृदिव्यात्वा गुह रूपं समाश्रये ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

११४ अथ ब्रह्मचारिसुब्रह्मण्यध्यानम्—

दिनेत्रं द्विभुजं चैव बालसूर्यधरं प्रभुम् ॥ दक्षभागेंदं हस्तं वज्रवामोरुह-

स्तकम् ॥ १ ॥ सव्यापसव्यपादंतुस्थितंवाकुंचितंतुवा ॥ शिखायज्ञो-
पवीताढ्यमौंजीकौपीनसंयुतम् ॥ २ ॥ मेखलोपरिवह्याणरक्तपद्मोपरि
स्थितम् ॥ दिव्यरूपधरंदेवंब्रह्मचारिणमाश्रये ॥ ३ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११५ अथ देशिकसुब्रह्मण्यध्यानम्-

पङ्क्तुजंचैकवदनंकरंदमकुटान्वितम् ॥ शक्तिहस्तद्वयंचैवजपमाला-
धरंशुभम् ॥ १ ॥ मयूरवाहनारूढंवरभयकरांबुजम् ॥ इत्येवंविधि-
वद्धयायेच्छिवदेवस्यदेशिकम् ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११६ अथ कौंचभेदनसुब्रह्मण्यध्यानम्-

चतुर्भुजंत्रिणेत्रंचस्थितंसिंहासनोपरि ॥ वरदाभयसंयुक्तपुष्पवा-
णेषुकार्मुकम् ॥ १ ॥ मयूरवाहनारूढंनमस्येरक्षणोन्मुखम् ॥ कौंचभेदकर
द्वंद्वकौंचभेदिस्वरूपकम् ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११७ अथ शिखिवाहनसुब्रह्मण्यध्यानम्-

चतुर्भुजंचैकवक्त्रंत्रिणेत्रमभयंवरम् ॥ पाशांकुशंदधंचैवज्वलकेश
शिखंडकम् ॥ १ ॥ इन्द्रनीलरथारूढंरक्तोत्पलसमप्रभम् ॥ चतुर्दशादि
भवनंशिखिवाहनमाचरेत् ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११८ अथ वेलायुधसुब्रह्मण्यध्यानम्-

कल्पद्रुमंप्रणमतांकमलारुणाभंस्कंदंभुजद्विकमनामयमेकवक्त्रम् ॥
कात्यायनीसुतमहंकटिबद्धवामहस्तंचदंडपरदाक्षिणहस्तर्भाडे ॥ १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११९ अथ वीरभद्रध्यानम्-(पांचरात्रे)

नीलवर्णंत्रिणेत्रंचसङ्गबाणधनुर्गदाः ॥ दधतरुंडमालांचपादुकाद्वय-
संयुतम् ॥ १ ॥ दक्षिणपीतवसनंवीरभद्रमुपास्महे ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

१२० अथ स्वर्णाकर्षणभैरवध्यानम्-(तत्कल्पे)

पीतवर्णंचतुर्बाहुंत्रिणेत्रंपीतवाससम् ॥ अक्षयस्वर्णमाणिक्यगणपूरि

तपात्रकम् ॥ १ ॥ अंसाहितमहाशूलचामरंतोमरोद्वहम् ॥ सततंचितयेद
क्त्याभैरवंसर्वसिद्धिदम् ॥ २ ॥ नानाभरणशोभाढ्यमानंदसुखरूपिणम् ॥
मदोन्मत्तं सदानंदं सर्वदेवनमस्कृतम् ॥ ३ ॥ एवं ध्यायेच्चमंत्रज्ञः स्वर्णाकर्षण
भैरवम् ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

१२१ अथ वटुकभैरवध्यानम्—(तत्कल्पे)

विकीर्णलोहितजटत्रिणेत्ररक्तविग्रहम् ॥ शूलकपालपाशंचदमुरुंदध-
तंकरैः ॥ १ ॥ नानारूपैः पिशाचैश्च नानारूपगणैर्वृतम् ॥ श्वानारूढं च निर्वाणं
वटुकं भैरवं भजे ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२२ अथ मल्लारिशिवध्यानम्—(मल्लारिमाहात्म्ये)

मुकुटमणिमयूखश्रेज्जिताशेषरत्नं विमलशशिकलांकुसुंदरं दीवराक्षम् ॥
अनुकृतशशितेजःकुण्डलंचारुहासंप्रकटदशनशोभानिजितानेकहीरम् ॥
॥ १ ॥ अभिनवमणिमुक्ताहारचापेयमालाविषिधकुसुमगुच्छैः शोभि-
वक्षस्थलाढ्यम् ॥ सफणपवनभुगदोदंडभूपाभिरामं करदमरुनिनादैः पूरि-
तयोखगर्भम् ॥ २ ॥ त्रिभुवनभवने शंपीतकौशेयवासंदनुजदहनदक्षप्रफु
रत्नवङ्गहस्तम् ॥ भुजगफणसुगुप्तेर्भूषणैर्न्यस्तभूषणतसुरकिरीटव्याप्तपा
दारविंदम् ॥ ३ ॥ सितहृदयवरपत्रंहारसंभूषितांगपरिवृतमतिघोरैः सप्त
भिः सारमेयैः ॥ कनकगिरिसमाभनैश्चूर्णाभिरामं सकलनिगमगुह्यं नौमिम
ल्लारिदेवम् ॥ ४ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२३ अथ चंडेशध्यानम्—(कारणागमे)

कृष्णसुभद्रचतुराननमिदुचूडं शार्दूलचर्मवसनं जटिलं त्रिणेत्रम् ॥ दं कंच
शूलमभयं जपमालिकांच बिभाणमेकमनसा सततं स्मरामि ॥ १ ॥ रक्तवर्णः १

१२४ अथ पाशुपतास्त्रध्यानम्—(शैवागमे)

चतुर्वक्त्रं चतुर्बाहुंसूर्यकोटिसप्रभम् ॥ संहारांसुमूर्धानं प्रतिवक्त्रं त्रि-
लोचनम् ॥ १ ॥ दीप्तदंताग्रकेशभ्रूश्मश्रुभीमं महाबलम् ॥ शक्तिमुद्र
रशं खासीन्निदधानं सोमसूत्रिणम् ॥ २ ॥ सांगं पाशुपतं राक्षसं भजे पद्मा-
सने स्थितम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२५ अथ खड्गरावणध्यानम्—(पांचरात्रे)

लोहितांगचंद्रमौलिपंचवक्त्रत्रिलोचनम् ॥ घंटांकपालचसृणिमुडंचा
पिकुपाणकम् ॥ १ ॥ खेटखट्वांगशूलानिडमुरुंचतथाभयम् ॥ दधानंरक्त
वसनंभजेहंखड्गरावणम् ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

अथ भैरवाष्टाष्टकध्यानम्—(रुद्रयामले)

इतःपरंप्रवक्ष्यामिशृणुराजन्नशेषतः ॥ अष्टाष्टकमिदंपुण्यंभैरवाणामभी
ष्टम् ॥ १ ॥ पूर्ववद्दर्शतोऽध्यानेऽध्येयं सर्वैः पृथक्पृथक् ॥ ६४ ॥

१२६ तत्रादौ प्रथमाष्टकध्यानम्—

अष्टाष्टकंसुवर्णाभिंश्रिलंडमरुंतथा ॥ पाशांचासिंदधानंचध्यायेत्सर्वाङ्ग
सुंदरम् ॥ १ ॥ कनकवर्णम् ॥ ८ ॥

१२७ अथ द्वितीयाष्टकध्यानम्—

अथद्वितीयकंध्यायेदक्षमालामथांकुशम् ॥ दधानंपुस्तकंवीणांसुश्वे-
तमणिभूषणम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णम् ॥ ८ ॥

१२८ अथ तृतीयाष्टकध्यानम्—

ज्वालांशक्तिंगदांकुंतंदधानं नीलवर्णकम् ॥ ध्यायेत्तृतीयंशुभदमष्टकंशु-
भलक्षणम् ॥ १ ॥ नीलवर्णम् ॥ ८ ॥

१२९ अथ चतुर्थाष्टकध्यानम्—

खड्गंखेटपटसंचदधानंपरशुंतथा ॥ धूम्रवर्णमभिप्रेतंध्यायेदष्टकमा-
दरात् ॥ १ ॥ कुंतंखेटंचपरिघंभिडिवालंतथैवच ॥ धूम्रवर्णम् ॥ ८ ॥

१३० अथ पंचमाष्टकध्यानम्—

पंचमाष्टकमेतद्विश्वेतंस्यात्सुमनोहरम् ॥ श्वेतवर्णम् ॥ १ ॥ ८ ॥

१३१ अथ षष्ठसप्तमाष्टमाष्टकानांध्यानम्—

पीतप्पष्ठमृषीरक्तमष्टमंचतदित्प्रभम् ॥ पंचमाष्टकमेतद्विश्वेतंस्यात्सु-
मनोहरम् ॥ १ ॥ कुन्तादिकंसमंभोक्तंपडारंभ्याष्टमांतकम् ॥ क्रमेण
पीतरक्ततद्विर्णाः ॥ २४ ॥

अथ चतुष्पष्टिभैरवाणां नामानि—

असितांगो विशालाक्षो माताङ्गो मोदकप्रियः ॥ स्वच्छन्दो विघ्नसंतुष्टः—
 खेचरः सचराचरः ॥ १ ॥ रुरुश्चक्रोददंष्ट्रश्चतयैव च जटाधरः ॥ विश्वरूपो-
 विरूपाक्षो नानारूपधरः परः ॥ २ ॥ वज्रहस्तो महाकायो चण्डश्च प्रलयांतकः ॥
 भूमिकंपो नीलकंठो विष्णुश्च कुलपालकः ॥ ३ ॥ मुण्डपालः कामपालः क्रोधो
 वैपिंगलेक्षणः ॥ अभिरूपो धरापालः कुटिलो मंत्रनायकः ॥ ४ ॥ रुद्रः पि-
 तामहाख्यश्चाप्युन्मत्तो वटुनायकः ॥ शंकरो भूतवेतालो त्रिणेत्रस्त्रिपुरां-
 तकः ॥ ५ ॥ वरदः पर्वतावासः कपालः शशिभूषणः ॥ हस्तिचर्मवरधरो-
 योगीशो ब्रह्मराक्षसः ॥ ६ ॥ सर्वज्ञः सर्वदेवेशः सर्वभूतहृदि स्थितः ॥ भी-
 षणाख्यो भयहरस्सर्वज्ञाख्यस्तथैव च ॥ ७ ॥ कालाग्निश्च महारौद्रो
 दक्षिणो मुखरोऽस्थिरः ॥ संहारश्चातिरिक्ताङ्गो कालाग्निश्च प्रियङ्करः ॥ ८ ॥
 घोरनादो विशालाक्षो योगीशो दक्षसंस्थितः ॥ ६४ ॥

इति श्रीमत्सप्तमस्तभूमण्डलमण्डनायमाननिखिलदेशावतंसकर्नाटकजनपदसप्तदधिष्ठानभूत-
 श्रीमन्महीशूरमहासंस्थानमध्ये देदीप्यमानाविकलकलानिधिकुलरुमागतराजक्षितिपा-
 लममुखनिखिलराजाधिराजमहाराजचक्रवर्तिमण्डलानुभूतादिव्यरत्नसिंहासनारूढश्रीम-
 द्राजाधिराजराजपरमेश्वरमौढमतापामतिमवीरनरपतिविरुदेतैवरगंडलोकैकवीरयदुकु-
 लपयःपारावारकलानिधिशंखचक्राङ्कुशकुठारमकरमत्स्यशरभसात्वगडभेरुडधर-
 णीवराहहनुमद्भरुडकठारवाद्यनेकबिरुदांकितमहीशूरपुरवराधीशश्रीकृष्ण-
 राजमहाराजविरचिते श्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे महाकैलासमूर्त्यादिशि-
 वमूर्तिस्वरूपनिरूपणं नाम तृतीयदिव्यनिधिस्तत्पूर्णः ॥ ३ ॥

इति श्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे महाकैलासमूर्त्यादिस्वरूप-
 निरूपणं नाम शिवनिधिस्तत्पूर्णः ॥

इति

श्रो तत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे महाकैलासमूर्त्यादिस्व-
रूपनिरूपणं नामशिवानिधिस्संपूर्णः ॥

श्रीः ।

अथ

श्रीतत्त्वनिधौ—

चतुर्थोऽब्रह्मनिधिः ।

१ अथ चतुर्मुखध्यानम्—(शैवागमे)

चतुर्मुखं चतुर्बाहुं कर्मण्डलवक्षधारिणम् ॥ यज्ञसूत्रोत्तरीयं च जटामकुटसंयुतम् ॥ १ ॥ सव्यहस्ते क्षमालां च वामहस्ते कर्मण्डलम् ॥ क्षुब्धक्षिणहस्ते च पुस्तकं वामहस्ते ॥ २ ॥ अंबुजासनमासीनं ध्यानसंमिलितेक्षणम् ॥ पद्मपत्रदलाग्रभ्रंज्याये देवं चतुर्मुखम् ॥ ३ ॥ पादलवर्णः ॥ १ ॥

२ अथ सरस्वतीध्यानम्—(नृसिंहप्रासादे)

देवी सरस्वती कार्या सर्वाभरणभूषिता ॥ चतुर्भुजा सा कर्तव्या तथैव च समस्थिता ॥ १ ॥ पुस्तकं चाक्षमालां च तस्या दक्षिणहस्तयोः ॥ वामयोश्च तथा कार्ये वैष्णवी च कर्मण्डलुः ॥ २ ॥ समपादा प्रतिष्ठाप्या कार्या सौम्यमुखी सिता ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

अथ पंचब्रह्मणां ध्यानम्—(नृसिंहप्रासादे)

३ तत्रादौ आद्यब्रह्मध्यानम्—

ब्रह्माणंकारयेद्विद्वान्देवं सौम्यं चतुर्मुखम् ॥ बद्धपद्मासनं तुष्टं तथा लज्जाजिनांबरम् ॥ १ ॥ जटाधरं चतुर्बाहुं सप्तहंसस्थस्थितम् ॥ वामन्यस्तेतरकरंतस्यैकंदोर्युगं भवेत् ॥ २ ॥ एकस्मिन् दक्षिणे पाणावक्षमालां तु विभ्रतम् ॥ कर्मण्डलं द्वितीये च सर्वाभरणधारिणम् ॥ ३ ॥ सर्वलक्षणसं-

इति

श्री तत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे महाकैलासमृत्यादिस्व-
रूपनिरूपणं नामशिवनिधिस्संपूर्णः ॥

श्रीः ।

अथ

श्रीतत्त्वनिधौ-

चतुर्थोब्रह्मनिधिः ।

१ अथ चतुर्मुखध्यानम्-(शैवागमे)

चतुर्मुखं चतुर्बाहुं कमण्डलुवक्षधारिणम् ॥ यज्ञसूत्रोत्तरीयं च जटामकु-
टसंयुतम् ॥ १ ॥ सव्यहस्ते क्षमालां च वामहस्ते कमण्डलुम् ॥ क्षुब्धक्षिण-
हस्ते च पुस्तकं वामहस्ते ॥ २ ॥ अंबुजासनमासीनं ध्यानसंमिलितेक्षणम् ॥
पद्मपत्रदलामाभं ध्यायेद्देवं चतुर्मुखम् ॥ ३ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

२ अथ सरस्वतीध्यानम्-(नृसिंहप्रासादे)

देवी सरस्वती कार्या सर्वाभरणभूषिता ॥ चतुर्भुजा सा कर्तव्या तथैव च-
समस्थिता ॥ १ ॥ पुस्तकं चाक्षमालां च तस्या दक्षिणहस्तयोः ॥ वाम-
योश्च तथा कार्ये वैष्णवी च कमण्डलुः ॥ २ ॥ समपादा प्रतिष्ठाप्या कार्या सौ-
म्यमुखी सिता ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

अथ पंचब्रह्मणां ध्यानम्-(नृसिंहप्रासादे)

३ तत्रादौ आद्यब्रह्मध्यानम्-

ब्रह्माणं कारयेद्दिद्वान्देवं सौम्यं चतुर्मुखम् ॥ बद्धपद्मासनं तुष्टं तथा कृ-
ष्णाजिनांबरम् ॥ १ ॥ जटाधरं चतुर्बाहुं सप्तहंसस्थितम् ॥ वामन्य-
स्तेतरकरंतस्यैकंदोर्युग्ममेव ॥ २ ॥ एकस्मिन्दक्षिणे पाणावक्षमालां तु
बिभ्रतम् ॥ कमण्डलुं द्वितीये च सर्वाभरणधारिणम् ॥ ३ ॥ सर्वलक्षणसं-

युक्तंशांतरूपंचपार्थिव ॥ पद्मपत्रदलाग्रार्धध्यानसंमीलितेक्षणम् ॥ ४ ॥

आचार्यःकारयेदेवंचित्रेवावास्तुकर्मणि ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

४ अथ लोकपालब्रह्मध्यानम्-

पद्मपत्रासनस्थश्चब्रह्माकार्यश्चतुर्मुखः ॥ आदित्यवर्णोऽधर्मज्ञस्साक्षसू-
त्रधरस्तथा ॥ १ ॥ रूपपूर्वादितंकार्यसर्वमन्यज्जगत्पतेः ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

५ अथ प्रजापतिब्रह्मध्यानम्-

हंसयानेनकर्तव्यो न च कार्यश्चतुर्मुखः ॥ सावित्रीतस्यकर्तव्यावामोत्सं-
गगताशुभा ॥ १ ॥ ब्रह्मोक्तं परमं रूपं सर्वकार्यप्रजापतेः ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

६ अथ विधिब्रह्मध्यानम्-

विश्वकर्मा तु कर्तव्यस्सूर्यरूपधरः प्रभुः ॥ द्विभुजो दशपाणिश्च तेजो-
मूर्तिधरो महान् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

७ अथ विश्वकर्माब्रह्मध्यानम्-

चतुर्वक्त्रश्चतुष्पादश्चतुर्बाहुः सितान्वरः ॥ सर्वाभरणवाङ्मूर्तिधर्मका-
र्यविदव्ययः ॥ १ ॥ दक्षिणे चाक्षमालादधानं वामे तु पुस्तकम् ॥ मूर्तिमा-
न्यवसायस्तु कार्यो दक्षिणभागतः ॥ २ ॥ वामभागगतं कार्यं मुखं परमरु-
पवत् ॥ कार्योपपन्नकरो मूर्ध्नि विन्यस्तौ च तथा तयोः ३ पाटलवर्णः ॥ २ ॥ ५ ॥

अथ नवप्रजेश्वराणां नामानि- (स्कादे लक्ष्मीनारायणसंहितायाम्)

मरीचिस्त्वं गिराश्चाग्निः पुलस्त्यः पुलहः क्रतुः ॥ कर्दमः कश्यपो दक्षो नयै-
ते ब्रह्मसूनवः ॥ १ ॥ ९ ॥

८ तत्रादौ मरीचिध्यानम्-

आद्यं प्रजेश्वरं नौमिव ब्रह्मणः स संभवम् ॥ अक्षसक्कुण्डिकापाणिजटावल्क-
लभूपितम् ॥ १ ॥ कनकाचलसंकाशं जपंतं प्रणवंपरम् ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

९ अथ अंगिरोध्यानम्-

ऋषिमांगिरसं वंदे त्रिपुंड्रांकितमस्तकम् ॥ अक्षसक्कुण्डिकाहस्तं प्रजे-
शंकनकप्रभम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

१० अथ अत्रिध्यानम्—

अत्रिमरीचितनयंसाक्षसूत्रकमंडलुम् ॥ जटिलंभ्रुलंशांतंश्यामलां-
गंभजेऽनिशम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

११ अथ पुलस्त्यध्यानम्—

पुलस्त्यंशिरसानौमिब्रह्मणोमानसंस्तुतम् ॥ शांतंजितारिपङ्कवर्गमक्षत-
गदंढहस्तकम् ॥ १ ॥ कृष्णाजिनोत्तरीयंचजटिलंपिंगलप्रभम् ॥ पिंगलवर्णः १

१२ अथ पुलहध्यानम्—

तपोनिधिमहंशांतंपुलहंनौमिसंततम् ॥ अक्षमालाकुंडिकांचदधतंय-
नमेचकम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

१३ अथ क्रतुध्यानम्—

क्रतुक्रतुवरोयुक्तं ब्रह्मपिंगणसंस्तुतम् ॥ जटिलंभ्रुलंदंढकमंडलुको-
ज्ज्वलम् ॥ १ ॥ सप्तार्चिरिवभास्वंतंघ्यायेहंतपसानिधिम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१४ अथ कर्दमध्यानम्—

कर्दमंनौमिशिरसापापकर्दमशोपणम् ॥ जटामकुटशोभाढ्यंसंध्या-
भारुणविग्रहम् ॥ १ ॥ अक्षस्रक्कुंडिकाहस्तंचीरकृष्णाजिनांबरम् ॥
सिंदूरवर्णः ॥ १ ॥

१५ अथ कश्यपध्यानम्—

कश्यपंनौमिशिरसामरीचितनयंशुचिम् ॥ प्रणवब्रह्मसंसक्तचित्तं स-
त्कांचनप्रभम् ॥ १ ॥ चीरवल्कलसंवीतंजटामंडलभासुरम् ॥ प्रजासं-
सर्जनोयुक्तमक्षस्रक्कुंडिकाधरम् ॥ २ ॥ कांचनवर्णः ॥ १ ॥

१६ अथ दक्षध्यानम्—

अजवक्रंदिनयनंशृंगद्वयविभूषितम् ॥ नमस्कारांजलिबंधेशिवध्यानप-
रायणम् ॥ १ ॥ स्वायंभुवंचनश्यामंदक्षमध्वरदीक्षितम् ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥ ९

१७ अथ सप्तऋषीणां ध्यानम्—(नृसिंहप्रासादे)

उदासीनास्तोषधीताः कमंडल्वक्षसूत्रिणः ॥ जटिलाभ्रुल्लाशां-

ताआसीनाध्यानतत्पराः ॥ १ ॥ सत्पर्ययोवसिष्ठस्तुकार्योभार्यासमन्वि-
तः ॥-॥ तेषां नामानि ॥ गौतमश्चभरद्वाजोविश्वामित्रोथकाश्यपः ॥
जमदग्निर्वसिष्ठोत्रिस्सप्तवैवस्वतंतरे ॥ १ ॥ ७ ॥

१८ तत्रादौ गौतमध्यानम्-

रहूगणात्मजंशांतंत्रिपुंड्रांकितमस्तकम् ॥ अक्षस्रक्कुंडिकादंडान्द-
धानंगौतमंभजे ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

१९ अथ भरद्वाजध्यानम्-

भरद्वाजंमहाशांतंसुशीलापतिमूर्जितम् ॥ अक्षस्रगदंडहस्तंचमुनिमां-
गिरसंभजे ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

२० अथ विश्वामित्रध्यानम्-

हिरण्यगर्भसदृशंजटामकुटधारिणम् ॥ कुमुदतीपतिंशांतंविश्वा-
मित्रंभजाम्यहम् ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

२१ अथ काश्यपध्यानम्-

ध्यायेन्मरीचितनयंजटावलकलधारिणम् ॥ जपाक्षस्रगधरंपत्नीसहितं
मुनिपुंगवम् ॥ १ ॥ लृण्णवर्णः ॥ १ ॥

२२ अथ जमदग्निध्यानम्-

शांतंजितारिपद्मवर्गंभृगुपुत्रंमहाद्युतिम् ॥ दंडाक्षसूत्रपाणिंचजमदग्निं
नमाम्यहम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२३ अथ वसिष्ठध्यानम्-

तपोनिधिंदयासिंधुंमित्रावरुणसंभवम् ॥ स्रग्दंडपाणिंचरदंवासिष्ठंप्रण-
माम्यहम् ॥ १ ॥ सितवर्णः ॥ १ ॥

२४ अथ अत्रिध्यानम्-

विरिंचितनयंदेवंसाक्षसूत्रकमंडलुम् ॥ अनसूयापतिंशांतमत्रिनिष्क-
ल्मपंभजे ॥ १ ॥ असितवर्णः ॥ १ ॥ ७ ॥

२५ अथ धर्मादिचतुष्टयध्यानम्—(नृसिंहप्रासादे)

धर्मोज्ञानंचवैराग्यमैश्वर्यंचतथैवहि ॥ सितारुणंपीतरुष्णंसिंहरूपाः
प्रकीर्तिताः ॥ १ ॥ ४ ॥

२६ अथ धर्मादिचतुष्टयाभिमानिदेवताचतुष्टयध्यानम्—(पांचरात्रे)
यमवायुशिवेंद्राश्वत्थेयाधर्मादिदेवताः ॥ (एतेपांलक्षणानिदिक्पालेषु
द्रष्टव्या ४ निधौ) ॥ ४ ॥

२७ अथ अधर्मादिचतुष्टयध्यानम्—(पांचरात्रे पाप्मसंहितायाम्)
आशामुतावतीष्वेवपुरुषारूतयस्थिताः ॥ चतुर्भुजास्सिंहवक्रास्सित
पूर्वारुणाःपरे ॥ १ ॥ हस्ताभ्यामाभिमुख्याभ्यांरचितांजलिसंपुटाः ॥
अपराभ्यांचविभ्राणाःकराभ्यांयोगपीठकौ ॥ २ ॥ मुखेऽश्वेतवर्णाः ॥
शरीरेरुणवर्णाः ॥ ४ ॥

२८ अथ अधर्मादिचतुष्टयाभिमानिदेवताचतुष्टयध्यानम्—
(पांचरात्रे पाप्मसंहितायाम्)
अधर्माधिपतिर्निर्ऋतिः ॥ अज्ञानाधिपतिर्दुर्गा ॥ अवैराग्याधिपतिः
कामः ॥ अनैश्वर्याधिपतिःरुद्रः ॥ अपूजिताअधर्माद्यादातारस्तेतथाविधाः ॥
निर्ऋतिश्चैवदुर्गाचकामोरुद्रस्तथैवच ॥ १ ॥ (एतेपांस्वरूपाणितत्तन्मूर्तिल-
क्षणे पूर्वमुक्तानिवक्ष्यतेचक्रमेण ४-५-२-५ निधौ) ॥ (रुद्रःआर्द्रा-
नक्षत्रदेवतावत्) दुर्गारौद्रिवत्सरदेवतावत्) ॥ ४ ॥

२९ अथ पुण्यपुरुषलक्षणम्—(कारणार्गमे)
सिंहासनेसमासीनंस्वर्णवर्णकिरीटिनम् ॥ गीर्वाणमुतपादाब्जपुण्यं
हृदिविभावये ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

३० अथ पापपुरुषध्यानम्—(पांचरात्रे)
ब्रह्महत्याशिरस्कंचस्वर्णस्तेपतुजद्वयम् ॥ सुरापानहृदापुक्तंगुरुतल्पक
दिद्वयम् ॥ १ ॥ तत्संयोगिपदद्वद्वमंगप्रत्यंगपातकम् ॥ उपपातकरोमाणंपिंगमू
श्मश्रुलोचनम् ॥ २ ॥ खड्गचर्मपरंरुष्णंकुक्षीपापंविचिंतयेत् ॥ रुष्णवर्णः १

३१ अथ ब्रह्मास्त्रध्यानम्-(तत्कल्पे)

सव्येनारोन्पीडयंतं गदया चोचरेण तु ॥ दीर्घजिह्वं पीतवस्त्रं स्मरामिव ग-
लामुखम् ॥ १ ॥ पीतवर्णः प्रसिद्धः ॥ १ ॥

अथ वेदचतुष्टयस्वरूपम्-(तृप्तिहोत्रासादे)

३२ तत्रादौ ऋग्वेदस्वरूपम्-

ऋग्वेदश्चेतवर्णस्स्याद्विभुजो रासमाननः ॥ अक्षमालाधरः सौम्यः
पीतो व्याख्यापनो यतः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ ३ ॥

३३ अथ यजुर्वेदस्वरूपम्-

अजात्यः पीतवर्णस्स्याद्यजुर्वेदोक्षसु प्रधृतः ॥ वामे कुलिशपाणिस्तुभू-
तिदोर्मंगलमदः ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

३४ अथ सामवेदस्वरूपम्-

नीलोत्पलदलाभासः सामवेदो हयाननः ॥ अक्षमालान्वितो दक्षे वामे कुं-
भधरस्मृतः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

३५ अथ अथर्वणवेदस्वरूपम्-

अथर्वणाभिधो वेदो धवलो मर्कटाननः ॥ अक्षमालान्वितो वामे दक्षे कुं-
भधरस्मृतः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

अथ ऋगादिवेदपत्नीनां स्वरूपाणि-(स्कांदिलक्ष्मीनारायणसंहितायाम्)

३६ तत्रादौ ऋग्वेदपत्नीसामिधेनोस्वरूपम्-

मयूरास्याशुभ्रवर्णा कटकद्वयभूषिता ॥ हस्ताभ्यां दधतः पिप्रं पीतवस्त्र-
मनूपमम् ॥ १ ॥ सामिधेनी समाख्याता ॥ शुभ्रवर्णा ॥ १ ॥

३७ अथ यजुर्वेदपत्नीसृगास्वरूपम्-

सृगापालक्षणं शृणु ॥ रक्तवर्णा विशालाक्षी पद्महस्ता रुशोदरी ॥ १ ॥
रक्तवर्णा ॥ १ ॥

३८ अथ सामवेदपत्नीकुहूस्वरूपम्-

पूर्णे दुवदनाशुभ्राशुभ्रवर्णा विभूषिता ॥ सव्ये शुकंतथा दक्षे धान्यमंजरी
कांतथा ॥ १ ॥ दधाना सा कहुर्दधी ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

३९ अथ अथर्वणवेदपत्नीसमित्स्वरूपम्—

समिलक्षणमुच्यते ॥ सूकरास्याचकोराक्षीचंपकाभासितांशुका ॥ १ ॥

भुजैश्चतुर्भिस्संधत्तेसुकुसुवौकमलघटम् ॥ कनकवर्णा ॥ १ ॥

४० अथ चतुर्वेदाभिमानिनांगोत्राधिदैवतानांस्वरूपाणि—(हेमा-
द्रौदानकांडे)

ऋग्वेदस्यात्रेयंगोत्रंसोमदैवंविदुर्बुधाः ॥ काश्यपंचयजुर्वेदंरुद्रदैवंतुतं-
विदुः ॥ १ ॥ सामवेदोपिगोत्रेणभरद्वाजःपुरंदरः ॥ अधिदैवंविजानीयाद्वैतानं-
स्यादथर्वणे ॥ २ ॥ ब्रह्मदैवंविजानीयाद्रूपाण्यस्यशृणुष्वभो ॥ (ऋग्वेदाभिमा-
नीसोमःनवग्रहस्थचंद्रवत् ५ नि०) ॥ (यजुर्वेदाभिमानीरुद्रःसूर्यप्रत्यधिदे-
वतावत् ५ नि०) ॥ (सामवेदाभिमानींद्रःबृहस्पतिप्रत्यधिदेवतावत् ५ नि०) ॥
(अथर्वणवेदाभिमानीब्रह्माब्रह्मस्पतिप्रत्यधिदेवतावत् ४ नि०) ॥ १ ॥

४१ अथ आयुर्वेदस्वरूपम्—(नृसिंहपासादे)

आयुर्वेदोहरिद्राभोवानरास्योविशालदृक् ॥ अक्षसूत्रंसुधाकुंभंवि-
भ्रदारोग्यदोभृशम् ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

४२ अथ आयुर्वेदाभिमानिधन्वंतरिध्यानम्—(भागवते)

अथोदधेर्मध्यमानात्काश्यपैरमृतार्थिभिः ॥ उदतिष्ठन्महाराजपुरुषः
परमाद्भुतः ॥ १ ॥ दीर्घपीवरदोर्दंडःकंबुग्रीवोरुणेश्वरः ॥ श्यामलस्तरुणः
स्रग्वीसर्वाभरणभूषितः ॥ २ ॥ पीतवासासमहोरस्कास्तुमृष्टमणिकुंडलः ॥
नीलकुंचितकेरांतसुभगर्षिस्तहविक्रमः ॥ ३ ॥ अमृताऽऽपूर्णकलशंविभ्रद्व-
लयसंयुतः ॥ सवैभगवतस्साक्षाद्विष्णोरंशांशसंभवः ॥ ४ ॥ धन्वंतरि-
स्याद्विख्यातआयुर्वेददृगिज्यया ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥—॥ प्रकारांतरम्—
(आयुर्वेदतंत्रे) ॥ अरिजलजललूकारत्नपीयूषकुंभप्रकटितकरकांत-
कांतपीतांबरद्वयः ॥ सितवसनविराजन्मौलिरारोग्यदायीशतमखमणि-
वर्णःपातुधन्वंतरिर्नः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥—॥ प्रकारान्तरम्—
(मंत्रागमे) शंसं चक्रेजलकांदधदमृतघटं चापिदोभिर्भुजैस्सूक्ष्मं
स्वच्छंदहयंकुशपरिविलसन्मौलिमंभोजनेत्रम् ॥ कालांभोदोज्ज्वलांगं

कदितटविलसच्चारुपीतांवरार्थवेधन्वंतरितंनिखिलगदवनव्रातदावाशि-
लीलम् ॥ १ ॥—॥ प्रकारान्तेणध्यानम्—(वैद्यशास्त्रे) ॥ शंसंचक्रमुपर्य
धस्यकरयोर्दिव्यौषधिदक्षिणेवामेनान्यकरेणनिर्मलसुधाकुण्डंजलूकावलिम्
॥ विन्नाणःकरुणाकरशुभ्रकरस्सर्वामयध्वंसकरस्सर्वतेदुरितंछिननुभग-
वान्धन्वंतरिस्संततम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४३ अथ धनुर्वेदस्वरूपम्—(नृसिंहभासादे)

पीनवर्णोधनुर्वेदःपिकवक्रोमहत्तनुः ॥ धनुर्वाणधरोरीद्रोमस्तकेकपि-
लाजटाः ॥ १ ॥ पीनवर्णः ॥ १ ॥

४४ अथ धनुर्वेदाभिमानोद्देवताध्यानम्—(नृसिंहभासादेमयूखेच)
श्वेतहस्तिसमारुह्यकुण्डलमत्करम् ॥ मह्यनेत्रपीतानमिंद्रंदिपिशा-
चये ॥ १ ॥ पीनवर्णः ॥ (शुक्रप्रत्यभिदेवतावत् ५ नि०) ॥ १ ॥

अथ वेदपङ्गस्वरूपाभिमानिदेवतास्वरूपाणि—(नृसिंहभासादे)

४५ तत्र शिक्षास्वरूपम्—

शिक्षाशुभाक्षयकराज्ञानमृद्रानमन्विता ॥ स्पक्षसुग्रामकुण्डाचपद्रु-
जादंष्ट्रपंकजा ॥ १ ॥ शुभवर्णा ॥ १ ॥

४६ अथ शिक्षाभिमानिदेवताप्रजापतिध्यानम्—

हंसवानेतरतंघ्योनचकाशंधनुर्मुगः ॥ सावित्रीतम्यकनंत्वावामोत्त-
मगताशुभा ॥ १ ॥ समोऽक्षपद्मंरुपंमवंकाशंप्रजापतेः ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥
(पंचममसुप्रजापतिव्रतवत् २ नि०) ॥ १ ॥

४७ अथ कल्पस्वरूपम्—

कल्पस्तुतुमुदात्तगवादायमाग्यामहोदरः ॥ कुटारंदराजहस्ताभि-
गताकुण्डलान्वितः ॥ १ ॥ कुमुदवर्णः ॥ १ ॥

४८ अथ कल्पाभिमानित्रयध्यानम्—(भैरवगणे)

धनुर्मुगंवनुर्बाहुंरुमंडलंरुक्मिणम् ॥ दक्षमुखांनगीचंचजटामकुट-
मंनुतम् ॥ १ ॥ महत्संज्ञेक्षमात्मांचदधंरुपादेकमंडलम् ॥ सुवंदक्षिणहस्तंरुक्मिणम्

पुस्तकं वामहस्तके ॥ २ ॥ अंबुजासनआसीनं ब्रह्माणं हसनोन्मुखम् ॥
॥ पादलवर्णः ॥ (त्रिमूर्त्यर्तगतब्रह्मवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

४९ अथ व्याकरणस्वरूपम्—

सितं व्याकरणं ज्ञेयं मयूराभसटोदरम् ॥ वीणाकरान्वितं दिव्यं दिव्यवस्त्र-
विभूषितम् ॥ १ ॥ शुभवर्णम् ॥ १ ॥

५० अथ व्याकरणाभिमानिसरस्वती ध्यानम्—(हेमाद्रौ)

दोर्भिर्युक्ता चतुर्भिस्स्फटिकमणिमयी मक्षमालां दधाना हस्तेनैकेन पद्मं सि-
तमपि च शुक्लं पुस्तकं चापरेण ॥ भासाकुंदे दुःखं स्फटिकमणिनिभा भासमा-
ना समाना समेवाग्देवतेयं निवसतु वदने सर्वदा सुप्रसन्ना ॥ १ ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

५१ अथ निरुक्तस्वरूपम्—

इंदुवन्निर्मलं शांतं बकवक्त्रं लशोदरम् ॥ पाशपंकजसंयुक्तं साक्षसूत्रं-
सपुस्तकम् ॥ १ ॥ निरुक्तमिति निर्णीतम् ॥ शुभवर्णम् ॥ १ ॥

५२ अथ निरुक्ताधिदेवतावरुणस्वरूपम्—(मयूखे)

नागपाशधरो रत्नभूषणः पद्मिनीप्रियः ॥ वरुणो ब्रुपतिस्स्वर्णवर्णो मकर-
वाहनः ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ (दिक्पालान्तर्गतवरुणवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

५३ अथ छंदस्वरूपम्—

जपाकुसुमसंकाशं छंदो ज्ञेयं विचक्षणैः ॥ चकोरास्यं जपापुष्पं शक्तिं-
विभ्रच्छिखान्वितम् ॥ १ ॥ लोहकुण्डलकोपे तं प्रवालकृतभूषणम् ॥
रक्तवर्णम् ॥ १ ॥

५४ अथ च्छंदोभिमान्यदिति देवतास्वरूपम्—(शैवागमे)

अदितिः पीतवर्णा च सुकुसुमाक्षकमंडलून् ॥ दधाना शुभदामे स्याद्देव-
माता यशस्विनी ॥ १ ॥ पीतवर्णा ॥ (पुनर्वस्वाधिदेवतावत् ५ नि०) ॥ १ ॥

५५ अथ ज्योतिषस्वरूपम्—

ज्योतिषं च विद्यालस्य मिद्रगोपनिभं शुभम् ॥ अक्षसूत्रं जपां विभ्रच्छस्त-
योर्दक्षवामयोः ॥ १ ॥ रक्तवर्णम् ॥ १ ॥

५६ अथ ज्योतिषाभिमानिहरिस्वरूपम्-(पांचरात्रे)

हरिःकनकवर्णःस्याच्छंखचक्रगदाब्जभूत् ॥ कनकवर्णः ॥ (चतुर्विंशतिमूर्तिस्थहरिवत् २ नि०) ॥ १ ॥

५७ अथमीमांसाशास्त्रस्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

सोमकीर्तिसमाभासमीमांसाशास्त्रमुत्तमम् ॥ अक्षसूत्रंदधदक्षेसुधापूर्णघटंपरे ॥ १ ॥ श्वेतवर्णम् ॥ १ ॥

५८ अथ मीमांसाधिदेवतासोमस्वरूपम्-(शैवागमे)

श्वेतःश्वेतांबरधरोदशाश्वःश्वेतभूषणः ॥ गदापाणिर्द्विबाहुश्चकर्तव्यो-
वरदःशशी ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ (नवग्रहस्थचंद्रवत् ५ नि०) ॥ १ ॥

५९ अथ न्यायशास्त्रस्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

अतसीपुष्पसंकाशोन्यायोज्ञेयोविपश्चिता ॥ सिंहास्योदक्षिणेशूत्र-
ध्वजंवामकरेदधत् ॥ १ ॥ नीलवर्णम् ॥ १ ॥

६० अथ न्यायशास्त्राभिमानिवायुस्वरूपम्-(शैवागमे)

धावद्धरिणमारूढं द्विभुजं ध्वजधारिणम् ॥ वरदानकरंधूम्रवर्णवायुमहं
भजे ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः ॥ (पंचभूतस्थवायुवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

६१ अथ धर्मशास्त्रस्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

धर्मशास्त्रं सितं शांतं चारुवक्त्रं कुशासनम् ॥ मुक्ताजपाक्षधृक् दक्षेतुला
हस्तंतुवामतः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णम् ॥ १ ॥

६२ अथ धर्मशास्त्राभिमानिधर्मपुरुषस्वरूपम्-(हेमाद्रौदानकांडे)

चतुर्वक्त्रश्चतुर्बाहुश्चतुष्पाच्चसितांबरः ॥ सर्वाभरणवान् श्वेतो धर्मः
कार्यो विजानता ॥ १ ॥ दक्षिणे चाक्षमालास्यात्तस्य वामेतु पुस्तकम् ॥
वराभययुतः कार्यः ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

६३ अथ पुराणस्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

पुराणं चंपकाभासं शुक्लवक्त्रं चतुर्दिलम् ॥ अक्षसूत्राभयं ज्ञेयं नानाभ-
रणभूषितम् ॥ १ ॥ चंपकवर्णम् ॥ १ ॥

६४ अथ पुराणाधिदेवतास्वायंभुवमनुस्वरूपम्—(शैवागमेसिद्धा०)

आद्यःस्वायंभुवोब्रह्मपुत्रोमनुरितिस्मृतः ॥ श्वेतवर्णः ॥ (अन्यत्सर्वं १४ मनुषुद्रष्टव्यम् ४ नि०) ॥ १ ॥

६५ अथ इतिहासस्वरूपम्—(नृसिंहप्रासादे)

इतिहासःकुशाभासःसूकरास्योमहोदरः ॥ अक्षसूत्रंघटंविभक्तपंक-
जावरणान्वितः ॥ १ ॥ दूर्वाश्यामवर्णः ॥ १ ॥

६६ अथ इतिहासाधिदेवताप्रजापतिस्वरूपम्—(नृसिंहप्रासादे)

हंसयानेनकर्तव्यो न च कार्यं धत्तुर्मुखः ॥ सावित्रीतस्यकर्तव्यावामोत्सं-
गताशुभा ॥ १ ॥ ब्रह्मोक्तं परमं रूपं सर्वकार्यप्रजापतेः ॥ पादलवर्णः ॥
(पंचब्रह्मस्थप्रजापतिब्रह्मवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

६७ अथ भरतशास्त्रस्वरूपम्—(नृसिंहप्रासादे)

नृत्तशास्त्रमिदं रम्यं मृगवक्त्रं जटाधरम् ॥ अक्षसूत्रं त्रिशूलं च बिभाणं च-
त्रिलोचनम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णम् ॥ १ ॥

६८ अथ भरतशास्त्राभिमान्युमामहेश्वरस्वरूपम्—(कारणागमे)

धवलाभसुखासनदेवियुतं मृगशिशुदं कवराभयहस्तम् ॥ सुमुखीकृत-
मुत्पलद्वयवरदमुमयासहे देवस्वरूपमिदम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

६९ अथ पांचरात्रशास्त्रस्वरूपम्—(नृसिंहप्रासादे)

पांचरात्रातिथंशास्त्रं लावण्यवृषवाहनम् ॥ अक्षसूत्रं हलं विभज्जनमा-
लाविभूषितम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णम् ॥ १ ॥

७० अथ पांचरात्रशास्त्राभिमानिसंकर्षणस्वरूपम्—(भट्टभास्करीये)

वासुदेवस्वरूपेण कार्यः संकर्षणः प्रभुः ॥ स तु शुक्रवपुः कार्यो नीलवासा-
यदूतमः ॥ १ ॥ गदास्थाने च मुसलं च क्रस्थाने च लांगलम् ॥ दक्षोर्ध्व-
करेशास्त्रः दक्षाधः करे मुसलं वामाधः करेशाङ्गं वामोर्ध्वकरे लांगलम् ॥ १ ॥
श्वेतवर्णः ॥ व्यूहमूर्तिवत् २ नि०) ॥ १ ॥

७१ अथ पाशुपतशास्त्रस्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

शास्त्रं पाशुपतशुभ्रं व्यालवक्रं कृशोदरम् ॥ सूत्रपात्रधरं भूमिं व्यावच-
मांबरवृतम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णम् ॥ १ ॥

७२ अथ पाशुपतशास्त्राभिमानिरुद्रस्वरूपम्-(मयूखे)

पंचवक्रोष्णारूढः प्रतिवक्रं त्रिलोचनः ॥ वरदाभयशूलाक्षसूत्रधृक्प-
रमेश्वरः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ (सूर्यप्रत्यभिदेवतावत् ५ नि०) ॥ १ ॥

७३ अथ पातंजलशास्त्रस्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

पातंजलाभिधरं कंसर्पवक्रं सुतेजसम् ॥ अक्षसूत्रं पाताकां च दधत् कुंड-
लान्वितम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णम् ॥ १ ॥

७४ अथ पातंजलाधिदेवताऽनंतस्वरूपम्-(अनंतवतकल्पे)

नवाग्रपल्लवाभासं पिङ्गभूश्मश्रुलोचनम् ॥ दक्षिणोर्ध्वकरेपमं शंख-
तस्याप्यधःकरे ॥ १ ॥ चक्रमूर्ध्वकरे वामे गदां तस्याप्यधःकरे ॥ विभक्तपुण्ड-
रीकाक्षं फणासतान्वितं भजे ॥ २ ॥ गोमूत्रवर्णः ॥ १ ॥

७५ अथ सांख्यशास्त्रस्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

सांख्यतत्कपिलं बभ्रुवक्रमुज्ज्वलकुंडलम् ॥ जाप्यदंडधरं दीर्घनख-
लोभजदाधरम् ॥ १ ॥ कपिलवर्णम् ॥ १ ॥

७६ अथ सांख्यशास्त्राभिमानिकपिलस्वरूपम्-

(पांचरात्रे मंत्राध्याये)

श्रेयद्विवाकरसमानतनुं सहस्रसूर्योरुदीधितिभिरासतमस्तलोकम् ॥
ज्ञानासयां कितकरं कपिलं च दत्तं च्यायेदजादिसमिति प्रतिबोधयंतम् ॥ १ ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७७ अथ चतुष्पाष्टिकलानां नामानि-(शिवतत्त्वरत्नाकरे)

वेदास्सर्वे सवेदांगद्विहासस्तथागमः ॥ न्यायशास्त्रं तथा काव्यमलंका-
रश्चनाटकम् ॥ १ ॥ कवित्वं कामशास्त्रं च द्यूतनैपुण्यमित्यपि ॥ देशभा-
षापरिज्ञानं लिपिज्ञानं लिपिक्रिया ॥ २ ॥ तथा सप्तस्तोत्राधानं स्वरशास्त्रं-

चवाचकम् ॥ सामुद्रिकंचशकुनंपरीक्षारत्नसंततेः ॥ ३ ॥ तथास्वर्णप-
रीक्षाचतथातुरगलक्षणम् ॥ गजशास्त्रंमञ्जुविद्यापाककर्मततःपरम् ॥ ४ ॥
दशदोहलवियाभवादोगंधकसंभवः ॥ घातुवादःखनीवादोरसवादस्ततः-
परः ॥ ५ ॥ अग्निस्तंभोजलस्तंभोप्यसिस्तंभनमेवच ॥ वायुस्तंभस्त-
थावश्यंमोहनाकर्षणेतथा ॥ ६ ॥ उच्चाटनंचविद्वेषोमारणंकालवंच-
नम् ॥ वाणिज्यंपाशुपाल्यंचरूपिरासवकर्मच ॥ ७ ॥ लावुकायोधन-
प्रौढिर्मपयुद्धेषुकौशलम् ॥ रतिकौशलमाखेटोप्यदृश्यकरणीतथा ॥ ८ ॥
चित्रलोहाश्ममृद्वारुवेणुचर्मावरक्रियाः ॥ तथैवयूतकरणीचोरकर्मांज-
नंतथा ॥ ९ ॥ मंत्रौषधोस्तथासिद्धिस्वरदृष्टयोस्तुवंचने ॥ जलपुव-
नवाक्सिद्धिबुटिकासिद्धयस्तथा ॥ १० ॥ तथैवपादुकासिद्धिरिंद्रजा-
लंततःपरम् ॥ विद्यामहेंद्रजालेनचतुष्पट्टिर्मताइयाः ॥ ११ ॥ (श्रीविष्णु-
भागवते १० स्क० पूर्वा० ४५ ध्या० ३६ श्लो० व्या० श्रीधरीये,
शुक्रनेतौ ४ ध्याये च प्रकारान्तरेणापिदृश्यन्ते)

अथ पंचभूतस्वरूपाणि—(शैवागमे)

७८ तत्रादौपृथ्वीदेवतास्वरूपम्—

ध्यायेन्महीशुक्लवर्णादिव्याभरणभूयिताम् ॥ चतुर्भुजांसौम्यतनुंचंडां-
शुसदृशांबराम् ॥ १ ॥ अधश्चोर्ध्वरत्नपात्रंकराभ्यांसस्यभाजनम् ॥ दक्षि-
णाभ्यांतथावामकराभ्यांसरसीरुहम् ॥ २ ॥ ओषधीपूरितपात्रंदधानां-
सुमुखांबुजाम् ॥ दिङ्नागानांचतुर्णांचपृष्ठारूढांचतुर्भुजाम् ॥ ३ ॥
सर्वसस्यालयांशुभ्रांभूदेवींशरणंभजे ॥ शुभ्रवर्णा ॥ १ ॥

७९ अथ अब्देवतास्वरूपम्—

आदर्शतलसंकाशालोकसंजीविनीशुभाः ॥ माधुर्यगुणसंयुक्ताःसर्वालं-
कारशोभिताः ॥ १ ॥ स्त्रीरूपधारिणीःशुभाःभुजद्वयविराजिताः ॥
दधानाःपाशकलशौसदामकरवाहनाः ॥ २ ॥ मुक्ताभूयितसर्वांगिरपः
संचितयेन्मुदा ॥ शुभ्रवर्णाः ॥ १ ॥

८० अथ तेजोदेवतास्वरूपम्-

अग्निःसुवर्णवर्णागंसत्तार्चिषमनामयम् ॥ मेपास्तुदंसतहस्तस्वाहादेवी-
समन्वितम् ॥ १ ॥ शक्तयाथायुधसंपन्नहस्तं ध्यायेद्विभावसुम् ॥
कनकवर्णः ॥ १ ॥

८१ अथ वायुदेवतास्वरूपम्-

धावद्धरिणमास्तुदंदिभुजं ध्वजधारिणम् ॥ वरदानकरं धूम्रवर्णं वायुमहं-
भजे ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः ॥ १ ॥

८२ अथ आकाशदेवतास्वरूपम्-

ध्यायाभिगगनं नीलं नीलांबरधरं विभुम् ॥ चंद्रार्कहस्तं दिभुजं सविभ्र-
णभूषितम् ॥ १ ॥ नीलवर्णम् ॥ १ ॥

अथ दशदिक्स्वरूपम्-(नृसिंहासादे)

८३ तत्रादौ पूर्वदिक्स्वरूपम्-

पूर्वागजगताबालारक्तवर्णाहिदिग्भवेत् ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

८४ अथ आग्नेयदिक्स्वरूपम्-

कारंढगावृहत्कायापमाता पूर्वदक्षिणा ॥ पद्मवर्णा ॥ १ ॥

८५ अथ दक्षिणदिक्स्वरूपम्-

गृध्रस्थादक्षिणा पीता गृध्रास्याप्राप्तयौवना ॥ पीतवर्णा ॥ १ ॥

८६ अथ निर्ऋतिदिक्स्वरूपम्-

उष्ट्रगारुण्यपीता चतुर्णीयाम्यपश्चिमा ॥ हरिद्वर्णा ॥ १ ॥

८७ अथ पश्चिमदिक्स्वरूपम्-

युवतिः दिभुजारुण्यपश्चिमा तुरगस्थिता ॥ लुण्णवर्णा ॥ १ ॥

८८ अथ वायव्यदिक्स्वरूपम्-

आसन्नपतिकानीलाधनुर्वदनतत्परा ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

८९ अथ उत्तरदिक्स्वरूपम्-

श्वेताननातथारक्ताक्रुद्धा भवति चोत्तरा ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

९० अथ ईशानदिक्स्वरूपम्—

अतिवृद्धावृषस्थाचशुक्लापूर्वोत्तराभवेत् ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

९१ अथ ऊर्ध्वदिक्स्वरूपम्—

ऊर्ध्वागगनसन्निभा ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

९२ अथ अधोदिक्स्वरूपम्—

अधस्थापृथिवीतुल्या ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

९३ अथ अष्टनागस्वरूपाणि—(नृसिंहप्रासादे)

अनंतोवासुकिश्चैवतक्षककोटपद्मकाः ॥ महापद्मश्चशंखश्चकुलिको-
ष्टौकुलानिहि ॥ १ ॥ अतंतकुलिकौविप्रौश्वेतवर्णाबुदाहृतौ ॥ प्रत्येकंतुस
हस्ताष्टफणैस्तौसमलंकृतौ ॥ २ ॥ वासुकिश्चंखपालश्चक्षत्रियौरक्तवर्णकौ ॥
प्रत्येकंतुफणासप्तशतसंख्याविराजितौ ॥ ३ ॥ तक्षकश्चमहापद्मौवैश्य-
जाताबुदाहृतौ ॥ पीतवर्णौफणैःपंचशततुंगोत्तमांगकौ ॥ ४ ॥ पद्मक-
कोटिकौशूद्रौनीलवर्णाबुदाहृतौ ॥ फणात्रिशतकौज्ञेयौविख्याताविति-
तत्त्वतः ॥ ५ ॥ ८ ॥

९४ अथ अष्टदिग्गजस्वरूपाणि—(मयूखेआग्नेयपुराणेच)

शुभ्राभश्चतुर्दंतःश्रीमानैरावतोगजः ॥ पुष्पदंतोबृहच्छ्यामोपद्दंतःपु-
ष्पदंतवान् ॥ १ ॥ सामान्यगजरूपेणशेषादिक्रिणःस्मृताः ॥—॥
(आग्नेयपुराणनामानि—॥ ऐरावतःपुंडरीकोवामनःकुमुदोजनः ॥ पुष्प-
दंतस्सार्वभौमस्तुप्रतीकोष्टदिग्गजाः ॥ १ ॥ ८ ॥

९५ अथ अष्टदिग्गजपत्नीनानामानि—(आग्नेयपुराणे)

करिष्योभ्रमुःकपिलार्पिगलानुपमाक्रमात् ॥ ताम्रपर्णीसुदंतीस्यादं-
जनाचांजनावती ॥ १ ॥ ८ ॥

अथ अष्टदिक्पालानाध्यानम्

९६ तत्रादौइंद्रध्यानम्—(भट्टभास्करीये)

इंद्रसहस्रेनत्रंचर्षातवर्णंचतुर्भुजम् ॥ अमयंदक्षिणेहस्तेवरदंचामह-
स्तके ॥ १ ॥ कुलिशंदक्षिणेहस्तेत्यंकुशंतुतथेनरे ॥ रत्नकौ-

स्तुभमणिकयदिव्याभरणभूषितम् ॥ २ ॥ कुण्डलं यज्ञसूत्रं च धानं दि-
व्यतेजसम् ॥ ऐरावतगजारूढं शचीकांतं नमाम्यहम् ॥ ३ ॥ हेमवर्णः ॥ १ ॥

९७ अथ अग्निध्यानम्—(सिंगानदीये पूर्वप्रयोगे)

सप्तहस्तश्चतुःशृंगस्सप्तजिह्वोद्विशीर्षकः ॥ त्रिपात्प्रसन्नवदनस्सु-
खासीनश्शुचिस्मितः ॥ १ ॥ स्वाहांतुदक्षिणे पार्श्वे देवी वामे स्वधांतथा ॥
विभक्षिणहस्ते तु शक्तिमन्नं सुचंचुवम् ॥ २ ॥ तोमरं व्यजनं वामे धृतपा-
त्रं च धारयन् ॥ मेयारूढं जटाबद्धं चोरवर्णं महोदरम् ॥ ३ ॥ धूमध्वजं रो-
हिताक्षं सप्तार्ज्जिपमनामयम् ॥ आत्माभिमुखमासीनमेवं ध्यायेद्धुताश-
नम् ॥ ४ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९८ अथ यमध्यानम्—(शैवागमे तु सिंहप्रासादे च)

करालमहिषारूढं कालदंढधरं पुनः ॥ श्यामवर्णपाशहस्तं कृतांतं प्रणमा-
म्यहम् ॥ १ ॥ इलाप्रियोदंढधरो यमो महिषवाहनः ॥ रक्तवर्णो हिलोका-
नां स्वस्वकर्षफलप्रदः ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

९९ अथ निर्ऋतिध्यानम्—(मयूखे भद्रभास्करीये)

खड्गचर्मधरो नीलो निर्ऋतिर्नरवाहनः ॥ ऊर्ध्वकेशो विरूपाक्षः करालः
कालिकाप्रियः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

१०० अथ वरुणध्यानम्—(मयूखे भद्रभास्करीये)

नागपाशधरो रक्तभूषणः पद्मिनीप्रियः ॥ वरुणोऽबुधपतिः स्वर्णवर्णो मकर-
वाहनः ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

१०१ अथ वायुध्यानम्—(मयूखे भद्रभास्करीये)

प्राणबंधुर्हि जगतो वायुः कृष्णमृगासनः ॥ हेमदंढध्वजः श्यामो वर्णतो
मोहिनीप्रियः ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१०२ अथ कुबेरध्यानम्—(मयूखे भद्रभास्करीये)

अश्वारूढः कुंतपाणिः कुबेरश्चित्रिणीप्रियः ॥ निधीश्वरः स्वर्णवर्णो ध-
नदोरूपवान्प्रभुः ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

१०३ अथ ईशानध्यानम्—(मयूखेदानखंडे)

शुद्धस्फटिकसंकारोगौरीशोवृषवाहनः ॥ वरदाभयशूलाक्षसूत्रधृत्प-
रमेश्वरः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

अथ अपृवसूनाध्यानम्—(शैवागमे)

(वर्णस्तुकारणागमे)

१०४ तत्रादौ ध्रुववसुस्वरूपम्—

अक्षमालाधरं ब्रह्मसूत्रोज्ज्वलभुजांतरम् ॥ ध्रुवं ध्रुवाय यशसे चितया-
मिसदामुदा ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

१०५ अथ अध्वरवसुस्वरूपम्—

लुक्लुवांचत्करं व्याघ्रचर्मांबरधरं शुचिम् ॥ अग्निशुभ्रपणरतमध्वरं
प्रणमेन्बहम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१०६ अथ सोमवसुस्वरूपम्—

जगदानंदजनकममृतस्राविचक्षुषम् ॥ रत्नसिंहासनगतं सोमं हृदि वि-
भावये ॥ १ ॥ सितवर्णः ॥ १ ॥

१०७ अथ अव्वसुस्वरूपम्—

सर्वपापविनाशिन्यः सामुद्राहेमपूरिताः ॥ आपः शुभमदास्तंतुमत्स्य-
वाहनसंगताः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णाः ॥ १ ॥

१०८ अथ अनिलवसुस्वरूपम्—

शुभाय मे सदा भूयादनि लो लोकपावनः ॥ समस्तदेवनिबहवं द्यमानपदां-
बुजः ॥ १ ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥

१०९ अथ अनलवसुस्वरूपम्—

अजाधिरुद्धं शुभदं स्वाहा देवी समन्वितम् ॥ किरीटोज्ज्वलमूर्धानम-
नलं भावयाम्यहम् ॥ १ ॥ लोहितवर्णः ॥ १ ॥

११० अथ प्रत्यूषवसुस्वरूपम्—

श्वेतवस्त्रधरं श्वेतचंदनालितदेहकम् ॥ प्रत्यूषं चितयेन्मूयः प्रत्यूहोन्मूल-
कारणम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१११ अथ प्रभासवसुस्वरूपम्-

प्रभासपूर्णवपुःप्रभासंभावायाम्यहम् ॥ अक्षसूत्रोज्ज्वलकरं व्याघ्रा-
जिननिवासिनम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

अथ अष्टवसूनां वर्णलक्षणानि-(कारणागमे)

ध्रुवः पीतो ध्रुवः श्यामः सितः सोमो निलो हरित् ॥ आपः सिता इति प्रो-
क्ता ह्यनलो लोहितः स्मृतः ॥ १ ॥ प्रत्यूषः श्वेतो भास्तद्वत् प्रभासः श्वेतवर्णकः ॥
प्रसन्नवदनाः सौम्यावरदाः शक्तिपाणयः ॥ २ ॥ पद्मासनस्था द्विभुजाः
कर्तव्या वसवस्तदा ॥ ८ ॥

अथ सप्तमरुतांस्वरूपाणि-(शैवागमे)

(वर्णस्तुपागमे कारणागमे च)

११२ तत्रादौ आवहमरुत्स्वरूपम्-

आवहोमरुतां श्रेष्ठो सुखायास्तु स दामन ॥ आसमंतात् संचारिष्णुः सुती-
व्रगरुडस्थितः ॥ १ ॥ ध्रुववर्णः ॥ १ ॥

११३ अथ विवहमरुत्स्वरूपम्-

जगतां भंजनं कुर्वन् विपरीतमथावनैः ॥ नभो मेध्यगते वायुः विवहो भू-
तिदोस्तु मे ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११४ अथ उद्वहमरुत्स्वरूपम्-

उद्वेलयन्पयोराशीन् गिरानुन्मूलयं स्तरुन् ॥ जगतीं क्षोभयन्नित्यमुद्व-
हः सेव्यते मया ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

११५ अथ संवहमरुत्स्वरूपम्-

जगदानंदजनको गंधहारी शानैश्चानैः ॥ शीतांबु कणसंवाहः संवहः सुखदो
स्तु मे ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

११६ अथ निवहमरुत्स्वरूपम्-

प्रचंडगतिभिर्धूतप्रपलापितपर्वतम् ॥ निवहं पवनश्रेष्ठं शिरसा प्रणमाम्य-
हम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

११७ अथ अनुवहमरुत्स्वरूपम्—

प्रातिकूल्येनधावंतंभामयंतंजगत्रयम् ॥ मरुतांप्रवहंनित्यमाश्रयेनुव-
हाभिधम् ॥ १ ॥ असितवर्णः ॥ १ ॥

११८ अथ व्यवहमरुत्स्वरूपम्—

प्राणापानादिरूपेणजगर्तोव्याप्यजीवयन् ॥ सेव्यतांप्राणिनिवहैःमरु-
द्व्यवहसंज्ञकः ॥ १ ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

११९ अथ सप्त मरुतानामानि—(शैवागमे)

आवहोविवहश्चैवाप्युद्वहस्संवहस्तथा ॥ निवहोनुवहश्चैवव्यवहश्चेति
नामाभिः ॥ १ ॥ सप्तैतेमरुतःप्रोक्ताःसप्तसप्तप्रभेदिनः ॥—॥ एतेपांवर्णाः
(पाप्मेकारणागमेच) धूम्रोऽरुक्तस्तथापीतश्च्युतःश्वेतोसितोरुणः ॥
वर्णोपममरुतामुक्तस्सप्तानामानुपूर्व्यशः ॥ १ ॥ ७ ॥

१२० अथ एकोनपंचाशन्मरुत्नामानि—(कारणागमे)

प्राणः । अपानः । व्यानः । उदानः । सेमानः । नागः । रुक्मः ।
कूर्मः । देवदत्तः । धनंजयः । प्रवहः । विवहः । शंभुः । संवहः ।
परिवहः । उद्वहः । आवहः । शंकुः । कौलः । प्रवहः । शौसः ।
अनिलः । अनलः । प्रतिगः । कुमुदः । कौतः । शिबिः । श्वेतः ।
रक्तः । रुक्मः । जितः । अजितः । जङ्घोयोतः । क्रैनुः । सिद्धः ।
पिंगः । शौचिः । सौम्यः । कौम्यः । मारुतः । हनुः । कर्पनैः । मन्दूकैः ।
भीमैः । कैपिः । संवर्तकः । जडः । अतिजडः । संततः ॥ ४९ ॥

अथ एतेपांस्वरूपाणि—(मयूखे)

आतरःपुरुहूतस्यमरुतःसूर्यवर्चसः ॥ किरीटहारकेयूरकटकादिविभू-
षिताः ॥ १ ॥ खड्गचर्मधरानित्यंशक्रस्यानुचरास्तदा ॥ एतेपांवर्णरू-
पाणिमुख्यानामरुतांयथा ॥ २ ॥ ४९ ॥

१२१ अथ दशानांविश्वेपादेवानांस्वरूपम्—(ऋद्धतास्क्रोये)

विश्वेदेवाश्चसर्वेपिदाक्षिणेबाणपाणयः ॥ कर्तव्यावामपाणौतुशरास-

नधरास्सिताः ॥ १ ॥ - ॥ एतेषांनामानि ॥ कतुर्दक्षोवसुस्तयो कालकामौ-
धुरिलोचनौ ॥ पुरुवरार्द्रवौ चेति विश्वेदेवा दशस्मृताः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णाः ॥ १०

अथ सप्तसमुद्रस्वरूपाणि - (नृसिंहप्रासादे)

१२२ तत्र लवणसमुद्रस्वरूपम् -

लवणोदः प्रकर्तव्यो द्विभुजोरत्नभूषणः ॥ दक्षेक्षमालिकां वामे पात्रं च-
बहुरत्नभृत् ॥ १ ॥ सोत्तरीयो पवीती च पाटलाभः सुखासनः ॥ पाटलवर्णः ॥ १

१२३ अथ इक्षुसमुद्रस्वरूपम् -

समुद्रमिक्षुकांडं च गोमूत्रसदृशच्छविम् ॥ घटदंडं च विभ्राणं देवहृदि वि-
भावये ॥ १ ॥ गोमूत्रवर्णः ॥ १ ॥

१२४ अथ सुरासमुद्रस्वरूपम् -

सुरोदंगं दकारुस्थं गोमेदसदृशच्छविम् ॥ मुद्रं कुण्डिकां चैव विभ्राणं-
हृदि भावये ॥ १ ॥ गोमेदवर्णः ॥ १ ॥

१२५ अथ सर्पिस्तमुद्रस्वरूपम् -

धृतोदः कपिलोज्ज्वलः कुलीरस्थो जटाधरः ॥ कशेरुपूरितं पात्रं घटं च विभ-
विदूरथः ॥ १ ॥ कपिलवर्णः ॥ १ ॥

१२६ अथ दधिसमुद्रस्वरूपम् -

दधिमण्डोदः आस्ते वै शुभ्रो यवारिदासनः ॥ दंडं शक्तिं च विभ्राणो द्विभुजो-
सौ जटापुतः ॥ १ ॥ शुभ्रवर्णः ॥ १ ॥

१२७ अथ क्षीरसमुद्रस्वरूपम् -

क्षीरोदः श्वेतवर्णश्च द्विभुजोरत्नकुण्डलः ॥ मकरस्थोऽबुजं दक्षे वामे कल-
शमादधत् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१२८ अथ शुद्धोदकसमुद्रस्वरूपम् -

स्वादूदो मौक्तिकाभासो द्विभुजोरत्नकुण्डलः ॥ मकरस्थोऽबुजं दक्षे वामे-
कलशमादधत् ॥ १ ॥ मौक्तिकवर्णः ॥ १ ॥ ७ ॥

१२९ अथ अष्टनदीस्वरूपाणि—(शैवागमे)

दक्षिणेतुकरकुंभं वामेवरुणपाशकम् ॥ दधानादिभुजाः पूज्या नयो-
मकरवाहनाः ॥ १ ॥ ८ ॥

१३० तत्रादौ गंगानदीस्वरूपम्—

त्रिविक्रमपदोद्भूतां भगीरथपथानुगाम् ॥ भागीरथी नमस्यामि गंगां त्रि-
पथगानदीम् ॥ १ ॥ शुभ्रवर्णा ॥ १ ॥—॥ प्रकारान्तरम्—(धर्माब्धि-
सारपशपापहराकल्पे) ॥ सितमकरनिषण्णां शुभ्रवर्णां त्रिणेत्रां करधृतकल-
शोद्यत्सोत्पलामत्यभीष्टाम् ॥ विधिहरिहररूपसिंदुकोटीरजुष्ठांकलित-
सितदुकूलं जाह्नवीं तानयामि ॥ १ ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥—॥ प्रकारां-
तरम्—(काशीखंडे पूर्वार्धे सप्तविंशाध्याये) ॥ चतुर्भुजां त्रिणेत्रां च नदी-
नदनिषेविताम् ॥ लावण्यामृतनिष्यंदसंश्लिषद्वात्रयष्टिकाम् ॥ १ ॥
पूर्णकुंभसितां भोजवरदाभयसत्कराम् ॥ एवं ध्यायेत्सुसौम्यां च चंद्रायुत-
समप्रभाम् ॥ २ ॥ चामरैर्वीज्यमानां च श्वेतच्छत्रोपशोभिताम् ॥ सुधा-
प्लावितभूपृष्ठादिव्यगंधानुलेपनाम् ॥ ३ ॥ त्रैलोक्यपूजितपदां दिवर्षिभि-
रभिष्टुताम् ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

१३१ अथ यमुनानदीस्वरूपम्—

कालिंदीशिरसानौमिनीलारामहलाश्रिताम् ॥ कृष्णपादरजःपूतां य-
मुनां हृदि भावयेत् ॥ १ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

१३२ अथ गोदावरीनदीस्वरूपम्—

गोदां महानदीं वेदापाटलामृषिसेविताम् ॥ पावनीं सर्वलोकस्य स्वर्गद्वार-
स्य कुंचिकाम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णा ॥ १ ॥

१३३ अथ कृष्णानदीस्वरूपम्—

कृष्णवेणिनमस्तुभ्यं कृष्णवर्णे मुखक्षणे ॥ कृष्णां गरजसाधूतकल्मषे-
तेन मोनमः ॥ १ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

१३४ अथ रेवानदीस्वरूपम्-

विंध्यपर्वतसंभूतारिंवारैवतसेविताम् ॥ कल्याणजननीलोकेनयामिक-
नकप्रज्ञाम् ॥ १ ॥ कनकवर्णा ॥ १ ॥

१३५ अथ तापीनदीस्वरूपम्-

तापीतपस्विनसेव्यारक्षापापौघतापिनीम् ॥ अंतस्तापप्रशमनीप्रण-
मायिमहानदीम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

१३६ अथ वेणीनदीस्वरूपम्-

भवसंतापसंदोहशांतिलच्छीतलोदकाम् ॥ वेणीप्रवालसंकाशामुपा-
सेसुखसिद्धये ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

१३७ अथ सरस्वतीनदीस्वरूपम्-

प्रवेणीसलिलावतामुक्ताभांगूढवाहिनीम् ॥ नमामिमंगलानंदसंधात्री-
बहुधामुदा ॥ १ ॥ मौक्तिकवर्णा ॥ १ ॥

१३८ अथ पर्जन्यस्वरूपम्-(शैवागमे)

पर्जन्यनामाविज्ञेयोजवक्रत्रयान्वितः ॥ योधत्तेसर्वजीवानांवरंजी-
वंचशोपकम् ॥ १ ॥ कुठारंचपयोजंचर्चितारत्नमहाशुचि ॥ पाशंच-
क्रंकिसलयंकुंडिकांदशभिःकरैः ॥ २ ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

१३९ अथ अश्विनीदेवतयोःस्वरूपम्-(शैवागमे)

उत्तौचसोपर्वीतौतौचूडामकुटधारिणौ ॥ फुल्लरक्तोत्पलाक्षौचपीतल-
ग्वस्त्रवर्णकौ ॥ १ ॥ नासत्यदस्त्रनामानावश्विनौभिपजोऽमृता ॥
श्वेतवर्णौ ॥ २ ॥-॥ प्रकारान्तरम्-(वैद्यशास्त्रेआयुर्वेदतंत्रे) ॥ अश्वि-
नोराकृतीवक्ष्येसर्वलक्षणमंडिते ॥ पादादिकंठपर्यंतमश्वरूपंप्रकल्पयेत् ॥
॥ १ ॥ वक्त्रेनराकृतीप्राक्तेदिनेत्रेमकुटान्विते ॥ श्रोत्रद्वयौस्थूलकंठौचतु-
र्बाहुसमन्वितौ ॥ २ ॥ अश्वपादद्वयोपेतौसव्येचान्नयमोपधिम् ॥ करं-
ठंचामृतघटंचामहस्तेचविभक्तः ॥ ३ ॥ नवतलेनकर्तव्यावश्विनौभिप-
जोऽमृता ॥ देवानांदस्त्रनासत्यानामोक्तौश्वेतरूपिणौ ॥ ४ ॥ श्वेतवर्णौ ॥ २ ॥

१४० अथ कामधेनुस्वरूपम्—(नृसिंहप्रासादे)

सुरभिर्गोमुखीगौरीस्त्रीरूपासर्वभूषणा ॥ घासमुष्टितथाकुंडोविभाणा-
भूतपुष्टिदा ॥ १ ॥ गौरवर्णा ॥ १ ॥—॥ प्रकारान्तरम् (महाभारते
आदिपर्वणि १७६ अध्याये) ॥ पटुभ्रतांसुपार्श्वोरुंनिपृथुपंचसंवृताम् ॥
मण्डूकनेत्रांसत्रासांकामधेनुमनिन्दिताम् ॥ १ ॥ सुवालधिंशङ्कुकर्णा-
चारुशृङ्गांमनोरमाम् ॥ अत्यायतशिरोग्रीवांविस्मितास्याभिर्वीक्षिताम् ॥
॥ २ ॥ गौरवर्णा ॥ १ ॥

१४१ अथ द्वादशायुधानांस्वरूपम्—(शैवागमे)

ध्वजंशक्तिश्चदंढश्चस्वङ्गंपाशस्तथांकुशम् ॥ गदात्रिशूलचक्रेचपमंचे-
त्तिदशायुधम् ॥ १ ॥ द्विभुजाश्चद्विनेत्राश्चसर्वाभरणभूषिताः ॥ कृतांज-
लिपुटोपेताःकरंडमुकुटान्विताः ॥ २ ॥ तत्तद्वक्रप्रमाणेनत्वन्मूर्तिसम-
न्विताः ॥ नानावर्णमहाविद्युन्नीलिजीमूतवर्णकम् ॥ ३ ॥ पावकंपञ्चरा-
गंचतुपारंचेद्रनीलकम् ॥ शारदाभंचरक्तंचवज्रादीनांचवर्णकम् ॥ ४ ॥
त्रियंशक्तिंगदांविद्यात्पाशपद्मेनपुंसके ॥ शेपाःपुंस्त्वेनविख्याताःकीर्तिता-
स्त्वन्मूर्तयः ॥ ५ ॥—॥ (नृसिंहप्रासादे) तु—शरःस्यात्पुरुषोदिव्योरक्तां-
गोदिव्यलोचनः ॥ धनुःस्त्रीरक्तपद्माभामूर्ध्निभूषितचापभृत् ॥ १ ॥
एवमस्त्राणिमूर्तानिजानीयात्परमेश्वरि ॥ उक्तानांचैवसर्वेषांमूर्ध्निस्वायु-
धलाञ्छनम् ॥ २ ॥ भुजौद्वौतुप्रकर्तव्यौस्कंधलग्नतदायुधौ ॥ २ ॥

अथ शक्तित्रयस्वरूपाणि—(कारणागमे)

१४२ तत्रादौप्रभुशक्तिस्वरूपम्—

प्रभुशक्तिःप्रभावाख्यादेवीक्षात्रगुणानुगा ॥ स्त्रीरूपिणीपाटलाभाश्वे-
ताश्वरवाहना ॥ १ ॥ करंडमकुटेचक्रशक्तिखड्गवरांकुशान् ॥ दक्षे-
वामेशंखधंदाखेटाभयगदास्तथा ॥ २ ॥ दशभिर्विभ्रतीहस्तैश्शत्रुविध्वं-
सकारिणी ॥ कौसुंभवस्त्रसंवीतापूजिताचेष्टदानृणाम् ॥ ३ ॥ पाटलवर्णा ॥ १

१४३ अथ मंत्रशक्तिस्वरूपम्-

मंत्रशक्तिस्वर्णमुखीकुंकुमाभाकिरीटिनी ॥ खट्वापापौभृशुंडीचशु-
लंशक्तिवरंहलम् ॥ १ ॥ आवापवाणदंडासिपुत्रीपाशाभयाकुशान् ॥
चतुर्दशभुजैर्द्धत्तेदक्षेवामेपृथक्पृथक् ॥ २ ॥ मत्तेभवाहनाहिरकवचाम-
णिमेखला ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

१४४ अथ उत्साहशक्तिस्वरूपम्-

शक्तिरुत्साहरूपातुसिंदूरवदनाशुभा ॥ जांबूनदरुचिर्नृत्यन्मयूरवरवाहना
॥ १ ॥ पद्भिर्भुजैश्शक्तिचापवरपाशशराभयान् ॥ दधानाक्रमशश्चित्र-
वसनामकुटोज्ज्वला ॥ २ ॥ उपायैर्वशयेच्छत्रुन्देवीचेयंशुचिस्मिता ॥
रक्तवर्णा ॥ १ ॥

अथ उपायचतुष्टयदेवतास्वरूपम्-(कारणागम)

१४५ तत्रादौसामोपायदेवतालक्षणम्-

गजारूढास्मितमुखीकनकाभासितांशुका ॥ पद्भिर्भुजैश्चक्रशंखवरा-
भयधनुशरान् ॥ १ ॥ दधतीसार्चितानित्यं वशयेच्छत्रुमंडलम् ॥
कनकवर्णा ॥ १ ॥

१४६ अथ दानोपायस्वरूपम्-

दानोपायाख्यदेवस्तुतिविकावरवाहनः ॥ संध्यारुणोद्यभिर्हस्तैश्चक्रं
पद्मनिधिंवरम् ॥ १ ॥ धनुर्दक्षेतरेशंखंदक्षेकुंदशराभयौ ॥ दधानः
पीतवसनःकिरीटांगदशोन्नितः ॥ २ ॥ पूजितश्चशुभंदयादशयेद्रिपुमंड-
लम् ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१४७ अथ भेदोपायस्वरूपम्-

भेदोपायाख्यदेवस्तुतरक्षुवरवाहनः ॥ मेघवर्णःकरालास्यःकूरदंष्ट्रश्च-
दिभुजैः ॥ १ ॥ चक्रशूलधनुःपाशवरान्दक्षेयवामके ॥ शंखंदंडशरसं-
द्वाभयौविभ्रदरीन्वशे ॥ २ ॥ कलयेन्मर्दयेद्वापिकिरीटकवचोज्ज्व-
लः ॥ मेघवर्णः ॥ १ ॥

१४८ अथ दंडोपायस्वरूपम्—

दंडोपायोरक्तवर्णःसिंहास्यश्शववाहनः ॥ चक्रशूलगदादंडखड्गध-
टावरंधनुः ॥ १ ॥ कशांकुशौशरंर्वह्निखेटपाशाभयंदरम् ॥ दधानो-
द्वयप्रभिर्हस्तैर्नीलशुक्लचितांशुकः ॥ २ ॥ पूजितोमर्दयेच्छत्रून्वणेरण-
विमर्दकः ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

अथ चतुर्दशमनूनांस्वरूपाणि—(शैवागमे सिद्धांतशेखरे)

१४९ तत्रादौस्वायंभवमनुध्यानम्—

आद्यस्स्वायंभवोब्रह्मपुत्रोमनुरितस्मृतः ॥ शतरूपातस्यभार्याक्षत्र-
धर्ममनुव्रतः ॥ १ ॥ प्रियव्रतोच्चानपादौतस्यकन्यात्रयंतथा ॥ आकू-
तिःदेवहूतिश्चप्रसूतिःश्वेतवर्णवान् ॥ २ ॥ क्षात्रयोग्यास्त्रधारीतुसर्वेषां
जगतांपतिः ॥ यत्रधर्माश्रयिविधाःचतुर्वर्ण्यभिताशुभाः ॥ ३ ॥
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१५० अथ स्वारोचिपमनुध्यानम्—

स्वारोचिपोद्वितीयस्तुमनुरग्रेस्तुतोभवत् ॥ शुभत्सुपेणरोचिष्मत्प्र-
मुखास्तस्यचात्मजाः ॥ १ ॥ ऊर्जातुतस्यभार्यासीद्ब्राह्मंधर्ममनुव्रतः ॥
तप्तकार्तस्वराभासस्तसर्वेषांजगतांपतिः ॥ २ ॥ हेमवर्णः ॥ १ ॥

१५१ अथ उत्तममनुध्यानम्—

तृतीयउत्तमोनामप्रियव्रतसुतोमनुः ॥ भार्याषासृजयजयहोत्राद्यास्त-
स्यचात्मजाः ॥ १ ॥ रक्तवर्णोस्त्रधारीतुक्षात्रंधर्ममनुव्रतः ॥ चतुर्णामेक
सप्तत्यायुगानांपतिरीश्वरः ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१५२ अथ तामसमनुध्यानम्—

चतुर्थउत्तमभातामनुर्नाम्नाचतामसः ॥ ख्यातिःपत्नीकेतुमंतइत्याद्या-
स्तत्सुतामताः ॥ १ ॥ प्रियव्रतसुतस्त्वेषक्षात्रंधर्ममनुव्रतः ॥ हरिद्वर्णोस्त्र
धारीतुसर्वेषांजगतांप्रभुः ॥ २ ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥

१५३ अथ रैवतमनुध्यानम्-

पंचमोरैवतोनामपूर्वयोरनुजस्मृतः ॥ पत्नीविंध्यावलिःपुत्रादत्तका-
र्जुनपूर्वकाः ॥ १ ॥ क्षत्रप्रियव्रतसुतोवर्णश्यामंसमाश्रितः ॥ सदाखड्गा-
यस्त्रधारीसर्वेषांजगतांप्रभुः ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१५४ अथ चाक्षुषमनुध्यानम्-

पृथस्तुचक्षुषः पुत्रश्चाक्षुषोनामविश्रुतः ॥ आदित्यपौत्रस्तत्पत्नीकांति
स्तस्यात्मजाऽऽहृणु ॥ १ ॥ तथापुरुषश्चसुयुम्नप्रमुखास्ताम्रवर्णवान् ॥
ब्राह्मव्रतधरोदेवःसर्वेषांजगतांप्रभुः ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१५५ अथ वैवस्वतमनुध्यानम्-

वैवस्वतोमनुर्नामपुत्रस्सूर्यस्यसप्तमः ॥ इक्ष्वाकुप्रमुखाःपुत्राःपत्नीरि-
क्षिरितीरिता ॥ १ ॥ क्षात्रं ब्राह्मंश्रितो धर्मस्मृतिकर्ताभुवःपतिः ॥
सौवर्णवर्णःपद्माक्षोजगतांप्रभुरीरितः ॥ २ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

१५६ अथ सूर्यसावर्णिमनुध्यानम्-

अष्टमःसूर्यपुत्रस्तुसावर्णिर्भवितामनुः ॥ निर्मोहविराजस्कायाःपुत्राः
पत्नीतुदेविका ॥ १ ॥ क्षत्रियोलोकविरुपातोवर्णश्यामंसमाश्रितः ॥
चतुर्णामेकसप्तत्यायुगानांप्रभुरीरितः ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१५७ अथ दक्षसावर्णिमनुध्यानम्-

नवमोदक्षसावर्णिर्मनुर्वरुणसंभवः ॥ पत्नीपराधृष्टकेतुरित्याद्यास्तासु-
तास्मृताः ॥ १ ॥ क्षत्रियोलोकविरुपातोवर्णश्यामंसमाश्रितः ॥ चतुर्णा-
मेकसप्तत्यायुगानांप्रभुरीरितः ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१५८ अथ ब्रह्मसावर्णिमनुध्यानम्-

दशमोब्राह्मसावर्णिरुपश्लोकमुनेस्सुतः ॥ तत्सुताभारिषेणाद्यास्तत्पत्नी
बृहतीमता ॥ १ ॥ ब्राह्मणोलोकविरुपातोवर्णश्वेतंसमाश्रितः ॥ सर्वेषां-
जगतांभर्तापूर्वोक्तामनवोयथा ॥ २ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१५९ अथ धर्मसावर्णिमनुध्यानम्—

मनुर्वैधर्मसावर्णिरेकादशइतीरितः ॥ धर्मपुत्रस्तत्सुतास्तुसत्यधर्मा-
दयोमताः ॥ १ ॥ दीक्षापत्नीरक्तवर्णःक्षात्रं धर्ममनुव्रतः ॥ चतुर्णामेकस-
प्तत्यायुगानांप्रभुरीरितः ॥ २ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१६० अथ रुद्रसावर्णिमनुध्यानम्—

भविता रुद्रसावर्णिरौद्रोद्वादशकस्तथा ॥ देवानुदेवास्तत्पुत्राःपत्नी-
त्वार्पानृभिःस्मृताः ॥ १ ॥ समाश्रितः क्षत्रधर्मं श्यामवर्णःप्रतापवान् ॥
चंडप्रशासनस्त्वासीत्सर्वेषांजगतांप्रभुः ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१६१ अथ वेदसावर्णिमनुध्यानम्—

मनुस्त्रयोदशोभाष्योवेदसावर्णिरात्मवान् ॥ आसीद्वेदशिराःपुत्रो
ब्राह्मंधर्ममनुव्रतः ॥ १ ॥ चित्रसेनादयःपुत्रास्त्रयीपत्नीसुसंमता ॥ चतुर्णां
मेकसप्तत्यायुगानांपतिरीश्वरः ॥ २ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१६२ अथ इंद्रसावर्णिमनुध्यानम्—

मनुस्स्यादिंद्रसावर्णिश्वतुर्दशइतीरितः ॥ इंद्रपुत्रस्तत्सुताश्वाप्युरुगंभी-
रकादयः ॥ १ ॥ नीलवर्णोधनुर्धारीक्षात्रंधर्ममनुव्रतः ॥ अभूत्पत्नीमति-
स्तस्यसर्वेषांजगतांप्रभुः ॥ २ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥ १४ ॥

अथ नवचिरंजीविनांस्वरूपाणि—(शैवागमे वर्णस्तुपात्रे)

१६३ तत्रादौअश्वत्थामध्यानम्—

ब्रह्मसूत्रोज्ज्वलभुजोराजत्लण्णाजिनांबरः ॥ अश्वत्थामाचिरंजीवी
दीर्घमायुर्देदातुमे ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१६४ अथ बलिध्यानम्—

बलिःपातलनिलयोधनुर्बाणधरोनृपः ॥ विष्णुपादांकितशिराभिरं-
जीवीप्रसीदतु ॥ १ ॥ रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

१६५ अथ व्यासध्यानम्-

व्यासस्समस्तधर्माणां वक्ता मुनिवरेडितः ॥ चिरंजीवी दीर्घमायुर्ददातु
जटिलोमम् ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

१६६ अथ हनूमद्ध्यानम्-

हनूमात्रामपादाब्जसंगीवर्णिवरः शुचिः ॥ संजीवनापहर्ता मे दीर्घमायु-
र्ददाति बह ॥ १ ॥ स्फटिकवर्णः ॥ १ ॥

१६७ अथ विभीषणध्यानम्-

विभीषणो धर्मपरो रामार्चनपरायणः ॥ ददातु चिरजीवित्वं चिरंजीवी जि-
तेंद्रियः ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

१६८ अथ कृपध्यानम्-

कृपः कृपापयोराशिस्तपस्वी चिरवस्रधृक् ॥ वितनोतु प्रसन्नात्मा याव-
जीवमरोगताम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१६९ अथ परशुरामध्यानम्-

परशूज्ज्वलहस्ताब्जोजटामण्डलमण्डितः ॥ ददातु चिरजीवित्वं प्रसन्ना-
त्मा भृगूद्वहः ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

१७० अथ प्रह्लादध्यानम्-

विष्णुभक्तं महाप्राज्ञं द्विभुजं राक्षसोत्तमम् ॥ ध्यायाम्यहं महासौम्यं प्र-
ह्लादं चिरजीविनम् ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ १ ॥

१७१ अथ मार्कण्डेयध्यानम्-

श्रीमंतं शांतमनसं शिवपूजापरायणम् ॥ वेदशास्त्रार्थतत्त्वज्ञं मार्कण्डेय-
महं भजे ॥ १ ॥ शुभ्रवर्णः ॥ १ ॥ ९ ॥

एते पांचिरंजीविनां वर्णाः- (पात्रे)

अश्वत्थामा श्वेतवर्णः कालवर्णो महाबलिः ॥ व्यासः कृष्णो भार-
तिस्तु स्फटिकाक्षः प्रकीर्तितः ॥ १ ॥ विभीषणः कृष्णवर्णो कृपस्तु

धवलस्मृतः ॥ जामदग्न्यस्सुवर्णाभोमार्कण्डेयस्सितस्मृतः ॥ २ ॥ प्रह्लाद-
श्चसुवर्णाभोवर्णाण्यां प्रकीर्तिताः ॥ १० ॥

१७२ अथ मरीच्यादिदशत्रुपीणांस्वरूपाणि—(नृसिंहप्रासादे)
मरीचिरयंगिरसौपुलस्त्यःपुलहःऋतुः ॥ सवेदाश्ववसिष्ठश्चभृगुर्ना-
रदएवच ॥ १ ॥ जटिलाः श्मश्रुलाशशांताःरुशाधर्मरतास्सदा ॥ सुकुंभा-
क्षधराःकार्यामुनयोद्विभुजादश ॥ २ ॥ नारदोदेवगंधर्वस्साक्षसूत्रकर्म-
ठलुः ॥ सख्येववीणयावामभुजमूलोपगूढया ॥ ३ ॥ मुनयस्तुप्रकर्त-
व्याशुक्लरूपेणपार्थिव ॥ श्वेतवर्णाः ॥ १० ॥

अथ भृग्वंगिरोगणः—(नृसिंहप्रासादे)

१७३ तत्रादौभृगुगणोः—

कर्तव्याशुक्लरूपेणभृगवोवामदेवकः ॥ भृवणोभावनश्चैवसुजन्य-
स्सुजनस्तथा ॥ १ ॥ ऋतुस्सर्वस्वसुर्नामतथाचव्यश्रुतस्तथा ॥ प्रवा-
सश्चाव्ययश्चैवदशोद्वादशकस्तथा ॥ २ ॥ भृगवोनामनिर्दिष्टादेवाद्वाद-
शयाज्ञिकाः ॥ श्वेतवर्णाः ॥ १२ ॥

१७४ अथ अंगिरोगणः—

जीवरूपेणकर्तव्यादेवाअंगिरसस्तथा ॥ आत्माआयुर्वनोदक्षःपादप्रा-
पस्तथैवच ॥ १ ॥ हविष्यश्चगविष्ठश्चऋतस्सत्यश्चदेवलः ॥ पीतवर्णाः ॥ ९ ॥

अथ शास्त्राभिमानिनादेवतानानामानि—(नृसिंहप्रासादे)

शिक्षाप्रजापतिर्ज्ञेयःकल्पोब्रह्माप्रकीर्तितः ॥ सारस्वतंव्याकरणंनि-
रुक्तंवरुणःप्रभुः ॥ १ ॥ छंदोदितस्तिथैवाग्निर्ज्योतिपंभगवान्हरिः ॥
मीमांसाभगवान्सोमोन्ध्यायमार्गस्समीरणः ॥ २ ॥ धर्मश्चधर्मशास्त्राणां-
पुराणस्यतथामनुः ॥ इतिहासःप्रजाध्यक्षोधनुर्वेदश्चतक्रतुः ॥ ३ ॥
आयुर्वेदस्तथासाक्षाद्देवोधन्वंतरिःप्रभुः ॥ फलवेदोमहादेवोनृत्तशास्त्रंमहे-

श्वरः ॥ ४ ॥ संकर्षणः पांचरात्ररुद्रः पाशुपतंतथा ॥ पातंजलमनंतश्च सां-
ख्यंचकपिलोमुनिः ॥ ५ ॥ अर्थशास्त्राणिसर्वाणि धनाध्यक्षः प्रकीर्तितः ॥
कलाशास्त्राणिसर्वाणिकामदेवोजगद्गुरुः ॥ ६ ॥ अन्यानियानि शास्त्रा-
णियत्कृतानि प्रचक्षते ॥ स एव देवता तस्य शास्त्रं काव्यंच वेदवत् ॥ ७ ॥

१७२ अथ यक्षस्वरूपम्-

यक्षास्तर्वे गुणाध्यक्षाः खड्गखेटपराश्रुभाः ॥ खेचरा ये देवचरास्ता-
नमस्ये सुखाप्तये ॥ १ ॥ १ ॥

१७६ अथ विश्वकर्मस्वरूपम्- (हेमाद्रौदानवंदे)

विश्वकर्ता तु कर्तव्यश्च मश्रुलो रशनाधरः ॥ संदंशपाणिर्द्विभुजस्तेजो-
मूर्तिधरो महान् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥ १ ॥

इति श्रीमत्समस्तभूमंडलमंडनायमाननिखिलदेशावतंसकर्नाटकजनपदसंपदधिष्ठानभूत-
श्रीमन्महीशूरमहासंस्थानमध्यदेदीप्यमानाविकलकलानिधिकुलरमागतराजक्षितिपाल-
प्रमुखनिखिलनिजराजाधिराजमहाराजचक्रवर्तिमंडलानुभूतदिव्यरत्नसिंहासनासूढश्री-
मद्राजाधिराजराजपरमेश्वरमौढप्रतापामतिमवीरनरपतिविरुद्धैर्वरगंडलोकैकवीरयु-
कुलपयःपारावारकलानिधिर्शखचक्राकुशकुठारभकरमत्स्यशरभसात्वगडभेरुडध-
रणीवराहहनुमद्गुरुडकंठीबाद्यनेकविरुदांकितमहीशूरपुरवराधीशश्रीकृष्णरा-
जमहाराजविरचितेश्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे चतुर्मुखपंचब्रह्मादिकपाला-
दिस्वरूपनिरूपणं नाम चतुर्थो निधिस्तत्पूर्णः ॥

इति श्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे चतुर्मुखपंचब्रह्मादिनिरूपणं
नाम चतुर्थो ब्रह्मनिधिः सम्पूर्णः ॥

श्रीः ।

ॐ

अथ

श्रीतत्त्वनिधौ-

पंचमोग्रहनिधिः ।

अथाधिदेवताप्रत्यधिदेवतासहितनवग्रहस्वरूपाणि-
(प्रयोगरत्नेनारायणभट्टीयेवाक्यैः-श्लोकैस्तु मयूखे)

१ तत्रादौ सूर्यध्यानम्-

भगवन्नादित्यग्रहाधिपते काश्यपगोत्र कलिंगदेशेश्वर सप्तम्यांविशाखान-
क्षत्रजात जपापुष्पोपमांगद्युते द्विभुज पद्माभयहस्त सिंदूरवर्णाबरमात्स्या-
नुलेपन ज्वलन्माणिक्यस्रचित्तसर्वांगभरण भास्वरतेजोनिधे त्रिलोकी-
प्रकाशकदेवतात्रयीमूर्ते नमस्ते सन्नद्धाभरणपताकोपशोभितेन सप्ताश्व-
रथवाहनैकचक्रेण रथेन मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छ अग्निरुद्राभ्यां सह
पद्मकर्णिकायां ताम्रप्रतिमां प्राङ्मुखवर्तुलपीठमधिनिष्ठेति साङ्गंसा-
युधंसशक्तिंसपत्नीकंध्यायेत् ॥-॥ पद्मासनःपद्मकरःपद्मगर्भसमद्यु-
तिः ॥ सप्ताश्वरथसंयुक्तोद्विभुजस्स्यात्सदारविः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

२ अथ चतुर्वक्त्रसूर्यध्यानम्-(शारदातिलके)

हेमांभोजप्रवालप्रतिमनिजरुचिंचारुस्वदांगपद्मेचक्रंशक्तिचपाशंसृणि-
मतिरुचिरंचाक्षमालांकपालम् ॥ हस्तांभोजैर्देधानंत्रिनयनविलसद्देवक्रा-
भिरामंमार्ताडंबलुभाढ्यंमणिमयमकुटंदीरदीपंभजामः ॥ १ ॥ १५३

॥ १ ॥-॥ प्रकारांतरेण ध्यानम्- (शारदातिलके) रक्तांबुजासनमशेषगुणैर्लिखितानुंसमस्तजगतामधिपं भजामि ॥ पद्मद्वयाभयवरान्दधतंकराब्जेर्माणिक्यमौलिमरुणांगरुचिं त्रिणेत्रम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

३ अथ सूर्याधिदेवताग्रिध्यानम्-

पिंगभूरमधुकेशश्च पिंगाक्षित्रितयोरुणः ॥ छागस्थः साक्षसूत्रश्वरदः शक्तिधारकः ॥ १ ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

४ अथ सूर्यप्रत्यधिदेवतारुद्रध्यानम्-

पंचवक्रो वृषारूढः प्रतिवक्रं त्रिलोचनः ॥ कपालशूलखट्वांगपिनाकीदुशिराः शिवः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

५ अथ चंद्रध्यानम्-

भगवंत्सोमद्विजाधिपते सुधामयशरीरात्रिगोत्रयामुनदेशेश्वर गोक्षीरघवलांगद्युते द्विभुज गदावरदांकितकर शुक्लांबरमाल्यानुलेपन मौक्तिकाभरणरमणीय समस्तलोकाप्यायकदेवतास्वाद्यमूर्ते नमस्ते सन्नद्धधवलध्वजोपशोभितेन दशाश्वरथवाहनेन त्रिचक्ररथेन मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छ अद्रिक्रमया सह पद्माग्रेयदलमध्ये स्फटिकप्रतिमां प्राङ्मुखीं चतुररूपीठमधितिष्ठेति सपत्नीपुत्रं सायुधं सांगं चंद्रं प्राप्नुयेत् ॥-॥ श्वेतः श्वेतांबरधरो दशाश्वश्च श्वेतभूषणः ॥ गदापाणिर्द्विबाहुश्च कर्तव्यो वरदश्शशी ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥-॥ प्रकारांतरेण चंद्रध्यानम्- (शारदातिलके) कर्पूरस्फटिकावदातमनिशंपूर्णैर्दुर्विबाननं मुक्तादामविभूषितेन वपुषा निर्मूलयंतं तमः ॥ हस्ताभ्यां कुमुदं वरं च दधतं नीलालकोद्भासितं स्वस्यांकस्थमृगोदिताश्रयगुणंसोमं सुधाधिभजे ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

६ अथ चंद्राधिदेवतानामपाध्यानम्-

आपस्त्रीरूपधारिण्यः श्वेतामकरवाहनाः ॥ दधानाः पाराकलशौ मुक्ताभरणभूषिताः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णाः ॥ १ ॥

७ अथ प्रत्यधिदेवतोमाध्यानम्-

अक्षसूत्रंचकमलंदर्पणंचकमंडलम् ॥ उमाविभर्तिहस्तेऽङ्गितात्रि-
दशैरपि ॥ १ स्वर्णवर्णा ॥ १ ॥

८ अथ अंगारकध्यानम्-

भगवन्नांगारक अग्न्याकृते भरद्वाजगोत्र अवन्तीदेशेश्वर अष्टम्यां श्रव-
णनक्षत्रोत्पन्न ज्वालापुंजोपमांगद्युते चतुर्भुजशक्तिशूलगदाखट्वांगधारिन्
रक्तांबरमाल्यानुलेपन प्रवालाभरणभूषितसर्वांगद्युते आलोकदीप्ते नमस्ते
सन्नद्धरक्तध्वजोपशोभितेन रक्तमेपाष्टरथवाहनेन मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्ना-
गच्छ भूमिस्कंदाभ्यां सह पद्मदक्षिणदलमध्ये रक्तचंदनप्रतिमां दक्षिणा-
भिमूर्खीं त्रिकोणपीठमधितिष्ठेति साङ्गं सायुधंसपत्नीकं भावयेत् ॥-॥
रक्तमाल्यांबरधरः शक्तिशूलगदाधरः ॥ चतुर्भुजो मेपगमो वरदस्त्याद्धरा-
सुतः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९ अथ अंगारकाधिदेवताभूमिध्यानम्-

शुक्लवर्णामहीकार्यादिव्याभरणभूषिता ॥ चतुर्भुजासौम्यवपुश्चंडांशु-
सदृशांबरा ॥ १ ॥ रत्नपात्रंसस्यपात्रं पात्रमोषधिसंयुतम् ॥ पञ्चकरे-
चकर्तव्यं भुवोयादवनंदन ॥ २ ॥ दिग्गजानां चतुर्णां साकार्याष्टगता तथा ॥
श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

१० अथ अंगारकप्रत्यधिदेवतास्कंदध्यानम्-

कुमारपण्णमुखः कार्यशिशिखिखंडविभूषणः ॥ रक्तांबरधरो देवो मयूर-
वरवाहनः ॥ १ ॥ कुक्कुटश्च तथा घंटातस्य दक्षिणहस्तयोः ॥ पताका
वैजयंती स्याच्छक्तिः कार्या च वामयोः ॥ २ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

११ अथ बुधध्यानम्-

भगवन् सौम्यद्युते सर्वज्ञानमय अत्रिगोत्र द्वादशपांधनिष्ठानक्षत्रोत्प-
न्न मगधदेशेश्वर कुंकुमवर्णांगद्युते चतुर्भुज खड्गखेटगदावरदानांकितकर

चापाकारपीठमधितिष्ठेति साङ्गं सायुधं सपरिवारं सपत्नीकं सशक्तिं
भावयेत् ॥—॥ इंद्रनीलद्युतिःखड्गीवरदोगृध्रवाहनः ॥ वाणचापधरो-
वीरःकर्तव्योर्कसुतस्सदा ॥ १ ॥ रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

२१ अथ शन्यधिदेवताप्रजापतिध्यानम्—

हंसयानेनकर्तव्योनचकार्यश्चतुर्मुखः ॥ सावित्रीतस्यकर्तव्यावामो-
त्संगगताशुभा ॥ १ ॥ ब्रह्मोक्तं परमं कार्यं रूपं सर्वं प्रजापतेः ॥ यज्ञोपवीती
हंसस्थ एकवक्त्रश्चतुर्भुजः ॥ २ ॥ अक्षस्रजं सुवं बिभ्रत्कुण्डिकां पुस्तकं-
तथा ॥ पद्मवर्णः ॥ १ ॥

२२ अथ शनिप्रत्यधिदेवतायमध्यानम्—

रक्तदृक्पाशहस्तश्चयमोमहिषवाहनः ॥ कालःकरालवदनःनीलाङ्ग-
श्चातिभीषणः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२३ अथ राहुध्यानम्—

भगवन् राहो रविसोमविमर्दन सिंहिकानन्दन पैठीनासिगोत्र बर्बरदेशो-
श्वर कालमेघद्युते व्याघ्रवदन चतुर्भुज खड्गचर्मशूलवरदानांकितकर
रुष्णांबरमाल्यानुलेपन गोमेधिकाभरणभूषितसर्वाङ्ग शौर्यनिधे नमस्ते
सन्नद्धरुष्णध्वजोपशोभितेन रुष्णसिंहरथवाहनेन मेरुमप्रदक्षिणीकुर्वन्ना-
गच्छ सर्पकालाभ्यां सह पद्मनैर्ऋत्यदलमध्ये सीसकप्रतिमां दक्षिणाभिमु-
खीं शूर्पाकारपीठमधितिष्ठेति साङ्गं सायुधं सपरिवारं सपत्नीकं सशक्तिं
भावयेत् ॥—॥ करालवदनः खड्गचर्मशूलीवरप्रदः ॥ नीलसिंहासन-
स्थश्चराहुर्मस्याच्छुभप्रदः ॥ १ ॥ नीलमेघवर्णः ॥ १ ॥

२४ अथ राह्वधिदेवतासर्पध्यानम्—

अक्षसूत्रधरास्सर्पाःकुण्डिकापुच्छभूषणाः ॥ एकभोगास्त्रिभोगावा सर्व-
कार्याश्चभीषणाः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२५ अथ राहुप्रत्यधिदेवताकालध्यानम्—

कालःकरालवदनोनीलाङ्गश्चातिभीषणः ॥ पाशदंडधरःकार्यस्सर्पवृ-
त्तिकरोमवान् ॥ १ ॥ रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

२६ अथ केतुध्यानम्—

भगवन्केतो धूमरूप जैमिनिगोत्र मध्यदेशेश्वर धूम्रवर्णध्वजाकृते द्वि
भुज गदावरदानांकितकर चित्रमाल्यानुलेपन वैदूर्यवराभरणभूषितसर्वांग
विचित्रशक्ते नमस्ते सन्नद्धचित्रध्वजोपशोभितेन चित्रकपोतरथवाहनेन
मेरुमप्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छ ब्रह्मचित्रगुप्ताभ्यां सह पद्मवायव्यदलमध्ये
कांस्यप्रतिमां दक्षिणाभिमुखीं ध्वजाकारपीठमधितिष्ठेति सांगं सायुधं
सपरिवारं सपत्नीकं सशक्तिं भावयेत् ॥—॥ धूम्रास्तुखावहास्तसर्वेगदि-
नोविकृताननाः ॥ कपोतवाहनानित्यंकेतवस्त्युर्वरप्रदाः ॥ १ ॥ सर्वेकि-
रीटिनःकार्याग्रहा लोकहितावहाः ॥ (केतूनांबहुत्वेपि एकस्यैवप्राधान्यम्)
धूम्रवर्णाः ॥ १ ॥

२७ अथ केत्वधिदेवताब्रह्मध्यानम्—(शैवागमे)

विर्गिर्चिवाक्पतिश्वेतपंकजस्थंमहाप्रभम् ॥ अक्षलकुंडिकाभीतिदान
हस्तंविचितये ॥ १ ॥ पद्मवर्णः ॥ १ ॥

२८ अथ केतुप्रत्यधिदेवताचित्रगुप्तध्यानम्—(भट्टभास्करीये)

अपीच्ययेपस्वाकारंद्विभुजंसौम्यदर्शनम् ॥ दक्षिणेलेखिनीचैवदधंवामे
चपत्रकम् ॥ १ ॥ पिंगलश्मश्रुकेशाक्षंचित्रगुप्तंविभावयेत् ॥
कनकवर्णः ॥ १ ॥

अथ कर्मसाद्वर्ण्यदेवतानां ध्यानम्—

२९ तत्रादौदुर्गाध्यानम्—(शैवागमे)

दुर्गाविपत्तिधृतयेत्तुजाष्टकविभूषिताम् ॥ ध्यायामिदैत्यहंन्नांतांरक्षा-
स्वादनतत्पराम् ॥ १ ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

३० अथ गणपतिध्यानम्—(शैवागमे)

एकदंतगजमुखंशुंढालंमोदकप्रियम् ॥ शूर्पकर्णनमस्यामिशिरसास्तु-
वरस्थितम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

३१ अथ क्षेत्रपालध्यानम्—(कारणगमे)

क्षेत्रपालं श्यामवर्णं भुकुटीकुटिलाननम् ॥ त्रिलोचनं चोर्ध्वकेशमति-
 क्रुद्धं सुदंष्ट्रकम् ॥ १ ॥ नूपुरालंछितांघ्रिचसर्पशंखलभूपितम् ॥ क्षुद्रघंटा-
 बद्धगुल्फंकपालस्रग्विभूषणम् ॥ २ ॥ नागयज्ञोपवीतंचचंद्रमौलिदिगं-
 वरम् ॥ दक्षिणेशूलवेतालखड्गदुंदुभिधारिणम् ॥ ३ ॥ वामेकपालधं-
 टोच्चर्मचापांश्चविभूषितम् ॥ क्षेत्रपालमहं वन्दे सर्वारिष्टोपशान्तये ॥ ४ ॥
 श्यामवर्णः ॥ १ ॥

३२ अथ अभयंकरध्यानम्—(शैवागमे)

आनम्रजनसंदोहभीतिव्रातविनाशनम् ॥ अभयंकरमीडेहंसततंसौ-
 ख्यदायिनम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ (अन्यत्सर्वमिद्रवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

३३ अथ वास्तुपुरुषध्यानम्—(शैवागमे)

मानदंडं कराब्जेन वहंतं भूमिशोधकम् ॥ वंदे हं वास्तुपुरुषं शयानं शयने-
 शुभे ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ द्विभुजः ॥ १ ॥

३४ अथ मृत्युंजयध्यानम्—(शैवागमे)

दलत्सरोजमध्यस्थं चंद्रसूर्याग्निलोचनम् ॥ मौलिबद्धेदुविगलदमृताद्रं-
 सितद्युतिम् ॥ १ ॥ मुद्रां पाशं पुस्तकं च विभाणं चाक्षसूत्रकम् ॥ भक्ता-
 र्तिहरमीशानं मृत्युंजयमुपास्महे ॥ २ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

३५ अथ चतुर्युगस्वरूपाणि—(पद्मपुराणे)

एवं वृषेन्द्रवदनायुगाराजमूलतादयः ॥ सुपर्काप्रातसीपुष्पनीलाब्जशु-
 कसन्निभाः ॥ १ ॥ सर्वे सद्रसत्पुष्पसदलंकरणोज्ज्वलाः ॥ शंखपद्म-
 धरास्तर्पेवराभयकरास्तु वै ॥ २ ॥ ४ ॥

३६ तत्र कलिपुरुषस्वरूपम्—(श्रीविष्णुभागवते)

नृपलिंगभरं शूद्रं प्रतंगो मिथुनपदा ॥ (१ स्कं० १६ अध्या०) ॥ — ॥ प्रका-
 रान्तरम् ॥ दंडहस्तंच वृषपलंददशेनृपलांछनम् ॥ (१ स्कं० १७ अध्या०)
 कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

३७ अथ चतुर्थ्याभिमानिदेवताध्यानम्—(पद्मपुराणे)

कृतेयलक्ष्म्येतायामरुणोद्वापरेतथा ॥ पीतःकलौघनश्यामोवासुदेवः
पुरःपुमान् ॥ १ ॥ शंसंशाङ्गंदांचक्रंदधानाबाहुभिःक्रमात् ॥ सुखा-
सीनाश्चारुहस्तायुगानामधिदेवताः ॥ २ ॥ ४ ॥

अथ प्रभवादिपष्टिसंवत्सराणांस्वरूपाणि—(कारणागमेमदनरत्ने
होरायाम्)

३८ तत्रादौप्रभवसंवत्सरस्वरूपम्—

अक्षधृग्भूतिपुंड्रस्तुद्विपादःकृष्णवर्णकः ॥ रक्ताक्षस्थूलदेहश्चप्रभवो-
बाह्वणःपुमान् ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

३९ अथ विभवंसंवत्सरस्वरूपम्—

रत्नमुक्तामर्षीमालांदधानंकंडदेशके ॥ दिव्यांगदंरथारूढंध्यायेद्विभ-
वमीदृशम् ॥ १ ॥ मेघवर्णः ॥ १ ॥

४० अथ शुक्लसंवत्सरस्वरूपम्—

दिव्यांगरागसंछन्नंश्वेतवस्त्रोपशोभितम् ॥ लिपिकल्पद्रुमस्याधो-
ध्यायेद्दुष्काख्यवत्सरम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४१ अथ प्रमोदूतसंवत्सरस्वरूपम्—

पंचास्योत्थुममूर्तिश्वलोलाक्षश्श्यामरूपधृत् ॥ प्रमोदूतस्तविज्ञेयः
कांतार्लिंगितविग्रहः ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

४२ अथ प्रजापतिसंवत्सरस्वरूपम्—

ज्वलत्कालानलप्रख्योवरदाभयपाणिमान् ॥ महोदरोलोहिताक्षो-
वत्सरस्तुप्रजावतिः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

४३ अथ आंगिरससंवत्सरस्वरूपम्—

फालेनयनयोर्मध्येचक्राकारंस्तितथुति ॥ पद्महस्तद्वयंदेवंध्यायेदांगिर-
साभिधम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४४ अथ श्रीमुखसंवत्सरस्वरूपम्-

अनेकरत्नसंछन्नंक्ष्वेलपीनगलंपरम् ॥ पुष्कराक्षहरिद्राभंध्यायेच्छी-
मुखवत्सरम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

४५ अथ भावसंवत्सरस्वरूपम्-

जडभावयुतश्चैवकरलग्नमृगस्तथा ॥ ऊर्ध्वबाहुयुतश्चैवद्विभुजःक्षान्ति-
यस्त्वृतः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

४६ अथ युवसंवत्सरस्वरूपम्-

गारुतमतसमाकृतकटाक्षहसितोत्पलम् ॥ द्विभुजंश्वेतवर्णचपप्राक्षं-
युववत्सरम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४७ अथ धांतुसंवत्सरस्वरूपम्-

पद्महस्तधरदेवकैलासाचलसन्निभम् ॥ त्रिनेत्रपद्मवर्णचनिर्भयधातु-
संज्ञकम् ॥ १ ॥ पद्मवर्णः ॥ १ ॥

४८ अथ ईश्वरसंवत्सरस्वरूपम्-

उद्यद्भानुसहस्राभंद्विबाहुंचोर्ध्वदिङ्मुखम् ॥ चित्रांबरधरदेवंध्याये-
दीश्वरसंज्ञकम् ॥ १ ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

४९ अथ बहुधान्यसंवत्सरस्वरूपम्-

अमृतकलाहस्तःकांतिसंपूर्णदेहःसकलविभुधवंचोवेदशास्त्रैकचितः ॥
विततललिततेजादीर्घवक्षाद्विपादःकमलनयनयुक्तश्चितितोद्वादशोब्दः १ ॥
नीलवर्णः ॥ १ ॥

५० अथ प्रमाथिसंवत्सरस्वरूपम्-

धर्मिष्ठोगौरवर्णश्चदीर्घवक्षस्समन्वितः ॥ त्रैवेयलतमाणिक्यःप्रमाथी-
वत्सरःपुमान् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

५१ अथ विकर्मसंवत्सरस्वरूपम्-

श्यामनेत्रंचशिल्पज्ञगोधूमाभंहितोक्तिकम् ॥ मध्यमोचंदीर्घबाहुंद्वि-
पादविकर्मविदुः ॥ १ ॥ गोधूमवर्णः ॥ १ ॥

५२ अथ विष्णुसंवत्सरस्वरूपम्—

विपुसंवत्सरोनाम्नानीलांगोन्यासतत्परः ॥ आखुमुक्तसदृशोक्षिण्यां-
मुखेवणयुतश्चलः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

५३ अथ चित्रभानुसंवत्सरस्वरूपम्—

दिवाहुःकुब्जकःश्यावळुर्ध्वकेशमन्वितः ॥ देवालयेजपन्स्थाने
नानालंकारभूषितः ॥ १ ॥ कपिलवर्णः ॥ १ ॥

५४ अथ स्वभानुसंवत्सरस्वरूपम्—

कपिलः क्रूरचेष्टश्चरत्कांचरविभूषितः ॥ वृषार्तमिषवदनस्वभानु-
र्दिभुजोविभुः ॥ १ ॥ कपिलवर्णः ॥ १ ॥

५५ अथ तारणसंवत्सरस्वरूपम्—

सुंदरोदीर्घदेहश्चतृत्यवायकलालती ॥ नीरजाशोव्याघ्रपात्स्याद्रजास्य-
स्तारणाग्निधः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

५६ अथ पार्थिवसंवत्सरस्वरूपम्—

तपस्वीगौरवर्णश्चदीर्घकंठोवृकोदरः ॥ तत्करोदंडयुक्तश्चस्थूलोष्ठः
पार्थिवःस्मृतः ॥ १ ॥ गौरवर्णः ॥ १ ॥

५७ अथ व्यंयसंवत्सरस्वरूपम्—

दीर्घास्यःश्यावतेजाश्चरत्कलोचनकेशवान् ॥ निपुणः सत्यवाक्चैव-
व्ययोव्ययकरःपुमान् ॥ १ ॥ कपिलवर्णः ॥ १ ॥

५८ अथ सर्वजित्संवत्सरस्वरूपम्—

दीर्घनासामुखःशूरःसूक्ष्मोष्ठोगौरवर्णकः ॥ सच्चस्तःकूपखनकःसर्व-
जित्सर्वसाधकः ॥ १ ॥ गौरवर्णः ॥ १ ॥

५९ अथ सर्वधारिसंवत्सरस्वरूपम्—

अभूरिग्रामवासीचमूक्ष्मनेत्रःलुपीबलः ॥ सूक्ष्मोष्ठोदीर्घदेहश्चसर्वधा-
रीचसर्वदा ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

६० अथ विरोधिसंवत्सरस्वरूपम्-

तस्करोहिंसकश्चैव ह्याम्लगुड्मंदलोचनः ॥ सूक्ष्मग्रीवस्थूलदेहस्थूल-
मध्योविरोधिकः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

६१ अथ विर्वृत्तिसंवत्सरस्वरूपम्-

सुंदरो दीर्घदेहश्चतपस्वी गौरवर्णकः ॥ शुष्को दरो दीर्घकंठोरकाक्षो वि-
कृतिः पुमान् ॥ १ ॥ गौरवर्णः ॥ १ ॥

६२ अथ खैरसंवत्सरस्वरूपम्-

देवालयेन दीप्तिरेचतुर्बाहुस्थितः खरः ॥ वरदाभयपाणिश्च गदापद्मधरः
परः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

६३ अथ नन्दनसंवत्सरस्वरूपम्-

रक्ताक्षो दीर्घबाहुश्च दीर्घघ्राणसमन्वितः ॥ भस्मरुद्राक्षसंयुक्तो वरदो-
नन्दनः पुमान् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

६४ अथ विजयसंवत्सरस्वरूपम्-

द्विबाहुः पद्मसंकाशश्चरचापयुतः पुमान् ॥ वामतस्तत्सर्वतो दृष्टिर्विज-
योर्जुनमूलगः ॥ १ ॥ पद्मवर्णः ॥ १ ॥

६५ अथ जयसंवत्सरस्वरूपम्-

द्विबाहुः स्थूलकटिमान् कलोचनसंयुतः ॥ वरदाभयपाणिश्च सितः-
श्यामयुतोजयः ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः ॥ १ ॥

६६ अथ मन्मथसंवत्सरस्वरूपम्-

पद्माक्षो वृत्तबाहुश्चरचापयुतः पुमान् ॥ बटबापंचकारुदो मन्मथो
मन्मथारुतिः ॥ १ ॥ कांचनवर्णः ॥ १ ॥

६७ अथ दुर्मुखिसंवत्सरस्वरूपम्-

दंष्ट्राकरालवदन उपादिदुर्निभयुतिः ॥ द्विबाहुः शार्ङ्गपाणिश्च दुर्मुखी
दुर्मुखोलसः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

६८ अथ हेमलंबिवि(म)लंबिसंवत्सरस्वरूपे-

हेमलंबीवि(म)लंबीचरकाक्षौकूरविह्वलौ ॥ रक्तवर्णौतुतौवृद्धौसदा-
मातृसमीपगौ ॥ १ ॥ रक्तवर्णौ ॥ २ ॥

६९ अथ विकैरिशौर्वैरिसंवत्सरस्वरूपे-

विकारीशार्वरीचैवभृशुंडीभुसलायुधौ ॥ शिंशुपाख्यतरोर्मूलेचासी-
नौगिरिसन्निभौ ॥ १ ॥ रक्तवर्णौ ॥ २ ॥

७० अथ पुँवसंवत्सरस्वरूपम्-

नौकासमुद्रतीरस्थोद्दीपांतरगतस्तिदा ॥ तुरंगगुणियुक्तश्चपलःपुव-
वत्सरः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७१ अथ शुभकृच्छोभैकृत्संवत्सरयोःस्वरूपे-

शुभकृच्छोभैकृच्चैवनेपुच्छस्वरूपिणौ ॥ धारिणौपुंड्ररुद्राक्षमलयदु-
मसन्निभौ ॥ १ ॥ रक्तवर्णौ ॥ २ ॥

७२ अथ क्रोधिसंवत्सरस्वरूपम्-

सर्वतोव्याघ्रसंवीतोमयशीलःशुधार्दितः ॥ शिवनारायणौध्यापन्-
क्रोध्यब्दोह्रस्वकःसितः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

७३ अथ विश्वावसुसंवत्सरस्वरूपम्-

अरण्येनिर्जलेभूमौस्थितोविश्वावसुःपुमान् ॥ वापीसोपानमाश्रित्य-
ध्यायन्वैविश्वतोमुखम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

७४ अथ पराभवपुँवंगसंवत्सरस्वरूपे-

पराभवःपुवंगश्चश्वेतौपुष्करसन्निधौ ॥ तिष्ठत्येकःपुवत्येकःपुवानाव-
तिदर्पितौ ॥ १ ॥ श्वेतवर्णौ ॥ २ ॥

७५ अथ कीलैकसौम्यसंवत्सरस्वरूपे-

धृत्वाशिरसिभाण्डंचयुवानौनीललोहिता ॥ कीलकश्चैवसौम्यश्चतप-
स्यंतौगिरेस्तटे ॥ १ ॥ नीलरक्तवर्णौ ॥ २ ॥

७६ अथ साधारणसंवत्सरस्वरूपम्-

साधारणस्सरस्वत्यास्तीरेविप्रौघसंवृतः ॥ पुरस्ताद्देवमीशानमर्चय-
न्वसतिद्विजः ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

७७ अथ विरोधिकृत्संवत्सरस्वरूपम्-

विरोधिकृत्क्रूरकर्माधनुर्बाणयुतोनिशम् ॥ रक्ताक्षःस्थूलदेहश्चमृगा-
न्निहसंश्रत्ययम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

७८ अथ परिधीविसंवत्सरस्वरूपम्-

मृगचर्मशिरस्त्राणोधन्वीकुटिलदृक्शठः ॥ उपानद्रथांमृगान्निघ्नप-
रिधावीवनेचरः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

७९ अथ प्रमादीचसंवत्सरस्वरूपम्-

ऊर्ध्वबाहुर्वनेनयास्तीरेभस्मविलेपनः ॥ ध्यायन्नर्विकृशोनीलःप्रमादी-
चोद्विजःस्मृतः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

८० अथ आनन्दसंवत्सरस्वरूपम्-

कृतोर्ध्वपुंड्रोनिभृतोनिवसन्विजनेवने ॥ आनन्दोलोहितोध्यायन्नक्षमा-
लावभूषितः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८१ अथ रौक्षससंवत्सरस्वरूपम्-

स्कंधेगृह्णन्स्थूलदंढं पद्मस्तोवनेचरः ॥ पथिकान्बाधमानस्तुराक्ष-
सःश्वानगोसितः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

८२ अथ नलसंवत्सरस्वरूपम्-

तपस्वीजलमध्यस्थोचीरकृष्णाजिनांबरः ॥ जटाभृच्छृङ्गशूलशान्तः
कृष्णोभूतिविभूषणः ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

८३ अथ पिङ्गलकालयुक्तिसंवत्सरस्वरूपे-

पिङ्गलःकालयुक्तिश्चरत्कास्यौरक्तलोचनौ ॥ जपतःश्वेतनीलांगार-
ण्येनिवसन्निधौ ॥ १ ॥ १ श्वेतवर्णः ॥ २ नीलवर्णः ॥ २ ॥

८४ अथ सिद्धार्थिसंवत्सरस्वरूपम्—

समुद्रतीरेसंध्यायांस्नात्वासूर्यमुद्मुखः ॥ तिष्ठन्ध्यायन्जपन्वर्णाश्वे-
तस्सिद्धार्थिवत्सरः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

८५ अथ रौद्रिसंवत्सरस्वरूपम्—

रौद्रिसंवत्सरोराजासिंहासनगतःशठः ॥ रक्ताक्षःस्थूलदेहश्चक्ष्यामोक्ष-
क्रीडनेरतः ॥ १ ॥ रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

८६ अथ दुर्मतिसंवत्सरस्वरूपम्—

दुर्मतिःक्षत्रियशूरःस्थूलस्तुरगवाहनः ॥ खड्गचर्मधरोरक्तःशत्रुच्छे-
दनलालसः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

८७ अथ दुर्दुभिसंवत्सरस्वरूपम्—

पुष्करद्वीपमासायदुर्दुभिःपृक्षसन्निधौ ॥ ध्यायन्वसतिनिश्शंकंवि-
ष्णुवैविश्वरूपिणम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

८८ अथ रुधिरौद्गारिसंवत्सरस्वरूपम्—

रुधिरौद्गारिनामासौपुष्करस्यतटेवसन् ॥ अर्चयन्द्रोणपुष्पैस्तुरुद्रमेका-
दशात्मकम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

८९ अथ रक्ताक्षिसंवत्सरस्वरूपम्—

स्वर्णप्रासादमाश्रित्यमंटपेसिंधुसन्निधौ ॥ स्त्रीभिःक्रीडन्भूपितांगोर-
क्ताक्षीतुयुवाविभुः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

९० अथ क्रोधेनसंवत्सरस्वरूपम्—

क्रोधनःकुटिलाकारोरक्तांगोद्रुमसन्निधौ ॥ श्वभिःक्रिडन्विलोला-
क्षो क्रोधनोविकृताननः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९१ अथ अक्षयसंवत्सरस्वरूपम्—

शाल्मलिद्वीपमासायवसन्टपदिविष्टरे ॥ क्रूरःरुष्णोदीर्घरोमाऽक्षयो-
दीर्घाकृतिःपुमान् ॥ १ ॥ रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

(^{२३}विरोधिनि)-स्कोविदेशाटनतांप्रपन्नःकुटुंबसौख्यापचयोति-
धूर्तः ॥ जनेनसाकंगतचित्तवृत्तिर्विरोधिवर्षप्रभवोनरस्स्यात् ॥ १ ॥

(विकुंतौ)-निर्धनःकिलकरालतांगतोदीर्घपर्वबहुगर्वसंयुतः ॥
चारुबुद्धिरहितोऽप्यमित्रकोमानघोविलुतिवर्षसंभवः ॥ १ ॥

(खरे)-कामातुरोधूसरकायकांतिःकठोरदीर्घस्वरफल्गुवाक्यः ॥
क्लेशीचलज्वाविधिवर्जितस्स्यान्नरःखराब्दप्रभवोतिदीर्घः ॥ १ ॥

(नन्दने)-तटाकवापीगृहकूपकर्त्तासदान्नदानाभिरतश्शुचिस्स्या-
त् ॥ विलासिनीनंदनजातहर्षोनरोभवेन्नंदनवर्षजन्मा ॥ १ ॥

(विजैये)-संग्रामधीरः सुतरांसुशीलोभूपालमान्योवदतांवरेण्यः ॥
दातादयालुः किलवैरिहंतायस्यप्रसूतिर्विजयाभिधाने ॥ १ ॥

(जैये)-शास्त्रप्रसंगेविदुषांविषादीमान्योवदान्योऽस्तिपुगर्वहंता ॥
जयाभिलाषीविषयानुरक्तोजातोजयाब्देमनुजोमहौजाः ॥ १ ॥

(मन्मथे)-भूषाविभूषासहितश्चयोपाविलासशीलोऽमृतवाक्कलाहः ॥
सद्गीतनृत्याभिरतश्चभोक्तायोमन्मथाब्देजननंप्रपन्नः ॥ १ ॥

(दुर्मुखिनि)-क्रूरोद्धतोर्नियमतिश्चलुब्धोवक्रास्यबाह्वंग्रिरघप्रियः
स्यात् ॥ विरुद्धभाषीबहुदुष्टचेष्टोयोहायनेदुर्मुखिनामिजातः ॥ १ ॥

(हेमलम्बिनि)-तुरंगहेमांबरधान्परत्नैर्पुतोनितांतंमुतदारयुक्तः ॥
समस्तवस्तुग्रहणैकबुद्धिर्येहिमलंबिप्रभवःपुमान्स्स्यात् ॥ १ ॥

(वि (म) लम्बिनि)-धूर्तोतिलुब्धोलसतांप्रपन्नःश्लेष्माधिकः
सत्त्वविवर्जितश्च ॥ प्रारब्धकार्येतितरांप्रलापीविमलंबिसंवत्सरसंभव-
स्स्यात् ॥ १ ॥

(विकारिणि)-दुराग्रहीसर्वकलाप्रवीणस्सुवंचकश्चंचलधीश्चधूर्तः ॥
अनल्पजल्पस्स्वसुहृदिकल्पोविकारिसंवत्सरजोनरस्स्यात् ॥ १ ॥

(शार्वर्याम्)-वणिकलायांकुशलोलविलासिनेवानुकूलस्तुसुहृजना-
नाम् ॥ अनेकविद्याभ्यसनानुरक्तःसंवत्सरेशार्वरिनामिजातः ॥ १ ॥

(विरोधिनि)—रक्तोविदेशादनतांप्रपन्नःकुटुंबसौख्यापचयोति-
धूतः ॥ जनेनसाकंगतचित्तवृत्तिर्विरोधिवर्षप्रज्ञवोनरस्स्यात् ॥ १ ॥

(विकृतौ)—निर्धनःकिलकरालतांगतोदीर्घपर्वबहुगर्वसंयुतः ॥
चारुवृद्धिरहितोप्यभिजकोमानवोविकृतिवर्षसंभवः ॥ १ ॥

(खरे)—कामातुरोधूसरकायकांतिःकठोरदीर्घस्वरफल्गुवाक्यः ॥
क्लेशीचलजाविधिवर्जितस्स्यान्नरःखराब्दप्रज्ञवोतिदीर्घः ॥ १ ॥

(नन्दने)—तटाकवापीगृहकूपकर्त्तृसिदान्नदानाभिरतश्शुचिस्स्या-
त् ॥ विलासिनीनन्दनजातहर्षोनरोभवेन्नन्दनवर्षजन्मा ॥ १ ॥

(विजये)—संग्रामधीरः सुतरांमुर्खीलोभूपालमान्योवदतांवरेण्यः ॥
दातादयालुः किलवैरिहंतायस्यप्रसूतिर्विजयाभिधाने ॥ १ ॥

(जये)—शास्त्रप्रसंगेविदुषांविपादीमान्योवदान्योरिषुगर्वहंता ॥
जयाभिलाषीविषयानुरक्तोजातोजयाब्देमनुजोमहौजाः ॥ १ ॥

(मन्मथे)—भूपाविभूपासहितभयोपाविलासशीलोऽमृतवाक्कलाज्ञः ॥
सद्गीतनृत्याभिरतश्भोक्तायोमन्मथाब्देजननंप्रपन्नः ॥ १ ॥

(दुर्मुखिनि)—क्रूरोद्धतोर्नियमतिभ्रलुब्धोवक्रास्यबाह्वंघ्रिरपप्रियः
स्यात् ॥ विरुद्धभापीबहुदुष्टचेष्टोयोहायनेदुर्मुखिनामिजातः ॥ १ ॥

(हेमलैम्बिनि)—तुरंगहेमांवरधान्यरत्नैर्पुंतेनितान्तंमृतदारयुक्तः ॥
समस्तवस्तुग्रहणकबुद्धिर्योहेमलंबिप्रभवःपुमान्स्स्यात् ॥ १ ॥

(वि (म) लैम्बिनि)—धूर्तोतिलुब्धोलमतांप्रपन्नःश्लेष्माधिकः
सत्त्वविवर्जितश्च ॥ प्रारब्धकार्येतितरांप्रलापीविमलंबिमंघ्रत्संभव-
स्स्यात् ॥ १ ॥

(विकैरिणि)—दुराग्रहोसर्वकलाप्रवीणस्तुवंचकभंचलपीभ्यधूतः ॥
अनल्पजल्पस्त्वसुहृद्विकल्पोविकारिमंघ्रन्मरजानग्स्यात् ॥ १ ॥

(शोर्वेयांम्)—वणिक्कलापाङ्गुगतोविलासनिवानुकूलस्तुसहजना-
नाम् ॥ अनेकविषयमनानुरक्तःमंघ्रन्मग्गावरीनामिजातः ॥ १ ॥

(पुँवे)—काशीप्रकामंधनवांश्चशश्वत्सेवादरोदारहृदयतृप्तः ॥ सुगुप्तबुद्धिश्चपलस्वभावः पुवाभिधानाब्दभवेनरस्स्यात् ॥ १ ॥

(शुभं कृति)—सौभाग्यविव्याविनयैस्समेतःपुण्यैरगण्यैरपिदीर्घजीवी ॥ स्यान्मानवस्सूनुधनोरुसंपदस्यप्रसूतिःशुभकृतसमासु ॥ १ ॥

(शोभं कृति)—सर्वोन्नतश्चारुगुणोदयालुः सत्कर्मकर्ताविजयीविशेषात् ॥ कांतोविनीतःशुभकृतप्रवीणोयःशोभकृद्वत्सरसंभवःस्यात् ॥ १ ॥

(क्रौं धिं नि)—क्रूरक्षणः क्रूरतरस्वभावः स्त्रीवल्लभःपर्वततुल्यगर्वः ॥ स्यादंतरायः परकार्यकालेक्रोधीभवेत् क्रोधिश्चरत्प्रभूतः ॥ १ ॥

(विश्वं वसौ)—सत्पुत्रदारःसुतरामुदारःवरस्सदाचारपरोतिधीरः ॥ इष्टान्भुक्त्सर्वगुणाभिरामोविश्वावसौयस्यभवेत्प्रसूतिः ॥ १ ॥

(परां भवे)—धनस्यधान्यस्यचनैवकिंचित्सुसंग्रहोत्तमकठोरवाक्यः ॥ आचारतोत्पत्त्वशठत्वयुक्तःपराभवेयस्यभवेत्प्रसूतिः ॥ १ ॥ २० ॥

(पुँवंगे)—भवेत्सदाचंचलचित्तवृत्तिःनस्यात्प्रवृत्तिःखलुसाधुकार्ये ॥ धूर्तस्सदाचारविचारहीनःपुवंगजोवैमनुजःकरांगः ॥ १ ॥

(कीलं के)—रूपेणमध्यःप्रियवाग्दयालुर्जलाभिलाषीत्यनुपेलमेव ॥ स्थूलांघ्रिसन्मौलिरलंबलीयाञ्जातोरिकीलःकिलकीलकाब्दे ॥ १ ॥

(सौं म्ये)—पंडितोहिधनवान्बहुभोगीदेवतातिथिरुचिश्चशुचिस्स्यात् ॥ सात्त्विकःकृशकलेबरयष्टिःसौम्यवत्सरभवोमनुजस्तु ॥ १ ॥

(सार्धं रणे)—इतस्तत्संचलितोनुरुक्तो लिपिक्रियायांकुशलोविवेकी ॥ क्रोधीशुचिर्भोगनिवृत्तचेताःप्राणीहिसाधारणजःप्रगीतः ॥ १ ॥

(विरोधि कृति)—महेश्वराराधनतत्परःस्यात्क्रोधीविरोधीसततं बहूनाम् ॥ पराद्भुक्स्तत्तवचस्यतीवविरोधिकृत्ताग्निहिजन्मयस्य ॥ १ ॥

(परिधीं विनि)—विद्वान्सुशीलश्चकलाप्रवीणःसुधीश्चमान्योवसुधाधिपानाम् ॥ व्यापारसंप्रप्तमहत्प्रतिष्ठःपुमान्मवेदपरिधाविनाग्नि ॥ १ ॥

(प्रमौ दिनि)—दुष्टाभिमानीकलहानुरक्तोलुब्धःकुटुंबाभिरतश्चदीनः ॥ स्यादल्पधीर्गर्हितकर्मकर्त्ताप्रमादिजन्मामनुजश्चमादी ॥ १ ॥

(आर्नन्दे)—स्याद्भूरिदानश्चतुरोतिदक्षःशश्वत्सुतानंदमरप्रपूरः ॥
प्राज्ञःरुतज्ञःसुतरांविनीतोप्यानंदजातोमनुजोवदान्यः ॥ १ ॥

(राक्षसे)—स्यात्क्रूरकर्माकलहानुरक्तस्संत्यक्तसत्कर्मविचारसारः ॥
दयाविहीनश्चससाहसोपिभवेन्नरोराक्षसवर्षजन्मा ॥ १ ॥

(नंले)—सबुद्धिशालीजलसस्यसंपद्वैश्यानुवृत्तौकुशलःसुशीलः ॥
स्यादल्पवित्तोबहुपालकश्चजातो नलाब्देचपलोमनुष्यः ॥ १ ॥

(पिंगले)—पिंगेक्षणोगर्हितकर्मकर्तास्यादुत्थितध्वंचलवैभवायः ॥
त्यागीशठोत्पंतकठोरवाक्योजातो नरःपिंगलनामधेये ॥ १ ॥

(काल्युक्तौ)—अनल्पजल्पःप्रियतामुपेतस्ससाधुबुद्धिर्विधिनावि-
युक्तः ॥ कविप्रसंगःकिलकालरूपोयःकालयुक्तिप्रभवःकृशांगः ॥ १ ॥

(सिद्धार्थिनि)—उदारचेताविलसत्प्रसादोरणांगणप्राप्तयशाःसुखी-
स्यात् ॥ नरैर्द्रमंत्रीबहुपूजितार्थःसिद्धार्थिजातोमनुजःसमर्थः ॥ १ ॥

(रौद्रौ)—भयंकरःपालयितापशूनांशश्वत्प्रसादश्चपलोतिधूर्तः ॥
जातापकीर्तिःखलचित्तवृत्तिर्नरोतिरौद्रःखलुरौद्रिजन्मा ॥ १ ॥

(दुर्मतेौ)—स्ववाक्यनिर्वाहमहाभिमानीप्रसंगतोहीनतरो नरस्स्यात् ॥
कामीप्रकामंदुरितेप्रवृत्तोपोदुर्मतिर्दुर्मतिवर्षजातः ॥ १ ॥

(दुंदुभौ)—नित्यंनरैर्द्रादरगौरवः स्याद्गजाश्वभूहेमसमन्वितश्च ॥
तौर्यत्रिकप्रीतिरतीवजातश्चेन्मानवोदुंदुभिनामवर्षे ॥ १ ॥

(रुधिरोद्गारिणि)—आरक्ताक्षःक्वचिदपिमहाकामदःकामिनीनांप्रा-
दुर्भावादतिरुशतनुर्जायतेत्यंतरोपः ॥ पादद्वंद्वेभवतिकुनखीहस्तयुग्मेथ-
वास्याच्छस्त्राहुस्त्रजतिरुधिरोद्गारिजन्मामनुष्यः ॥ १ ॥

(रक्ताक्षिणि)—आचारधर्माभिरतोनितांतमनोभवाचारुतरो नरः-
स्यात् ॥ अन्याधिकस्त्वंसहतेनकिंचिद्रक्ताक्षिजातोक्षिरुजान्वितश्च ॥ १ ॥

(क्रोधेने)—स्यादंतरायोहिपरस्यकार्षेतमोगुणाधिक्यभयंकरश्च ॥
परस्यबुद्धिप्रहरेत्प्रकामंयोहायनेक्रोधननाग्निजातः ॥ १ ॥

(अक्षये)—उपार्जितार्थव्ययकृत्तांतंसेवारतेनिष्ठुरचित्तवृत्तिः ॥
सत्कार्यकेत्यल्पमनःप्रवृत्तिःक्षयाभिधानेजननंहियस्य ॥ १ ॥ ६० ॥

अथ प्रभवादिषष्टिसंवत्सरनामानि—(देवज्ञविलासे)

प्रभवोविभवःशुक्लःप्रमोदोथप्रजापतिः ॥ आंगिरसःश्रीमुखश्चभावोथयुव
वत्सरः ॥ १ ॥ धात्वीश्वरौबहुधान्यःप्रमाथीविक्रमोवृषः ॥ चित्रभानुःस्वभानु
श्वतारणःपार्थिवोव्ययः ॥ २ ॥ सर्वजित्सर्वधारीचविरोधीविकृतिःखरः ॥
नंदनोविजयश्चैवजयोमन्मथदुर्मुखौ ॥ ३ ॥ हेमलंबीवि(म) लंबीचविका
रीशार्वरीप्लवः ॥ शुभकच्छोभकृत्क्रोधीविश्वावसुपराभवौ ॥ ४ ॥ पुवंगः
कीलकःसौम्यःसाधारणविरोधिकृत् ॥ परिधार्वाप्रमादीस्यादानंदोराक्षसो
नलः ॥ ५ ॥ पिंगलःकालयुक्तिश्चसिद्धार्थीरौद्रिदुर्मती ॥ दुंदुभीरुधिरो
द्रारीरक्षाक्षीक्रोधनाक्षयौ ॥ ६ ॥ षष्टिस्तुवत्सरज्ञेयाःप्रभवाद्याइमेबुधैः ॥

अथ प्रभवादिषष्टिसंवत्सराभिमानिदेवतानांनामानि—(शैवागमे)

ब्रह्मविष्णुमहेशानागणेशोगणपस्तथा ॥ पठाननश्वल्लीचगौरीब्राह्मी
महेश्वरी ॥ १ ॥ कौमारीवैष्णवीचैववाराह्यंद्रीतथैवच ॥ चामुंडिका-
प्यरोगश्चत्राजःपटरएवच ॥ २ ॥ पतंगःस्वर्णरोज्योतिष्मान्वितासश्वक
श्यपः ॥ रविःसूर्यश्चभानुश्चखगःपूपातथैवच ॥ ३ ॥ हिरण्यगर्भोथमरीच्यादि
त्यौसवितातथा ॥ अर्कस्ततोभास्कराग्निजातवेदस्सहोजसः ॥ ४ ॥ ततो-
जराप्रभुर्वैश्वानरनर्यापसावपि ॥ पङ्क्तिराथविसर्पिश्चमत्स्यकूर्मवराहकाः
॥ ५ ॥ नारसिंहोवामनश्चश्रीरामोभार्गवोहली ॥ कृष्णःकल्कीबुद्धदुर्गेया
तुधानश्चभैरवः ॥ ६ ॥ हनूमाञ्छारदादाक्षायणीलक्ष्मीरितिस्मृताः ॥
अभिमानिन्यएतेपामब्दानांदिवताःक्रमात् ॥ ७ ॥ ६० ॥

अथ प्रभवादिषष्टिसंवत्सराभिमानिदेवतास्वरूपाणि—(शैवागमे)

९३ तत्रादौ प्रभवाभिमानिब्रह्मध्यानम्—

अक्षायंकितपाणिपद्मभयंचिन्मुद्रिकांहस्तयोर्विभाणंचतुराननंम-

विकसत्पद्मासनांतस्थितम् ॥ वक्षोभागविराजमानविशदश्रीव्रह्मसूत्रोज्ज्व-
लंघदेहंप्रभवाभिधंकमलजंभ्रेयोभिवृद्धिप्रदम् ॥ १ ॥ पद्मवर्णः ॥ १ ॥

९४ अथ विभवाभिमानिविष्णुदेवताध्यानम्-

भास्वत्किरीटंदरचक्रशार्ङ्गदाभिरामंसहितंचतुर्भिः ॥ करैरनंता-
सनसन्निविष्टंध्यायेद्रमेशंविभवाधिनाथम् ॥ १ ॥ मेघश्यामवर्णः ॥ १ ॥

९५ अथ शुक्राभिमानिमहेश्वरध्यानम्-

जटिलमुरगभूषाभूषितांगं त्रिणेत्रं शशधरमकुटांतं व्याघ्रचर्मोत्तरीयम् ॥
वृषवरक्तवाहं शुक्रसंज्ञं गिरिशं नमदमरमुनींद्रं शूलपाणिं नमामि ॥ १ ॥
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

९६ अथ प्रमोदूताभिमानिगणेशध्यानम्-

करींद्रधक्त्रं शुभमेकदंतोज्ज्वलंप्रमोदूतकृताभिधानम् ॥ प्रत्यूहशांति-
प्रदमाखुसंस्थंध्यायेद्बृहज्जेसतंतं गणेशम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९७ अथ प्रजापतिवत्सराभिमानिशक्तिगणपतिध्यानम्-

दंतींद्रयक्राकलितानुशक्तिंचतुर्भुजांचंद्रकलावतंताम् ॥ भक्तेष्टपा-
थोनिधिपूर्णचंद्रांवेदप्रजोत्पत्तिकृताभिधानाम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

९८ अथ आंगीरसाभिमानिपण्मुखध्यानम्-

शक्त्युज्ज्वलैकबाहुं शशधरमकुटं मयूरमारूढम् ॥ आंगिरसनामधेयं-
पण्मुखमीडेमरेद्रसेनान्यम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

९९ अथ श्रीमुखाभिमानिवल्लीदेवताध्यानम्-

चंद्रमुखीचारुदंशंकुटुवाहां गुहाहतामनिशम् ॥ श्रीमुखसंज्ञां वल्लीं-
श्रेयोवृद्धिप्रदामहंकलये ॥ १ ॥ पाटलवर्णा ॥ १ ॥

१०० अथ भावाभिमानिगौरीदेवताध्यानम्-

गौरींगिरींद्रतनयांवृषवरसंस्थांकलाधरांशशिनः ॥ भावाख्यामहमीडे
भवकुतुकांभोधिपूर्णचंद्रांताम् ॥ १ ॥ मरकतवर्णा ॥ १ ॥

१०१ अथ युवाभिमानिब्राह्मीदेवताध्यानम्—

युवसंज्ञामहमीडेब्राह्मीब्रह्मादिवंदितांघ्रिताम् ॥ हंसप्रवरारूढांशंभुमनो-
हारिरूपसौभाग्याम् ॥ १ ॥ कनकवर्णा ॥ १ ॥

१०२ अथ धात्वभिमानिमाहेश्वरीध्यानम्—

माहेश्वरीहृदग्जेविलसतुसततचधातुसंज्ञासा ॥ चंद्रावतंससहिता-
श्रेयोवृद्धिप्रदासदाशंभोः ॥ १ ॥ शुभ्रवर्णा ॥ १ ॥

१०३ अथ ईश्वराभिमानिकौमारीध्यानम्—

कौमारीमहमीडेसंपद्मार्त्रीसदाशुकारूढाम् ॥ तामीश्वराभिधानांशं-
करतोपप्रदांस्वरूपेण ॥ १ ॥ पाटलवर्णा ॥ १ ॥

१०४ अथ बहुधान्याभिमानिवैष्णवीध्यानम्—

बहुधान्यनामधेयांसततंहृदयेनवैष्णवीकलये ॥ शंकरवामांकस्थान-
मतामिष्टार्थदायिकामनिशम् ॥ १ ॥ मेघश्यामवर्णा ॥ १ ॥

१०५ अथ प्रमाथ्यभिमानिवाराहीध्यानम्—

वाराहीप्रणमामोर्धूर्जटिहर्षाब्धिपूर्णचंद्रांताम् ॥ श्रेयोभिवृद्धिदार्त्री-
रुतनिजनाम्रीप्रमाथीति ॥ १ ॥ श्यामवर्णा ॥ १ ॥

१०६ अथ विक्रमाभिमानिंद्राणीध्यानम्—

माहेंद्रांकलयामोविक्रमसंज्ञांवृषासनारूढाम् ॥ भासुरचंद्रकिरीटांश-
काभीष्टप्रदांभिर्याशांत्यै ॥ १ ॥ कनकवर्णा ॥ १ ॥

१०७ अथ वि (वृ) पुवत्सराभिमानिचामुंडाध्यानम्—

चामुंडांचावंगीमहमिहवंदेवृषासनारूढाम् ॥ वि (वृ) पुनाम्रीसुरवंषां
दैत्यकुलध्वंसकारिणीमनिशम् ॥ १ ॥ रुष्णवर्णा ॥ १ ॥

१०८ अथ चित्रभानुवत्सराभिमान्यरोगदेवताध्यानम्—

अरोगाद्वयमीडेहंचित्रभानुसदामुदे ॥ तुरंगमवरारूढमकुटोज्ज्वलमस्त
कम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१०९ अथ स्वभानुवत्सराभिमानिभ्राजदेवताध्यानम्-

आरोग्यसिद्धिर्दन्तृणांस्वभानुंभ्राजसंज्ञकम् ॥ गजारूढंलसत्खड्गखेट-
हस्तंनमाम्यहम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११० अथ तारणाभिमानिपटरदेवताध्यानम्-

अंतर्हृदब्जेसततंकलपेपटराह्वयम् ॥ तारणंसूर्यगमनंशूलोद्भासिकरां-
बुजम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१११ अथ पार्थिववत्सराभिमानिपतंगदेवताध्यानम्-

पतंगंवृषभारूढंपार्थिवाह्वयमाश्रये ॥ शंखचक्रधरंदिव्यपीतांभ्रमहं-
भजे ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११२ अथ व्ययाभिमानिस्वर्णरदेवताध्यानम्-

स्वर्णरंकोकिलारूढंव्ययसंज्ञकमाश्रये ॥ चंद्रावतंसं जटिलंत्रिणांभ्रमहं-
भासुरम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११३ अथ सर्वजिह्वत्सराभिमानिज्योतिष्मदेवताध्यानम्-

सर्वजित्संज्ञकंवदेज्योतिष्मंतमभीष्टदम् ॥ भृशुंडीपाशहस्ताब्ज-
प्रारूढंत्रिलोचनम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

११४ अथ सर्वधार्यभिमानिविभासदेवताध्यानम्-

विभासनामकंभानुंसर्वधारिकृताह्वयम् ॥ इष्टप्राप्त्यैसदावंदेसता-
थमास्थितम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (शिष्टंसूर्यवत् नि० ५) ॥ १ ॥

११५ अथ विरोधिसंवत्सराभिमानिकथ्यपदेवताध्यानम्-

मेरुशृंगासनस्थंतंविरोधीतिकृताह्वयम् ॥ कथ्यपंपंचवदनं-
माम्यहम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (शिष्टंसूर्यवत् नि० ५) ॥ १ ॥

११६ अथ विकृत्यभिमानिरविदेवताध्यानम्-

रविंविकृतिनामानंत्रिशीर्षपङ्कजंभजे ॥ पद्मेश्वरमारूढंचारुपीतांबरा-
वृतम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (शिष्टंसूर्यवत् नि० ५) ॥ १ ॥

११७ अथ खराभिमानिसूर्यदेवताध्यानम्—

खगवर्यसमारूढेनीलांबरसमावृतम् ॥ सूर्याभिधंखरंवेदचतुर्वक्राष्ट-
हस्तकम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (शिष्टंसूर्यवत् नि० ५) ॥ १ ॥

११८ अथ नंदनाभिमानिभानुदेवताध्यानम्—

भानुनंदननामानंभासाचारुपरिष्कृतम् ॥ मृगेंद्रवाहनंपंचवक्त्रंदशशु-
जंभजे ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (शिष्टंमूर्यवत् नि० ५) ॥ १ ॥

११९ अथ विजयाभिमानिखगदेवताध्यानम्—

यण्मुखंद्वादशभुजंव्याघ्रवाहनमास्थितम् ॥ व्याघ्रचर्मांबरधरंवेदेवि-
जयसंज्ञकम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (शिष्टंमूर्यवत् नि० ५) ॥ १ ॥

१२० अथ जयाभिमानिपूषदेवताध्यानम्—

पूषणंजयनामानंवरदंभक्तसंततेः ॥ शंखचक्रांकितकरद्वंद्वहृदिस्तमा-
श्रये ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२१ अथ मन्मथाभिमानिहिरण्यगर्भदेवताध्यानम्—

हंसवर्याधिरुदंतंवीणामंडितहस्तकम् ॥ हिरण्यगर्भंवेदेहंमन्मथाख्यं
ममेष्टदम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२२ अथ दुर्मुख्यभिमानिमरीचिदेवताध्यानम्—

मरीचिदुर्मुखाख्यानंमन्युमर्कटमास्थितम् ॥ विवृत्तास्पंजगद्गीतिदा-
यकंसंश्रयेमुदा ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (शिष्टंमूर्यवत् नि० ५) ॥ १ ॥

१२३ अथ हेमलंब्यभिमान्यादित्यदेवताध्यानम्—

आदित्यतेजसंस्थानंहेमलंबंविहृताह्वयम् ॥ सप्तसप्तिसमारूढंजगतानेत्र-
माश्रये ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (शिष्टंमूर्यवत् नि० ५) ॥ १ ॥

१२४ अथ वि (म) लंब्यभिमानिसवितृदेवताध्यानम्—

वि (म) लंबिसंज्ञंमनसासवितारंस्मराम्यहम् ॥ चापबाणधरंदोष्यां-
तुरंगवरवाहनम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२५ अथ विकार्यभिमान्यर्कदेवताध्यानम्-

अर्कविकारिनामानंकर्कशंककचायुधम् ॥ ऋग्व्याघसमारूढमेकने-
त्रंनमान्यहम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२६ अथ शार्वर्यभिमानिभास्करदेवताध्यानम्-

भास्करंशार्वरीसंज्ञंभासापूरितदिङ्मुखम् ॥ चक्रोज्ज्वलकरंवेद्या-
स्वदथसमाभितम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२७ अथ पुवाभिमान्यग्निदेवताध्यानम्-

अग्निंनमामिविततज्वालामालंतमोपहम् ॥ अजारूढंचतुर्हस्तंद्विशीर्ष-
पुवसंज्ञकम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (शिष्टमग्निवत् नि० ४) ॥ १ ॥

१२८ अथ शुभकृदभिमानिजातवेदोदेवताध्यानम्-

जातवेदसमीडेहंशुभकृन्नामकंसदा ॥ आंदोलिकासमारूढंखड्गखेद-
धरंशुभम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१२९ अथ शोभकृदभिमानिसहोजोदेवताध्यानम्-

सहोजसंशोभकृतंनृणामिष्टदमाश्रये ॥ शिविकावाहनारूढंचामरद्वय-
पाणिकम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१३० अथ क्रोध्यभिमान्यजराप्रभुदेवताध्यानम्-

अजराप्रभुमीडेहंक्रोधीतिरुतनामकम् ॥ गोरथारूढमनिशंकुंतोज्ज्व-
लकरांबुजम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१३१ अथ विश्वावसुसंवत्सराभिमानिवैश्वानरदेवताध्यानम्-

वैश्वानरंभजेनित्यंविश्वावसुरुताह्वयम् ॥ नरवाहनमारूढंसङ्गखेद-
धरंशुभम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१३२ अथ पराभवाभिमानिनर्यापसदेवताध्यानम्-

पराभवाह्वयंवदनर्यापसमुदर्विपम् ॥ उचुंगतुरगारूढंपरशूज्ज्वलपा-
णिकम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१३३ अथ प्लवंगाभिमानिपङ्क्तिराधोदेवताध्यानम्—

पङ्क्तिराधसमीडेगिष्ठवंगेतिमुविश्रुतम् ॥ श्वेताश्वरमारूढंशार्ङ्गवा-
णधरंसदा ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१३४ अथ कीलकाभिमानिविसर्पिदेवताध्यानम्—

विसर्पिणंहृतवहंकीलकाह्वयमाश्रये ॥ उचुंगगजमारूढंशूलोज्ज्वल-
करांबुजम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१३५ अथ सौम्याभिमानिमत्स्यदेवताध्यानम्—

मत्स्यमूर्तिहरिवंदेशिरसासौम्यसंज्ञकम् ॥ शंखचक्रोज्ज्वलकरंभक्ता-
भीष्टप्रदायकम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१३६ अथ साधारणाभिमानिकूर्मदेवताध्यानम्—

कूर्माकृतिमहंवंदेमंदराचलधारिणम् ॥ कौमोदकीशार्ङ्गहस्तंसाधार-
णकृताह्वयम् ॥ १ ॥ कांचनवर्णः ॥ १ ॥

१३७ अथ विरोधिकृद्भस्तराभिमानिवराहदेवताध्यानम्—

दंष्ट्रारूढमहीभागंक्रोडरूपधरंहरिम् ॥ वरदाभयदंवदेविरोधिकृदिति-
श्रुतम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१३८ अथ परीधाव्यभिमानिनृसिंहदेवताध्यानम्—

नृकेसरितनुंवदेहरिस्तंभविदारिणम् ॥ प्रह्लादहर्षदातारंपरीधाविरु-
ताह्वयम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१३९ अथ प्रमादोचाभिमानिवामनदेवताध्यानम्—

छत्रोज्ज्वलकरंवंदेहरिवामनरूपिणम् ॥ बलिप्रतापनकरंप्रमादीचक-
ताह्वयम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णः दूर्वादिलवत् ॥ १ ॥

१४० अथ आनंदाभिमानिश्रीरामदेवताध्यानम्—

जगदानंदजनकंसीतावल्लभमाश्रये ॥ राममानंदनामानंधृतकोदंडमा-
र्गणम् ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१४१ अथ राक्षसाभिमानिश्रीपरशुरामदेवताध्यानम्-
कुठारप्रोज्ज्वलकरंजटामण्डलमण्डितम् ॥ भार्गवंराममाशासिराक्षसा-
भिधमंजसा ॥ १ ॥ कांचनवर्णः ॥ १ ॥

१४२ अथ नलाभिमानिवलरामदेवताध्यानम्-
सौरोद्भासिकरांभोजनीलांबरसमावृतम् ॥ बलराममहंवेदेनलाह्वयम-
हर्नशम् ॥ १ ॥ शुभ्रवर्णः ॥ १ ॥

१४३ अथ पिंगलाभिमानिकृष्णदेवताध्यानम्-
कृष्णपिंगलनामानंबर्हिबर्होज्ज्वलाकृतिम् ॥ नवमीतोज्ज्वलकरंनृत्यं-
तंहृदितंश्रये ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१४४ अथ कालयुक्तयभिमानिकल्किदेवताध्यानम्-
क्लेच्छावलिरुतद्वेपंकालयुक्तिकृताह्वयम् ॥ आश्रयेकल्किमारूढंघ-
नूर्वाणकरंसदा ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१४५ अथ सिद्धार्थ्यभिमानिवुद्धदेवताध्यानम्-
सिद्धार्थिकृतनामानंबुद्धाकृतिमहंभजे ॥ नमोविरूपवपुषंस्त्रीप्रधर्षण-
कारणम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

१४६ अथ रौद्रिवत्सराभिमानिदुर्गादेवताध्यानम्-
दुर्गाविपत्तिधुनयेरौद्रीतिकृतमंजिकाम् ॥ ध्यायामिदैत्यहंघ्नीतारक्ता-
स्वादततःपराम् ॥ १ ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

१४७ अथ दुर्मत्यभिमानियातुधानदेवताध्यानम्-
यातुधानंवक्त्रमुखंचैकाक्षंदारुणाकृतिम् ॥ ध्यायाम्यनिष्ठांत्यर्थदु-
र्मतीतिकृताह्वयम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

१४८ अथ दुंदुभ्यभिमानिभैरवदेवताध्यानम्-
दुंदुभीतिकृताह्वानंसमस्तारिपुंभैरवम् ॥ भैरवंश्ववरारूढंदिगंबरमुपाश्र-
ये ॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१४९ अथ रुधिरोद्गार्यभिमानिहनुमदेवताध्यानम्—
हनुमंतं वायुसुते रुधिरोद्गारिसंज्ञकम् ॥ समुद्रलंघनोद्युक्तं दीर्घलांगूल-
माश्रये ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

१५० अथ रक्ताक्ष्यभिमानिसरस्वतीदेवताध्यानम्—
सरस्वतीं भासमानां वीणोज्ज्वलकरां बुजाम् ॥ रक्ताक्षिसंज्ञिकां देवीं
प्रपद्ये वाग्बिभूतिदाम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

१५१ अथ क्रोधनाभिमानिदाक्षायणीदेवताध्यानम्—
दाक्षायणीं क्रोधनाख्यां दक्षक्रतुविभञ्जनीम् ॥ शुकारूढां शूलधरां भ-
जेन्नीष्टार्थसिद्धये ॥ १ ॥ कनकवर्णा ॥ १ ॥

१५२ अथ अक्षयाभिमानिलक्ष्मीदेवताध्यानम्—
प्रपद्येऽक्षयसंज्ञां तां लक्ष्मीं क्षीराब्धिकन्यकाम् ॥ हंसारूढां मिन्दुमुखीपा-
णिद्वयकृतां बुजाम् ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णा ॥ १ ॥ ६० ॥

१५३ अथ दक्षिणायनस्वरूपम्—(शैवागमे)
दक्षिणायनसंज्ञो वैश्यामोसौ मंदलोचनः ॥ शीतवस्त्रो वहन्कुण्डं कर्णिका-
रदलाकृतिः ॥ १ ॥ बीजांकुरशरावार्कमनिशं नरहस्तकः ॥ पूजितः सि-
द्धये नित्यं धनधान्यसमृद्धये ॥ २ ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१५४ अथ उत्तरायणस्वरूपम्—(शैवागमे)
उत्तरायणसंज्ञो सौशुभवर्णो विशालहृक् ॥ मां जिष्ठवसनोपेतः स्वर्णमु-
क्ताविभूषणः ॥ १ ॥ पुस्तुकं दक्षिणे हस्ते वामे चराविबिंबकम् ॥ दधन्मु-
चयै मुदे च स्थात्पूजनीयस्तु कीर्तये ॥ २ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥ २ ॥

१५५ अथ अयनलक्षणम्—(भट्टभास्करायेरत्नमालायाम्)
शिशिरपूर्वमृतुत्रयमुत्तरं ह्ययनमाहुरहश्चतदामरम् ॥ भवति दक्षिणम-
न्यद्दुत्रयं निगदितारजनीमरुतां च सा ॥ १ ॥ २ ॥

अथ अयनयोरुपयोगमाह सत्यव्रतः—(माधवीये)
देवतारामवाप्यादिप्रतिष्ठोदहमुखेरवो ॥ दक्षिणायामुखे कुर्वन् न तत्फल-

मवाप्नुयात् ॥ १ ॥—॥ (वैखानससंहितायाम्) मातृभैरववाराहनरसिंहत्रि-
विक्रमाः ॥ महिषासुरहंजीचस्थाप्यावैदक्षिणायने ॥ १ ॥—॥ (मदनर-
त्नेज्योतिश्शास्त्रे) गृहप्रवेशस्त्रिदशप्रतिष्ठाविवाहचौलव्रतबंधपूर्वम् ॥
सौम्यायनेकर्मशुभंप्रदिष्टं द्रुहिंतंतत्त्वलु दक्षिणेस्यात् ॥ १ ॥

अथ अयनयोःकर्तव्यदानकर्मविशेषाः—(दानचिंतामणौ)

तत्र उत्तरायणेदानानि—

(स्कांदे) धेनुतिलमयीराजन्दद्याद्यश्चोत्तरायणे ॥ सर्वान्कामान-
वामोतिविंदते परमं सुखम् ॥ १ ॥—॥ (विष्णुधर्मोत्तरे) उत्तरेत्वयने
विषाखदानं महाफलम् ॥ तिलपूर्णमनङ्गाहंदस्वारोगैः प्रमुच्यते ॥ १ ॥

अथ दक्षिणायनेदानकर्माणि—(भाविष्योत्तरे)

सतिलैस्तंडुलैर्द्वं पूजयेद्दक्षिणायने ॥ घृताभिपेकं वा कुर्यान्महापुण्यफ-
लेच्छया ॥ १ ॥ घृतपूर्णं न भांडेन सच्छिद्रेण त्वहर्निशम् ॥ गव्येनाज्येन वा शं-
भोः प्रदद्याद्घृतकंचलम् ॥ २ ॥ सर्पिषारूपकं रम्यं कृत्वा श्रेयो भिषुद्धये ॥

अथ अयनयोरजातगुणाः—(जातकाभरणे)

शश्वत्प्रसन्नो ननु सूनुकांता संतोपयुक्तो तितरांचिरायुः ॥ नरस्तदा प्रा-
णपरोप्युदारो भीरुश्च सौम्यायनजातजन्मा ॥ १ ॥ अकर्मगौरः कृपिकर्म
कर्त्ता चितुष्पदां योऽतिकठोरचित्तः ॥ शठोऽप्यसत्त्वो ननु मानवानां याम्यायने
योजननंप्रपन्नः ॥ २ ॥

१५६ अथ दक्षिणायनाभिमानिसूर्यदेवतास्वरूपम्—(शैवागमे)

श्रेयसेभूयसे नित्यं दक्षिणायनमाश्रये ॥ भास्वद्रथगतं मूर्यं चंदनक्षत्रसं-
वृतम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१५७ अथ उत्तरायणाभिमानिसोमदेवतास्वरूपम्—(शैवागमे)

केशापनुत्तये नित्यं मुत्तरायणमाश्रये ॥ दिव्यस्पर्शं दनमाह्वं मूर्यादिप्रहमं-
वृतम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

अथ ऋतूनां स्वरूपाणि—(शैवागमे तृप्तिहोत्रासादेव)

१५८ तैत्तिरीयं वसंतर्तुस्वरूपम्—

आयं वसंतमीडेहमासीनं व्याघ्रचर्मणि ॥ अक्षमालोद्यतकरं पंचाक्षर
परायणम् ॥ १ ॥ पुष्पच्छत्रावृतश्रीमान्वसंतो मीष्टदायकः ॥ बद्धप-
द्मासनासीनः प्राङ्मुखो हसिताननः ॥ २ ॥ श्वेतांगोलोहिताक्षस्तु पीतांबर-
समन्वितः ॥ भस्मोद्भूतसर्वांगो वसंतोस्तु मुदेमम ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१५९ अथ ग्रीष्मर्तुस्वरूपम्—

ग्रीष्माभिधो द्वितीयस्तु धूसरोरुक्षगात्रकः ॥ अक्षसूत्रार्कहस्तस्तु चंद्र-
शुभातपत्रयुक् ॥ १ ॥ रोगसंतापनाशाय पूजनीयो विपश्चिता ॥ ग्रीष्मप्रा-
ङ्मुखमासीनं विष्टरे मुनिपूजिते ॥ १ ॥ कर्मंडलूज्ज्वलकरं नमामि शिरसा
न्वहम् ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः ॥ १ ॥

१६० अथ वर्षर्तुस्वरूपम्—

तृतीयस्तोयदत्तस्तु हरिद्वर्णो रुणेश्चक्षुः ॥ ताम्रवर्णशुकोपेतः नीलविद्रुम-
कुण्डलः ॥ १ ॥ मीनमंकेदधानो यंतोयपूर्णघटंपरे ॥ मेघमालावृतश्चैव
विद्युत्त्वानथ दीप्तिमान् ॥ २ ॥ हरितालदलैः पूज्यो पुष्टिस्तुष्टिवृद्धये ॥
शिरसाग्रणमाम्यद्य वर्षाहर्षाभिधायिकाः ॥ १ ॥ वृत्तीनि विष्टास्ततंतद-
क्षिणामुखमास्थिताः ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥

१६१ अथ शरद्वर्तुस्वरूपम्—

शारद्वर्तुश्चतुर्थस्तु चंद्रगौरस्सुलोचनः ॥ कंठमौक्तिकमालस्तु कर्णे चें-
द्राश्मकुण्डलः ॥ १ ॥ चंद्रविंबकरेदक्षे वामे कुंभं सुधायुतम् ॥ दधानः पूज-
नीयो यमायुर्वृद्धचैमुत्सायच ॥ २ ॥ शारदोभविता हस्मत्प्रार्थितार्थप्रदा-
यकः ॥ ऋतुः प्रत्यङ्मुखमासीनः स्फाटिकं वलयं वहन् ॥ १ ॥ चंद्रगौरवर्णः ॥ ४ ॥

१६२ अथ हेमंतर्तुस्वरूपम्—

हेमंतः पंचमोज्ञेयः कपिलशृंगकुण्डली ॥ पीतवस्त्रसमावीतस्त्रिजटः रु-
ष्णगोधिकः ॥ १ ॥ घान्यमंजरिकादक्षे वामे पात्रं संधान्यकम् ॥ पूज-

नीयोविभूत्यर्थधान्यसंपद्विवृद्धये ॥ २ ॥ हेमंतऋतुरस्माकमुदङ्मुखमु-
पाश्रितः ॥ शुचिर्यज्ञोपवीतीचप्रसीदतुशुभप्रदः ॥ १ ॥ कपिलवर्णः ॥ १ ॥

१६३ अथ शिशिरर्तुस्वरूपम्-

शिशिराख्योत्पष्टस्तुहरिप्रान्तरुणेश्वरः ॥ पीतकुण्डलकर्णस्तुकं-
ठेविद्रुममालकः १ ॥ मधूकमुप्रसूनांकःपात्रमर्ककरांबुजे ॥ वामेधान्यशरा-
वंचधारयन्निष्टवृद्धये ॥ २ ॥ शिशिरंशिरसानौमिऋतुमूर्ध्वमवस्थितम् ॥
सूर्याबिंबादतकरंपंचाक्षरजपोयतम् ॥ १ ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥ ६ ॥

(अत्रपट्टनिरूपणे तत्तत्स्वरूपनिरूपकांतिमश्लोकः—(शैवागमेशा-
न्तिप्रकरणे) ॥—॥ तत्तदंतिमश्लोकान्यश्लोकोक्ततत्प्रतिमालक्षणानि च-
(नृसिंहप्रासादे) ॥ एवं च मतभेदेन प्रतिमायाः स्वरूपे ते ददति त्रयस्याभिरुचि-
स्तदनुसारेण प्रतिमा कल्प्येत्याशयेन उक्तयोरुल्लेखः ॥)

अथ वसन्तादिऋतुषु कर्त्तव्यदानानि—(दानचिन्तामणौ विष्णुधर्मोत्तरे)

स्नानानुलेपनादीनां वसन्ते दानमिष्यते ॥ यानकानां तथा ग्रीष्मे छत्राणां
तदनंतरम् ॥ १ ॥—॥ (देवीपुराणे) यः पुनर्विधिना वत्सदेवीमुद्दिश्य प्रावृषि ॥
विषेषु विप्रकन्यासु तिलादीन् संप्रयच्छति ॥ १ ॥ तस्य सा तुष्टिमाप्नोति शी-
घ्रमेव तु विद्यया ॥—॥ (विष्णुधर्मोत्तरे) शरयन्नस्य धर्मज्ञवस्त्राणामपि ह-
मने ॥ बह्वेर्दानं नरः कृत्वा सूर्यमुद्दिश्य चोदये ॥ १ ॥ शिशिरं सततं
बह्निर्तर्पित्वा तथा तिलैः ॥ कुल्माषं सुषृतं दत्त्वा यथाशक्त्या हिजातिषु ॥ २ ॥
कायाग्निदीप्तिप्राकट्यं शत्रुनाशं च विंदति ॥

अथ वसन्तादिऋतुषु जातगुणाः—(जातकाक्षरणे)

तत्रादौ (वसन्ते)—कंदर्परूपो मतिमान् प्रतापी संगीतशास्त्रे गणिते प्रवीणः ॥
शस्त्रास्त्रशीलमलचित्तवृत्तिः वसन्तजातो मनुजः प्रसन्नः ॥ १ ॥

(ग्रीष्मे)—ऐश्वर्यविद्याधनधान्ययुक्तो वक्ता प्रलंबामलकेशपाशः ॥
भोगी भवेन्नातिविचारशीलो योगीष्मकाले जननं प्रपन्नः ॥ १ ॥

(वर्षासु)—संग्रामधीरो मतिमान् प्रतापी तुरंगमप्रेमकरसुरूपः ॥ कफा-
निलात्मा ललना विलासी वर्षादिवो वैपुरुषः सहर्षः ॥ १ ॥

(ईशरदि)—अपूर्णरोपःपुरुषोनिलात्मानानीधनीधर्मरुचिःशुचिःस्यात् ॥
रणप्रियोवाहनसंयुतश्वक्रतौशरन्नाग्निचजन्मयस्य ॥ १ ॥

(हेमन्ते)—नरेंद्रमन्त्रीचतुरोत्पुदारोनरोभवेच्चारुगुणोपपन्नः ॥ सत्कर्म-
धर्मानुरतोमनस्वीहेमंतजातःसततंविनीतः ॥ १ ॥

(शिंशिरे)—मृष्टान्नपानानुरतोविनीतोगुरुप्रियःपुत्रकलत्रसौम्यः ॥
सत्कर्मवेषःपुरुषःसरोपोबलादिशालीशिशिरर्तुजन्मा ॥ १ ॥ ६ ॥

अथ पट्टत्वभिमानिदेवतानां नामानि—(शैवागमे)

कामोभिर्वरुणोगौरीसर्पईश्वरएवच ॥ एताःप्रकीर्तिताःपण्णामृतूनाम
धिदेवताः ॥ १ ॥

अथ पट्टूनामभिमानिदेवतानां स्वरूपाणि—(शैवागमे)

१६४ तत्रादौ वसंतर्त्वंभिमानिकामदेवतास्वरूपम्—
वसंतकालनेतारंकामकाम्यप्रदायकम् ॥ पुष्पबाणविनिर्भिन्नजगन्नय-
महंज्ञे ॥ १ ॥ कांचनवर्णः ॥ १ ॥

१६५ अथ ग्रीष्मर्त्वंभिमान्यग्निदेवतास्वरूपम्—

शुचिर्ग्रीष्मस्यनेतारंवह्निमेपगतंविभुम् ॥ शक्तिशुक्लुवहस्ताद्यदं
भक्तजनप्रियम् ॥ १ ॥ लोहितवर्णः ॥ १ ॥

१६६ अथ वर्षर्त्वंभिमानिवरुणदेवतास्वरूपम्—

प्रचेतसमहंवेदवर्षर्तोरधिदेवतम् ॥ नकारुढंपाशपाणिंलोकानांजीव-
नप्रदम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

१६७ अथ शरद्वत्त्वभिमानिगिरिजादेवतास्वरूपम्—

गिरिजाशंकरार्पांगीशरत्कालाधिदेवताम् ॥ वंदेलोकैकजननींसर्वा-
ग्रीष्टप्रदायिनीम् ॥ १ ॥ हरिद्वर्णा ॥ १ ॥

१६८ अथ हेमंतर्त्वंभिमानिसर्पदेवतास्वरूपम्—

अहिसर्पकुलाधीशंहेमंतस्याधिदेवतम् ॥ काद्रवेयंमहासत्त्वंभजेमां
पातुसर्वदा ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१६९ अथ शिशिरर्त्विभिमानीश्वरदेवतास्वरूपम्-

शिशिरस्येश्वरदेवंमहेशंवृषभध्वजम् ॥ वंदे त्रिपुरहंतारं समेभीष्टं प्रयच्छ
तु ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥ ६ ॥

अथ चांद्रमानरीत्याचैत्रादिमासस्वरूपाणि-(शैवागमे)

१७० तत्रादौ चैत्रमासस्वरूपम्-

शंखचक्रोज्ज्वलकरंकिरीटोद्भासिमस्तकम् ॥ जगदानंदजनकंमधु-
मासमुपास्महे ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१७१ अथ वैशाखमासस्वरूपम्-

कौमोदकीशार्ङ्गधरंमासंमाधवसंज्ञकम् ॥ गरुत्मद्वाहनारूढं वंदेभीष्ट-
स्पृक्षिदये ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१७२ अथ ज्येष्ठमासस्वरूपम्-

त्रिनेत्रं पद्भुजं ब्रह्मसूत्रोज्ज्वलभुजांतरम् ॥ वैष्णवाग्रवाहनारूढं शुक्ल
मासमुपास्महे ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१७३ अथ आपाढमासस्वरूपम्-

दिशीर्षकंचतुर्बाहुं पन्नगेश्वरवाहनम् ॥ उपास्महे शुचिमासं भक्ताभीष्ट-
प्रदायकम् ॥ १ ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

१७४ अथ श्रावणमासस्वरूपम्-

नभोमासं नमाम्यद्य क्लेशानामपनुत्तये ॥ पंचवक्त्रं दशभुजं सारंगप्रवर-
स्थितम् ॥ १ ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥

१७५ अथ भाद्रपदमासस्वरूपम्-

नमाम्यर्हं नमस्याख्यं मासमिष्टस्य सिद्धये ॥ चतुर्मुखं चाष्टभुजं हंसप्रव-
रं स्थितम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१७६ अथ आश्वयुजमासस्वरूपम्-

पण्मुखं द्वादशभुजं भद्रकवरं स्थितम् ॥ भक्ताभीष्टप्रदं नित्यमिषमा-
समुपास्महे ॥ १ ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

१७७ अथ कार्तिकमासस्वरूपम्—

त्रिणेत्रं चारुजटिलं चारुचंद्रार्धशेखरम् ॥ कैलाससिखरारूढमूर्जमा-
समुपास्महे ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१७८ अथ मार्गशीर्षमासस्वरूपम्—

वृषारूढं शूलपाणिं प्रमदापरिसेवितम् ॥ नमामिशिरसादेवं सहाख्यं मा-
समन्वहम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१७९ अथ पुष्यमासस्वरूपम्—

शारिकावाहनारूढं खड्गखेटकसत्करम् ॥ ध्यायेहं मनसानित्यं सह-
स्यं मासमन्वहम् ॥ १ ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥

१८० अथ मार्गमासस्वरूपम्—

चंद्रहासोज्ज्वलकरं शुक्रप्रवरवाहनम् ॥ ध्यायामीष्टकृते नित्यं तपोमा-
समन्यधीः ॥ १ ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥

१८१ अथ फाल्गुनमासस्वरूपम्—

तपस्यं मासमीडेहं कोकिलप्रवरस्थितम् ॥ ब्रह्मसूत्रोज्ज्वलां संचकिरी-
टांकितमस्तकम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥ १२ ॥

अथ चैत्रादिमासानां वर्णाः—(विष्णुधर्मोत्तरे कारणमेव)

चैत्रो मधुर्लोहितश्च वैशाखो माधवः सितः ॥ ज्येष्ठः शुक्लः श्वेतवर्णः शुचि-
रापादकोरुणः ॥ १ ॥ श्रावणस्तु हरिद्वर्णो देवतातु नभः स्मृतः ॥ भाद्रोन-
भस्यः श्वेतः स्यादाश्वयुजो हितोरुणः ॥ २ ॥ ऊर्जो वै कार्तिकः श्वेतो मार्ग-
शीर्षः सहासितः ॥ पुष्यः सहस्यो हरितः माघोऽपि हरितः स्मृतः ॥ ३ ॥
फाल्गुनोऽपि तपस्याख्यो वर्णतः पाटलः स्मृतः ॥ उक्ता मासाधिदेवाश्च वर्णैस्ते
पृथिवीपते ॥ ४ ॥

अथ चैत्रादिद्वादशमासेषु तत्तन्मासकर्तव्यस्नानदानपूजोपायना-
दीनि—(भट्टभास्करीये पामवामनपुराणमहाभारतेषु)

तत्रादौ (चैत्रे)—चैत्रे मासि विचित्राणि शयनान्यासनानि च ॥
विष्णोः प्रीत्यर्थं मेतानि देयानि ब्राह्मणेऽपि ॥ १ ॥

(वैशाखे)-वैशाखेविधिनास्नानदेवनद्यादिकेवहिः ॥ हविष्यब्रह्म-
चर्यचक्रशुश्रूष्यानियमस्थितिः ॥ १ ॥ व्रतदानंदमोदेविभधुसूदनपूजनम् ॥
अपिजन्मसहस्रोत्थंपापंदहतिदारुणम् ॥ २ ॥

(ज्येष्ठे)-उदकुंभांबुधेनूश्चतालवृंतंचचंदनम् ॥ त्रिविक्रमस्यप्री-
त्यर्थंदातव्यंज्येष्ठमासिच ॥ १ ॥

(आषाढे)-उपानद्युगलंछत्रंलवणामलकानिच ॥ आषाढेवामन-
प्रीत्यैदातव्यानीहभक्तिः ॥ १ ॥

(श्रावणे)-घृतंचक्षीरकुंभांश्चघृतपक्कंफलानिच ॥ श्रावणेभीधर-
प्रीत्यैदातव्यानिदिनेदिने ॥ १ ॥

(भाद्रपदे)-मासिभाद्रपदेदद्यात्पायसंभुसर्पिणी ॥ हृषीकेशप्री-
णनार्थंदर्पणंसगुडोदनम् ॥ १ ॥

(आश्वयुजे)-सम्यक्स्थिरांगंवृषभंदधिचाम्लरसादिकम् ॥ प्रीत्य-
र्थंपन्ननाभस्यदेयमाश्वयुजेनरैः ॥ १ ॥

(कार्तिके)-रजतंकनकंदीपान्मणिमुक्ताफलादिकम् ॥ दामोदर-
स्यप्रीत्यर्थंप्रदद्यात्कार्तिकेनरैः ॥ १ ॥

(मार्गशीर्षे)-खरोष्ट्राश्वनरागावःशकटान्यप्यत्राविकम् ॥ दात-
व्याविष्णुसंप्रीत्यैमार्गशीर्षेनरोत्तमैः ॥ १ ॥

(पौर्षे)-पौषमासंतुकैतियच्चैकतुकेनयःक्षिपेत् ॥ सुभगोदर्शनीय-
श्चयशोभागीचजायते ॥ १ ॥

(माघे)-माघमासिचयःस्नायान्नेरंतर्येणभारत ॥ पौंडरीकफलंत-
स्यदिवसेदिवसेभवेत् ॥ १ ॥

(फाल्गुने)-फाल्गुनेब्रीहयोगावोवसंलुण्णाजिनान्वितम् ॥ गो-
विंदप्रीणनार्थायदातव्यंपुरुषर्षभ ॥ १ ॥ १२ ॥

अथ माघादिद्वादशमासेषुदानानि-(दानचिंतामणौविष्णुपुर्मोचरे)
तत्रादौ (माघे)-तिलप्रदानान्माघेतुयाम्यंलोकंनगच्छति ॥

- (फाल्गुने)—प्रियंगुंफाल्गुनेदत्त्वाप्रियो भवतिभूतले ॥
 (चैत्रे)—चैत्रेचित्राणिवस्त्राणिदत्त्वासौभाग्यमश्नुते ॥
 (वैशाखे)—अपूपानांप्रदानेनवैशाखेस्वर्गमश्नुते ॥
 (ज्येष्ठे)—छत्रदानात्तथाज्येष्ठेसर्वान्कामान्त्समश्नुते ॥
 (आपाढे)—आपाढेचंदनंदेयंसकपूरंमहाफलम् ॥
 (श्रावणे)—श्रावणेवस्त्रदानेनकीर्तितंसुमहत्फलम् ॥
 (भाद्रपदे)—प्रौष्ठपद्येतथामासिप्रदानंफाणितस्यच ॥
 (आश्विने)—आश्विनेघृतदानेनरूपवानभिजायते ॥
 (कार्तिके)—कार्तिकेदीपदानेनसर्वयौज्ज्वल्ययामुयात् ॥
 (मार्गशीर्षे)—लवणंमार्गशीर्षेतुदत्त्वासौभाग्यमश्नुते ॥
 (पौषे)—पौषेकनकदानेनपरांपुष्टितथैवच ॥ ११ ॥

अथ चैत्रादिमासेषुजातानांगुणाः—(जातकाभरणे)

- तत्रादौ (चैत्रे)—सत्कर्मविद्याविनयोपपन्नोभोगीनरःस्यान्मधुरान्नभो-
 का ॥ सत्पात्रदानानुरतश्चमंत्रीचैत्रोद्भवश्चापिविचित्रमंत्रः ॥ १ ॥
 (वैशाखे)—सुतेपणःपुष्टिगुणाधिशालीपुमान्बलीयान्द्विजदेवभक्तः ॥
 कामीचिरायुर्जलयानशीलस्स्यान्माधवेबांधवसौख्ययुक्तः ॥ १ ॥
 (ज्येष्ठे)—क्षमान्वितश्चंचलचित्तवृत्तिर्विदेशवासाभिरुचिश्चतीव्रः ॥
 विचित्रबुद्धिःखलुदीर्घसूत्रोज्येष्ठोद्भवश्चेष्टतरोनरस्स्यात् ॥ १ ॥
 (आपाढे)—बहुव्ययोनल्पवचोविलासःप्रमादशीलोगुरुवत्सलश्च ॥
 सदाग्रिमांयश्शुभकर्मकृत्स्पादापाढजोगाढतराभिमानः ॥ १ ॥
 (श्रावणे)—पुत्रैश्चपौत्रैश्चकलत्रमित्रैस्सुखीचतातस्यनिदेशकर्ता ॥
 लोकप्रसिद्धःकफवान्वदान्योयश्श्रावणेपुण्यगुणैः सपूर्णः ॥ १ ॥
 (भाद्रपदे)—श्रीमान्भवेत्क्षीणकलेबरश्चदाताचक्रांतासुतसौख्ययु-
 क्तः ॥ सुखैश्चदुःखैर्विलतोहियत्योर्धूतोभवेद्भाद्रपदेसुजन्मा ॥ १ ॥
 (आश्वयुजे)—विद्वान्धनीराजकुलप्रियश्चसत्कार्यकर्ताबहुभृत्ययु-

क्तः ॥ दातागुणज्ञो बहुपुत्रसंततिस्स्यादाश्विनेऽश्वदिसमृद्धिभाजी ॥ १ ॥

(कार्तिके)-सत्कर्मकर्ता बहुवाग्विलासोधनीलसत्पंगुचितालकश्च ॥
कामंसकामः क्रयविकयार्थसत्कार्यकृत्कार्तिकजातजन्मा ॥ १ ॥

(मार्गशीर्षे)-सुतीर्थयात्रानिरतः सुशीलः कलाकलापे कुशलो विला-
सी ॥ परोपकर्ता धृतसाधुमार्गो मार्गोद्भवो वैविधैर्वैस्समेतः ॥ १ ॥

(पुष्ये)-परोपकारी पितृवित्तहीनः कष्टार्जितार्थव्ययकृद्विध्वजः ॥
सुगुप्तमंत्रः कृतशास्त्रयुक्तः प्रौढे विशेषी पुरुषः कलावान् ॥ १ ॥

(माघे)-सन्मंत्रविद्वैदिकसाधुयोगो योगोक्तविद्याभ्यसनानुयुक्तः ॥
बुद्धेर्विशेषाद्विजितारि संघो माघोद्भवस्स्यादघोमनुष्यः ॥ १ ॥

(फाल्गुने)-परोपकारी कुशलार्द्रया लुर्बलान्वितः कोमलकायशाली ॥
विलासिनीकेलिविधानशीलो यः फाल्गुने फल्गुवचो विलासः ॥ १ ॥ १२ ॥

१८२ अथ चैत्रादिमासाभिमानि देवतानां ध्यानम्-(शारदातिलके)
आमार्गशीर्षमूर्जातकेशवाद्याहिदेवताः ॥ पूजाः क्रमेण मासेषु सर्वसंप-
त्समृद्धये ॥ १ ॥ (एषां लक्षणानि केशवादिचतुर्विंशतिमूर्तिवत् नि० २) १२

अथ मेपादिमीनपर्यंतद्वादशसंक्रांतीनां स्वरूपाणि-(ज्योतिषार्णवे)

१८३ तत्रादौ मेपसंक्रांतिस्वरूपम्-

जटिलावहिरूपा च न्यक्षाशार्द्रलवाहना ॥ कपालाभयहस्तास्यादे-
कवक्त्राकरालिका ॥ १ ॥ अस्मन्मुदेसदाज्जुयान्मेपसंक्रांतिरादिमा ॥
रक्तवर्णा ॥ १ ॥ .

१८४ अथ वृषभसंक्रांतिस्वरूपम्-

एकवक्त्राद्विहस्ता च त्रिणेत्रासिंहवाहना ॥ श्वेतवर्णामहाघोरा कपाला-
भयसंयुता ॥ १ ॥ द्वितीया वृषसंक्रांतिस्सदाज्जुयान्मुदेमम ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

१८५ अथ मिथुनसंक्रांतिस्वरूपम्-

विरूपाक्षी हारिद्वर्णा त्रिणेत्रासूकरस्थिता ॥ अत्रयंच कपालं च दधानै-

कमुखीशुभा ॥ १ ॥ मिथुनारूपातुसंक्रांतिरिष्टसिध्यैसदास्तुवः ॥
हरिद्वर्णा ॥ १ ॥

१८६ अथ कर्काटकसंक्रांतिस्वरूपम्—

महोदरीचैकवक्राकटकारूपाशुनिस्थिता ॥ पाटलांगीद्विहस्ताचक-
पालाभयधारिणी ॥ १ ॥ पाटलवर्णा ॥ १ ॥

१८७ अथ सिंहसंक्रांतिस्वरूपम्—

कपालचामरकरारक्तागर्दभसंस्थिता ॥ जिल्लिकासिंहसंक्रांतिरे-
कवक्राप्रसीदतु ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

१८८ अथ कन्यासंक्रांतिस्वरूपम्—

कृष्णाननारक्तदेहात्रिणेत्रागजसंस्थिता ॥ सिंहिकानामविज्ञेयाक-
पालाभयशोभिता ॥ १ ॥ कन्यासंक्रांतिरित्युक्तापितृप्रीतिकराशुभा ॥
मुखेकृष्णवर्णा ॥ देहेरक्तवर्णा ॥ १ ॥

१८९ अथ तुलासंक्रांतिस्वरूपम्—

एढाननानीलवर्णाकुटुस्थातुलाभिधा ॥ मंदात्रिणेत्रसहिताकपाला-
भयधारिणी ॥ १ ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

१९० अथ वृश्चिकसंक्रांतिस्वरूपम्—

अजारूढानीलवर्णात्रिणेत्राहादिनीमता ॥ कपालशक्तिहस्ताचसंक्रां-
तिर्वृश्चिकाभिधा ॥ १ ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

१९१ अथ धनुस्संक्रांतिस्वरूपम्—

महिषस्थात्रिणेत्राचचित्रवर्णोज्ज्वलाभिधा ॥ कपालाभयहस्ताचधनु-
स्संक्रांतिरुच्यते ॥ १ ॥ चित्रवर्णा ॥ १ ॥

१९२ अथ मकरसंक्रांतिस्वरूपम्—

जपाकुसुमवर्णाचत्रिणेत्रादंष्ट्रिकानना ॥ कपालवज्रहस्ताचराक्षसी
चोदूवाहना ॥ १ ॥ भूयान्मकरसंक्रांतिरभीष्टफलदायिनी ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

१९३ अथ कुंभसंक्रांतिस्वरूपम्-

भंजिकातुरगारूढानीलवर्णामहोदरी ॥ कपालाभयहस्ताचकुंभसंक्रांतिरीरिता ॥ १ ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

१९४ अथ मीनसंक्रांतिस्वरूपम्-

भद्रकवरमारूढावक्रानाम्रीत्रिलोचना ॥ मीनाख्यारुणवर्णास्यात्कपालाभयसंयुता ॥ १ ॥ अरुणवर्णा ॥ १ ॥ १२ ॥

अथ द्वादशसंक्रांतिनामानि-(ज्योतिषार्णवे)

करालीचमहाघोराविरूपाक्षीमहोदरी ॥ जिहिकासिलिकामंदाह्लादिनी चोज्ज्वलामता ॥ १ ॥ राक्षसीभंजिकावक्राचेतिसंक्रांतयः क्रमात् ॥ १२ ॥

अथ द्वादशसंक्रांतिवाहनानि-(ज्योतिषार्णवे)

व्याघ्रसिंहवराहाश्वशुनकोगर्दभोगजः ॥ कुक्कुटाजौचमहिषश्चोष्ट्रोश्चोक्षएवच ॥ १ ॥ एतानिवाहनानि स्युः संक्रांतीनामजादितः ॥ १२ ॥

अथ संक्रांतिषुदानान्याहविश्वामित्रः-(भट्टभास्करिणे)

मेघसंक्रमणे भानोर्मेषदानं महाफलम् ॥ वृषसंक्रमणे दानं गवां प्रोक्तं तथैवच ॥ १ ॥ वज्राभ्रपानयानानि मिथुने विहितानि तु ॥ घृतधेनुप्रदानं तु कर्कटे परिश्रम्यते ॥ २ ॥ सप्तवर्णपात्रदानं सिंहैश्च विहितं सदा ॥ कन्याप्रवेशे वस्त्राणां सुरभीणां तथैवच ॥ ३ ॥ तुलाप्रवेशे धान्यानां धीजानामेव चोत्तमम् ॥ कीटप्रवेशे वस्त्राणां विष्मनां दानमेवच ॥ ४ ॥ धनुःप्रवेशे वस्त्राणां यानानां च महाफलम् ॥ मृगप्रवेशे दारूणां दानमग्रेस्तथैवच ॥ ५ ॥ कुंभप्रवेशे दानं तु गोभ्यस्तृणजलस्यच ॥ मीनप्रवेशे क्षालनमाल्यानामापि चोत्तमम् ॥ ६ ॥

अथ द्वादशमासाभिमानि द्वादशादित्यानां नामानि-(शैवागमे)

धातार्यमाचमित्रध्वाप्यरुणश्चंद्रएवच ॥ विवस्वत्त्वष्ट्रविष्ण्वंशुभगपूषणएवच ॥ १ ॥ पर्जन्यश्च द्वादशैते संक्रांतीनां हि देवताः ॥ १२ ॥

अथ द्वादशमासाभिमानिद्वादशादित्यदेवताध्यानम्—(शैवा-
गमे—श्लोकैः) (वाक्यैः श्रीविष्णुभागवते—रश्मयस्तु कूर्मपुराणे)

१९४ तत्रादौ धातुसूर्यध्यानम्—

धाताकृतस्थलीहेतिर्वासुकीरथकन्मुने ॥ पुलस्त्यस्तुंबुरुरिति मधुमा-
संनयंत्यमी ॥ १ ॥ धाताशुभस्य मेदाताभूयोभूयोपिभूयसः ॥ रश्मि-
जालसमाश्लिष्टस्तमस्तोमविनाशनः ॥ २ ॥ मेपेमासिधातासूर्यः ॥
अप्तराः कृतस्थली ॥ गंधर्वस्तुंबुरुः ॥ पुलस्त्यः ऋषिः ॥ पांशस्थानीयो
वासुकिः ॥ रथकृदाख्यो वर्धकिः ॥ हेतिर्नामाराक्षसः ॥ रश्मयोऽष्टसहस्राणि ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥

१९५ अथ अर्यमसूर्यध्यानम्—

अर्यमापुलहो धोर्जः प्रहेतिः पुंजिकस्थली ॥ नारदः कच्छनीरश्वनयं-
त्येतेस्ममाधवम् ॥ १ ॥ मेरुशृंगांतरचरः कमलाकरबांधवः ॥ अर्यमा-
स्तुसदाभूत्यैभूयस्यै प्रणतस्य मे ॥ २ ॥ वृषभेमासि अर्यमासूर्यः ॥ पुल-
हः ऋषिः ॥ अप्तराः पुंजिकस्थली ॥ नारदाख्यो गंधर्वः ॥ कच्छनी-
राख्यो नागः ॥ ऊर्जाख्यो वर्धकिः ॥ प्रहेतोराक्षसः ॥ रश्मयो दशसहस्राणि ॥
पीतवर्णः ॥ १ ॥

१९६ अथ मित्रसूर्यध्यानम्—

मित्रोऽत्रिः पौरुषेयो यतक्षको मेनकाहहा ॥ रथस्वन इति ह्येते शुक्रमासं
नयंत्यमी ॥ १ ॥ निशानि वारणपटुरुदयाद्रिकृताश्रयः ॥ मित्रोऽस्तु मम
मोदायतमस्तोमविनाशनः ॥ २ ॥ मिथुनमासि मित्रसूर्यः ॥ अत्रि-
ऋषिः ॥ मेनकाप्तराः ॥ हाहा गंधर्वः ॥ तक्षको नागः ॥ रथस्वनाख्यो
वर्धकिः ॥ पौरुषेयो राक्षसः ॥ रश्मयस्तप्तसहस्राणि ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

१९७ अथ अरुणसूर्यध्यानम्—

वसिष्ठो ह्यरुणो रंभासहज न्यस्तथाहुहूः ॥ शुकश्चित्रस्वनश्चैव शुचि-
मासं नयंत्यमी ॥ १ ॥ सूर्यस्स्यंदनमारूढ अर्चिर्मालीप्रतापवान् ॥ काल-

भूतःकामरूपोह्यरुणस्तेव्यतेमया ॥ २ ॥ कर्ककेमासिरुणस्सूर्यः ॥
वसिष्ठऋषिः ॥ रंभाऽप्तराः । हूहूगंधर्वः ॥ शुकाख्योनागः ॥ चित्रस्वनो
वर्धकिः ॥ सहजन्योराक्षसः ॥ रश्मयःपंचसहस्राणि ॥ श्यामवर्णः ॥ १ ॥

१९८ अथ इंद्रसूर्यध्यानम्-

इंद्रोविश्वावसुश्श्रोताचेलापुत्रस्तथांगिराः ॥ प्रम्लोचाराक्षसश्शर्यान-
भोमासंनयंत्यमी ॥ १ ॥ सहस्ररश्मिसंवीतमिंद्रवरदमाश्रये ॥ शिरसा
प्रणमाम्यद्यथेयोवृद्धिप्रदायकम् ॥ २ ॥ सिंहेमासिंद्रस्सूर्यः ॥ अंगि-
राऋषिः ॥ विश्वावसुगंधर्वः ॥ प्रम्लोचाऽप्तराः ॥ इलापुत्रोनागः ॥ श्रोत्रा-
ख्योवर्धकिः ॥ शर्याख्योराक्षसः ॥ रश्मयस्तप्तसहस्राणि ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

१९९ अथ विवस्वत्सूर्यध्यानम्-

विवस्वानुग्रसेनश्चव्याघ्रआसारणोऽतृणुः ॥ अनुम्लोचाशंखपालोन-
स्याख्यंनयंत्यमी ॥ १ ॥ जगन्निर्माणकर्तारंसर्वदिग्ब्याप्ततेजसम् ॥ नमो-
ग्रहमहादीपंविद्वस्वतंनमाम्यहम् ॥ २ ॥ कन्यामासिविवस्वान्सूर्यः ॥ मृगु-
र्ऋषिः ॥ अनुम्लोचाप्तराः ॥ उग्रसेनोगंधर्वः ॥ शंखपालोनागः ॥ आसा-
रणोवर्धकिः ॥ व्याघ्रोराक्षसः ॥ रश्मयोदशसहस्राणि ॥ बभ्रुवर्णः ॥ १ ॥

२०० अथ त्वष्टासूर्यध्यानम्-

त्वष्टाऋचीकोरक्षश्चकंबलाख्यस्तिलोत्तमा ॥ ब्रह्मरातोऽथशतजिह्व-
तराष्ट्रद्वर्धरा ॥ १ ॥ त्वष्टाशुभायमेभूयाच्छिष्टावलिनिपेवितः ॥ नाना-
शिल्पकरोनानाधातुरूपःप्रभाकरः ॥ २ ॥ तुलामासित्वष्टासूर्यः ॥ ब्रह्म
रातऋषिः ॥ तिलोत्तमाऽप्तराः ॥ धृतराष्ट्रोगंधर्वः ॥ कंबलाख्योनागः ॥
शतजिन्नामावर्धकिः ॥ ऋचीकाख्योराक्षसः ॥ रश्मयोष्टसहस्राणि ॥
चित्रवर्णः ॥ १ ॥

२०१ अथ विष्णुसूर्यध्यानम्-

विष्णुरश्वतरोरंभासूर्यवर्चाश्चसत्यजित् ॥ विश्वामित्रोमहाप्रेतऊर्ज-
मासंनयंत्यमी ॥ १ ॥ भानुमंडलमध्यस्थंवेदत्रयनिपेवितम् ॥ गायत्री-

प्रतिपाद्यंतं विष्णुं भक्त्या नमाम्यहम् ॥ २ ॥ वृश्चिके मासि विष्णुसूर्यः ॥
विश्वामित्रऋषिः ॥ रंभाऽप्सराः ॥ सूर्यवर्चागंधर्वः ॥ सत्यजिज्ञामावर्ध-
किः ॥ अश्वतरो नागः । महाप्रेतो राक्षसः ॥ रश्मयः षट्सहस्राणि ॥
अरुणवर्णः ॥ १ ॥

२०२ अथ अंशुसूर्यध्यानम्-

अथांशुः काश्यपस्ताक्ष्यऋतसेनस्तथोर्वशी ॥ विद्युच्छत्रुर्महाशंख-
स्सहोमासं नयंत्यमी ॥ १ ॥ सदाविद्रावणरतोजगन्मंगलदीपकः ॥ मुनी-
द्रनिवहस्तुत्योभूतिदोशुर्भवेन्मम ॥ २ ॥ धनुर्मासि अंशुसूर्यः । काश्यप
ऋषिः ॥ उर्वश्यप्सराः ॥ ऋतसेनो गंधर्वः ॥ महाशंखो नागः ॥ ताक्ष्यो
वर्धकिः ॥ विद्युच्छत्रू राक्षसः ॥ रश्मयो नवसहस्राणि ॥ हरिद्वर्णः ॥ १ ॥

२०३ अथ भगसूर्यध्यानम्-

भगस्फूर्जोरिष्टनेमिरुर्ण आयुश्च पंचमः ॥ कर्कोटकः पूर्वचित्तिः पौष-
मासं नयंत्यमी ॥ १ ॥ तिथिमासऋतूनांच वत्सरायनयोरपि ॥ घटिका-
नांच यः कर्ता भगो भाग्यप्रदोस्तु मे ॥ २ ॥ मकरे मासि भगसूर्यः । अरिष्टने-
मिर्ऋषिः ॥ पूर्वचित्तिरप्सराः ॥ ऊर्णो गंधर्वः ॥ कर्कोटको नागः ॥
आयुर्वर्धकिः ॥ स्फूर्जो राक्षसः ॥ रश्मय एकादशसहस्राणि ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२०४ अथ पूषसूर्यध्यानम्-

पूषा धनं जयो धाता सुपेण सुरुचिस्तथा ॥ घृताची गौतमधेतितपो मा-
सं नयंत्यमी ॥ १ ॥ पूषा तोषाय मे भूयात्सर्वपापानोदनात् ॥ सहस्रकर-
संवीतस्समस्ताशांतरांतरः ॥ २ ॥ कुंभे मासि पूषा सूर्यः ॥ गौतमऋषिः ॥
घृताच्यप्सराः ॥ सुरुचिर्गंधर्वः ॥ धनंजयो नागः ॥ सुपेणो वर्धकिः ॥
धाताराक्षसः ॥ रश्मय षट्सहस्राणि ॥ अलक्तकवर्णः ॥ १ ॥

२०५ अथ पर्जन्यसूर्यध्यानम्-

ऋतुर्वर्चाभिरद्वाजः पर्जन्यस्तेन जित् तथा ॥ विश्वेश्वरावतश्चैव तपस्पा-
रुपं नयंत्यमी ॥ १ ॥ प्रपंचं प्रतपन् भूयो वृष्टिभिर्मादयन् पुनः ॥ जगदानं-

दजनकःपर्जन्यःपूज्यतेमया ॥ २ ॥ मीनेमासिपर्जन्यस्मूर्यः ॥ त्ररद्वा-
जकपिः ॥ वर्चागंधर्वः ॥ ऐरावतोनागः ॥ सेनजिद्वर्धकिः ॥ विश्वोरा-
क्षसः ॥ रश्मयोऽनदसहस्राणि ॥ अरुणवर्णः ॥ १ ॥

अथ एतेषां द्वादशादित्यानां रथाश्वाः—(विष्णुपुराणे)
हरिद्वर्णाः । छंदोनामानः । सप्तसंख्याकाः ॥ तेषांपुरोगता सप्तिनामा
प्रधानःएकःअश्वश्च वर्तते ॥

अत्रद्वादशादित्यानां नामानिद्वादशमासप्रवर्तकत्वंच—(विष्णुपुराणे)
(अन्यत्रव्यत्यासेनोक्तिस्तुकल्पभेदपरेतिज्ञेयम्)

२०६ अथ एतेषांद्वादशादित्यानांलक्षणानि—(पद्मपुराणे)
मर्ताडंद्विभुजंरक्तंरक्तांबरधरंस्थितम् ॥ पृष्ठभागेशिरश्चक्रंस्थानेविम-
लमंडलम् ॥ १ ॥ विभ्राणंकमलद्वंद्वंहस्ताभ्यांचकिरीटिनम् ॥ उरःप्रदे-
शेविमलंस्थमंतकमहामणिम् ॥ २ ॥ समाश्वमेकचक्रंचत्तावयेरथमा-
स्थितम् ॥ १ ॥

अथ एतेषांवर्णाः—(पद्मपुराणे)

रक्तःपीतोरुणःश्यामःश्वेतोवज्रश्वकर्बुरः ॥ अरुणोहरितधैवशोणः
कांतनिभोरुणः ॥ १ ॥ आदित्यानामिवर्णाद्वादशानांक्रमात्स्मृताः ॥

२०७ अथ अधिमासक्षयमासयोर्लक्षणे—(शिरोमणौ)

असंक्रांतिमासोधिमासःस्फुटंस्याद्विसंक्रांतिमासःक्षयाख्यःकदाचिद्
॥ क्षयःकार्तिकादित्रयेनान्यथास्यात्तदावर्षमध्येधिमासद्वयंच ॥ १ ॥
(अधिमासस्यापिनिजमासदेवतैव देवता) (तत्स्वरूपमपिनिजमासस्व-
रूपवत् ६ नि०) ॥

अथाधिकमासेकर्तव्यदानानि—(ब्रह्मवैवर्ते)

अधिमासेतुसंप्राप्तेत्रयस्त्रिंशदपूपकम् ॥ सगुडाज्यफलंदद्यात्कांस्यपा-
त्रप्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥ जनार्दनस्यप्रीत्यर्थतन्मूर्तिंचहिरण्मयोम् ॥

२०८ अथ मकरसंक्रांतिस्वरूपम्—(ज्योतिषरत्नाकरे)

दिमुखंरुष्णवर्णंचचतुर्बाहुंत्रिलोचनम् ॥ सप्तहस्तंत्रिपादंचद्विशीर्षं
चोर्ध्वदृष्टिकम् ॥ १ ॥ सप्तायुधधरंदक्षेमुसलंचासिबाणकौ ॥ गदांवामे
चबिम्बाणंखेटंपात्रंशरासनम् ॥ २ ॥ प्रख्यातंकूररूपतन्मकरक्रांति-
लक्षणम् ॥ रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

अथ वारभेदेनसप्तविधमकरसंक्रान्तीनांस्वरूपाणि—(ज्योति-
षार्णवे)—(सर्वाःरुष्णवर्णाः)

२०९ तत्रादौ भानुवारेघोरानाम्रीसंक्रान्तेःस्वरूपम्—

मकरक्रांतिरकैतुघोरानाम्रीतुसिंहगा ॥ वीणासिजीर्णशूर्पाणिसित-
पद्मंशरासनम् ॥ १ ॥ तुलादंडमर्हीद्रिचदधानासप्तभिःकरैः ॥ १ ॥

२१० अथ सोमवारेध्वांक्षीसंक्रान्तेःस्वरूपम्—

इंदुवारेतुसंक्रांतिध्वांक्षीशार्दूलवाहना ॥ असिंशूर्पंसितांभोजंतुलादं-
दंशरासनम् ॥ १ ॥ सप्तचक्रकचंचैवबिम्बाणावरदास्तुमे ॥ १ ॥

२११ अथ मंगलवारेमहोदरीसंक्रान्तेःस्वरूपम्—

कुजवारेतथाक्रांतिर्वराहवरवाहना ॥ महोदरीतिविख्याताजीर्णशूर्-
पंसितांबुजम् ॥ १ ॥ तुलादंडंचापसप्तैककचंचक्षुरिकांतथा ॥ बिम्बा-
णावरदाभूयात्सर्वदारिद्र्यशांतये ॥ २ ॥ १ ॥

२१२ अथ बुध्वारेमंदाकिनीसंक्रान्तेःस्वरूपम्—

मंदाकिनीसौम्यवारेखरप्रवरसंस्थिता ॥ सितपद्मशरासेचतुलादंडं
फणीद्रकम् ॥ १ ॥ क्रकचक्षुरिकाबाणान्विम्बाणाशुभदासदा ॥ १ ॥

२१३ अथ गुरुवारेमंदासंक्रान्तेःस्वरूपम्—

सुरेज्यवारेमंदाख्यागजप्रवरगाशुभा ॥ शरासनतुलादंडौनागेंद्रंक्रक-
चंशरान् ॥ १ ॥ क्षुरिकांभिडिवालंचदधानाबाहुभिर्मुदा ॥ १ ॥

२१४ अथ शुक्रवारेमिश्रिकासंक्रान्तेःस्वरूपम्-

असुरेन्द्रगुरोर्वारेमिश्रिकामहिषासना ॥ तुलादंडमर्द्दींद्रचक्रकचंक्षुरि-
कांतथा ॥ १ ॥ विशिखंभिंडिवालंचकुंतंचापिविभर्त्यसौ ॥ १ ॥

२१५ अथ शनिवारेराक्षसीसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

भानुपुत्रस्यवारेतुराक्षसीतुरगस्थिता ॥ जिल्लगक्रकचौचापिक्षुरिकां
बाणमेवच ॥ १ ॥ भिंडिवालंचकुंतंचक्षुशुंडीविभ्रतीकरैः ॥ १ ॥

२१६ अथ संक्रांतिसामान्यलक्षणम्-(ज्योतिषसंग्रहे)

अष्टबाहुश्चतुर्वक्राक्षप्रकर्णाष्टलोचना ॥ पष्टियोजनविस्तीर्णाशतयो-
जनमुन्नता ॥ २ ॥ सप्तायुधकरापूज्याप्रलंबोष्ठीत्रिपादिका ॥ ऊर्ध्व-
केशीविरूपाक्षीसंक्रांतिःपुरुषाकृतिः ॥ १ ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

अथ करणप्रवेशभेदाद्विशेषेणासामेकादशस्वरूपाणि-

(ज्योतिषसंग्रहे)

२१७ तत्रादौ बंधकरणेप्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

सिंहोपविष्टश्चक्षुशुंडिधारीपुत्रागशुक्लांबरविद्रुमाणि ॥ कस्तूरिकांचै-
वसुहेमपात्रमर्जंचक्षुद्धेहिबवेविवस्वान् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२१८ अथ बालैवकरणेप्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

व्याघ्रोपविष्टोरुणवस्त्रजातीप्रसूनमुक्ताफलचंदनानि ॥ कांस्यंचपात्रं
सहभिंडिवालंधचेरविः पायसभुक्चबालवे ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२१९ अथ कौलैवकरणेप्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

स्थित्वावरहेवकुलानिधृत्वाचित्रांबरःकुंकुमभूतसहासिः ॥ भक्ष्यो-
दनोराजितभूषणश्चसप्ताप्रपात्रःसलकौलवर्कः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२२० अथ तैर्तिलप्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

जंबूकरेदंडधरश्चमष्टिकाप्रसूनगोरोचनपीतवस्त्रः ॥ धत्तेत्यःपात्रम-
पूपभोजनोभाणित्रयभूषणमपितैतिलैर्कः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥

२२१ अथ गैरेप्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

गर्जोपविष्टस्सधनुत्सलाक्षोगोमेधिकालंकरणःपयःपिवन् ॥ नीला-
निवस्त्राणिचसीसपात्रंजपाप्रसूनानिगरेदधाति ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२२२ अथ वणिक्प्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

वणिग्गतोयमहिपोपविष्टस्सकंबलस्थोऽमरचंदनेच ॥ नीलोत्पलंनी-
लमणिचधत्तेदध्यन्नभोक्तात्रपुपात्रधारी ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२२३ अथ भैद्राप्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

भद्रेनिकुंतस्तुरगोपविष्टश्चर्मांबरोमाधविकाप्रसूनम् ॥ धत्तेहरिद्रामपि
कांस्यपात्रंचित्रान्नभुक्स्वर्णविभूषणोर्कः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२२४ अथ शकुनिप्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

शुनिस्थितःपाशधरश्चकंथासिंदूरताम्रांबरगंधपात्रः ॥ सचंपकःपीश
दिशिप्रयातोगुडारानःशकुनिकोरविस्स्यात् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२२५ अथ चेतुष्पात्प्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

पर्णांबरःपाटलदामदारुपात्रंदधानःकुशभूषणानि ॥ धत्तेचमेपेनुगतः
सुनिद्रश्चतुष्पदेमध्वशनोरविस्तु ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२२६ अथ नागप्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

वृषस्थितोवल्कलवस्त्रधारीमृत्पात्रशस्त्रेत्रपुभूषणानि ॥ कुंडानिविभ्र-
च्चसंपूतिगंधभुंकेघृतनागवसंज्ञकेर्कः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२२७ अथ किंस्तुप्रविष्टसंक्रान्तेःस्वरूपम्-

कुटुस्थइषभृच्चंकुकीकेतकीकुसुमरक्तगंधकः ॥ शर्कराभुगयता-
भ्रभूषणोवेणुपात्रमृदयांत्यसंज्ञके ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२२८ अथ शुक्रपक्षस्यस्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

शुक्रपक्षोनरःशुक्रोजटामकुटसंयुतः॥शोणवस्त्रोजटालाक्षोविशालतिल-
कांचितः ॥ १ ॥ सूर्यदक्षेदधानोयंवामेचंद्रस्वविंबकम् ॥ २ ॥ पूज-
नीयोमहाभक्त्याप्रतिपक्षांसितेऽसिते ॥ २ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२२९ अथ कृष्णपक्षस्यस्वरूपम्—(नृसिंहप्रासादे)

श्यामाभःकृष्णपक्षस्तुसितशोणांबरोबली ॥ सूर्यविंबकरेबिम्बदामे
सारसमव्ययम् ॥ १ ॥ पूजनीयोबलाध्यर्थप्रतिमासंतुभेदतः ॥
कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

अथशुक्लकृष्णपक्षयोःकर्तव्यदानानि—(दानचिंतामणौ विष्णुधर्मोत्तरे)
पुष्पाणांचसितेपक्षेदानंलक्ष्मीकरंस्मृतम् ॥ फलानांचतथादानंकृष्ण-
पक्षेमहाफलम् ॥ १ ॥

अथ शुक्लकृष्णपक्षयोःजातगुणाः—(जातकाक्षरणे)

चंचचिरायुस्तुतरांसुशीलश्रीपुत्रवान्कोमलकायकांतिः ॥ सदास-
दानंदविनीतकालश्चेज्जन्मकालस्तुवलक्षपक्षे ॥ १ ॥ प्रलापशीलोविव-
लश्चलोलःकविप्रियस्स्वीयकुलोद्धतश्च ॥ मनोभवाधिक्ययुतोनितांतसि-
तेतरेयस्यनरस्यजन्म ॥ २ ॥

२३० अथ शुक्लपक्षाभिमानिचंद्रस्यस्वरूपम्—(शैवागमे)

दिनेदिनेचगीर्वाणैर्वर्द्धीत्रयमपूर्वकैः ॥ आपूर्यमाणपक्षायनमश्वेतव-
पुष्मते ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२३१ अथ कृष्णपक्षाभिमानिचंद्रस्यस्वरूपम्—(शैवागमे)

दिनेदिनेदेवगणान्पुष्णतेऽमृतधारया ॥ असितायनमस्तेस्तुपितृप्रीति-
करायवै ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

अथ शुक्लपक्षकृष्णपक्षविभेदेनत्रिंशत्संख्याकतिथीनां
स्वरूपाणि—(नृसिंहप्रासादे)

२३२ तत्रादौ तिथीनांनामानि—(शैवागमे)

दिनानिवक्ष्येप्रतिपद्धितीयाथतृतीयका ॥ चतुर्थीपंचमीषष्ठीसप्तमी
चाष्टमीतथा ॥ १ ॥ नवमीचदशम्येकादशीद्वादशिकातथा ॥ त्रयो-
दशीचतुर्दश्यौपूर्णिमाशुक्लपक्षगाः ॥ २ ॥ कृष्णेचतुर्दशतथादर्शःपंचद-
शोमतः ॥ उक्ताभ्यामपिपक्षाभ्यामासस्त्रिंशदिनात्मकः ॥ ३ ॥

२३३ तत्रादौ शुक्रप्रतिपत्स्वरूपम्—

तिथयोहिप्रवक्ष्यंतेप्रतिपदिभुजारुणा ॥ मेषगाशक्तिपात्रासाश्वेतप-
क्षादिमामता ॥ १ ॥ अरुणवर्णा ॥ १ ॥

२३४ अथ शुक्रद्वितीयास्वरूपम्—

द्वितीयाहंसपाशुभाशुभपुस्तकधारिणी ॥ शुभवर्णा ॥ १ ॥

२३५ अथ शुक्रतृतीयास्वरूपम्—

तृतीयावृषगागौराशूलपात्रकरामता ॥ गौरवर्णा ॥ १ ॥

२३६ अथ शुक्रचतुर्थीस्वरूपम्—

नीलोत्पलदलाभासाचतुर्थीकनकस्थिता ॥ परशुविभ्रतीपात्रपीतव-
स्त्राभिसंयुता ॥ १ ॥ नीलोत्पलवर्णा ॥ १ ॥

२३७ अथ शुक्रपंचमीस्वरूपम्—

पंकजस्थाप्रवालाभाकण्ठमस्तकभूषणा ॥ शंसंभुद्रांतथापार्श्वविभ्राणा
पंचमीमता ॥ १ ॥ प्रवालवर्णा ॥ १ ॥

२३८ अथ शुक्रषष्ठीस्वरूपम्—

मयूरगारुणापक्षीपात्रकुक्कुटधारिणी ॥ अरुणवर्णा ॥ १ ॥

२३९ अथ शुक्रसप्तमीस्वरूपम्—

मेघवर्णाब्रह्मपात्रासिंहस्थासप्तमीमता ॥ मेघवर्णा ॥ १ ॥

२४० अथ शुक्राष्टमीस्वरूपम्—

घंटापात्रधरामोहागोक्षीरधवलाष्टमी ॥ क्षीरवर्णा ॥ १ ॥

२४१ अथ शुक्रनवमीस्वरूपम्—

नवमीसिंहगाशुभापाशपात्रधरामता ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

२४२ अथ शुक्रदशमीस्वरूपम्—

कृष्णवर्णालुलायस्थादशमीदंढधारिणी ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

२४३ अथ शुक्लैकादशीस्वरूपम्—

एकादशीमृगारूढातुलाकर्तारिसंयुता ॥ सिताननारुणाक्षीस्यदिद-
नीलसमद्युतिः ॥ १ ॥ चित्रवर्णा ॥ १ ॥

२४४ अथ शुक्लद्वादशीस्वरूपम्—

द्वादशीगरूढारूढामेघवर्णारिपात्रिणी ॥ मेघवर्णा ॥ १ ॥

२४५ अथ शुक्लत्रयोदशीस्वरूपम्—

चापबाणधरागौरामकरस्थात्रयोदशी ॥ गौरवर्णा ॥ १ ॥

२४६ अथ शुक्लचतुर्दशीस्वरूपम्—

अञ्जस्थापाटलाभासाफलपात्रकरामता ॥ नीलकंठाचंद्रगोपनयना
चचतुर्दशी ॥ १ ॥ पाटलवर्णा ॥ १ ॥

२४७ अथ शुक्लपूर्णिमास्वरूपम्—

शशगापूर्णिमाशुभामौक्तिकाभरणान्विता ॥ सुधापूर्णघटंघत्तेवामेद-
क्षेपिधानकम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥ १५ ॥

२४८ तत्रादौ कृष्णप्रतिपत्स्वरूपम्—

धूसराकृष्णपक्षावासारसस्थाचतुर्मुखा ॥ अस्त्रपात्रंस्तुवंचापंकरैर्धत्ते
चतुर्मुजा ॥ १ ॥ धूम्रवर्णा ॥ १ ॥

२४९ अथ कृष्णद्वितीयास्वरूपम्—

द्वितीयाकुमुदाभासावृषस्थासाक्षकुंडिका ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

२५० अथ कृष्णतृतीयास्वरूपम्—

तृतीयातार्क्ष्यगानीलाशंखपात्रधरास्मृता ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

२५१ अथ कृष्णचतुर्थीस्वरूपम्—

चतुर्थीकज्जलाभासामहिपस्थाचतुर्मुजा ॥ धत्तेक्षमालिकांदंडपारां
पात्रंचदक्षिणे ॥ १ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

२५२ अथ कृष्णपंचमीस्वरूपम्—

ग्राहस्थाचंद्रिकागौरापंचमीसाक्षकुंडिका ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

२५३ अथ कृष्णपट्टीस्वरूपम्—

अक्षामयूरगारक्ताशक्तिकुकुटधारिणी ॥ एकास्याद्विभुजापट्टीरक्त-
वस्त्रोपशोभिता ॥ १ ॥ नीलकुंडलकावस्थानाखंडेदुभूपिता ॥
रक्तवर्णा ॥ १ ॥

२५४ अथ कृष्णसप्तमीस्वरूपम्—

इक्ष्वासप्तमीगौराद्विभुजावज्रयंत्रिणी ॥ गौरवर्णा ॥ १ ॥

२५५ अथ कृष्णाष्टमीस्वरूपम्—

प्रेतगाचाष्टमीरक्ताकृष्णधीवामताशुभा ॥ अक्षंखेदंतथाखड्गपात्रं
धत्तेचतुर्भुजा ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

२५६ अथ कृष्णनवमीस्वरूपम्—

सर्पगानवमीतालदंष्ट्रिणीश्यामलामता ॥ श्यामवर्णा ॥ १ ॥

२५७ अथ कृष्णदशमीस्वरूपम्—

सिंहासनस्थिताशुभादशमीपीतकुंडला ॥ ज्ञानमुद्राभयाचेयंपीतवस्त्रा-
ब्जमालिनी ॥ १ ॥ शुभवर्णा ॥ १ ॥

२५८ अथ कृष्णेकादशीस्वरूपम्—

एकादशीवृषारूढानीलवर्णात्रिशूलिनी ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

२५९ अथ कृष्णद्वादशीस्वरूपम्—

ताम्रवर्णारथारूढापात्रखेटासिपंकजा ॥ द्वादशीशुभवस्त्रेयंनीलकुंडल-
भूषिता ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥

२६० अथ कृष्णत्रयोदशीस्वरूपम्—

अशोककलिकाबाणचापपात्रधरामता ॥ द्विभुजाचोरगारूढाकृष्ण-
वर्णात्रयोदशी ॥ १ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

२६१ अथ कृष्णचतुर्दशीस्वरूपम्—

खड्गसंस्थावरानीलाद्विभुजाचचतुर्दशी ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

२४३ अथ शुक्लैकादशीस्वरूपम्-

एकादशीमृगारूढातुलाकर्तारिसंयुता ॥ सिताननारुणाक्षीस्यदिद्र-
नीलसमद्युतिः ॥ १ ॥ चित्रवर्णा ॥ १ ॥

२४४ अथ शुक्लद्वादशीस्वरूपम्-

द्वादशीगरूढारूढामेघवर्णारिपात्रिणी ॥ मेघवर्णा ॥ १ ॥

२४५ अथ शुक्लत्रयोदशीस्वरूपम्-

चापबाणधरागौरामकरस्थात्रयोदशी ॥ गौरवर्णा ॥ १ ॥

२४६ अथ शुक्लचतुर्दशीस्वरूपम्-

अङ्गस्थापादलाभासाफलपात्रकरामता ॥ नीलकंठाचंद्रगोपनयना
चचतुर्दशी ॥ १ ॥ पादलवर्णा ॥ १ ॥

२४७ अथ शुक्लपूर्णिमास्वरूपम्-

शशगापूर्णिमाशुभामौक्तिकभरणान्विता ॥ सुधापूर्णवदंघतेवामेद-
क्षेपिधानकम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥ १५ ॥

२४८ तत्रादौ कृष्णप्रतिपत्स्वरूपम्-

धूसराकृष्णपक्षायासारसस्थाचतुर्मुखा ॥ अस्त्रपात्रंभुवंचापंकरैर्धत्ते
चतुर्भुजा ॥ १ ॥ धूस्रवर्णा ॥ १ ॥

२४९ अथ कृष्णद्वितीयास्वरूपम्-

द्वितीयाकुमुदाभासावृषस्थासाक्षकुंडिका ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

२५० अथ कृष्णतृतीयास्वरूपम्-

तृतीयातार्क्ष्यगानीलाशंखपात्रधरास्मृता ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

२५१ अथ कृष्णचतुर्थीस्वरूपम्-

चतुर्थीकज्जलाभासामहिषस्थाचतुर्भुजा ॥ यत्तेक्ष्मालिकांदंडंपाशं
पात्रंचदक्षिणे ॥ १ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

२५२ अथ कृष्णपंचमीस्वरूपम्-

ग्राहस्थाचंद्रिकागौरापंचमीसाक्षकुंडिका ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

२५३ अथ कृष्णपट्टीस्वरूपम्—

ज्यक्षामयूरगारकाशक्तिकुक्कुटधारिणी ॥ एकास्याद्विभुजापठारक्त-
वस्त्रोपशोभिता ॥ १ ॥ नीलकुंडलकावभ्याजटाखंडेदुभूपिता ॥
रक्तवर्णा ॥ १ ॥

२५४ अथ कृष्णसप्तमीस्वरूपम्—

इभस्थासप्तमीगौराद्विभुजावज्रयंत्रिणी ॥ गौरवर्णा ॥ १ ॥

२५५ अथ कृष्णाष्टमीस्वरूपम्—

प्रेतगात्राष्टमीरक्ताकृष्णधीवामताशुभा ॥ अक्षखेटंतथाखड्गपात्रं
धत्तेचतुर्भुजा ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

२५६ अथ कृष्णनवमीस्वरूपम्—

सर्पगानवमीतालदंष्ट्रिणीभ्यामलामता ॥ श्यामवर्णा ॥ १ ॥

२५७ अथ कृष्णदशमीस्वरूपम्—

सिंहासनस्थिताशुभादशमीपीतकुंडला ॥ ज्ञानमुद्राभयाचेयंपीतवस्त्रा-
ब्जमालिनी ॥ १ ॥ शुभ्रवर्णा ॥ १ ॥

२५८ अथ कृष्णेकादशीस्वरूपम्—

एकादशीवृषारूढानीलवर्णात्रिशूलिनी ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

२५९ अथ कृष्णद्वादशीस्वरूपम्—

ताम्रवर्णारथारूढापात्रखेटासिपंकजा ॥ द्वादशीशुभ्रवस्त्रेधनीलकुंडल-
भूषिता ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥

२६० अथ कृष्णत्रयोदशीस्वरूपम्—

अशोककलिकावाणचापपात्रधरामता ॥ द्विभुजाचोरगारूढाकृष्ण-
वर्णात्रयोदशी ॥ १ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

२६१ अथ कृष्णचतुर्दशीस्वरूपम्—

खड्गसंस्थावरानीलाद्विभुजाचचतुर्दशी ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

२६२ अथ कृष्णामावास्यास्वरूपम्-

अमावास्याविधातव्यादिदोर्मरकतप्रभा ॥ दर्शानस्थिताचेयंदर्श-
पिंडधराकृशा ॥ १ ॥ मरकतवर्णा ॥ १ ॥

अथ शुक्लकृष्णप्रतिपदादितिथिपुर्णमासकृत्यनि-(दैवज्ञविलासे)

(प्रतिपदि)-लोहाश्मवृक्षशय्यादिरूपिश्चक्रियापिच ॥ रणो-
पकरणंतत्रतिथौप्रतिपदीरितम् ॥ १ ॥

(द्वितीयायाम्)-मौजीविवाहयात्रादिप्रतिष्ठाभूषणादिकम् ॥ पौ-
ष्टिवास्त्वादिकं कर्मद्वितीयायांविधीयते ॥ १ ॥

(तृतीयायाम्)-संगीतवाद्याखिलशिल्पकर्मसमिन्तचौलान्नगृहप्र-
तिष्ठाः ॥ कार्यद्वितीयेदिशेयदुक्तंसदातृतीयेदिवसेपितत्स्यात् ॥ १ ॥

(चतुर्थ्याम्)-रिक्तासुकर्तुर्वधबंधशस्त्रविषाग्निभूतादिचयातिसि-
द्धिम् ॥ यन्मंगलंतासुकृतंचमासैर्विनाशमायातितथानुमासम् ॥ १ ॥

(पंचम्याम्)-यात्रोपनयनोद्वाहप्रतिष्ठाशांतिपौष्टिकम् ॥ चिरं
स्थिरंसर्वकर्मपंचम्यांसमुदीरितम् ॥ १ ॥

(षष्ठ्याम्)-सेवाभूषणगोवास्तुसमरकयविक्रयम् ॥ भूषणं च
भैषज्यंसर्वपञ्चायांविधीयते ॥ ७ ॥

(सप्तम्याम्)-वास्तूपनयनोद्वाहप्रतिष्ठादिचरस्थिरम् ॥ कृषिभूषण
संग्रामसप्तम्यांसमुदीरितम् ॥ -॥ (प्रकारान्तरम्) द्वितीयायांतृतीयायांपं-
चम्यांकथितान्यपि ॥ तानिसिध्यंतिकार्याणिसप्तम्यामखिलान्यपि ॥ १ ॥

(अष्टम्याम्)-संग्रामधान्याखिलवास्तुशिल्पवृत्तप्रकोपाखिलले-
खकानि ॥ स्त्रीरत्नपण्याखिलभूषणानिकार्याण्यकार्याणिमहेशतिथ्याम् १

(नवम्याम्)-विग्रहनिग्रहचैवशत्रुच्छेदनभेदनम् ॥ नवम्यांभूर्त-
कर्मणिबहून्यपिचकारयेत् ॥ १ ॥

(दैशम्याम्)—पौष्टिकमंगलपानाप्रवेशंजलकर्मच ॥ दर्शनं गृह-
कार्याणि दशम्यांकारयेदुषः ॥ १ ॥

(ऐकादश्याम्)—विवाहलपिवाणिज्यमुपवासादिभूषणम् ॥
वास्तुकं शिल्पनृत्तायमेकादश्यांविधीयते ॥ १ ॥

(द्वादश्याम्)—वृद्धिव्ययानिकार्याणि धर्मवृत्तिकराणि च ॥ चर-
स्थिराणि द्वादश्यामन्यत्रश्रवणं विना ॥ १ ॥

(त्रयोदश्याम्)—शेमंघ्रुवंचसौभाग्यंममलनाट्यभूषणम् ॥ अश्व-
शिक्षातथालेख्यत्रयोदश्यांतुकारयेत् ॥ १ ॥

(चतुर्दश्याम्)—दंतधावनतैलंचमांसयात्रोपनायनम् ॥ चतुर्द-
श्यांनकर्तव्यमन्यच्चभुजकर्मवा ॥ १ ॥

(पौर्णमास्याम्)—यज्ञक्रियामंगलपौष्टिकानिसंग्रामयोग्याखिल-
वास्तुकर्म ॥ उद्वाहशिल्पाखिलभूषणाद्व्यंकार्यंप्रतिष्ठाखलुपौर्णमास्याम् १

(अमावास्यायाम्)—अमायांपितृकर्मैकं कर्तव्यमितरन्नतु ॥

अथ शुक्लकृष्णप्रतिपदादितिथिषु विपनाडीप्रवेशकालः—

(सारावल्याम्)

हृषीर्मेयोलेयोनेगोर्वरनारीखैर्वरेम् ॥ खैर्वरे रं कैवि विष्णुरौलसाकं
विर्येत्क्रमात् ॥ १ ॥—प्रकारान्तरेण ॥ (मुहूर्तगणपतौ) तिथि
बाणाष्टसंतां पंचवेदाष्टभूषराः ॥ दिग्बह्वैर्धर्मैर्नुक्ष्माभृद्वसवो
घटिकाः क्रमात् ॥ १ ॥

२६३ अथ शुक्लप्रतिपदादितिथिषु कर्तव्यदानानि—

(दानचिंतामणौ—विष्णुधर्मन्तरे)

प्रतिपद्यथपुष्पाणां द्वितीयायां घृतस्य च ॥ तृतीयायां म्रियं गूणांचतुर्थ्यां
रजतस्य च ॥ १ ॥ पंचम्यांतुफलानां वैषष्ठ्यां स्नानस्य दानतः ॥ सप्तम्यां
वाससांचैव त्वष्टम्यां वैगुहस्य च ॥ २ ॥ कुल्मापस्य नवम्यांतु दशम्यां भो
जनस्य च ॥ एकादश्यांसुवर्णस्य द्वादश्यां वसनस्य च ॥ ३ ॥ त्रयोदश्यां—

चगंधानां सितायास्तदनंतरम् ॥ दानंचपरमान्नस्य पंचदश्यां महाफलम् ॥ ४ ॥

अथ शुक्लकृष्णप्रतिपदादितिथिपुजातानां गुणाः—(कालप्रकाशे)

(प्रतिपदि)—प्रतिपत्सु धनाढ्यस्या जातः पुण्यरतः पुमान् ॥

(द्वितीयायाम्)—विशोकस्तुकविः कांतः कामुकः कलहप्रियः ॥ द्वितीयायां तु संजातो गोधान्याधिपतिर्भवेत् ॥ १ ॥

(तृतीयायाम्)—जयशीलो धनाढ्यश्च पुण्यशीलस्तुल्यवान् ॥ मेधावी वाक्परो विद्वान् जातः शुद्धोजयातिथौ ॥ १ ॥

(चतुर्थ्याम्)—दीनचेष्टः कुशीलश्च कुनर्त्तुर्भक्तव्रतवित् ॥ चतुर्थ्यां चतिथौ जातस्तमस्ताहसकर्मवित् ॥

(पंचम्याम्)—सौम्यः कार्मकलाभिज्ञः क्षमी चाश्रितवत्सलः ॥ ओषधीशतिथौ जातः कारुण्यचारितः कविः ॥ १ ॥

(षष्ठ्याम्)—अजय्यस्तस्त्ववान्ख्यातः क्षिप्रकोपी जनाधिपः ॥ मुखपृष्ठोरुतिलकः षष्ठ्यां संजायते नरः ॥ १ ॥

(सप्तम्याम्)—मेधावी सत्त्ववाञ्छुर्माञ्छयामलांगः कलात्मकः ॥ सृष्टिस्थित्यंतदक्षस्त्याजातश्चेद्रतिथौ प्रभुः ॥ १ ॥

(अष्टम्याम्)—हृष्टः कष्टशठश्श्रीमाम्नीचवृत्तिः कफात्मकः ॥ कामी कलत्रवांस्त्यागी त्वष्टम्यां जायते नरः ॥ १ ॥

(नवम्याम्)—नास्तिको निर्भयः ख्यातो दीर्घवैरी च पंडितः ॥ शूरः कुपुत्रवान् नवम्यां जायते नरः ॥ १ ॥

(दशम्याम्)—धार्मिको धनवानाढ्यः पुत्रमित्रकलत्रवान् ॥ नीतिमान् सत्यवान् विद्वान् दशम्यां जायते नरः ॥ १ ॥

(एकादश्याम्)—पितृदेवादिभक्तिश्च कार्योद्योगी जयोत्सुकः ॥ धनवान् प्रसुकार्यश्च गोविंदतिथिजनरः ॥ १ ॥

(द्वादश्याम्)—कामी कलापी विक्रांतः कांतः शांतो धनाधिपः ॥ धीरस्त्यागी सुखी वीरो द्वादश्यां जायते नरः ॥ १ ॥

(त्रयोदश्याम्)—सौम्यः कार्मीजयीविद्रालुब्धस्स्याच्चपलात्मजः ॥
धनवानृत्तगोभोक्तात्रयोदश्यांतुजातवान् ॥ १ ॥

(चतुर्दश्याम्)—कोपीवश्यमनामंदः कृतज्ञो नास्ति कोधनी ॥ परदार-
स्तश्चैव चतुर्दश्यांतुसंभवः ॥ १ ॥

(पञ्चदश्याम्)—देवद्विजनृपैः पूज्यो भोगी गोधनधान्यवान् ॥ पुत्र-
मित्रकलत्राढ्यो जातः पंचदशीतिथौ ॥ १ ॥—॥ प्रकारांतरेण ॥
अथ शुक्लकृष्णपक्षप्रतिपदादितिथिषु जातगुणाः (जातकाभरणे)

(प्रतिपदि)—बहुजनपारिवारश्चारुवियोविवेकी कनकमणिविभूषावे
पशाली सुशीलः ॥ अतिसुललितकांतिर्भूमिपालात्तवित्तः प्रतिपदियदिसू
तिर्जायते यस्य जंतोः ॥ १ ॥

(द्वितीयायाम्)—दाता दयालुर्गुणवान्सुसंपच्चत्सुताचारविचा-
रधन्यः ॥ प्रसन्नमूर्तिर्बहुगीतकीर्तिर्जातो द्वितीयातिथिसंभवस्स्यात् ॥ १ ॥

(तृतीयायाम्)—कामाधिकस्यादनवयवियो बलान्वितो राजकु
लात्तवित्तः ॥ प्रवासशीलश्चतुरो विलासी मर्त्यस्तृतीयाप्रभवो भिमानी ॥ १ ॥

(चतुर्थ्याम्)—ऋणप्रवृत्तिर्बहुसाहसस्स्याद्रणप्रवीणः कृपणस्वभा-
वः ॥ यूतेरतिलोलमनामनुष्यो वा दीयदिस्पाज्जनने चतुर्थी ॥ १ ॥

(पंचम्याम्)—संपूर्णगात्रश्चकलत्रपुत्रमित्रान्वितो भूतदयान्वितश्च ॥
नरेद्रमान्यस्तुनरो वदान्यः प्रसूतिकाले किल पंचमी स्यात् ॥ १ ॥

(षष्ठ्याम्)—सत्यप्रतिज्ञो धनसूनुसंपदीर्घोरुजानुर्मनुजो महौजाः ॥
प्रकृष्टकीर्तिश्चतुरो वारिष्ठ्यष्ट्यां प्रजातो व्रणकीर्णगात्रः ॥ १ ॥

(सप्तम्याम्)—ज्ञानी गुणज्ञो हि विशालनेत्रः सत्पात्रदेवार्चनचित्तवृत्तिः ॥
कन्यापनेता परवित्तहर्ता स्यात्सप्तमीजो मनुजो रंहता ॥ १ ॥

(अष्टम्याम्)—नानासंपत्सूनुसौख्यः कृपालुः पृथ्वीपालप्राप्तवित्त-
प्रतिष्ठः ॥ कांताप्रीतिश्च लस्वांतवृत्तिर्यस्याष्टम्यां जायते जन्मसस्यात् १ ॥

(नवम्याम्)—पराङ्मुखो बंधुजनस्य कार्ये कठोरवाक्यश्च सुधीविरोधी ॥
नरस्सदाचारकृतादरस्स्याद्यस्य प्रसूतौ नवनीतिथिस्स्यात् ॥ १ ॥

(दशम्याम्)—धर्मैकबुद्धिर्बहुवैभवाढ्यः प्रलंबकंठो बहुशास्त्रपाठो ॥
उदारचित्तो नितरां विनीतो रम्यश्च कामी दशमी भवस्स्यात् ॥ १ ॥

(एकादश्याम्)—देवद्विजार्चाव्रतदानशीलः सुनिर्मलांतःकरणः
प्रवीणः ॥ पुण्यैकचित्तो गुरुकर्मकृत् स्यादेकादशीजो तिलशोतिरोपः ॥ १ ॥

(द्वादश्याम्)—जलप्रियो वैव्यवहारशीलो नीचालपावासविलास
शीलः ॥ सदाज्ञदाता क्षितिपासवित्तस्स्याद्द्वादशीजो मनुजः प्रजावान् ॥ १ ॥

(त्रयोदश्याम्)—रूपान्वितः सात्विकताविमुक्तः प्रलंबकंठश्चरण-
प्रसूतिः ॥ नरोतिशूरश्चतुरः प्रकामं त्रयोदशीनामतिथिप्रसूतः ॥ १ ॥

(चतुर्दश्याम्)—कूरोतिशूरश्चतुरस्सहासः कंदर्पलीलाकुलचित्तवृ-
त्तिः ॥ स्याद्दुस्सहोत्पंतविरुद्धभाषी चतुर्दशीजः पुरुषस्सरोपः ॥ १ ॥

(पूर्णिमायाम्)—अतिसुललितकायो न्यायसंप्राप्तचित्तो बहुपुत्रवि-
समेतो नित्यसंजातहर्षः ॥ प्रबलबलविलासोत्पंतकारुण्यपुण्यगुणगण-
परिपूर्णः पूर्णिमाजातजन्मा ॥ १ ॥

(अमावास्यायाम्)—शांतो मनस्वी पितृमातृभक्तः क्लेशासवित्तश्च
गमागमेच्छुः ॥ मान्योजनानां हतकांतिहर्षो द्रवस्स्यात् पुरुषः रुशांगः १

अथ शुक्लकृष्णपक्षतिथ्यभिमानि देवतानां नामानि—(कालाभूते)
वह्निवष्टृहिमाद्रिजागणपतिः सर्पः कुमारो रविगौरीशो वसुनागधर्महरपः का-
मः कर्लीदूषिता ॥ एते सर्वदिनाधिपाः स्युः ॥

२६४ अथ शुक्लकृष्णपक्षतिथ्यभिमानि देवतास्वरूपाणि—

तत्रादौ शुक्लकृष्णपक्षप्रतिपदाभिमान्यग्रे ध्यानम्—

एहि साक्षादिहा प्रेतैर्वेदानां हव्यवाहक ॥ शांतिकर्मणि पूजार्थमेतां
मूर्तिसमाविश ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२६५ अथ शुक्लकृष्णद्वितीयाभिमानित्वद्देवतायाः ध्यानम्—
त्वष्टर्जगत्रयीधातः पुनीहृदययामहीम् ॥ प्रतिमायाममुष्यां त्वंसन्निध-
त्स्वचतुर्मुख ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२६६ अथ शुक्लकृष्णतृतीयाभिमानिपार्वत्याः ध्यानम्—
प्रतिमायां हिरण्मय्यामेहि पर्वतकन्यके ॥ नमस्यामि पदाब्जं ते पुमर्थं
प्रतिपत्तये ॥ १ ॥ पीतवर्णा ॥ १ ॥

२६७ अथ शुक्लकृष्णचतुर्थ्याभिमानि गजाननस्य ध्यानम्—
विघ्नांतकालबालार्कपार्वतीमलसंभव ॥ गजाननाचां गृह्णीष्व प्रतिमा-
मेत्यसादरम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२६८ अथ शुक्लकृष्णपंचम्याभिमानि सर्पदेवतायाः ध्यानम्—
सर्पाधिपमया हूतः प्रतिमायां निपीदभो ॥ पूजयामि पदाब्जं ते सर्वसंपद-
वाप्तये ॥ १ ॥ शुभ्रवर्णः ॥ १ ॥

२६९ अथ शुक्लकृष्णषष्ठ्याभिमानि पडाननदेवतायाः ध्यानम्—
पडाननमस्यांति करवाणि पदाब्जयोः ॥ प्रतिमायां हिरण्मय्यामेहि-
बलीमनःप्रिय ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२७० अथ शुक्लकृष्णसप्तम्याभिमानि सूर्यस्य ध्यानम्—
सहस्रभानो चंडांशो प्रतिमामेहिसादरम् ॥ त्रयीतनो नमस्यांति तूयो भू-
यः करोम्यहम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२७१ अथ शुक्लकृष्णाष्टम्याभिमानि सद्योजातस्य ध्यानम्—
सद्योजातनमस्तेस्तु गौरीनाथ नमोस्तु ते ॥ प्रसादं कुरु मे शंभो प्रतिमामेहि-
सादरम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२७२ अथ शुक्लकृष्णनवम्याभिमानि दुर्गायाः ध्यानम्—
दुर्गे त्रिणयने चंद्रकलांकितशिरोरुहे ॥ इहागत्य प्रसादं मे रचया शुसुरे-
श्वरि ॥ १ ॥ श्यामवर्णा ॥ १ ॥

२७३ अथ शुक्लकृष्णदशम्यभिमानिशेषदेवतायाः ध्यानम्-
 भूभारभुवःप्रीवायविष्णुपादांकमौलये ॥ नमोनमोस्तुनागायप्रतिमामे-
 हिसादरम् ॥ १ ॥ शुक्लवर्णः ॥ १ ॥

२७४ अथ शुक्लकृष्णैकादश्यभिमानिधर्मदेवतायाः ध्यानम्-
श्रुनिवेद्यस्वरूपाय यागादिकृतमूर्तये ॥ क्षुरिश्रेयस्साधनाय धर्माय महते
नमः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२७५ अथ शुक्लकृष्णद्वादश्यभिमानिहरिदेवतायाः ध्यानम्-
हरेजगन्नाथोऽश्लक्ष्मीवल्लभाभव ॥ प्रतिमाभेत्यसहस्राप्रसादंकुरुमे-
विभो ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

२७६ अथ शुक्लवृष्णत्रयोदश्यभिमानिमन्मथदेवतायाः ध्यानम-
रनिवहृत्तपुष्पास्त्रनारायणतनूश्च ॥ एहीमांप्रतिमांतृणंप्रसीदमयिमन्मथ
॥ १ ॥ कांचनवर्णः ॥ १ ॥

२७७ अथ शुक्लकृष्णचतुर्दश्यभिमानिकलिपुरुषस्यः यातम्-
सर्वाधर्मप्ररक्तागंमर्षपापप्रवर्तकम् ॥ वंचनाचतुरं वंदे भूतप्रेकलिभृष-
तिम् ॥ १ ॥ सृष्णवर्णः ॥ १ ॥

२७८ अथ पूर्णिमाभिमानिचंद्रदेवतायाः ध्यानम्—
मर्वगीर्वाणमेव्यायलद्रभीकामुरुचक्षुषे ॥ क्षीगच्छिप्रियपुत्रापनमभ-
द्रममेस्तुते ॥ १ ॥ श्वेनवर्णः ॥ १ ॥

२७३ अथ अमावास्याभिमानिपितृदेवतानां ध्यानम्—
 पितृलोहनिगमिभ्यः पितृभ्योस्तु नमो नमः ॥ प्रतिमां प्राप्य सीवर्णा
 प्रसीदन्तु सद्यमपि ॥ १ ॥ कृष्णवर्णाः ॥ १ ॥ ३० ॥

अथ वारस्वरूपाणि—(मयूमेदानमंटे)

२८० तत्रादौ रविवारस्वरूपम्-
पद्माननःपद्मरुःपद्मगर्भममृतिः ॥ मन्वाश्वत्थमंपुनोद्दिभुजतरपा-
त्सशरविः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

२८१ अथ सोमवारस्वरूपम्—

श्वेतश्वेतांबरधरोदशाश्वःश्वेतभूषणः ॥ गदापाणिर्दिवाहुश्चकर्तव्यो-
वरदःशशी ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२८२ अथ मंगलवारस्वरूपम्—

रक्तमाल्यांबरधरःशक्तिशूलगदाधरः ॥ चतुर्भुजोभेषगमोवरदःस्याद्ध-
रासुतः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२८३ अथ बुधवारस्वरूपम्—

पीतमाल्यांबरधरःकर्णिकारसमद्युतिः ॥ खड्गचर्मगदापाणिःसिंह-
स्थोवरदोबुधः ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

२८४ अथ गुरुशुक्रवारयोःस्वरूपे—

देवदैत्यगुरुशुद्धौपीतश्वेतौचतुर्भुजौ ॥ दंडिनौवरदौकार्यौसाक्षसूत्रकर्म-
डलू ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णौ ॥ २ ॥

२८५ अथ स्थिरवारस्वरूपम्—

इंद्रनीलाकृतिःशूलीवरदोगृध्रवाहनः ॥ १ ॥ बाणबाणासनधरःक-
र्तव्योर्कसुतःसदा ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥ ७ ॥

अथ रव्यादिसप्तवारेषुकर्तव्यानि—(नारदीये)

तत्रादौ (रवौ)—नृपाभिपेकमांगल्यसेवायानादिकर्मयत् ॥ औष-
धाहवधान्यादिनिलयंभानुवासरे ॥ १ ॥

(सोमे)—शंखमुक्तांबुरजतवृक्षेक्षुस्त्रीनिपेवणम् ॥ पुष्पगीतक्रतुक्षी-
ररूपिकर्मदुवासरे ॥ १ ॥

(मंगले)—विषाग्निबंधनस्तेयसंधिविग्रहमाहवम् ॥ धात्वाकरप्रवा-
लाघ्नकर्म भूमिजवासरे ॥ १ ॥

(बुधे)—नृत्तशिल्पकलागीतलिपिपुस्तकविग्रहम् ॥ विवादधातुसं-
ग्रामकर्मसौम्यस्यवासरे ॥ १ ॥

२७३ अथ शुक्लकृष्णदशम्यभिमानिशेषदेवतायाः ध्यानम्-
 भूभारभुवःप्रीवायविष्णुपादांकमौलये ॥ नमोनमोस्तुनागायप्रतिमामे-
 हिसादरम् ॥ १ ॥ शुक्लवर्णः ॥ १ ॥

२७४ अथ शुक्लकृष्णैकादश्यभिमानीधर्मदेवतायाः ध्यानम्-
 श्रुतिवेद्यस्वरूपाययागादिऋतुमूर्तये ॥ भूरिश्रेयस्साधनायधर्मायमहते
 नमः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२७५ अथ शुक्लकृष्णद्वादश्यभिमानीहरिदेवतायाः ध्यानम्-
 हरेजगद्वयाधीशलक्ष्मीवल्लभमाधव ॥ प्रतिमामेत्यसहस्राप्रसादंकुरुमे-
 विज्ञो ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

२७६ अथ शुक्लकृष्णत्रयोदश्यभिमानीमन्मथदेवतायाः ध्यानम्-
 रनिवल्लभपुष्पाखनारायणतनूद्रव ॥ एहीमांप्रतिमांतूर्णप्रसीदमयिमन्मथ
 ॥ १ ॥ कांचनवर्णः ॥ १ ॥

२७७ अथ शुक्लकृष्णचतुर्दश्यभिमानीकलिपुरुषस्य ध्यानम्-
 सर्वाधर्मप्रयत्नागंसर्वपापप्रवर्तकम् ॥ ध्वंशनाचतुरवंदेभूतयेकलिभृष-
 तिम् ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

२७८ अथ पूर्णिमाभिमानीचंद्रदेवतायाः ध्यानम्-
 सर्वगीर्वाणसेव्यापलक्ष्मीकामुकचक्षुषे ॥ क्षीराब्धिप्रियपुत्रायनमध-
 द्रमसेस्तुते ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२७९ अथ अमावास्याभिमानीपितृदेवतानां ध्यानम्-
 पितृलोकनिवासिभ्यः पितृभ्योस्तु नमोनमः ॥ प्रतिमां प्राप्यसौवर्णा
 प्रसीदंतु सदा मयि ॥ १ ॥ कृष्णवर्णाः ॥ १ ॥ ३० ॥

अथ वारस्वरूपाणि-(मयूखेदानखंडे)

२८० तत्रादौ रविवारस्वरूपम्-

पद्माननःपद्मकरःपद्मगर्भममयुतिः ॥ समाश्रय्यसंपुक्तोदिभुजस्त्या-
 त्मदारविः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

२८१ अथ सोमवारस्वरूपम्—

श्वेतश्वेतांबरधरोदशाश्वःश्वेतभूषणः ॥ गदापाणिर्द्विबाहुश्चकर्तव्यो-
वरदःशशी ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

२८२ अथ मंगलवारस्वरूपम्—

रक्तमाल्यांबरधरःशक्तिशूलगदाधरः ॥ चतुर्भुजोभेषगमोवरदःस्याद्ध-
रासुतः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२८३ अथ बुधवारस्वरूपम्—

पीतमाल्यांबरधरःकर्णिकारसमद्युतिः ॥ खड्गचर्मगदापाणिःसिंह-
स्थोवरदोबुधः ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

२८४ अथ गुरुशुक्रवारयोःस्वरूपे—

देवदैत्यगुरुशुद्धौपीतश्वेतौचतुर्भुजौ ॥ दंडिनौवरदौकार्यौसाक्षसूत्रकर्म-
डलू ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णौ ॥ २ ॥

२८५ अथ स्थिरवारस्वरूपम्—

इंद्रनीलाकृतिःशूलीवरदोगृध्रवाहनः ॥ १ ॥ बाणबाणासनधरःक-
र्तव्योर्कसुतःसदा ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥ ७ ॥

अथ रव्यादिसप्तवारेषुकर्तव्यानि—(नारदीये)

तत्रादौ (रवौ)—नृपाभिपेकमांगल्यसेवायानादिकर्मयत् ॥ औष-
धाहवधान्यादिनिलयंभानुवासरे ॥ १ ॥

(सोमे)—शंखमुक्तांजुरजतवृक्षेक्षुस्त्रीनिषेवणम् ॥ पुष्पगीतक्रतुक्षी-
ररूपिकर्मदुवासरे ॥ १ ॥

(मंगले)—विषाग्निबंधनस्तेयसंधिविग्रहमाहवम् ॥ धात्वाकरप्रवा-
लास्रकर्म भूमिजवासरे ॥ १ ॥

(बुधे)—नृत्तशिल्पकलागीतलिपिपुस्तकविग्रहम् ॥ विवादधातुसं-
ग्रामकर्मसौम्यस्यवासरे ॥ १ ॥

(गुरौ)-यज्ञपौष्टिकमांगल्यस्वर्णवस्त्रादिभूषणम् ॥ वृक्षगुल्मलता-
यानकर्मदेवेज्यवासरे ॥ १ ॥

(शुक्रे)-नृत्यगीतादिवादित्रस्वर्णस्त्रीवस्त्रभूषणम् ॥ पण्योत्सवा-
दिगोधान्यकर्म भार्गववासरे ॥ १ ॥

(शूनौ)-अपुसीसायसाम्नाश्वविपपापासवानृतम् ॥ स्थिरकर्मास्त्रि-
लंवास्तुसंग्रहः सौरिवासरे ॥ १ ॥ ७ ॥

अथ रव्यादिसप्तवारेपुविपनाडीप्रवेशकालाः-(मुहूर्तगणपतौ)
सूर्येर्विशंतिरिदौ द्वेभौमेद्वादशचंद्रजे ॥ दशोर्जावेतुसंज्ञैवभृगुजेपंचसूर्य-
जे ॥ १ ॥ पंचविंशंतिघट्टध्वंविपनाड्यःप्रकीर्तिताः ॥-(ग्रंथांतरे)
एकंविंशागुरौचैवद्वाविंशाबुधभौमयोः ॥ पंचविंशाशुक्रभान्वोमंदेद्वोश्चाष्ट-
नाडिकाः ॥ १ ॥ ७ ॥

अथ रव्यादिसप्तवारेपुकर्तव्यदानानि-(ब्रह्मांडपुराणे)
ग्रहान्त्स्वर्णमयान्कृत्वायोविप्रेभ्यःप्रयच्छति ॥ तद्भक्तं चैवतद्दान्यं त-
द्गणेशमेव च ॥ १ ॥ तद्दिनेपुयथाशक्त्यासर्वात्कामान्वामुयात् ॥ ७ ॥
अथ तत्तद्वासरेकर्तव्यदानानिपृथक्पृथक्-(विष्णुधर्मोत्तरे)
तत्रादौ (रविवासरे)-लवणाज्यगुडोपेतमूपंपंसूर्यवासरे ॥ सहि-
रण्यंनरोदत्त्वानरोगैरभिज्ञयते ॥ १ ॥

(सोमवासरे)-एवंविधंचंद्रदिनेदत्त्वासौभाग्यमामुयात् ॥

(भौमवासरे)-काष्ठदानेभौमदिनेशत्रोनाशमवामुयात् ॥

(बुधवासरे)-बुधेक्रीडनकानांचदानंवालेषुशस्यते ॥

(गुरुवासरे)-जीवेह्निवस्त्रदानेनपरांपुष्टिसमश्नुते ॥

(शुक्रवासरे)-श्वेतंतुरंगमामोतिशुक्रेदत्त्वारतिस्त्रियः ॥

(शनिवासरे)-अभ्यंगंसौरिदिवसेदत्त्वाजीवितमामुयात् ॥ ७ ॥

अथ रव्यादिसप्तवारेषुजातानांगुणाः—(जातकाभरणे अन्यत्रच)

तत्रादौ (रवौ)—शूरोल्पकेशोविजयीरणाग्नेभ्यामारुणःपित्तचयः

प्रकोपः ॥ दातामहोत्साहयुतोमहौजादिनेदिनेशस्यभवेन्मनुष्यः ॥ १ ॥

(सोमे)—प्रातःप्रजातःप्रियवाग्विधज्ञःशश्वन्नरेंद्राश्रयवृत्तिमांश्च ॥

सुखेचदुःखेपिसमस्वभावोचारेनरःशीतकरस्यजातः ॥ १ ॥

(मंगले)—चक्रोक्तिरत्यन्तरणाप्रियस्स्यान्नरेंद्रमन्त्रीचघनोपजीवी ॥

सत्त्वान्वितस्तीव्रतरस्वभावोदिनोद्भवोथावनिनन्दनस्य ॥ १ ॥

(बुधे)—सुरूपशालीमृदुवाग्विलासःश्रीमान्कलाकौशलतासमेतः ॥

वणिक्क्रियायांहिभवेदभिज्ञःप्राज्ञोऽगुणज्ञोऽज्ञादिनोद्भवोयः ॥ १ ॥

(गुरौ)—विद्वान्धनीसर्वगुणोपपन्नोमनोरमःक्षमापतिलब्धकामः ॥

आचार्यवर्यश्चजनप्रियस्स्याद्द्वारेगुरोर्यस्यनरस्यजन्म ॥ १ ॥

(शुके)—सुनीलसच्चंचलकेशपाशःप्रसन्नवेपोमविमान्विशोपात् ॥

शुक्लांबरःप्रीतिधरोनरस्स्यात्सुमार्गगोभार्गववारजातः ॥ १ ॥

(शनौ)—अकालसंप्राप्तजराप्रवृत्तिर्बलोज्झितोदुर्बलदेहयष्टिः ॥ तमो-

गुणःक्रौर्यचयाभिभूतःशनेर्दिनेजातजननिर्मनुष्यः ॥ १ ॥ ७ ॥

प्रकारांतरम्—(कालप्रकाशिकायाम्)

(रवौ)—पिंगदृक्पीतकेशश्चशिल्पविच्छीलवान्प्रभुः ॥ पित्तवातात्म-

कोमानीरविवारोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(सोमे)—मृदुकांतवपुस्तौम्यःकलाल्योधनधान्यवान् ॥ श्लेष्मलः

परदारेच्छुश्चंद्रवारोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(मंगले)—धीरःखलोद्विभापीचवीरस्साहसकार्यरुद्धः ॥ खर्वः

कोपीचसेनाढ्यःकुजवारोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(बुधे)—गीतवाद्यविशेषज्ञोदेवज्ञाज्ञपूजकः ॥ सदातुधर्मनिरतो-

बुधवारोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(गुरौ)-ज्ञानवान्धनवान्स्वर्पातोशीलवान्नृपवल्लभः ॥ त्यागीभो-
गीभविष्यज्ज्ञोगुरुवारोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(शुक्रे)-स्वभावश्लेष्मणःकांतःकविश्चनयविद्वरुः ॥ गंधमाल्यो-
पभोगीचशुक्रवारोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(शौनौ)-पिंगदक्षपीनकर्णश्चधनवान्क्षुद्रमार्गगः ॥ कुनखीमंदरु-
त्यश्चशनिवारोद्भवोनरः ॥ १ ॥ ७ ॥

अथ वाराभिमानिदेवता-नामानि स्वरूपाणि च-(शैवागमे)
रुद्रोदुर्गापण्मुखश्चविष्णुर्ब्रह्मास्वराड्यमः ॥ दिवाकरादिवाराणामधि-
देवाःप्रकीर्तिताः ॥ १ ॥

२८६ तत्रादौ रविवाराभिमानिशिवस्यस्वरूपम्-
वृषारूढंशलपाणिप्रमदापरिसेवितम् ॥ शिरसाप्रणमाम्यद्यरविवाराधि-
पंशिवम् ॥ १ ॥ शुभवर्णः ॥ १ ॥

२८७ अथ सोमवाराभिमानिदुर्गायाःस्वरूपम्-
दुर्गाविपत्तिधृतयेभुजाष्टकविभूषिताम् ॥ ध्यायामिदैत्यहंतीतां
रक्तास्वादनतत्पराम् ॥ १ ॥ मेघवर्णा ॥ १ ॥

२८८ अथ मंगलवाराभिमानिपण्मुखस्यस्वरूपम्-
शक्तपुज्ज्वलैकबाहुंशशधरमकुटंमयूरमारूढम् ॥ अंगारकाधिनाथं
पण्मुखमीदमरेद्रसेनान्यम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

२८९ अथ बुधवाराभिमानिविष्णुदेवतायाःस्वरूपम्-
भास्वत्किरीटंदरचक्रशार्ङ्गदाजिरामैस्तसहितंचतुर्भिः ॥ करैरनंतास-
नसन्निविष्टंध्यायेद्रमेरांबुधवारनाथम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

२९० अथ गुरुवाराभिमानिचतुर्मुखस्यस्वरूपम्-
चतुर्मुखश्चतुर्बाहुःकर्मडल्वक्षसूत्रधृत् ॥ वराभयकरःशुद्धोगुरुवारा-
धिपोमतः ॥ १ ॥ पद्मवर्णः ॥ १ ॥

२९१ अथ शुक्रवाराभिमानोद्रस्यस्वरूपम्—

इंद्रगजवराखटवज्रांकुशवराभयान् ॥ करैश्चतुर्भिर्दधतं शुक्राधीश्वर
माश्रये ॥ १ ॥ पीतवर्णः ॥ १ ॥

२९२ अथ स्थिरवाराभिमानियमस्यस्वरूपम्—

पाशदंडोज्ज्वलभुजद्वयमहिपावाहनम् ॥ यमनीलतनुंभीमंशनिवाराभि
धंभजे ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥ ७ ॥

अथ नक्षत्राभिमानिदेवतानांस्वरूपाणि—(शैवागमे)

तत्रनक्षत्राणांतारासंख्यास्वरूपपूजादयः—(नक्षत्रचूडामणौ)

तत्रनक्षत्राधिपानां नामानि—(ज्योतिषरत्नाकरे नारदीये)

नक्षत्रेशाः क्रमादस्त्रयमवह्निपितावहाः ॥ चंद्रेशादितिजीवाहिपितरश्वा
र्यामाभगः ॥ १ ॥ सवितृत्वष्टमरुतइंद्राग्नीमित्रवासवौ ॥ यातुधानौबुधिश्वेच
विष्णुश्वसुतोयपौ ॥ २ ॥ अजैकपादहिर्बुध्पूषणश्चेतिकीर्तिताः ॥ २७ ॥

२९३ अथ अश्विनीनक्षत्रस्य—

अश्विनौदेवतेश्वेतवर्णौतौद्विभुजौस्तुमः ॥ सुधासंपूर्णकलशकराब्जा-
वश्ववाहनी ॥ १ ॥ श्वेतवर्णौ ॥ अश्विनौदेवते ॥—(नक्षत्रचूडामणौ)—
हस्त्यश्वबंधरथयानपुरप्रतिष्ठाभैषज्यगंत्रगृहहर्म्यसुरप्रतिष्ठाः ॥ यात्राभिपे
कमखदीक्षणचौलमौजीःकुर्वतिशांतिकविधानमथाश्विनीपु ॥ १ ॥ तुरग-
मुखाऽश्विनी त्रीणि—चूचेचोलाअश्विनी—रुष्णवर्णः । त्रितारा । अश्व-
मुखाकृतिः । पट्टणंस्थानम् । पुमान् । देवगणः । तिर्यङ्मुत्तम् । मंद-
लोचनम् । क्षिप्रबाह्यम् । विपमुष्टिवृक्षः । भेरुंडपक्षी । वैश्यजातिः ।
चतुष्पात् । अश्वयोनिः । अश्विनौदेवते । अकाराक्षरस्वरः । अस्मिन्नश्व
त्थामाजातः । पंचारादृष्टिकाभ्यः परंविपनाडयश्चतस्रः । माप-
पिष्टंभक्षयित्वापूर्वात्तरप्रयाणेशुभम् । ज्वरेनवदिनान्यरिष्टानि ॥—॥
तच्छांत्यैअश्विनीदेवतापूजाविधानम् । श्वेतवस्त्रम् । मलयजगंधः ।

उत्पलपुष्पम् । गुग्गुलुधूपः । क्षीरान्ननैवेद्यम् । देवस्यत्वेतिमंत्रेणपोडशो-
पचारैस्संपूज्यक्षीरसामिदाज्यैर्गायत्र्याअष्टोत्तरशतंजुहुयात् । गंधपुष्पमा-
पान्नंगुडसहितमुत्तरस्यांदिशिवलिंहरत् । नवाहात्सुखीभवति ॥—॥ अस्मि
न्नक्षत्रेप्रथमरजस्वलापुत्रवतीभवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेबीजावापनाभ्यग्रह
णवस्त्रालंकरणकर्णवेधचौलोपनयनभैषज्ययुद्धादीनिप्रशस्तानि ॥—॥ अ-
स्मिन्नक्षत्रेजातगुणाः—दीर्घायुः । स्थूलशरीरः । सूक्ष्मनखः । विशाल
क्षः । सुभगः । सुरूपः । राजपूज्यः । दीर्घास्यः । सुतीक्ष्णमानसः ।
भूषणप्रियः । दुर्जनसखः । साहसी । चपलः । लुब्धः । भोग्यांशः ।
स्थिरारंभः । कटिप्रदेशे मत्स्यांकितः । अलसगुणः । षडशीतिवर्षाणिपर
मायुरित्यादिकंसर्वमेतद्व्यथेष्टद्रव्यम् ॥ १ ॥ (अत्र प्र० यथापुस्तकलिखिता विरयाः)

२९४ अथ भैरणीनक्षत्रस्य—

पाशदंडोज्ज्वलभुजद्वयमहिपवाहनम् ॥ यमनीलंभजेभीमंसुवर्णप्रतिमा-
गतम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ यमोदेवता ॥—॥ (नक्षत्रचूडामणौ)—
युद्धभिषातवधबंधविपाशिशस्त्रमेदावृतादिभयसाहसचौर्यकर्म ॥ घृताभि-
चारविधिभंजविलप्रवेशकन्याजनानि यममे किलयांतिसिद्धिम् ॥ १ ॥
योनिर्भरणी त्रीणि । लीलूल्लोभरणी । श्वेतवर्णः । त्रितारा । त्रिकोणा-
कृतिः । वैश्यजातिः । स्त्री । मनुष्यगणः । अधोमुखी । मंदलोचनम् ॥
स्थानं ग्रामः । उग्रः । चतुष्पात् । अग्रिमंडलम् । आमलकवृक्षः । पक्षी
काकः । गजयोनिः । यमोदेवता । यकारउकारोक्षरस्स्वरः । अस्मिन्दु-
र्योधनोजातः । चतुर्विंशतिघटिकाभ्यः परंविपनाडचश्चतस्रः । यात्रा-
वर्ज्या । अथवासप्तघटिकाभ्यः परंतिलतंडुलमक्षणंकृत्वापूर्वात्तरप्रयाणे-
शुभम् ॥ ज्वरेप्राणभयम् । अंत्यपादेमृत्युः । तृतीयपादेदिनद्वयम् ।
अथवाएकादशदिनान्यरिष्टानि ॥—॥ तच्छांत्यैयमदेवतापूजाविधानम् ॥
नीलवस्त्रम् । रक्तकरवीरपुष्पम् । लुण्णागरुगंधः । महिषाक्षीधूपः ।
गुडान्ननैवेद्यम् । यमायसोममितिमंत्रेणपोडशोपचारैःसंपूज्यतिलाज्येन

गायत्र्या अष्टोत्तरशतं जुहुयात् । गंधमाल्यैर्गुडतिलमिश्रान्नं याम्यदिशि
बलिहरे दुत्तरे वा । एकादशाहात् सुखी भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे प्रथमरजस्व-
लाविधवा भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे उग्रकार्याणि प्रशस्तानि ॥—॥ अस्मि-
न्नक्षत्रे जातगुणाः—चपलः । बहुसुतः । शास्त्रज्ञः । सुमुखः । सुखा ।
दीर्घायुः । सत्यवादी । भुभोजनः । स्त्रीप्रियः । तीव्रनिद्रः । रक्ताक्षः ।
रक्तकेशः । भोगशरीरवान् । नाभिप्रदेशे तिलमत्स्यांकितः । पडशीति-
वर्षाणि परमायुरित्यादिकं सर्वमेतद्वैश्वदेव्यम् ॥ १ ॥

२९५ अथ कृत्तिकानक्षत्रस्य—

कृत्तिको देवतामग्निमेव वाहनसंस्थितम् ॥ सुक्लृवाभीतिवरधृक्चतु-
र्हस्तं नमाम्यहम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः । अग्निर्देवता ॥—॥ (नक्षत्रचूडाम-
णौ)—आधानहोममखदीक्षणवह्निपूजादायानिधातुविहिताभरणादिकर्म ॥
मंत्रौ पथीरसरसायनसाधकानि सिध्यन्ति वह्निविहितानि दुताशनर्क्षे ॥ १ ॥
क्षुरंकृत्तिका पट् । आईऊए कृत्तिका ॥ रक्तवर्णम् । पट् ताराः । क्षुराकृतिः ।
स्त्री । राक्षसगणः । अजयोनिः । ब्राह्मणजातिः । त्रिपात् । अग्निर्देवता ।
अधोमुखी । सुलोचनम् । साधारणम् । समतारा । अंतम् । स्थानं
शून्यम् । अग्निमंडलम् । औदुंबरवृक्षः । पक्षीमयूरः । इकारउकारोक्षर
स्वरः । त्रिंशद्घटिकाभ्यः परं विपनाढ्यश्चतस्रः । यात्रावर्ज्या । एकोन
विंशतिघटिकानंतरं दधिभुक्त्वा पूर्वोत्तरप्रयाणेशुभम् । ज्वरे प्राणभयम् ।
अथ वानदिनान्परिष्ठानि ॥—॥ तच्छान्त्यै अग्निदेवतापूजाविधानम् ।
रक्तवस्त्रम् । रक्तगंधः । रक्तकरवीरपुष्पम् । घृतगुग्गुलधूपः । घृतौदनै-
वेद्यम् । अग्निनाग्निस्तमिध्यते । अग्नये समिधमहापद्मं इति मंत्रेण षोडशोपचा-
रैस्तं पूज्य घृतमधुना गायत्र्या अष्टोत्तरशतं जुहुयात् ॥—॥ अस्मिन् कूरका-
र्याणि प्रशस्तानि । नवाहात् सुखी भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे प्रथमरजस्वला-
दरिद्रा भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे जातगुणाः । तेजस्वी । मतिमान् ।
विख्यातः । बहुशनः । प्रमदाप्रियः । प्रतापी । भुजार्जितधनः । दुःख-

भाजी । सितकेशः । गंभीरशरीरः । वामभागमेतस्यांकितः । अशीति-
वर्षाणिपरमायुरित्यादिकंसर्वमेतद्रथेद्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

२९६ अथ रोहिणीनक्षत्रस्य-

प्रजापतिश्चतुर्बाहुः कमंडल्वक्षसूत्रधृत् ॥ वराभयकरः शुद्धोरोहि-
णीदेवतास्तुमे ॥ १ ॥ पाटलवर्णः । ब्रह्मादेवता ॥—॥ (नक्षत्रचूडामणौ)—
राजाभिपेकगृहहर्म्यपुरप्रवेशहोमादिशांतिकविवाहविधिचक्रुर्यात् ॥
शालीक्षुवृक्षव्रतबंधनवाहनानिनव्यांबराभराणभूषणमञ्जजर्क्षे ॥ १ ॥
रोहिणीशकटाकारंपंच । ऊ धा वी वू रोहिणी । कृष्णवर्णम् । पंचताराः ।
शकटाकृतिः । पुमान् । मनुष्यगणः । भुजंगयोनिः । ब्रह्मादेवता ।
शूद्रजातिः । चतुष्पात् । ऊर्ध्वमुखम् । अंधलोचनम् । स्थिरम् ।
मध्यतारा । पत्तनस्थानम् । इंद्रमंडलम् । जंबूवृक्षः । कुक्कुटपक्षी ।
उकारःकारावक्षरौ । अस्मिन्कृष्णभीमौजातौ । चत्वारिंशद्वष्टिकाभ्यः
परंविपनाढ्यश्चतस्रः । घृतमिश्रपरमांशंभुक्त्वापूर्वात्तरप्रयाणेशुभम् ।
ज्वरेसप्तदिनान्यरिष्टानि ॥—॥ तच्छांत्यैब्रह्मदेवतापूजाविधानम् ॥
कृष्णवस्त्रम् । कस्तूरीगंधः । कट्हारपुष्पम् । गुग्गुलूः । क्षीरान्ननैवेद्यम् । नमो
ब्रह्मणेइतिमन्त्रेणपोडशोपचारैस्संपूज्यसर्पिर्मिश्रसप्तधान्यैर्गोपय्याअष्टो-
त्तरशतंजुहुयात् । गंधमाल्यैः क्षीरोदनं प्राग्दिशिबलिहरेत् ॥—॥ अस्मिन्न-
क्षत्रेप्रथमरजस्वलापतिप्रियापुत्रवतीभवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेऋतुसीमंत-
पुंसवनचौलोपनयनवेदशास्त्राभ्याससमावर्तनविवाहतैलाभ्यंगनवाभरण-
राजाभिपेकसिंहासनांदोलनारोहणनववास्तुपुरग्रामस्वीकरणप्रवेशगृहप्र-
वेशदेवताप्रतिष्ठाक्रयविक्रययज्ञाध्ययनहोमशांतिकपौष्टिकधनधान्यत-
टाकादिशुभकार्याणि प्रशस्ताति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेजातगुणाः—सुखः ।
सुरताप्रियः । समर्थः । निपुणः । धान्याढ्यः । नानावस्त्रप्रियः । नेत्ररोगी
किंचिद्दीनः । पीनसरोगी । स्वल्पपादपाणिस्कंधललाटः । स्वमातुलारिः ।
अष्टाशीतिवर्षाणिपरमायुरित्यादिकमेतद्रथेद्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

२९७ अथ मृगशीर्षनक्षत्रस्य-

श्वेतवर्णाकृतिस्सोमोद्विभुजोवरदंडधृत् ॥ दशाश्वरथमारुढोमृग-
शीर्षोस्तुमेमुदे ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ सोमोदेवता ॥-॥ (नक्षत्रचू-
डामणौ)-मांगल्यव्रतहोमदानतपसाप्यज्ञस्यवैसाधनंरुष्यारंभवणिकप्र-
वेशगमनंक्षौरंभियासंगमम् ॥ शांतिस्नाननृपाभिषेकनियमान्देवाग्निपित्र-
र्चनंकुर्याच्छांतिकपौष्टिकादिशुभदं चंद्रक्षभेसंयुते ॥ १ ॥-॥ शिरोमृग-
शिरालीणि । वे वो का की मृगशिराः । श्वेतवर्णम् । त्रितारा । मृगशी-
र्षाकृतिः । नपुंसकम् । देवगणः । तिर्यङ्मुखम् । सर्पिणीयोनिः । सो-
मोदेवता । उपजीवजातिः । द्विपात् । मंदलोचनम् । मृदुः । समतारा ।
स्थानंपुरम् ॥ वायुमंडलम् । खादिरवृक्षः । कुकुटपर्क्षी । ऋकाराक्षरस्स्वरः ।
निर्जीवजातिः ॥ अस्मिन्नक्षत्रेपुरुषमृगोजातः ॥ चतुर्दशघटिकाभ्यःपरं
विषनाडयश्चतस्रः ॥ मृगमांसमक्षणंकृत्वापूर्वोत्तरप्रयाणेशुभम् । ज्वरे
प्राणभयम् । अथवामासमारिष्टम् ॥-॥ तच्छांत्यैसोमदेवतापूजाविधानम् ।
श्वेतवस्त्रम् । श्वेतचंदनम् । कुंदपुष्पम् । गुग्गुलुधूपः । परमान्ननैवेद्यम् । नवो
नवइतिमंत्रेणपोढशोषचारैस्संपूज्यक्षीरमिश्रधृतेनगायत्र्याअष्टोत्तरशतंजु-
हुयात् । गंधमाल्यैःक्षीरोदनंबलिंहरेत् । मासात्सुखीभवति ॥-॥ अस्मिन्नक्ष-
त्रेप्रथमरजस्वलापुत्रवतीभवति ॥-॥ अस्मिन्नक्षत्रेपुंसवनजातकर्मनामक-
रणान्नप्राशनचौलोपनयनाक्षरग्रहणवेदशास्त्राभ्याससमावर्तनतैलाभ्यंगन-
वाभरणांबरधारणवास्तूपक्रमग्रामपुरगृहादिप्रवेशकापिबीजावापनभेषज्य
प्रभृतिशुभकार्याणिप्रशस्तानि ॥-॥ अस्मिन्नक्षत्रेजातगुणाः - उत्साह-
शीलः । पापभीरुः । मातापितृभक्तः । स्वतंत्रः । चिरायुः । विनयसपन्नः ।
पीनवक्षाः । सुमुखः । मृदुवचनः । मेधावी । अधिकनैर्दुर्बलान् । विपुल-
भुजः । एकग्राही । धर्मरतः । चतुर्शीतिवर्षाणिपरमायुस्त्व्यादिकमस्मि-
न्ग्रन्थेद्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

२९८ अथ आर्द्रानक्षत्रस्य-

रुद्रश्चेतोवृषारूढःश्वेतमाल्यश्वतुर्गुजः ॥ शूलखट्वाभयवरान्द-
धानेमेप्रसीदतु ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः । रुद्रोदेवता ॥-॥ (नक्षत्र-
चूडामणौ)- शत्रूणांनिधनं दवाग्निदहनं दुष्टाभ्यसंमर्दनं शस्त्रास्त्रग्रहणं च-
चौर्यगमनं दूतागमोद्धाटनम् ॥ रक्षोभूतपिशाचयक्षकगणादेशं तथोच्चाटनं
यच्चान्यद्वलिरौद्रकर्मकथितं रौद्राद्रभेकारयेत् ॥ १ ॥-॥ आर्द्राप्रवाल
मेकम् ॥ कूयं ङच्छ आर्द्रा । रक्तवर्णा । एकतारा । स्त्री । मनुष्यगणः ।
शुनीयोनिः । चतुष्पात् । उग्रम् । ऊर्ध्वमुखम् । मध्यलोचनम् । क्षत्रि-
यजातिः । स्थानं शून्यम् । वरुणमंडलम् । रुद्रोदेवता । रक्तखदिरवृक्षः ।
पक्षी कौचः । एकाराक्षरः स्वरः । एकविंशतिघटिकाभ्यः परं विपनाढ्यश्च-
तस्रः । यात्रावज्या । अथवा चतुर्दशघटिकानंतरं मृगरक्तं पीत्वा पूर्वोत्तर-
दिग्गमने शुभम् । ज्वरे प्राणभयम् । अथवा मासमारिष्टम् ॥-॥ तच्छां
त्यैरुद्रपूजाविधानम् । श्वेतवस्त्रम् । श्वेतगंधः । धुनूरपुष्पम् । विल्वपत्रम् ।
महिषाक्षीगुग्गुलधूपः अगुरुधूपोवा । नानाविधान्नैवेयम् । नमस्ते रुद्र इति
मंत्रेण नमश्शं भवइति मंत्रेण वा षोडशोपचारैस्संपूज्य गायत्र्या तिलैरष्टोत्तरश-
तं जुहुयात् । गंधमाल्यैः क्षीरोदनवालिं हरेत् । श्वेतधेनुं दद्यात् । मासात्सु-

मणौ) ॥—॥ सीमंतपुंसवनपौष्टिकचौलमौजीवेदव्रतानिविविधाध्ययनप्रश-
स्तम् । आंदोलिकादिवरवाहनशस्त्रशय्यालंकारमप्यदितिभेविदधीतनूनम्
॥ १ ॥ पुनर्वसूतटाकंपंच । के को हा हि पुनर्वसू । कृष्णवर्णः । पंचताराः ।
गृहदंडाकृतिः । पुमान् । देवगणः । मार्जालीयोनिः । अदितिर्देवता ।
वैश्यजातिः । त्रिपात् । तिर्यङ्मुखम् । सुलोचनम् । चरं स्थानम् ।
पत्तनम् । वायुमंडलम् । वेणुवृक्षः । पक्षीहंसः । ङकाराक्षरस्त्वरः ॥
अस्मिन्सुरभिर्जाता । विंशतिघटिकाभ्यः परं विपनाढ्यश्चतस्रः ।
पयः पीत्वा पूर्वोत्तरप्रयाणेशुभम् ॥ ज्वरे सप्तदिनान्यरिष्टानि ॥—॥
तच्छांत्यै अदितिपूजाविधानम् । पीतवस्त्रम् । कुंकुमगंधः । कुमुदपुष्पं
मल्लिकापुष्पं वा । मलयजधूपः । गुडान्ननैवेद्यम् । अदितिर्यौरिति मंत्रेण
पोडशोपचारैस्संपूज्य आज्यतिलतंडुलैर्गायत्र्या अष्टोत्तरशतं जुहुयात् ।
गंधमाल्यैर्गुडौदनबलिहरेत् । समाहात्सुखी भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे
प्रथमरजस्वला बहुजनचित्ता भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे क्रतुपुंसवनसीमं
तनामकरणान्नप्राशनकर्णवेश्मचौलोपनयनाक्षरग्रहणवेदशास्त्राभ्यासचित्र
वस्त्राभरणधारणराजाभिषेकसिंहासनांदोलिकारोहणशय्यालंकारनववा
स्तूपक्रमपुरग्रामगुहाप्रवेशयात्राभैषज्यादिशुभकार्याणि प्रशस्तानि ॥—॥
अस्मिन्नक्षत्रे जातगुणाः — दीर्घायुः । प्रमदाप्रियः । सुरूपः । विभयकामः ।
दुर्मतिः । उन्नतः । हीनस्वरः । मांसप्रियः । बुद्धिमान् । उदरे मत्स्यां
कितः । पणवति वर्षाणि परमायुरित्यादिकमेतद्ब्रूथे द्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

३०० अथ पुष्यनक्षत्रस्य—

वेदे बृहस्पतिपुष्यदेवतामानुपाकृतिम् ॥ सर्वाभरणसंपन्नं देवमंत्रिणमा
दरात् ॥ १ ॥ पीतवर्णः । बृहस्पतिर्देवता ॥—॥ (नक्षत्रचूडामणौ)—
वेदाभ्याससुशास्त्रसंग्रहविधिश्चास्त्रशिक्षापणं मंत्राराधनदेवतार्चनभिष-
कायं नृपालोकनम् । कुर्याच्छांतिकपौष्टिकानि नृपतेर्यात्राभिषेकं तथा पु-
ष्यक्षेत्रचित्रवस्त्रनिचयालंकारसंधारणम् ॥ १ ॥ पुष्यं सरलं त्रीणि ।

आश्लेषासर्पाकारापट् । डी डू डे डो आश्लेषा । रक्तवर्णः । पट् ताराः ।
सर्पाकृतिः । स्त्री । राक्षसगणः । मार्जारयोनिः । सर्पदेवता । चंडाल-
जातिः । चतुष्पात् । अधोमुखम् । मंदलोचनम् । दारुणम् । बाह्यम् ।
अर्धतारा । स्थानंश्चन्यम् । वरुणमंडलम् । पुत्रागवृक्षः । टिट्तिभपक्षी ॥
अस्मिन्नक्षत्रे धर्मराजो जातः । दार्दिशदटिकाभ्यः परं विपनाद्व्यथितः ।
यात्रावर्ज्या । अथवा चतुर्दशघटिकानंतरं परमांशं भुक्त्वा पूर्वोत्तरप्रपाणे
शुभम् । ज्वरे प्राणभयम् । अथवा मासमारिष्टम् ॥—॥ तच्छान्त्यै सर्पदेवता पूजा-
विधानम् । मधुपिंमलवस्त्रम् । कुंकुमागरुगंधः । अगस्त्यपुष्पम् । घृतपु-
ग्गुलधूपः । पापसाधनैवेद्यम् । नमोस्तु सर्पेभ्य इति मंत्रेण षोडशोपचारैस्त-
पूज्य परमान्नमिआज्येन वा यज्या अष्टोत्तरशतं नहुयात् ॥ गंधमाल्यैः क्षी-
रोदनबलिहरेत् । रक्तधेनुं दद्यात् । मासात् सुखी भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे प्र-
थमरजस्वला विधवा दुःशीला भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे अभिघातविपाधि-
प्रयोगविद्यावादकार्मुकादिशस्त्राभ्यासमंत्रप्रयोगपरदारगमनवापोकूपतटा-
कघंटापरिघादीनि प्रशस्तानि ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे जातगुणाः—राजपूज्यः ।
रोद्रः । कामुकः । प्रवासी । शरीरे तिलमत्स्यांकितः । विपुलरतः । मंदगतिः ।
मोनी । पडशीति वर्षाणि परमायुरित्यादिकं सर्वमेतद्भूधेद्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

३०२ अथ मघानक्षत्रस्य—

पितरः पिंडहस्ताभ्ररुशाधूम्राः यवित्रिणः ॥ कुशलंदधुरस्माकं मघा-
नक्षत्रदेवताः ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः । पितरो देवताः ॥—॥ (नक्षत्रचूडामणौ)—
अग्न्याधानं सर्वमंत्रप्रयोगं कुर्याच्छ्राद्धं तर्पणं वैपितृणाम् ॥ घृतसंभं कर्मवादं
विलंचपित्र्येमयं संयुगंचापकर्म ॥ १ ॥ मघा आंदोलिकापंच । मा मी मू मे
मघा । रुष्णवर्णः । पंचताराः । आंदोलिकादंडालातिः । अधोमुखम् ।
पुमान् । स्त्री । राक्षसगणः । मूषकयोनिः । पितरो देवताः । शूद्रजातिः ।
चतुष्पात् । मध्यलोचनम् । उग्रम् । अंतः । समतारा । स्थानं पत्तनम् ।
अग्निमंडलम् । वटवृक्षः । कुकुटपक्षी । घसअक्षरः ॥ अस्मिन्नक्षत्रे य-

मोजातः । त्रिंशद्वटिकाभ्यः परं विपनाढ्यश्चतस्रः । यात्रावर्ज्या । अथवा
 एकादशघटिकाभ्यः परं द्वाविंशतिघटिकावधितिलभक्षणं कृत्वा दक्षिणपश्चि-
 मप्रमाणेशुभम् । ज्वरे भानुवारप्रयुक्ते प्राणभयम् । अथवा विंशतिदिनान्य-
 रिष्टानि ॥—॥ तच्छांत्यै पितृदेवतापूजाविधानम् । कृष्णवस्त्रम् । कृष्णाग-
 रुगंधः । चंपकपुष्पम् । घृतागरुगुग्गुलूषः । घृतान्नापूजनैवेयम् । उदी-
 रतामवरइति मंत्रेण षोडशोपचारैः संपूज्य तिलतंडुलमिश्रान्नाज्येन गायत्र्या-
 षोत्तरशतं जुहुयात् । गंधमाल्यैस्तिलोदनबलिहरेत् । कृष्णधेनुं दद्यात् ।
 विंशतिदिनात् सुखी भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे प्रथमरजस्वलादुःखिता भवति
 ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे समावर्तनविवाहसर्वमंत्रतंत्रप्रयोगभूतस्त्वदासी संश्र-
 हक्यविक्रयलांगलापकर्षणबीजावापयूतनिक्षेपांजनकन्यादानवादयंत्रप्र-
 योगवापीकूपतटाकश्राद्धपितृतर्पणादीनि प्रशस्तानि ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे
 जातगुणाः—विद्वान् । विनयरतः । पितृमातृभक्तः । बहुगुणवान् । दीर्घ-
 जीवी । धनाढ्यः । कार्यनिपुणः । बंधुवर्गोपकारी । स्पष्टभाषी । रिपुग-
 णवशीकरः । अल्पबुद्धिः । क्षिप्ररोगी । स्वस्त्रीप्रियः । रक्तलोचनः । उदरे मत्स्या
 कितः । सप्तनवतिवर्षाणि परमायुरित्यादिकं सर्वमेतद्वैधेष्टव्यम् ॥ १ ॥

३०३ अथ पूर्वफल्गुनीनक्षत्रस्य—

संपूज्याभ्यर्च्य मणं फल्गुनीतारदेवताम् । धूम्रवर्णं रथारुढं सुशक्तिक-
 रसंयुतम् ॥ १ ॥ अर्यमादेवता । धूम्रवर्णः ॥—॥ (नक्षत्रचूडामणौ)—
 पुरप्रवेशं नगराभिघातं विप्रप्रयोगं भयरोगदुःखम् । मंत्रौषधंगारुडस्वन्ध्यादे-
 भाग्याख्यभेतंतं विहितं विदध्यात् ॥ १ ॥ पूर्वफल्गुन्युत्तरफल्गुन्यौ द्वे-
 द्वे खट्वाचौकम् । मी टा टी टू पूर्वफल्गुनी । श्वेतवर्णः । द्वितारा । दंडा-
 कृतिः । स्त्री । मनुष्यगणः । भूपकापोनिः । भगोदेवता । विप्रजातिः ।
 चतुष्पात् । अधोगुप्तम् । सुलोचनम् । उग्रम् । अंतः । समतारा ।
 स्थानं ग्रामः । अग्निमंडलम् । गृध्रपक्षी । पालाशवृक्षः । स्वराक्षरः ।

विंशतिघटिकाभ्यःपरंविपनाह्यश्चतस्रः । यात्रावज्या । अथवाअष्टादशघ-
टिकाभ्यःपरंप्रयाणेशुभम् । ज्वरेप्राणभयम् । अथवामासमारिष्टं नवदि-
नानिवा मासद्वयंवा ॥—॥ तच्छांत्यैअर्यमदेवतापूजाविधानम् । रक्तव-
स्त्रम् । रक्तचंदनगंधः । अर्यमणमितिमंत्रेणरक्तकरवीरपुष्पैः बिल्वधू-
पैः कृत्तराज्जनैवेधैः पोडशोपचारपूजां कृत्वा मापान्नाज्येन मायन्याअष्टोत्तर
शतं जुहुयात् । गंधमाल्यैः प्रियंग्वौदनबलिं हरेत् । मासात्सुखी भवति ॥—॥
अस्मिन्नक्षत्रेप्रथमरजस्वत्पतिसुतहीना भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेअक्ष-
राभ्यासंशास्त्राभ्यासविषाग्निप्रयोगादिकार्याणिप्रशस्तानि ॥—॥ अस्मिन्न-
क्षत्रेजातगुणाः—रूपवान् । दांतः । लोकजनप्रियः । गीतवाद्यप्रियः ।
आभरणाभियुतः । अध्ययनप्रियः । चपलः । मातृहीनः । नवतिवर्षाणि
परमायुरित्यादिकंसर्वमस्मिन्ग्रंथेद्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

३०४ अथ उत्तराफल्गुनीनक्षत्रस्य—

भगंरथवरारुढंदिभुजंशंस्वचक्रकम् ॥ फल्गुनीदेवतांघ्यायेभक्तामीष्टवर
प्रदम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः । भगोदेवता ॥—॥ (नक्षत्रचूडामणौ)—
वापीकूपतटाकदीर्घिकपुरप्रासाददेवालयःशम्भारत्नविभूषणांगरचनासि-
हासनाध्यासनम् ॥ स्नानोद्वर्त्तनमंगलंभरणयंत्राजाभिषेकं तथाकृप्यारंभ
पुरप्रवेशमखिलं कर्तव्यमार्यम्भजे ॥ १ ॥ पूर्वफल्गुन्युत्तरफल्गुन्यौ
द्वेदेखट्वाचौकम् ॥ टेटोपापी उत्तराफल्गुनी ॥ रक्तवर्णम् ॥
द्वितारा । दंडारुतिः । स्त्री । मनुष्यमणः । गोयोनिः । भगोदेवता । क्षत्रि-
यजातिः । त्रिपात् । उर्ध्वमुखम् । अंधलोचनम् । ध्रुवम् । अंतः ।
अत्यर्थतारा । स्थाने शून्यम् । बदरीवृक्षः । पक्षीकंकः । जराच अ-
क्षरः ॥ अस्मिन्नक्षत्रेबृहस्पतिर्जातः ॥ अष्टादशघटिकाभ्यःपरं विप-
नाह्यश्चतस्रः । शाकमांसभोजनं कृत्वा दक्षिणपश्चिमप्रयाणेशुभम् ॥
ज्वरेसप्तदिनान्परिष्टानि ॥—॥ तच्छांत्यैभगदेवतापूजाविधानम् ।

कुंकुमगंधः । नीलोत्पलपुष्पम् । बिल्वधूपः । रक्तशाल्योदनवैवेद्यम् ।
 भगप्रणेत इति मंत्रेण पोडशोपचारैः संपूज्य घृतमिश्रान्नेन गायत्र्या अष्टोत्तरश
 तं हुत्वा गंधमाल्यैः घृतोदनबलिं हरेत् । मासात् सुखी भवति ॥ - ॥ अस्मि-
 न्नक्षत्रे प्रथमरजस्वला धर्मिणी पुत्रवती भवति ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे कतुपुंसवन-
 सीमंतनामकरणान्नप्राशनकर्णवेधचौलोपनयनविवाहसमावर्तनवस्त्राभर-
 णपट्टबंधनसिंहासनादोलिकारोहणपुरग्रामगृहादिप्रवेशवेदाभ्यासयज्ञवी-
 जावापनतोरणालंकारादिस्थिरकार्याणि प्रशस्तानि ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे जा-
 तगुणाः - काव्यशीलः । अभिमानी । धर्मज्ञः । सुभगः । कुशलः । श्रेष्ठः ।
 स्त्रीलोलः । रोमी । कृष्णदेहः । विनयप्रियः । अल्पसौख्यवान् । पंडितः ।
 शरीरे मत्स्यांकितः । चतुरशीतिवर्षाणि परमायुरित्यादिकं सर्वमेतद्वंधे
 द्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

३०५ अथ हस्तनक्षत्रस्य-

सवितारमहं वंदे सप्ताश्वरथवाहनम् ॥ पद्मासनस्थं छाये शं हस्तनक्षत्र
 देवताम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः । सविता देवता ॥ - ॥ (नक्षत्रचूडामणौ) - पाणि
 ग्रहाद्यबलिर्मंगलकर्मयात्राराजाभिषेकगृहहर्म्यसुरप्रतिष्ठाः ॥ चित्रादिवस्त्र
 धरवाहनभूषणानि कृष्युद्यमायस्विलकर्मकरोतु विद्वान् ॥ १ ॥ हस्तः पाण्या
 कारंशराः ॥ पूषं णा हा हस्तः । कृष्णवर्णः । पंचताराहस्ताकृतिः ।
 पुमान् । देवगणः । महिषयोनिः । सूर्यो देवता । वैश्वजातिः । चतुष्पात् ।
 तिर्यङ्मुखम् । लघुः । मंदलोचनम् । क्षिप्रम् । अंतःस्थानम् । पत्नयम् ।
 वायुमंडलम् । अंबष्ठवृक्षः । पक्षीशुकः । ला अक्षरः । सूर्यो देवता ॥
 अस्मिन्नक्षत्रे न कुलसहदेवौ जातौ । एकविंशतिघटिकाभ्यः परं विपनाढ्य-
 श्वपक्षः । तंडुलं न क्षयित्वा सर्वदिक्षु प्रयाणेशुभम् । ज्वरे प्राणभयम् ।
 अथवा पंचदशदिनान्यरिष्टानि ॥ - ॥ तच्छांत्यै सवितृदेवतापूजाविधा-
 नम् । रक्तवस्त्रम् । रक्तगंधः । रक्तकरवीरपुष्पम् । दशगंधपूषः । अणू-

पनैवेद्यम् । उदित्यमितिमंत्रेणषोडशोपचारैःसंपूज्यअर्कसमिदाज्येनगा-
यत्र्याअष्टोत्तरशतंहुत्वागंधमाल्यैर्माषान्नबलिहरेत् । पंचदशाहात्सुखी
भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेप्रथमरजस्वलापुत्रिणीभवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे
क्रतुपुंसवनान्नप्राशनकर्णवेधचौलोपनयनवेदशास्त्राभ्याससमावर्तनविवाह-
तैलाभ्यंगवस्त्राभरणशांतिकपौष्टिकमहोत्सवांदोलिकरथाऽश्वारोहणपशु-
क्रयविक्रयरूपिप्रारंभबीजावापनधान्यसंग्रहनववस्त्रधारणवररत्नसंग्रहमं-
त्रशास्त्रयात्राभैषज्यादीनिप्रशस्तानि ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेजातगुणाः—
विख्यातः । प्रगल्भवाक्यः । बहुशास्त्रवित्तवः । दक्षः । धनाढ्यः ।
स्त्रीलोलः । स्वदारानुवर्ती । परकार्यहितः । द्विजगुरुपूजकः । कीर्तिमान् ।
शत्रुघ्नः । दारचोरः । शरीरेमत्स्यांकितः । अष्टाशीतिवर्षाणिपरमायु-
रित्यादिकमस्मिन्ग्रन्थे द्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

३०६ अथ चित्रानक्षत्रस्य—

त्वष्टारंरथमालढंचित्रानक्षत्रदेवताम् ॥ शंसचकान्वितकरंकिरीटिन-
महंतजे ॥ १ ॥ रक्तवर्णः । त्वष्टादेवता ॥—॥ (नक्षत्रचूडामणौ) ।
चित्रांयराभरणभूषणचित्रकर्ममुक्तामणिश्रवणवेधनविद्रुमंच ॥ त्वष्ट्रवतो
पनयनक्षुरकर्मकार्यसंगीतनृत्यविविधोद्यमवाद्यविद्याः ॥ १ ॥ चित्रा-
मौक्तिकमेकम् । पे पो रा री चित्रा । श्वेतवर्णः । एकतारा । मौक्ति-
काकारम् । पुमान् । राक्षसगणः । व्याघ्रयोनिः । त्वष्टादेवता । उपजीवि
जातिः । द्विपात् । तिर्यङ्मुखम् । मध्यलोचनम् । मृदुः । बाह्यम् ।
समतारा । स्थानं पत्तनम् । वायुमंडलम् । बिल्ववृक्षः । पर्शकाकः ।
ट्वाअक्षरः । विंशतिघटिकाभ्यःपरंविपनाड्यश्चतस्रः । यात्रावज्या ।
अथवाचतुर्दशघटिकानंतरंचित्रान्नभोजनंकृत्वाक्षिणपश्चिमप्रयाणेशुभ-
म् । ज्वरेएकादशदिनान्यरिटानि ॥—॥ तच्छांत्यैत्वष्टदेवतापूजावि-
धानम् । चित्रवस्त्रम् । कुंकुमगंधः । चित्रपुष्पम् । सर्जस्तूपः । मोद-
कनैवेद्यम् । चित्रदेवानामितिमंत्रेणषोडशोपचारैःसंपूज्यचित्रान्नाज्येन-

गायत्र्याष्टोत्तरशतं हुत्वा गंधमाल्यैश्चित्रान्नवलिहरेत् । एकादशाहात्सुखी
 भवति ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे प्रथमरजस्वला समर्था भवति ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे स्त्री
 भोगनामकरणान्नप्राशनकर्णवेधचौलोपनयनाक्षरग्रहणवेदशास्त्राभ्यासै-
 लाभ्यंगचित्रवस्त्रनानाभरणधारणगजाश्वरक्षाबंधनरथशिक्षादिनृत्यदिव्य
 गोपनस्त्रीगोपनचित्रलेखनादिनानाविद्यारंजनानावनस्पत्यौषधप्रारंभभैष-
 ज्यादिशुभकार्याणि प्रशस्तानि ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे जातगुणाः - धनप्रियः ।
 भोगवान् । कामी । चतुरशीतिवर्षाणि परमायुरित्यादिकं सर्वमेतद्व्य-
 त्तव्यम् ॥ १ ॥

३०७ अथ स्वातीनक्षत्रस्य-

वायुं वरमृगारूढं स्वातीनक्षत्रदेवताम् ॥ खड्गचर्मोज्ज्वलकरंधूम्रवर्णं
 नमाम्यहम् ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः ॥ वायुर्देवता ॥ - ॥ (नक्षत्रचूडामणौ) -
 सस्योद्यानपुरामरालयगृहप्रासादसंस्थापनं लोलांदोलसुखासनोद्भूतुरगस्कं-
 धे समारोहणम् ॥ विद्यारंभविवाहपैष्टिकवणिक्कृष्णायनेकागमाज्ञानाव-
 स्त्रविभूषणांगरचनां प्राहुर्वंधामारुते ॥ १ ॥ स्वातीमाणि क्यमेकम् ॥
 रू रे रो ता स्वाती । रक्तवर्णः । एकतारा । विद्रुमाभम् । देवगणः ।
 महिषीयौनिः । वायुर्देवता । शूद्रजातिः । चतुष्पात् । चरम् । तिर्य-
 ङ्मुखम् । सुलोचनम् । स्थानं शून्यम् । वायुमंडलम् । अर्जुनवृ-
 क्षः । पक्षीभ्येनः । वकाराक्षरः । चतुर्दशघटिकाभ्यः परं विपनाद्व्य-
 त्तसः । यात्रावज्या । अथवा चतुर्दशघटिकानंतरमामलकपिष्टं भक्षयित्वा-
 दक्षिणपश्चिमप्रयाणेशुभम् ॥ अस्मिन्नृसिंहोजातः । ज्वरप्राणभयम् ।
 अथवा मासमरिष्टम् ॥ - ॥ तच्छांत्यै वायुदेवतापूजाविधानम् । कृष्णाग
 रुगंधः । माधवीपुष्पम् । कृष्णागरुधूपः । दध्योदननैवेद्यम् । तदवायवृत-
 स्पतइति मंत्रेण पीडशोपचारैः संपूज्य लाजाज्येन गायत्र्या अष्टोत्तरशतं जु-
 ह्यात् । गंधमाल्यैर्दध्योदनवलिहरेत् । मासात्सुखी भवति ॥ - ॥ अस्मिन्न-
 क्षत्रे प्रथमरजस्वला सन्मार्गासौभाग्यवती भवात् ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे स्त्रीसंभोग

नामंकरणां प्राशनचौलोपनयनाक्षरग्रहणज्योतिषादिशास्त्राभ्याससमा-
वर्तनविवाहतैलाभ्यंगनवस्त्रधारणमौक्तिकाभरणनृत्तगीतवाद्यरंजजा-
श्वादीलिकारोहणप्रासादादिकृपिप्रारंभणबीजावापनादिशुभकार्याणिप्रश-
स्तानि ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेजातगुणाः—सौभाग्यवान् । दातः । दाता ।
धैर्यशाली । दीर्घांगः । रुचिरतनुः । विशालाक्षः । विचित्रचरित्रहृदयः ।
विख्यातः । रोपी । दिजगुरुदेवतापूजारतः । धनव्ययकरः । बंधुजनप्रि-
यः । काव्यशालिः । चतुरतरः । हास्यप्रियः । स्वतंत्रः । नवतिवर्षाणि
परमायुरित्यादिकंसर्वमेतद्वैधेद्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

३०८ अथ विशाखानक्षत्रस्य—

इंद्राग्नीशुभदौस्यातांविशाखादेवतेशुभे ॥ नमाम्येकरथारुढौवराभ-
यकरांबुजौ ॥ १ ॥ रक्तवर्णः अग्निः । स्वर्णवर्णः इंद्रः ॥ इंद्राग्निदेवते ॥—॥
(नक्षत्रचूडामणौ)—मणिकनकविभूषायज्ञहोमोपवासव्रतहुतबहकार्य
स्नेहपाशादिकुर्यात् ॥ जगतिमुनिवरेण्याधातुकर्माद्विदेवसुरगुरुपितृपूजा
योजयेदग्निभेषु ॥ १ ॥ विशाखाकुलालचक्रपंच । तो तू ते ती विशा-
खा । रक्तवर्णः । पंचतारा । पुमान् । राक्षसगणः । अधोमुखम् । अंध-
लोचनम् । व्याघ्रयोनिः । साधारणम् । गण अक्षरः । विकतवृक्षः । पक्षी-
कारंडवः । इंद्राग्निदेवते । क्षत्रियजातिः । त्रिपात् । समतारा । तोर-
णारुतिः । स्थानंशून्यम् । वह्निमंडलम् । चतुर्दशघटिकाभ्यःपरंविप-
नाह्यश्चतस्रः । यात्रावज्या । ज्वरेप्राणभयम् । अथवापंचदशदिनान्य-
रिष्टानि ॥—॥ तच्छांत्यैइंद्राग्निदेवतापूजाविधानम् । वक्तव्यम् । अष्ट-
गंधः । श्वेतपुष्पम् । कालागरुधूपः । रक्तांगारौदनैवेद्यम् । पंचकमं-
त्रेणषोडशोपचारैःसंपूज्यधृतमिश्राभैर्गायत्र्याअष्टोशतंजुहुयात् । रक्तान्नं
सुरयासहबलिहरेत् । सुखीभवति ॥ अस्मिन्नक्षत्रेप्रथमरजस्वलासौभाग्य-
वतीभवति ॥—॥ (ग्रन्थपातः) अस्मिन्नक्षत्रेजातगुणाः—विद्वत्प्रियः । विनय-
रतः । दीर्घजीवी । धनाढ्यः । कार्यनिपुणः । बंधुवर्गोपकारी । बहुगुणयुतः ।

स्पष्टभाषी । रिपुगणवशीकारीः । अल्पबुद्धिः । क्षिप्ररोगी । हृद्वाही ।
स्वस्त्रीप्रियः । रक्तलोचनः । उदरेभ्यस्त्यांकितः । नवतिवर्षाणिपरमायु-
रित्यादिकंसर्वमेतद्व्येष्टव्यम् ॥ १ ॥

३०९ अथ अनूराधानक्षत्रस्य-

मित्रपद्मासनाखट्टमनूराधेश्वरंभजे ॥ शूलांकुशलसद्बाहुयुग्मंशोणित-
वर्णकम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः । मित्रोदेवता ॥ - ॥ (नक्षत्रचूडामणौ) चित्र-
क्रियाकनकरत्नपरीक्षणंचसंरोहणंतुरगगोवृषकुंजराणाम् ॥ चूर्णप्रयोगनय-
नांजनभेषजानियात्राविवाहशुभपौष्टिककर्ममंत्रे ॥ १ ॥ अनूराधापु-
ष्पाकारात्रीणि । ना नी नू ने अनूराधा । श्वेतवर्णः । त्रितारा । पुमान् ।
देवगणः । पुष्पाकृतिः । मित्रोदेवता । शूद्रजातिः । हरिणीयोनिः ।
तिर्यङ्मुखम् । मंदलोचनम् । मृदुः । स्थानपत्तनम् । इंद्रमंडलम् । चकु-
लवृक्षः । पर्क्षाधूकः । तथअक्षरः ॥ अस्मिन्नंदनवनंजातम् । दशघटि-
काभ्यःपरंविपनाह्यश्वतसः । कुलित्थभक्षणंकृत्वासर्वादिक्षुप्रयाणेशुभम् ।
ज्वरेप्राणभयम् । अथवामासमरिष्टम् ॥ - ॥ तच्छांत्यैमित्रदेवतापूजावि-
धानम् ॥ रक्तवस्त्रम् ॥ कुंकुमंगंधः । सुगंधिपुष्पम् । बिल्वपत्रम् । बि-
ल्वधूपः । कसरात्रनैवेद्यम् । देवस्यत्वेतिमंत्रेणपोडशोपचारैःसंपूज्यशा-
कमूलफलाज्येनगायत्र्याअष्टोत्तरशतंनुहुयात् । प्राग्दिशिंगंधमाल्यैर्गुडो-
दनबलिहरेत् । मासात्सुखीभवति ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे प्रथमरजस्वलाधन-
सुपुत्रवतीभवति ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे ऋतुपुंसवनसीमंतनामकरणान्नप्रा-
शनकर्णवेधचौलोपनयनवेदशास्त्राभ्याससमावर्तनविवाहतेलाभ्यंगनववस्त्र-
धारणनवरत्नाभरणराजाभिषेकरथादोलिकारोहणगृहारंभशंकुस्थापनपु-
रग्रामादिगृहप्रवेशनृत्तगीतवेषुवाद्यादिप्रारंभशिल्पशास्त्राभ्यासनवरत्नपशु-
संग्रहकपक्रियरूपिप्रयोगबीजावापनश्राद्धभैषज्यादिकार्याणि प्रशस्ता-
नि ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रेजातगुणाः-दयापरः । प्राज्ञः । क्षुधा-

तुरः । शुभदः । सन्मार्गवान् । भोगी । नृपजनवरदः । प्रसादी । अल्पसुतः
शांतः । अन्नदाता । ख्यातिमान् । राजपूज्यः । युवतिजनवशगः ।
अन्यदेशस्थः । नवतिवर्षाणिपरमायुरित्यादिकंसर्वमेतद्व्येष्टव्यम् ॥

३१० अथ ज्येष्ठानक्षत्रस्य—

श्वेतहास्तिनमाखण्डवर्जाकुशलसत्करम् । सहस्रनेत्रं पीताभमिंद्रं हृदिवि-
भावये ॥ १ ॥ पीतवर्णः । इंद्रो देवता ॥—॥ (नक्षत्रचूडामणौ)—अरि-
नगरविखातं भेदनं चोहकार्यं धनुरसिमुसलादीन् शिल्पकं होमकार्यम् ॥ कप-
टकुटिलविद्याचोरदंडाभिचारद्रविणहरिणमैन्द्रप्रोक्तमन्यच्चकार्यम् ॥ १ ॥
ज्येष्ठाकुंडलाकारं त्रीणि । नोयायीयूज्येष्ठा । श्वेतवर्णम् । त्रितारा ।
कुंडलाकृतिः । स्त्री । राक्षसगणः । हरिणयोनिः । इंद्रो देवता । उपजी-
विजातिः । चतुष्पाद । तिर्यङ्मुखम् । मध्यलोचनम् । तीक्ष्णम् ।
स्थानं शून्यम् । इंद्रमंडलम् । शाल्मलीवृक्षः । चातकपक्षी । यथ
अक्षरौ । चतुर्दशघटिकाभ्यः परं विपनादयश्चतस्रः । यात्रावर्ज्या । अथवा
दध्योदनतिलभक्षणं कृत्वा दक्षिणपश्चिमप्रमाणेषु भुज्यते । ज्वरे प्राणभयम् ।
अथवा मांसमरिष्टम् ॥—॥ तच्छांत्यै इंद्रदेवतापूजाविधानम् । पीतव-
र्णम् । श्रीगंधः । पाटलपुष्पम् । कर्पूरागरुधूपः । चित्रोदननैवेद्यम् । इंद्रो
विश्वतस्पर्शतिमन्त्रेण षोडशोपचारैः संपूज्य चित्राज्ञाज्येन गायत्र्या अष्टोत्तर-
शतं हुत्वा गंधमाल्यैश्चित्रोदनबलिहरेत् । मासात्सुखी भवति ॥—॥ अस्मि-
न्नक्षत्रे प्रथमरजस्वलादरिद्रा भवति । बहुषु त्रिणीच भूयात् ॥—॥ अस्मि-
न्नक्षत्रे शौर्यकर्मविपाग्निप्रयोगाभिचारयंत्रमंत्राराधनयुद्धयूतव्यवहारचौ-
र्ययात्राप्रयोगमोक्षस्तंभनादिप्रयोगशास्त्राभ्यासभूतमेतोच्चाटनविद्यावादस्त्री
परद्रव्यापहरणपशुक्रयविक्रयादीनि प्रशस्तानि ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रे
जातगुणाः—श्यामः । दृढकरग्रहः । विधारतः । बहुसुतमित्रवान् ।
संतुष्टः । सत्यवादी । स्त्रीलोलः । क्लृष्टः । रिपुगणवान् । शिप्रकोपः ।

पापापनुत्तये ॥ १ ॥ शुभवर्णः । विश्वेदेवादेवताः ॥-॥ (नक्षत्रचूडामणौ)-
 कुर्यादायतनं शुभं स्थिरगृहं गीर्वाणसंस्थापनं देवायर्चनशान्तिकोत्सवविधि-
 भूपाभिषेकं तथा ॥ स्तंभस्थापनबीजवापनलतागुल्मादिसंरोपणसीमासा-
 धनवस्त्रभूषणशुभोद्वाहादिकं विश्वमे ॥ १ ॥ उत्तरापादागजशिरोष्टकम् ॥
 बे बो जा जी उत्तरापादा । रक्तवर्णः । अष्टतारा । गजशिरआकृतिः ।
 स्त्री । मनुष्यगणः । गोर्पटयोनिः । विश्वेदेवादेवताः । त्रिपात् । ऊर्ध्व-
 मुखम् । मंदलोचनम् । पनसवृक्षः । पक्षीभारद्वाजः । स्थिरम् । स्थानं-
 शून्यम् । इंद्रमंडलम् । मकाराक्षरः ॥ अस्मिन्नशल्यो जातः । विश-
 तिघटिकाभ्यः परं विपनाढ्यश्च तस्रः । सक्तभक्षणं कृत्वा पश्चिमदक्षि-
 णप्रयाणे शुभम् । ज्वरे प्राणभयम् । अथ वामासमारिष्टम् ॥-॥ तच्छां-
 त्यै विश्वेदेवपूजाविधानम् । श्वेतवस्त्रम् । श्रीगंधः । पंचवर्णपुष्पम् ।
 उर्शिरधूपः । पंचभक्ष्यनैवेद्यम् । विश्वेदेवास आगतइति मंत्रेण षोडशोप-
 चारैस्संपूज्य मुद्रान्नाज्येन गायत्र्या अष्टोत्तशतं जुहुयात् । गंधमाल्यैः
 क्षीरोदनबलिहरेत् । मासात्सुखी भवति । श्वेतधेनुं दद्यात् ॥-॥ अस्मिन्नक्ष-
 त्रे प्रथमरजस्वलापतिव्रतापुत्रवती भवति ॥-॥ अस्मिन्नक्षत्रे कतुपुंसवन-
 सीमंतनामकरणान्नप्राशनकर्णवेधचौलोपनयनवेदशास्त्राभ्याससमावर्तन-
 विवाहैलाभ्यंगराज्यवस्त्रालंकारराजाभिषेकपुरग्रामादिशंकुस्थापनप्रवे-
 शगुल्मादिबीजावापनधनधान्यसंग्रहसुरभिः क्रयभूमिपरिग्रहतटाकादि-
 स्थिरकार्याणि प्रशस्तानि ॥-॥ अस्मिन्नक्षत्रे जातगुणाः-सर्वज्ञः ।
 सुखचित्तः । सुवृत्तः । पृथुलजघनः । विशालाक्षः । गुणाधिकः ।
 हास्यशीलः । अल्पनिद्रः । रुपावान् । वाग्मी । धार्मिकः । शूरः ।
 नवतिवर्षाणि परमायुरित्यादिकं सर्वमेतद्व्येष्टव्यम् ॥ १ ॥

३१४ अथ अभिजिन्नक्षत्रस्य-

निर्गुणं ब्रह्मभूयान्मेज्ञानैश्वर्यप्रदं सदा । अभिजिन्नक्षत्रकेशानवेदांतकृत-
 संश्रयम् ॥ १ ॥ (अत्रैतावन्मात्रलेखोपातृकायाम्)

३१५ अथ श्रवणनक्षत्रस्य-

शांताकारंचंतुर्हस्तंश्रोणानक्षत्रवज्रमम् ॥ विष्णुकमलपत्राक्षंध्याये-
द्रुडवाहनम् ॥ १ ॥ नीलमेघश्मामः । विष्णुर्देवता ॥-॥ (नक्ष-
त्रचूडामणौ)-कुर्याद्धोमंयज्ञदीक्षाव्रतानिविधारंभंचौलमोजीविधानम् ॥
गर्भाधानंकर्णवेधंप्रयाणंविष्णोर्धिष्ण्येदेवतासुप्रतिष्ठाम् ॥ १ ॥ श्रोणाहा-
रत्रयम् ॥ शी शु शे शो श्रवणम् । रुष्णवर्णः । धनुरारुतिः । पुमान् ।
देवगणः । वानरयोनिः । विष्णुर्देवता । ब्राह्मणजातिः । चतुष्पात् ।
ऊर्ध्वमुखम् । सुलोचनम् । चरः । अंतर्बाह्यम् । पत्तनम् । स्थानम् ।
इंद्रमंडलम् । टोक्षरः । समतारा । अर्कवृक्षः । पक्षीसारसः ॥ अस्मि-
न्नक्षत्रेअंगारकविभीषणौजातौ । दशघटिकाभ्यःपरंविपनाढ्यश्चत-
स्रः । शालेपिष्टंभक्षयित्वादक्षिणपश्चिमप्रयाणेशुभम् । ज्वरेएकादश-
दिनान्यरिष्टानि ॥-॥ तच्छांत्यैविष्णुपूजाविधानम् । रुष्णवस्त्रम् ।
चंदनकस्तुरीकर्पूरकुंकुमगंधः । तुलसीपुष्पम् । दशांगधूपः ।
शाल्योदननैवेद्यम् । अतोदेवाइतिमन्त्रेणइदंविष्णुरितिमंत्रेणवायोदशो-
पचारैस्संपूज्यश्वत्थसमिचंतुलाज्येनगायत्र्याअष्टोत्तरशतंजुहुयात् ।
गंधमाल्यैःक्षीरौदनबलिहरेत् । एकादशाहात्सुखीभवति ॥-॥
अस्मिन्नक्षत्रेप्रथमरजस्वलाभाग्यपुत्रवतीभवति ॥-॥ अस्मिन्नक्षत्रेऋतु-
पुंसवनसीमंतनामकरणान्नप्राशनकर्णवेधचौलोपनयनक्षौराभ्यंजनाक्षरग्र-
हणवेदशास्त्राभ्यासनववस्त्रभूषणमौक्तिकारंभराजाभिषेकपूर्णमासादिग्रह-
प्रवेशवैष्णवदेवतास्थापनयज्ञोपदेशशांतिकपौष्टिकमहोत्सवमंत्राभ्यासक-
पिप्रारंभबीजावापनभैषज्यादीनिप्रशस्तानि ॥-॥ अस्मिन्नक्षत्रेजातगु-
णाः-रुष्णांगः । पुष्टिमान् । चित्रांबरगः । धर्मियः । परसतीरतिमियः । उदार-
शीलः । बंधुजनरतः । बहुव्ययकरः । सुजगः । वाचकः । दुर्मत्री ।
गुल्मादिरोगी । विदेशवासी । चपलः । मंत्रवादी । प्रभुः । शुल्लदेशोमत्स्या-
कितः ॥ नवतिवर्षाणिपरमायुरित्यादिकंसर्वमस्मिन्ग्रन्थेद्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

३१६ अथ धनिष्ठानक्षत्रस्य-

श्रविष्ठादेवतां वंदे वसून्वरधराश्रितान् ॥ शंखचक्रांकितकरान्किरीटां-
 कितमस्तकान् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः । वसवोदेवताः ॥-॥ (नक्षत्र-
 चूडामणौ)--वियोगमोपनयनांजनभेषजानि श्वेतातपत्रशयनासनभोज-
 नानि ॥ यज्ञाभिषेकशुभशांतिकपौष्टिकानिसिद्ध्यतिहर्म्यनगराणि च वास
 वर्क्ष ॥ १ ॥ धनिष्ठामर्दलाकारंचतस्रः । ग्रा ग्री गू ने धनिष्ठा ।
 श्वेतवर्णः । चतुस्तारा । मृदंगाकृतिः । स्त्री । राक्षसगणः । सिंहीयोनिः ।
 वसवोदेवताः । उपजीविजातिः । ऊर्ध्वमुखम् । अंधलोचनम् । अंत-
 रिक्षम् । स्थानं ग्रामः । इंद्रमंडलम् । शमीवृक्षः । पक्षीभ्रमरः । ज्य (जिर)
 क्षरः ॥ अस्मिन्नक्षत्रे दुन्दुभिर्जातः । दशघटिकाभ्यः परं विपनाढ्यश्चतस्रः ।
 तिलतंडुलनक्षणंकृत्वा पूर्वोत्तरप्रयाणेशुभम् । ज्वरे मासमरिष्टम् ॥-॥
 तच्छांत्यैव सुदेवतापूजाविधानम् । श्वेतवस्त्रम् । चंदनगंधः । शतपत्रपु-
 ष्पम् । गुग्गुलुधूपः । पायसनैवेद्यम् । त्रातारमिति मंत्रेण षोडशोपचारपू-
 जां कृत्वा औदुंबरसमिदाज्येन गायत्र्या अष्टोत्तरशतं जुहुयात् । गंधमाल्यैः क्षी-
 रौदनबलिहरेत् । मासात्सुखी भवति ॥-॥ अस्मिन्नक्षत्रे प्रथमरजस्वलापु-
 त्रवती भवति ॥-॥ अस्मिन्नक्षत्रे स्त्रीसंभोगनामकरणान्नप्राशनकर्णवेधचौ-
 लोपनयनतैलाभ्यंगवस्त्राभरणधारणचतुरंगयानांदोलिकाच्छत्रचामरधार-
 णदेवतासेवाप्रारंभयात्रापवेशशांतिकपौष्टिकमहोत्सवनृत्तगीतवाद्यरूपि-
 प्रारंभबीजावापनगजादिशिक्षाक्रयविक्रयादीनि प्रशस्तानि ॥-॥ अस्मिन्न
 क्षत्रे जातगुणाः-अल्पशास्त्रज्ञः । तेजस्वी । उद्योगवान् । स्थूलतनुः ।
 नृत्तगीतांगनाप्रियः । दीनः । अनृतवादी । नृपसेवकः । धातुवादी । रुपा-
 हीनः । दुष्कृती । उष्णदेही । पिशुनः । पंचसप्ततिवर्षाणि परमायुरि-
 त्यादिकं सर्वमेतद्व्येष्टदृष्टव्यम् ॥ १ ॥

३१७ अथ शतभिषङ्गक्षत्रस्य-

वरुणंसंततं वंदे सुधाकलशधारिणम् । पाराहस्तं शतभिषङ्गदेवतां देववं-

दितम् ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः । वरुणोदेवता ॥—॥ (नक्षत्रचूडामणौ)—
 ॥ जलाशयोद्यानरूपिक्रियाश्वप्रचालमुक्तादिकसंग्रहं च ॥ तुरंगशां-
 त्तिजपहोमदानंकुर्याच्छतक्षेत्रयनांजनानि ॥ १ ॥ शतभिषक्शततारा ।
 गोलाकृतिः । गो सा सी सू शतभिषक् । रक्तवर्णः । शततारा ।
 पुष्पवर्षाकृतिः । नपुंसकम् । राक्षसगणः । तुरगीयोनिः । वरुणोदेवता ।
 क्षत्रियजातिः । ऊर्ध्वमुखम् । मंदलोचनम् । चरम् । अंतः । समतारा ।
 स्थानंशून्यम् । वरुणमंडलम् । कंदयवृक्षः । पक्षीकोकिलः । पकारा-
 क्षरः ॥ अस्मिन्वरुणोजातः । अष्टादशघटिकाभ्यःपरंविपनाडचश्च
 तल्लः । तंडुलंक्षयित्वापूर्वांतरप्रयाणेशुभम् । ज्वरेप्राणक्षयम् ।
 अथवाएकादशदिनान्यरिष्टानि ॥—॥ तच्छांत्यैवरुणपूजाविधानम् ।
 श्वेतदस्त्रम् । शतपत्रपुष्पम् । मलयजगंधः । कर्पूरधूपः । घृतान्ननैवेद्यम् ।
 अवतेहेदइतिमंत्रेणपोडशोपचारैःसंपूज्यजलजकुसुमैराज्येनगायत्र्याअ-
 षोत्तरशतंजुहुयात् ॥ गंधमाल्यैःक्षीरोदनवलिंहरेत् । एकादशाहात्सुखी-
 भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेप्रथमरजस्वलापुत्रवतीकिंचित्कोपवतीचभवति
 ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेस्त्रीसंभोगनामकरणान्नप्राशनचौलोपनयनाक्षरग्रहण-
 वेदशास्त्राभ्यासतैलाभ्यंगराजाभिषेकगजाश्वादिमौक्तिकचक्षुरंजनप्रयोग
 देवतास्थापनसेतुबंधनजलसूत्रप्रारंभपुत्रपरिग्रहवाणिज्यक्रयविक्रयकृ-
 यिप्रयोगबीजावापनादिशुभकार्याणिप्रशस्तानि ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेजात-
 गुणाः—विपुलतनुः । लोकमान्यः । बहुपुत्रः । बंधुवर्गोपकारी । रिपु-
 हंता । स्थिरायुः । व्यवहारी । रक्तरोगी । घूर्तगुणः । किंचिज्ज्ञानवान् ।
 चंचलः । वाचालः । श्यामलः । शूरः । धैर्यचित्तः । वरसुतजनकः ।
 नीतिवैरी । अल्पविद्यावान् । अतिगर्वी । अशीतिवर्षाणिपरमायुरित्या-
 दिकमेतद्व्येष्टव्यम् ॥ १ ॥

३१८ अथ पूर्वाभाद्रपदानक्षत्रस्य—

शिरसाहमजवंदेक्षेकपादंतमोपहम् । मुद्गेष्टपदेशानंसर्वदेवनमस्क-

तम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः । अजैकपादेवता ॥ - ॥ (नक्षत्रचूडामणौ) - विद्यारंभकुं-
 जरणांचबंधं वेतालायावेशनंकल्पवादम् ॥ यूतारंभंचोर्ध्वयात्राप्रयोगं
 शास्त्राभ्यासंचैकपादेविदध्यात् ॥ १ ॥ पूर्वाभाद्रोत्तराभाद्राचद्वेदेचतु-
 रक्षम् । से सो दा दी पूर्वाभाद्रा । कृष्णवर्णः । द्वितारा । त्रिपात् ।
 खट्वाकृतिः । पुमान् । मनुष्यगणः । सिंहयोनिः । अजैकपादेवता । ब्राह्म-
 णजातिः । अधोमुखम् । मध्यलोचनम् । उग्रम् । अंतः । समतारा ।
 स्थानंपत्तनम् । इंद्रमंडलम् । चूतवृक्षः । पक्षीविपीतः । लकाराक्षरः ॥
 अस्मिन्नक्षत्रेकिन्नरोजातः । षोडशघटिकाभ्यः परं विपनाडयश्चतस्रः ।
 यात्रावज्या । अथ वामधुपीत्वा पूर्वोत्तरप्रयाणेशुभम् । ज्वरेप्राणभयम् । अथ-
 वामासमरिष्टम् ॥ - ॥ तच्छांत्यै अजैकपादेवता पूजाविधानम् । रक्तवस्त्रम् ।
 कुंकुमगंधः । अर्कपुष्पम् । दशौषधीद्रूपः । दध्योदननैवेद्यम् । शमग्रि-
 रिति मंत्रेण षोडशोषचारैः संपूज्य अन्नाज्येन गायत्र्या अष्टोत्तरशतं हुत्वा गंध-
 माल्यैः क्षीरोदनचलिं हरेत् । मासात् सुखी भवति ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे प्रथमरज-
 स्वला विधवा भवति ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे विद्यारंभग्रामसंग्रहाभिचारचौ-
 र्यकलहयूतध्यवहारबंधनवापीकूपतटाकखननमहाचिलप्रवेशरिपुभेदनभू-
 तमेतपि शाचमंत्रप्रयोगोच्चाटनधातुवादप्रभृतिकूरकार्याणि मशस्तानि ॥ - ॥
 अस्मिन्नक्षत्रे जातगुणाः - रुमलनेत्रः । वित्तवान् । अत्युदारः । स्त्रीप्रियः ।
 दानशीलः । सुभगः । परिवेशसमाहितः । विख्यातः । अतिकोपी । दीर्घ-
 जीवी । बहुसुखविभवः । कंठरोगी । क्षुद्रपणाकर्मरहितः । पण्ययतिव-
 पाणिपरमायुरित्यादिकं सर्वमेतद्व्येदष्टव्यम् ॥ १ ॥

३१९ अथ उत्तराभाद्रपदानक्षत्रस्य-

अहिर्बुध्नियोत्तुवान्मुद्गमोष्ठपदधरः ॥ शंखचक्रांकितकरः किरीटो-
 ज्ज्वलमौलिमान् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः । अहिर्बुध्न्योदेवता ॥ - ॥ (नक्षत्र-
 चूडामणौ) - स्थिरक्रियापाष्टिकमंगलानि विवाहयज्ञादिपरिग्रहाणि ॥ नृ-
 पाभिपेकांबरभुषणानि सिध्यन्त्याहिर्बुध्न्यगतेराशांके ॥ १ ॥ पूर्वाभाद्रो-

त्तराभाद्राचद्वेदेचतुरस्रमादुः शं डा था उत्तराभाद्रा । श्वेतवर्णः । द्वितारा ।
 खड्गाकृतिः । पुमान् । मनुष्यगणः । गोयोनिः । अहिर्बुध्यादेवता ।
 क्षत्रियजातिः । ऊर्ध्वमुखम् । सुलोचनम् । चतुष्पात् । समतारा । हलौ
 अक्षरौ । स्थानम् । ग्रामः । वायुमंडलम् । पित्रुमंदवृक्षः । पक्षीकोकिलः ॥
 अस्मिअटायुर्जातः । चतुर्विंशतिघटिकाभ्यः परं विपनाह्यश्चतस्रः । शालि
 तंदुलभक्षणं कृत्वा पूर्वोत्तरप्रयाणेशुभम् ॥ ज्वरे सप्तदिनान्यरिष्टानि ॥ - ॥
 तच्छांत्यै अहिर्बुध्यादेवता पूजाविधानम् । श्वेतवस्त्रम् । अगुरुगंधः ।
 शतपत्रपुष्पम् । घृतगुग्गुलधूपः । गुडोदननैवेद्यम् । विष्णुर्योनि
 मितिर्भवेण पोडशोपचारैः संपूज्य क्षीरमिश्रमाषाज्येन गायत्र्या अष्टोत्तरशतं
 जुहुयात् । गंधमाल्यैर्गुडोदनबलिहरेत् । समाहात्सुखी भवति ॥ - ॥ अस्मि
 न्नक्षत्रे प्रथमरजस्वला सौभाग्यपुत्रवती भवति ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे ऋतुसी
 मंतपुंसवननामकरणान्नप्राशनकर्णवेधचौलोपनयनसमावर्तनभूपणालंकार
 राजाभिषेकशांतिकपौष्टिकसिंहासनचतुरंगानयनांदोलिकारोहणशय्या
 स्थापनपुरप्रवेशकृषिबीजावापनधनधान्यसंग्रहप्रभृतिशुभकार्याणि प्रश
 स्तानि ॥ - ॥ अस्मिन्नक्षत्रे जातगुणाः - कर्मज्ञः । नृत्तगीतप्रियः ।
 युवतिजनप्रियः । धैर्यवान् । पराक्रमी । दीर्घबुद्धिः । जनभीषणः ।
 धनाढ्यः । अतिभोगी । गंधमाल्यप्रियः । मंदगमनः । कुब्जः । स्वदा-
 रद्वेषी । बंधुनिन्दकः । नवतिवर्षाणि परमायुरित्यादिकं सर्वमेतद्ध्ये
 द्रष्टव्यम् ॥ १ ॥

३२० अथ रेवतीनक्षत्रस्य -

पूषणं सततं वंदरेवती शंसमृद्धये ॥ वराभयोज्ज्वलकरं रत्नसिंहासने
 स्थितम् ॥ १ ॥ - ॥ 'पद्मवर्णः । पूषादेवता ॥ - ॥ (नक्षत्रचूडामणौ) -
 उपनयनक्षुरकर्मविवाहं गृह्नन् गरादिकवास्तुनिवेशः ॥ करितुरगायधियो-
 ह्णमुक्तं दपिशुभानि हि पौष्णशुभर्क्षे ॥ १ ॥ रेवती मत्स्याकारं द्वा-
 त्रिंशत् ॥ दे दो चा चि रेवती । रक्तवर्णः । द्वात्रिंशत्तारा । मत्स्या-

कृतिः । देवगणः । स्त्री । गजीयोनिः । पूषादेवता । चतुष्पात् । तिर्य-
ङ्मुखम् । अंधलोचनम् । मृदुः । बाह्यम् । समतारा । स्थानंशून्यम् ।
वरुणमंडलम् । मधुकवक्षः । मयूरपक्षी । क्षकाराक्षरः । अस्मिन्नभि-
मन्युर्जातः । त्रिंशद्वैतिकाभ्यः परंविपनाद्यश्चतस्रः । पिष्टं-
कत्वापूर्वोत्तरप्रयाणेशुभम् । ज्वरेमासमरिष्टम् ॥—॥ तच्छांत्यैषूपदेवता-
पूजाविधानम् ॥ पद्मरागवस्त्रम् । रक्तचंदनगंधः । मंदारपुष्पम् ।
गुग्गुलुधूपः । तिलोदननैवेद्यम् । हंसशुचिपदितिमंत्रेणषोडशोपचारैस्सं-
पूज्यतिलोदनाज्जैर्गायत्र्याअष्टोत्तरशतंजुहुयात् । गंधमाल्यैस्तिलोदन-
बलिहरेत् । मासात्सुखीभवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेप्रथमरजस्वलापुत्रवती-
भवति ॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेऋतुपुंसवननामकरणान्नप्राशनचौलोपनयन-
वेदशास्त्राभ्यासाक्षरप्रारंभतैलाभ्यंगवस्त्राभरणसमावर्तनराजाभिषेकराज-
दर्शनसिंहासनांदोलिकागजाश्वारोहणशांतिकपौष्टिकमहोत्सवमंत्राभ्यास-
भैषज्यनृत्तगीतवाद्यप्रयोगबीजावापनयात्रादिशुभकार्याणिप्रशस्तानि ॥
॥—॥ अस्मिन्नक्षत्रेजातगुणाः—सौभाग्ययुतः । तेजस्वी । स्थूल
कायः । संपूर्णांगः । कोपवान् । भोर्गी । अर्थव्ययकरः । पंडितः ।
दीर्घजीवी । विचित्ररिपुगणः । पित्तवान् । अन्नदाता । मत्सरी । क्रूर-
कार्यः । धीरः । परदेशगः । रक्तकेशः । किंचित्तिलमत्स्पांकितः ।
चतुरशीतिवर्षाणिपरमायुरित्यादिकंसर्वमेतद्वैधेद्रहस्यम् ॥ १ ॥ २७ ॥

अथ कृत्तिकादिसप्तविंशतिनक्षत्रेषुकर्तव्यकार्याणि—(ग्रंथां-
तरेनारदीये च) ॥—॥ दानानिच (दानचिंतामणौ महाभारते) —

(कृत्तिकांयाम्)—अभ्याधानास्रशस्त्रोग्रसंधिविग्रहदारुणम् ॥

संग्रामौषधवादिश्रक्रियाः शस्ताभवह्निभे ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—
कृत्तिकासुमहाज्ञागेपायसेनमुसर्पिणा ॥ संतर्प्यन्नाहणांतसाधृष्टीकानामो-
त्पनुत्तमान् ॥ १ ॥

(रोहिण्याम्)—सीमंतोन्नयनोद्वाहवस्त्रभूपास्थिरक्रियाः ॥ गज-
वास्त्वभिषेकाश्वप्रतिष्ठाब्रह्मभेषुभाः ॥—॥ (दानम्)—रोहिण्यां पाण्डवश्रे-
ष्ठमापैरन्नेन सर्पिषा ॥ पयोनुपानं दातव्यमानृण्यार्थं द्विजातये ॥ १ ॥ १ ॥

(मृगशीर्षे)—प्रतिष्ठाभूषणोद्वाहसीमंतोपनयक्रियाः ॥ क्षौरवास्तु-
गजोष्ट्राश्वयात्राः शस्ताश्वचंद्रभे ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—दोग्ध्रीं सवत्सां-
तुनरोनक्षत्रे सोमदैवते ॥ दत्त्वा दिव्यविमानस्थः स्वर्गं प्राप्नोत्यनुत्तमम् ॥ १ ॥

(आर्द्रायाम्)—ध्वजतोरणसंग्रामप्राकारास्त्रक्रियाः शुभाः ॥ संधि-
विग्रहवैतानरसायाः शार्वभेषुभाः ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—आर्द्रायां रुस-
रंदत्त्वा तैलमिश्रं समाहितः ॥ नरस्तरति दुर्गाणि क्षुरधरांश्च पर्वतान् ॥ १ ॥ १ ॥

(पुनर्वसौ)—प्रतिष्ठाया न सीमंतवस्त्रवास्तूपनायनम् ॥ क्षौरास्त्रकर्मा-
दितिभेदविधेयं धान्यभूषणम् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—पुनर्वसौ दत्त्वा-
घृतपूर्णं तुपाचितम् ॥ यशस्वीरूपसंपन्नो बह्वन्ने जायते कुले ॥ १ ॥ १ ॥

(पुष्ये)—यात्राप्रतिष्ठासीमंतव्रतबंधप्रवेशनम् ॥ करग्रहं विना सर्व-
कर्मदेवेज्यभेषुभम् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—पुष्येतुकां च नंदत्त्वा कृतं चा-
कृतमेव च ॥ अनालोके पुलोके पुंसो मवत्सविराजते ॥ १ ॥ १ ॥

(आश्लेषायाम्)—अमृतव्यसनघृतधातुवादौषधाहवाः ॥ विवादरस-
वाणिज्यकर्मभौजंगभेषुभम् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—आश्लेषा सुतथारौ-
प्यमृपभवाप्रयच्छति ॥ ससर्वभयनिर्मुक्तः शास्त्रवानभिजायते ॥ १ ॥ १ ॥

(मघायाम्)—रूपिवाणिज्यगोधान्यव्रणोपकरणादिकम् ॥ विवा-
हनृत्तगीतायं निखिलं कर्म पैतृभे ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—मघा सुतिलपूर्णानि-
वर्धमानानि मानवः ॥ प्रदाय पशुमांश्चैव पुत्रवांश्च प्रजायते ॥ १ ॥ १ ॥

(पूर्वफल्गुन्याम्)—विवादविपशस्त्राग्निदारुणोग्राहवादिकम् ॥
पूर्वत्रये खिलं कर्म कर्तव्यं मांसविक्रयः ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—फल्गुनी-
पूर्वसमये ब्राह्मणेभ्य उपोषितः । भक्ष्यांश्च फाणितैर्युक्तान् दत्त्वा सौभाग्यम-
श्नुते ॥ १ ॥ १ ॥

(उत्तरफल्गुन्याम्)—वस्त्राभियेकसीमंतविवाहव्रतबंधनम् ॥ प्रवेशस्थापनाश्वेभवास्तुकर्मोत्तरात्रये ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—घृतक्षीर-
समायुक्तं विधिवत्पिष्टकौदनम् ॥ उत्तराविषये दत्त्वास्वर्गलोके महीयते
॥ १ ॥ यद्वा प्रदीयते दानमुत्तराविषये नरैः ॥ सदा फलमनंतं च भवतीह वि-
निश्चयः ॥ २ ॥ १ ॥

(हस्ते)—प्रतिष्ठोद्वाहसीमंतयानवस्त्रोपनायनम् ॥ क्षौरवास्त्वभि-
षेकाश्च भूषणं कर्म भालुभे ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—हस्ते चतुर्हस्तिरथं दत्त्वा-
युक्तं ह्युपोषितः ॥ नरस्तरति दुर्गाणि क्षुरधाराश्च पर्वतान् ॥ १ ॥ १ ॥

(चित्रायाम्)—प्रवेशवस्त्रसीमंतप्रतिष्ठाव्रतबंधनम् ॥ त्वाष्ट्रे भवास्तु-
विद्यास्त्युः क्षुरभूषणकर्म यत् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—चित्रायामृषभं दत्त्वा-
पुण्यां गां गांच भारत ॥ चरत्यप्सरसां लोके रमते नंदने वने ॥ १ ॥ १ ॥

(स्वात्यौ)—प्रतिष्ठोपनयोद्वाहवस्त्रसीमंतभूषणम् ॥ पश्वंब्वश्वे-
भक्त्यादि क्षौरकर्म समीरभे ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—स्वातीष्वथ धनं द-
त्त्वा यदिष्टतममात्मनः ॥ प्राप्नोति लोकांश्च शुभानि ह वै वमहयशः ॥ १ ॥ १ ॥

(विशाखायाम्)—वस्त्रभूषणवाणिज्यवसुधान्यादिसंग्रहम् ॥ इंद्रा-
ग्निभेनृत्तगीतशिल्पलेखनकर्म च ॥—॥ (दानम्) विशाखायामनङ्गाहं-
धेनुं दत्त्वा च दुग्धदाम् ॥ सप्रासंगं च शकटं सधान्यं वस्त्रसंयुतम् ॥ १ ॥
पितृन् देवान् प्रीणयति प्रेत्य चान्त्यमश्नुते ॥ न च दुर्गाण्यवाप्नोति स्वर्गलोकं-
च गच्छति ॥ २ ॥ दत्त्वा यथोक्तं विप्रेभ्यो वृत्तिमिष्टां स विंदति ॥ नारकीयांश्च-
संक्षेपान्न प्राप्नोतीति निश्चयः ॥ ३ ॥ १ ॥

(अनूराधायाम्)—प्रवेशस्थापनोद्वाहव्रतबंधादि मंगलम् ॥ वस्त्र-
भूषणवास्त्राद्यं भैत्रभे संधिविग्रहम् ॥ १ ॥—॥ (दानम्) अनूराधासु-
प्रावारं वस्त्रोत्तरमुपोषितः ॥ दत्त्वा युगशतं वापि नरः स्वर्गं महीयते ॥ १ ॥ १ ॥

(ज्येष्ठायाम्)—क्षौरास्त्रशस्त्रवाणिज्यगोमहिष्यंबुकर्म च ॥ इंद्र-
भेनृत्तवादित्रशिल्पलोहाश्मलोचनम् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—कालशा-

कंतुविशेषोदत्त्वामर्त्यःसमूलकम् ॥ ज्येष्ठायांमृत्युमुत्सायगतिमिष्टांच-
गच्छति ॥ १ ॥ १ ॥

(मूलायाम्)-विवाहकपिवाणिज्यदारुणाहवभेषजम् ॥ निर्ऋतौ-
नृत्तशिल्पास्त्रसंधिविग्रहलेखनम् ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-मूलेमूलफलद-
त्त्वात्राक्षणेभ्यःसमाहितः ॥ स्वपितृन्प्रीणयेदेवगतिमिष्टांचगच्छति ॥ १ ॥

(पूर्वापाठासु)-विवादविपशस्त्राग्निदारुणोग्राहवादिकम् ॥ पूर्वा-
पाठासु कर्तव्यमांसविक्रयकर्मवै ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-अथपूर्वास्वपाठा-
सुदधिपात्राण्युपोषितः ॥ कुलवृत्तोपसंपन्नेत्राक्षणेवेदपारणे ॥ १ ॥
प्रदायजायतेभेठकुलेबहुगुणोज्ज्वले ॥ पुत्रपौत्रैःपरिवृतःपशुमान्धन-
वांस्तथा ॥ २ ॥ १ ॥

(उत्तरापाठासु-अभिर्भोजितिच)-वस्त्राभियेकसीमंतविवाहवत-
बंधनम् ॥ प्रवेशस्थापनाश्वेभवास्तुकर्मोत्तरात्रये ॥ १ ॥-॥
(दानम्)-उदमंथंससर्पिष्कंप्रभूतमधुफाणितम् ॥ दत्त्वोत्तरास्वपाठासु
सर्षलोकानवाप्नुयात् ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-दुग्धंत्वभिजितायेगेदत्त्वा-
मधुवृताप्नुतम् ॥ धर्मनिष्ठोमनीषिभ्यःस्वर्गलोकेमहीयते ॥ १ ॥ २ ॥
(उत्तरापादानक्षत्रचतुर्थपादश्रवणभस्यायघटिकाचतुष्टययुक्तःकालो
ऽभिजिद्योग इत्युच्यते) ॥ १ ॥

(श्रवणे)-प्रतिष्ठाक्षौरसीमंतयानोपनयनौपधम् ॥ पुरारामगृहारं-
भंविष्णुभेषट्टबंधनम् ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-श्रवणेकंबलंदत्त्वावस्त्रांतरित
मेवच ॥ श्वेतेनयात्वायानेनस्वर्गलोकेमहीयते ॥ १ ॥ १ ॥

(धनिष्ठायाम्) वस्त्रोपनयनक्षौरप्रतिष्ठायानभेषजम् ॥ वसुभेवा-
स्तुसीमंतप्रवेशाश्वेभूपणम् ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-गोयुक्तंचधनिष्ठासुया-
नंदत्त्वासमाहितः ॥ वस्त्रमस्मिन्नवंदत्त्वाप्रेत्यराज्यंपपयते ॥ १ ॥ १ ॥

(शैतभिपजि)-प्रवेशस्थापनक्षौरभौजाबंधनभेषजम् ॥ अश्वाम
रणसीमंतवास्तुकर्मजलेशभे ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-गंधंशतभिपयो-

गेदत्वाचागरुचंदनम् ॥ प्राप्नोत्यप्सरसांलोकं धत्ते गंधांश्च शाश्वतान् ॥ १ ॥ १

(पूर्वभाद्रपदायाम्)-विवादविषशास्त्राग्निदारणोग्राहवादिकम् ॥
पूर्वात्रयेखिलं कार्यं मांसविक्रयणादिकम् ॥ १ ॥ - ॥ (दानम्)-पूर्वभाद्र-
पदायोगे राजमासान्प्रदाय वै ॥ सर्वभक्ष्यफलोपेतं सर्वैः प्रेत्य सुखी भवेत् १ ॥ १

(उत्तरभाद्रपदायाम्)-वस्त्राभिपेक्षसीमंतविवाहव्रतबंधनम् ॥
प्रवेशस्थापनाश्वे भवास्तुकर्मोत्तरात्रये ॥ १ ॥ - ॥ (दानम्)-औरभमुत्त-
रायोगेयस्तु मांसं प्रयच्छति ॥ पितृन्प्रीणाति सकलान्प्रेत्य चानंत्यमश्नुते १ ॥ १

(रेवत्याम्)-विवाहव्रतबंधाश्वप्रतिष्ठायानभूषणम् ॥ प्रवेशवस्त्र-
सीमंतक्षौरभेषजमंत्यभे ॥ १ ॥ - ॥ (दानम्)-कांस्योपदोहिर्निधेनुं-
रेवत्यां यः प्रयच्छति ॥ स प्रेत्य कामानादाय दातारमुपतिष्ठते ॥ १ ॥ १ ॥

(अश्विन्याम्)-यात्रोपनयनक्षौरसीमंताभरणक्रियाः ॥ स्थापना-
श्वेत्तयानास्त्रकृपिविद्यादयोऽश्वभे ॥ १ ॥ - ॥ (दानम्)-रथमश्वसमा-
युक्तं दत्त्वा श्विन्यां नरोत्तमः ॥ हस्त्यश्वरथसंपन्ने वर्चस्वाप्ताय ते कुले १ ॥ १

(भरण्याम्)-वापीकूपतटाकाग्निविषशस्त्रोद्गारुणम् ॥ विलप्र-
वेशगणितनिक्षेपायाम्यभेशुभाः ॥ १ ॥ - ॥ (दानम्)-भरणीपुद्गिजा-
तिभ्यस्ति लभेनुं प्रदाय वै ॥ गा प्रभूता अथाप्नोति नरः प्रेत्य यशस्तथा १ ॥ २८

३२१ अथ कृत्तिकादिसप्तविंशतिनक्षत्रेषु विपनाडी प्रवेशकालाः-

(ज्योतिषे विद्यामाधवीषे)

त्रिंशद्द्विगुणितकृत्तिर्मेनु संमिधस्त्रिंशत्कृत्तिर्दिजास्त्रिंशत् ॥ कृत्तिर्धृति
समिधः कृत्तिर्मेनुर्मेनुर्दिङ्मेनु कृत्तिर्जिनाः कृत्तिः कंकुभः ॥ १ ॥ देशधृतयो
र्नृपतिर्जिनास्त्रिंशत्पंचाशत्तौ जिनास्तेभ्यः ॥ परतो घटोर्धत्तुं कंचिपसंज्ञं कृ-
त्तिकादिपुञ्जेषु ॥ २ ॥ २७ ॥

३२२ अथ कृत्तिकादिसप्तविंशतिनक्षत्रेषु अमृतनाडी प्रवेश-
कालाः- (ज्योतिषे विद्यामाधवीषे)

संकेत्या कृत्तिर्नागवासरजि नरि द्रोत कृत्तिभ्यां जि नैर्मन्वके स्ति

थिर्नागेशैकवसुभिर्वेदाष्टयैः क्रमात् ॥ वि^१घेद्रांश्चिद्युगाब्दे
दि^१र्भूतिजि^१नेर^१कैःपुराणैर्युतानाडींश्चैश्वर्यात्पुपुरतोनाड्यश्चतस्रोऽ
मृतम् ॥ १ ॥ २७ ॥

अथ अश्विन्यादिनक्षत्रपुजातगुणाः पुनरपि—(जातकाभरणे)

तत्रादौ (अश्विन्याम्)—सवैसदैवान्पुदितोविनीतः सत्यान्वितः भात
समस्तसंपदः ॥ योपि द्विभूपात्मजभरितोपः स्यादश्विनीभोजननंपन्नः ॥ १ ॥

(भरण्याम्)—सदापकीर्तिर्हिमदा (हा) पवादैनानाविनोदैश्चविनी-
तरागः ॥ जलात्तभीतिश्चपलः खलस्स्यात्प्राणिप्रणीतोभरणीभजातः ॥ १ ॥

(कृत्तिकायाम्)—क्षुधाधिकस्तत्त्वधनैर्विहीनोवृथाटनोत्पन्नमतिः
कृतघ्नः ॥ कठोरवाग्गर्हितकर्मकृतस्याचेत्कृत्तिकाजन्मनियस्यजन्तोः ॥ १ ॥

(रोहिण्याम्)—धर्मकर्मकुशलः कृपीवलः चारुशीलविलसत्कलेवरः
वाग्विलासकलिताखिलाशयोरोहिणीभवतियस्यजन्मभम् ॥ १ ॥

(मृगशीर्षे)—शरासनाभ्यासरतोविनीतः सदानुरक्तोगुणिनांगणेषु ॥
भोक्तानुपल्लेहभरणपूर्णः सन्मार्गवेत्तामृगजातजन्मा ॥ १ ॥

(आर्द्रायाम्)—क्षुधाधिकोरुक्षशरीरकांतिर्बहु (न्यु) प्रियः कोप
युतः कृतघ्नः ॥ प्रसूतिकालेचभवेत्किलार्द्रादयाद्रचितानभवेन्मनुष्यः ॥ १ ॥

(पुनर्वसुः)—प्रभूतयत्नः कृतशास्त्रयत्नः सद्रत्नचामीकरभूषणाढ्यः ॥
दाताप्रतापीवसुधावसुधपुनर्वसुयस्यभवेत्प्रसूतौ ॥ १ ॥

(पुष्ये)—प्रसन्नगात्रः पितृमातृभक्तः स्वधर्मयुकोविनयाविमुक्तः ॥
भवेन्मनुष्यः खलुपुष्यजन्मा सन्माननानाधनवाहनाढ्यः ॥ १ ॥

(औल्लेपायाम्)—वृथाटनस्स्यात्पारिदुष्टचेष्टः कष्टप्रदश्चापिवृथाज-
नानाम् ॥ सर्पैः सदर्पोहिवृथार्पितार्थः कंदर्पसंतप्तमनामनुष्यः ॥ १ ॥

(अधिकंमूलानक्षत्रफलेष्विस्तरेण द्रष्टव्यम्)

(मेंघायाम्)—कठोरचित्तः पितृभक्तियुक्तस्तीव्रस्वभावस्तपनवयह-
यः ॥ चेज्जन्मभयस्यमघानघस्स्यान्मतिस्सदारातिविषातदक्षा ॥ १ ॥

(पूर्वफलगुण्याम्)—भूरित्यागीसाहसीभूरिभर्ताकोपादोपीस्याच्छिस्ता-
लोतिदक्षः ॥ धूर्तः क्रूरोत्यन्तसंजातगर्वः पूर्वाफलगुन्यस्ति चेज्जन्मकाले १ ॥

(उत्तरफलगुण्याम्)—दातादयालुस्सुतरांसुशीलोविशालकीर्ति
र्नृपतिप्रधानः ॥ धीरोनरोत्यंतमृदूत्तरः स्याच्चेदुत्तराफलगुनिकाप्रसूतौ ॥ १ ॥

(हस्ते)—दातामनस्वीसुतरांयशस्वीभूदेवेवार्चनयज्ञकर्ता ॥
प्रसूतिकालेपदियस्यहस्तोहस्तोद्रतातस्यसमस्तसंपत् ॥ १ ॥

(चित्रायाम्)—प्रतापसंतापितशत्रुपक्षोनयेतिदक्षश्चविचित्रवासाः ॥
प्रसूतिकालेपदियस्यचित्राबुद्धिर्विचित्रासलुतस्यशास्त्रे ॥ १ ॥

(स्वात्याम्)—कंदर्परूपः प्रभयासमेतः कांतापरस्त्रीतिरतिप्रसन्नः ॥
स्वातीप्रसूतौमनुजस्ययस्यभवेन्नृपः प्राप्तविभूतियुक्तः ॥ १ ॥

(विशाखायाम्)—सदानुरक्तोमिसुराक्रियायां धातुक्रियायामपिचो-
ग्रसौम्यः ॥ यस्यप्रसूतौचभवेद्विशाखासखानकस्यापिभवेन्मनुष्यः ॥ १ ॥

(अनूराधायाम्)—सत्कांतिकीर्तिश्चसदोत्सवस्याज्जेतारिपूणांचक-
लाप्रवीणः ॥ स्यात्संभवेयस्यकिलानुराधासंपद्विवाधाविविधाचतस्य ॥ १ ॥

(ज्येष्ठायाम्)—सत्कीर्तिकांतिर्विभूतासमेतोविचान्वितोत्पंतलस-
त्प्रतापः ॥ श्रेष्ठप्रतिष्ठोवदतांवरिष्ठोज्येष्ठोद्भवस्यात्पुरुषोविशेषात् ॥ १ ॥

(मूले)—मूलं विरुद्धावयवंसमूलं बलं हरत्येव वदंति संतः ॥ चेदन्य-
थातत्कुरुतेविशेषात्सौभाग्यमातु (यु) श्वकुलाभिबुद्धिम् ॥ १ ॥

(अथ मूले विधेयः)

३२३ तत्र अभुक्तमूलाल्यविरुद्धावयवमूलस्यस्वरूपम्—

ज्येष्ठांत्येष्टिकैकाचमूलस्यायषटीद्वयम् ॥ अभुक्तमूलमित्युक्तम् ॥

३२४ अथ अभुक्तमूलोत्पन्नेन जातदोषस्य वारणाय शान्तिः—

(जातकाभरणे)

तत्रोत्पन्नशिरोमुखम् ॥ अष्टवर्षाणिनालोक्त्यंतातेनशुभमिच्छता ॥ १ ॥

तद्दोषपरिहारार्थं शांतिस्मरणोच्यते धुना ॥ रत्नैश्चातीषधीमूलेः सप्तमृद्भिः प्र

रयेत् ॥ २ ॥ शतच्छिद्रं घटं तस्माद्भिर्गतेन जलेन हि ॥ बालकांऽ
वापितृस्नाने विप्रैस्संपादिते सति ॥ ३ ॥ जपहोमप्रदाने च कृते सन्मंगलं ध्रु
वम् ॥ विरुद्धावयवे मूले विधिरेवं स्मृतो बुधैः ॥ ४ ॥ मुनीनां वचनं सत्यं
मंतव्यं क्षेममीप्सुभिः ॥

अथ मूलाश्लेषयोः चरणभेदेन जन्मनिफलभेदाः—(जातकाभरणे)

मूलस्य पादत्रितये क्रमेण पितुर्जनन्याश्च सुतस्य रिष्टम् ॥ चतुर्थपादश्च
भदो नितांतं सार्षपिलोमं परिकल्पनीयम् ॥ १ ॥

अथ मूलस्य योगभेदेन जन्मनिफलभेदाः—(जतकाभरणे)

कृष्णे तृतीयादशमी वलक्षे भूतो महीजार्कि बुधैस्समेतः ॥ चेज्जन्मका-
ले किल तत्र मूलमुन्मूलनं तत्कुरुते कुलस्य ॥ १ ॥ दिवा सायं निशि प्रातः
पितुस्स्यान्मातुलस्य च ॥ पशूनां मित्रवर्गस्य क्रमान्मूलमनिष्टदम् ॥ २ ॥

३२५ अथ फलभेदसूचकयोः पुरुषाकृतिर्मूलाश्लेषयोः स्वरूपे—
मूर्ध्नि पंचमुखे पंचस्कंधयोर्घटिकाष्टकम् ॥ गर्जाश्च भुजयोर्युग्मे हस्तयो
र्हृदयेष्टकम् ॥ १ ॥ युग्मं नाभौ दिशो गुह्ये षड्जान्योऽप्यष्ट च पादयोः ॥ विन्य
स्य पुरुषाकारे मूलस्य फलमादिशेत् ॥ २ ॥ छत्रलाभशिरोदेशे वदने पितृघात
नम् ॥ स्कंधयोर्धूर्ध्वहृत्पंचबाहुयुग्मे त्वकर्मलत् ॥ ३ ॥ हत्याकरः करद्वंद्वे रा-
ज्यातिर्हृदये भवेत् ॥ अल्पायुर्नाभिदेशे च गुह्ये च सुखमद्भुतम् ॥ ४ ॥ जंघायां-
भ्रमणप्रीतिः पादयोर्जीविताल्पता ॥ घटीफलं किल प्रोक्तं मूलस्य मुनिपुं-
गवैः ॥ ५ ॥ विज्ञेयं विबुधैस्सर्वसार्यं तच्च विपर्ययात् ॥

अथ मूलाश्लेषां मुहूर्तनायकानां नामानि—

राक्षसो यातुधानश्च सोमशुक्रौ फणीश्वरः ॥ पिता मातायमः कालो वि-
श्वेदेवामहेश्वरः ॥ १ ॥ सर्पाख्यश्च कुबेरश्च शक्रो मेघो दिवाकरः ॥ गंध-
र्वो यमदेवश्च ब्रह्मा विष्णुर्यमस्तथा ॥ २ ॥ ईश्वरो विष्णुर्निद्रश्च पवनो मुन-
यस्तथा ॥ पण्मुखो भृंगिरीटिश्च गौरीनाम्ना सस्वती ॥ ३ ॥ प्रजापतिश्च-
मूलस्य स्युर्मुहूर्ताधिनायकाः ॥ विपरीताः पुनर्ज्ञेया आश्लेषाज्जातबालके ॥

॥ ४ ॥ द्वितीयेप्रथमपष्ठेचाष्टमेद्वादशेतथा ॥ त्रयोविंशेचनवमेकुलक्षय
करःशिशुः ॥ ५ ॥

अथ मूलवृक्षस्य फलम्-(जातकाभरणे)

वेदाःसप्तगर्जाःकाष्ठाःखेटावाणांमृगशिरवीः मूलंभर्गस्त्वजःशाखा-

मूलवृक्षविभागेपुमंगलंहिफलेभवेत् ॥ १ ॥ मंगला ॥ मंगलं (दले । अमंगलं
फलं) विद्याच्छेषभागेनिश्चितम् ॥ पादेमूहूर्तेबेलायांवृक्षेचपुरुषाकृतौ
॥ २ ॥ अरिष्टमशुभाधिक्येशुभाधिक्येशुभंफलम् ॥

अथ तातजन्मभेसुतेजातेतातजन्मभेमूलत्वातिदेशद्वाराफ-
लशान्त्योर्निरूपणम्-

तानस्यजन्मभेयस्यप्रसूतिर्जायतेपदि ॥ तातंवाभ्रातरंज्येष्ठंरिष्ट
सात्कुरुतेध्रुवम् ॥ १ ॥ मूलवच्छांतिकंतत्रविधेयंहिविचक्षणैः ॥ भूमि
रत्नाज्जहेमादिदेयंविप्रेषुभक्तितः ॥ २ ॥ (इति मूलवृक्षप्रधिकाश्रविचार)

(मूले)-सुखेनयुक्तोधनवाहनाढ्योर्हिंसोबलाढ्यःस्थिरकर्मकर्ता ॥
प्रतापितारातिजनोमनुष्योमूलकृतीस्याज्जननंप्रपन्नः ॥ १ ॥

(पूर्वापांढायाम्)-भूयोभुयस्तोयपानानुरक्तोभोक्ताचंचद्वाग्बिला
सःसुशीलः ॥ नूनंसंपजायतेतस्यगाढापूर्वापाढाजन्मभंस्यपुंसः ॥ १ ॥

(उत्तरापांढायाम्)-दातादयावान्विजयीविनीतस्सत्कर्मचेतावि
भूनासमेतः ॥ कांतासुतावाप्तमुखोनितांतलोकेसुवेषःपुरुषोमनीषी ॥ १ ॥

(अंभिजिति)-अतिसुललितकांतिस्संमतस्सज्जानानामनुभवतिवि
नीतश्चारुकीर्तिःसुरूपः ॥ द्विजवरसुरभक्तिर्व्यक्तवाङ्मानवस्स्यादाभिजि
तियदिसूतिर्भूपतिः स स्ववंशे ॥ १ ॥

(श्रवणे)-शास्त्रानुरक्तोबहुपुत्रमित्रस्सत्पात्रभक्तिर्विजितारिपक्षः ॥
भाणीपुराणश्रवणप्रवीणश्चेज्जन्मकालेश्रवणंहियस्य ॥ १ ॥

(धनिष्ठायाम्)—आचारजात्यादिकचारुशीलोधनादिशालीबलवान्कपालः ॥ यस्य प्रसूतौ च भवेद्वनिष्ठामहान्प्रतिष्ठासहितोनरस्स्यात् ॥ १ ॥

(शतभिषजि)—शीतशीरुरतिसाहसीसदानिष्ठुरोतिचतुरो भवेत्सदा ॥ वैरिणामतिविशेषदारुणो वारुणो यदि च यस्य संभवे ॥ १ ॥

(पूर्वभाद्रपदायाम्)—जितेन्द्रियस्सर्वकलामुदक्षोजितारिपक्षः खलु तस्य नित्यम् ॥ भवेन्मनीषासुतरामपूर्वापूर्वायदाभाद्रपदाप्रसूतौ ॥ १ ॥

(उत्तरभाद्रपदायाम्)—कुलस्य मध्ये किल भूषणं च भू(ना)त्युच्चदेहशुभ्रकर्मकर्ता ॥ यस्योत्तराभाद्रपदाच जन्म्यां धन्यां लभेन्मां च भवेद्वादान्यः १ ॥

(रेवत्याम्)—चारुशीलविभवोजितेन्द्रियस्सद्वनानुभवनैकमानसः ॥ मानवानुभवन्महामतीरेवतीभवति यस्य जन्मभम् ॥ १ ॥ २७ ॥

३२६ अथ विष्कंभादिसप्तविंशतियोगानां नामानि—(ज्योतिषार्णवे)

विष्कंभं प्रीतिरायुष्मान्सौभाग्यं शोभनस्तथा ॥ अतिगंडस्सुकर्माच-
धृतिश्शूलस्तथैव च ॥ १ ॥ गंडो वृद्धिर्ध्रुवश्चैव व्याधातो हर्षणस्तथा ॥

वज्रं सिद्धिर्व्यतीपातो वरीयान्परिघश्शिवः ॥ २ ॥ सिद्धः साध्यः शुभः शुक्लो ब्र-
ह्मा वैद्रश्चैव धृतिः ॥ एते योगाः प्रकथितास्सप्तविंशतिसंख्यया ॥ ३ ॥ २७ ॥

तत्रादौ विष्कंभादिसप्तविंशतियोगानां स्वरूपाणि—(शैवागमे)

एषुकर्तव्यकृत्यानि—(दैवज्ञविलासे) एषुकर्तव्यदानानि—(दान-
चिंतामणौ महाभारते)

३२७ तत्रादौ विष्कंभयोगस्य स्वरूपम्—

विष्कंभं शिरसा वंदे विष्णुगोत्रसमुद्भवम् ॥ प्राङ्मुखं प्रांजलिकरं त्रि-
कोणोपरि संस्थितम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अस्मिन् यो-

गे शुभकर्मवर्ज्यम् । अथवा घटीत्रयानंतरं शुभकर्म कुर्यात् ॥ चौलं च बी-
जारोहं च स्त्रीसंगदंतकल्पनम् । काष्ठकर्मरिपूछाटं विष्कंभे तु प्रकाशयेत् ॥

॥ १ ॥—॥ (दानम्)—विष्कंभे सर्वधान्यानां दानं सर्वाधानाशनम् ॥ १ ॥

३२८ अथ प्रीतियोगस्य स्वरूपम्-

प्रीतिमीडेहमनिशं ब्रह्मगोत्रसमुद्भवम् ॥ प्राङ्मुखं पुण्डरीकाक्षं जपमालाधरं शुभम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगस्तत्सर्वकर्मसु शुभः ॥ मित्रत्वं लेपनं चैव भूषणं भूतिसंग्रहम् ॥ राजवश्यं महोत्साहं प्रीतियोगे च कारयेत् ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-श्रीतौ तथा त्रस्वर्णानाम् ॥ १ ॥

३२९ अथ आयुष्मद्योगस्य स्वरूपम्-

आयुष्मन्तमहं वेदयोगयोगिभिरोद्धितम् ॥ प्राङ्मुखं पंचकोणस्थं कौण्डिन्यान्वयसंज्ञितम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगस्तत्सर्वकर्मसु शुभः ॥ बीजावापं वस्त्रबंधं पुण्ड्रमारोग्यकर्म च ॥ विवादपाणिपीडाश्च ह्यायुष्मत्यापि कारयेत् ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-आयुष्मतिवृत्तस्य च ॥ १ ॥

३३० अथ सौभाग्ययोगस्य स्वरूपम्-

सौभाग्यं शिरसानौमिचितुष्कोणमुपाश्रितम् ॥ कौण्डिन्यगोत्रजनितं प्राङ्मुखं जपतांवरम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगस्तत्सर्वकर्मसु शुभः ॥ भूषणांबरसौभाग्यविलेपनसुरार्चनम् ॥ यज्ञकर्मसुरापानं सौभाग्ये कारयेद्दुधः ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-कुंकुमस्य च सौभाग्ये ॥ १ ॥

३३१ अथ शोभननामयोगस्य स्वरूपम्-

प्राङ्मुखं पंचकोणस्थं कौण्डिन्यान्वयसंज्ञितम् ॥ शोभनं शोभनकरं नमतामाश्रयेत्तदा ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगस्तत्सर्वकर्मसु शुभः ॥ भूषणरिहवैवाहदानभूषणकर्म च ॥ नृपाभिषेकमारोग्यकर्म कुर्याच्च शोभने ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-यवदानं च शोभने ॥ १ ॥

३३२ अथ अतिगंडयोगस्य स्वरूपम्-

वाधूलान्वयसंभूतं पंचकोणोपरिस्थितम् ॥ अतिगंडाभिधं वदेजपंतं प्राङ्मुखं तदा ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगस्तत्सर्वकर्मसु वर्ज्यः ॥ अथवा पण्डितकान्तरं शुभकर्म कुर्यात् ॥ विग्रहनिग्रहभेदनव-

धवंधच्छेदनरिपूचादाः ॥ क्षुद्रक्रियातिगंडेकार्यविपशस्त्रवह्निकर्मायम् ॥
॥ २ ॥—॥ (दानम्)—अतिगंडेचवस्त्राणाम् ॥ १ ॥

३३३ अथ सुकर्मयोगस्य स्वरूपम्—

सुकर्माणयोगमहंदक्षिणामुखमाश्रये ॥ कौशिकान्वयसंभूतंजपंतलो-
कपूजितम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयंयोगस्तत्सर्वकर्म-
सुशुभः ॥ चित्रकर्मगृहस्थाप्यंकल्याणंभूपरिग्रहम् ॥ राजाभिषेककर्मा-
णिसुकर्मणिचकारयेत् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—पायसस्यसुकर्मणि ॥ १ ॥

३३४ अथ धृतियोगस्य स्वरूपम्—

धृतियोगस्सदाभूयादात्रेयान्वयसंभवः ॥ दक्षिणामुखमासीनोवेदाग्ने-
डनतत्परः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयंयोगस्तत्सर्वकर्म-
सुशुभः ॥ प्राकारतोरणादीनिदेवालयगृहाणिच ॥ व्रतबंधंगजारोहंधृति-
योगेतुकारयेत् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—धृतौरजतदानं च ॥ १ ॥

३३५ अथ शूलयोगस्य स्वरूपम्—

शूलनामामहान्योगोभवेदिष्टार्थदोमम ॥ दक्षिणामुखमासीनःकुंडि-
नान्वयसंभवः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयंयोगस्तत्सर्वशु-
भकर्मसुवर्ज्यः ॥ अथवापंचघटिकाभ्यःपरंशुभकर्मकुर्यात् ॥ वधबंधा-
वमानानिरिपूचाटनमारणे ॥ निवारणंक्रूरकर्मशूलयोगेविधीयते ॥ १ ॥—॥
(दानम्)—शूलमूलादिदानकम् ॥ १ ॥

३३६ अथ गंडेयोगस्य स्वरूपम्—

योगोस्तुगंडनामामेसांडिल्यान्वयसंभवः ॥ दक्षिणामुखमासीनोब्रह्मपा-
ठपरायणः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयंयोगस्तत्सर्वशुभ-
कर्मसुवर्ज्यः ॥ अथवाषड्घटिकाभ्यःपरंशुभकर्मकुर्यात् ॥ वापीकूपत-
टाकादिस्नातोच्चाटनमारणम् ॥ बाहुयुद्धंभृत्यकर्मक्षात्रंगंडेप्रशस्यते ॥ १ ॥
॥—॥ (दानम्)—गंडेमंडनदानं च ॥ १ ॥

३३७ अथ वृद्धियोगस्य स्वरूपम्-

वृद्धिर्वृद्धिप्रदोमेस्तुकौशिकोदक्षिणामुखः ॥ यश्चित्तयन्परं ब्रह्मब्रह्मा-
माश्रित्यतिष्ठति ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयंयोगस्सर्व-
कर्मसुशुभः ॥ बीजावापंधनंधान्यंविवाहव्रतबंधनम् ॥ तटाकसेतुबंध-
चवृद्धियोगेतुकारयेत् ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-वृद्धौगोदानमिष्यते ॥ १ ॥

३३८ अथ ध्रुवयोगस्य स्वरूपम्-

धृत्यैध्रुवोस्तुमेनित्यंयोगोपंदक्षिणामुखः ॥ करेविभक्तक्षमालांगाय-
त्रीमादराजपद् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयंयोगस्सर्वकर्मसु-
शुभः ॥ तटाकवस्त्रालंकाररत्नभूषागृहक्रियाः ॥ सेतुबंधनकर्माणिकुर्या-
योगेध्रुवाह्वये ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-ध्रुवेचपंचरत्नानाम् ॥ १ ॥

३३९ अथ व्याघातयोगस्य स्वरूपम्-

व्याघातंशिरसानौमिव्यासान्वयसमुद्भवम् ॥ प्रत्यङ्मुखोपविष्टं प्र-
त्यग्रविसन्निभम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयंयोगस्स-
र्वकर्मसुवर्ज्यः ॥ अथवानवघटिकाभ्यःपरंशुभकर्मकुर्यात् ॥ कुर्याद्व्या-
घातयोगेतुवधबंधनिरोधनम् ॥ सर्वाणिकूरकर्माणिभेदनोच्चादनानिच ॥
॥ १ ॥-॥ (दानम्)-व्याघातेफाणितस्यच ॥ (फाणितमित्यस्यगु-
हमिश्रापूपमित्यर्थः) ॥ १ ॥

३४० अथ हर्षणयोगस्य स्वरूपम्-

हर्षणं हर्षदं दे प्रत्यङ्मुखमुदर्विपम् ॥ पठंतं वेदमनिर्शकाभ्यपान्वयसं-
भवम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयंयोगस्सर्वकर्मसुशुभः ॥
हर्षणयोगेकुर्याद्भजयाजिरथाधिरोहणंसततम् ॥ वैवाहिकासंश्रहनुपाभि-
पेकायमखिलशुभकर्म ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-हर्षणेगंधदानं स्यात् ॥ १ ॥

३४१ अथ वज्रयोगस्य स्वरूपम्-

वज्रनामात्तवेयोगोभारद्वाजान्वयोद्भवः ॥ प्रत्यङ्मुखोपासीनः पठ-
न्प्रणवमन्वहम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयंयोगस्सर्व-

शुभकर्मसुवर्ज्यः ॥ अथवाघटिकात्रयाद्द्वैशुभकर्मकुर्यात् ॥ वस्त्रभूष-
णभूकर्पसेनाधीशत्वंमद्भुतम् ॥ शस्त्रसंग्रहणायंचवज्रयोगेप्रशस्यते ॥ १ ॥
॥-॥ (दानम्)-वज्रेदधान्मणीनापि ॥ १ ॥

३४२ अथ सिद्धियोगस्य स्वरूपम्-

प्रत्यङ्मुखोन्नतवंश्यःसिद्धिस्सिद्धिप्रदोस्तुमे ॥ विष्टरोपरिसंविष्टोवे-
दांतपठनोन्मुखः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयंयोगस्तर्क-
शुभकर्मसुग्राह्यः ॥ विद्याविवाहवतबंधयज्ञनृपाभिपेककयविक्रयाश्च ॥
सुवर्णमुक्ताफलभूषणादिकर्माणिसिध्यंतिसिद्धियोगे ॥ १ ॥-॥
(दानम्)-सिद्धौसिद्धार्थकादेयाः ॥ १ ॥

३४३ अथ व्यतीपातयोगस्य स्वरूपम्-

स्मरान्पहं व्यतीपातंवीतिहव्यान्वयोदितम् ॥ प्रत्यङ्मुखं पाठयंतंवे-
दाञ्छिष्यानहर्निशम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ प्रकारान्तरंदक्षः-(परा-
शरमाधवीये दानप्रकरणे)-शंकुकर्णःप्रलंबोष्ठोलंबभूर्दीर्घनासिकः ॥
अष्टनेत्रश्चतुर्वक्रोविस्तीर्णःशतयोजनम् ॥ १ ॥ व्यतीपातनमस्तेस्तुसो
मसूर्यात्मजप्रभो ॥-॥ (कृत्यम्)-अयंयोगस्तर्कसुवर्ज्यः ॥ अथ-
वात्रिंशद्वटिकापर्यंतंशुभकर्मकुर्यात् ॥ दास्यंसुवर्णदानंचदानंतीर्थनिपे-
षणम् ॥ रिपुभेदोविपात्युर्ग्रकार्यंचव्यतिपातके ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-
व्यतीपातेचकांचनम् ॥ १ ॥

३४४ अथ वरीयोयोगस्य स्वरूपम्-

वरीयान्नामयोगोयंवरदोस्तुसदामम ॥ प्रत्यङ्मुखःप्रांजलिकस्तावेत
सकुलोद्भवः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयंयोगस्तर्कसु-
शुभः ॥ मुक्तामणिकनकांबरसर्वालंकारकंकणादिचयत् ॥ गजतुरगाधधि-
रोहणमखिलंचशुभंवरीयसिप्रोक्तम् ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-वरीयसि-
तिलान्दद्यात् ॥ १ ॥

३४५ अथ परिघयोगस्य स्वरूपम्-

उदङ्मुखो ब्रह्मगोत्रो योगः परिघनामकः ॥ कैलासशिखराखण्डो साम-
गायन् भवेन्मयि ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगस्तर्व-
शुभकर्मसुवर्ज्यः ॥ अथवा त्रिंशद्वटिकाभ्यः परं शुभं कर्म कुर्यात् ॥ विवा-
हयुद्धोयमदुष्टकर्मप्रदेष्टुं चाटविषप्रयोगम् ॥ क्रूरं समस्तं परिघस्य पूर्व-
दलेपिकार्यं शुभमन्यभागे ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-शस्त्राणि परिघे
तथा ॥ १ ॥

३४६ अथ शिवयोगस्य स्वरूपम्-

शिवशिवाय मे भूयाच्छिवाराधनतत्परः ॥ विष्णुवंशसमुद्भूतः कृग-
ध्यापनतत्परः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अस्मिन् योगे-
सर्वशुभकर्माणि कार्याणि ॥ रशनाकंठमालादिभूषणांवरधारणम् ॥ विवा-
हाद्यखिलं यात्राशिवयोगे प्रशस्यते ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-जलकुंभा
शिवदेयाः ॥ १ ॥

३४७ अथ सिद्धयोगस्य स्वरूपम्-

सिद्धसिद्धिप्रदो भूयात्कुण्डिनान्वयसंभवः ॥ उदङ्मुखस्त्वाशिष्येभ्यो-
यज्जूपिसततं पठन् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगः
सर्वकर्मसु शुभः ॥ ग्रहप्रतिष्ठापनमौजीवंधविवाहदीक्षानृपतिप्रतिष्ठाः ॥ देव-
प्रतिष्ठादिशुभं च कर्म सिद्धाह्वये सर्वशुभं त्रिगोणे ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-
सिद्धे सिद्धान्नमिष्यते ॥ १ ॥

३४८ अथ साध्ययोगस्य स्वरूपम्-

साध्यनामा भवे योगः शोकानामपनुत्तये ॥ उदङ्मुखो महामंत्रमार्थव-
णमनुस्मरन् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगः सर्वकर्मसु-
शुभः ॥ गुरुदेवताप्रतिष्ठापूजाकर्मादिहृष्यकर्माणि ॥ स्थिरचरयात्राय-
खिलं कार्यं साध्याह्वये योगे ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-साध्ये लंकरणानां च ॥ १ ॥

३४९ अथ शुभयोगस्य स्वरूपम्—

शुभः शुभायमेभूयादसिद्धान्वयसंतवः ॥ उदङ्मुखोजपन्मंत्रशैवंपंचा-
क्षरंशुभम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयंयोगस्सर्वकर्मसु-
शुभः ॥ ब्रह्मविद्यामहोत्साहबीजावापनभूषणम् ॥ धनधान्यगृहोद्योगं-
कार्ययोगेशुभाह्वये ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—छत्रदानशुभेशुभम् ॥ १ ॥

३५० अथ शुक्लयोगस्य स्वरूपम्—

शुक्लोनामहायोगोयोगीस्वयमुदङ्मुखः ॥ प्रत्यगदृष्टिस्सदाभूयात्कौ-
शिकान्वयसंतवः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयंयोग-
स्सर्वकर्मसुशुभः ॥ लेपनंभूषणंचैवराजसंदर्शनंतथा ॥ कन्यादानंमहोत्साहं
शुक्लयोगेचकारयेत् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—शुक्लेचोपानहोदानम् ॥ १ ॥

३५१ अथ ब्रह्मयोगस्य स्वरूपम्—

ब्रह्माब्रह्मकुलोद्भूतोमहानूर्ध्वमुखस्थितः ॥ ब्रह्मण्याहितदृष्टिस्सन्तप-
न्नस्तुसुखायमे ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयंयोगः सर्व
कर्मसुशुभः ॥ चौलोपनयनंचैवशांतिकंपौष्टिकंशुभम् ॥ कृपिदियासेतु-
बंधयोगेब्रह्माह्वयेहितम् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—शस्तंब्रह्मणिसर्पपः ॥ १ ॥

३५२ अथ ऐंद्र्ययोगस्य स्वरूपम्—

ऐंद्रायप्रणतिर्मेस्यादूर्ध्वप्रेरितदृष्टये ॥ बाधूलान्वयजातायवरदायस-
दानृणाम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयंयोगस्सर्वकर्मसुप्र
शस्तः ॥ कन्यादानंजजारोहः स्त्रीसेवावज्रभूषणम् ॥ काव्यनाटकसंगी-
तमैद्रयोगेतुसिध्यति ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—ऐंद्रेचदीपकान्दद्यात् ॥ १ ॥

३५३ अथ वैधृतियोगस्य स्वरूपम्—

वैधृतिर्नामयोगोसावूर्ध्वदृष्टिशुभोस्तुमे ॥ कौण्डिन्यगोत्रजोब्रह्मसंस्म-
रन्मनसान्वहम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ प्रकारान्तरम्—(रुद्रयाम-
लेशांतिप्रकरणे) अतिरौद्रमहाकार्यसंवर्णचतुर्भुजम् ॥ दधतंडमरु-

३४५ अथ पैरिघयोगस्य स्वरूपम्-

उदङ्मुखो ब्रह्मगोत्रो योगः परिघनामकः ॥ कैलासशिखराखण्डो साम-
गायन्तवेन्मयि ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगः सर्व-
शुभकर्मसुवर्ज्यः ॥ अथवा त्रिंशद्दृष्टिकान्त्यः परं शुभं कर्म कुर्यात् ॥ विवा-
हपुद्गोद्यमदुष्टकर्मप्रदेपणोच्चाटविषप्रयोगम् ॥ क्रूरं समस्तं परिघस्य पूर्व-
दलेपिकार्यं शुभमन्यभागे ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-शस्त्राणि परिधे
तथा ॥ १ ॥

३४६ अथ शिवयोगस्य स्वरूपम्-

शिवशिवाय मे भूयाच्छिवाराधनतत्परः ॥ विष्णुवंशसमुद्भूतः कग-
ध्यापनतत्परः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अस्मिन्योगे-
सर्वशुभकर्माणिकार्याणि ॥ रशनाकंठमालादिभूषणांबरधारणम् ॥ विवा-
हाद्यखिलं यात्राशिवयोगे प्रशस्यते ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-जलकुंभा
शिवदेयाः ॥ १ ॥

३४७ अथ सिद्धयोगस्य स्वरूपम्-

सिद्धसिद्धिप्रदो भूयात्कुंडिनान्वयसंभवः ॥ उदङ्मुखस्त्वशिष्येभ्यो-
यजूं पितृ तपठन् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगः
सर्वकर्मसु शुभः ॥ ग्रहप्रतिष्ठापनमौजीबंधविवाहदीक्षानृपतिप्रतिष्ठाः ॥ देव-
प्रतिष्ठादिशुभं च कर्म सिद्धाद्वये सर्वमशंति योगे ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-
सिद्धे सिद्धान्नमिष्यते ॥ १ ॥

३४८ अथ साध्ययोगस्य स्वरूपम्-

साध्यनामा जन्मवेद्योगः शोकानामपनुत्तये ॥ उदङ्मुखो महामंत्रमाथर्व-
णमनुस्मरन् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-अयं योगः सर्वकर्मसु-
शुभः ॥ गुरुदेवताप्रतिष्ठापूजाकर्मादिहृष्यकर्माणि ॥ स्थिरचरयात्राय-
खिलं कार्यं साध्याद्वये योगे ॥ १ ॥-॥ (दानम्)-साध्ये लंकरणानां च ॥ १ ॥

३४९ अथ शुभयोगस्य स्वरूपम्—

शुभः शुभायमेभूयादसिष्ठान्वयसंभवः ॥ उदङ्मुखोजपन्मंत्रशैवंपंचाक्षरं शुभम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयं योगस्सर्वकर्मसु शुभः ॥ ब्रह्मविद्यामहोत्साहबीजावापनभूषणम् ॥ धनधान्यगृहयोगं कार्ययोगेशुभाद्वये ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—छत्रदानं शुभेशुभम् ॥ १ ॥

३५० अथ शुक्लयोगस्य स्वरूपम्—

शुक्लोनाममहायोगो योगीस्वयमुदङ्मुखः ॥ प्रत्यग्दृष्टिस्सदाभूयात्कौशिकान्वयसंभवः ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयं योगस्सर्वकर्मसु शुभः ॥ लेपनं भूषणं चैव राजसंदर्शनं तथा ॥ कन्यादानं महोत्साहं शुक्लयोगे च कारयेत् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—शुक्ले चोपानहोदानम् ॥ १ ॥

३५१ अथ ब्रह्मयोगस्य स्वरूपम्—

ब्रह्माब्रह्मकुलोद्भूतो महानूर्ध्वमुखस्थितः ॥ ब्रह्मण्याहितदृष्टिस्सन्तपन्नस्तु सुखायमे ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयं योगः सर्वकर्मसु शुभः ॥ चौलोपनयनं चैव शांतिकं पौष्टिकं शुभम् ॥ कृपिविद्यासेतुबंधयोगे ब्रह्माद्वये हितम् ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—शस्तं ब्रह्मणिसर्पिणः ॥ १ ॥

३५२ अथ ऐन्द्रियोगस्य स्वरूपम्—

ऐन्द्राय प्रणतिर्मस्यादूर्ध्वमेरितदृष्टये ॥ बाधूलान्वयजाताय वरदाय सदानृणाम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—अयं योगस्सर्वकर्मसु प्रशस्तः ॥ कन्यादानं गजारोहः स्त्रीसिवावज्रभूषणम् ॥ काव्यनाटकसंगीतमैन्द्रयोगे तु सिध्यति ॥ १ ॥—॥ (दानम्)—ऐन्द्रे च दीपकान्दद्यात् ॥ १ ॥

३५३ अथ वैधृति योगस्य स्वरूपम्—

वैधृतिर्नामयोगो सावूर्ध्वदृष्टिश्शुभोस्तु मे ॥ कौण्डिन्यगोत्रजो ब्रह्मसंस्मरन् मनसान्वहम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥—॥ प्रकारान्तरम्—(रुद्रयामलेशांतिप्रकरणे) अतिरौद्रं महाकायं शंखवर्णं चतुर्भुजम् ॥ दधतं डमरु-

शूलंखड्गखेटकधारिणम् ॥ १ ॥ ममपूजागृहाणेमांचंद्रसूर्यात्मजप्रभो ॥ - ॥
 (कृत्यम्) - अयंयोगः सर्वकर्मसुत्याज्यः ॥ अथवापंचचत्वारिंशद्वटि-
 कापर्यंतशूभकर्मकुर्यात् ॥ रिपुप्रभेदंगरलप्रयोगभेदाग्निशस्त्रादिकमुग्रकर्म ॥
 उच्चाटनं वंचनं शंखलादिकार्यं हितं वैधृतिनामयोगे ॥ १ ॥ - ॥ (दानम्) -
 वैधृतौ कनकं हितम् ॥ १ ॥ २७ ॥

अथ विष्कंभादिसप्तविंशतियोगेषु जातगुणाः - (कालप्रका-
 शिकायाम्) -

(विष्कंभे) - दीर्घवैरोजितारिश्चकुब्जांगोमदनातुरः ॥ स्वतंत्रः पशु-
 मान्मं ग्रीविष्कंभे जायते नरः ॥ १ ॥

(प्रीतौ) - भूतानां प्रियवादी च परदाररतोत्सुकः ॥ गुरुदेवादित्तत्त्व-
 प्रीतियोगोद्भवो नरः ॥ १ ॥

(आयुष्मति) - दीर्घजिह्वा विशालाक्षो धान्यगोमित्रपुत्रवान् ॥
 आयुष्मयोगसंजातः कीर्तिमान् पंडितस्सुखी ॥ १ ॥

(सौभाग्ये) - मत्स्यशंखकलांकश्च मृदुः कामिफलात्मकः ॥ सौभा-
 ग्ययोगसंजातो धनी स्यात्परदेशगः ॥ १ ॥

(शोभने) - सुखी भोक्ता धनी मानी मृदुरुत्थो महोद्यमः ॥ सुकोपी-
 शोभने योगे जातो बुद्धिप्रियो दृढः ॥ १ ॥

(अतिगंडे) - कामी कलावित्सौम्यांगो दीर्घवैरी तनुः क्षमी ॥ परंगि-
 तज्ञो मानी स्यादतिगंडोद्भवो नरः ॥ १ ॥

(सुकर्मणि) - सुशीलगुणवान् भोक्ता बहुपुत्रकलत्रवान् ॥ पुण्य-
 कर्मरतो योगे सुकर्माख्ये तु जायते ॥ १ ॥

(धृतौ) - कामांगो वाक्पतिः श्रीमान् सौम्यः कामी च पंडितः ॥
 धृतियोगोद्भवो धीरो बहुवित्तोन्नतश्चाठः ॥ १ ॥

(शूले) - शूलयोगोद्भवः कोपी तेजस्वी कलहप्रियः ॥ बधिरोत्ति तरां-
 कामी धनी मानी दृढः प्रभुः ॥ १ ॥

(गंडे)—दीर्घाशीदीर्घदर्शाचत्वन्दोपीश्यामलस्तुखी ॥ कुनखीश्रु-
तगोभोक्ताधनीगंडोद्भवःपुमान् ॥ १ ॥

(वृद्धौ)—धनधान्यसमृद्धश्चंपंडितःपरिवारवान् ॥ बहुपुत्रकलत्रा-
ढ्यस्त्रिदोपीवृद्धियोगजः ॥ १ ॥

(ध्रुवे)—समकायोमहोयोगीस्थिरवाक्कुष्ठेष्मलःपटुः ॥ क्षमीचनि-
र्धनोमानीध्रुवयोगोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(व्याघाते)—क्षिप्रकोपीकृतघ्नश्चजनमान्यःप्रसुहृदः ॥ व्याघातयो-
गसंजातः पुत्रदाराधिकोगुणी ॥ १ ॥

(हर्षणे)—परदाररतःकांतःकफात्मापिशुनःपरः ॥ परेणितज्ञोधन-
वान्हर्षणेजायतेनरः ॥ १ ॥

(वज्रे)—कठिनःकामिनीसक्तःकांतःकमललोचनः ॥ अजय्यः
वित्तवाङ्मूर्छीमान्वज्रयोगोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(सिद्धौ)—संकल्पसिद्धश्चिष्टांगोजयशीलः स्थिरः प्रभुः ॥ श्रीमा-
न्धीमान्प्रजावांश्चसिद्धियोगोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(व्यतीपाते)—जयशीलोजितारिश्चस्त्रीस्वभावोमहोद्यमः ॥ व्यती-
पातेनरोजातस्तेजस्वीशीतलः प्रियः ॥ १ ॥

(वैरीयसि)—वंशविद्वेषकोमानीनरःपरधनेच्छुकः ॥ पितात्मावि-
त्तसंपन्नोवर्यान्योगिकलत्रवान् ॥ १ ॥

(पैरिघे)—स्वर्तत्रः परविद्वेषीकार्यविघ्नकरश्शठः ॥ वाचाचलश्च-
भीरुश्चश्रीमान्परिघयोगजः ॥ १ ॥

(शिंवे)—शांतःशुद्धमनाविद्वान्देवब्राह्मणपूजकः ॥ धनवान्परिवा-
राढ्यःशिवयोगोद्भवोनरः ॥ १ ॥

(सिद्धे)—प्रसिद्धश्चैवसिद्धात्माकीर्तिधर्मपरायणः ॥ त्रिदोषात्माध-
नीभोक्तासिद्धयोगेतुपंडितः ॥ १ ॥

शूलं खड्गं खेटकधारिणम् ॥ १ ॥ मम पूजां गृहाणे मां चंद्रसूर्यात्मजप्रभो ॥ - ॥
 (कृत्यम्) - अयं योगः सर्वकर्मसु त्याज्यः ॥ अथ वा पंचचत्वारिंशद्वि-
 कापयंतं गूढकर्म कुर्यात् ॥ रिपुप्रभेदं रत्नप्रयोगं जेदाग्निशस्त्रादिकमुग्रकर्म ॥
 उच्चाटनं वंचनं शंखलादिकार्यं हितं वैधृतिनामयोगे ॥ १ ॥ - ॥ (दानम्) -
 वैधृतौ कनकं हितम् ॥ १ ॥ २७ ॥

अथ विष्कंभादिसप्तविंशतियोगेषु जातगुणाः - (कालप्रका-
 शिकायाम्) -

(विष्कंभे) - दीर्घवैरोजितारिश्चक्रजांगोमदनातुरः ॥ स्वतंत्रः पशु-
 मान्मन्त्री विष्कंभे जायते नरः ॥ १ ॥

(प्रीतौ) - भूतानां प्रियवादी च परदाररतोत्सुकः ॥ गुरुदेवादित्तत्त्व-
 श्रीतियोगोद्भवो नरः ॥ १ ॥

(आयुष्मति) - दीर्घजिह्वो विशालाक्षो धान्यगोमित्रपुत्रवान् ॥
 आयुष्मयोगसंजातः कीर्तिमान् पंडितस्सुखी ॥ १ ॥

(सौभाग्ये) - मत्स्यशंखकलांकश्च मृदुः कामिफलात्मकः ॥ सौभा-
 ग्ययोगसंजातो धनी स्यात्परवेशगः ॥ १ ॥

(शोभने) - सुखी भोक्ता धनी मानी मृदु कृत्यो महोद्यमः ॥ सुकोपी-
 शोभने योगे जातो बुद्धिप्रियो दृढः ॥ १ ॥

(अतिगंडे) - कामी कलावित्सौम्यांगो दीर्घवैरितनुः क्षमी ॥ परं गि-
 तज्ञो मानी स्यादतिगंडोद्भवो नरः ॥ १ ॥

(सुकर्मणि) - सुशीलोगुणवान् भोक्ता बहुपुत्रकलत्रवान् ॥ पुण्य-
 कर्मरतो योगे सुकर्मार्थे तु जायते ॥ १ ॥

(धृतौ) - कामांगो वाक्पतिश्चैव श्रामान्तमौम्यः कामी च पंडितः ॥
 धृतिर्योगोद्भवो धीरो बहुविज्ञो न भगवत् ॥ १ ॥

(शूले) - शूलयोगोद्भवः शीरोपतिर्जम्बीकलहप्रियः ॥ बधिरोत्तितगं-
 कामी धनी मानी दृढः प्रभुः ॥ १ ॥

('गंडे')—दीर्घाशीदीर्घदर्शाचत्वगदोपीश्यामलस्सुखी ॥ कुनखीश्रु-
तगोमोक्ताधनीगंडोद्भवःपुमान् ॥ १ ॥

('वृद्धौ')—धनधान्यसमृद्धिपंडितःपारिवारवान् ॥ बहुपुत्रकलत्रा-
द्व्यस्त्रिदोपीवृद्धियोगजः ॥ १ ॥

('ध्रुवे')—समकायोमहोयोगीस्थिरवाक्छेम्भलःपटुः ॥ क्षमाचिनि-
र्धनोमानीध्रुवयोगोद्भवोऽनरः ॥ १ ॥

('व्याघाते')—क्षिप्रकोर्पाकृतघ्नश्चजनमान्यःप्रभुर्दृढः ॥ व्याघातयो-
गसंजातः पुत्रदाराधिकोगुणी ॥ १ ॥

('हर्षणे')—परदाररतःकांतःकफात्मापिशुनःपरः ॥ परंगितज्ञोधन-
वान्हर्षणेजायतेनरः ॥ १ ॥

('वृष्टे')—कठिनःकामिनीसक्तःकांतःकमललोचनः ॥ अजल्पः
वित्तवाञ्छीमान्वज्रयोगोद्भवोऽनरः ॥ १ ॥

('सिद्धौ')—संकल्पसिद्धिश्चाष्टांगोजयशीलः स्थिरः प्रभुः ॥ श्रीमा-
न्धीमान्प्रजावांश्चसिद्धियोगोद्भवोऽनरः ॥ १ ॥

('व्यंतीपाते')—जयशीलोजितारिश्चस्त्रीस्त्वभावोमहोद्यमः ॥ व्यती-
पातेनरोजातस्तेजस्वीशीतलः प्रियः ॥ १ ॥

('वैरीयसि')—वंशविद्वेषकोमानीनरःपरधनेच्छुकः ॥ पित्रात्मावि-
चसंपन्नोवर्यान्योगिकलत्रवान् ॥ १ ॥

('पेरिधे')—स्वतंत्रः परविद्वेषीकार्षेविघ्नकरश्शठः ॥ दात्राचलश्च-
भीरुश्चश्रीमान्परिघयोगजः ॥ १ ॥

('शिंवे')—शांतःशुद्धमनाविद्वान्देवब्राह्मणपूजकः ॥ धनवान्परिवा-
राभ्यःशिवयोगोद्भवोऽनरः ॥ १ ॥

('सिद्धे')—मसिद्धश्चैवसिद्धात्माकीर्तिधर्मपरायणः ॥ त्रिदोषात्माध-
नीमोकासिद्धसंगेतुपंडितः ॥ १ ॥

(सौंध्ये)—पीनगंडश्चपिशुनोमंत्रविदेवताप्रियः ॥ धान्यवात्रोमशा-
कारस्ताध्ययोगेतुपंडितः ॥ १ ॥

(शुंभे)—सुभगोषार्मिकोविद्वान्कामिनीवल्लभः प्रभुः ॥ शुभयोगेज-
विष्यज्ज्ञःश्लेष्मलोधनधान्यवान् ॥ १ ॥

(शुंके)—कामीविदाञ्छटोमूर्खश्चलोषार्मिकोधनी ॥ शुक्रयोगे-
तुसंजातोवातश्लेष्मात्मकोनरः ॥ १ ॥

(ब्रह्मयोगे)—स्त्रीभावः पंडितोमानीगुप्तकार्योविवेकवान् ॥ ब्रह्मयो-
गोद्भवश्चेष्टः कांतश्चधनधान्यवान् ॥ १ ॥

(ऐंद्रयोगे)—परोपकारशीलश्चविष्यज्ज्ञश्चबुद्धिमान् ॥ वातात्मा-
क्षिप्रकोपीचश्रीमान्माहेंद्रयोगजः ॥ १ ॥

(वैधृतौ)—तोयात्माचनगेमूर्खःकनकार्हःकफात्मकः ॥ सत्यवा-
न्धनवान्त्यार्गविधृतौविकटेक्षणः ॥ १ ॥ २७ ॥

३५४ अथ योगाभिमानिदेवतानां नामानि—

(ज्योतिषगत्नाकरेनारदीये)

योगेशायमविष्ण्वन्दुधातृजीवनिशाचराः ॥ इंद्रतोयाहियल्लचर्कभृ-
मरुद्भगतोयपाः ॥ १ ॥ गणेशरुद्रधनदत्त्वष्ट्रमित्रपटाननाः ॥ माविश्री-
कमलागोरीनासत्यौपितरोदिनिः ॥ २ ॥ विष्कंभादिकयोगानामधिदे-
ववराअमी ॥ २७ ॥

अथ योगाभिमानिदेवतानां स्वरूपाणि—(ज्योतिषगत्नाकरे)

३५५ तत्रादौ विष्कंभाभिमानियमस्य स्वरूपम्—

विष्कंभयोगनार्थंतयममहिषबाहूदम ॥ दंडपाशधरंवंदेदक्षिणागाप-
तिविभुम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

३५६ अथ प्रीतियोगाभिमानिविष्णुस्वरूपम्—

प्रीतियोगपतिविष्णुंगरुडोषार्मिर्मथिनम् ॥ गन्धर्वक्रगदापाणिंवंदेमयां-
थमिन्द्रे ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ (चतुर्विगानिमूर्तिर्मथविष्णुवत् २ नि०) ॥ १ ॥

३५७ अथ आयुष्मद्योगाभिमानिचंद्रस्वरूपम्—

आयुष्मयोगनाथं त्वांसोमंसुरगणार्चितम् ॥ लक्ष्मीसहोदरं वंदे क्षीरसागर
नंदनम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ (नवग्रहचंद्रवत् ५ नि०) ॥ १ ॥

३५८ अथ सौभाग्ययोगाभिमानिधातुःस्वरूपम्—

सौभाग्ययोगनेतारं धातारं सर्वतोमुखम् ॥ अक्षसकुंडिकापाणिं ध्याये
त्वां पाहि मां प्रभो ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ (बृहस्पतिप्रत्यधिदेवतावत्
५ नि०) ॥ १ ॥

३५९ अथ शोभनयोगाभिमानिगुरुस्वरूपम्—

त्वं हि शोभनयोगस्य नाथोऽसि सुरपूजितः ॥ जीवमां पाहिस ततमनया-
पूजया प्रभो ॥ १ ॥ ॥ कनकवर्णः ॥ (नवग्रहस्थगुरुवत् ५ नि०) ॥ १ ॥

३६० अथ अतिगंडयोगाभिमानिनिशाचरस्वरूपम्—

करालवदनं रुष्णं यातुधानं नृवाहनम् ॥ ऊर्ध्वकेशं विरूपाक्षमतिगंडे-
श्वरं भजे ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ (दिक्पालनिर्ऋतिवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

३६१ अथ सुकर्मयोगाभिमानोद्वस्वरूपम्—

सुकर्मयोगनाथस्त्वमिंद्रदेवगणार्चितः ॥ शचीनाथनमस्तुभ्यं पाहि मां-
स्वर्णनायक ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ (लोकपालेन्द्रवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

३६२ अथ धृतियोगाभिमान्यद्देवतास्वरूपम्—

धृतियोगाधिपा आपः पावन्यः पापनाशिकाः ॥ प्राणदाः सर्वलोकस्य पां-
तुमां विष्णुसंभवाः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णाः ॥ (पंचभूतास्थाद्देवतावत् ४ नि०) ॥ १ ॥

३६३ अथ शूलयोगाभिमानिसर्पस्वरूपम्—

शूलयोगस्य नाथास्तानर्हस्तीक्ष्णविषान्वितान् ॥ नमस्कुर्वस्व दा-
शांतिं प्रयच्छंतु फणामृतः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ (राह्वधिदेवतासर्पवत्
४ नि०) ॥ १ ॥

३६४ अथ गंडयोगाभिमानिवह्निस्वरूपम्—

गंडयोगाधिपं वह्निं शक्तिसुखसुवधारिणम् ॥ मेघवाहनमारुढं ध्याये-

त्सर्वार्थसिद्धये ॥ १ ॥ लोहितवर्णः ॥ (पंचभूतस्थवह्निवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

३६५ अथ वृद्धियोगाभिमान्यर्कस्वरूपम्-

अर्कमत्पद्मताकारं वृद्धियोगपतिशुभम् ॥ पद्मासनस्थं देवेशं वंदे ज्यो-
तिर्गणेश्वरम् ॥ १ ॥ सिंदूरवर्णः ॥ (नवग्रहस्थार्कवत् ५ नि०) ॥ १ ॥

३६६ अथ ध्रुवयोगाभिमानिभूमिस्वरूपम्-

मातरं सर्वलोकस्य ध्रुवयोगाधिदेवताम् ॥ भूमिदेवी न हं वंदेम हि पीशा-
ङ्गधन्वनः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णा ॥ (पंचभूतस्थभूमिवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

३६७ अथ व्याघातयोगाभिमानिमरुत्स्वरूपम्-

दिभुजं धूम्रवर्णं च पाशाभययुतं विभुम् ॥ व्याघातनाथं मरुतं मृगारूढ-
महं भजे ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः ॥ १ ॥

३६८ अथ हर्षणयोगाभिमानिभगस्वरूपम्-

हर्षणाधिपतिं वंदे भगं भार्याधिदेवताम् ॥ संपूजयिष्ये संतुष्टस्स मे भीष्टं प्र-
यच्छतु ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (उत्तरानक्षत्रदेवतावत् ५ नि०) ॥ १ ॥

३६९ अथ वज्रयोगाभिमानिवरुणस्वरूपम्-

वज्रयोगाधिपतिं वंदे वरुणं वांछितार्थदम् ॥ नक्रवाहनमारूढं पाशपात्र
मपांपतिम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

३७० अथ सिद्धियोगाभिमानिगणेशस्वरूपम्-

सिद्धियोगेश्वरं वंदे गणेशं गिरिजासुतम् ॥ एकदंतं शूर्पकर्णं लंबोदरमह-
निशम् ॥ १ ॥ सिंदूरवर्णः ॥ १ ॥

३७१ अथ व्यतीपातयोगाभिमानिरुद्रस्वरूपम्-

व्यतीपाताभिपंक्तं वृषसोपरि संस्थितम् ॥ त्रिनेत्रं त्रिपुरारातिं तं वंदे-
पार्वतीपतिम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (एकादशरुद्रवत् नि० ३) ॥ १ ॥

३७२ अथ वरीयोयोगाभिमानिधनदस्वरूपम्-

वरीयसोधिपतिं वंदे धनदं लोकपालकम् ॥ धनधान्याभिवृद्धयर्थं देवं वंद-
यन् विभुम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ (लोकपालस्थकुबेरवत् नि० ४) ॥

३७३ अथ परिधाभिमानित्वष्टस्वरूपम्—

परिधेशमहंवेदेत्वष्टारंशिल्पिनांवरम् ॥ वृत्रासुरप्रभृतयोपत्सुतास्तं-
सदामुदा ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ (विश्वकर्मब्रह्मवत् ४ नि०) ॥ १ ॥

३७४ अथ शिवयोगाभिमानिमित्रस्वरूपम्—

शिवयोगाधिपंमित्रं सदाशांतं सुनिर्मलम् ॥ वेदेदेवगणश्रेष्ठं समेक्षीष्टं प्र-
यच्छतु ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (अनूराधानक्षत्रदेवतावत् ५ नि०) ॥ १ ॥

३७५ अथ सिद्धियोगाभिमानिपटाननस्वरूपम्—

पटाननमहंवेदेसिद्धयोगाधिपंविभुम् ॥ पार्वतीनंदनं वेदेवसेनाधिपं गृहम्
॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ अंगारकप्रत्ययिदेवतावत् नि० ५) ॥ १ ॥

३७६ अथ साध्ययोगाभिमानिसावित्रीस्वरूपम्—

साध्ययोगेश्वरीं देवीं सावित्रीं लोकमातरम् ॥ सप्तकोटिमहामंत्रश्रेष्ठं वं-
देसु रार्चिताम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णा ॥ (माध्याह्निकसावित्रीवत् नि० ५) ॥ १ ॥

३७७ अथ शुभयोगाभिमानिलक्ष्मीस्वरूपम्—

शुभयोगेश्वरीं देवीं कमलांकमलालयाम् ॥ वंदेरमोपसमुत्सीं विष्णुव-
क्षस्थलालयाम् ॥ १ ॥ कनकवर्णा ॥ (विष्णुपत्नीलक्ष्मीवत् नि० २) ॥ १ ॥

३७८ अथ शुक्रयोगाभिमानिगौरीस्वरूपम्—

शुक्रयोगेश्वरीं वंदे सर्वलोकैकमातरम् ॥ गिरिराजमुतांगौरीं पद्माभय-
करान्विताम् ॥ १ ॥ परकतवर्णा ॥ १ ॥

३७९ अथ ब्रह्मयोगाभिमानिनासत्यदेवतास्वरूपम्—

ब्रह्मयोगस्य नेतारौ नासत्यावध्विनीसुतौ ॥ वंदेतौ देवमपि जौ पुस्तु (स्त)
कौपधिपाणिकौ ॥ १ ॥ श्वेतवर्णौ ॥ १ ॥

३८० अथ ऐन्द्रयोगाभिमानिपितृस्वरूपम्—

ऐन्द्राभिमानिनो वंदे सर्वलोकैकपूजितान् ॥ पितृन् पिडाभयकरान् पुत्रा
युश्चाप्रदानृणाम् ॥ १ ॥ धूम्रवर्णाः ॥ १ ॥

३८१ अथ वैधृतियोगाभिमानिदितिस्वरूपम्-

वैधृत्यधीश्वरीदेवीदितिदैत्येन्द्रमातरम् ॥ द्विभुजांपद्महस्तांतामायु-
रारोग्यवृद्धये ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥ २७ ॥

अथ ववाधेकादशकरणानां नामानि-(संहितार्णवे)

१ बवबालवकौलवतेतुलगरिजवणिक्प्रभद्रकाःशकुनिः ॥ अथचचतु-
ष्पात्रागवकिंस्तुघ्नाख्यानिकरणानि ॥ १ ॥

अथ ववाधेकादशकरणानांस्वरूपाणि-(शैवागमे)

एषुकर्तव्यानिकृत्यानि-(दैवज्ञविलासे) एषुकर्तव्यदाना-
निच-(दानचिंतामणौषिष्णुधर्मोत्तरे) ॥

३८२ तत्रादौ बवकरणस्यस्वरूपम्-

सधोजातंबवाख्यानंचंद्रार्धकृतशेखरम् ॥ तपस्विसंघसंसेव्यंकरण-
प्रणमान्यहम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-चरस्थिरद्विजहितव-
स्त्रधान्याकरादियत् ॥ धातुवादवणिग्यानकर्मसर्वववेहितम् ॥ १ ॥-॥
(दानम्)-बवेपायसदानंस्थात् ॥ १ ॥

३८३ अथ बालवकरणस्यस्वरूपम्-

करणंबालवारुण्यंतद्दामदेवसमाह्वयम् ॥ नेत्रत्रयोज्ज्वलमुखंनमामि-
बलवृद्धिदम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-मंगलोत्सवयानादि-
वास्तुकर्माखिलंचयत् ॥ नृपामिषेकसंग्रामकर्मासिध्यातिबालवे ॥ १ ॥-॥
(दानम्)-शय्यादानंचबालवे ॥ १ ॥

३८४ अथ कौलवकरणस्यस्वरूपम्-

अधोरंकौलवारुण्यनंचमार्बरधरंशुचिम् ॥ नमामिमोक्षदातारंवेदांत-
प्रतिपादितम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-यानवाहनसौभा-
ग्यंभिन्नत्वंमंत्रसाधनम् ॥ बालवोक्तासिलंकर्मकौलवेसिध्यतिध्रुवम् ॥
॥ १ ॥-॥ (दानम्)-कौलवेगोरसान्दधात् ॥ १ ॥

३८५ अथ तैतुलकरणस्यस्वरूपम्—

तैतुलाख्यं तत्पुरुषं गंगोद्भासितमस्तकम् ॥ सर्वगीर्वाणजं वन्दे पुत्र-
पौत्राभिर्वृद्धये ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—संधिविग्रहयाना-
दिकयविक्रयकर्मयत् ॥ तटाककूपखननं कार्यं तैतुलसंज्ञके ॥ १ ॥—॥
(दानम्)—तिलांस्तैतुलनामनि ॥ १ ॥

३८६ अथ गरजकरणस्यस्वरूपम्—

नमामिशिरसानित्यमीशानं गरजाह्वयम् ॥ वामांगनित्यसंविट् हिमा-
द्रितनयोज्ज्वलम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—बीजावापंक-
पिचैव विवाहं भूपरिग्रहम् ॥ वास्तुकर्मप्रवेशं च गरजेतुविधीयते ॥ १ ॥—॥
(दानम्)—गराभिधाने लवणम् ॥ १ ॥

३८७ अथ वणिर्करणस्यस्वरूपम्—

शिवं वणिक्स्वरूपं तं शिरसाग्रणमाम्यहम् ॥ प्रमदाव्रतपर्यंकं शूलो-
ज्ज्वलकरां बुजम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—मूलकर्माखि-
लं धातुजीवकर्माखिलं च यत् ॥ उक्तानुक्ताखिलं कर्म वणिजे सिध्यति ध्रुवम्
॥ १ ॥—॥ (दानम्)—वणिजे देयमंवरम् ॥ १ ॥

३८८ अथ भद्रंकरणस्य स्वरूपम्—

भद्राय महते भूयाद्भद्राख्यः पार्वतीपतिः ॥ रुद्राक्षमालिकोद्भासिकंध-
रः शुभवर्धनः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥—॥ प्रकारांतरेण स्वरूपमाह
श्रीपतिः—(नारदीये)—असितजलदवर्णादीर्घनासो ग्रंष्ट्राविपुलहनुकपोला
विचिकोदंधजंघा ॥ अनलशतसहस्रं चोद्गिरंती समंतात्पतति भुवनमध्ये
कार्यनाशाय विष्टिः ॥ १ ॥ नीलवर्णा ॥ विष्टेर्भुजंगमाकारं केचिदि-
च्छंति दारुणम् ॥ भुजंगमो मुखे भीमो न तु पुच्छे द्विधोच्यते ॥ १ ॥—॥
(कृत्यम्)—(देवज्ञविलासे)—वधबंधविहाराश्च छेदनीचाटनानियत् ॥
तुरंगमहिषोक्षादिकर्मविष्ट्यां तु सिध्यति ॥ १ ॥ नकुर्यान्मंगलं विष्ट्यां दु-

रितादिकदाचन ॥ शुभकर्माणिसर्वाणिभद्रायांसमुदीरयेत् ॥ २ ॥-॥
 अस्यैव भुजंगाकारस्यकृत्येषटिकाः-(नारदीये-)-मुखेपंचगलेत्वेका
 वक्षस्येकादशस्मृताः ॥ नामौचतस्रःकट्यांपट्पुच्छेतिस्त्रिभुजादिकाः ॥
 ॥ १ ॥-॥ (फलम्)-कार्यहानिर्मुखेमृत्युर्गलेवक्षसिनिस्त्वता ॥
 कट्यांबुद्धिप्रदानामौच्युतिःपुच्छेभ्रुवोजयः ॥ १ ॥ निशिपूर्वार्धजावि-
 ष्ठीर्दिवाचाऽपरतःशुभा ॥ क्रमागतातुयाविष्टिःसैवहालाहलोपमा ॥ २ ॥
 ॥-॥ (दानम्)-दिष्टौचपटिकान्नानि ॥ १ ॥

३८९ अथ शकुनिकरणस्य स्वरूपम्-

विरुपाक्षमहंवंदेशकुनीतिकृताह्वयम् ॥ . आरोग्यदंष्ट्रणमतांजटामं-
 डलमंडितम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-शांतिकंपौष्टिकंचैवमूलमं-
 त्रौपधानिच ॥ देवतापूजनंचैवशकुनौतुप्रशस्यते ॥ १ ॥-॥
 (दानम्)-शकुनौसर्पिरेवच ॥ १ ॥

३९० अथ चतुष्पात्करणस्य स्वरूपम्-

चतुष्पादितिसंज्ञायनीलकंठायशंभवे ॥ अमरस्तुत्यपादाज्जयुगला-
 यनमोनमः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-गोकार्यंतुणकार्यंचत्रा-
 क्षणानांचभोजनम् ॥ तर्पणंदेवतानांचचतुष्पादिविधीयते ॥ १ ॥-॥
 (दानम्)-मधुदानंचतुष्पादि ॥ १ ॥

३९१ अथ नागवकरणस्य स्वरूपम्-

नागचर्मविरधरं नागवाख्यमुमापातिम् ॥ ध्यायेत्समस्तसिद्धयर्थमुत्तुं-
 गवृषवाहनम् ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥-॥ (कृत्यम्)-उद्यकर्मरिपृचादं-
 मारणंमोहनंतथा ॥ वेधस्तुवंचनंक्रूरं नागवेचात्रशस्यते ॥ १ ॥-॥
 (दानम्)-दानं नागेचवाससाम् ॥ १ ॥

३९२ अथ किंस्तुर्ग्नकरणस्य स्वरूपम्-

नमस्यांकरवैनित्यं किंस्तुर्नास्यायशूलिने ॥ भस्मोद्धूलिनदेहायवेदां-

तल्लतशर्मणे ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥—॥ (कृत्यम्)—नवान्नभोजनंचैव
भूषणंभूपरिग्रहम् ॥ शोभनंशुभकर्माणि किंस्तुत्रेतुप्रशस्यते ॥ १ ॥—॥
(दानम्)—दानंप्रियंगोः किंस्तुत्रे ॥ १ ॥ ११ ॥

अथ ववाद्येकादशकरणेषु जातानां गुणाः—
(कालप्रकाशिकायाम्)

तत्रादौ (वैवे)—प्रख्यातविभवांचारोमृदुश्चैवसुखीदृढः ॥ वक्रांगो
नृपपूज्यश्चववजातोधनाधिपः ॥ १ ॥

(बाल्वे)—बालवेकरणेजातोबालकृत्यःप्रतापवान् ॥ गोभूमिवि-
चलुत्याद्योनीचकृत्योमहोद्यमः ॥ १ ॥

(कौल्वे)—गजाश्वारोहणेदक्षःसदाचारपरःप्रभुः ॥ मातापित्रोर्विधे-
यश्चदैष्टिकःकौलवोद्भवः ॥ १ ॥

(तैत्तुले)—स्निग्धांगःप्रभुसेवीचधर्मज्ञोदुष्टचेष्टितः ॥ तैत्तुलेकरणे
जातोमृदुवाक्पाठकःसुखी ॥ १ ॥

(गुरजे)—दूरदर्शीप्रतापीचनिर्भयोराजवल्लभः ॥ गुरजेकरणेजातो
जितरात्रुर्जनप्रियः ॥ १ ॥

(वैणिजे)—चतुरःश्रुतवान्वीतक्रोधोविक्रयपंडितः ॥ गुप्तकृत्यो-
तिमुंडश्चवणिजेकरणेनृपः ॥ १ ॥

(विष्ट्याम्)—पापिष्ठोनिर्भयश्चैवत्वसहिष्णुःपराजितः ॥ स्वतंत्रः
करणेविष्ट्यांजातोलम्बस्तुचंचलः ॥ १ ॥

(शकुनौ)—उन्नतश्चभविष्यज्ञःकुलद्वेषीखलःकृशः ॥ शकुनौ
परितोपीचगोभूमिपरिवारकः ॥ १ ॥

(चतुष्पदि)—अस्थिरःकलुषोधूर्तःक्रूरवाक्चैवदुर्मतिः ॥ नाना-
चिंताकुलगेगीकांतःस्याच्चतुष्पदि ॥ १ ॥

(नागंवति)—विदांश्चदीर्घवैरीचक्षिप्रकोपोधनान्वितः ॥ विकटांगोगु-
णीमानीनागेजातोल्पभुग्भवेत् ॥ १ ॥

(किंस्तुत्रे)-हास्यकृत्यःकलामित्रोद्युतज्ञःशौर्यकृत्यवित् ॥
किंस्तुत्रेकरणेजातोभोगीत्यागीनरःसुखी ॥ १ ॥ ११ ॥

अथ ववादिकरणाभिमानिदेवतानामानि-(ज्योति-
परत्नाकरेनारदीये)

क्रमशःकरणाधीशाःसहस्राक्षःप्रजापतिः ॥ मित्राख्यःपितरोभूमिः
श्रीर्विष्णुश्चयमस्तथा ॥ १ ॥ माणिभद्रोदंशकोवायुरेकादशस्मृताः ॥ १ ॥

अथ ववादिकरणाभिमानिनां स्वरूपाणि-(ज्योतिपरत्नाकरे)

३९३ तत्रादौ वर्षाभिमानौद्रध्यानम्-

इंद्रं ववस्यनेतारंगजवाहनसंस्थितम् ॥ वज्रांकुशाभीतिकरं नौमींद्राणी
मनोहरम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ (लोकपालेन्द्रवत् नि० ४) ॥ १ ॥

३९४ अथ बालवैभिमानिप्रजापतिध्यानम्-

बालवस्यचनेतारंप्रजानांपतिमव्ययम् ॥ अक्षस्तुक्स्तुवकुंदाख्यंवदे
मांपातुसोन्वहम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

३९५ अथ कौलवैभिमानिमित्रध्यानम्-

चंद्रं शीतलपंतंतंकौलवाधीश्वरं रविम् ॥ गदावरदहस्तं च वंदे हं दिवसे-
श्वरम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

३९६ अथ तैतुलाभिमानिपितृदेवताध्यानम्-

तैतुलाधीश्वरान्वदेपितृहो कैकपूजितान् ॥ संतुष्टाः पितरो मह्यं भवेयु-
र्वाञ्छितार्थदाः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ (मघानक्षत्रदेवतावत् नि० ५) ॥ १ ॥

३९७ अथ गरिजाभिमानिभूमिध्यानम्-

गरि(र)जाधीश्वरी भूमिर्देवी वाञ्छितदायिकाम् ॥ नमस्यामि सदा सा मां
रक्षताच्छुभकारिका ॥ १ ॥ श्वेतवर्णा ॥ (पंचभूतस्थभूमिवत् नि० ४) १ ॥

३९८ अथ वणिजाभिमानिरमाध्यानम्-

वणिजेशीमहं वंदे मां गुरुदवाहनाम् ॥ शंखचक्रवराभीतिपाणिसेतं
प्रयच्छतु ॥ १ ॥ कनकवर्णा ॥ १ ॥

३९९ भद्राभिमानियमध्यानम्—

यमंभद्रेश्वरंभीयंमहामहिषसंस्थितम् ॥ दंष्टपाशधरंवेदक्षिणाशाप-
तिविभुम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४०० अथ शकुन्यभिमानिविष्णुध्यानम्—

विष्णुदेवमहंवेदस्वगेशंस्वगवाहनम् ॥ शंखचक्रगदाशार्ङ्गधारिणं
नौमिसर्वदा ॥ १ ॥ नीलमेघवर्णः ॥ १ ॥

४०१ अथ चतुष्पादभिमानिमाणिभद्रध्यानम्—

माणिभद्रमहंवेदचतुष्पात्तिथिनायकम् ॥ यक्षेश्वरस्यसैन्येशंसमेभी-
ष्टप्रयच्छतु ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४०२ अथ नागवैाभिमानिसर्पध्यानम्—

नागवस्येश्वरान्नागान्नागभीष्टप्रदाकृणाम् ॥ वेदितानायुरारोग्यपुत्रपौ-
त्रात्तिवृद्धये ॥ १ ॥ शुभवर्णः ॥ (अष्टनागस्थशेषवत् वि०४) ॥ १ ॥

४०३ अथ किंस्तुग्नाभिमानिनायुध्यानम्—

किंस्तुग्नस्याधिषान्वायून्तप्तसप्तमहाबलान् ॥ खड्गचर्मधरान्वंदेवा-
ञ्छितार्थान्दिशंतुमे ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः ॥ १ ॥ ११ ॥

४०४ अथ त्याज्यस्वरूपम्—(रुद्रयामलेकुहकल्पे)

खरानर्गसिंहगलंत्रिपादंशुष्कोदरंकुच्छुजंगनेत्रम् ॥ कपालपाशा-
कुशलांगलाढ्यहस्तंसदालोकभ्रमंकरं च ॥ १ ॥ क्रक्षेपुराशपादिपुनर्त्यंतं
नमामिवर्ज्यराववाहनंतम् ॥ नीलवर्णः ॥—॥ प्रकारांतरम्—(शौन-
कीयेशांतिप्रकरणे) ज्वलत्पावककेशांतांनीलमेघसमप्रभाम् ॥ भूपणै-
रायसैरेवभूपितांभीमरूपिणीम् ॥ १ ॥ दंष्ट्राकरालवदनांमहिषोपरिसं-
स्थिताम् ॥ संयुक्तमष्टभिर्हस्तैःखड्गशूलगदामिषाम् ॥ २ ॥ पाश-
दंढांकुशधरांनाराचायाधुधानि च ॥ धारयंतींमहाकापांमूर्तिरुत्त्वावि-
भीषणाम् ॥ ३ ॥ दंष्ट्रादष्टधरोष्ठांतांवराहारास्थिभूषणाम् ॥ एवंविधस्व-
रूपवैलुत्वापात्रेन्यसेत्ततः ॥ ४ (तत्रप्रथमघटिकादेवतारुद्रः) ॥

(किंस्तुमे)-हास्यरुत्यःकलाभिज्ञोयूतज्ञःशौर्यरुत्यावित् ॥
किंस्तुमेकरणेजातोभोगीत्यामीनरःसुखी ॥ १ ॥ ११ ॥

अथ ववादिकरणाभिमानिदेवतानामानि-(ज्योति-
परत्नाकरेनारदीये)

क्रमशःकरणाधीशाःसहस्राक्षःप्रजापतिः ॥ मित्राख्यःपितरोभूमिः
श्रीर्विष्णुश्चयमस्तथा ॥ १ ॥ माणिमद्रोदंश्चकोवायुरेकादशस्मृताः ॥ १ ॥

अथ ववादिकरणाभिमानिनां स्वरूपाणि-(ज्योतिपरत्नाकरे)

३९३ तत्रादौ ववाभिमानांद्रध्यानम्-

इंद्रचवस्यनेतारंगजवाहनसंस्थितम् ॥ वज्रांकुशाभीतिकरंनौर्मोद्राणी
मनोहरम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ (लोकपालेद्रवत् नि० ४) ॥ १ ॥

३९४ अथ बालवाभिमानिप्रजापतिध्यानम्-

बालवस्मचनेतारंप्रजानांपतिमव्ययम् ॥ अक्षसुकुसुवकुंडाढ्यंवेदे
मांपातुतोन्वहम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

३९५ अथ कौलवाभिमानिमित्रध्यानम्-

चंद्रशीतलयंतंतंकौलवाधीश्वरंरविम् ॥ गदावरदहस्तंचषंदेहंदिवसे-
श्वरम् ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

३९६ अथ तैतुलाभिमानिपितृदेवताध्यानम्-

तैतुलाधीश्वरान्वेदेपितृलोकैकपृजितान् ॥ संतुष्टाःपितरोमहर्षावेपु-
वाञ्छितार्थदाः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ (मयानक्षत्रदेवतावत् नि० ५) ॥ १ ॥

३९७ अथ गरिजाभिमानिभूमिध्यानम्-

गारि(र)जाधीश्वरीभूमिर्देवीवाञ्छितदायिकाम् ॥ नमस्यामितशानामां
रक्षताच्छुभकारिका ॥ १ ॥ श्वेतवर्णा ॥ (पंचभूतस्थभूमिवत् नि० ४) १ ॥

३९८ अथ वाणिजाभिमानिरमाध्यानम्-

वाणिजेरिष्यहंवदेरमांपरुडवाहनाम् ॥ संवचकवराभीतिपाणिंसेष्टं
प्रयच्छतु ॥ १ ॥ कनकवर्णा ॥ १ ॥

३९९ भद्राभिमानियमध्यानम्—

यमंभद्रेश्वरंभीमंमहामहिषसंस्थितम् ॥ दंढपाशधरंवंदेदक्षिणाशाप-
तिविभुम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४०० अथ शकुन्यभिमानिविष्णुध्यानम्—

विष्णुदेवमहंवंदेस्वगेशंस्वगवाहनम् ॥ संखचक्रगदाशार्ङ्गधारिणं
नौमिसर्वदा ॥ १ ॥ नीलमेघवर्णः ॥ १ ॥

४०१ अथ चतुष्पादभिमानिमाणिभद्रध्यानम्—

माणिभद्रमहंवंदेचतुष्पात्तिथिनायकम् ॥ यक्षेश्वरस्त्वसैन्येशंसमेभी-
ष्टप्रयच्छतु ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४०२ अथ नागवंभिमानिसर्पध्यानम्—

नागवंस्त्वेश्वरान्नागान्नागभीष्टप्रदानृणाम् ॥ वेदतानायुरारोग्यपुत्रपौ-
त्राभिवृद्धये ॥ १ ॥ शुभ्रवर्णः ॥ (अष्टनागस्थशेषवत् नि०४) ॥ १ ॥

४०३ अथ किंस्तुत्राभिमानिवायुध्यानम्—

किंस्तुत्रस्यापिपान्वायून्त्सप्तसप्तमहाबन्धान् ॥ खड्गचर्मधरान्वंदेवा-
ञ्छितार्थान्दिशंतुमे ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः ॥ १ ॥ ११ ॥

४०४ अथ त्याज्यस्वरूपम्—(रुद्रयामलेकुहूकल्पे)

खराननंतिहगलंत्रिपादंशुष्कोदरंकुच्छतुजंगनेत्रम् ॥ कपालपाशां-
कुशलांगलाढ्यहस्तंसदालोकभयंकरं च ॥ १ ॥ ऋक्षेपुराश्यादिपुनर्तयंतं
नमामिवज्यैशववाहनंतम् ॥ नीलवर्णः ॥—॥ प्रकारांतरम्—(शौन-
कीयेशांतिप्रकरणे) ज्वलत्पावककेशांतांनीलमेघसमप्रभाम् ॥ भूषणै-
रायसैरेवभूषितांभीमरूपिणीम् ॥ १ ॥ दंष्ट्राकरालवदनांमहिषोपरिसं-
स्थिताम् ॥ संपुक्कामष्टभिर्हस्तैःखड्गशूलगदामिषाम् ॥ २ ॥ पाश-
दंढांकुशधरांनाराचाधायुधानि च ॥ धारयंतोमहाकायामूर्तिरुत्त्वावि-
भीषणाम् ॥ ३ ॥ दंष्ट्रादष्टाधरोष्ठांतांवराहारास्थिभूषणाम् ॥ एवंविधस्व-
रूपैकत्वापात्रेन्यसेत्ततः ॥ ४ (तत्रप्रथमघटिकोदेवतारुद्रः) ॥

(द्वितीयघटिकादेवतायमः) ॥ (तृतीयघटिकादेवताअग्निः) ॥
 (तुरीयघटिकादेवतामृत्युः) ॥ १ ॥

४०५ अथैतन्मृत्युस्वरूपम्-

दंष्ट्राकरालवदनोनीलांजनसमाकृतिः ॥ पाशाखड्गाकुशगदापाणिर्मृ-
 त्युःसदावतु ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४०६ अथ अमृतलक्षणम्-(आयुर्वेदतंत्रे)

मधुररससमेतंक्षुचृडाशानिवारंजननमरणवार्धक्यादिदोषापनोदम् ॥
 दिविजनसुसेव्यंशुक्लवर्णमहौजस्तदमृतशुभ्रदैवंसर्वदाभावयामि ॥ १ ॥
 शुक्लवर्णम् ॥ १ ॥

४०७ अथ गुलिकस्वरूपम्-(ज्योतिषरत्नाकरे)

नीलांजनप्रकाशोरक्ताक्षोविमललोचनोदीर्घः ॥ पंचास्यःपृथुदंष्ट्रो
 भल्लकरःखरवहोगुलिकः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४०८ अथ महापातस्वरूपम्-(ज्योतिषरत्नाकरे)

सरुष्णोदारुणवपुर्लोहिताक्षोमहोदरः ॥ सर्वारिष्टकरोरौद्रोभूयोभूयो-
 स्तुमेहदि ॥ १ ॥ रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

४०९ अथ व्यतीपातस्वरूपम्-(ज्योतिषार्णवे)

कंठांतिलोहितस्थानश्वेनश्रीवशुभाननः ॥ शुभमांजिष्ठवसनोनीलव-
 र्णविभूषितः ॥ १ ॥ अष्टादशभुजोपेतोभुक्कुटीकुटिलाननः ॥ पात्रं
 प्रथमहस्तेतुद्वितीयेलोष्ठभेदनम् ॥ २ ॥ अक्षसूत्रंतृतीयेतुतुरीयेणगदाध-
 रम् ॥ पंचमेश्वरखालहस्तेपष्ठेकवचमेवच ॥ ३ ॥ सप्तमेमुद्रंरहस्तेपंक-
 जंचाष्टमेकरे ॥ नवमेचैवकुक्षालंशृंगिकामादिमोचरे ॥ ४ ॥ पात्रंद्वि-
 तीयकेचैवशृंगहस्तेतृतीयके ॥ चतुर्थेकार्मुकंपाणौपंचमेकत्रिकामपि ॥
 ॥ ५ ॥ मुसलंतुकरपष्ठेसप्तमेशरमेवच ॥ अष्टमेचध्वजंहस्तेनवमकुक्षुदं-
 शये ॥ ६ ॥ दधानौघैरिविध्वंसीध्वस्तयेचैवमृत्यवे ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४१० अथ व्यप्रपातस्वरूपम्—(ज्योतिषार्णवे)

चंद्रार्कयोर्नयनवीक्षणजातमूर्तिःकालानलद्युतिनिभःपुरुषोतिरौद्रः ॥
शस्त्रान्वितोभुविपतन्विनिरीक्ष्यमाणःकार्यातकान्वितनुतेव्यतिपातयो-
गः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

४११ अथ वैप्रपातस्वरूपम्—(ज्योतिषरत्नाकरे)

दीर्घबाहुर्महारौद्रस्तीक्ष्णदंष्ट्रोमहोत्कटः ॥ वैप्रपातमिदंरूपंसंयोमरण
कारणम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४१२ अथ जन्मनक्षत्रस्वरूपम्—(ज्योतिषरत्नाकरे)

जन्मक्षत्ररूपंकरधृतकलशंप्रस्फुरलोलजिह्वंदीप्ताक्षंताम्रवर्णज्वलदु-
रदशनोदग्रदंष्ट्राकरालम् ॥ १ ॥ युक्तंभौमार्कमंदैरसलदपिवराभीतिमा-
लावहंतपूजामंत्रैस्तुदनैर्द्विजवरवचनेःप्रीतिदंभावयामि ॥ २ ॥ रक्तवर्णः १

४१३ अथ पंचसंवत्सरात्मकयुगाभिमानिदेवतानानामा-
नि—(मुहूर्तगणपतौ)

आदौसंवत्सरोज्ञेयोयुगध्वानलदैवतः ॥ भानुमदैवतःप्रोक्तोद्वितीयः
पारिवत्सरः ॥ १ ॥ इदावत्सरसंज्ञश्चतुर्तीयःसोमदैवतः ॥ अनुवत्सर-
कश्चैवप्राजापत्यःसमीरितः ॥ २ ॥ तथैवेद्वत्सरोगौरीदैवतःसतुपंचमः ॥
युगंतैःपंचभिर्वर्षैःषष्टि द्वादशभिर्गुणैः ॥ ३ ॥ ५ ॥

अथ द्वादशयुगाभिमानिदेवतानानामानि—
(मुहूर्तगणपतौ)

तदीशावह्निजीवेन्द्रपाशमृत्त्वष्टृसंज्ञकाः ॥ अहिर्बुध्न्यश्चपितरोविश्वेदे-
वानिशाकरः ॥ १ ॥ पुरुहूतानलौदक्षौभगश्चैतेक्रमात्स्मृताः ॥ १२ ॥

अथ संवत्सरपरिवत्सरादिपंचनामानि—(महोदयरथशांतौ-
कालमाधवीषेच)

प्रपञ्चदिवत्सराणांपञ्चानांचैवमेवसंज्ञास्त्युः । संवत्सरपरिवत्सरमि-
तिचेदावत्सरश्चैव ॥ १ ॥ अनुवत्सरश्चतस्मात्परवश्चेद्वत्सरोन्तेयः ॥ ५ ॥

अथ ब्राह्मादिमानभेदानाह-(सूर्यसिद्धांतेमानाध्याये)

ब्राह्मदैवंतथापित्र्यं प्राजापत्यं च गौरवम् ॥ सौरं च सावनं चान्द्रमाक्षं-
मानानि वै न च ॥ १ ॥ ९ ॥

अथ ब्राह्मादिमानानां स्वरूपाणि-

४१४ तत्रादौ ब्राह्ममानस्वरूपम्-

नक्षत्रघुनिशोच्छेदो ब्राह्मः कल्पउदाहृतः ॥ ततो मकरसंक्रांतिरेवेत्स्था-
दुत्तरायणम् ॥ १ ॥ १ ॥

४१५ अथ दैवमानस्य स्वरूपम्-

कक्ष्यादेस्तु तथैव स्यात्पणमासादक्षिणायनम् ॥ सुरासुराणामन्योन्य-
महोरात्रं विपर्ययात् ॥ १ ॥ १ ॥

४१६ अथ पित्र्यमानस्य स्वरूपम्-

पश्यंति पितरस्सूर्यं पार्श्वयोस्त्रिभुवः (गृ) हस्थितम् ॥ त्रिंशतातिथिभि-
र्मासश्चांद्रः पित्र्यमहः स्मृतम् ॥ १ ॥ १ ॥

४१७ अथ प्राजापत्यमानस्य स्वरूपम्-

मन्वंतरव्यवस्था च प्राजापत्यमुदाहृतम् ॥ १ ॥

४१८ अथ बार्हस्पत्यमानस्य स्वरूपम्-

बार्हस्पत्येन पृथग् यद्वेदो ज्ञेयो नान्यैस्तु नित्यशः ॥ - ॥ प्रकारांतरेण-का-
र्तिकादीनि वर्षाणि गुरुयुक्ते दयास्ततः ॥ १ ॥ १ ॥

(एतानि पंचमानानि धर्मशास्त्रानुपयुक्तानि ॥ अन्यानि तु चत्वार्युपयुक्तानि)
चतुर्भिर्व्यवहारोत्र सौरं चान्द्रमाक्षं वै नैरित्युक्तेः ॥

४१९ अथ सौरमानस्य स्वरूपम्-

सौरस्तु संक्रांतिवशादिनस्य ॥ १ ॥

४२० अथ नाक्षत्रमानस्य स्वरूपम्-

नाक्षत्रमिदं जगन्मात्रम् ॥ १ ॥

४२१ अथ सावनमानस्य स्वरूपम्-
त्रिंशद्दिनंसावनमासः ॥ १ ॥

४२२ अथ चान्द्रमानस्य स्वरूपम्-
आयदिनादमातंखलुचांद्रमाहुः ॥ १ ॥ ९ ॥

अथ प्रभवाद्यब्देपुमाननियमाः-
गृह्यतेगुरुमानेनप्रभवाद्यब्दलक्षणम् ॥ तत्तन्मासैर्द्वादशभिस्तत्तद-
ब्दोभवेद्भवम् ॥ १ ॥

अथ सौरादिचतुर्मानोपयोगमाह-(वृद्धवसिष्ठः)
सौरेणयुनिशोर्मानंपडशोतिमुखानिच ॥ अयनेविषुवेचैवसंक्रांतिः
पुण्यकालता ॥ १ ॥ तिथिःकरणमुद्वाहक्षौरपर्वक्रियास्तथा ॥ व्रतोपवा-
सयान्नादिक्रियाचांद्रेणगृह्यते ॥ २ ॥ नक्षत्रनाम्नामासास्तुज्ञेयाःपवांत्ययो-
गतः ॥ सावनानिस्तुरेतानियज्ञकालविधिस्तुतैः ॥ ३ ॥ सूतकादिपरिच्छेदो-
दिनमासाब्दपास्तथा ॥ ४ ॥ (विंध्यस्योत्तरदेशेबार्हस्पत्यमानाब्दोग्राह्यः-
तद्वक्षिणदेशेचांद्रमानाब्दोग्राह्यः-द्रविडदेशेतुसौस्मानाब्दोग्राह्यः ३)

अथ मेपादिद्वादशराशिस्वरूपाणि-(शैवागमे)
वर्णादयः (बृहज्जातके)

४२३ तत्रादौ मेपराशिस्वरूपम्-
तीक्ष्णशृंगधरंदीर्घसदाघंटाविराजितत् ॥ रक्ताक्षकुंचितपदंमेपंहृदि-
विभावये ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

४२४ अथ वृषभराशिस्वरूपम्-
मंदराचलसंकाशंतीक्ष्णशृंगदयान्वितम् ॥ ककुद्रिराजमानांसंवृषभं-
हृदिभावये ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

४२५ अथ मिथुनराशिस्वरूपम्-
परस्परानुरागाढ्यमन्योन्यसदृशकृति ॥ अन्योन्याश्लिष्टहस्ताब्जं
मिथुनंहृदिभावये ॥ १ ॥ हरिद्वर्णम् ॥ १ ॥

४२६ अथ कैकटकराशिस्वरूपम्-

वारिपूरांतरचरंपडंघ्रिलोहितेक्षणम् ॥ कुक्षिविन्यस्तवदनंध्यायामि-
हृदिकर्कटम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

४२७ अथ सिंहराशिस्वरूपम्-

चंदादृहासंभयदंतिमस्तकभेदिनम् ॥ दीर्घलांगूलसंयुक्तं सिंहहृदिवि-
भावये ॥ १ ॥ धूम्रपांढरवर्णः ॥ १ ॥

४२८ अथ कन्याराशिस्वरूपम्-

पतिमुद्दिश्यसदृशंतपस्यंतीमिताशनाम् ॥ पूर्णचंद्रमुखीकांतांकन्यां-
हृदिविभावये ॥ १ ॥ चित्रवर्णा ॥ १ ॥

४२९ अथ तुलाराशिस्वरूपम्-

पदार्थमानसिध्यर्थं ब्रह्मणा कल्पितां पुरा ॥ तुल्येति नामा विख्यातां संख्या-
रूपामुपास्महे ॥ १ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

४३० अथ वृश्चिकराशिस्वरूपम्-

हालाहलसमायुक्तं नीलतोयदसन्निभम् ॥ आतोत्यमानपुच्छाग्रं-
वृश्चिकं हृदिविभावये ॥ १ ॥ कनकवर्णः ॥ १ ॥

४३१ अथ धेनुराशिस्वरूपम्-

ईषन्नमितकोट्यग्रदृढज्याभेदनान्वितम् ॥ आरोपितोऽबाणाग्रंधनुर्हृ-
दिविभावये ॥ १ ॥ पिंगलवर्णम् ॥ १ ॥

४३२ अथ मकरराशिस्वरूपम्-

अंशोधिघोरजठरलतमूयिष्ठखेलनम् ॥ जलजंतुप्रतिग्रयं मकरं हृदि-
भावये ॥ १ ॥ कर्बुरवर्णः ॥ १ ॥

४३३ अथ कुंभराशिस्वरूपम्-

सौवर्णरत्नस्वचितसुधापूराभिपूरितम् ॥ वनेतेयज्वानीतंकुंभं हृदिवि-
भावये ॥ १ ॥ धूम्रवर्णः ॥ १ ॥

४३४ अथ मीनराशिस्वरूपम्—

निमेषहीननयनं स्फुरितं वारिधेर्जले ॥ ममाभीष्टस्य सिद्धयर्थं मीनं हृदि-
विभावये ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥ १२ ॥

अथ मेपादिद्वादशलग्नेषु कृत्यानि—(दैवज्ञविलासे)

तत्रादौ (मेपलग्ने)—अभिपेको विरोधश्चातोयकारानिबन्धनम् ॥
दारुणं साहसो राज्ञामिपलग्ने प्रशस्यते ॥ १ ॥

(वृषभे)—स्थिरचरकार्यं हस्तिलं विवाहवास्त्वादिकन्यकावरणम् ॥
क्षेत्रारंभणमखिलं भूषणशिल्पादिकं वृषभे ॥ १ ॥

(मिथुने)—मेपवृषोक्तं कर्म द्विरदहयोष्टाधिरोहणं कर्म ॥ अधिकं-
माहिपमेपक्षितिषतिसेवादिकं मिथुने ॥ १ ॥

(कर्कटे)—वापीकूपतटाकादिवारिबन्धनमोक्षणम् ॥ पौष्टिकं कर्म-
यत्किञ्चित्सर्वसिध्यतिकर्णिणि ॥ १ ॥

(सिंह)—कृषिवाणिज्यपण्यादिनृपसेवाभिपेचनम् ॥ धात्वाक-
रादिमेपोक्तं कुर्यात्सिंहोदये सदा ॥ १ ॥

(कन्यायाम्)—भूषणमंगलकार्यं त्रौषधविज्ञानपण्यशिल्पादि ॥
उद्वाहशान्तिपौष्टिकमजतुरगोष्टादिकन्यायाम् ॥ १ ॥

(तुलायाम्)—कृषिकर्मवाणिज्ये हयाश्वकर्म तुलोदये ॥ प्रसिध्यन्ति-
चसर्वाणि तुलाभांडाभितानि च ॥ १ ॥

(वृश्चिके)—दारुणं साहसं चोग्रं राजसेवाभिपेचनम् ॥ चौर्यकृत्यं
स्थिरारंभं कर्तव्यं वृश्चिकोदये ॥ १ ॥

(धनुषि)—मंगलाऽऽसेवसंयामशिल्पचित्रकलाक्रियाः ॥ वध्नास्त्रक-
पिवाणिज्यं कर्तव्यं कार्मुकोदये ॥ १ ॥

(मकरे)—वारिबन्धनमोक्षं च तथं वाक्षेतु कर्म यत् ॥ नारीचतुष्पादादी-
नां ग्रहणं स्यान्मृगोदये ॥ १ ॥

(कुंभे)—वाजीभरुपिशिल्पाद्यंतोयरत्नायकंचयत् ॥ स्थिरभूप-
गवास्तवायंकर्तव्यंचघटोदये ॥ १ ॥

(मीने)—जलबंधनजलमोक्षणयात्रारत्नादिभूपणंकर्म ॥ रथतुर-
गोष्ट्रपशूनांकार्यमीनोदयेश्रेष्ठम् ॥ १ ॥ १२ ॥

४३५ अथ राशीनांस्वरूपाणि—(बृहज्जातके)

मत्स्यौघटीनृमिथुनंसगदंसवीणंचापीनरोश्वजघनोमकरोमृगास्त्यः ॥ तौ
लीससस्यदहनाष्ट्रवगाचकन्याशेषास्स्वनामसदृशाः खचराश्च सर्वे ॥ १ ॥ १२

अथ मेपादिद्वेक्काणस्वरूपम्—(बृहज्जातके)

४३६ तत्रादौ मेयप्रथमद्वितीयतृतीयद्वेक्काणानांस्वरूपाणि—

(आद्यः)—कट्यांसितवस्त्रवेष्टितः रुष्णः शक्तइवाभिरक्षणे ॥ रौद्रः पर-
शुंसमुयतंधत्तेरक्तविलोचनः पुमान् ॥ १ ॥ पुरुषः । रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

(द्वितीयः)—रक्तांबरभूषणसक्तचित्ताकुंभोदरावाजिमुखीतृपार्ता ॥
चरैकपादेनचमेपमध्यद्वेक्काणरूपंयवनोपदिष्टम् ॥ १ ॥ स्त्री । रक्तवर्णा ॥ २ ॥

(तृतीयः)—क्रूरः कलाज्ञः कपिलः क्रियार्थी भग्नमतो ह्युद्यतदंढहस्तः ॥
रक्तानिवस्त्राणि विभर्ति चंडो मेपेतृतीयः कथितस्त्रिभागः ॥ १ ॥ पुमान् ।
कपिलवर्णः ॥ ३ ॥ १ ॥

४३७ अथ वृषभप्रथमद्वितीयतृतीयद्वेक्काणानांस्वरूपाणि—

(आद्यः)—कुत्तिसतलूनकचाघटदेहादधपटातृपिताशनचिन्ता ॥
आभरणान्याभिवांछति गौरिरूपमिदंप्रथमंवृषभस्य ॥ १ ॥ स्त्री । गौरवर्णा ॥ १ ॥

(द्वितीयः)—श्वेतधान्यगृहधनुकलाज्ञोल्लांगलेसशकटे कुशलश्च ॥
स्कंधमुद्रहतिगोपतितुल्यक्षुत्पणोऽजवदनो मलवासाः ॥ १ ॥ पुरुषः ।
श्वेतवर्णः ॥ २ ॥

(तृतीयः)—द्विपसमकायः पांडरदंष्ट्रश्चरजसमांघ्रिः पिंगलमूर्तिः ॥
अविमृगलोभा व्याकुलचिन्तो वृषभवरस्य भान्तगतोयः ॥ १ ॥ पुरुषः ।
कनकवर्णः ॥ ३ ॥ २ ॥

४३८ अथ मिथुनप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेक्षाणानांस्वरूपाणि—

(आद्यः)—सूच्याश्रयंसमभिवांछतिकर्मेनारीरूपान्विताभरणकार्य-
कृतादराच ॥ हीनात्मजाक्रतुमतीमृदुदीर्घबाहुराद्यंतृतीयभवनस्यवदं-
तितज्ज्ञाः ॥ १ ॥ स्त्री । हरिद्वर्णा ॥ १ ॥

(द्वितीयः)—उद्यानसंस्थःकवचीधनुष्माञ्छरास्रधारीगरुडोन्नस्रश्च ॥
क्रीडात्मजालंकरणात्तच्चित्तंकरोतिमध्येमिथुनस्यचायम् ॥ १ ॥ पुरुषः ।
हरिद्वर्णः ॥ २ ॥

(तृतीयः)—भूपितोवरुणवदहुरत्नैर्बद्धतूणकवचस्सधनुष्कः ॥ नृत्त-
वादनकलासुचविद्वान्काव्यकृन्मिथुनराश्यवसाने ॥ १ ॥ पुरुषः ।
हरिद्वर्णः ॥ ३ ॥

४३९ अथ कर्कटकप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेक्षाणानांस्वरूपाणि—

(आद्यः)—पत्रमूलफलभुग्विपकायःकाननेमलयजेशरभांग्रिः ॥
कोढतुल्यवदनोहयकर्णःकर्कटेप्रथमरूपमुशंति ॥ १ ॥ पुरुषः । पाटलवर्णः १

(द्वितीयः)—पद्मार्चितामूर्धनिभाभिपुक्तास्त्रीकर्कशारण्यतलेवि-
रौति ॥ शाखांपलाशस्यसमाश्रिताचमध्यस्थिताकर्कटकाख्यराशेः ॥ १ ॥
स्त्री । पाटलवर्णा ॥ २ ॥

(तृतीयः)—भार्याभरणार्थमर्णवंनौस्थोगच्छतिसर्पवेष्टितः ॥ हैमै-
श्वयुतोविभूषणैश्चिपिटास्योत्पगतश्चकर्कटे ॥ १ ॥ पुरुषः । पाटल-
वर्णः ॥ ३ ॥ ४ ॥

४४० अथ सिंहप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेक्षाणानांस्वरूपाणि—

(आद्यः)—शाल्मलेरुपरिगृध्रजंबुकौश्वानरश्मल्लिनांचरावृतः ॥
रौतिमातृपितृविप्रयोगतस्सिंहरूपमिदमाद्यमुच्यते ॥ १ ॥ पुरुषः ।
धूम्रपांडुवर्णः ॥ १ ॥

(द्वितीयः)—हयाकृतिःपांडरमाल्यशेखरोविभर्तिरुष्णाजिनकंब-
लंनरः ॥ दुरासदस्सिंहइवाचकार्मुकोनताग्रनासोमृगराजमध्यः ॥ १ ॥
पुरुषः । धूम्रपांडुवर्णः ॥ २ ॥

(तृतीयः)—अजाननोवानरतुल्यचेष्टोविभर्तिदंढफलमामिपंच ॥
 कूर्चमिनुष्यःकुटिलैश्वकेशैर्मृगेश्वरस्यांत्यगतत्रिभागः ॥ १ ॥ पुरुषः ।
 धूम्रपांडुवर्णः ॥ ३ ॥ ५ ॥

४४१ अथ कन्याप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेक्षाणानांस्वरूपाणि—

(आद्यः)—पुष्पप्रकीर्णेनघटेनकन्यामालासुदीर्घावरसंवृतांगी ॥
 वस्त्रार्थसंयोगमभीप्समानागुरोः कुलंगच्छतिकन्यकाया ॥ १ ॥ स्त्री ।
 चित्रवर्णा ॥ १ ॥

(द्वितीयः)—पुरुषःप्रगृहीतलेखनीश्यामोवस्त्रशिरान्ययायकृत् ॥
 विपुलंचविभर्तिकर्मुकंरोमव्याप्ततनुश्चमध्यमः ॥ १ ॥ पुरुषः । श्यामवर्णः २

(तृतीयः)—गौरीसुधौताग्रदुकूलयुक्तासमुच्छ्रिताकुंभगताग्रहस्ता ॥
 देवालयेस्त्रीप्रयताप्रवृत्तावदंतिकन्यांत्यगतत्रिभागम् ॥ १ ॥ कनकवर्णः ३ । ६

४४२ अथ तुलाप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेक्षाणानांस्वरूपाणि—

(आद्यः)—वीर्यंतरापणगतोपुरुषस्तुलावानुन्मानमानकुशलःप्रति-
 मानहस्तः ॥ नाडंविचिंतयतितस्यचमृत्यमेतद्रूपंवदंतियवनाःप्रथमतुला-
 याः ॥ १ ॥ पुरुषः । रुष्णवर्णः ॥ १ ॥

(द्वितीयः)—कलशंविनिगृह्यविनिष्पतितस्समभीप्सतिगृध्रमुखः
 पुरुषः ॥ क्षुभितस्तुपितश्चकलत्रसुतान्मनसैतितुलाधरमध्यगतः ॥ १ ॥
 पुरुषः । रुष्णवर्णः ॥ २ ॥

(तृतीयः)—विभीषयंस्तिष्ठतिरत्नचित्रितेयनेमृगीकांचनतूणचर्म-
 भृत् ॥ धनुर्धरोवानररूपभृन्नरस्तुलावसानेयवनैरुदाहृतः ॥ १ ॥
 पुरुषः । रुष्णवर्णः ॥ ३ ॥ ७ ॥

४४३ अथ वृश्चिकप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेक्षाणानांस्वरूपाणि—

वस्त्रेरेताभरणैश्चनारीमहासमुद्रात्समुपेतिकूलम् ॥ स्थानच्युतासर्प-
 निवद्धपादामनोरमावृश्चिकरागिपूर्वा ॥ १ ॥ स्त्री । स्वर्णवर्णा ॥ १ ॥

(द्वितीयः)—स्थानसुखान्याभिवांच्छतिनारीभर्तुरुतेभुजगावृतदेहा ॥

कच्छपकुंभसमानशरीरावृश्चिकमध्यमरूपमुशंति ॥ १ ॥ स्त्री ।
स्वर्णवर्णा ॥ २ ॥

(तृतीयः)—पृथुलचिपिटकूर्मतुल्यवक्रःश्वमृगमृगालवराहभीति
कारी ॥ अवतिचमलपाकरप्रदेशमृगपतिरंत्यगतश्ववृश्चिकस्थ ॥ १ ॥
पुरुषः । स्वर्णवर्णः ॥ ३ ॥

४४४ अथ धनुःप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेकाणानां स्वरूपाणि—

(आद्यः)—मनुष्यवक्रोश्वसमानकायोधनुर्गृहीत्वायतमाश्रमस्थः ॥
क्रतूपयुक्तानितपस्विनश्वररक्षपूर्वधनुषस्त्रिभागः ॥ १ ॥ पुरुषः ।
पिंगलवर्णः ॥ १ ॥

(द्वितीयः)—मनोरमाचंपकतुल्यवर्णाभद्रासनेतिष्ठतिमध्यरूपा ॥
समुद्ररत्नानिविधदृश्यंतीमध्यस्त्रिभागोधनुषःप्रदिष्टः ॥ १ ॥ स्त्री ।
कनकवर्णः ॥ २ ॥

(तृतीयः)—कूर्चीनरोद्दाटकचंपकामोवरासनेदंडधरोनिपण्णः ॥
कौशेयकान्पुद्गहतेऽजिनंचतृतीयरूपंधनुषश्चरारोः ॥ १ ॥ पुरुषः ।
कनकवर्णः ॥ ३ ॥ ९ ॥

४४५ अथ मकरप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेकाणानां स्वरूपाणि—

(आद्यः)—रोमचितोमकरोपमदंष्ट्रसूकरकायसमानशरीरः ॥
योत्रकजालकबंधनधारीरौद्रमुखोमकरप्रथमश्च ॥ १ ॥ पुरुषः ।
कर्बुरवर्णः ॥ १ ॥

(द्वितीयः)—कलास्वमित्राब्जदलायताक्षीश्यामाचचित्राणिचमा-
र्जमाणा ॥ विभूषणालंकृतलोहकर्णायोपाप्रदिष्टामकरस्थमध्ये ॥ १ ॥
स्त्री । श्यामवर्णा ॥ २ ॥

(तृतीयः)—किन्नरोपमतनुस्सकंबलस्तूणचापकवचैस्समन्वितः ॥
कुंभमुद्ग्रहतिरत्नचित्रितस्कंधमंकरराशिषष्ठिमः ॥ १ ॥ पुरुषः ।
कर्बुरवर्णः ॥ ३ ॥ १० ॥

४४६ अथ कुंभप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेक्षाणानां स्वरूपाणि-

(आद्यः)-लेहमद्यजलभोजनामिषव्याकुलीकृतमनास्तुर्कबलः ॥
कोशकारवसनोऽजिनावृतोऽमृधतुल्यवदनो घटादिकः ॥ १ ॥ पुरुषः ।
बभ्रुवर्णः ॥ १ ॥

(द्वितीयः)-इग्धेशकदेसशाद्वलेलोहायाहर तेंगनाक्ने ॥ मल्लिने
नपटेनसंवृताभांडैर्मूर्धगतैस्तमध्यमः ॥ १ ॥ स्त्री । बभ्रुवर्णा ॥ २ ॥

(तृतीयः)-श्यामस्तरोजश्रवणःकिरीटीत्वक्पत्रनिर्यासफलंबि-
भर्ति ॥ भांडानिलोहव्यतिमिभितानिसंचारयत्यंत्यगतो घटस्य ॥ १ ॥
पुरुषः । श्यामवर्णः ॥ ३ ॥ ११ ॥

४४७ अथ मीनप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेक्षाणानां स्वरूपाणि-

(आद्यः)-सगभांडमुक्तामणिशंखमिश्रैर्व्याक्षिप्तहस्तस्तुविभूषणम् ॥
भार्याविभूषार्थमपांनिधानेनावंष्टुवत्यादिगतोऽज्ञपस्य ॥ १ ॥ पुरुषः ।
श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

(द्वितीयः)-अत्युच्छ्रितध्वजपताकमुपैतिषोतंकूलंप्रयातिजलधेः
परिवारयुक्ता ॥ वर्णेनचंपकनिभाप्रमदाविभागोमीनस्यचैवकथितो मुनि-
भिर्द्वितीयः ॥ १ ॥ स्त्री । कनकवर्णा ॥ २ ॥

(तृतीयः)-श्वभ्रांतिकेसर्पविवेष्टितांगोवस्त्रैर्विहीनः पुरुषस्तद-
व्याम् ॥ चोरानलव्याकुलितांतरात्माविक्रोशतेचांत्यगतोऽज्ञपस्य ॥ १ ॥
पुरुषः । श्वेतवर्णः ॥ ३ ॥ १२ ॥

४४८ अथ अहोरात्रस्य स्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

अहोरात्राभिषात्रलृप्णाशीवोदिमूर्धकः ॥ आकंठपादांतकचोद्विभु-
जोदार्धगोधिकः ॥ १ ॥ सामिचंद्रजटापौलिःपिंगलस्तुमुलोचनः ॥
भ्रूमंडलालकोपेतःरुप्णाशुभांशुकान्वितः ॥ २ ॥ अर्कदक्षेदधानोयंयामे-
चैवविभुंतथा ॥ इष्टापूर्तस्यसिध्यथंपूजनीयोमनीषिभिः ॥ ३ ॥
कनकवर्णः ॥ १ ॥

४४९ अथ दिवास्वरूपम्—(मदनरत्ने)

चराभयकरंवेदद्विभुजंपद्मसंस्थितम् ॥ श्वेतवस्त्रधरदेवंजटावल्कल-
धारिणम् ॥ १ ॥ पारावतारोहिणंतंसर्वाभरणभूषितम् ॥ पद्मवक्रंशुक्र-
वर्णदिवारूपंविभावयेत् ॥ २ ॥ (दिवाधिदेवतासूर्यःप्रसिद्धः नवग्रह-
स्थसूर्यवत् नि० ५) ॥ १ ॥

अथ दिवाकर्तव्यकृत्यानि—(माधवीये)

नामपुंसवनंक्षौरंबीजोत्तिःस्थापनादिकम् ॥ राजाभिषेकमन्त्रायंवि-
यारंभोपनायनम् ॥ १ ॥ गृहप्रवेशसीमंतश्राद्धाद्याश्वदिवोदिताः ॥

४५० अथ रात्रिस्वरूपम्—(मदनरत्ने)

चतुर्भुजांत्रिनयनांसर्वाभरणभूषिताम् ॥ पाशांकुशधनुर्बाणधरांचं-
द्रनिभाननाम् ॥ १ ॥ भेरुंडवाहनीध्यायेद्रात्रिमञ्जकलायुताम् ॥
(तद्देवताचंद्रःप्रसिद्धः नवग्रहस्थचंद्रवत् नि० ५) ॥ १ ॥

अथ रात्रिकर्तव्यकृत्यानि—(स्मृतिमुक्ताफलेधर्मशास्त्रे)

मित्रस्यसंदर्शनमग्निकार्यवधूप्रवेशंचविवाहकर्म ॥ गर्भान्तराधान-
बलिग्रहार्चाःकुंभप्रतिष्ठाह्यभिचारकर्म ॥ १ ॥ पिशाचबाधाविनिवर्त-
नंचजातेतदाजातकर्मकुर्यात् ॥

४५१ अथ संध्यानां स्वरूपाण्याहभरद्वाजः—(माधवीये)

पैशाचीषश्विमासंध्याप्राक्संध्यारौद्रिकोच्यते ॥ राक्षसीचार्धरात्रे-
स्याह्नाह्नीमध्याह्नउच्यते ॥ १ ॥ ४ ॥

अथ संध्यासुवर्ज्यकार्याण्याहमनुः—(भट्टभास्करीये)

चत्वारिमानिकर्माणिसंध्यायांपरिवर्जयेत् ॥ आहारमैथुनंनिद्रां
स्वाध्यायंचैवनित्यशः ॥ १ ॥ आहाराज्जायतेव्याधिर्गर्भसावश्चमैथुनात् ॥
निद्रातोजायतेऽलक्ष्मीःस्वाध्यायादायुषःक्षयः ॥ २ ॥

४५२ अथ प्रातस्संध्यायाः स्वरूपम्—(शैवागमे शेखरे)

प्रातस्संध्यामहंनौमिरविर्विवकरांशुनाम् ॥ श्वेदारुणाभांपुवर्तिना-
नाभरणभूषिताम् ॥ १ ॥ पाटलवर्णा ॥ १ ॥

४५३ अथ सायंसंध्यायाः स्वरूपम्—(शैवागमे शेखरे)

सायंसंध्यामहंनौमिचंद्रविंबकरांशुभाम् ॥ कुंकुमारुणवर्णाभामुन्नतां-
चित्रभूषणाम् ॥ १ ॥ सिंदूरवर्णा ॥ १ ॥

४५४ अथ महाकालस्वरूपम्—(शैवागमे)

विकीर्णवदनकालंभयानकमरिंदमम् ॥ पाशहस्तालिरोमाणंनमामि-
शिरसाविभुम् ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

४५५ अथ उग्रदेवतायाः स्वरूपम्—(शैवागमे)

करालास्यंविहृपाक्षमुग्रंयथाश्रितम् ॥ भूलंबुडमृगंपाणौविभ्रा-
णंहृदिभावे ॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ १ ॥

४५६ अथ मृत्युदेवतायाः स्वरूपम्—(शैवागमे)

पाशखट्वांकुशगदाभासमानकरांबुजम् ॥ गीर्वाणगणबंधांघ्रिमृत्यु-
महिषवाहनम् ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ १ ॥

४५७ अथ कुह्लाः स्वरूपम्—(रुद्रयामले)

ध्यायाम्यहंकुहूंदेवींभीममूर्तिंयमोद्भवाम् ॥ ज्वलत्पावककेशांतांनी-
लमेघसमप्रभाम् ॥ १ ॥ भूपणैरायसैरेवभूषितांभीमरूपिणीम् ॥ दंष्ट्राक-
रालवदनामहिषोपरिसंस्थिताम् ॥ २ ॥ त्रिणेत्रामष्टभिर्हस्तैःखड्गशूल-
वरांकुशान् ॥ खेटकाऽग्न्यज्यार्हीद्रान्दक्षवामक्रमेणहि ॥ ३ ॥ धारय-
तीमहाकायामूर्ध्वभ्रुकुटिलेक्षणाम् ॥ कुहंकुहूविषोद्भूतरूपिणींप्रणमाम्य-
हम् ॥ ४ ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

४५८ अथ कृत्यायाः स्वरूपम्—(पांचरात्रे)

त्रिशूलतीक्ष्णहस्तैस्सप्तभिस्त्रिभिरंग्रिभिः ॥ जिह्वयारक्तयादीपले-
लिहानानिजंमुखम् ॥ १ ॥ उद्विरंतीवनेत्राभ्यामाज्यसिक्तंहविर्भुजम् ॥
नरास्थिमालांविभ्राणामेखलीकृतपत्रगाम् ॥ २ ॥ कपालकुंडलोपेतां-
ग्रहसंतीक्ष्णपानकाम् ॥ दंडघंटांतथाशर्पमार्जनीपाशकुंडिके ॥ ३ ॥
विभर्तीलंबमानाभ्यांस्तनाभ्यांभुक्मूर्धजाम् ॥ अधिरुढानरस्कंधमंध-

कारसमाकृतिम् ॥ ४ ॥ स्फुल्लिगमंडलस्थांचविमुक्ताटोपभीषणाम् ॥

एवंरूपधरांकृत्यांनमाभिरिपुनाशिनीम् ॥ ५ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

४५९ अथ महाकृत्यायाः स्वरूपम्—(शाबरतंत्रे)

कृष्णवर्णामहाकायांकृष्णकुंचितमूर्धजाम् ॥ दक्षिणाधःकरेखड्गद-
क्षोर्ध्वपरशुंतथा ॥ १ ॥ वामोर्ध्वप्यंकुशंचैववामाधश्वगदांसदा ॥ विभा-
णांचमहाकृत्यामर्चयेच्छत्रुनाशिनीम् ॥ २ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

४६० अथ राकायाः स्वरूपम्—(रुद्रयामले)

राकास्फटिकसंकाशाशशाखुदाचतुर्भुजा ॥ वराभयामृतकलामुद्रा-
अमृतकुंडिकाम् ॥ १ ॥ दधानासर्वदापातुमुकाहाराविभूषिता ॥
श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

४६१ अथ सिनीवाल्याः स्वरूपम्—(रुद्रयामले)

कृष्णवर्णांचतुर्हस्तामक्षसूत्रंकमंडलुम् ॥ वरदाभयपाणिंचसिनीवा-
लीमहंभजे ॥ १ ॥ कृष्णवर्णा ॥ १ ॥

४६२ अथ कालराहोः स्वरूपम्—(शैवागमे)

कालराहुंसर्पपदंतरक्ष्वास्थंमहातनुम् ॥ लोकाभीष्टमदंभ्यायेसर्वा-
रिष्टनिवृत्तये ॥ १ ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

४६३ अथ अपस्मारस्य स्वरूपम्—(सिद्धांतशेखरे)

श्यामाभोरक्तकेशश्चतुर्भुजस्तथा ॥ वामहस्तेतुफाणिंदक्षिणे
फाणिमुद्रिकम् ॥ १ ॥ वेदांगुलेनपट्टत्रिंशद्व्यंगुलंतस्यचोन्नतिः ॥
श्यामवर्णः ॥ १ ॥

अथ पञ्चदशानां दिवारात्रमुहूर्तानांस्वरूपाणि—(वृत्तिहस्तादे)

४६४ तत्रादौ दिवारौद्रमुहूर्तस्य स्वरूपम्—

तत्रादिमस्तुरौदाख्यः श्यामः श्वेतारुणच्छविः ॥ श्वेतवस्त्रोमहातुंगो-
दक्षिणेसर्पमादधत् ॥ १ ॥ वामेपात्रंसुधापूर्णशुद्धकर्मसिद्धये ॥
श्यामवर्णः ॥ १ ॥

४६५ अथ दिवाश्वेतमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

श्वेताभिधोद्वितीयस्तुश्वेतवर्णोमहोदरः ॥ श्वेतशोणाभवस्त्रोयंश्वेतमु-
क्ताविभूषणः ॥ १ ॥ दक्षिणेपंकजंशुभ्रं वामेचैवकमंडलुम् ॥ दधानो-
भूतयेपूज्योयोगवृद्धचैसुखायच ॥ २ ॥ शुभ्रवर्णः ॥ २ ॥

४६६ अथ दिवाजयमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

तृतीयोजजयाख्यस्तुकृष्णशुभ्रोमहातनुः ॥ दक्षिणेपंकजनीलं वामे-
सर्पमहाफणम् ॥ १ ॥ विभद्विजयभोगायपूजनीयोजनाधिप ॥
नीलमेघवर्णः ॥ ३ ॥

४६७ अथ दिवाआर्यभट्टमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

तुरीयश्चार्यभट्टाख्योनीलशुभ्रोमहाबलः ॥ दक्षिणेपुस्तकं हस्ते वामे-
चैव त्रिशूलकम् ॥ १ ॥ दधानः श्रेयसेभूत्यैविजयायसुखायच ॥ नील-
मेघवर्णः ॥ ४ ॥

४६८ अथ दिवासावित्रमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

अधुनैवं च सावित्रः पंचमः कथ्यते भया ॥ श्वेतवस्त्रो मेचकाभो महास-
त्त्वसमन्वितः ॥ १ ॥ पुस्तकं दक्षिणे हस्ते वामे कुंभं तु निर्घणम् ॥ दधद्रो-
गविनाशायपूजनीयो ह्यहर्निशम् ॥ २ ॥ कृष्णवर्णः ॥ ५ ॥

४६९ अथ दिवाविराजमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

विराजश्चात्र वैषष्ठः श्यामवर्णो जटाधरः ॥ दक्षिणे तु करे दंडं वामे चैवा-
भयं करे ॥ १ ॥ विभद्वल्लायसौख्यायपूजनीयो तिमाक्षितः ॥ श्यामवर्णः ॥ १६ ॥

४७० अथ दिवागंधर्वमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

सप्तमश्चात्र गंधर्वस्ताम्रवर्णः कुराजटी ॥ दक्षिणे वल्लर्कोपाणौ वामे श-
क्तिचकारयेत् ॥ १ ॥ सौख्यवृद्धचैष शोवृद्धचैष पूजनीयो तिमाक्षितः ॥
रक्तवर्णः ॥ १ ॥ ७ ॥

४७१ अथ दिवाअभिजिन्मुहूर्तस्य स्वरूपम्-

अधुना चाभिजिन्नाम कथ्यते ह्यष्टमः शुभः ॥ पीतवर्णो तिहस्वस्तुताम्र-

वस्त्रोमहोदरः ॥ १ ॥ तुलाहस्तद्वयोपेतः पूजनीयस्सुखामये ॥ स एव—
कुतुपो—नामविज्ञातव्योमनीषिभिः ॥ २ ॥ पितृणां सुप्रियश्चैव पिंडहस्तो—
थवाप्ययम् ॥ पीतवर्णः ॥ ८ ॥

४७२ अथ दिवारौहिणेयमुहूर्तस्य स्वरूपम्—
नवमोरौहिणेयाख्यो (णाख्यस्तु) मुहूर्तः कथ्यते धुना ॥ शुभवर्णो—
विशालाक्षो नीलवस्त्रे मकुंडलः ॥ १ ॥ दक्षिणे पंकजं पाणौ वामे मोदकमे-
व च ॥ दधानश्शुभसंपत्तयैर्विजयारोग्यसिद्धये ॥ २ ॥ शुभवर्णः ॥ ९ ॥

४७३ अथ दिवागदाधरमुहूर्तस्य स्वरूपम्—
अधुना कथ्यते वत्सदशमस्तु गदाधरः ॥ गौरवर्णो रुणश्चेतवसनश्चेत-
कुंडलः ॥ १ ॥ दक्षिणे तुकरेशं खं वामे पंकजमादधत् ॥ गौरवर्णः ॥ १० ॥

४७४ अथ दिवाविजयमुहूर्तस्य स्वरूपम्—
एकादशोधुना ज्ञेयो मुहूर्तो विजयाभिधः ॥ हेमवर्णो बृहत्फालः कृष्ण-
श्चेतारुणांशुकः ॥ १ ॥ अक्षसूत्रं करे दक्षे वामे चैव कमंडलुम् ॥ दधत् प्र-
ज्ञासुखान्यथ पूजनीयो विपश्चिताम् ॥ २ ॥ हेमवर्णः ॥ ११ ॥

४७५ अथ दिवानैर्ऋत्यमुहूर्तस्य स्वरूपम्—
नैर्ऋत्याख्यो धुना ज्ञेयो द्वादशस्तु मुहूर्तकः ॥ नीलवर्णो जिह्वा मौलिः पीत-
वस्त्रो महाबलः ॥ १ ॥ दक्षिणे तुकरे च कं वामे चाभयमादधत् ॥ नीलवर्णः ॥ १२ ॥

४७६ अथ दिवाशतमस्रमुहूर्तस्य स्वरूपम्—
त्रयोदशो ज्ञेयः रक्तः शतमस्ताभिधः ॥ रक्तवस्त्रो महोरस्करो रत्नहेमसुकुं-
डलः ॥ १ ॥ शोणपंकजदक्षस्तु वामे कुंडी समन्वितः ॥ रक्तवर्णः ॥ १३ ॥

४७७ अथ दिवातरुणमुहूर्तस्य स्वरूपम्—
मुहूर्तः कथ्यते चात्र तरुणाख्यश्चतुर्दशः ॥ मुक्ताफलनिभश्चैव मुक्ताहा-
रविभूषितः ॥ १ ॥ धनुर्बाणधरश्चैव जानीयाच्च सुखामये ॥ श्वेतवर्णः ॥ १४ ॥

४७८ अथ दिवासुभगमुहूर्तस्य स्वरूपम्—
अथ पंचदशो ज्ञेयः सुभगस्तु हरिप्रियः ॥ नीलश्चेतारुणभ्रांतवसनो नी-

लकुण्डलः ॥ १ ॥ दक्षिणेतुध्वजोन्नेयोवामेपात्रंमुधायुतम् ॥ नीलवर्णः ॥ १५

४७९ अथ रात्रिमुहूर्तानांस्वरूपाणि-

(चृसिंहप्राप्तादेवाकथैः-शैवागमे-मयूखे-पाञ्चरात्रे-कारणागमेचश्लो०)

४८० तत्रादौरात्रौअतिरौद्रमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

अतिरौद्रःप्रथमः-(रुद्रवत् नि० ३) ॥-॥ (शैवागमे)-चंद्राव-
तंसोजटिलस्त्रिणेत्रोभस्मपांडुरः ॥ हृदयस्थःसदानूयाद्रर्गभयविनाशनः
॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ (एकादशरुद्रस्थमर्गवत् नि० ३) ॥ १ ॥

४८१ अथ रात्रौमहागंधर्वराजमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

महागंधर्वराजोद्वितीयः (गंधर्ववत् नि० ४) ॥-॥ (शैवागमे)-
कल्याणरूपोगंधर्वोर्गंधर्वागमतत्परः ॥ वीणावादनतत्त्वज्ञोपक्षवानरुणः
स्मृतः ॥ १ ॥ अरुणवर्णः ॥ २ ॥

४८२ अथ रात्रौद्रविणपरिवृढमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

द्रविणपरिवृढःतृतीयः (कुबेरवत् नि० ४) ॥-॥ (मयूखे)
अश्वारूढः कुंतपाणिःकुबेरश्चित्रिणीप्रियः ॥ निधीश्वरःस्वर्णवर्णोधनदो-
रूपवान्मनुः ॥ १ ॥ स्वर्णवर्णः ॥ (दिक्पालकुबेरवत् नि० ४) ॥ ३ ॥

४८३ अथ रात्रौश्रावणमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

श्रावणश्चतुर्थः (विष्णुवत् नि० २) ॥-॥ (मयूखे)-विष्णुःकौमो-
दकीपद्मशंखचक्रधरःकमात् ॥ प्रदक्षिणंदक्षिणाधःकरादारभ्यनित्यशः
॥ १ ॥ धौतवर्णः ॥ (चतुर्विंशतिमूर्तिस्थविष्णुवत् नि० २) ॥ ४ ॥

४८४ अथ रात्रौवायुमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

वायुःपंचमः (वायुवत् नि० ४) ॥-॥ (मयूखे)-प्राणचंधुर्हि
जगतोवायुःरुष्णमृगासनः ॥ हेमदंडधरःश्यामोवर्णतोमोहिनीप्रियः-
॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ (दिक्पालवायुवत् ॥ नि० ४) ॥ ५ ॥

४८५ अथ रात्रौअग्निमुहूर्तस्य स्वरूपम्—

अग्निःपष्ठः (अग्निवत् नि० ४) ॥—॥ (मयूखे)—पिंगभूश्मश्रु-
केशश्चपिंगाक्षित्रितयोरुणः ॥ छागस्थःसाक्षसूत्रश्चसप्तार्चिःशक्तिधारकः
॥ १ ॥ रक्तवर्णः ॥ (सूर्याधिदेवतावत् नि० ५) ॥ ६ ॥

४८६ अथ रात्रौराक्षसमुहूर्तस्य स्वरूपम्—

राक्षसःसप्तमः (निर्ऋतिवत् नि० ४) ॥—॥ (मयूखे)—खड्गचर्म-
धरोनीलोनिर्ऋतिर्नरवाहनः ॥ ऊर्ध्वकेशोविरूपाक्षःकरालःकालिकाप्रि-
यः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ (लोकपालनिर्ऋतिवत् नि० ४) ॥ ७ ॥

४८७ अथ रात्रौधातुमुहूर्तस्य स्वरूपम्—

धाताष्टमः (सूर्यवत् नि० ५) ॥—॥ (मयूखे)—पद्मासनःपद्म-
करः पद्मगर्भसमद्युतिः ॥ सप्ताश्वरथसंयुक्तोद्विभुजः स्यात्सदारविः ॥ १ ॥
पाटलवर्णः ॥ (नवग्रहस्थसूर्यवत् नि० ५) ॥ ८ ॥

४८८ अथ रात्रौसौम्यमुहूर्तस्य स्वरूपम्—

सौम्योनवमः (बुधवत् नि० ५) ॥—॥ (मयूखे)—पीतमाल्यां-
वरधरःकर्णिकारसमद्युतिः ॥ खड्गचर्मगदापाणिःसिंहस्थोवरदोबुधः
॥ १ ॥ (नवग्रहस्थबुधवत् नि० ५) ॥ ९ ॥

४८९ अथ रात्रौब्रह्ममुहूर्तस्य स्वरूपम्—

ब्रह्ममुहूर्तोदशमः (ब्रह्मवत् नि० ३) ॥—॥ (शैवागमे)—चतुर्भु-
खश्चतुर्बाहुःकमंडल्वक्षसूत्रधृक् ॥ वराभयकरश्शुद्धोब्रह्मज्ञेयःसनातनः ॥ १
पाटलवर्णः ॥ (रोहिणीनक्षत्रदेवतावत् नि० ५) ॥ १० ॥

४९० अथ रात्रौवाक्पतिमुहूर्तस्य स्वरूपम्—

वाक्पतिरेकादशः (बृहस्पतिवत् नि० ५) ॥—॥ (मयूखे)—देवदैत्य-
गुरुशुद्धौपीतश्वेतौचतुर्भुजौ ॥ दंडिनौवरदौकार्यौसाक्षसूत्रकमंडलू ॥ १ ॥
स्वर्णवर्णः ॥ (नवग्रहस्थगुरुवत् नि० ५) ॥ ११ ॥

४९१ अथ रात्रौपैलमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

पैलोद्वादशः (पूषवत् नि० ५) ॥-॥ (शैवागमे)-पूषातोपा-
यमेभूयात्सर्वपापापनुत्तये ॥ सहस्रकरसंवीतस्समस्ताशांतरांतरः ॥ १ ॥
पाटलवर्णः ॥ (द्वादशादित्यस्थपूषवत् नि० ५) ॥ १२ ॥

४९२ अथ रात्रौवैकुण्ठमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

वैकुण्ठमुहूर्तस्योद्वादशः (नारायणवत् नि० २) ॥-॥ (पांचरात्रे)
नारायणोघनश्यामःपद्मशंखगदारिद्र्यवत् ॥ पीतवासामणिमयैर्भूषणैरुत्तमै-
र्वृतः ॥ १ ॥ मेघश्यामवर्णः ॥ (चतुर्विंशतिमूर्तिस्थनारायणवत् नि० २) ॥ ३ ॥

४९३ अथ रात्रौसमीरणमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

चतुर्दशःसमीरणः (वायुवत् नि० ४) ॥-॥ (मयूखे)-प्राण-
बन्धुर्हिजगतोवायुःकृष्णमृगासनः ॥ हेमदंढधरःश्यामोवर्णतोमोहिनीप्रियः
॥ १ ॥ श्यामवर्णः ॥ (दिक्पालवायुवत् नि० ४) ॥ १४ ॥

४९४ अथ रात्रौनिर्ऋतिमुहूर्तस्य स्वरूपम्-

निर्ऋतिःपंचदशः (निर्ऋतिवत् नि० ४) ॥-॥ (मयूखे)-खड्ग-
गन्धर्मधरोनीलोनिर्ऋतिर्नखाहनः ॥ ऊर्ध्वकेशोविहृपाक्षःकरालःकालि-
काम्रियः ॥ १ ॥ नीलवर्णः ॥ (लोकपालनिर्ऋतिवत् नि० ४) ॥ १५ ॥

४९५ अथ घटिकास्वरूपाणि-(कारणगमे)

(तत्रसत्त्वरजस्तमोरूपेणत्रिविधाः)-साराद्याःसत्त्वयोगिन्योमायाऽऽ-
धारजसायुताः ॥ उग्राद्यास्तमसायुक्ताः स्वानुरूपफलप्रदाः ॥ १ ॥
स्वस्ववारप्रवृत्त्यानुक्रमानुचरंतिहि ॥ तासानामानिरूपाणिशृणुपार्वति-
तत्त्वतः ॥ २ ॥ ६० ॥

तत्रादौ सात्त्विकघटिकानानामानि-

साराधाराकलाविश्वविद्याशक्तिःप्रभाध्रुवा ॥ शान्तिःक्षमाजयाप्रज्ञा-
नुज्ञासौम्याऽभयावरा ॥ १ ॥ श्रद्धामेधाधारणाचप्रतिभासात्त्विकादमाः।
शुद्धस्फटिकवर्णाश्वज्ञानमुद्राऽभयान्विताः ॥ २ ॥ स्वस्वनामानुरूपाश्च-
सर्वाभरणभूषिताः ॥ श्वेतवर्णाः ॥ २० ॥

अथ राजसघटिकानां नामानि—

मायाबलाप्रमोदाचविजयामंगलाशुभा ॥ पिंगलाभद्रकाधन्यासमृद्धि-
हर्षणाधृतिः ॥ १ ॥ रक्तिरासक्तिरुत्साहोविरुक्त्यनुमतीतथा ॥ रतिः
पुष्टिश्चतुष्टिश्चयोगिन्योरजसायुताः ॥ २ ॥ एताश्चरक्तवर्णास्स्युः वरा-
भयकरामताः ॥ रक्तवर्णाः ॥ २० ॥

अथ ताम्रसवटिकानां नामानि—

तामसाःकालयोगिन्येकस्थंतेष्टृणुपार्वति ॥ उग्राज्येष्ठाततोरौद्रंशे-
परौद्राततःपरम् ॥ १ ॥ कालीविकर्णीचतथाकलपूर्वाविकर्णिका ॥
बलपूर्वाविकर्णीचबलप्रमथिनतिथा ॥ २ ॥ दारुणाचतथातीक्ष्णामदा-
सूयाचमत्सरा ॥ ईर्ष्यादंभाहंक्रुतिश्चभाभरीसंकटातथा ॥ ३ ॥ उल्कि-
काचेतिविज्ञेयायोगिन्यस्तमसायुताः ॥ एतासांलक्षणंवक्ष्येष्टृणुपा-
र्वतितत्त्वतः ॥ ४ ॥ २० ॥ ६० ॥

(सावित्रराजस्योऽनुद्वेग्यात्केवलपामसघटिकात्क्षणोत्तेजात्तरस्वरूपाग्येवामे लिखितानि)-

४९६ तत्रादौ उग्रास्वरूपम्-

वृषस्थानदिलान्यक्षाह्यभिज्वालासमप्रभा ॥ कपालाभयहस्तोग्रा-
वामावामफलप्रदा ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

४९७ अथ ज्येष्ठास्वरूपम्—

पादलाभाशुभाज्येष्ठाकपालवरधारिणी ॥ पादलवर्णा ॥ १ ॥

४९८ अथ रौद्रोस्वरूपम्—

रक्तवर्णातथारौद्रीकपालचमरीकरा ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

४९९ अथ शेपरौद्रीस्वरूपम्-

शेषपूर्वातुविज्ञेयारुण्यवक्रातिभीषणा ॥ (आयुधंशरीरवर्णश्चपूर्व-
वत्) ॥ रक्तवर्णा देहे ॥ मुखेरुण्यवर्णा ॥ १ ॥

५०० अथ कालीस्वरूपम्-

घनश्यामाततः कालीलंबताग्रनिभानना ॥ कपालकर्त्रिकाहस्ता-
ज्ञेयाभयनाशिनी ॥ १ ॥ मेघश्यामवर्णा देहे ॥ मुखेरक्तवर्णा ॥ १ ॥

५०१ अथ विकर्णीस्वरूपम्-

नीलाविकर्णीविज्ञेयामुण्डशक्तिकरामता ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

५०२ अथ कलविकर्णीस्वरूपम्-

शुभाकलविकर्णीस्याद्भयदैर्घ्यहरासदा ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

५०३ अथ बलविकर्णीस्वरूपम्-

चित्रवर्णाविशालाक्षीकपालजपमालिके ॥ विभाणाशांतिदाभूत्यै-
बलपूर्वाविकर्णिका ॥ १ ॥ चित्रवर्णा ॥ १ ॥

५०४ अथ बलप्रमथिनीस्वरूपम्-

ताम्राभाश्वेतवक्त्रास्याद्वलप्रमथिनीशुभा ॥ कपालपाशिनीसेयंसर्व-
शत्रुभयंकरी ॥ १ ॥ रक्तवर्णा देहे ॥ मुखेश्वेतवर्णा ॥ १ ॥

५०५ अथ दारुणास्वरूपम्-

जपाकुसुमसंकाशादारुणाचमहोदरी ॥ कपालवज्रिणीभोक्तासर्वश-
त्रुभयंकरी ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

५०६ अथ तीक्ष्णास्वरूपम्-

तीक्ष्णानीलाताम्रवक्त्रापृथुजंघाविभीषणा ॥ कपालखङ्गिनीभूत्यै-
शत्रूणांभयवर्धिनी ॥ १ ॥ देहे नीलवर्णा ॥ मुखेरक्तवर्णा ॥ १ ॥

५०७ अथ मदास्वरूपम्-

मदारक्तोन्मीलिताक्षीश्यामाकुण्डोदरीमता ॥ कृपाणपालिकायुक्तक-
रालोकभयंकरी ॥ १ ॥ श्यामवर्णा ॥ १ ॥

५०८ अथ असूयास्वरूपम्-

असूयाताम्रकेशांतालोहिताकुंचितानना ॥ लशोदरीकरेपात्रंखड्गं-
धत्तेविभीषणा ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ १ ॥

५०९ अथ मत्सरास्वरूपम्-

मत्सरानीलवर्णाजालोहितास्यामहोदरी ॥ खड्गंखेटंदधानाचदीर्घा-
माकुंचितानना ॥ १ ॥ देहे नीलवर्णा ॥ मुखेरक्तवर्णा ॥ १ ॥

५१० अथ ईर्ष्यास्वरूपम्—

ईर्ष्यावक्रितनेत्रांतानीलाभाधवलानना ॥ तुंदिलातुंगनासाचकपाल-
मुसलांचिता ॥ १ ॥ देहे नीलवर्णा ॥ मुखे श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

५११ अथ दंभास्वरूपम्—

दंभारक्तमुखीचित्रवर्णाकुब्जामहोदरी ॥ कृपाणंकुंडिकांधत्तेवक्षप-
भासनेस्थिता ॥ १ ॥ चित्रवर्णा ॥ १ ॥

५१२ अथ अहंकृतिस्वरूपम्—

अहंकृतिःकुंचितास्याभुकुटीकुटिलेक्षणा ॥ पाटलाभोजनतनसाक्रजु-
कायामहोदरी ॥ १ ॥ कपालदंडपाणिश्वयोगपभासनेस्थिता ॥
पाटलवर्णा ॥ १ ॥

५१३ अथ भ्रामरीस्वरूपम्—

भ्रामरीनीलमेघाभादीर्घजंघारुशोदरी ॥ घंटादंडकराक्रूराकराला-
स्याजटाविला ॥ १ ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

५१४ अथ संकटास्वरूपम्—

संकटाविकटश्रीवानिम्ननासारुशोदरी ॥ कृष्णश्वेतच्छविश्यामास-
ङ्गरेवकधारिणी ॥ १ ॥ कृष्णश्वेतवर्णा ॥ १ ॥

५१५ अथ उल्किकास्वरूपम्—

उल्किकाचोल्मुकाभासानीलश्रीवामहोदरी ॥ उल्मुकंचकरेदंड-
धानालोकभीषणा ॥ १ ॥ रक्तवर्णा ॥ कंठेनीलवर्णा ॥ १ ॥

५१६ अथ कलादेवतास्वरूपम्—(वृत्तिहमासादे)

शुक्लवर्णाकलाज्ञेयानीलवस्त्रात्रिलोचना ॥ व्योमवदौकरुद्राक्षकच-
लंबितमालिका ॥ १ ॥ मुकाक्षमालिकायुक्तावामेपंकजसंयुता ॥
पूजनीयाविशेषेणज्ञानविज्ञानहेतवे ॥ २ ॥ श्वेतवर्णा ॥ १ ॥

५१७ अथ काष्ठादेवतास्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

नीलवर्णाभवेत्काष्ठापीतवस्त्रात्रिलोचना ॥ अष्टादशभुजोपेतज्ञान-
मुद्रासमन्विता ॥ १ ॥ नीलवर्णा ॥ १ ॥

५१८ अथ निमेषदेवतास्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

निमेषस्तुभवेदेवंकाकाभोहार्धनीलदृक् ॥ अक्षसूत्रंकरेदक्षेज्ञानमुद्रां
तथोत्तरे ॥ १ ॥ दधानोयोगसंसिद्धचैपूजनीयोविपश्चिता ॥ कृष्णवर्णः ॥ १ ॥

५१९ अथ क्षणदेवतास्वरूपम्-(नृसिंहप्रासादे)

क्षणाभिधोभवेच्छुक्लोमुनिरूपः सुमौलिकः ॥ जटात्रिमौलिकोपेत-
श्वंदनालिप्तविग्रहः ॥ १ ॥ मुक्तासूत्राग्रहस्तोयं वामे सन्नकमंडलुः ॥
शुभ्रवर्णः ॥ १ ॥

इति श्रीमत्समस्तभूमंडलमंडनायमाननिसिलदेशावतंसकर्नाटकजनपदसंपदधिष्ठानभूत
श्रीमन्महीशूरमहासंस्थानमध्यदेदीप्यमानाविकलकलानिधिकुलकमागतराजक्षितिपाल-
प्रमुखनिखिलनिनरानाधिराजमहारानचक्रवर्तिमंडलानुभूतदिव्यरत्नसिंहासनारूढश्री-
मद्रानाधिरानराजपरमेश्वरमौढप्रतापप्रतिमवीरनरपतिविरुद्धैश्वरगंडलोकैकवीर्यदु-
कुलपयःपारावारकलानिधिशंखचक्रांकुशकुठारमकरमत्स्यशरभसारवगंडमेरुदध-
रणीवराहहनुमद्रुडकंठीरवाद्यनेकविरुदांफितश्रीमन्महीशूरपुरवराधीशश्रीकृ-
ष्णरानमहारानविरचितश्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थेनवग्रहयुगादिस्थूलसूक्ष्म
कालभेदतत्तदेवतास्वरूपनिरूपणं नाम पंचमोऽग्रहनिधिसंपूर्णः ॥

इति श्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे-नवग्रहयुगादिस्थूल-
सूक्ष्मकालभेदतत्तदेवतास्वरूपनिरूपणं नाम
पञ्चमोऽग्रहनिधिसंपूर्णः ।

श्रीः ।

अथ

श्रीतत्त्वनिधौ—

पद्मवैष्णवनिधिः ।

अथ षोडशोत्तरशतदिव्यस्थलानिनारायणआह—

(ब्रह्माण्डपुराणेलक्ष्मीनारायणसंवादे)

सषोडशशतस्थानेतिष्ठास्यहमितस्ततः ॥ अन्यत्राष्टस्थलान्याहुर्मा-
स्तेष्टौशतंतथा ॥ १ ॥

अथभारतान्यस्थलिकाष्टवैष्णवदिव्यदेशाः—(ब्रह्माण्डपुराणे)

श्रीवैकुण्ठे (वासुदेवं) चामोदे कर्पणाद्वयम् ॥ (प्रयुम्नं) च
प्रमोदोत्पले संमोदे (चानिरुद्धकम्) ॥ १ ॥ सत्यल्लोके
तथाविष्णुं (पद्माक्षं) सूर्यमण्डले ॥ क्षीरौन्ध्री (शेषशयनं) श्वेतद्वीपे
तु (तारकम्) ॥ २ ॥ एतेष्वष्टस्थलेष्वेवंरूपमाविद्धिसुस्थितम् ॥ ८ ॥

अथ भारतखण्डस्थाष्टोत्तरशतवैष्णवदिव्यदेशवदेशाः—

(ब्रह्माण्डपुराणे)

(तोंडीरे २३) दशचक्रयोदशहरेःश्रीदिव्यदेशा—द्वयंचत्वारिंशदु-
मध्यमेथपुरतः (चोलावनीमण्डले ४२) ॥ (पाण्ड्ये १८) षडादश
(केरले १३) भगवतःपट्टसप्तकं (चोत्तरे १२) देशाद्वादशापूर्वसूरि-
भिरलंघ्यासादिभिःसन्नुताः ॥ १ ॥ १०८ ॥

अथोक्ताष्टोत्तरशतवैष्णवदिव्यदेशाः—(ब्रह्माण्डपुराणे)

ब्रुवेभारतखण्डेमामर्चारूपंस्थलेस्थितम् ॥ (नारायणं) वंदर्याऽ-
ल्पेनैमिशे (हरि) मध्ययम् ॥ १ ॥ (सालिग्रामं) हरि क्षेत्रेप्ययो-
ध्यायां (रघूत्तमम्) ॥ मधुरायां (बालकृष्णं) मार्यायां (मधुसूद-

नम्) ॥ २ ॥ काँश्यांतु (भोगशयन) मवंत्या (मवनीपतिम्) ॥
 अष्टादशस्थितान्कांच्यांवक्ष्येवारणपर्वते ॥ ३ ॥ देवं (वरदराजाख्यं)
 कांच्यां (कमललोचनम्) ॥ (यथोक्तकारिणं) ग्रामे (परमं)
 परमेशंके ॥ ४ ॥ तथा (पांडवदूतं) चस्थलेपाटकंसंज्ञके ॥ ग्रामग्रहाभि-
 धेसाक्षादुन्नत्याऽऽड्यं (त्रिविक्रमम्) ॥ ५ ॥ हस्तिग्रामाभिधे (योगनृसिंहं)
 भवभीषणम् ॥ (गजेंद्रवरदं) आष्टभुजआष्टभुजस्थले ॥ ६ ॥ (हेमाकारं)
 तथाविद्यात्स्थलेनीरनिकेतने ॥ स्थलेमेघनिकेतनाख्ये (मेघाकार-
 समाह्वयम्) ॥ ७ ॥ तिर्गुपुरे (प्रभाकारं) (वैकुण्ठं) बहूनामके ॥
 व्रजस्थानेच (वरदं) कामकोट्यां (स्वयंहरिम्) ॥ ८ ॥ गोपक्षेत्रेतथा
 देवं (शेषाकारं) शुभप्रदम् ॥ (प्रवालवर्णदेवं) तुप्रवालवनसंज्ञिते ॥
 ॥ ९ ॥ दीपप्रकाशस्थानेदेवं (दीपप्रकाशकम्) ॥ शर्वस्थाने
 (महाविष्णु) मेतानष्टादशश्रये ॥ १० ॥ द्वारिकायां (यादवेन्द्रं) व्रजे-
 (गोपीजनप्रियम्) ॥ बृंदारवने (नंदसूनुं) (गोविंदं) (कौलियहृदे) ॥ ११ ॥ गोवर्ध-
 ने (गोपवेषं) भैरवे (पद्मलोचनम्) ॥ गोमंतपर्वते (शौरिं) हरिद्वारे
 (जगत्पतिम्) ॥ १२ ॥ प्रयागे (माधवं) देवं गयोयां तु (गदाधरम्) ॥ गंगा-
 सौगरिके (विष्णुं) चित्रकूटेतु (राघवम्) ॥ १३ ॥ नंदिग्रामे (राक्ष-
 सघ्नं) प्रभागे (विश्वरूपिणम्) ॥ श्रीकूर्मं (कूर्मरूपं) चनीलाद्रौ
 (पुरुषोत्तमम्) ॥ १४ ॥ सिंहाचले (महासिंहं) (गदिनं) तुलसी-
 वने ॥ कृतकोशे (पापहरं) श्वेतोद्रौ (सिंहरूपिणम्) ॥ १५ ॥
 (योगानंदं) धर्मपुण्यांकांकोले (त्वांघनायकम्) ॥ अहोचले (हिरण्य-
 घ्नं) पांडुरंगेतु (विठलम्) ॥ १६ ॥ (नारायणं) यादवाद्रौव्यङ्कटा-
 द्रौ (रमासखम्) ॥ श्रीमद्गुह्यसरस्तीरभातं (विजयराघवम्) ॥ १७ ॥
 तोतोद्रौ (तुंगशयनं) (नृसिंहं) घटिकांचले ॥ गजस्थले (गजार्ति-
 घ्नं) भर्तृसारे (जगत्पतिम्) ॥ १८ ॥ वीक्षारण्येमहापुण्येशयानं
 (वीरराघवम्) ॥ (महाबलं) वैलिपुरेगोपपुण्यांतु (गोपतिम्) ॥ १९ ॥
 अंहीन्द्रदेवदेशं (सुवर्णं) स्वर्णमंदिरे ॥ (महाव्नाहं) श्रीमुष्टे श्रीरामे

(जानकीप्रियम्) ॥ २० ॥ महिषा(हीशा)ख्यै(मैसुरा) पुरे (कृष्णं) रिख-
जानुकरांबुजम् ॥ श्रीरंगे (रंगनाथं) तमार्काशनगरे (हरिम्) ॥ २१ ॥
दक्षिणैर्द्वारकायांतु (गोपालं) गोपसेवितम् ॥ श्रीनिवासस्थले (पूर्णं)
मणिकूटे (महाप्रभुम्) ॥ २२ ॥ व्याघ्रपुर्यां (महाबाहुं) भक्तिस्थानेच
(भक्तिदम्) ॥ उत्पलवर्तके (शौरिं) मणिपुर्वां (सुरप्रियम्) ॥
॥ २३ ॥ कृष्णपुर्यां (महाविष्णुं) श्रीविकुण्ठेतु (माधवम्) ॥ श्वेत-
हृदे (शांतमूर्तिं) चक्रतीर्थे (सुदर्शनम्) ॥ २४ ॥ जगन्नाथाभिधा-
नेतुस्थलेस्मिन्(पुरुषोत्तमम्) ॥ कुंभको (घो)णे (शाङ्कपाणिं) भूतिस्थानेतु
(शाङ्गिणम्) ॥ २५ ॥ कपिस्थले (गजार्तिघ्नं) (गोविंदं) चित्र-
कूटके ॥ स्वर्देने (हरशापघ्नं) (मुत्तमा) ख्यमनुत्तमे ॥ २६ ॥
पार्थस्थले (परब्रह्म) श्वेतादौ (शांतरूपिणम्) ॥ नन्दपुर्यां (महानन्दं)
कृष्णकोट्यां (मधुद्विपम्) ॥ २७ ॥ (असंगं) संगमग्रामेवृद्धपुर्यां
(विपप्रियम्) ॥ सारक्षेत्रे (सारनाथं) शरैष्ये (शरणाभिधम्) ॥
॥ २८ ॥ निविडे (निविडाकारं) (मछारिं) भैणिमंटपे ॥ (जगदीशं)
धनुर्कोट्यामधुरीयांतु (सुन्दरम्) ॥ २९ ॥ मोहपुर्यां (कालमेघं)
कुरुकायां (रमासखम्) ॥ गोष्ठीपुरे (गोष्ठपतिं) (बलाढ्यं) भ्रमरं-
स्थले ॥ ३० ॥ धन्विमंगलके (शौरिं) (विष्णुं) विद्याद्वैतस्थले ॥
स्थलेतुदर्भशयनेवसंतं (दर्भशायिनम्) ॥ ३१ ॥ कुंरंगेतु (महापूर्णं)
कृष्णानंद्याम (थाच्युतम्) ॥ अनंतशयनेदेवं (पद्मनाभं) मनोहरम् ॥
॥ ३२ ॥ (भर्गरूपं) भार्गवस्थानेलतर्कादुमहास्थले ॥ (आदिनारा-
यणं) देवमेवमष्टोत्तरंशतम् ॥ यस्मिन्नेतत्ततंभक्त्याचेतसानन्यगा-
मिना ॥ ३३ ॥ सविधूयाशुसंसारबंधान्यातिहरेःपदम् ॥ अष्टोत्तरातं-
विष्णोस्स्थानानिपठतास्वमम् ॥ ३४ ॥ अधीताःसकलावेदाः कृताश्र-
विधियामखाः ॥ अवगाढानितीर्थानिज्ञातः सप्तगवान्हरिः ॥ ३५ ॥
संपादितातथामुक्तिःपरमानंददायिनी ॥ १०८ ॥ ११६ ॥

अथ अष्टोत्तरशतत्रिपुटीस्थदिव्यदेशाः-

संख्या क्रमः	देवावास्त- स्थानम्	देवनाम	देव्यायुक्तः दे- व्यास्थानं भिन्नम् कंचित्पुण्यदेवत	देवस्याविमा नस्वरूपम्	देवस्थाने तीर्थम्	देवाभि मुखीदिक	देवस्यस त्रिवेशः	प्रतुष्टः
१	क्षीराब्धौ	क्षीराब्धिनाथः देवः	अष्टमेष्टुमद्भादे- व्यायुक्तः	अष्टाद्- विमानम्	अमृतपुष्क- रिणीतीर्थम्	दक्षिणाभि- मुखः	शेषशयनः	श्वेतद्रोपनिवा- सिभिः
२	श्रीतिर्पती	परमपुरुषोदे०	पद्मजयस्त्री- देव्या	गोवर्द्धन- विमानम्	मानससरस्ती०	"	"	पार्वतीदेव्या
३	षडरिकाश्रमे	श्रीमन्नारायणः	पार्वतीदेव्या	तमकाश्चन- विमानम्	तमकुण्डती०	पूर्वा०	पद्मासनासीनः बद्धरश्मिभोगे	नारदेन उपदे- शोपलब्धौ
४	सालिग्रामपर्वते	श्रीमूर्तिदेवः	श्रीदे०	गगनवि०	चक्रती० गण्ड- कीनदी०	उत्तरा०	तिष्ठति	गण्डकीदेव्या
५	नेमिगिरौ	१ पुष्करदेवः २ देवराजदेवः	परमपुरुषहरिः स्त्रीपुटिकादि	हरि वि० मंगलवि०	दिव्यतीर्थम् विश्रान्तितीर्थम्	पूर्वा०	तिष्ठतः	अर्जुनसिद्धिभा- रद्वजैः
६	कण्डवेलक- दिनहरस्या०	परमपुरुषः	पुण्डरीकयक्षी	हरि वि० द्रुलविमाने	मङ्गलतीर्थं	"	तिष्ठति	भरद्वाजेन
७	अयोधायाम्	दाशरथिरामः	सीतादेव्या	पुष्कर- निमा०	सप्तपुष्करिणी तीर्थसरयून्दी	उत्तरा०	पद्मासनासीनः	"
८	गोकुले	श्रीकृष्णः	रत्नमणी सत्य- भामादेवी०	हेमवृट- विमा०	यमुमानदी	पूर्वा०	तिष्ठति	नन्दगोपेन
९	गोवर्द्धने	गोवर्द्धनेशः	सत्यभामा	गोवर्द्धन०	ब्रह्मादक०	"	"	इन्द्रादिभिः
१०	द्वारकायाम्	कल्याणराजः राधारमणः	अष्टमहिर्षाभिः राधादेव्या	हेमवृट् गोवर्द्धन०	गोमतीती० वसनापट०	पश्चिमा पूर्वो	पद्मासनासीनः तिष्ठति	द्रोपयोगोपी देव्या

११	मधुरापाय	श्रीरुणः	हविमणित्व- भासादेवी०	अक्षवि०	यमुनाती	पूर्व०	सिद्धि	वेषताभिः वसुदेवेन	
१२	भदोर्बले	नरसिन्हाः	लक्ष्मीः	गुह्यवि०	भवनाशिनीती	"	यथासनाची०	प्रह्लादेन	
१३	तिपायाम्	लक्ष्मी- पुण्ड्रमण्डपः	अलमसुभद्रा- देव्या	आनन्दविष्णु- चिमाने	स्वामिपुष्करि- णीतीये	"	सिद्धि	सौण्डमानेन	महापद्मभी- मता
१४	चौकलीपुर्णम्	योगनृसिंहः	अद्युतबल्ली	अश्वमेधो- वि०	अद्युतकी०	"	पद्माक्षना०	हनुमता	वीक्षारण्य
१५	तिरवङ्कुरस्थाने	वीरराघवः	कनकबल्ली	गगनवि०	हृत्पानाशि- नीतीये०	"	भुजगशायी	शालिहोत्रेण	
१६	तिरतिनपूरु- स्थान	पद्मराजः	यशस्वितीनाम्ना- देव्या	इत्यलाम्को- कवि०	वरुणती०	"	सिद्धि	वरुणेन	
१७	तिरपङ्कजी- स्थाने	पार्थसारथिदेवः	पद्मवल्ली काकमि- नोर्देवीभ्याम्	वेदविमाने	कैरवर्णितीये	एवंभिमुखः	शेषशयनः ति- ष्ठति (?)	वरुणेन	
१८	तिरमणिग्रामणी	विचित्रमन्दवः	आर्णिमातल मगादे०	कोपिल्लि- रिति०	मणिकर्णका	"	सिद्धि	सौण्डमानेन	
१९	तिरफडलम- हस्था०	निर्यासमन्दे०	नौरमोदे०	गगनाकु- तिवि०	पुण्डरीकती०	"	भुजंगशयनः	पुण्डरिकेन	
२०	तिरवेडन्दू- रस्था०	नित्यकल्याण- देवः	कीमलबल्ली	कल्याण०	कल्याणती०	"	सिद्धि	मार्कण्डेयेन	
२१	अष्टपुत्रस्था०	विजयदेवः	अष्टपुत्रमहा- देव्या	गगनाकु- तिवि०	गजेंद्रतीर्थ पुष्करिणीती०	पश्चिमभि०	"	गजेंद्रेण	
२२	परमेष्ठारवणह- नूरस्थाने	परमपद्मार्थः	वैकुण्ठगह्वरे०	सुकुन्दवि०	हैरममदीपती०	"	"	पद्मवराजेन	

२३	वृत्तिगिरिसत्य प्रतयेने	यानप्रमदं०	परन्देव्या	पुण्यकोटि विमान	अनन्तसरोवरे	"	"	ब्रह्मणायज्ञे	
२४	अनिपुरुषा०	नरालहदं०	होमिन्द्र मारद्व्या	वारुणि रि०	देवमर्दीयती०	"	पद्मासनासीन	बृहस्पतिना	
२५	ययोक्तारि स्थाने	तेनेरण्णदी पदे०	रोमलवल्ली	वेदमार०	ब्रह्म०	पूर्वाभि०	भुजगशयन	तिरमगया- ज्वारुणा	
२६	पोरद्व्या०	निरिक्रम०	अमृतपक्षी०	पगज०	नाग०	पूर्वा०	तिष्ठति	शेषेण	
२७	धारुस्थाने	रुणारा०	रामणिदे०या	अग्निपति	अम्बरपि०	दक्षिणाभि०	"	कावद्वेषेण	
२८	राकयानस्थाने	वारुवानेदं०	रमलवल्ली	पुण्ड्र०	गोपीरुला०	पूर्वा०	"	पार्वत्या	
२९	तिरपाद्वस्या०	पाण्डवद्वेदं०	हरिणीस त्यभामादे०	भद्र०	मत्स्य०	"	पद्मासनासीन	हारीतेन	
३०	निगातिगु द्व्या०	नीलपुङ्ख तुण्डदं०	कुसुमपदी०	सूर्य०	चन्द्रपुष्करिणी	पश्चिमाभि सुर	तिष्ठति	शिबेन	
३१	नीरद्व्या०	जगदीश०	नीरमं०दे०	जगदि०	अम्बर०	पूर्वा०	"	अम्बरेण	
३२	वैलकोटिस्थाने०	दीपप्रराजि०	मरुतगर्जदं०	अगारि०	सरस्वती	पश्चिमा०	"	सरस्वत्या	
३३	श्रीविद्वान्ताया धारतारस्थाने राजकोटि०	सुप्रगयन०	रुद्रकोटवल्ली	मन्त्र०	वनसरस्वती०	पूर्वा०	"	भृगुणा	
३४	तिरुद्वि०	विनयगार	मरुतगर्ज	गिरि०	जटापुती०	"	पद्मासनासीन	जटापुना	

३५	चालुक्यैःस्था०	भुतिस्त०	वाङ्मयावली०	कनक०	वेगवर्तीती०	पश्चिमा०	"	भृगुणा	०
३६	तिरुकोविङ्क- रस्था०	चिद्विक्रमः	पुंस्कोकिल- चल्ली	शुद्धार०	अट्टिण्णनंद०	पूर्वा०	विधिति	शृङ्गना	०
३७	तिरुमदीन्द्रपु- रस्था०	देवनायकः	वैकुण्ठवल्ली	खण्ड०	गरुडनंदिमान- न्दनंदी०	"	"	इन्द्रेण	०
३८	अपरवधू- रस्था०	आदिकेशवः	यतिराजगल्ली- देव्या	मंगल०	रामावतुल्यपुष्क- रिणी	"	"	देवादिभिः	सामाजुजाचा- वावतारस्फलम्
३९	श्रीसुंदे (णे)	आविषराहः	अभ्युजवल्ली	पावन०	निरवपुष्करिणी	पश्चिमा०	"	आभयनाराय- णेन	०
४०	चित्रकूटे	गोविन्दराजः	पुण्डरीकवल्ली	सात्विक०	पुण्डरीकपुष्क- रिणी०	पूर्वा०	भुजंगशयनः	शिवेन	०
४१	कोटेश्वराराम- नहरस्था०	काङ्गलदेवः	महोत्तलवकाळ- नाच्चादे०	पुष्कला- वर्त्त०	संस्कृती०	"	लिखति	अष्टकोणम- द्विष्या	०
४२	तिर्नाळतिर्न- गणम्	पेलाळीमनषा- लदेवः	स्तिगुणव्या	अष्टाक्षर०	अष्टलङ्कुनलि- नीती०	पश्चिमा०	पद्मासनासीनः	तिरुमंगीवाळवा- रुणा	तिरुमंगीवाळवा- रुवतारस्फलम्
४३	तिर्नागतिर्नपति	रुमणिमाडको विष्णुनंदारादरे०	बल्लीदेव्या	पुण्डरीक- प्रकाश	इन्दुपुष्करिणी	पूर्वा०	"	इन्द्रेण	०
४४	यंकुण्डवणवर- स्थाने	वैकुण्ठमाथः	वैकुण्ठवल्ली	मानन्द- निलय	छद्मर्षीपुष्क- रिणी	"	"	उदङ्गमहापिणा	०
४५	तिर्द्वनूर	तोदईमायावी०	तटभाटा०	शोभन०	सभापुष्करिणी	पश्चिमा०	विधिति	चतुष्टेन	०
४६	अभिगवित्रहर- स्थाने	कोटमाळुको- तमुद्वः	अमृतवहो	वर्द्धक०	फोटिती०	पूर्वा०	पद्मासना- सीनः	उदङ्गेन	०

४७	वपुःशुभा- तमम्	पुरुषोत्तमः	पुरुषोत्तमना- यकी	सचिविग्रह	निर्वाण्डक- तीय	पूर्वा०	तिष्ठति	उपमन्युना	०
४८	शंवनस्तुको- विद्य	परचयानंदेवः	आक्रिमाळरा- कडिदेवः	कनक०	निर्यपुष्क- रिणी	"	"	रुद्रेण	"
४९	तिर्तातिभा- चल	शंगन्मासुदेवः	अद्रुमरवल्ली	देव०	सूर्यपुष्करिणी	"	भुजंगेश्वरे	शङ्गमलनाच्चा- या	०
५०	तिर्मणिमोडु- मणि	घोटातायकः	तिर्मामहळ- देव्या	शंसन०	चन्द्रपुष्करिणी	"	तिष्ठति	गरुडेन	०
५१	तिर्कचलपाटि	श्री कृष्णः	मवलतणिकेय्या	स्वयंभुवि०	कडमलपोयगे- तय	"	"	रुद्रेण	०
५२	तिर्वळकोळम्	अणदेवः	पूर्याकिमधळ- देव्या	तस्योत्सव०	रमावळको- लती०	"	"	श्वेतकेतुना	०
५३	पार्श्वळीकामदे	यायल्लेळ- यदेवः	ताम्रनायकी	नारायण०	अहसरः	पश्चिमा०	"	पार्श्ववरुणाभ्यां	०
५४	फळतगना- णमदि	चन्द्रपापहरः	चगमळयल्ली	चन्द्र०	चन्द्रपुष्करिणी	पूर्वा०	"	देवैः	०
५५	तिर्विन्दल्ल	सुगन्धयंतना तनदेवः	पुण्टरीकचल्ली	वेदामोड०	इन्दुपुष्करिणी	"	वीरशायनशेते	चन्द्रेण	०
५६	तिर्वज्रिसुनि	कोयविळ्ळुरामः	मरकतचल्ली	उपलान्त०	शुक्रपुष्करिणी	"	भुजंगेश्वरे	सुक्रेण	०
५७	तिरवाधातूरु	भाण्डलकमा- यदेवः	श्रीरङ्गनायकी०	प्रणववि०	सूर्यपुष्क- रिणी	"	"	कामधेन्या	०
५८	पुळपुण्डुशिडि	चळीलरामः	पोत्रामपिदेव्या	ओभन०	जयशु०	"	"	जटापुना	०
५९	काविण्यले	गजेन्द्रवरदः	रामामणिः	गगनाकृति- विमान	कपिलतीर्थ	"	"	गजेन्द्रेण	०

६०	कूडलूरु	धार्मिकाशेषः	पद्मानना०	शुद्धसरव- प्रभ०	चिन्ती०	पूजा०	तिष्ठति	नन्दकमुनिना	०
६१	अग्निनिविदि	यल्लग्न्यातनवी- देवः	अळद्वीपवल्ली	तारक०	मण्डूकपुष्क- रिणी	"	भुजगेशोते	ब्रह्मणा-वालमी- किनाच	०
६२	उत्तरको- विरनू	पुरयोनमः	पूर्वसिद्धिन्वा	उद्योग०	कवन्तरी०	"	"	कवन्मभुनिना	०
६३	तिर्बळरे	शुद्धरीकाशः	पद्मपञ्चलुद्विष्या	विमलशक्ति भक्तनिगिरिपदेते	श्रीरामिभपुष्करिणी कुशाती मणिद्विणी दी-पराहलीद्विष्य कवरिणी पुण्डरीती अमनातापघाती०	"	तिष्ठति	शिवलक्ष्मी- पावतीभिः	०
६४	रोविन्दश्रीरग०	अळद्विपमणवा ल्लदेवः	श्रीरगनाञ्चा- द्विष्या	प्रणवाकृति वेदयुग०	अष्टतार्यानि चन्द्रपुष्करिणीच	"	भुजगेशोदे	निर्भीकणेल	०
६५	पोरयामनिनि- मुळापुरी	अळियमनवाल्लु- देः निगल्लद्विष्य	निगल्लक्ष्मी- द्विष्या	वत्प्राण०	कोट्टपुरिकरु द्विष्याल्लय	"	तिष्ठति	धर्मवर्मणा	०
६६	तिरुपैरंगरम्	आरापैतानदेवः	पकजवल्लीदे०	इन्द्रवि०	इन्द्रती०	पश्चिमा०	भुजगेशोदे	उपरिखरवसु- रामेन	०
६७	तिर्मादियूरु	इरशापलीपदेव	धमलवल्ली०	कमलकृति- विमान	वपालपुष्क- रिणी	प्रबो०	तिष्ठति	रुद्रेण	०
६८	तनमामलिफो- विल्ल	नीलमेवेदेव	शगमवल्ली	शगमयोपति	पराशरती०	"	पद्मलतेना सतनः	पराशरेण	०
६९	तजयाळिमणि	युक्तेपरमाष्ट- नुति	तजनापली	वेदसात्वि- कृति०	सूर्यपुष्करिणी	"	"	मार्कण्डेयन	०
७०	पापनाशानूरु	पापविनाश	पञ्चजवल्ली०	पापविनाश	शुद्धीकपुष्क- रिणी	"	तिष्ठति	जयकोटशोप- हराजेन	०

७१	नन्दिपुरवन- हरम्	नाथमुदेवः	अनगवल्ली	मन्दार०	नन्दिती०	पश्चिमा०	पद्मासनेनाम्ने	नन्दिना	०
७२	भान्धारशेखरे	आरासुप्रभा- कृष्णशक्तिकाङ्के- दाऽगाद्रयाणिः	कोमलवल्ली	वेदामोदवै- दिक०	कान्यष चक्र ईशा- न गौतमी-कन्या- अग्नि-ब्रह्म-इन्द्र मु- र्त्यै-वरुण-वाराह ११ सौ० ह्येषुष्क० १२	पूर्वा०	उद्योगशयन- भोगशयनवीर- शयन-प्रधानश- यन०	मत्स्यपावला दिभिश्च	०
७३	तिवङ्गणहरम्	सुस्पलियप्तेदेव	पोथनाभरय- देवी	विष्णुविमान- नन्धान्तिसि०	अहोरात्रपुष्क- रिणी	"	तिष्ठति	मार्कण्डेयन	०
७४	तिमैर्यूरु	श्रीनिवासः	वङ्गुलवल्ली	सोमच्छन्द०	तिमंजिमुक्ता- मणित्ती,	"	"	मेधातिथिमु- निता	०
७५	तिर्नरसारक्षेत्रे	सारनाथदेवः	सारजायकी	सारवि०	सारपुष्करि०	"	"	कावेर्पा	०
७६	तिवङ्गदूरु	आशुविषय- देवः	अंगमलवल्ली	गरुड०	दर्शपुष्करिणी	"	"	गरुडन	०
७७	शशुल्लिपूरु	अरुमाखडेवः	तिमांवहलदेवी	मन्थावर्त०	तिवस्ततसरः	दक्षिणाभि०	भुजगेते	व्याघ्रमुनिना	०
७८	तिरुक्कणमं- गेस्या०	पत्तारिदेवः	अभिषेकवल्ली- देव्या	उपलवर्त- विमान	दृष्टपुष्करिणी- सौर्यं	पूर्वाभिमुखः	तिष्ठति	वरुणेन	०
७९	वैगाकण्णु- रंस्या०	शार्पराजदेवः	कण्णपुराज- कीदेव्या	"	नित्यपुष्करिणी सौर्यं०	"	"	क्षणेन	०
८०	तिरुक्कणगु- टिस्या०	निम्नामुदेवः	अरविन्दवल्ली- देव्या	"	अवणपुष्करि- णीतीर्थं०	"	"	भृगुचैद्याभ्याम्	०
८१	रेरुणादेस्या०	सुगंधपरराज- देवः	सौन्दर्यवल्ली- देव्या	सौन्दर्यवि- मान०	सूर्यपुष्करिणी०	"	उपविष्टः	नागराजेन	०

८२	मन्त्रारुद्रि चप कारण्ये	राजगोपादेवः	शगमलवल्ली- देव्या	स्वयमुवि- मान०	हृदिद्वन्द्वी० अष्टतीर्थं	पूर्वा०	तिष्ठति	गोमलयमहा- सुनिना	०
८३	तिरुफुळिगिः झारण्ये	रुत्याजानगवा- धदेवः	कट्यागवल्ली- देव्या	"	द्वैततीर्थं चिब- तीर्थं	"	पद्मासना० दर्भ शयन० २	शुक्रमहर्षिणा	०
८४	श्रीवेङ्कट- श्री	वेङ्कटमापदेवः	वेङ्कटवल्ली- देव्या	चंद्रविमान	पाश्चात्तरणी- तीर्थं	"	तिष्ठति	चंद्रेण	०
८५	परगुणंगेस्था०	विजयदेवः	परगुणवल्ली- देव्या	विजयको- टि विमान	द्वैतपुष्करणी- तीर्थं	"	"	भग्निना.	०
८६	तिरुपुनिगु- दिस्था०	रामाशिर्यद्व- देवः	मकलमहा- देव्या	वेद्वत्तारवि- मान०	चक्रतीर्थं	"	भुजंगशयनः	वरुणेन धर्मण्य	०
८७	मरेणोळंस्था०	पापकर्मदेवः	कोळरयल्लीरेव्या मानवतीदेव्या	भानंदानि- लप०	भानंततीर्थं	"	तिष्ठति	बृहस्पतिना	०
८८	रेष्टतिरुप- तिस्था०	तेवभिराणदेवः	पद्माक्षीदेव्या	कुमुदवि- मान	ताम्रपर्णीतीर्थं इंद्रतीर्थं	"	पद्मासनासीनः	इंद्रवाग्वागीशानः	०
८९	गोवृषिखंडु- लस्था०	भार्गवदलोचन- देवः	छरंतडमकन्या- देव्या	पद्मविमान	वायुपुष्करिणी	"	"	"	०
९०	तन्तर्पदमा०	महाभलगीर्मी छळदेवः	कोळयाशवल्ली देव्या	भद्रविमान	शुक्रपुष्करिणी	"	"	इशानरुद्रा स्याम्	०
९१	तिरुगोळस्था द्व	पद्मानिधिदेवः	कुंजवल्लीदेव्या	शृंगारवि- मान	ताम्रपर्णीतीर्थं	"	भुजंगशयनः	कुंचेण	०
९२	तिरुनगरीस्था०	भार्गुनाथदेवः	भार्गुनाथकी- देव्या	गोविंदवि- मान	ताम्रपर्णीतीर्थं शृंगरतीर्थं	"	तिष्ठति	शुक्रवसिष्ठा- स्याम्	०
९३	गुनमामलंस्था०	देवनाथदेवः	श्रीपरमादेव्या	नेत्यावर्त- विमान	इंद्रतीर्थं श्वे- तताम्रसती०	"	पद्मासनासीनः	ब्रह्मभूमिभ्याम्	०

९४	तिरुपुराणुटिस्या	श्रीवैष्णवतीव- देवः	कुरुगुडिवल्ली- देव्या	पचमेधवि- मान	तिरुवाक्कट्ट- तीर्थ	पूर्वा०	तिष्ठति	पञ्चमुनिना स्वारुणा	०
९५	श्रीविल्लुल- हस्या	रामनागैः, वडवै- रकोविल्लुल्ल-ह- देवः	शुडिक्कुडतदे०	शसनवि- मान	तिरुमहकोळु- तीर्थ	"	"	मंडूकपिणा	०
९६	श्रीतिम्मुरुरस्या	कूडळ्ळुअळह- देवः	चरगुणवल्ली- देव्या	अष्टांगवि- मान	हेमपुष्करिणी- तीर्थ	"	पश्चात्तनासीनः	भृगुमाकंडु- याभ्याम्	०
९७	तिमिंगा- लस्या०	अपन्देवः	अक्षमनायकी- देव्या	वेदच्छंद- विमान	पंपातीर्थ	"	तिष्ठति	पांडुर्येन	०
९८	तिमोहस्यां	कालमेघयाम- देवः	निक्षेपवल्ली- देव्या	कैतकि- मान	क्षीराक्षिपुष्क- रिणीतीर्थ	पूर्वाभिमुखः	"	दैवः	०
९९	तिरुमातिदि- चोळिस्या०	अळहदेवः	अळहयवल्ली- देव्या	सोमच्छंदो- विमान	दृक्भतीर्थ	"	"	पांडुर्यधर्मदेवोः	०
१००	तिरुडिटिप- हस्या०	सौम्यनारायण- देवः	तिरुकोमंगल- देव्या	अष्टाङ्ग- विमान	वेदपुष्करिणी०	"	पश्चात्तनासीनः	कदंबकृपिणा	०
१०१	तिरुमेयपस्या०	सत्यगिरिनाथ- देवः	पुण्णवंदादेव्या	सत्यगिरि- विमान	सत्यतीर्थ	"	भुजंगशायनः	सत्यदैवः	०
१०२	मममाळवारुम- गळशासनक्र- मैतिरुवैळळ- पूरुस्थो०	कोलपिचान्देवः	कोमलवल्ली- देव्या	चतुरंग- विमान	घंटाकर्णी०	"	तिष्ठति	घंटाकर्णेन	०
१०३	तिरुवळुवैय- हस्या०	तटल्लण्णदेवः	कमलवल्ली- देव्या	वेदालय- विमान	पंपातीर्थ	पश्चिमा०	"	नारदेन	०
१०४	तिरुवारान्द- लस्या०	तीर्थदेवः	पश्चात्तनादेव्या	वेदविमान	वेदव्यासतरः	उत्तरा०	"	ब्रह्मणा	०
१०५	तिरुण्णपपति- शारस्या०	तिरुवळुभार- भन्देवः	कमलवल्ली- देव्या	इंद्रविमान	लक्ष्मीतीर्थ	पूर्वा०	पश्चात्तनासीनः	चैतनेयेन	०

१०६	तिष्ठत्यमत्रा- रुस्या०	यनवआजादेवः	शगमलवल्ली- देव्या	फनज्योति- विमान	शपतीर्थ	पश्चिमा०	विधिति	अस्मासुरेण	०
१०७	तिष्ठतिरुद्रिता- नस्या०	अनुचिनापण- देवः	पमलवल्ली- देव्या	पुण्यवर्दि- विमान	अग्रतीर्थ	पूर्वाभिमुख	"	रुक्मांगदेन	०
१०८	पुट्टनादितिरु- गपुरुस्या०	मापवेदेवः	पोरुड्डियालि- देव्या	पुरुपात्तम- विमान	पुशोणतीर्थ	"	"	सप्तमपिभि	०
१०९	द्विपदेवशा- निकाशरुस्या०	पानेनरुप- देवः	माहनापणी- देव्या	पुष्कल- विमान	कपिलतीर्थ	"	"	कपिलमुषिणा	०
११०	तिरुमाळिते- णस्या०	घणदेवः	मधुरयल्ली- देव्या	सोदयवि- मान	पेरकोळतीर्थ	"	"	हरारोतेन	०
१११	तिनापण- पुरस्या०	नारायणदेवः	मळरमगेदेव्या	वेदविमान	रुत्तपाणीसरः	दक्षिणा०	पद्मासनासीनः	लक्ष्म्या	०
११२	तिनन्दु- रुस्या०	अनतपयनाभ- देवः	महालक्ष्मी- देव्या	हैमरुद्रवि- मान	मास्यतीर्थ	पूर्वाभिमुख	भुजगशयन	इन्द्रेण	०
११३	तिगाह- रुस्या०	आदिपण- देवः	मळरमगेदेव्या	अष्टागवि- मान	कडलतीर्थ	पश्चिमा०	"	चन्द्रेण	०
११४	तिनदमुहू- रुस्या०	अभयमदल- देवः	पसरुद्रदेव्या	तत्पदीप- विमान	चन्द्रतीर्थ	दक्षिणा०	"	भवरोयेण	०
११५	जतार्दनस्या०	जतार्दनेवः	महालक्ष्मी- देव्या	आनदतिल- पविमान	अभेतिपितीर्थ	पूर्वाभिमुख	विधिति	महाभिरप्रान्त	०
११६	श्रीमदीशुभ्यां	श्रीमत्पुत्ररुप- देवः	श्रीपारन्द- देव्या	पञ्चोपनिष- ब्रामकाविमान	पुशगुरुशुभवि- तीर्थ	उत्तर०	रिक्तुति	शुक्लाचार्यपञ्च	०
११७	मेदुगोटेशानिनां रायणपुरस्या०	रामसिधन्ताग- पणदेवः	यदुगिरुदेव्या	आनदतिल- पविमान	यदुगिरुपवते- तिरुत्तणतीर्थ	पूर्वाभिमुख	विधिति	महीश्वरपुत्राश्रीश श्रीरुद्रपणमहाए काविमान	०
								श्रीदेवीपणरा अगणमहाजा पिजिनच	०

९४	तिरुपुरावटिस्था	आवेणवनवि देव	कुरुगुटिवल्ली देव्या	पञ्चमवि- मान	तिरुवाक्कडळ तीथ	पूर्वा०	तिष्ठति	पद्ममुनिना आरुणा	०
९५	श्रीत्रिलुत्त रुस्या	रामत्राई १२वे रसोपि १२व्य द	शुडिकुटतदे०	शसनवि मान	तिरुमदकोळ तीथ	"	"	मङ्कपिणा	०
९६	श्रीतेग्यपुरेस्था	कुडळअळह देव	वरगुणवल्ली देव्या	अद्रांगवि मान	हेमपुष्करिणी तीथ	"	पद्मासनासीन	भृगुमाकडे याभ्याम्	०
९७	तिमणगा ल्लस्या०	अपण्देव	अन्नमनायरी देव्या	वेदच्छद विमान	पपातीर्थ	"	तिष्ठति	पाटयेन	०
९८	तिमाहस्यां	काळमथयाम देव	निक्षेपवल्ली देव्या	कतकवि मान	क्षीराब्धिपुष्प रिणीतीर्थ	पूर्वाभिमुख	"	दैव	०
९९	तिरुमारिदि मोठिस्था०	अळहद्वय	अळहृपवल्ली देव्या	सोमच्छदो विमान	वृषभतीर्थ	"	"	पाडयधर्मदेवो	०
१००	तिरुकोटिपू रुस्या०	सौम्यनारायण देव	तिरुकाभगळ देव्या	अष्टाद्र विमान	वेदपुष्करिणी०	"	पद्मासनासीन	कदवक्कपिणा	०
१०१	तिरुमेग्यस्था०	सत्यगिरिनाथ देव	युष्पवदोदेव्या	सत्यगिरि विमान	सत्यतीर्थ	"	भुजगशयन	सत्यदैव	०
१०२	सम्मा १ गारुम गुलाशासनक मतिष १ गळ यूरुस्या०	मोगपियान्देय	कौमलवल्ली देव्या	चतुरग विमान	घटाकर्णी०	"	तिष्ठति	घटाऊनेन	०
१०३	तिरुवट्टयदू- रुस्या०	तडळणद्वय	गमलवल्ली देव्या	वदालय विमान	पपातीर्थ	पश्चिमा०	"	नारदेन	०
१०४	तिरुयारान्द लेस्या०	तीपेद्वय	पद्मासनादेया	वेदविमान	वेदव्याससर	उत्तरा०	"	ब्रह्मणा	०
१०५	तिरुपण्पपरि शरस्या०	तिरुवट्टमार भन्द्व	ममलवल्ली देव्या	इद्रविमान	लक्ष्मीतीर्थ	पूर्वा०	पद्मासनासीन	चैनतयेन	०

१०६	चित्तरत्नमग्रा- रम्या०	यनयमालादेव	शङ्खमल-गङ्गा- देव्या	केनय्योति- विमान	शरतार्थं	पश्चिमा०	तिष्ठति	भस्मासुरेण	०
१०७	तिरुदित- नम्या०	अमुभिनारायण- देवः	वमद-गङ्गा- देव्या	पुण्य-रुद्रि- विमान	अग्रतार्थं	पूर्वाभिमुखः	"	रुस्मागदेन	०
१०८	गुहनादितरुप- णयुक्तम्या०	माधवदेवः	पोरुद्रिद्विप- देव्या	पुरुषोत्तम- विमान	पुशोणतार्थं	"	"	सप्त-रुद्रिभिः	०
१०९	द्विपदेवः तिरुमात्र- नम्या०	वामदेवः	शङ्खनाय- देव्या	पुष्कल- विमान	वपिल्लतार्थं	"	"	मपिल्लरुपिणा	०
११०	तिरुमात्रि- नम्या०	वामदेवः	मधुर-गङ्गा- देव्या	सोदय- मान	पेर-गङ्गा- तार्थं	"	"	हारातेन	०
१११	तिरुनायक- पुस्तम्या०	नारायणदेवः	मठरमंगदेव्या	वेदविमान	कल्यणार्णसरः	दक्षिणा०	पद्मासनासीनः	लक्ष्म्या	०
११२	तिरुनन्द- रम्या०	अनारुपमनाभ- देवः	महालक्ष्मी- देव्या	ह्रस्व- मान	मास्वतार्थं	पूर्वाभिमुखः	भुजगदायनः	इन्द्रेण	०
११३	तिरुगङ्गा- रम्या०	भार्गव- देवः	मठरमंगदेव्या	अष्टाग- मान	कडल- तार्थं	पश्चिमा०	"	चन्द्रेण	०
११४	तिरुद- रम्या०	भस्ममंगल- देवः	पद्म-गङ्गा- देव्या	तत्त्व- विमान	चन्द्रतार्थं	दक्षिणा०	"	अंयरीयेण	०
११५	जनाईनम्या०	जानाईदेवः	महालक्ष्मी- देव्या	आनन्द- विमान	अभोनिधितार्थं	पूर्वाभिमुखः	तिष्ठति	महाभिप्राजेन शुक्राचार्येण च	०
११६	श्रीमहाशम्यां	श्रीमत्सत्य- देवः	श्रीपरन्द- देव्या	पञ्चोपनिष- ग्राम- विमान	पुत्राग- तार्थं	उत्तर०	तिष्ठति	महागुरुदेवः श्रीमहा- श्रीरुद्राः जगन्नाथ- जाधिराजः	०
११७	मदुगेट- रायणपुस्तम्या०	रामप्रियाना- यणदेवः	यदुगिरदेव्या	आनन्द- विमान	यदुगिरप- ति- तार्थं	पूर्वाभिमुखः	तिष्ठति	श्रीदेवी- पुत्रा- जाधिराजः	०

अथ अष्टस्वयंव्यक्तमूर्तयः-

आद्येस्वयंचव्यक्तेस्मिन्विमानेरंगसंज्ञिते ॥ श्रीमुष्टेवैकटाद्रौचसालि-
ग्रामेचनैमिशे (पे) ॥ १ ॥ तोताद्रौपुष्करेचैवनरनारायणाश्रमे ॥ अष्टौ-
मेमूर्तयस्संतिस्वयंव्यक्तमहीतले ॥ २ ॥

अथ दिव्यदेशचतुष्टयश्लोकः- (श्रीरामानुजाचार्याक्तः)

श्रीरंगमंगलमणिकरुणानिवासंश्रीवैकटाद्रिशिखरालयकालमेघम् ॥
श्रीहस्तिशैलशिखरोज्ज्वलपारिजातंश्रीशनमाभिशिरसायदुशैलदीपम् १

अथ प्रपत्तिसोपानम्-

पांड्यक्षितौकुंडिनामपुर्यांतुलाख्यमासेतुलमूलतारे ॥ शय्यानुजं-
गात्मतयाप्रतीतं (श्रीसौम्यजामातृमुनिं) प्रपद्ये ॥ १ ॥ कासारभूतमहदाह-
यभक्तिसारान्तरेवैशठारिकुलशेखरविष्णुचित्तान् ॥ भक्तांगिरेणुमुनि-
वाहचतुष्कवींशान्माधुर्यकाव्यतुलसीप्रजवान्यर्तान् ॥ २ ॥ योद्वाप-
रंतिश्रवणेधकांच्याहेमांबुजादाश्रयुजारूपमासे ॥ श्रीपांचतन्योजनि-
(दिव्ययोगी) सरोभिधानंशरणंप्रपद्ये ॥ ३ ॥ मासेथतस्मिन्व भुजेवतीर्णं
परिसमुद्रंपुरिमल्लनाम्न्याम् ॥ (भूताभिधानं) मुनिमुत्पलांताच्छ्रीमद्भद्रांशंशर-
णंप्रपद्ये ॥ ४ ॥ तन्मासिजातंशततारकायामायूरपुष्पांमणिकैरवांतात् ॥
भक्त्यामहांशं (महदाहयं) तंश्रीनंदकांशंशरणंप्रपद्ये ॥ ५ ॥ तैप्येमहीसार-
पुरेमघर्षंजज्ञेसुरस्त्रीभुविभार्गवेण ॥ सुदर्शनांशंयमुद्धारकीर्तितं (भक्तिसारं)
शरणंप्रपद्ये ॥ ६ ॥ मध्येकलिदापरयोस्सहस्रवर्षाणिसप्तैवविद्यत्य-
भूमौ ॥ सौदर्शनींमूर्तिमुपागतंचतं (भक्तिसारं) शरणंप्रपद्ये ॥ ७ ॥ आदौ-
कलेर्हिकुरिकापुरिपांड्यदेशेवैशाखमासिमघवानलभेंशजातम् ॥ सेना-
पतेःपदजकारिगृहेवतीर्णंश्रीशास्पदं (शठरिपुं) शरणंप्रपद्ये ॥ ८ ॥ पुनर्वसौ-
कोलपुरेथमाघेकृतावतारंघनकेरलेषु ॥ श्रीकौस्तुभांशं (कुलशेखरारूपं)
सारक्षितीशंशरणंप्रपद्ये ॥ ९ ॥ श्रीधन्विनव्याख्यपुरेनृयुग्ममासेमरुद्रे-
प्रशिखाप्रतीतम् ॥ गरुत्मदंशंश्वशुरंमुरारेः (श्रीविष्णुचित्तं) शरणंप्रपद्ये ॥

॥ १० ॥ चोलक्षितौधनुपिमासिमहेंद्रतारेयः प्रादुरासवरदोवनमालिकां-
 शात् ॥ रंगेशकेलिमुखमूर्ध्वशिखंद्विजेंद्रं (भक्तांगिरेणु) मनघात्मगुणंप्रपद्ये
 ॥ ११ ॥ कावेरीतटनिचुलपुरेत्यवंशरोहिण्याविलसतिवृद्धिकेवती-
 र्णम् ॥ श्रीवत्सांशकफणिशायिभक्तिभाजंपाणारूप्यं (वरमुनिवाहनं) प्रपद्ये ॥
 ॥ १२ ॥ चतुर्थवर्णेच्युतशार्ङ्गशक्त्यालतोदयंकार्तिककलुत्तिकायाम् ॥
 रंगेशकैर्कर्यतरंगितांशं (चतुष्कवींद्रं) शरणंप्रपद्ये ॥ १३ ॥ पांड्यक्षमायां-
 प्रथितावतारंचैत्रस्थचित्रोदुजमूर्ध्वचूडम् ॥ गणांशभाजं (मधुरंकवींद्रं) श-
 ठारिशिष्यं शरणंप्रपद्ये ॥ १४ ॥ शुचिमासिपुण्यभुविपूर्वफल्गुनीघनभे-
 नवीनतुलसीवनांतरात् ॥ उदितामुदारगुणरंमनायकप्रिववल्लभां (वसुम-
 ती) मुपास्महे ॥ १५ ॥ तोंडीरोर्व्यामासुरीनाम्निवंशेचैत्रार्द्रायांशेषभोगी-
 द्रशक्त्या ॥ श्रीशोदंचदर्शनस्थापनार्थप्रादुर्भूतं (भाष्यकारं) प्रपद्ये ॥ १६ ॥
 स्वस्मिन्यस्मिन्यामुनेनद्रयाख्यंमध्येमार्गं दृष्टरामानुजाय ॥ गुह्यंरत्नंलो-
 करक्षानिभित्तंयोदात्तप्रीत्यात (न्महापूर्ण) मीडे ॥ १७ ॥ सिंहाननांशभवमी-
 श्वरयोगसिद्धौमुक्तामणिमहितनाथमुनीन्द्रपौत्रम् ॥ प्रज्ञाविशेषनिलयंप्र-
 तिवादिदुल्लङ्घनिलं हृदयचिंतय (यामुनार्य) म् ॥ १८ ॥ वादेनजित्वाथ-
 नृपार्धराज्यंचक्रेविरक्तंभुवि यामुनयः ॥ तं (राममिश्रं) कुमुदाक्षशक्तिपद्माक्ष-
 शिष्यं शरणंप्रपद्ये ॥ १९ ॥ श्रीनाथयोगीन्द्रमत्वादवाप्यशठारिसूक्तिं-
 सुरगानभंग्या ॥ हृष्टं जयत्सेनविपश्चिदंशं (श्रीपुंडरीकाक्ष) महंप्रपद्ये ॥ २० ॥
 चोलक्षितौशोदृकुलावतंसद्विजोत्तमादीश्वरपूर्वभट्टात् ॥ दीप्तोदयं दिव्य-
 गजाननांशं भक्ताग्रगं (नाथमुनिं) प्रपद्ये ॥ २१ ॥ नत्वाशठारिमाखिलागम-
 सारसूक्तिं सेनापतिमुरजिदंघ्निसखं निषेव्य ॥ पद्मामशेषजगतां जननीं प्रण-
 म्य श्रीकांतं (मादिपुरुषं) शरणंप्रपद्ये ॥ २२ ॥ प्रपत्तिसोपानमिदं पठंति शृ-
 ण्वन्ति ये नित्यमनन्यचित्ताः ॥ तेषां हरेर्नित्यविभूतिसौधमुखावहारो हण-
 मूर्जितं स्यात् ॥ २३ ॥

१ अथ ऊर्ध्वपुण्ड्रधारणविधानम्-(श्रुतिस्मृतिपुराणेषु)

तत्रतावन्महोपनिषदि-

धृतोर्ध्वपुण्ड्रःपरमेशितारंनारायणंसांख्ययोगाधिगम्यम् ॥ ज्ञात्वावि-
मुच्येतनरस्समस्तैस्संसारपाशैरितिचैवविष्णुम् ॥ १ ॥-॥ (कठशा-
खायाम्)-धृतोर्ध्वपुण्ड्रःकृतचक्रधारीविष्णुंपरंध्यायतियोमहात्मा ॥ स्वरे-
णमंत्रेणसदाहृदिस्थंपरात्परंयन्महतोमहांतम् ॥ १ ॥-॥ (अथर्वणे)
हरेःपादाकृतिमात्मनोहितायमध्येच्छद्रमूर्ध्वपुण्ड्रयोधारयतिसपरस्यप्रियो-
भवति । सपुण्यभागभवति । समुक्तिभागभवति ॥-॥ (ब्रह्मांडे)-
ग्रहस्थोब्रह्मचारीचवानप्रस्थस्तथायतिः ॥ अवश्यंधारयेन्नित्यमूर्ध्वपुण्ड्रसु-
शोभनम् ॥ १ ॥

२ अथ ऊर्ध्वपुण्ड्रधारणयोग्यपंचमृत्तिकाः-(ब्रह्माण्डादौ)

पर्वताग्निदीतीरिमक्षेत्रेविशेषतः ॥ सिंधुतीरेचवल्मीकेतुलसीमूलसं-
श्रिते ॥ १ ॥ भृदपतास्तुसंग्राह्याःवर्जाह्यन्यत्रमृत्तिकाः ॥ ५ ॥

अथ धृतोर्ध्वपुण्ड्रस्थदेवताः-(पामोत्तरखंडेएकत्रिंशोऽध्याये)

ललाटेकेशवंकुर्यान्नारायणमथोदरे ॥ वक्षस्थलेमाधवंतुगोविंदं
कंठकूबरे ॥ १ ॥ विष्णुंचदक्षिणेकुक्षौबाहुकेमधुसूदनम् ॥ त्रिवि-
क्रमस्कंधदेशेवामनंवामपार्श्वके ॥ २ ॥ श्रीधरंबाहुमध्येतुहपीकेशं
तुतद्भुजे ॥ पृष्ठेचपद्मनाभंतुत्रिकेदामोदरंन्यसेत् ॥ ३ ॥ तत्प्रक्षालन
तोयेनवासुदेवंचमूर्धनि ॥ १३ ॥

३ अथ धार्यमाणोर्ध्वपुण्ड्राणांपरिमितिमाह-

ललाटेभुजयुग्मेचपृष्ठयोःकंठकूबरे ॥ धारयेद्दूर्ध्वपुण्ड्राणिचतुरंगुलमा-
यतम् ॥ १ ॥ कुक्षौतत्पार्श्वयोःप्रोक्तमायतंतुदशांगुलम् ॥ बाह्वोर्वक्ष-
स्थलेपुण्ड्रंद्वादशांगुलमुच्यते ॥ २ ॥ १२ ॥

४ अथ वर्णभेदेनोर्ध्वपुण्ड्रसंख्याभेदाः-

एवंद्वादशपुण्ड्राणिब्राह्मणस्तततंधरेत् ॥ तत्तत्पुण्ड्रेषुतन्मूर्तिध्यात्वात्मन्ने

णधारयेत् ॥ १ ॥ चत्वारिभूभुजांप्रोक्तं द्विपुंड्रं तु विशांस्मृतम् ॥ एकपुं-
द्रेतुनारीणांशूद्राणांचविधीयते ॥ २ ॥ ५ ॥

५ अथ धार्योर्ध्वपुण्ड्रस्थानक्रमदेवताः—

ललाटेहृदयेबाह्वोःचतुःपुंड्राणिधारयेत् ॥ ललाटेहृदयेद्वेतुफालेत्वे-
कंविधीयते ॥ १ ॥ ऊर्ध्वपुंड्रंललाटेतुसर्वेषांप्रथमंस्मृतम् ॥ ललाटादि-
क्रमेणैवधारणंतुविधीयते ॥ २ ॥ मूर्तयोवासुदेवाद्याःचतुःपुंड्रेषुधारयेत् ॥
द्वेचगोविंदरुष्णाख्येत्वेकंनारायणंधरेत् ॥ ३ ॥ एषपुंड्रविधिःप्रोक्तःसर्वे
पांगिरिजेमया ॥ ३ ॥

६ अथोर्ध्वपुण्ड्राकृत्यादयः—

अश्वत्थपत्रसंकाशंवेणुपत्राकृतितथा ॥ पद्मकुट्टमलसंकाशंमोहनं-
त्रितयंस्मृतम् ॥ १ ॥ महाभागवतशुद्धःनित्यंहरिपदाकृतिम् ॥
दंडाकारंतुवैदेविधारयेदूर्ध्वपुंड्रकम् ॥ २ ॥ ४ ॥ —॥ (सच्चरित्ररक्षा-
याम्)—द्व्यंगुलंस्पंगुलंवापिसांतरालंप्रकल्पयेत् ॥ पार्श्वौद्व्यंगुलमात्रौ
स्यादूर्ध्वपुंड्रस्यलक्षणम् ॥ १ ॥ —॥ (भरद्वाजसंहितायाम्)—ऊर्ध्व-
पुंड्रांतरालेतुचक्रादीन्धारयेत्सदा ॥ बहिष्कृताह्यभिक्रुद्धापापात्प्रच्याव-
यंतिते ॥ १ ॥ प्रातर्मध्यंदिनेसायमूर्ध्वपुंड्रेणकेशवः ॥ अरुतैर्वापिसु-
कृतैःतैस्तैःप्रीणातिकर्मभिः ॥ २ ॥ प्रभातेदिव्यलोकस्थंमध्याह्नेचार्कमध्य-
गम् ॥ तोषयन्नूर्ध्वपुंड्रेणसार्यस्वात्मगतंहरिम् ॥ ३ ॥

७ अथोर्ध्वपुण्ड्रेषुहरिद्राधार्याः—(सच्चरित्ररक्षायाम्)

ऊर्ध्वपुंड्रेषुसर्वेषुहरिद्राधारयेच्छुभाम् ॥ अभिपिकंतुयच्चूर्णविष्णु-
विषेसदानरः ॥ १ ॥ हरिद्राधारयेद्यस्तुसोश्वमेधफलंलभेत् ॥—॥
(संग्रहे)—ऊर्ध्वपुंड्रस्यांतरालेहरिद्रांयोन्धारयेत् ॥ सर्वैष्णवोललाटेतु-
त्रिषमंवाच्यपोहति ॥ १ ॥ —॥

अथ ऊर्ध्वपुण्ड्रस्थहरिद्राचूर्णाभिमानिदेवताः—(हारीतः)

श्रीलक्ष्मीःकमलापद्मापद्मिनीकमलालया ॥ रमावृषाकपी (?) धन्यावृ-

द्विरिज्यातथेदिरा ॥ १ ॥ शक्तयः केशवादीनां संप्रोक्ता परमेषु ॥ - ॥
 (पांचरात्रे) श्रीदेवीप्रथमं नाम द्वितीयममृतोद्भवा ॥ तृतीयकमलाप्रोक्त-
 चतुर्थेशांतिशोभिनी ॥ १ ॥ पंचमं विष्णुपत्नीतिपञ्चवैष्णवी तथा ॥
 सप्तमं तु वरारोहाचाष्टमं हरिवल्लभा ॥ २ ॥ नवमं शार्ङ्गिणीप्रोक्तं दशमं देव-
 देवता ॥ एकादशं तु लक्ष्मीश्च द्वादशं सुरसुंदरी ॥ ३ ॥ - ॥ (आगमे) -
 श्रीदेवीप्रथमाज्ञेया द्वितीयास्त्वमृतोद्भवा ॥ तृतीया कमलाप्रोक्ता चतु-
 र्थीलोकसुंदरी ॥ १ ॥ पंचमी विष्णुपत्नी च पञ्चमी वैष्णवी तथा ॥ सप्तमी-
 तु वरारोहाष्टमी हरिवल्लभा ॥ २ ॥ नवमी शार्ङ्गिणी प्रोक्ता दशमी देवदे-
 वता ॥ ३ ॥ एकादशी महालक्ष्मीर्द्वादशी सुरसुंदरी ॥ श्रीचूर्णस्या-
 भिमानि न्योद्वादशैताः पराश्रुताः ॥ ४ ॥ १२ ॥

८ अथ ऊर्ध्वपुण्ड्रयोग्यहरिद्राचूर्णभाजनम्-

फलादन्यत्र बिल्वस्य यच्चूर्णं पूरयेच्छुभम् ॥ अवैष्णवस्तपि ज्ञेयो तं-
 कुप्यति हरिप्रिया ॥ १ ॥

९ अथ ऊर्ध्वपुण्ड्रमृद्वर्पणप्राणप्रतिष्ठापनधारणेषु

ऋषिच्छन्दोदेवतादयः-

ॐ ऊर्ध्वपुण्ड्रमृद्वर्पणमंत्रस्य । वराहऋषिः । अनुष्टुप्छन्दः ।
 श्रीभूमिर्देवता । अकारबीजम् । यकारशक्तिः । ऊर्ध्वपुण्ड्रमृद्वर्प-
 णार्थे ऊर्ध्वपुण्ड्रमिश्रप्राणप्रतिष्ठार्थं वज्रपेविनियोगः । एवमूर्ध्वपुण्ड्रा-
 रणमंत्रस्य । राणायनीयमात्यमुग्रिदूर्वासोभागुरिगौर्गुडिगौर्गुलन्वप-
 मन्युगार्ग्यसोपकर्षकण्वकुथिविनिशालिहोत्राक्षपयः । गायत्र्युष्णि-
 गनुष्टुब्जगतीषड्तिव्याहृतिशक्राबृहद्रथंतराविराडतिजगतीविष्टारपङ्क्त-
 यः छेदांसि ॥ केशवादियास्तु देवांताः त्रयोदशमूर्तयो देवताः । ॐ अं
 बीजम् । ॐ उं कालकम् । ॐ मं शक्तिः । ऊर्ध्वपुण्ड्रधारणे विनि-
 योगः । ॐ कुञ्जोत्कायस्वाहा । ल्कायस्वाहा । मल्कायस्वाहा ।

पृत्कोल्कायस्वाहा । ध्यानम् ॥ अर्कोद्भासंकिरीटान्वितमकरलसत्कुण्ड-
लंदीप्तिराजत्केयूरंकौस्तुभाभाशचलरुचिभरवैजयंतीधरंतम् ॥ नाना-
रत्नांशुभिन्नाभरणशतयुतंश्रीधराम्लिष्टपार्श्ववंदेदोस्तक्तचक्रांबुरुहविल-
सितंविश्वबंधंमुकुंदम् ॥ १ ॥ अस्त्रमंत्रेणवामहस्तंसंशोध्यप्रणवेनजलं
निधायोद्धृतासीतिमृदमादायगंधद्वारेत्यस्त्रमंत्रेणदशदिक्षुरक्षांकृत्वाप्रण-
वमूलाभ्यामभिमंन्यनारसिंहबीजं विलिख्य ॐ भगवन्पवित्रमितिजलंनि-
क्षिप्यतर्जन्यामृदंजलंचैकीकृत्यभगवत्पादद्वयंस्मरन्विष्णोः क्रमोसीतिमं-
त्रेणपंचौपनिषदमूलेनद्वादशाक्षरेणसप्तवैष्णवमंत्रैश्चाभिमंन्यप्रणवेनतर्ज-
न्यामृदमादायमूर्ध्निविन्यसेत् ॥ ॐ केशवायनमइत्यादिभिः द्वादशो-
र्ध्वपुंड्रान्धृत्वाशेषंद्वादशाक्षरेणमूर्ध्निविन्यसेत् । ॐ केशवायनमइत्यादि-
दिभिःपङ्चगव्यासकरन्यासान्कुर्यात् । ततःचतुश्चक्रमित्याद्यग्रिमंध्यायेत् ॥

१० अथ द्वादशोर्द्ध्वपुंद्वाभिमानिदेवतानां ध्यानम्—

(वैकुण्ठदीक्षितेधर्मशास्त्राचारखंडे)

चतुश्चक्रं नमस्यामि केशवं कनकप्रभम् ॥ नारायणं घनश्यामं चतुर्भुजं
खनमास्यहम् ॥ १ ॥ माधवं मणिभङ्गाभं चिंतयामि चतुर्गदम् ॥ चंद्रव-
र्णं चतुश्शाङ्गं गोविंदमभिसंश्रये ॥ २ ॥ विष्णुं चतुर्हस्तं वंदे प्रभक्तिजलक-
सन्निभम् ॥ चतुर्मुखं लज्जाभंसंश्रये मधुसूदनम् ॥ ३ ॥ आश्रयामि
चतुःखट्वाग्रं शिवं त्रिविक्रमम् ॥ वामनं बालसूर्याभं चतुर्वज्रं समाश्रये ॥
॥ ४ ॥ श्रीधरं पुंडरीकाभं चतुःपट्टं समाश्रये ॥ चतुर्भुजं रम्यं मे हि हृषीके-
शं तटितप्रभम् ॥ ५ ॥ पंचायुषं पञ्चानां प्रणमाम्यर्करोचिपम् ॥ दामो-
दरं चतुःपाशं विद्रोहोपनिभं भजे ॥ ६ ॥ ऊर्ध्वपुङ्खितं श्रीशान्तिं नित्यं ध्यायी-
तनामभिः ॥ १२ ॥

११ अथ तुलसीजन्मतद्विवाहतद्रक्षणवृन्दावनतन्माहात्म्यानि—

(पद्मपुराणे ब्रह्मवैवर्ते च)

भगवन्त्वन्मुखात्सर्वं श्रुतमस्मानिरुत्तमम् ॥ माहात्म्यं श्रीतुलस्यास्तु-

कथयस्वसुरेश्वर ॥ १ ॥ कुत्रोत्पन्नाचकिंरूपाकिंवर्णाकेनचार्चिता ॥
 तदर्चनविधिःकीदृगुपापनविधिःकथम् ॥ २ ॥ पूजिताकिंददात्पेपात-
 त्सर्ववक्तुमर्हसि ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृण्वंतुमुनयस्तर्वेतुलसीव्रतमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 धन्यंयशस्यमायुष्यमारोग्यंदुःखनाशनम् ॥ दंपत्योःप्रीतिजनकंपुत्रपौ-
 चाभिवृद्धिदम् ॥ ४ ॥ पिशाचग्रहरक्षोग्रंपवित्रंपापनाशनम् ॥ सदावि-
 जयदंराज्ञांविघ्नौघध्वांतनाशनम् ॥ ५ ॥ पूर्वसुरैर्मथ्यमानेक्षीराब्धौसाभ-
 वद्विजाः ॥ उत्पन्नैपातदादेवीतुलसीकामरूपिणी ॥ ६ ॥ कुमारीचारु-
 सर्वांगविंबोष्ठीमृगलोचना ॥ पूर्णचंद्राननाश्यामालशमध्यासुकेशिनी
 ॥ ७ ॥ सुपद्मदाडिमीचीजतुल्यदंताचतुर्भुजा ॥ शंखारीचगदापद्मेदधा-
 नागरुडास्थिता ॥ ८ ॥ स्तूयमानाभक्तजनैस्तुराकिन्नरपन्नगैः ॥ एवं-
 रूपाचसादेवीभक्तेप्सितवरप्रदा ॥ ९ ॥ चतुर्द्वारेष्वेतद्रुष्णदिव्यरूपैर्व्य-
 वस्थिता ॥ आराधितामयाविष्णुशंभुशक्रादिभिस्तुरैः ॥ १० ॥ प्राप्तो
 मनोरथस्तर्षश्चास्माभिस्तदनुग्रहात् ॥ एवंप्रभावासादेवीययेदंधार्यतेजगत
 ॥ ११ ॥ ऋषय ऊचुः ॥ देव्याः स्वरूपमधुनावर्णितंपत्त्वयाविभो ॥
 इयंहिगुप्तरूपातुदृश्यतेभुविसर्वदा ॥ १२ ॥ संशयोयंसुरभेष्वच्छित्त्वाब्रू-
 हियथातथम् ॥ त्वदन्यःसंशयस्यास्यच्छेदकोनहिवियते ॥ १३ ॥
 ब्रह्मोवाच ॥ पूर्वमासीद्दानवेंद्रोनाम्नाजलंधरोमुरः ॥ तस्यभाषांहिचा-
 र्वंगीमुरूपाचारुर्यावना ॥ १४ ॥ कामरूपापूर्णचंद्रवदनातिमनोहरा ॥
 श्यामासुमध्यातन्वंगीनाम्नापुंदेविबिभ्रता ॥ १५ ॥ विंबोष्ठीहंसगमना-
 तरुणीकोकिलस्वरा ॥ मुकेर्गीवमवदनापीनोन्नतपदोधरा ॥ १६ ॥
 शीरत्नभूतासावृंदाराजस्तस्यमुवेश्मनि ॥ जलंधरामुरेंद्रस्यसर्षंगील्लगुणा-
 न्विता ॥ १७ ॥ तांकेनचित्प्रमंगेनदृष्टासौपुरुषोत्तमः ॥ अनुरक्तंभव-
 त्त्स्यांभावमायाविमोहितः ॥ १८ ॥ कालेनमहतावृंदापंचत्वंसमृपा-
 गता ॥ जलंधरनरेंद्रस्यराज्यलक्ष्मीर्विनिर्गता ॥ १९ ॥ तन्नुत्पत्त्येकेशव-
 स्तन्वंतद्वियोगेनदुःखिनः ॥ तच्चिनाभम्भनिनदान्तपगेभृत्तुदुःखितः ॥

॥ २० ॥ उभेतेतुलसीलक्ष्म्यावेकीभूतौतुशांभवि ॥ तच्चित्तोत्तरूपे-
णरूपंदधतुरुत्तमम् ॥ २१ ॥ पवित्रकेसरैर्युक्तं पत्रैरामोदसंवृतैः ॥ ततो-
बृंदावनेचारुतुलसीवनमाश्रिता ॥ २२ ॥ पुनः श्रीतुलसीपुक्तोविष्णु-
वैकुण्ठमन्वगात् ॥ ततःप्रभृतिलोकेस्मिन्नाम्नाबृंदावनंस्मृतम् ॥ २३ ॥
इत्येपाकथिताबृंदाद्वितीयोक्ताहनुत्तमा ॥ भ्रामंगिकीमहापुण्याप्रसंगा-
त्पापनाशनी ॥ २४ ॥ अथोदगयनेप्राप्तेपुण्येक्षितेतिथियोगतः ॥ शुभा-
याहेमगर्भायांसिकायांतीर्थवारिणा ॥ २५ ॥ पंचामृतैःस्नापयित्वासि-
क्तायामभिमंत्रितम् ॥ तुलसीरोपणंकुर्यात्स्वस्तिवाचनपूर्वकम् ॥ २६ ॥
स्यच्छोदकेनतांसिकांयत्नेनपरिरक्षयेत् ॥

१२ श्रीरामानुजाचार्यशिष्यपीठैकान्तिसंख्यातत्कृतग्रन्थादयः—
(अन्यत्र नारदीयेच)

कल्पब्देदिव्यकुंभेषुधजनविदितेवत्सरेपिंगलात्येचैत्रेमासेगतेषुद्विपु-
दशदिनेष्वेधमानेहिमांशौ ॥ पंचम्यार्द्रासमेतेसुरगुरुदिवसेकर्कटाख्येदि-
ल्लग्रेश्रीमान्नामानुजार्यस्तमजनिनिगमांतार्थसंरक्षणार्थम् ॥ १ ॥ गगन-
जस्तप्तशतैर्यतीनांपीठैश्चतुस्तत्पानिभिस्समेतः ॥ एकांविंशतिर्दशदिन-
हस्तैःश्रीरंगआस्तेयतिसार्वभौमः ॥ २ ॥ वेदार्थस्यचनंप्रहृष्टदुःखैर्ग-
तदीपंतथावेदार्थस्यचसारमर्थगहनंश्रीज्ञाप्यमत्पट्टतम् ॥ श्रीराजाप्यन्य-
प्रपत्तिविषयेनयत्रयंचाकरोत्तस्मैलक्ष्मणलक्षणावमुनयेतुम्यननःकुन्दे ॥
॥ ३ ॥ लक्ष्मीनाथाख्यसिंधौशठरिपुजलदःप्राप्यकान्त्यनोरंत्तल्ल-
वाभ्यपिचत्तदुरधुवरांभोजचक्षुर्जराभ्याम् ॥ मन्त्रावांशानुत्तरांशान्ते-
मथयतींद्राख्यपद्माकरेद्रंसंपूर्यमाणिनत्येवहविबहुवाग्नेदिकेद्रंते ॥
॥ ४ ॥ अनंतःप्रथमंरूपंलक्ष्मणवत्तत्रम् ॥ तल्लक्ष्मणोदितचक्षुर्द-
काभिद्रविष्यति ॥ ५ ॥ पशुःसंक्रान्तिश्चाग्निःप्रदूषितः ॥
अहीनामीश्वरःसाक्षादमूदामानुजोमुनिः ॥ ६ ॥

अथ श्रीरामानुजाचार्याष्टोत्तरशतनामानि-

रामानुजः पुष्कराक्षो यतीन्द्रः करुणोत्तरः ॥ कांतिमर्त्यात्मजः श्रीमा-
 ण्डोत्तमोऽनुपदिग्रहः ॥ १ ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः सर्वज्ञस्तज्जनप्रियः ॥
 नारायणैकपापात्रं श्रीभूतैरुपनायकः ॥ २ ॥ अनेघो भक्तमन्दारः केशवो-
 नन्दवर्धनः ॥ कांचीपूर्णप्रियसखः प्रणतार्तिविनाशनः ॥ ३ ॥ पुण्यसं-
 कीर्तनः पुण्योन्नहाराक्षसमोचकः ॥ यादवोपादितापार्थवृक्षच्छेदकुठारक-
 ॥ ४ ॥ अमोघोलक्ष्मणमुनिः शारदाशोकनाशनः ॥ निरन्तरं जनाज्ञान-
 निर्मोचनविचक्षणः ॥ ५ ॥ वेदांतद्वयसारज्ञो वरदांबुप्रदायकः ॥ परा-
 भिर्भायतत्त्वज्ञो यामुनेर्गुलिमोचकः ॥ ६ ॥ देवराजवृणालब्धपद्माव्या-
 र्थमहोदधिः ॥ पूर्णार्यलब्धसन्मंत्रः शौरिर्पादाब्जपट्टपदः ॥ ७ ॥ त्रिदं-
 डधारी धर्मज्ञो ब्रह्मध्यानपरायणः ॥ रंगेशकैर्कर्यरतो विभूतिद्वयनायकः ॥
 गोष्ठीपूर्णकृपालब्धमंत्रराजप्रकाशकः ॥ वररंगानुकंपात्तद्रोविडाम्नाय-
 सागरः ॥ ९ ॥ मालाधरार्थविज्ञातद्राविडाम्नायतत्त्वधीः ॥ चतुस्त-
 ततिशिष्याढ्यः पंचाचार्यपदाश्रयः ॥ १० ॥ प्रपातविपतीर्थाभः प्रकटी-
 कृतवैभवः ॥ प्रणतार्तिहराचार्यः दर्शनैकभोजनः ॥ ११ ॥ पवित्री-
 कृतकूरेशोर्भागिनेयसिद्धदंडैकः ॥ कूरेशोदाशरथ्यादिचरमार्थप्रकाशकः ॥
 ॥ १२ ॥ श्रीरंगवेङ्कटेशोऽद्रिप्रकटीकृतवैभवः ॥ देवराजार्चनरतो मूकमुक्ति-
 प्रदायकः ॥ १३ ॥ यद्वामूर्तिप्रतिष्ठाता मन्त्रोद्योधरं धरः ॥ वरदाचार्यस-
 द्भक्तो यज्ञेशोऽर्तिविनाशनः ॥ १४ ॥ अनन्तात्तीर्णफलदो विह्वलद्रप्रपूजितः
 ॥ श्रीशैलपूर्णकरुणालब्धरामायणार्थकः ॥ १५ ॥ प्रपत्तिर्धर्मकरतो-
 गोर्विदोऽर्थप्रियानुजः ॥ व्याससूत्रार्थतत्त्वज्ञो बोधायनमैतानुगः ॥ १६ ॥
 श्रीभार्ग्यादिमहाग्रंथकारकः कलिनाशनः ॥ अद्वैतमतविच्छेत्ता विशिष्टो-
 द्वैतपालकः ॥ १७ ॥ कुरंगनंगरीपूर्णमंत्ररत्नप्रदर्शकः ॥ विनोशिता-
 खिलमताशेषी कृतरमापतिः ॥ १८ ॥ पुत्रीकृतशठारातिशठजिघर्ष-
 मोचकः ॥ भाषादत्तहयग्रीवो नाट्यकारो महोदयः ॥ १९ ॥ पवित्री-

कृतभूभागःकूर्मनाथप्रकाशकः ॥ श्रीवैकटोचलाधीशसंखचक्रप्रदर्शकः ॥
 ॥ २० ॥ श्रीवैकटेशश्वशुरःश्रीरमैसखदेशिकः ॥ कृपामित्रप्रसन्नार्यो
 गोपिकामोक्षदायकः ॥ २१ ॥ समीचीनैर्यसच्छिष्यस्तत्कृतोवैष्णव-
 प्रियः ॥ कर्मिकठनृपध्वंसीसर्वमंत्रमहोदधिः ॥ २२ ॥ अंगीकृतांघ्रपू-
 णैर्यसालिग्रामप्रतिष्ठिता ॥ श्रीभक्तैग्रामपूर्णाढ्योविष्णुवर्धनरक्षकः २३ ॥
 बौद्धध्वांतैसहस्रांशुःशेषरूपैप्रदर्शकः ॥ नगरीकृतवेदाद्रिःडिड्डीश्वरैसम-
 चितः ॥ २४ ॥ नारायणप्रतिष्ठातृसंपत्पुत्रविमोचनः ॥ संपत्कुमौरैज-
 नकःसौधुलोकशिखामणिः ॥ २५ ॥ सुप्रतिष्ठितगोविंदराजःपूर्वमनो-
 रथः ॥ गोदोर्ध्वजोदिग्विजेतागोर्ध्वभीष्टप्रपूरकः ॥ २६ ॥ सर्वसंशयैवि-
 च्छेत्ताविष्णुलोकप्रदायकः ॥ अव्ययैहमहद्वर्मायतिरैजोगैर्दुरुः ॥ २७
 एवैरामानुजार्यस्यनाम्नामष्टोत्तरंशतम् ॥ यः पठेच्छृणुयाद्वापिसर्वान्का-
 मान्समश्नुते ॥ २८ ॥ यदांघ्रपूर्णेनमहात्मनेदंस्तोत्रं कृतंसर्वजनावनाय ॥
 तज्जीवन्तंभुविवैष्णवानांभूवरामानुजमानसानाम् ॥ २९ ॥ १०८ ॥

अथ यतिराजश्रीरामानुजाचार्यसप्ततिः—

कमप्याद्यंगुर्वेदेकमलागृहमेधिनम् ॥ प्रवक्ताच्छंदसांक्तापांचरात्र-
 स्ययःस्वयम् ॥ १ ॥ सहधर्मचरैशैरेःसंभ्रितजगद्धिताम् ॥ अनुग्रहमयीं-
 वेदेनित्यमज्ञाननिग्रहाम् ॥ २ ॥ वेदैकैकुठसेनान्पदेवंसूत्रवतीसखम् ॥
 यद्वेत्रशिखरस्पदेविश्वमेतद्व्यवस्थितम् ॥ ३ ॥ यस्यसारस्वतस्रोतोवकु-
 लामोदवासितम् ॥ श्रुतीनांविश्रमायालंशठारितमुपास्महे ॥ ४ ॥ नाथे-
 नमुनिनाथेनतवेयंनाथवानहम् ॥ यस्यनैगमिकंतत्त्वंहस्तामलकतांग-
 तम् ॥ ५ ॥ नमस्याम्यरविदक्षनाथभावेव्यवस्थितम् ॥ शुद्धसत्त्वमयं-
 शौरैरवतारमियापरम् ॥ ६ ॥ अनुज्झितक्षमायोगमपुण्यजनबाधकम् ॥
 अस्पृष्टमदरागंतंरामंतुर्यमुपास्महे ॥ ७ ॥ विगाहेयामुनंतोर्थसाधुचंद्राव-
 नेस्थितम् ॥ निरस्तजिह्वगत्पर्शयत्रकृष्णःकृतादरः ॥ ८ ॥ इयानिर्ग्र-
 यतींद्रस्यदेशिकंपूर्णमाश्रये ॥ येनविश्वसृजोविष्णोरूपैतमनोरथः ॥ ९ ॥

लैरन्तर्निर्लीनमपनीयतमोमदीयम् ॥ विज्ञानचित्रमनघंलिखतीवचित्ते-
व्याख्यानकेलिरसिकेनकरांबुजेन ॥ २४ ॥ उद्भूतीमुपनिपत्सुनिगू-
ढमर्थचित्तेनिवेशयितुमल्पविधास्वयनः ॥ पश्येमलक्ष्मणमुनेःप्रतिपन्नह-
स्तामुन्निद्रपद्मसुभगासुपदेशमुद्राम् ॥ २५ ॥ आकर्षणानिनिगमांतस-
रस्वतीनामुच्चाटनानिवहिरंतरूपपुवानाम् ॥ पथ्यानिघोरभवसंज्वरपीडि-
तानां हृद्यानिभांतियतिराजमुनेर्वचांसि ॥ २६ ॥ शीतस्वभावसुभगानु-
भवःशिखाचान्दोषाचमर्दनयतोन्नतिरोपधीशः ॥ तापानुबंधशमनःतपनः
प्रजानांरामानुजो जयतिसंवलितविधामा ॥ २७ ॥ जयतिसकलविषा-
वाहिनीजन्मशैलोजनिपथपरिवृत्तिश्रान्तविश्रान्तिशास्त्री ॥ निखिलकुम-
तिमायाशर्वरीबालसूर्योनिगमजलधिवेलापूर्णचंद्रोपतींद्रः ॥ २८ ॥ मुनिव-
हुमतसारामुक्तिनिश्चयेणिकेयंसहृदयहृदयानांशाश्वतीदिष्टसिद्धिः ॥ शमितदु-
रितखेदासंयमींद्रस्यसूक्तिःपरिचितगहनानःप्रस्तुवीतमसादम् ॥ २९ ॥ भव
मरुपरिविजस्फीतपानीपसिद्धिःदुरितरहितजिह्वादुग्धकुल्यासकुल्या ॥
श्रुतिनयनसनाभिःशोभतेलक्ष्मणोकिर्नरकमथनसेवास्वादनार्द्धिधमानाम् ॥
३० ॥ हरिपदमकरंदस्यंदिनःसंभितानामनुगतबहुशाखास्तापमुन्मूलयंति
॥ शमितदुरितगंधाःसंयमींद्रप्रबंधाःकुतुकिजनमनीपाकल्पनाकल्पवृक्षाः
॥ ३१ ॥ नानाभूतैर्जगति समयेनर्मलीलांविधित्सोरंत्यवर्णप्रथयतिविभोरा
दिमव्यूहभेदे ॥ विश्वंत्रातुंविषयनियतंव्यंजितानुग्रहस्तन्निवृत्तसेनोयतिप-
तिरसौवैवसारदिदंडः ॥ ३२ ॥ लक्ष्यबुद्धेर्ललितरसनालास्यलीलानिदान-
शुद्धास्वादंकिमपिजगतिश्रोत्रदिव्यौषधनः ॥ लक्ष्यालक्ष्यैःसितजलधिव-
द्भातितात्पर्यस्तनेर्लक्ष्मीकांतस्फुटितमुकुरोलक्ष्णार्योपदेशः ॥ ३३ ॥
स्थितिमवधीरयंत्यतिमनोरथसिद्धिमतीयतिपतिसंप्रदायनिर्णायवनोप-
चिताः ॥ मधुकरमौलिद्वयमदंतुरदंतिघटाः करटकटाहवाहिघनशीक-
रशीफरिताम् ॥ ३४ ॥ अनुपधिरंगवृत्तिरसिकानभितांडवयन्निगमवि-
मर्शकेलिनिरतैर्निमृतार्विधृतः ॥ गुणपरिणद्धसूक्तिहृदकोटिविधट्टनयारट-

तिदिशामुखेपुयतिराजयशःपटहः ॥ ३५ ॥ इदं प्रथमसंज्ञवत्कुमतिजाल-
 कूलंकपामृषामतविपानलज्ज्वलितजीवजीवातवः ॥ क्षरंत्यमृतमक्षरं-
 तिपुरंदरस्योक्तयः चिरंतनसरस्वतीचिकुरबंधसैरांगिकाः ॥ ३६ ॥
 सुधाशनसुदुर्ग्रहश्रुतिसमष्टिमुष्टिंधयः कथाहवमसौगतान्कपटसौगतान्स्व-
 ष्यन् ॥ मुनिर्मनसिलक्ष्मणोमुदमुदंचयत्यंजसा मुकुंदगुणमौक्तिकप्रकर-
 युक्तिभिःसूक्तिभिः ॥ ३७ ॥ कपर्दिमतकर्दमंकपिलकल्पनावागुरादुरत्यय-
 मतीत्यतद्बुद्धिगतं त्रयं त्रौदरम् ॥ कुट्टपिकुहनामुखेनिपततः परब्रह्मणः कर-
 ग्रहविचक्षणोजयतिलक्ष्मणोयं मुनिः ॥ ३८ ॥ कणादपरिपाटिभिः कपिल-
 कल्पनानाटकैः कुमारिलकुभाषितैः गुरुनिबंधनग्रंथिभिः ॥ तथागतकथा-
 शतैस्तदनुसारिजल्पैरपि प्रसारितमिदं जगत्प्रगुणितं यतींशोक्तिभिः ॥ ३९ ॥
 कथांकलहकौतुकग्रहगृहीतकोतस्कुतं प्रथाजलधिसंभवप्रसनकुंभसंभूत-
 यः ॥ जयंतिसुधियोयतिक्षितिमुदंतिकोपासनप्रभावपरिपाक्रिमाऽप्रमित-
 भारतीसंपदः ॥ ४० ॥ यतीश्वरसरस्वतीसुरभिनाशयानांसतांवहामि-
 चरणावुजं प्रणतिशालिनामोलिना ॥ तदन्यमतदुर्मतज्ज्वलितचेतसां वा-
 दिनां शिरस्सुनिहितमयापदमदक्षिणंदक्षिणम् ॥ ४१ ॥ भजस्वयतिभूष-
 तेरनिदमादिदुर्वासनाकदध्वपरिवर्तनश्रमनिवर्तिनीवर्तनीम् ॥ लजस्वहृद-
 यस्वयं रथपदायुधानुग्रहद्वतप्रहतिनिष्ठदुष्टदुरितदुष्कारेनिष्ठरुतिम् ॥ ४२ ॥
 पद्येतं यतिसार्वभौमकथितविषादविषातमः प्रत्युपप्रतितं प्रमंतिमयुगे रुषि-
 द्विप्रश्चित्तमः ॥ तत्रैकत्रज्जडित्युपैतिविलयंतत्तन्मतस्थापनाहेयाकप्रथमा-
 नहैतुककथाकलोलकोन्द्राहलः ॥ ४३ ॥ कुमतिविहितग्रंथग्रंथिप्रभृतम-
 तांतरग्रहिलमनमः पश्यंत्यल्पां यतीश्वरभारतीम् ॥ विकटमुरभिद्वक्षः पी-
 ठीपरिष्करणोचितः कुलगिगितुलारोहेभावीकियानिवर्कस्तुभः ॥ ४४ ॥
 स्थविरनिगमस्तोमस्थेयां (१) यतीश्वरपद्धतिकुमतिफणितिक्षोभक्षीयाः क्षि-
 पतुभजंतुवा ॥ रसपरिमलश्लाघाघोषस्फुटपुटभेदनं लवणवणिजः कपुंरा-
 धं किमित्यभिभवते ॥ ४५ ॥ बहतिमहिलायावेधास्ययीमुखं रंमुखैः

वरततुतयावामोत्तागःशिवस्यविवर्तते ॥ तदपिपरमंतत्त्वंगोपीजनस्यव-
 शंवदमदनकदनैर्नह्निष्यतेयतीश्वरसंभवाः ॥ ४६ ॥ निगमपथिकच्छा-
 याशाखानिराशमहानिधिः महितविविधच्छात्रश्रेणीमनोरथसारथिः ॥
 त्रिभुवनतमःप्रत्यूषोयंत्रिविविधशिखामणिः यतिपरिवृद्धोरक्षार्थत्रंगापति-
 संपदाम् ॥ ४७ ॥ जडमतिमुधादंतादंतिव्यथोपधसिद्धयःप्रामितिनिधयः
 प्रज्ञाशालिप्रपालनयटयः ॥ श्रुतिसुरमयःसिद्धानंदाभिर्वर्षुकवारिदायमग-
 तिकथाविच्छेदिन्योयतीश्वरसूक्तयः ॥ ४८ ॥ प्रतिकलमिहप्रत्यक्त-
 त्वावलोककुदीपिकाःयतिपरिवृढग्रंथाब्धितांनिरंतरयंतिनः ॥ अकलु-
 पपरिज्ञानौत्सुक्यक्षुधातुरदुर्दशापरिणतफलप्रत्यासीदत्फलेग्रहिसुग्रहाः ॥
 ४९ ॥ मुकुंदाग्निश्रद्धाकुमुदवनचंद्रातपनिभा मुमुक्षामक्षोभ्यांदध-
 तिमपिबृंदारकगिरः ॥ स्वसिद्धान्तध्वांतस्थिरकुतुकदुर्वादिपरिपहिवा-
 भीतप्रेक्षादिनकरसमुत्थानपुरुषाः ॥ ५० ॥ निराबाधाबोधायनफणिति-
 निष्यंदसुभगाः विशुद्धोपन्यासव्यतिभिदुरशारंगिकनयाः ॥ अकुंठैःकल्प-
 तेयतिपतिनिबंधानिजमुखैरनिद्राणप्रज्ञारसधमनिमेधायमुधियाम् ॥ ५१ ॥
 विकल्पाटोपेनभुतिपथमशेषंविघटयन्प्रहृच्छानिर्दिष्टेयतिनृपतिशब्देवि-
 रमति ॥ वितंडाहंकुर्वत्प्रतिकथकवेतंडपृतनाविघातव्यापारव्यतिमथ-
 नसंरंभकलहः ॥ ५२ ॥ प्रतिष्ठातर्काणांप्रतिपदमृचांधामयजुषांपरि-
 ष्कारस्साक्षांपरिषणमथर्वांगिरसयोः ॥ प्रदीपस्तत्त्वानांप्रतिलुतिरसौता-
 पसगिरां प्रसुप्तिसंचितेःप्रदिशतियतीशानफणितिः ॥ ५३ ॥ हतावये-
 ह्येहचरणपंकेरुहयुगे निबध्नंत्यैकात्म्यंकिमपियतिभूभृत्फणितयः ॥
 शुनासीरस्कंददुहिणहरहेरंबहुतमुक्प्रमेशादिक्षुद्रप्रणतिपरिहारप्रतिभुवः ॥
 ५४ ॥ यथामृतस्वार्थायतिनृपतिसूक्तिर्विजयतेसुधासंदोहात्मासुच-
 रितविपक्तिश्रुतिगिराम् ॥ कथादृष्यत्कौतस्कुतकलहकोलाहलह
 तत्रिवेदीनिर्वेदप्रशमनविनोदप्रणयिनी ॥ ५५ ॥ श्रुतिश्रेणीचूडापदबहु-
 मतेलक्ष्मणमतेस्वपक्षस्थान्दोपान्वितथमतारारोपयतिः ॥ स्पहस्ते-

नोत्तिष्ठैःसखलुनिजगात्रेपुबहुलंगलद्रिजंवालैर्गंगनतलमालिपतिजटः ॥

॥ ५६ ॥ निरालोकैलोकैनिरुपधिज्वलेहत्तरितोयतिक्ष्मातृदोषोप-

दिनकिलजाज्वल्यतइह ॥ अहंकारध्वांतंविजहतुकथंकारमनघाःकुतर्क-

व्यालौचंकुमतिमतपानालकुहरम् ॥ ५७ ॥ यतिक्ष्मातृदृष्टंमतमिहन-

यानंतदपिक्ततःश्रगेवान्वद्वदतदपिक्वर्णनिकपे ॥ निशाम्यंतांयद्वाति-

जमततिरस्कारनियमास्त्रिरातंकाष्टंकद्रमिडगुहदेवप्रभृतयः ॥ ५८ ॥ सुधा-

मारंश्रीमद्यतिवरभुवःश्रोत्रकुहुरेनिपिंचंतिन्यंचास्त्रिगमगरिमाणःफणितयः।

पदास्वादाभ्यासप्रचयमहिमोष्ठासितधियांतदास्वायंकालेतदमृतमनंतंसु-

मनमाम् ॥ ५९ ॥ यनिक्षोर्णात्तुन्यदिदमनिदंभोगजनताशिरश्चे-

र्णानुष्टंतिदहदृष्टंभंप्रभवति ॥ अविषाग्न्यानीकुहरविहरन्मामकमनः-

प्रमायन्मानंग्रथमनिगतंषादयुगलम् ॥ ६० ॥ मयित्रीमुक्तानांसकल-

जगदेनःप्रगमनी गरीयोभिस्तीर्थैरुपचितरमायामुनमुखैः ॥ निरुच्छेदा-

निम्रतरमपिममाष्टापयतिषायदृच्छाविक्षेपायतिपतिदयादिष्यतदिनी ॥

॥ ६१ ॥ चिंतागेपदूर्यंतूरवचःकंथागतग्रंथिलाः मिहान्तानसमिध-

नेयतिपनिग्रंथानुसंधायिनी ॥ मुनाशुक्तिविशुद्धमिदमिदमिदमिदमिदमिद-

पदःकिंकुत्पांकलयेनगंदपशुमंष्टकमंष्टपिकाम् ॥ ६२ ॥ यंदेनयमि-

नांधुरंभस्महंमानांधस्मादृष्टांधंथानंधंथानंधंथानंधंथानंधंथानंधंथानंधं-

दत्तेयेनदयामुधांधुनिधिनार्थिवाविशुद्धंयः कालेनःकर्मिणैरुपजलदः

कांक्षाधिरुंयपेति ॥ ६३ ॥ कापापेणगृहीतपानयमनादंष्ट्रिभिर्मंदि-

तामामूर्तिमूर्तमर्दनम्यजयतिप्रप्यंनमराक्षिणी ॥ यत्प्रमयापिनतीधंयपि-

नधियामभ्यम्यनांधदृष्टानामिधोर्गनदंष्ट्रेशनियताकीर्तिःप्रजागर्तिनः ॥

॥ ६४ ॥ लिप्तेलक्ष्मणयोगिनःपदपुंगव्यापगगच्छटाग्रागच्छणप-

न्यमूर्तिपरिपत्नीमंतमीमांतिरुम् ॥ भिक्षापयंतनक्षणेपुदिभर्गयरेगल-

न्वित्तिदपायद्विन्यामपिपेणपप्रमर्गमुद्रांनमुद्रांनम् ॥ ६५ ॥ वाना-

नंयविलोभितेनमदनानिर्णीतदूर्णीतिभिःकष्टंस्मिन्नदृष्टिभिर्वापनेगे-

शवैदेशिकैः ॥ व्यासोहासपदीकृतःपरिहृतःप्राचेतसश्चेतसःक्षितःकेलि-
शुकःशुकःसचमुदावाधायबोधायनः ॥ ६६ ॥ अध्यातिष्ठतिमामिका-
मतिरसावाजन्मराजन्वतीपत्यासंयमिनामनेनजगतामत्याहितच्छेदिना ॥
यत्सारस्वतदुग्धसागरसुधासिद्धौषधास्वादिनांप्रस्वापायनबोभवीतिभग-
वन्मायामहायामिनी ॥ ६७ ॥ शुद्धादेशवशंवदीकृतयतिक्षोणीशवा-
णीशतप्रत्यादिष्टवह्निर्गतश्रुतिशिरःप्रासादमासीदति ॥ दुग्धोदन्वदपत्य-
सन्निधिसुधासामोददामोदरश्लक्ष्णालोकनदौर्ललित्यललितोन्मेषामनी-
पामम ॥ ६८ ॥ आस्तांनामयतींद्रपद्धतिजुपामाजानशुद्धामति
स्तच्चाव्याजविदग्धमुग्धमधुरंसारस्वतंशाश्वतम् ॥ कोवाचक्षुरुदंचये
दपिपरःसादोपतर्कच्छटाशस्त्राशस्त्रिविहारनिर्भररणास्वादेपुवादेपुनः ॥
॥ ६९ ॥ गाधाताथागतानांगलतिगमनिकाकापिलीकापिलीना-
क्षीणाकाणादवाणीद्बुहिणहरगिरस्सौरभंनारभते ॥ क्षामाकौमारिलो-
क्तिर्जगतिगुरुमतंगौरवाद्दूरवांतंकाशंकाशंकरादेर्भजतियतिपतौभद्रवेदी-
त्रिवेदिम् ॥ ७० ॥ विष्वग्व्यापिन्धगाधेयतिनृपतियशस्संपदे-
काणवेस्मिच्छुद्धाशुद्धावगाहैःशुभमतिभिरसौर्वेकदेशोभिषिक्तः ॥ प्रज्ञा-
दौर्जन्यगर्जत्प्रतिकथकवचस्तूलवातूलवृत्त्यासप्तत्यासारवत्यासमतनुतस-
तांप्रीतिमेतांसमेताम् ॥ ७१ ॥ आशामतंगजगणानविपह्यवेगान्पादे-
यतिक्षितिभृतःप्रसन्ननिरुन्धन् ॥ कार्यःकथाहवकुतूहलिभिःपरेपांकर्णे-
सपकवितार्किकसिंहनादः ॥ ७२ ॥ उपशमितकुट्टाष्टिविष्ठवानामुप-
निपदामुपचारदीपिकेयम् ॥ कबलितभगवद्विभूतियुग्मांदिशतुमतिय-
तिराजससतिर्नः ॥ ७३ ॥ करतलामलकीकृतसत्कथाश्रुतिवतंसितसू-
चृतसूक्तयः ॥ दिवसतारकयंतिसमत्सरान्यतिपुरंदरसमतिसादरः ॥ ७४ ॥

अथ आल्लाध्यानम्-

१३ अथ पोहियाल्लाध्यानम्-

सांजलिबंधः । पश्चाच्छिवः । सरोयोगी ॥ १ ॥

१४ अथ पूधत्ताळ्वाध्यानम्-

सांजलिबंधः । पश्चाच्छिवः । भूतयोगी ॥ १ ॥

१५ अथ पेयाळ्वाध्यानम्-

सांजलिबंधः । पश्चाच्छिवः । महदाह्वयः ॥ १ ॥

१६ अथ तिर्मलेयाळ्वाध्यानम्-

अर्धनिमीलिताक्षः । प्रार्थनामुद्रांजलिः । पुरश्चूडः । तिष्ठति । भक्तिसारः ॥ १ ॥

१७ अथ नम्माळ्वाध्यानम्-

दक्षेचिन्मुद्रा । वामेपुस्तकम् । पद्मासनम् । दक्षेकबरी । श्रीशठकोपः ।

१८ अथ कुलशेखराळ्वाध्यानम्-

तिष्ठति । सांजलिबंधः । मस्तकेकिरीटम् । भट्टनाथः ॥ १ ॥

१९ अथ पेरियाळ्वाध्यानम्-

तिष्ठति । पुरश्चूडः । करयोस्तालौ । विष्णुचित्तः ॥ १ ॥

२० अथ तोण्डरप्पाडियाळ्वाध्यानम्-

तिष्ठति । सांजलिबंधः । पुरश्चूडः । वामकरेमणिबंधोपरिवैणवपुष्पभाजनः । भक्ताधिरेणवः ॥ १ ॥

२१ अथ तिरप्पणियाळ्वाध्यानम्-

तिष्ठति । धीणावादनलग्नकरः । जटाकुंजोन्नहरंध्रे । मुनिवाहनः ॥ १ ॥

२२ अथ त्रिभङ्गाळ्वाध्यानम्-

तिष्ठति । दक्षकरेखङ्गः । वामकरेचर्म । जटाकुंजोन्नहरंध्रे ॥ १ ॥

२३ अथ परकालध्यानम्-

श्रीदेवी-तिष्ठति । दक्षकरेकमलम् । कजुवामहस्तः । मस्तकेकिरीटम् १

२४ अथ भाष्यकाररामानुजाचार्यध्यानम्-

पद्मासनः । सांजलिमुद्रः । दक्षभागेत्रिदंडधारी ॥ १ ॥

॥-॥ (प्रकारांतरम्)-उपवीतिनमूर्ध्वपुङ्खवंतंत्रिजगत्पुण्यफलं त्रिदंडह-
स्तम् ॥ शरणागतसार्थवाहमीडेशिखयाशेखरिणंपतिं यतीनाम् ॥ १ ॥
श्रीरंगेशो वृषादीशो वरदो यदुशैलराट् ॥ पोष्यः शिष्यो गुरुः पुत्रोऽपस्यतं-
गुरुमाश्रये ॥ २ ॥ पाटलवर्णः ॥ १ ॥

अथ रामानुजघाटीपंचकम्-

पापंड्रुमपंडदावदहनभार्वाकशैलाशनिः सौख्यध्वांतनिरासवासरयति-
जैनेभ्रकंठोरवः ॥ मायावादिभुजंगभंगगरुडस्रैविद्यचूडामणिः श्रीरंगेशज-
यध्वजो विजयते रामानुजो यं मुनिः ॥ १ ॥ पापंडसागरमहाबडबामुखा-
ग्निः श्रीरंगराजचरणांबुजमूलदासः ॥ श्रीविष्णुलोकमणिमंडपमार्गदार्पा-
रामानुजो विजयते यतिराजराजः ॥ २ ॥ चारित्रोद्धारदंडंचतुरनयपथा-
लंक्रियाकेतुदंडंसद्विधादीपदंडंसकलकलिकथासंहृतेः कालदंडम् ॥ त्रय्यं-
तालंबदंडं त्रिभुवनविजयच्छत्रसौवर्णदंडंधचेरामानुजार्यैः कविकथकशि-
रोवज्रदंडं त्रिदंडम् ॥ ३ ॥ त्रय्यामांगत्यसूत्रं त्रिपुण्युगपथारोहणालं-
बसूत्रंसद्विधाकोशसूत्रं हरिसुगुणमणेरवादंसंदर्भसूत्रम् ॥ प्रज्ञासूत्रंबुधा-
नांप्रशमधनमणिः पद्मिनीनालसूत्रं रक्षासूत्रं मुनीनां जपतुष्टिपतेर्वक्षसि-
व्रह्मसूत्रम् ॥ ४ ॥ पापंडपंडगिरिसंडनवज्रदंडाः प्रच्छन्नसौख्यमकरा-
लयमंधदंडाः ॥ वेदार्थसारसुखदर्शनदीपदंडारामानुजस्य विलसंति मुने-
त्रिदंडाः ॥ ५ ॥

२६ अथ वेदांताचार्यध्यानम्- (वरदाचार्यकृतवेदांताचार्यमं-
गलाशासने)

संशंखचकलांछनः सवूर्ध्वपुंड्रमंडितः सकंठलग्नसत्तुलस्यनर्घपद्ममालि-
कः ॥ सितांतरीयसोत्तरीयगङ्गासूत्रशोभितो ममाविरस्तु मानसे गुरुः सर्व-
कटेश्वरः ॥ १ ॥-॥ (प्रकारान्तरम्)-श्रीमान्वेदांतविद्यागुरुरवतु सतः
सर्वतंत्रस्वतंत्रो व्याख्यामुद्रामसव्येदधदितरकरे पुस्तकं सोत्तरीयः ॥ दीव्य-

च्छुभ्रोर्ध्वपुंड्रो नलिनमणिसरीसच्छिखः सोपवीतो दोरश्चच्छंखचक्रः क-
विकतकहरिः श्रीशण्डावतारः ॥ १ ॥

२६ अथ नञीर्यध्यानम्-

दंडी । सांजलिबंधः । उपविष्टः । प्रपन्नकिरीटी । शिरोवेष्टनम् ॥ १ ॥

२७ अथ रम्यजामातृमुनि ध्यानम्-

पद्मासनासीनः ॥ १ ॥

२८ अथ मधुरकविध्यानम्-

करेतालौ । मस्तकशिखः । तिष्ठति ॥ १ ॥

२९ अथ तिर्कञ्चिन्नंषिकांचीपूर्णध्यानम्-

सांजलिबंधः । कक्षेव्यजनम् । तिष्ठति ॥ १ ॥

३० अथ नाथमुनिध्यानम्-

उपविष्टः । दक्षिणकरे चिन्मुद्रा । वामेपुस्तकम् । किरीटम् ॥ १ ॥

३१ अथ आलुवंदाचार्ययामुनाचार्यध्यानम्-

दक्षिणकरे चिन्मुद्रा । वामेपुस्तकम् । कक्षेत्रिदंडः । पद्मासनम् ॥ १ ॥

३२ अथ कूरत्ताळ्वाध्यानम्-

श्रीवत्सचिह्नः । वामकरे पुस्तकम् । दक्षिणे चिन्मुद्रा । पद्मास-
नेनोपविष्टः । चिबुकेशवान् । श्मश्रुमान् । जटालः ॥

३३ अथ पुल्लोकाचार्यलोकार्यध्यानम्-

दक्षे चिन्मुद्रा । वामकरे पुस्तकम् ॥-॥ (प्रकारांतरेण)-सांज-
लिबंधोपि ॥ १ ॥ १० ॥

३४ अथ विष्णुपंचवेरमूर्तीनां नामानि-(पांचरात्रागमे)

उत्सवंशायनंचैव बलिस्नपनकेतथा ॥ तीर्थार्चचिरमित्येते पंचवेराः
प्रकीर्तिताः ॥ १ ॥-॥ (प्रकारान्तरम्)-(भृगुसंहितायां वैखानसागमे)
ध्रुवं च ग्रामरक्षार्थमर्चनार्थं तु कौतुकम् ॥ स्नपनं स्नपनार्थं स्यादुत्सवं तूत्स-
वार्थकम् ॥ १ ॥ बल्यर्थं बलिबेरं च पंचवेरान्समर्चयेत् ॥ ५ ॥

अथ सालिग्राममूर्तीनां नामलक्षणशिलाभेदादिविषयेषु प्रश्नः—
(नरसिंहपुराणे ब्रह्मनारदसंवादे)

देवादिदेवसर्वज्ञलोकेशकमलासन ॥ त्वत्प्रसादान्मया सर्वज्ञातज्ञेयं-
विधेधुना ॥ १ ॥ इदानीं श्रोतुमिच्छामि सालिग्रामस्य लक्षणम् ॥ तस्यो-
त्पत्तिं निदानं च वर्णक्षेत्रं फलाफलम् ॥ २ ॥ मूर्तिभेदं च सर्वस्याः सालिग्राम-
शिलातनोः ॥ तथार्चनायां योग्यत्वं त्वद्वाक्येन चतुर्मुख ॥ ३ ॥ ब्रह्मो-
वाच ॥ साधुसाधु महाप्राज्ञ कृतः प्रश्नस्तु निर्मलः ॥ मयोच्यते विधानेन सा-
लिग्रामस्य लक्षणम् ॥ ४ ॥ उत्पत्तिं च निदानं च वर्णक्षेत्रं फलाफलम् ॥
मूर्तिभेदं च पूजायां योग्यत्वं मुनिपुंगव ॥ ५ ॥

३६ अथ सालिग्रामोत्पत्तिदेशकमाः—(तत्रैव)

आसीदवन्ती देशेषु नाम्ना तु हरिपर्वतः ॥ सालिग्राम इति क्षेत्रे हरिचक्र-
शिलामये ॥ १ ॥ यस्य स्मरणमात्रेण सर्वपापक्षयो भवेत् ॥ तत्रैव गङ्ग-
क्याख्यातानदीपापप्रणाशिनी ॥ २ ॥ यज्जलस्पृष्टिमात्रेण विष्णुसायु-
ज्यमश्नुते ॥ तस्मिन्पर्वतमूले तु चक्रतीर्थमहत्सरः ॥ ३ ॥ तस्यानया-
निदानं च प्रवदति पुराविदः ॥ तस्मिन्पर्वततीर्थे स्तिताक्षाच्चकधरो हरिः ॥
॥ ४ ॥ लक्ष्म्या परिभ्यासहितो सान्निध्यं कुरुते मुने ॥ तच्छिलासु च स-
र्वासु हरिक्षेत्रगतासु च ॥ ५ ॥ शीतवातविनिर्मुक्तैश्चैलगर्भे मुनीश्वर ॥
सर्वलक्षणसंयुक्ता सालिग्रामशिला भवेत् ॥ ६ ॥ साक्षाद्दृष्ट्वा पतेर्विष्णोः
प्रसादात्परमेश्वरः ॥ उत्पत्तिस्तच्छिलानां तु पुण्यकालेषु विद्यते ॥ ७ ॥

३६ अथ तेषु चक्रोत्पत्तिक्रमः—(तत्रैव)

पश्चात्सहस्रवर्षाणां सालिग्रामस्य चक्रके ॥ वज्रकीट इति ख्यातो जंतुर्भू-
त्वा हरिस्त्वयम् ॥ १ ॥ हिरण्यपो महावीर्यो विद्युच्छेत्ता समप्रजः ॥
सालिग्रामशिलागर्भमासायकलनिस्त्वनः ॥ २ ॥ तत्र स्थब्धं च चित्ता-
निमुखेन कुरुते मुने ॥ नानाविधानि च क्राणि नानारूपाणि लीलया ॥ ३ ॥
अन्तर्दधाति तत्रैव बहुकालादनंतरम् ॥ सान्निध्यं कुरुते तत्र साक्षाद्दृष्ट्वा प-

(श्रीघनमूर्तिः)—सहस्रबिंदुसंयुक्तं धर्मचक्रसमन्वितम् ॥ श्वेतवर्ण-
मतिश्लक्ष्णं सर्वज्ञं श्रीघनं विदुः ॥ १ ॥

(कल्किर्मूर्तिः)—हयरेखासमायुक्तो रेखाकुंतायुधालतिः ॥ श्वेत-
वर्णो दीर्घमुखः कल्किरित्यभिधीयते ॥ १ ॥

(श्रीकृष्णमूर्तिः)—रेखापंचायुधधरं वनमालाविभूषितम् ॥ अज्ज-
हं सूक्ष्मचक्रं लक्षणमेनं प्रचक्षते ॥ १ ॥

(श्रीगोपालमूर्तिः)—एतल्लक्षणसंयुक्तं पंचायुधविलेखनम् ॥
नीरं ध्रुवतुलं वापि दीर्घवामालिकायुतम् ॥ १ ॥ एकैकं वा पृथक् वा पितृत्तद्विग्रह-
वर्णकम् ॥ एवं लक्षणसंयुक्तं दीर्घाकारं महोदरम् ॥ २ ॥ श्रीगोपालमि-
मं प्राहुस्सरेखावंशगहरम् ॥ १ ॥

(दधिवामनमूर्तिः)—अधश्चक्राग्रविलसद्दधिबिंदुसमन्वितम् ॥
वामनं नीलरक्तगं वदंति दधिवामनम् ॥ १ ॥

(दधिगोपालवामनमूर्तिः)—ऊर्ध्वचक्राग्रविलसद्दधिबुन्दुदशोभि-
ताम् ॥ मूर्तिदधाति गोत्रीत्या दधिगोपालवामनः ॥ १ ॥

(सन्तानगोपालमूर्तिः)—दंढशृंगयुतः पार्श्वे वेणुना शोभितो मुखे ॥
सस्मात्सन्तानगोपालो पुत्रपौत्राभिवृद्धिदः ॥ १ ॥ इन्द्रनीलनिभो दीर्घो-
वनमालाविभूषितः ॥ अंकुशाकारवदनो धर्मचक्रसमन्वितः ॥ २ ॥ १ ॥

(प्रद्युम्नमूर्तिः)—जपाकुसुमसंकाशं वनमालाविभूषितम् ॥ धनुर्बा-
णां बुजधरं प्रद्युम्नं चेष्टदं विदुः ॥ १ ॥

(अनिरुद्धमूर्तिः)—प्रद्युम्नलक्षणैर्गुक्तं सूक्ष्मचक्रलसन्मुखम् ॥ सुव-
र्णरूप्यरेखाद्वयमनिरुद्धं विदुर्बुधाः ॥ १ ॥

(हयग्रीवमूर्तिः)—अंकुशाकारवदनं दीर्घाबिंदुसमज्ज्वलम् ॥ पद्म-
जम्बूफलाकारं हयग्रीवं वदंत्यमुष् ॥ १ ॥

(श्रीधरमूर्तिः)—घनशाङ्खलसंकाशं वनमालाविभूषितम् ॥ किंचि-
द्विषमचक्रादयं श्रीधरं श्रीकरं विदुः ॥ १ ॥

(लक्ष्मीनारायणमूर्तिः)—निम्नाकारं शिखकं सुवृत्तं शीतलाकृतिः ॥
द्वारद्वये चतुर्ध्वकं वामे वा दक्षिणेऽपि वा ॥ १ ॥ श्रीवत्सशंखचक्राढ्यं ल-
क्ष्मीनारायणं विदुः ॥ १ ॥

(पद्मनाभमूर्तिः)—नाभिचक्रोलसत्पद्मोजंबूफलसमप्रभः ॥ पद्म-
नाभ इति ख्यातस्तं विदुर्नाकदंबुधाः ॥ १ ॥

(गोविन्दमूर्तिः)—नवदूर्वादलश्यामो वनमालाविभूषितः ॥ दश-
रंध्रसमायुक्तो विशचक्रसमन्वितः ॥ १ ॥ गोविंद इति विख्यातः सर्वकाम-
फलप्रदः ॥ १ ॥

(विश्वरूपमूर्तिः)—ज्ञेयो द्वादशरंध्रस्तुचतुर्विंशतिचक्रकः ॥ वि-
श्वरूप इति ख्यातो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥ १ ॥

(अनन्तमूर्तिः)—श्रीवत्सशंखचक्राढ्यं पंचायुधलसत्तनुम् । समंसूक्ष्मं ल-
सच्चक्रं पंकजद्वयशोभितम् ॥ १ ॥ सदा सुशीतलतनुमनंतमनोज्ज्वलम् ॥

(लक्ष्मीनारायणमूर्तिः)—द्वारदेशे लसद्रेखं पक्षिराजसुरेखकम् ॥
लक्ष्मीनारायणं प्राहुर्दुर्लभं शीघ्रसिद्धिदम् ॥ १ ॥

(नारायणमूर्तिः)—उक्तलक्षणसंयुक्तं शेषभोगेन वेष्टितम् ॥ नारा-
यणमिमं प्राहुर्नरदेष्टफलप्रदम् ॥ १ ॥

(दामोदरमूर्तिः)—किंचिद्विषमचक्राढ्यमिंद्रनीलसमप्रभम् ॥ वन-
मालालसच्चक्रं प्राहुर्दामोदरं मुने ॥ १ ॥

(अनन्तमूर्तिः)—नानावर्णसमायुक्तो नागवेष्टनसन्निभः ॥ अनन्त-
मूर्तिर्विज्ञेयो हरिर्लक्ष्मीप्रदायकः ॥ १ ॥

(त्रिविक्रममूर्तिः)—दीर्घाकारो महातेजाः शंखचक्रगदांकवान् ॥
वनमालाधरश्च श्रीमान् त्रिविक्रम उदाहृतः ॥ १ ॥

(जनार्दनमूर्तिः)—शंखचक्राब्जमालां कोनीलशूलकृतिश्शुभः ॥
जनार्दन इति ख्यातो हिमांशुपरिशीतलः ॥ १ ॥

(वासुदेवमूर्तिः)—रेखापंचायुधधरो हिमांशुसदृशप्रभः ॥ नाभि-
चक्रधरश्चांतो वासुदेव इतीरितः ॥ १ ॥

(कूर्मवरोहमूर्तिः)-बिन्दुद्वयसमायुक्तचक्रं वाशं खलांछनम् ॥
विष्णुलक्षणमास्थं चाप्यास्यचक्रं समीपगम् ॥ १ ॥ तत्तल्लक्षणसंयुक्तं भानो-
र्विमलपंचकम् ॥ कूर्ममूर्तिर्विराहश्च दुर्लभं सर्वकामदम् ॥ २ ॥

(मर्त्स्यमूर्तिः)-मत्स्याकारं महास्निग्धं बिन्दुनोपरिभूषितम् ॥ दंष्ट्रे-
वाशकिलिङ्गं च वक्रेतुविपमस्थिते ॥ १ ॥

(वरौहमूर्तिः)-इन्द्रनीलनिभास्थूलात्रिरेखालांछिता शुभा ॥ वरा-
हमूर्तिर्विज्ञेया सर्वकामफलप्रदा ॥ १ ॥

(कपिलानारसिंहमूर्तिः)-कपिलानारसिंहं तु दंष्ट्रे वा स्थूलचक्र-
कम् ॥ वनमालासुनिष्पन्नं पृथुचक्रं सुदर्शनम् ॥ १ ॥ ब्रह्मचर्येण संपूज्या
भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ १ ॥

(वार्मनमूर्तिः)-अतसीपुष्पसंकारां बिन्दुनोपरिभूषितम् ॥ क्षतकुंड-
लसंयुक्तं वक्रे वा बिन्दुपूर्वकम् ॥ १ ॥ ह्रस्वं च वर्तुलं चैव वामनं परिकीर्तयेत् ॥ १ ॥

(दधिवार्मनमूर्तिः)-ह्रस्वं सुवर्तुलं चैव बिन्दुनोपरिभूषितम् ॥ श्याम-
लं कृष्णवर्णं चाप्यास्यचक्रं समीपगम् ॥ १ ॥ दधिवामनमाहुस्तदुर्लभं स-
र्वकामदम् ॥ - ॥ (प्रकारान्तरम्)-बिन्दुद्वयं च ह्रस्वं च श्रीकरं वनमालया ॥
कृष्णवर्णं महास्निग्धं बिन्दुनोपरिभूषितम् ॥ १ ॥ दधिवामनमित्याहुर्भुक्ति-
मुक्तिफलप्रदम् ॥ १ ॥

(लक्ष्मीनृसिंहमूर्तिः)-वामे चक्रद्वयपुतः कृष्णवर्णस्तस्य बिन्दुकः ॥
लक्ष्मीनृसिंहो विज्ञेयो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥ १ ॥

(रामार्यमूर्तिः)-कदंबकुसुमाकारं बिन्दुनापरिभूषितम् ॥ धनु-
र्बाणाख्यरेखाख्यं परेखासमन्वितम् ॥ १ ॥ रामं रामं च रामं च दुर्लभं
सर्वकामदम् ॥ १ ॥

(श्रीराममूर्तिः)-कोदण्डकुटुंठांशमभ्यामलोज्ज्वलपृष्ठकम् ॥ सव्या-
पसव्यतूणीरं पृष्टे चापविराजितम् ॥ १ ॥ कल्पद्रुमसमायुक्तं पृष्टे च त्रस-
मन्वितम् ॥ रामं दाशरथिं विद्धि दुर्लभं भुवनत्रये ॥ २ ॥

(श्रीसोर्ताराममूर्तिः)—कुक्कुटांडसमोपेत(माकार)मधोवक्त्रसकुंड-
लम् ॥ द्वारेदेशेसमेचक्रेकल्पवृक्षसुचिह्नकम् ॥ १ ॥ वामपार्श्वेशिरश्च-
क्रंरेखालांछितचिह्नकम् ॥ सीतारामंतुंतविद्धिभुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥ २ ॥

(गोपालक्षेत्रम्)—जंबूफलसमाकारंलृष्णवर्णसंबिंदुकम् ॥ पृष्ठे सु-
पिरमारम्यवक्त्रे मकरकुंडलम् ॥ १ ॥ ललाटेवामनाणंतुंबिंदुनाचापसं-
युतम् ॥ गोपालक्षेत्रमुत्पत्त्यासरामंतस्यलक्षणम् ॥ २ ॥ शत्रुनाशकरं प्रो-
क्तं सर्वकामफलप्रदम् ॥ अपुत्रेपुत्रफलदंसर्वमंगलकारकम् ॥ ३ ॥

(ब्रह्ममूर्तिः)—परमेष्ठीतुशुक्लाभःचक्रमेकं तथांबुजम् ॥ सुवर्तुलं-
तथापीतंपृष्ठतस्सुपिरंध्रवम् ॥ १ ॥ ब्रह्ममूर्तिस्तुविज्ञेयाभोगमो-
क्षफलप्रदा ॥ १ ॥

(वासुदेवमूर्तिः)—पूगीफलसमाकारोह्रस्वश्चपरिवर्तुलः ॥ द्वारेदे-
शेसमेचक्रेदृश्येतेनांतरीयके ॥ १ ॥ वासुदेवस्तुज्ञेयःशुक्लाभश्चस्वते-
जसा ॥ अपमृत्युहरंश्चैवसर्वकामफलप्रदः ॥ २ ॥ १ ॥

(महर्षिबिष्णुमूर्तिः)—सुदर्शनंमहाबिष्णुरेखाचक्रंमहाद्युतिम् ॥
लृष्णवर्णसुविरूपातंसर्वमृत्युहरंशुभम् ॥ १ ॥

(नारायणमूर्तिः)—श्यामंनारायणंविद्धिनाभिचक्रमथोज्ज्वलम् ॥ दीर्घ-
रेखासमाक्रान्तं सुवर्णवनमालिकम् ॥ १ ॥ अयंनारायणो ज्ञेयः अपमृत्युहर-
श्शुभः ॥ १ ॥

(लक्ष्मीनारायणमूर्तिः)—ध्वजवजांकितं पीतं वामपार्श्वेतुवर्तुलम् ॥
दीर्घरेखासमाक्रान्तंचतुश्चक्रसमान्वितम् ॥ १ ॥ मुसलासिधनुर्मालांश-
खचक्रगदान्वितम् ॥ लक्ष्मीनारायणार्ण्यंचमुखेनाभीचनारद ॥ २ ॥
सर्वसिद्धिप्रदं दिव्यं सर्वकर्मशुभप्रदम् ॥ सर्वसौभाग्यदं नृणां लक्ष्मीनाराय-
णं विदुः ॥ ३ ॥ १ ॥

(श्रीधरमूर्तिः)—श्रीधरंतुततोदेवचिह्नितंवनमालया ॥ कदंबकु-
सुमाकारं सर्वसिद्धिप्रदं शुभम् ॥ १ ॥

(संकर्षणमूर्तिः)—द्वेचक्रे एकलभेतुपूर्वभागे तु पुष्कलम् ॥ संकर्षणं विजानीयाद्रक्ताभश्चातिशोभनम् ॥ १ ॥

(प्रद्युम्नमूर्तिः)—प्रद्युम्नः सूक्ष्मचक्रस्तु पीतो दीप्तस्तथैव च ॥ सुपिरैर्बहुलैश्चैव दीर्घाकारस्तु तद्रवेत् ॥ १ ॥

(विष्णुमूर्तिः)—अनिरुद्धं तु नीलाभं वर्तुलं चातिशोभितम् ॥ कृष्णवर्णं तथा विष्णुस्थूलचक्रं सुशोभनम् ॥ १ ॥

(कृष्णमूर्तिः)—गदालतिः स दारे खालक्ष्यते मध्यदेशतः ॥ कृष्णमूर्तिस्तु विज्ञेया भोगमोक्षफलप्रदा ॥ १ ॥

(कूर्ममूर्तिः)—कूर्मश्चैवोन्नतः पृष्ठे श्वेतभोगसुरान्वितः ॥ सकृष्णवर्णं बिन्दुस्स्यान्निर्मलः परिकीर्तितः ॥ १ ॥ कूर्मस्त्वेवं स विज्ञेयस्सर्वकर्मशुभप्रदः ॥ १ ॥

(अनन्तमूर्तिः)—नानावर्णमनन्तं च नागभोगसुचिह्नितम् ॥ ध्वजाकारात् दारे खालक्ष्यते मध्यदेशतः ॥ १ ॥ शेषाकारं महास्थूलं सप्तचक्रसमन्वितम् ॥—॥ (प्रकारान्तरम्)—अथवा चाष्टचक्रं तु दशचक्रं शुभावहम् ॥ चक्रत्रयोदशं पुण्यं चतुर्दशं महाफलम् ॥ १ ॥ पीतवर्णं तथा कृष्णं बहुवर्णं च नीलकम् ॥ चक्रशंखगदापद्मवनमालाविभूषितम् ॥ २ ॥ अनन्तं विजानीयात्सर्वसौभाग्यदायिनम् ॥ १ ॥

(त्रिविक्रममूर्तिः)—कुक्कुटांडसमाकारः ऊर्ध्वचक्रसुशोभनः ॥ द्वेचक्रे चैकभागे तु पूर्वभागे तु पुष्कलः ॥ १ ॥ ध्वजाकारसुविद्वाद्द्वयः शंखलांगलसंयुतः ॥ त्रिविक्रमस्तु विज्ञेयो ह्यपमृत्युहरः शुभः ॥ २ ॥ १ ॥

(लक्ष्मीगोपालमूर्तिः)—कुक्कुटांडसमाकारं श्रीधरं वनमालिनम् ॥ वेणुलांगलचिह्नं च कुण्डलाभ्यां सुशोभितम् ॥ १ ॥ लक्ष्मीगोपालमाहुस्तदुल्लंघनं तु वनत्रये ॥ पुत्रलाभं तथा मोक्षं भुक्तिं मुक्तिं ददाति च ॥ २ ॥ १ ॥

(श्रीहंरिमूर्तिः)—स्थूलचक्रो भवेद्देवो हरिर्लोहितवर्णकः ॥ १ ॥

(बलभद्रमूर्तिः)—बलभद्रो भवेद्देवो कीर्तिगोत्रविवर्धनः ॥ श्यामवर्णो-

महास्निग्धश्छत्राकारस्तथैवच ॥ १ ॥ सूक्ष्मद्वारेणविंदूनांरक्तेस्वाभिर-
न्वितः ॥ शीर्षेतुपुष्कलंविभ्रन्महास्निग्धंचकोमलम् ॥ २ ॥

(गोपालमूर्तिः)—गोपालमूर्तिर्विज्ञेयादुर्लभाभुवनत्रये ॥ पुत्रलाभं-
तथामोक्षंवावृद्धिददातिसा ॥ १ ॥

(लक्ष्मीगोपालमूर्तिः)—सर्वशत्रुविनाशायलक्ष्मीगोपालकंसदा ॥
छत्राकारंमहास्निग्धंद्वारंनास्तिसर्विदुकम् ॥ १ ॥ स्थूलश्रेष्ठंगुरुतथामहाते-
जःप्रकाशितम् ॥

(वराहक्षेत्रम्)—वराहरूपोदेवानांश्यामलोन्नतपृष्ठकः ॥ पृष्ठभागे-
तथाहेमविंदुनापरिभूषितः ॥ १ ॥ समद्वेचक्रकेचाधःसूक्ष्मचक्रंसु-
चिह्नितम् ॥ वाराहक्षेत्रमुत्तया ॥ १ ॥

(चतुर्भुजकंजनार्दनः)—चतुर्भुजकंजनार्दनः ॥ १८९ ॥
४१ अथ सुदर्शनादिमूर्तीनांलक्षणानि—(प्रकारान्तरेण)
एकसुदर्शनेचक्रंलक्ष्मीनारायणेद्विकम् ॥ त्रिचक्रंचाच्युतेज्ञेयंचतुर्भुजकं-
जनार्दने ॥ १ ॥ पंचचक्रंवासुदेवेष्टकंसंकर्षणे तथा ॥ सप्तचक्रंतुवारा-
हेचाष्टकंचर्पुरुपोत्तमे ॥ २ ॥ नवकंनारसिंहेचदशकंवाग्निने तथा ॥ एकादशीतु
प्रपुष्पेत्वेनतेद्वादशस्मृताम् ॥ ३ ॥ अन्येषुचह्रचकेषुपरमात्माप्रतिष्ठितः १२

अथ मूर्तिविशेषपूजाफलम्—

हिरण्यगर्भोविज्ञेयःपूजाकर्तुर्भुजशोभनः ॥ शिवनाभसहस्रंचसालि-
ग्रामसहस्रकम् ॥ १ ॥ पूजाफलैःसमंप्रोक्तंभुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥

४२ अथ कासांचिन्मूर्तीनांस्वरूपाणिदुर्निरूपाणि—(तत्रैव)
मूर्तयस्संतियावत्योविष्णोस्साक्षाच्छ्रियःपतेः ॥ तावत्योमूर्तयस्सं-
तिसालिग्रामेषुनारद ॥ १ ॥ सालिग्रामशिलानांतुमूर्तीनांपृथगात्मता ॥
नशक्यतेमयावक्तुंकल्पकोटिशतैरपि ॥ २ ॥

४३ अथ पूजायांवर्ज्यमूर्तीनांस्वरूपाणि—(तत्रैव)

आकोणंदर्दुरंचैवदग्धमुष्णंकलंकितम् ॥ अचक्रंतुतथाघृष्टंवकास्यं-

भिन्नमेववा ॥ १ ॥ बहुचक्रं वक्रचक्रं तिर्यक्चक्रं तथात्यजेत् ॥ दीर्घ-
शोभितमच्छांगमसौम्यालतिमेववा ॥ २ ॥ बहुवाणसमायुक्तं स्फुरि-
तालक्ष्यचक्रकम् ॥ ३ ॥ अपक्वपनसाकारं बभ्राकारं परित्यजेत् ॥
बंधनं वद्धचक्रं चक्रूरचक्रं तथात्यजेत् ॥ ४ ॥ - ॥ करालं विकरालचक्र-
तुंडंतथैवच ॥ दहुरं स्फुटितं दग्धं त्रिकोणं परिवर्जयेत् ॥ १ ॥ अंतस्फुटितभ्रं-
चवद्धचक्रं तथात्यजेत् ॥ बहुरेखं परिच्छिद्रं तिर्यक्चक्रं तथात्यजेत् ॥ २ ॥

अथ वर्ज्यसालिग्रामपूजनेफलान्याह-

दहुरंदग्धमुष्णस्याहुः स्वदारिद्र्यदायिच ॥ बंधकं वद्धचक्रं च त्रिकोणं बं-
धुनाशनम् ॥ १ ॥ अंतस्फुटितचक्रं च बंधुपुत्रविनाशकम् ॥ अर्थघ्नी
विमला च स्यात्कर्कशं क्षेत्रमेवच ॥ २ ॥ विकरालं महादुःखं करालं कुल-
नाशनम् ॥

४४ अथ पूजायां ग्राह्यमूर्तिपरीक्षा- (तत्रैव)

क्षीरेवातंडुलेवापि सालिग्रामं निवेशयेत् ॥ घनत्वं दृष्ट्वा लोकाय गृह्णी-
याद्बुद्धिमान्नरः ॥ १ ॥

अथ सालिग्राममूर्तिदानतन्मन्त्रक्रयविक्रयनिषेधाः- (तत्रैव)

सालिग्रामे पुतिष्ठंति भुवनानि चतुर्दश ॥ तस्मादस्य प्रदानेन प्रीतो भवतु-
माधवः ॥ १ ॥ अर्चितं प्रतिगृह्णीयाद्दयादर्चितमेववा ॥ तावुभौ पुण्यकर्माणी-
नरकीकयविक्रयी ॥ २ ॥

अथ सालिग्राममात्रसन्निहितोद्देशशुद्धः- (तत्रैव)

खंडितं स्फुटितं भिन्नपार्श्वं भिन्नविभेदितम् ॥ सालिग्रामपुण्यं तत्र प्रदो-
पोनावियते ॥ १ ॥ - ॥ (अन्यत्रापि) - सालिग्रामशिलाभग्रापूजनी-
या सचक्रका ॥ खण्डिता स्फुटिता वापि सालिग्रामशिला शुभा ॥ १ ॥

४५ अथ शूद्रस्त्रीपतितादिभिस्स्पृष्टाः पूजिता वामू-

र्तयोनपूज्याः- (स्कान्दे)

शूद्रोयानुपतीतो वा क्षियो वापतितोपि वा ॥ केगवं वा शिवं वापि स्पृष्ट्वा-

नरकमश्नुते ॥ १ ॥ प्रायश्चित्तविहीनानिपापानिशृणुभूपते ॥ यश्शुद्धे-
णार्चितंलिङ्गंविष्णुंवाप्रणमेन्नरः ॥ २ ॥ नतस्यनिष्कृतिर्दृष्टाप्रायश्चित्ता-
दिकल्पनैः ॥ ससर्वयातनाभोगीयावदाचन्द्रतारकम् ॥ ३ ॥ कृत्वासंप्रोक्षणं-
तत्रयजेद्देवंविचक्षणः ॥ (संप्रोक्षणविधिक्रमस्त्वागमादिग्रन्थेषुदृष्टव्यः) ॥

४६ अथ ब्रह्मचारिगृहस्थयतिपूज्यमूर्तीनांविवेकः—

ब्रह्मचारीचसन्ध्यासीवहुचक्रंप्रपूजयेत् ॥ पंकाभंचर्वरंचैवभृगेन्द्र-
सदृशाकृतिम् ॥ १ ॥ भीषणास्थंवाह्निनिभंयतिस्तंपूजयेन्मुने ॥ सौम्य-
श्वेद्गृहीभिःपूज्यह्योन्यथापूजनंनहि ॥ २ ॥

४७ अथ गृहेपूज्यशिवलिङ्गसालिग्रामादिसंख्यानिर्णयः—

गृहेलिङ्गद्वयंनार्च्यंशालिग्रामद्वयंतथा ॥ द्वेचक्रेद्वारकायास्तुनार्च्यं-
सूर्यद्वयंतथा ॥ १ ॥ गणेशशक्तित्रितयंद्वौशंखौनैवपूजयेत् ॥ भग्रांच-
प्रतिमांचैवमत्स्यादिदशकंतथा ॥ २ ॥ गृहेग्निदग्धभग्राश्वनार्च्यलोकै-
र्वसुधरे ॥ एतासांपूजनान्नित्यमुद्देगंप्रामुयाद्ब्रूही ॥ ३ ॥ सालिग्रामाःसमाः
पूज्यास्तमेषुद्वितयंनहि ॥ विषमानैवपूज्यास्तुविषमेष्वेकएवहि ॥ ४ ॥

४८ अथ सालिग्रामतीर्थप्राशनमहिमा—(नृसिंहपु०)

सालिग्रामशिलातोयंयःपिबेद्विष्णुसन्निधौ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोवि-
ष्णुसायुज्यमामुयात् ॥ १ ॥

अथ सालिग्रामलक्षणाध्यायश्रवणफलादिवर्णनम्—

नारदाऽयमयाप्रोक्तंसालिग्रामस्यवैभवम् ॥ धारयंचमुनिनाभक्त्याल-
क्ष्मीपतिमुदेसदा ॥ १ ॥ शृणुयादिममध्यायंसालिग्रामगुणान्वितम् ॥
धर्मार्थकाममोक्षार्थंभक्तिमान्यस्समेप्रियः ॥ २ ॥ सायंप्रातःपठेन्नित्यं-
सालिग्रामस्यवैभवम् ॥ श्राद्धकालेविशेषेणपितृणांदत्तमक्षयम् ॥ ३ ॥
श्रुत्वेत्थंद्बुहिणमुत्तेरितंचसालिग्रामस्यप्रभवमखंडपातकघ्नम् ॥ प्राणंसी-
त्पदयुगपंकजेविधातुस्तत्पूजामकुरुतनारदोपिभक्त्या ॥ ४ ॥ नारद-
उवाच ॥ सालिग्रामशिलाभेदलक्षणंमूर्तिनिर्णयः ॥ कथितोभवताब्रह्म-
नृक्षेत्रवर्णशुभाशुभम् ॥ ५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्यामियत्रोक्तं-
पारंपृच्छसि ॥

अथ तेषु वर्णभेदेन फलभेदाः—(तत्रैव)

सालिग्रामशिलायाह्वयमंगलादेशकालतः ॥ श्यामं कृष्णं च नीलं च तथा वै पीतवर्णकम् ॥ १ ॥ पांडुरं रक्तवर्णं च कपिलं शुक्लवर्णकम् ॥ धूम्रवर्णं तथा दग्धमिति नानाविधाः शिलाः ॥ २ ॥ पत्नीधीकपिलापोक्ता नीलालक्ष्मीप्रदा स्मृता ॥ पृष्टिवृद्धिप्रदा श्यामा शुक्लामोक्षप्रदा यिनी ॥ ३ ॥ पीता धनकरी ज्ञेया रक्ता राज्यकरी स्मृता ॥ अतिरक्ता मृत्युकरी कृष्णा कीर्तिप्रदा यिनी ॥ ४ ॥ धूम्रवर्णामहादुःखं दारिद्र्यं ददती शिला ॥

४९ अथ वर्णभेदेन मूर्तिक्षेत्रभेदाः—

कपिलो नारसिंहस्त्यादतस्या भस्तु वामनः ॥ वासुदेवस्ति तो ज्ञेयो रक्तस्तं कर्षणस्तस्मृतः ॥ १ ॥ दामोदरस्तु नीला भ अनिरुद्धस्तथैव च ॥ श्यामो नारायणो देवः कृष्णो वैष्णव उच्यते ॥ २ ॥ बहुवर्ण अनंतश्च श्रीधरः पीत उच्यते ॥ पांडुरो वासुदेवश्च शुक्लशुक्ल अधोक्षजः ॥ ३ ॥ मधुपिंगलवर्णो वै ब्रह्ममूर्तिरिति स्मृता ॥ मया क्षेत्रस्य कथितो विस्तारो मुनिपुंगव ॥ ४ ॥

इति श्रीमत्समस्तभूमेऽलमंडनायमाननिखिलदेशावतंसकनौटकजनपदसंपदधिष्ठानभूत श्रीमन्महीशूरमहासंस्थानमध्यदेदीप्यमानाविकलकलानिधिकुलरुमागत राजक्षितिपालः प्रमुखनिखिलनिजराजाधिराजमहाराजचक्रवर्तिमंडलानुभूतविषयरत्नसिंहासनारूढश्रीमद्राजाधिराजराजपरमेश्वरमौढप्रतापाप्रतिमवीरनरपतिविरुद्धैर्तेवरगंडलोकैकवीरपदुकुलपयःप्रादावारकलानिधिं शंभुचक्रांकुशकुटारमकरमत्स्यशरभसास्त्रगंडभेरुदधरणीवराहहनुमद्रुडकंठीरवाद्यनेकविरुदांकितश्रीमन्महीशूरपुरचराधीशश्रीकृष्णराजमहाराजविरचितेश्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रंथे विष्णुक्षेत्रवैष्णवसालिग्रामादिलक्षणनिरूपणं नाम षष्ठोऽनिधिस्तं पूर्णः ॥

इति श्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे—विष्णुक्षेत्रवैष्णवसा (शा)
लिग्रामादिलक्षणादिनिरूपणं नाम
षष्ठोऽनिधिस्तं पूर्णः ॥ ६ ॥

श्रीः ।

अथ

श्रीतत्त्वनिधौ—

सप्तमशैवनिधिः ।

अथ त्रयोदशोत्तरशतस्वयंव्यक्तदिव्यशैवस्थलानि—
(ललितागमेज्ञानपादेशिवलिंगप्रादुर्भावावटले)

१ अथ भूमेरन्यत्रस्वयंव्यक्तदिव्यशिवस्थलानिपञ्चत-
त्त्वलिङ्गस्थलसहितानि—

त्रयोदशोत्तरशतक्षेत्रंशैवमनूच्यते ॥ (कैलासाद्रौ) परशिवः
(सूर्यबिम्बे) सदाशिवः ॥ १ ॥ नारायणेशो (वैकुण्ठे) (पार्ताले)
हाटकेश्वरः ॥ (सूर्यज्योतिषि) सिद्धेशः पञ्चामुत्रवसन्तिहि ॥ २ ॥ ५ ॥

२ अथ भारतखण्डस्थाष्टोत्तरशतदिव्यशिवस्थलानि—
(ललितागमेज्ञान०)

अष्टोत्तरशतं भूमीस्थितं क्षेत्रं वदाम्यहम् ॥ (कैवल्येशैले) श्रीकंठः
केदारो (हिमवतस्य)—पि ॥ १ ॥ (काशीपुर्यां) विश्वनाथः (श्रीशैले)
मल्लिकार्जुनः ॥ (प्रयागे) नीलकण्ठेशो (गयायां) रुद्रनामकः ॥ २ ॥
नीलकण्ठेश्वरस्ताक्षाव (कालंजपुरे) शिवः ॥ (द्राक्षारामे) तुर्गमेशो
(माथूरे) चांबिकेश्वरः ॥ ३ ॥ (ब्रह्मावर्ते) देवलिंगं (प्रताप्ते)
शशिभूषणः ॥ वृषध्वजाभिषिञ्च्य श्रीमात्र—(छेत्रहस्तिपुरे)—श्वरः ॥ ४ ॥
गोकर्णेशस्तु (गोकर्णे) सोमेशः (सोमनाथके) ॥ (श्रीहंपा)—एव

त्यागराजो(वे^१दे)वेदपुरीश्वरः ॥ ५ ॥ (भीमारीमे) तुभीमेशो (मंथने)
 कालिकेश्वरः ॥ (मधुरीयां) चोक्कनाथो (मानसे) माधवेश्वरः ॥ ६ ॥
 (श्रीवांछके) चंपकेशः (पंचवैद्यां) वटेश्वरः ॥ (गजारीण्ये) तुवै-
 येशः (तीर्थोद्गौ) तीर्थकेश्वरः ॥ ७ ॥ (कुंभघोणे) तुकुंभेशो
 (लेपाक्ष्यां) पापनाशनः ॥ (कण्वपूर्यां) तुकण्वेशो (मध्ये) मध्या-
 र्जुनेश्वरः ॥ ८ ॥ (हरिहरपुरे) श्रीशंकरनारायणेश्वरः ॥ (विरि-
 चिपुरि) मार्गेशः (पंचनद्यां) गिरिश्वरः ॥ ९ ॥ (पंपीपूर्यां) विरु-
 पाक्षः (सोमोद्गौ) मल्लिकार्जुनः ॥ (त्रिमंकूटे) त्वगस्त्येशः (सुव-
 ह्मण्ये)-ऽहिपेश्वरः ॥ १० ॥ महाबलेश्वरस्साक्षान् (महाबलशिलोच्चये) ॥
 रविणापूजितो (दक्षिणोर्वते)-ऽर्केश्वरस्स्वयम् ॥ ११ ॥ (वेदारीण्ये)
 महापुण्यवेदारण्येश्वराभिधः ॥ मूर्तित्रयात्मकः (सोमपूर्यां) सोमेश्वरा-
 भिधः ॥ १२ ॥ (अवर्तयां) रामलिंगेशः (काश्मीरे) विजयेश्वरः ॥
 (महानंदिपूरि) साक्षान्महानंदिपुरेश्वरः ॥ १३ ॥ (कोटितीर्थे)
 तुकोटीशो (वृद्धे) वृद्धाचलेश्वरः ॥ महापुण्येतत्र (कंकुन्निरौ) गंगा-
 धरेश्वरः ॥ १४ ॥ (चामरांजास्यनगरे) चामराजेश्वरस्स्वयम् ॥
 नंदीश्वरो (नंदिगिरौ) चंडेशो (वधिरौचले) ॥ १५ ॥ नंजुडेशो
 (गेरेपुरे) (शतैश्वर्ये)-ऽधिपेश्वरः ॥ (घनानंदौचले) सोमो (नंदुरे)
 विमलेश्वरः ॥ १६ ॥ (नीढानाथपुरे) साक्षान्नीढानाथेश्वरस्स्वयम् ॥
 (एकांति) रामलिंगेशः (श्रीनागे) कुंडलीश्वरः ॥ १७ ॥ (श्रीकर्ण्या-
 यां) त्रिजंगीशः (उतसंगे) राघवेश्वरः ॥ (मत्स्यतीर्थे) तुतीर्थेशः
 (त्रिमंकूटे) तांडवेश्वरः ॥ १८ ॥ (प्रसन्नोद्यपुरे) मार्गसहायेश्वर-
 प्रदः ॥ (गंडक्यां) शिवनाभस्तु (श्रीपती) श्रीपतीश्वरः ॥ १९ ॥
 (धर्मपूर्यां) धर्मलिंग (कर्ण्याकुब्जे) कलाधरः ॥ (वाणिश्रीमे) विरि-
 चेशो (नेर्पाले) नकुलेश्वरः ॥ २० ॥ माकंडेयो (जगन्नाथे) स्वयंभूः
 (नर्मदातटे) ॥ (धर्मस्थले) मंजुनाथोव्यासेशस्तु (विरूपके) ॥ २१ ॥

(स्वर्णावत्यां) कलिगेशो (निर्भले) पन्नगेश्वरः ॥ (पुंढरीके) जैमिनीशो—(ऽयोर्ध्यायां) मधुरेश्वरः ॥ २२ ॥ (सिद्धवत्यां) तुसिद्धेशः (श्रीकूर्मे) त्रिपुरांतकः ॥ (मणिकुण्डलीतीर्थे) तुमणिमुक्तानदीश्वरः ॥ ॥ २३ ॥ (वटार्ढ्यां) कृत्तिवासाः (त्रिवेण्यां) संगमेश्वरः ॥ (स्तंनिता)—ऽऽख्येतुमल्लेशः (ईर्द्रकीले)—ऽर्जुनेश्वरः ॥ २४ ॥ (शेषाद्रौ) कपिलेशस्तु (पुंप्पे) पुष्पागरीश्वरः ॥ ध्रुवनेशः (चित्रकूटे) (तूजिन्यां) कालिकेश्वरः ॥ २५ ॥ (ज्वालामुखां) शूलटंको (मंगल्यां) संगमेश्वरः ॥ बृहतीशः (तर्जापुर्यां) रामेशो (वह्निपुंक्करे) ॥ २६ ॥ (लंकाद्वीपे) तुमत्स्येशः कूर्मेशो (गंधमोदने) ॥ (विंध्योचले) वराहेशो नृसिंहस्स्याद् (अहोर्भले) ॥ २७ ॥ (कुरुक्षेत्रे) वामनेशस्ततः (कपिलेतीर्थके) ॥ तथापरशुरामेशः (सेतौ) रामेश्वराभिधः ॥ ॥ २८ ॥ (सौंकेते) बलरामेशो बौद्धेशो (वारणावते) ॥ (तस्वक्षेत्रे) चकल्कीशः रुष्णेशस्स्याद् (महेन्द्रके) ॥ २९ ॥ १०० ॥

३ अथ पृथ्व्यादिपञ्चभूततंत्रादिलिङ्गानि—(तत्रैव)

एकांबरीश्वरः पृथ्वीलिंगं (कांचीपुरे) शिवः ॥ जललिंगं (जंबुनाथे) तिरुवाननदीपतिः ॥ १ ॥ अरुणाचलेश्वरस्तेजोलिंगंतद् (अहर्णाचले) ॥ (कालहस्तिगिरौ) वायुलिंगं नागाभिपूजितम् ॥ २ ॥ (चिदंबरे) व्योमलिंगं सदादेवैर्निषेवितम् ॥ (छार्पावने) महापुण्येतत्र षष्ठायावनेश्वरः ॥ ३ ॥ (हिरण्यगर्भक्षेत्रे) तुमहादेवेश्वरस्त्वपम् ॥ क्षेत्रे—(ह्याम्रातर्का)—भिरुष्ये सूक्ष्मेश्वर इति स्थितः ॥ ४ ॥ पृथ्व्यादिपञ्चतत्त्वानां लिंगानि स्मरतां नृणाम् ॥ मुक्तिः करस्थानवतिनात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥ प्रयोदशोत्तरशतस्थानानि परमेशितुः ॥ प्रातःकाले तु पूजांति स्मर्तव्यानि मनोपिप्तिः ॥ ६ ॥ पुण्यकर्माणि सर्वाणि तैः कृतानीह जन्मनि ॥ तेषां फलप्रवचने शक्योऽपि न काचित् ॥ ७ ॥ ८ ॥ ११३ ॥

४ अथ शैवनववेरनामानि-(स्कादे)

विंशेशचत्रिगूलास्रमुपेशचंद्रशेखरम् ॥ सोमास्कंदेश्वरगौरिचंडेश-
चकिरातकम् ॥ १ ॥ महानृत्तप्रवृत्तचनववेराः प्रकीर्तिताः ॥ ९ ॥

५ अथ लिंगभेदतत्पूजाक्रमतत्फालानि-(शिवरहस्ये)

अथदक्ष्येविशेषेणलिंगानिविविधानिच ॥ तत्तत्फलानिवक्ष्यामिशृणुदे-
विशुभानिच ॥ १ ॥ ईश्वर उवाच ॥ सकृत्तं तांडुलं चात्र नंदीमृद्रोमयं तथा ॥
नवनीतंचरुद्राक्षं भस्मचंदनकुंजम् ॥ २ ॥ पुष्पमालागुण्डपिष्टक्षणिकौ-
श्वचतुर्दश ॥ क्षणिकेमंडलेतोयेत्वात्मार्ययजनं स्मृतम् ॥ ३ ॥ तंडुला-
नांचलिंगेनपुत्रबाहुत्यमान्पुयात् ॥ सर्वरोगविनाशायगोमयंतुप्रकीर्ति-
तम् ॥ ४ ॥ केशांस्थिंसंभवंलिंगंसर्वशत्रुविनाशनम् ॥ आसुरंलवणो-
त्थंचसर्वलोकवशंकरम् ॥ ५ ॥ स्तम्भनेरजनीपिष्टसंभवलिंगमुत्तमम् ॥
तंडुलोद्भवपिष्टेनलिंगंविद्याप्रदंस्मृतम् ॥ ६ ॥ दधिदुग्धमयंलिंगंकीर्तिसा-
म्राज्यवर्धनम् ॥ दुर्वागुडूचीसंभूतमपृत्युनिवारणम् ॥ ७ ॥ इक्षुदंडमयं-
लिंगंस्मृतमुच्चारणेपरम् ॥ इक्षुसौरमयंलिंगं बहुद्रविणकामकृत् ॥ ८ ॥
स्फाटिकंबहुसोम्यत्वंतत्फलंमुनिभिःश्रुतम् ॥ पितृणांमुक्तयेपूज्यंलिंगं-
रजतसंभवम् ॥ ९ ॥ हेमैजस्वर्गलोकस्यप्राप्तयेपूजयेत्पुमान् ॥ पूजयेत्तत्र-
जंलिंगंपुष्टिकामस्तुसंततम् ॥ १० ॥ तथैवपूजयेन्मर्त्यःलिंगं पितैलसं-
भवम् ॥ कीर्तिकामोर्चयेल्लिंगंसदाकांस्थैसमुद्रवम् ॥ ११ ॥ शत्रुमार-
णकामस्तुलिंगंलोहमयंसदा ॥ शोणैचंदनजंलिंगमायुष्कामोर्चयेत्पुमान्
॥ १२ ॥ ज्वरशांत्यैचंदनोत्थमर्चयेल्लिंगमुत्तमम् ॥ कस्तूरीसंभवलिंगं-
ग्रंथकामः सनर्चयेत् ॥ १३ ॥ लिंगंगोरौर्चनोत्थंचरूपकामस्तुपूजयेत् ॥
कांतिकामस्तुसततंलिंगंकौकुंमकेसरम् ॥ १४ ॥ श्वेतौगरुसमुद्रूतंमहा-
शक्तिविवर्धनम् ॥ सर्वपांकांमदंलिंगंरुष्णागैरुसमुद्रवम् ॥ १५ ॥ यक्षकंदम-
संभूतंलिंगंप्रीतिविवर्धनम् ॥ गोधूमपिष्टजंलिंगंगोकामो नित्यमर्चयेत् ॥
॥ १६ ॥ मुद्गपिष्टमयंलिंगंपूजयेदन्नमाप्नुयात् ॥ मौषपिष्टमयंलिंगंनि-

त्यंपुष्टिविवर्धनम् ॥ १७ ॥ चैणकोद्भवपिष्टेनलिंगसिद्धिकरं परम् ॥ लिंग-
घ्राहिर्मयंपूज्यं यशस्कामेन नित्यशः ॥ १८ ॥ यावद्धान्यैर्मयं लिंगवसंते पूज-
येन्नरः ॥ कामवत्सुप्रियो नित्यं भवेत्स्त्रीणां हि मानवः ॥ १९ ॥ श्रीप्मे-
चमल्लिकैः पुष्पसंभवं लिंगमुत्तमम् ॥ पूजयित्वानरो भक्त्या प्राप्नोति महतीं-
कृपाम् ॥ २० ॥ वर्षासु पूजयेद्भक्त्या लिंगं कनकपुष्पजम् ॥ इह चामु-
ष्मिकेलोके सुखी भवति मानवः ॥ २१ ॥ नीलोत्पलमयं लिंगं कृत्वा शर-
दिमानवः ॥ पूजया परमां सिद्धिं भक्त्या प्राप्नोति मानवः ॥ २२ ॥ हेर्म-
तेर्जातिकुसुमैः लिंगं कृत्वा मनोरमम् ॥ भक्त्या समर्च्य मतिमाच्छिन्नेन सह-
मोदते ॥ २३ ॥ शिशिरे सर्वपुष्पोत्थं लिंगमभ्यर्च्य मानवः ॥ सर्वपाप-
विधूया शुभोदते ब्रह्मणा सह ॥ २४ ॥ पापीणसंभवं लिङ्गं संपूज्य परया-
मुदा ॥ सर्वान्कामानवाप्नोति परमां गतिम् ॥ २५ ॥ येन केन-
प्रकारेण यस्यैकस्पापि वस्तुनः ॥ कृत्वा लिंगं समभ्यर्च्य गणापत्यमवाप्नु-
यात् ॥ २६ ॥ (तथा वक्ष्यमाणरीत्यापञ्चरागकांश्मीर पुष्पैराग्नेर्द्विनीलगो-
मैर्दक्षैर्गार्ग्यैर्मतविष्टुममौक्तिकैर्होरीकैर्पारदवर्षाणलिंगान्यपि पूज्यानि) ॥ ६३

६ अथ शिवलिंगार्चनस्यावश्यकत्वं—(शिवरहस्ये)

विना लिंगार्चनं यस्य कालो गच्छति नित्यशः ॥ समहापातकी तस्य-
दुर्वृत्तस्य दुरात्मनः ॥ १ ॥ एकेन सर्वदानानि व्रतानि विविधानि च-
॥ तीर्थानि विविधायज्ञाः शिवार्चा चैकतः समाः ॥ २ ॥ कलौ-
लिंगार्चनं श्रेष्ठं यथा लोके प्रशस्यते ॥ तथानास्तीति नास्तीति शङ्काणामेव-
निश्चयः ॥ ३ ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदं लिंगं विविधा पञ्चिवारणम् ॥ पूज-
यित्वानरो भक्त्या शिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥ ४ ॥

अथ पापाणाद्यादिलिङ्गे पूतरोत्तरश्रेष्ठम्—(शिवरहस्ये)

पापाणां त्स्फाटिकं श्रेष्ठं स्फाटिकात्पञ्चरागजम् ॥ पञ्चरागाच्च कांश्मी-
रं कांश्मीरात्पुष्परागजम् ॥ १ ॥ इदं नीलपुष्परागादिद्विनीलाच्च गो-
मदम् ॥ ततो गार्ग्यैर्मतविष्टुमैश्च ततः परम् ॥ २ ॥ मौक्तिकैर्जतै-

तस्माद्रजताच्चसुवर्णेजम् ॥ सुवर्णादधिकंश्रेष्ठंहीरेकंपारंदपरम् ॥ ३ ॥
 पारदस्यगुणंवक्तुंनशक्नोमिहिशंकरि ॥ पार्थिवेनतुलिंगेनबहवःसिद्धि-
 मागताः ॥ ४ ॥ देवासुरमनुष्याश्चसिद्धगंधर्वयक्षकाः ॥ १० ॥

अथ युगभेदेनलिंगभेदाः-

कृतेमणिमयंलिंगंत्रेतायांहिमसंभवम् ॥ द्वापरेपारदंश्रेष्ठंपार्थिवंतुक-
 लौयुगे ॥ १ ॥ ४ ॥

अथ पार्थिवलिंगस्यात्युत्तमत्वम्-

उक्तेष्वेतेपुलिंगेपुलिंगत्रयमनुत्तमम् ॥ मृद्वाणैरसंलिङ्गात्यन्तेषामाय-
 मनुत्तमम् ॥ १ ॥ तदेवपार्थिवंलिंगंक्षिप्रसिद्धिप्रदंभुवि ॥ अष्टमूर्तिपुसर्वासुमू-
 र्तिर्मेषार्थिवीवरा ॥ २ ॥ एतस्मात्पार्थिवंलिङ्गंलिंगेष्वन्येष्वनुत्तमम् ॥ यथा-
 सर्वेषुदेवेषुज्येष्ठःश्रेष्ठोमहेश्वरः ॥ ३ ॥ तथासर्वेषुलिंगेषुपार्थिवंलिंगमुत्त-
 मम् ॥ यथासर्वेषुदेवेषुप्रणवोहिमहान्त्स्मृतः ॥ ४ ॥ तथैवपार्थिवंलिंगं-
 सुसंपूज्यंमहेश्वर ॥ पार्थिवाराधनंधर्ममायुर्वर्धनमुत्तमम् ॥ ५ ॥ तुष्टि-
 दंपुष्टिदंभुक्तिमुक्तिदंसिद्धिदंशुभम् ॥

अथ स्त्रीणांशिवलिङ्गमृत्यादिपूजास्पर्शा-

पंचाक्षरेणकर्तव्यंस्त्रीभिश्चाङ्गरपूजनम् ॥ षडक्षरेणकर्तव्यंपुरुषैस्तु-
 प्रयत्नतः ॥ १ ॥ विहितश्चरलिङ्गेपुस्पर्शस्त्रीणांप्रयत्नतः ॥ स्थावरेष्व-
 पिदिव्येषुसमन्त्रंपर्वणिस्पृशेत् ॥ २ ॥

७ अथ शिवनिर्माल्यानि-

देवस्वदेवताद्रव्यैर्नैवेद्यंचनिवेदितम् ॥ चंद्रद्रव्यंचहिःक्षिप्तंनिर्माल्यं-
 पाद्विधंस्मृतम् ॥ १ ॥ ६ ॥

अथ शिवनिर्माल्यंग्राह्यम्-(बृहज्जाबालोपनिषदादौ)

रुद्रभुक्तंतुमुर्जीयात्। रुद्रपीतांपिबेत्। रुद्राघ्रातांजिघ्रेत् ॥ रुद्रेणपीतांपिब-
 न्ति। तस्मात्त्रिनिर्माल्यमेवतक्षणीत। निर्माल्यमेवानिपेवेत् ॥ - ॥ बाणलिङ्गे-
 चलीहेचसिद्धलिङ्गेस्त्वयंभुवि ॥ प्रतिमासुचमर्वासुनदोषोन्माल्यधारणे ॥

॥ १ ॥ द्रव्यमन्यफलं तोयंशिवस्त्वनकचित्सृशेत् । निर्मलत्वाच्च (निर्माल्यं)
नृणानैर्मल्यकारणात् ॥ २ ॥ तिलपोदशभागंचतृणाभ्यम्बुकणोपमम् ॥
पादोदकप्रसादाजंसंगृह्णन्मोक्षमामुयात् ॥ ३ ॥ लिङ्गेस्वयंभवेवाणेरत्न-
जेरसनिर्मिते ॥ सिद्धप्रतिष्ठितेताप्ररौप्यकाञ्चनलोहजे ॥ ४ ॥ प्रतिमा-
सुचसर्वासुनचण्डाधिकृतिर्भवेत् ॥ चण्डाधिकारोनोयत्रभोक्तव्यं-
तत्रभक्तिः ॥ ५ ॥

८ अथ साष्टाङ्गप्रणतिलक्षणम्-

जानुचाहुशिरोवक्षोगण्डान्ताङ्गाष्टकंयदा ॥ दण्डवद्भुविदेवार्थतदष्टाङ्ग-
नतिर्भवेत् ॥ १ ॥ १ ॥

९ अथ पार्थिवचरस्थावरालिंगेषुपञ्चसूत्र्यावश्यकत्वादि-

पञ्चसूत्राविधानंतुपार्थिवे नविचारयेत् ॥ यथाकथंचिद्रूपेणरम-
णीयंप्रकल्पयेत् ॥ १ ॥ अखंडंतद्विकर्तव्यंनद्विखंडंतुकारयेत् ॥ द्विखं
डं हि प्रकुर्वाणोनैवपूजाफलंलभेत् ॥ २ ॥ रत्नजंहीरजंलिङ्गंपारदंस्फाटि-
कंतथा ॥ पार्थिवंपिष्ठजंपौष्पमखंडंतुप्रकारयेत् ॥ ३ ॥ अखंडंस्थावरं
लिंगंद्विखंडंचरमेवच ॥ येकुर्वन्तिनरामूढानपूजाफलभागिनः ॥ ४ ॥

१० अथ पार्थिवलिंगनिर्माणतत्पूजाक्रमः-

अथशंकरभक्तानांपार्थिवाचानिगयते ॥ वेदोक्तविधिनासम्पत्संपूर्ण-
फलसिद्धये ॥ १ ॥ यथोक्तविधिनास्नात्वासंध्यांकृत्वायथाविधि ॥
ब्रह्मयज्ञविधायदाततस्तर्पणमाचरेत् ॥ २ ॥ नित्यकर्मयथाशास्त्रंविधा-
यानंतरंपुमान् ॥ पूजयेत्परयाभक्त्यापार्थिवंलिंगमुत्तमम् ॥ ३ ॥ नदी-
तीरेतदाकेचपर्वतेकाननेगृहे ॥ शिवालयेशुचौदेशेपार्थिवाचानिगयते ॥
॥ ४ ॥ शुद्धप्रदेशसंभूतामृदमाहृत्ययत्नतः ॥ श्वेताःशोणाःपीतरुण्णाः
मृदोवर्णचतुष्टयाः ॥ ५ ॥ यथालब्धमृदाकार्यानलब्धेमृत्तिकोत्तमे ॥
आनीपमृत्तिकांशुद्धदेशात्त्रिगंधांप्रयत्नतः ॥ ६ ॥ शोधितांसजलैर्युक्तां
पिंडीकृत्यशनैश्शनैः ॥ पश्चाल्लिंगंविधायशुक्रमेणानेनभक्तिमान् ॥ ७ ॥ - ॥

हरोमहेश्वरशंभुःशूलपाणिर्महेश्वरः ॥ शिर्वःपशुपतिश्चैवमहादेवइतिक्र-
मात् ॥ १ ॥ मृदाहरणसंवदृप्रतिष्ठावाहनंतथा ॥ स्रपनंपूजनंचैवक्ष-
मापणविसर्जनम् ॥ २ ॥—ॐ हरायनमइति मृदाहरणमित्यादिप्रकारेण-
पोडशोपचारपूजांकृत्वा पंचाक्षरंजप्त्वा—नमोऽंकाररूपायनमोक्षरव-
पुर्धते ॥ नमोनादात्मनेतुभ्यंनमोर्विद्रुकलात्मने ॥ १ ॥ अलिङ्गलिङ्गरू-
पायरूपातीतायतेनमः ॥ त्वंमातासर्वलोकानांत्वमेवजगतांपिता ॥ २ ॥
त्वंभ्रातात्वंसुहृन्मित्रंत्वंपिताप्रपितामहः ॥ पार्थिवस्यास्यलिङ्गस्ययन्म-
यापूजनंकृतम् ॥ ३ ॥ तेनश्रीभगवान्नुद्रोवांछितार्थंप्रयच्छतु ॥
शिवोदाताशिवोभोक्ताशिवस्सर्वमिदंजगत् ॥ ४ ॥ शिवोयजतिसर्व-
त्रयशिवस्सोहमेवच ॥—एतानिशक्तयुपहतानिमयात्रशंभोलिङ्गानिपूजन-
विधौसकलानिकृत्वा ॥ पूजाफलंममसमस्तमपैत्वविघ्नपूर्णविधेहिपरमे-
श्वरपाहिमांत्वम् ॥ ५ ॥ हृत्पद्मकर्णिकामध्येचांबयासहशंकर ॥
प्रविशत्यंमहादेवसर्वैरावरणैस्सह ॥ ६ ॥ आवाहनंजानामिनजाना-
मिविसर्जनम् ॥ पूजाविधिंनजानामिक्षमस्वपरमेश्वर ॥ ७ ॥ यांतु-
देवगणास्सर्वेपूजामादायमत्कृताम् ॥ इष्टकाम्यार्थसिद्धयर्थंपुनरागमना-
यच ॥ ८ ॥ इतिसंप्राथर्यनत्वाचजलेलिङ्गंविस्सर्जयेत् ॥

११ अथ बाणलिङ्गस्यलक्षणम्—

त्रिपञ्चसप्तधायत्तुलानुलितमास्तिकाः ॥ नयातिन्यूनतांतनुबाणलि-
ङ्गमितीरितम् ॥ १ ॥ १ ॥

अथ पूजायांनिपिद्धलिङ्गानि—

अक्षादल्पपरीमाणंनलिङ्गंकुत्रचिन्नरः ॥ कुर्वीताङ्गुष्ठतोह्रस्धनकदा-
चित्समाचरेत् ॥ १ ॥ ('अक्षाः' ८० गुञ्जाः—'गुञ्जाः पञ्चायमापकाः ।
ते पोडशाक्षः' इत्यमरात्)

१२ अथ नवविधचरलिङ्गानांलक्षणानि—

नवाष्टसत्पांगुलिकंलिङ्गंश्रेष्ठमिहोच्यते ॥ षट्पञ्चकचतुर्मानंमध्यमं-

त्रिविधं स्मृतम् ॥ १ ॥ द्वित्र्येकाङ्गुलिलिङ्गं त्रिविधं तत्कनिष्ठकम् ॥
एवं त्रिविधं मोक्तं चरलिङ्गं यथाकमात् ॥ २ ॥ ९ ॥

१३ अथ पञ्चसूत्रीनिर्णयः—(सिद्धान्तशेखरे शैवागमे च)

लिङ्गमस्तकविस्तारोलिङ्गोच्छ्रायसमोमतः ॥ परिधिस्तत्रिगुणित-
स्तद्वर्तीठव्यवस्थितम् ॥ १ ॥ प्रणालिकातथैव स्यात्पञ्चसूत्रीविनिर्ण-
यः ॥—॥ (अस्म्यर्थः) ॥ लिङ्गमस्तकविस्तारं लिङ्गोच्चात्समं कृत्वा तत्रि-
गुणसूत्रवेष्टनाहं लिङ्गस्थौल्यं कृत्वा तत्समं वृत्तं चतुरश्रं वा पीठविस्तारमथ-
श्लोचं च कुर्यात् ॥ पीठोच्चात्तुलिङ्गोच्चाद्विगुणम् ॥ पीठमध्ये लिङ्गा-
द्विगुणस्थुलं पीठोच्चात्तृतीयं शेषेन खण्डं कृत्वा तस्योर्ध्वमधश्चतुर्द्वयं त्रयं वा-
कृत्वा लिङ्गविस्तारपठं शेषेन पीठोपरि बाह्यमेखलां कृत्वा तदन्तस्संलग्नं तत्स-
मं स्वातं कृत्वा पीठादहं लिङ्गसमदीर्घां भूलेदैर्घ्यं समविस्तारामधेतदर्थं विस्ता-
रां तृतीयं शेषेन मध्यखातां पीठवत्समेखलां प्रनालिकां कुर्यात् ॥

अथ रसलिङ्गस्यापि सर्वेभ्यः श्रेष्ठ्यम्—

सृष्टाणरसलिङ्गानि श्रेष्ठान्येते पुनस्तुतः ॥ त्रिष्वार्धं चाणमुत्कृष्टं रसलि-
ङ्गं ततोधिकम् ॥ १ ॥

१४ अथ रुद्राष्टकारव्यदानविशेषः—(हेमाद्रौदानखंडे)

शृणु देव मुने गुह्यं दानं सर्वार्थदं नृणाम् ॥ रुद्राष्टकमिति ख्यातं तत्पत्नीपु-
त्रसंयुतम् ॥ १ ॥ मध्ये चतुर्मुखोपेतामिति मे भगवान्हरिः ॥ यथाह पूर्वत-
त्सर्ववदामितवनारद ॥ २ ॥ रुद्रो भवश्च शर्वश्चापीर्यः पशुपतिस्तथा ॥
भीम उग्रो महो देव एते रुद्राः प्रकीर्तिताः ॥ ३ ॥ जटिनश्चर्मचसनास्सर्वे खड्-
वांगशूलिनः ॥ तेषां भार्याश्च पुत्राश्च नामानि कथयामि ते ॥ ४ ॥ सौवर्च-
लाचदावाच विकेशीच शिवांतथा ॥ स्वाहाविशाच दीक्षाचरोहिणीच य-
थाक्रमात् ॥ ५ ॥ ता वै सुवेपधारिण्यः सर्वाभरणभूषिताः ॥ रुद्रपत्न्य-
द्दमाश्चाष्टौ पुत्राश्च शृणु नारद ॥ ६ ॥ शनैश्च रश्मिभ्यश्च भूषणैश्चोहितांगोर्मनो-

स्मरहितंफालंधिग्राममशिवालयम् ॥ धिगनीशार्चनंजन्मधिग्वियामशि-
 वाश्रयाम् ॥ ४ ॥ शिवलिंगार्चनंश्रौतनकार्यंभस्मनाविना ॥ यावन्तिश्रौ-
 तकर्माणिक्रियन्तेप्रत्यहंद्विजैः ॥ ५ ॥ तावन्त्यपिचकार्याणिभस्मधारण-
 पूर्वकम् ॥ भस्मधारणहीनांगोयदिविप्रोभविष्यति ॥ ६ ॥ सविप्रःसर्व-
 थाराज्ञानिर्वास्योनात्रसंशयः ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनत्रिपुंड्रधार्यमन्वहम् ॥
 ॥ ७ ॥ मंत्रपूतंसितंभस्मललाटेयत्रवर्तते ॥ सएवब्राह्मणोराजन्सत्यं-
 सत्यंनसंशयः ॥ ८ ॥ ब्राह्मणोपिस्वयंमोहादूर्ध्वपुंड्रंकरोति यः ॥ सपत-
 त्येवनरकेयावदाचंद्रतारकम् ॥ ९ ॥ श्रीकरंचपवित्रंचशोकरोगनिवा-
 रणम् ॥ लोकेवशीकरंप्रोक्तंभस्मत्रैलोक्यपावनम् ॥ १० ॥ विभूति-
 र्यस्यनोफालेनंगिरुद्राक्षमालिकाः ॥ नास्येशिवमयीवाणितित्यजेदंत्यजं-
 यथा ॥ ११ ॥—॥ (स्कांदि)—संध्यावन्दनवन्नित्यंभस्मरुद्राक्षधारणम् ॥
 श्रुतिस्मृतिपुराणादौसंपुष्टंनिश्चितंहितम् ॥ १ ॥ कदापिननिपिष्टंतदूर्ध्व-
 पुंड्रादिवत्कचित् ॥—॥ येमामनन्यशरणास्सितभस्मफालारुद्राक्षकंकण-
 लसत्करदण्डयुग्माः ॥ येपूजयन्त्यहरहश्श्रुतितत्त्वभूततानेवधोरनरकादह-
 मुद्धरिष्ये ॥ १ ॥ पञ्चाक्षरजपंभस्मस्नानंलिङ्गार्चनंत्रयम् ॥ कदाचि-
 दपिनत्याज्यंयथाशक्तिसमाचरेत् ॥ २ ॥ भूत्यैवोद्धूलनंतिर्यक्त्रिपुण्ड्र-
 स्यचधारणम् ॥ नैवप्रमदितव्यंवैभ्रमादपिकदाचन ॥ ३ ॥ द्विजःकुर्या-
 तुमन्त्रेणतत्पागीपतितोभवेत् ॥ बहिष्ठस्तसर्वधर्मैभ्यस्ततस्तन्नित्यमाच-
 रेत् ॥ ४ ॥—॥ (शिवपुराणे)—ब्रह्मकुंडसमुद्भूतंभस्मदद्याद्विजातये ॥
 चतुरर्णवपर्यतातेनदत्तावसुंधरा ॥ १ ॥—॥ (पाराशरे)—प्राप्तेभोजन-
 कालेतुमक्षिकाकेशदूषिते ॥ स्पृष्ट्वातुसलिलंभस्मप्रक्षेप्तव्यंविशुद्ध्ये ॥ १ ॥
 रुद्राक्षधारणाद्वापितथापंचाक्षरीजपात् ॥ भस्मत्रिपुंड्रकरणाद्भवंप्राप्तोभ-
 विष्यति ॥ २ ॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यतत्त्वज्ञानमनामयम् ॥ भवति-
 श्रीमहादेवंपूजयेत्यत्रवीच्छ्रुतिः ॥ ३ ॥—॥ (शिवरहस्ये)—तज्ज-
 लंभस्मसंयुक्तंकुरुभस्मविवर्जितम् ॥ नगृण्हातिजलंशंभुगांगंवाकिमुत्त-

रत् ॥ १ ॥ तस्मात्कुपाराः सर्वाणि पुष्पादीनि विशेषतः ॥ भूतियुक्तानि
 देवानि मूलमंत्रेण शंभवे ॥ २ ॥ अपूतमपि पूतं स्याद्भस्मना संयुतं यदि ॥
 धारणं भस्मनो ह्युक्तं मन्त्रपूर्वद्विजन्मनाम् ॥ ३ ॥ तस्माद्भस्मयुतैः स्वच्छैर्धि-
 त्वैर्लिङ्गादिकं यजेत् ॥ यदि स्याद्भस्मरहितं पीयूषमपितृपरम् ॥ ४ ॥
 विपमित्यवगंतव्यं यतो नैशार्पणे हितम् ॥ पाकागारेऽपि देयं स्याद्भस्मकिं-
 चिज्जलान्वितम् ॥ ५ ॥ शक्रे जले तंडुलेषु मुद्रादिष्वपि यत्नतः ॥ तेन की-
 दादिसंबन्धोऽपि सुविनश्यति ॥ ६ ॥ भूतिर्न वै यथात्रेऽपि देया जलसंयु-
 ता ॥ किंतया सुधया पुत्राः किंचिद्भस्मान्वितं यदि ॥ ७ ॥ याशिवा र्चन-
 सामग्री सा सर्वा भूतिपावना ॥ कर्तव्या मूलमंत्रेण तपातुष्टोभवेच्छिवः ॥
 ॥ ८ ॥ यदकार्यं सहस्राणि कृत्वा यः स्नाति भस्मना ॥ तत्सर्वं भस्म दहति
 यथाग्निस्तेजसावनम् ॥ ९ ॥ अनेकजन्मसिद्धानां श्रौतस्मार्तानुवर्ति-
 नाम् ॥ वेदोक्तेनैव मार्गेण त्रिपुंड्रजायते रतिः ॥ १० ॥ अतः सर्वपरित्यज्य-
 त्रिपुंड्रैर्देहकुण्ठनम् ॥ नित्यं प्रयत्नतः कुर्यान्ममुक्षुर्मुच्यतेऽचिरात् ॥ ११ ॥—
 (अन्यत्रापि) यत्र भुंजीत भस्मां गीमुखो वा पंडितोऽपि वा ॥ तत्र भुंक्ते स पत्नीको-
 वृषश्च ज इति स्मृतः ॥ १ ॥ भस्मसंछन्नसंवागमनुगच्छति यः पुमान् ॥
 सर्वपातकयुक्तो हि स सद्यः पूयते नरः ॥ २ ॥—॥ (शंकरसंहितायाम्)—
 भस्मसंछन्नसंवागं यस्तौति श्रद्धया युतः ॥ सर्वपातकयुक्तोऽपि पूयते मानवो-
 हि सः ॥ १ ॥ भस्मसंछन्नदेहाय प्रणामं कुरुते तु यः ॥ सर्वपातकयुक्तो
 पिस सद्यः पूयते नरः ॥ २ ॥—॥ (सौरसंहितायाम्) यस्तारमाचरो नित्य-
 भाग्येन नियतेन्द्रियः ॥ कुलैकविंशमुत्तार्य स गच्छेत्परमां गतिम् ॥ १ ॥

१९ अथ विभृत्यादिपञ्चभेदोत्पत्तिवर्णनद्वयः

नंदाभद्राचसुरंभिः सुशीला सुमनास्तथा ॥ पंचगावः समुत्पन्नाः ताः यो-
 भस्मोत्पत्तिर्नृणाम् ॥ १ ॥ विभूतिर्भसितं भस्म क्षारोर्दक्षेति भस्मनः ॥
 भयंति पंचनामानि हेतुभिः पंचभिः क्रमात् ॥ २ ॥ ऐश्वर्यकरणा—(द्रूतिः)
 (भस्म) सर्वाद्यक्षणात् ॥ (भसितं) सर्वपापानां भर्त्सनात् (क्षार) यापदाम्

२३ अथ वर्णाश्रमस्त्रीपुंभेदेन भस्मधारणनियमाः-

धारणं भस्मनो ह्युक्तं मंत्रपूर्वद्विजन्मनाम् ॥ अमंत्रपूर्वमन्येषां शुद्राणां
धर्मवेदिनाम् ॥ १ ॥ स्त्रीणामपि तथा प्रोक्तं द्विजस्त्रीणां तु मंत्रतः ॥ यथा हि यज्ञ-
कर्मदौ पत्नी साध्ये हि कर्मणि ॥ २ ॥ सर्वमंत्राधिकरोस्ति तथा भस्मादि-
धारणे ॥ ३ ॥

२४ अथ मुक्तौ मुख्यसाधनानि-

शिवलिंगमणिस्साक्षान्मंत्रः पंचाक्षरस्तथा ॥ विभूतिरौपधंपुंसां
मुक्तिस्त्रीवश्यकर्मणि ॥ १ ॥ ३ ॥

२५ अथ भस्मस्नानस्य श्रेष्ठ्यम्-

भस्मस्नानं जलस्नानादसंख्येयगुणान्वितम् ॥ तस्माद्धारुणमुत्सृज्य स्ना-
नमाग्नेयमाचरेत् ॥ १ ॥ भस्मस्नानात्परं स्नानं पवित्रं नैव विद्यते ॥ एवमुक्ता
ऋषीन् देवान् तस्मात्तो देवः शिवः स्वयम् ॥ २ ॥ तदा प्रभृतिविष्णवाद्यामुनयश्च
शिवार्थिनः ॥ सर्वकर्मसु यत्नेन भस्मस्नानं प्रकुर्वते ॥ ३ ॥ तस्मादेतच्छिष्य
स्नानमाग्नेयं पस्तमाचरेत् ॥ अनेनैव शरीरेण सरुद्रो नात्र संशयः ॥ ४ ॥
आर्द्रस्नानाद्वरं भास्मं त्वाद्रैर्जंतुवधो भवेत् ॥ आर्द्रतु प्रकृतिविधात्प्रकृतिबंध-
धनं विदुः ॥ ५ ॥ प्रकृतेस्तु प्रहाणार्थं भस्मना स्नानमिष्यते ॥

अथ भस्मधारणाकरणे प्रत्यवायप्रशंसे-

धिग्भस्मरहितं फालं धिग्याममशिवालयम् ॥ धिग्नीशार्चकजनान्धि-
ग्वियामशिवाश्रयाम् ॥ १ ॥ तद्भस्मधारणं शस्तं सर्वतद्वित्रिलिंगकम् ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशानां त्रय्यश्रीनां च धारणम् ॥ २ ॥ गुणलोकत्रयाणां च धारणं-
तेन वैकृतम् ॥ - ॥ (बोधायनसूत्रेऽपि) भूतैर्न प्रमदितव्यमित्युक्तम् ॥

अथ भस्मत्रिपुण्ड्रेषु वेदाः-

ऊर्ध्वरेखा त्र्यम्बकवेदो मध्यरेखा यजुर्भवेत् ॥ सामवेद अधस्ताच्च वेदत्र-
योऽरो भवेत् ॥ १ ॥

२६ अथ विभूतिप्रतिनिधेरभावः—

धृतोपर्वतैस्संध्यायाः कार्ये प्रतिनिधिर्भवेत् ॥ विभूतिधारणे त्वन्योना-
स्ति प्रतिनिधिर्ध्रुवम् ॥ १ ॥

२७ अथ भस्मादिपातनं भूमौ न कार्यम्—

यावंतः पतिता भूमौ भस्मनां परमाणवः ॥ तावद्वर्षसहस्राणि रौरवं-
नरकं व्रजेत् ॥ १ ॥

२८ अथ रुद्राक्षोत्पत्तिर्द्भेदाः—(शिवरहस्ये)

पुरा त्रिपुरसंहारे त्रिणेत्रोजगतां पतिः । उदपश्यत्पुरा योगमुन्मीलितवि-
लोचनः ॥ १ ॥ निपेतुस्तस्य नेत्रेभ्यो बहवो जलविंदवः ॥ तेभ्यो जाता-
यतस्तस्माद्बुद्राक्षा इति कीर्तिताः ॥ २ ॥ अष्टत्रिंशत्प्रभेदेन भवंत्युत्प-
त्तिर्भेदतः ॥ नेत्रात्सूर्यात्मनश्शंभोः कपिलाद्दंशोदिताः ॥ ३ ॥ श्वेताः-
पोर्दंशसंजाताः सोमरूपाद्विलोचनात् ॥ कृष्णादंशविधाजताः वह्निरूपा-
द्विलोचनात् ॥ ४ ॥ एवमुत्पत्तितोभेदाद्बुद्राक्षा बहुधा स्मृताः ॥ ३८ ॥

२९ अथ रुद्राक्षाणामधारणे दोषाः—

स्नाने दाने जपे होमैर्बैश्वदेवे सुरार्चने ॥ रुद्राक्षरहितो विप्रो न रके पत-
ति ध्रुवम् ॥ १ ॥

३० अथ रुद्राक्षाणां मुखसंख्याभेदेन धारणस्थानानि—

(सिद्धांतशेखरे)

यथा स्थानं यथा वक्रं यथा योगं यथा विधिः ॥ रुद्राक्षधारणे वक्ष्येरुद्र-
रूपस्य सिद्धये ॥ १ ॥ शिखायामेकमेकास्यं रुद्राक्षं धारयेद्बुधः ॥ द्वित्रि-
द्वादशवक्त्राणि शिरसि त्रीणि धारयेत् ॥ २ ॥ षट्त्रिंशद्धारयेन्मूर्ध्नि नित्यमे-
कादशाननान् ॥ दशसप्तपंचवक्त्रान् षट्पट्कर्णद्वये तथा ॥ ३ ॥ षड-
ष्टवदनान्कण्ठे द्वित्रिंशद्धारयेत्सदा ॥ पंचाशद्धारयेद्दिवांश्चतुर्वक्त्रांस्तु व-
क्षसि ॥ ४ ॥ त्रयोदशमुखान्वाहोस्तथा षोडशषोडश ॥ प्रत्येकं द्वा-

दशतथानवास्यान्मणिवन्धयोः ॥ ५ ॥ चतुर्दशमुखं यज्ञसूत्रमष्टोत्तरं शतम् ॥
 ॥-॥ (प्रकारान्तरम्)-शिखायामेकमेवस्यात् करयोर्द्वादशैवतु ॥
 द्वात्रिंशत्कंठदेशेतु चत्वारिंशच्चमस्तके ॥ १ ॥ एकैककर्णयोः षट्षट्क्षस्य
 षोत्तरंशतम् ॥ एकमेवोपवीतेतुधारयेद्रावयञ्छिवम् ॥ २ ॥

३१ अथ मुक्ताप्रवालस्फटिकादियुतरुद्राक्षमालाश्रैष्ठ्यम्-

मुक्ताप्रवालस्फटिकपुष्पवैदूर्यकाञ्चनैः ॥ समेतान्धारयेद्यस्तुरुद्राक्षा-
 न्तशिबोभवेत् ॥ १ ॥

अथ रुद्राक्षादित्रयाणामतिश्रैष्ठ्यम्-

शैवंनामतथांगगाविभूतिर्यमुनामता ॥ रुद्राक्षाविधिजाः प्रोक्तास्तर्ष-
 पापविनाशकाः ॥ २ ॥ शरीरेतुत्रयं स्यतत्फलचैकतस्मृतम् ॥
 एकत्रवेणिकायाश्चदर्शनेनफलंतुयत् ॥ ३ ॥ तदेवतुलितं पूर्वब्रह्मणा
 हितकारिणा ॥ समतामेवतत्प्राप्तं तस्माद्धार्यत्रयंबुधेः ॥ ४ ॥

३२ अथ रुद्राक्षाणामुसभेदेनलक्षणभेदाः-

चिह्नैरतैश्शुभाज्ञेयाः प्रेक्षावद्भिर्मुनीश्वराः ॥ एकमुसंतुपस्यस्यात्प्रति-
 पूर्वजनेदिह ॥ १ ॥ द्विमुखीचतुर्दशज्ञेयाधारणेनैवदह्यते ॥ त्रिमुखी-
 चपदास्याद्वैगसघातादिरुनहि ॥ २ ॥ चतुर्मुखीतदज्ञेयावेगेशाधोभवे-
 दिह ॥ जलेतुमुच्यमानासानतरेन्मज्जतिक्षणात् ॥ ३ ॥ संप्रो-
 क्तासापंचमुखीसर्वानथंविनागिनी ॥ जलेमज्जतिसाज्ञात्वाधार्याधर्म-
 विवृद्धये ॥ ४ ॥ ५ ॥-॥ (प्रकारान्तरम्-निर्णयसिंधौ)
 एकवक्त्रं शिवस्साक्षाद्ब्रह्महत्याव्यपोहति ॥ अवध्यत्वं प्रतिश्रोतोवह्नि-
 स्तंभं करोति च ॥ १ ॥ द्विवक्त्रो ह ग्गीरीम्याद्रोवधायननागरुत् ॥
 त्रिवक्त्रोऽग्निजन्माथपापगार्गिप्रणागवेत् ॥ २ ॥ चतुर्वक्त्रस्त्वयं ब्रह्मा
 नरहत्यां व्यपोहति ॥ पंचवक्त्रस्तु फालाग्निगम्यागमपापनुत् ॥ ३ ॥
 षड्वक्त्रस्तु गृहो ज्ञेयोऽभूणहत्यादिनागयेत् ॥ सप्तवक्त्रस्तु नंतस्स्यात्सर्वण-

स्तेयादिपापहृत् ॥ ४ ॥ विनायकोष्टवक्त्रः स्यात्सर्वानृतविनाशकृत् ॥
 भैरवो नववक्त्रस्तु शिवसायुज्यकारकः ॥ ५ ॥ दशवक्त्रस्मृतो विष्णुर्भू-
 तप्रेतभयापहः ॥ एकादशमुखोरुद्रो नानावज्रफलप्रदः ॥ ६ ॥ द्वादशा-
 स्यस्तथादित्यः सर्वरोगनिबर्हणः ॥ त्रयोदशमुखः कामः सर्वकामफलप्रदः
 ॥ ७ ॥ चतुर्दशास्य श्रीकंठो वंशोद्धारकरस्मृतः ॥ १४ ॥

अथ रुद्राक्षाणां प्रशंसा—

यत्र रुद्राक्षतरवो यत्र रुद्राक्षभूषणाः ॥ यत्र लिंगानि शैवानि तत्र सन्नि-
 हितः शिवः ॥ १ ॥ नमो तेन शिवायेति स्त्रीणां पूजा प्रशस्यते ॥ विश्वेश्वरो
 वा विष्णुर्वा ब्रह्मावानभविष्यति ॥ २ ॥ यतो नयोर्द्वयोरेकः प्रभुर्विश्वेश्वरः
 पिता ॥ नमस्ते अस्तु भगवन्नित्यादि श्रुतिभिस्सदा ॥ ३ ॥ विश्वेश्वरो महान-
 न्यदतिनिश्चीयते मया ॥ सोमः पवते इत्यादि श्रुत्या सोमः सदा शिवः ॥ ४ ॥
 जनिता पवनादीनां विष्णूनामिति हि श्रुतिः ॥ ईशानः सर्वविद्यानामित्यादि-
 श्रुतिभिर्मुहुः ॥ ५ ॥ ईश्वरस्यैव कर्तृत्वं निश्चितं तत्र संशयः ॥ उमया स-
 हितो देवस्सोम इत्यभिधीयते ॥ ६ ॥ उमाज्ञानमयी शक्तिः सैव वियेति-
 गीयते ॥ रुद्राक्षधारकस्सोम इति शास्त्रविदो विदुः ॥ ७ ॥

अथ रुद्राक्षधारणमहिमा—(पदार्थादर्शे बोधोपदेवः)

रुद्राक्षान्कंठदेशे दशनपरिमितान्मस्तके विंशतिर्द्विपट्पट्कर्णप्रदेशे क-
 रयुगलकृते द्वादशाद्वादशैव ॥ बाह्वोरिदोः कलाभिः नयनयुगलतेप्येकमेकं
 शिखायां वक्षस्येष्टाधिकं च कलयति शतकं सस्वयं नीलकंठः ॥ १ ॥—॥ (ह-
 रिदाक्षितीये)—नित्यानि काम्यानि निमित्तजानि कर्माणि सर्वाणि सदा पि-
 कुर्वन् ॥ अक्षस्मरुद्राक्षधरो यदित्याद्द्विजो न तस्यास्ति फलोपपत्तिः ॥
 ॥ १ ॥ सर्वेषु वर्णाश्रमसंगतेषु नित्यं सदाचारपरायणेषु ॥ श्रुतिस्मृ-
 तिभ्यामिह चोपमाना विभूतिरुद्राक्षधृतिस्समाना ॥ २ ॥—॥ (सिद्धा-
 न्तशेखरे)—अच्छिद्रं कनकप्रख्यमनन्यधृतमुत्तमम् ॥ रुद्राक्षधारये-
 त्प्राज्ञश्शिवपूजापरायणः ॥ १ ॥ रुद्राक्षधारणादेव मुच्यन्ते सर्वपातकैः ॥

दुष्टचित्तादुराचारादुत्पन्नाअपिमानवाः ॥ २ ॥-॥ (शिवभक्तिसुधारणवे)-धृतरुद्राक्षकर्णाययस्त्वन्नंसंप्रयच्छति ॥ त्रिस्तप्तकुलमुद्धृत्यरुद्रलोकंसंगच्छति ॥ १ ॥ शुचिर्वाप्यशुचिर्वापिह्यतक्षस्यचभक्षकः ॥ म्लेच्छोवाप्यथचंडालोयुक्तोवासर्वपातकैः ॥ २ ॥ रुद्राक्षधारणादेवसरुद्रोनात्रसंशयः ॥ स्वादन्मांसं पिबन्मद्यंसंगच्छन्नंत्यजामपि ॥ ३ ॥ पातकेभ्योविमुच्येत रुद्राक्षेशिरसाधृते ॥ सर्वयज्ञतपोदानैर्वेदाभ्यासे श्रयत्फलम् ॥ ४ ॥ तत्फलं लभते स यो रुद्राक्षस्य तु धारणात् ॥ शिरसाधारणे कोटिः कर्णयोर्दशकोटयः ॥ ५ ॥ शतकोटिर्गलधृतौ मूर्ध्नि कोटिसहस्रकम् ॥ अयुतंचोपधीते तु लक्षकोटिर्भुजे धृते ॥ ६ ॥ अमेयं मणिबंधेतु रुद्राक्षामोक्षसाधकाः ॥ रुद्राक्षधारणाच्छ्रेष्ठं न किंचिदिह विद्यते ॥ ७ ॥ अमंत्रधारणस्यैव गुणा एते प्रकीर्तिताः ॥ यः पुनर्मंत्रसंयुक्तं धारयेद्भक्तितो नरः ॥ ८ ॥ गुणानां तस्य माहात्म्यं कथितुं नैव शक्यते ॥-॥ (श्रौतसिद्धांते)-लक्षंतदर्शनात्पुण्यं कोटिस्तत्स्पर्शनाद्भवेत् ॥ शतकोटिगुणंपुण्यं धारणाद्भते नरः ॥ १ ॥ लक्षकोटिसहस्राणि लक्षकोटिशतानि च ॥ जपाच्च लभते पुण्यं नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥ शिवभक्त्या मशांताय दद्याद्गुद्राक्षमुत्तमम् ॥ तस्य पुण्यफलस्यांतं न चाहं वक्तुमुत्सहे ॥ ३ ॥ पशवोऽपि हि रुद्राक्षधारणायांति रुद्रताम् ॥ किमुपेधारयंति स्म नरा रुद्राक्षमालिकाः ॥ ४ ॥ उच्छिष्टो वा विकर्मस्थो युक्तो वा सर्वपातकैः ॥ मुच्यते सर्वपापेभ्यो रुद्राक्षस्य च धारणात् ॥ ५ ॥ जपध्यानविहीनोऽपि रुद्राक्षान्यदि धारयेत् ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तस्तथाति परमांगतिम् ॥ ६ ॥ भस्मरुद्राक्षधारी यः स देहांति शिवं व्रजेत् ॥ अभिज्ञो वा न भिज्ञो वा रुद्राक्षस्य तु धारणात् ॥ ७ ॥ शिवलोकं प्रपद्येत कीटकोर्गदभोऽपि वा ॥

३३ अथ धारणे योग्या योग्य रुद्राक्षाः-(सिद्धान्तशेखरादौ)

अच्छिद्रं कनकप्रख्यमनन्यधृतमुत्तमम् ॥ रुद्राक्षं धारयेत्प्राज्ञः शिवपूजापरायणः ॥ १ ॥-॥ (तत्रैव सिद्धान्तशेखरे)-किमिदं विभिन्नं

चजीर्णसूक्ष्ममकंटकम् ॥ अवृत्तयमलं वक्रयष्टावेतान्निवर्जयेत् ॥ १ ॥
अभिन्नानिकपेहैममन्यधृतमारुणम् ॥ नव्यपरंपराप्राप्तं धार्य रुद्राक्षमु-
त्तमम् ॥ २ ॥ कुलीनमकुलीनं वा भूतिरुद्राक्षधारिणम् ॥ दृष्ट्वा
भ्रतासने स्थित्यारौरवं नरकं व्रजेत् ॥ ३ ॥

३४ अथ जपादौरुद्राक्षमाला आवश्यकः—

अंगुन्याजपण्डकः स्याद्रसयाष्टगुणो भवेत् ॥ जपस्तु शंखमणिनाश-
तमष्टोत्तरं भवेत् ॥ १ ॥ जपस्तु पुत्रजीवेन भवेदेव शतत्रयम् ॥ पद्माक्षेण सहस्रं
स्यात्स्फटिकेनायुतत्रयम् ॥ २ ॥ कोटिकोटिः कुशग्रन्थ्यारुद्राक्षेणां तव
जितः ॥ अतस्सर्वप्रयत्नेन रुद्राक्षैस्सर्वदा जपेत् ॥ ३ ॥

३५ अथ पुरुषपदार्थः—

पुरुषः परमोरुद्रो देवदेवोत्तमोत्तमः ॥ पुरुषो वै रुद्र इति श्रुतिरेषायतो-
मता ॥ १ ॥ सर्वान्तरशिरोधी वस्सर्वभूतगुहाशयः ॥ सर्वव्यापी च भगवा-
न्तस्मात्सर्वगतः शिवः ॥ २ ॥ महान् प्रभुर्वै पुरुषस्तत्त्वस्यैव प्रवर्तकः ॥
सुनिर्मलमिदं शांतमीशानज्योतिरव्ययम् ॥ ३ ॥ महेशाद्बोधनादन्यन्ना-
स्तिसर्वार्थदायकम् ॥ मनसा कर्मणा वाचा शिवं यो भजते सदा ॥ ४ ॥
तं तारयति गौरीशो बोधरसंसारसागरात् ॥ मुक्तिमुक्तावर्षकोयं शिवमंत्रः
श्रुतिश्रुतः ॥ ५ ॥ गोपनीयोऽपि मोक्षार्थं वेदां तैः प्रकटीकृतः ॥ मोक्षार्थी
तु शिवादन्यं यः पूजयितुमिच्छति ॥ ६ ॥ स उन्मत्त इति ज्ञेयो वेदभा-
गाद्बहिष्कृतः ॥ १ ॥

३६ अथ शिवस्य प्राशस्त्यम्—(स्कान्दे)

तदेव कुलमुत्कृष्टं धन्यमित्यपि मन्महे ॥ यस्मिन्कुले समुत्पन्नः शिवपू-
जापरो भवेत् ॥ १ ॥ शंकरो विष्णुस्तपसा संतुष्टो विष्णवे मुदा ॥ ददौ वै कुण्डम-
मलमतो देवोत्तमः शिवः ॥ २ ॥ वेदास्सर्वमहो देवस्तु वंति विविधं मुदा ॥ तद-
न्यं नस्तु वंत्येवमतो देवोत्तमः शिवः ॥ ३ ॥ शिवान्नास्त्यधिको देवस्तत्पंस-

त्यनसंशयः ॥ सत्यंसत्यंपुनस्तत्यमुद्धृत्यभुजमुच्यते ॥ ४ ॥ पाथेयंपरलो-
कस्यमोक्षोपायमनामयम् ॥ पुण्यसंघैकनिलयंशिवइत्यक्षरद्वयम् ॥ ५ ॥
विभूतिराशयोयत्रयत्रविल्ववनान्यपि ॥ यत्रशैवाःशिवपरास्तत्रसन्नि-
हितःशिवः ॥ ६ ॥

३७ अथ विल्वमाहात्म्यम्-(शिवरहस्ये)

दुर्लभंशंकरंलिङ्गंदुर्लभाविल्वमंजरी ॥ दुर्लभाशांभवीविद्याशिवेभ-
क्तिश्चदुर्लभा ॥ १ ॥ विल्वपत्रैर्महादेवंयोग्यचर्चयतिनित्यशः ॥ कालमृ-
त्युर्नचायातिकिमुतान्येचमृत्यवः ॥ २ ॥

३८ अथ पूजायोग्यविल्वपत्राणि-(शिवरहस्ये)

नित्यमाद्रैरनाद्रैर्वाविल्वपत्रैःसदाशिवम् ॥ पूजयस्वमहादेवंतस्मा-
न्माप्रमदोऽभवम् ॥ १ ॥ विल्वपत्राणिशुद्धानिस्वतःपर्युपितान्यपि ॥
शंकरार्चनयोग्यानिभवंतीतिहिनःश्रुतम् ॥ २ ॥ मौवर्णविल्वपत्रंवारत्नजं
राजतंतथा ॥

३९ अथ शिवपूजायांविल्वपत्राण्यवश्यकानि-(शिवरहस्ये)

नहिपर्युपितंतस्माच्छुद्धमेवत्वयंयतः ॥ अर्पितान्यपिविल्वानिप्र-
क्षाल्यचपुनःपुनः ॥ १ ॥ शंकरायार्पणीयानिननवानिप्रदिक्वचित् ॥
शुष्कंखंडितमाद्रैर्वाविल्वपत्रंशिवप्रियम् ॥ २ ॥ चूर्णीकृतान्यपिप्रा-
ज्ञाविल्वपत्राणिवैदिकाः ॥ संपाद्यपूजयंतीशंनवालाभेविचक्षणाः ॥ ३ ॥
अनाघ्रातंविल्वपत्रंयादृशंतादृशंशिवे ॥ विनिक्षिप्यमहापापैर्मुच्यते-
नात्रसंशयः ॥ ४ ॥ विल्वपत्रार्चनात्प्रीतोयथाभवतिशंकरः ॥
तथानान्येनसुप्रीतोभविष्यतिनसंशयः ॥ ५ ॥ विल्वपत्रार्चने
नैवसांगंशंकरपूजनम् ॥ विल्वपत्रंविनापूजानसांगापार्वतीपतेः ॥
॥ ६ ॥ धूपदीपोपचाराणामभावेपिमहीशितुः ॥ वस्त्रादिदानतोप्येत-
द्भवत्येवहिपुण्यदम् ॥ ७ ॥ सर्वार्थविल्वपत्राणिभविष्यंतिनसंशयः ॥

बिल्वपत्रार्थमन्यत्तुनभवत्येव सर्वथा ॥ ८ ॥ सहस्रार्बुदपुष्पाणां पूजया यत्फलं भवेत् ॥ ततोऽपि कोटिगुणितं बिल्वपत्रार्चने प्रभोः ॥ ९ ॥ कृत्वा यत्नेन सततं ब्रह्महत्यार्बुदान्यपि ॥ सद्यो नश्यंति बिल्वेन पूजिते तु महेश्वरे ॥ १० ॥ शिवलिंगं समभ्यर्च्य बिल्वपत्रैः प्रयत्नतः ॥ भोक्तव्यमन्यथा विप्रैरन्वहं यांति-यातनाः ॥ ११ ॥ यत्नेन पूजनीयेषु बिल्वपत्रं विशिष्यते ॥ ३ ॥

४० अथ बिल्वपत्रं पर्युषितं च्छिन्नं भिन्नं वा पूजायां योग्यमेव—
(शिवरहस्यादौ)

आपण्मासाद्विल्वपत्रं पूजायोग्यं शिवस्य तु ॥ आर्द्रं वा यदि वा शुक्लं-शीर्णं खण्डितमेव वा ॥ १ ॥ यादृशं तादृशं वापि बिल्वपत्रं शिवप्रियम् ॥ गौरीगौराङ्गकोद्भूतस्वेदविंदुसमुद्भवः ॥ २ ॥ ततः प्रियतमः शंभोर्बिल्ववृक्षेन चेतारः ॥ सायुज्यादिफलावाप्तिसाधनं तरुराढ्यतः ॥ ३ ॥ सर्वस्वपार्वतीशेन बिल्ववृक्षे प्रतिष्ठितम् ॥ स्वोद्यानोद्भववृक्षस्य स्वहस्तोपार्जितैर्नरैः ॥ ४ ॥ पूजयेत्पार्वतीनाथं बिल्वपत्रैस्सुकोमलैः ॥

४१ अथ देवेषु यत्र पुष्पफलविल्वानां पूजायामर्पणक्रमः—
(शिवरहस्येनं यगस्त्येश्वरसंवादे)

अगस्त्य उवाच ॥ ॥ पत्रैः पुष्पैः फलैर्वापि सन्मुखैः पूज्यते शिवः ॥ अधोमुखैर्बिल्वपत्रैरत्र मे संशयो महात्मान् ॥ १ ॥ दक्षभागे स्थितो ब्रह्मा-वामभागे जनार्दनः ॥ मध्यपत्रे स्थितस्साक्षात्सांबस्तर्थासाधकः ॥ २ ॥ पूर्वभागेऽमृतं न्यस्तं देवैर्ब्रह्मादिभिः पुरा ॥ पृष्ठभागे स्थिता यक्षाभक्तानां निषेधकाः ॥ ३ ॥ इंद्रादयो लोकपाला वृंताधेपरिकीर्तिताः ॥ ततोऽपि पूर्वभागेन पूजयेद्भिरजापतिम् ॥ ४ ॥ यत्र वा यदि वा पुष्पफलं नेष्टमधोमुखम् ॥ अधोमुखं बिल्वपत्रं शिवस्य वचनं यथा ॥ ५ ॥ तर्जनं गुह्ययोगेन गृहीत्वा बिल्वपत्रकम् ॥ पूजयेत्पार्वतीनाथं सिकं चंदनवारिणा ॥ ६ ॥ विलयं यांति पापानि कोटिजन्मानि तान्यपि ॥ महाकैलासभवने

शिवेनसहमोदते ॥ ७ ॥ भूतिपूजोत्तरं विल्वैः पूजनीयो महेश्वरः ॥ प्रत्य-
हं नियमेनेति प्राहुर्जाबालवादिनः ॥ ८ ॥ दर्शनाद्विल्ववृक्षस्य स्पर्शनाद्वन्दना-
दपि ॥ अहोरात्रकृतं पापं नश्यत्येव हिनारद ॥ ९ ॥ विल्ववृक्षं समासाद्य द्वाद-
श्यामह्निभोजनम् ॥ यः कुर्याद्गूणहापापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ १० ॥
विल्ववृक्षं समासाद्य त्रिरात्रोपोषितो नरः ॥ हरनामजपैल्लक्षं ब्रह्म हृत्यां व्ययो-
हति ॥ ११ ॥ शुष्कैः पर्युषितैः पत्रैः स्रंडैर्विल्वस्य नारद ॥ पूजयेद्भिरिजानाथं-
मुच्यते सर्वपातकैः ॥ १२ ॥ विल्ववृक्षं समासाद्य यो मंत्रान्विविधाजपेत् ॥
ये मामनन्यशरणास्ततः तं वरेण्यं संपूजयंति न वकोमलविल्वपत्रैः ॥ ते नि-
गुणा अपि गुणां बुधयो भवंति विदंति मुक्तिमुपशुक्तसमस्तभोगाः ॥ १३ ॥

४२ अथ निषिद्धपुष्पाणि पूजासु-

दुर्गन्धान्युग्रगन्धानि कुसुमानि विवर्जयेत् ॥ गन्धहीनमपि ग्राह्यं पवि-
त्रं यत्कुशादिकम् ॥ १ ॥ केशकीटोपबद्धानि शीर्णपर्युषितानि च ॥
स्वयंपतितपुष्पाणित्यजेदुपहतानि च ॥ २ ॥

४३ अथ सव्यप्रदक्षिणप्रकारचण्डवृष्टस्थानसोमसूत्रस्थान निर्णयः-शिवलिङ्गेषु-

प्रदक्षिणप्रकारस्तु द्विविधो वेदसम्मतः ॥ सव्यापसव्यस्तव्यश्च तत्रा-
द्यो विधिरुच्यते ॥ १ ॥ वृषं चण्डं वृषं चैव सोमसूत्रं पुनर्वृषं ॥ चण्डं च
सोमसूत्रं च पुनश्चण्डं पुनर्वृषं ॥ २ ॥ - ॥ (प्राग्द्वारं देवदेवस्य वृष्टस्था-
नं प्रकीर्तितम् ॥ देवस्य नैर्ऋते भागे चण्डस्थानं प्रकीर्तितम् ॥ ३ ॥ पश्चि-
माग्निमुखेलिङ्गे स्थानमेतदुदीरितम् ॥ लिङ्गे तु प्राङ्मुखे स्थानं चण्डस्ये-
शान्यमेव हि ॥ ४ ॥ महेशस्योत्तरस्थानं सोमसूत्रस्थलं स्मृतम् ॥ पश्चि-
माग्निमुखेलिङ्गे सोमसूत्रं तु पूर्वतः ॥ ५ ॥) त्रीण्येतानि स्थलान्येव न व-
स्थानानि सत्तम ॥ उपविश्य वृष्टस्थाने चण्डस्थानं ततो व्रजेत् ॥ ६ ॥
पुनर्वृषं समागत्य सोमसूत्रं व्रजेत्ततः ॥ पुनर्वृषे समागत्य चण्डस्थानं ततो व-

जेत् ॥ ७ ॥ ततोवृषेशमप्राप्यसोमसूत्रं वज्रोद्विजः ॥ सोमसूत्रमनु-
व्यचण्डस्थानाद्वृषं वजेत् ॥ ८ ॥ स्थानान्येवं समावृत्य वृषभेशं पुनर्यदा ॥
प्राप्तुं याज्जियतो भूत्वा तदेकं स्यात्प्रदक्षिणम् ॥ ९ ॥ सोमसूत्रं समुद्धं व्यग-
र्भकार्याः प्रदक्षिणाः ॥ वृषोपादिभवेद्रभेनोचेत्तत्र न सर्वथा ॥ १० ॥
सोमसूत्रं समुद्धं व्यगर्भे सवृषभे हि सः ॥ विहितं वा स्त्वविहितं सोमसूत्रं न लं-
घयेत् ॥ ११ ॥ बहिष्ठापिहितं सूत्रमुद्धं व्यनैव सर्वथा ॥ ९ ॥

४४ अथ महादेवभक्तानां लक्षणनामधेयवर्णादयः—

(स्कांदपुराणे वीरमाहेश्वरकाण्डे भक्तविलासे)

(सुंदरमूर्तिः)—ब्राह्मणः । बद्धांजलिः । पाश्वयोर्नागवेधे । पार्श्वद्वये-
कमलिनीनां दिन्यौ पद्महस्ते ॥ १ ॥

(अष्टपः)—कुलालः । बद्धांजलिः । वामकरे भूदाह्व्यकारकदंडव-
त्फलकवान् ॥ १ ॥ .

(माणिक्यैवाचकः)—ब्राह्मणः । किरीटी । दक्षकरेक्षमाला ।
वामकरे पुस्तकम् ॥ १ ॥

(शिवज्ञानसंबंधः)—ब्राह्मणः । किरीटी । तालवादकनिभः ॥ १ ॥

(नीलकण्ठः)—ब्राह्मणः । तपस्वी । बद्धांजलिः । उपविष्टः ।
वामेकमण्डलः ॥ १ ॥ .

(त्रिसहस्रभूसुरः)—ब्राह्मणः । बद्धांजलिः ॥ १ ॥

(महाधनः)—वैश्यः । बद्धांजलिः ॥ १ ॥

(सत्यार्थः)—क्षत्रियः । किरीटी । बद्धांजलिः । वामकरे खड्गः ॥ १ ॥

(मारेः)—शूद्रः । वक्रशिखः । बद्धांजलिः ॥ १ ॥

(वीरमंदिरः)—शूद्रः । जटाधारी । दक्षकरे परशुः ॥ १ ॥

(अमरैनीतिः)—शूद्रः । बद्धांजलिः ॥ १ ॥

(दारुकः)—शूद्रः । दक्षकरे परशुः ॥ १ ॥

(येनदिनैथः) क्षत्रियः । वक्रशिखः । बद्धांजलिः । दक्षिण
कक्षेऽधोमुखस्वङ्गः ॥ १ ॥

(कर्त्त (ण) ण्यः)-व्याधः । सांजलिबन्धः । वामेधनुर्बाणौ ।
वक्रशिखः । पदोःपादौ ॥ १ ॥

(कलानैथः)-ब्राह्मणः । सांजलिबन्धः । वामेगदा ॥ १ ॥

(मार्त्तकुंजः)-क्षत्रियः । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(गोनैथः)-गोपः । वेणुवादकनिभः ॥ १ ॥

(शंकुलैदायः)-शूद्रः । दक्षकरे क्षुरिका ॥ १ ॥

(मूर्तिनैथः)-वैश्यः । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(रुद्रपैशुपतिः)-ब्राह्मणः । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(स्कन्दनैथः)-ब्राह्मणः । द्वयोःकरयोः पुष्पमाला ॥ १ ॥

(नन्दनैथः)-पंचमः । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(विचैरैवान्)-क्षत्रियः । सांजलिबन्धः । द्वयोः कक्षयोः धौत-
वस्त्रासनजपमालादिग्रन्थिः ॥ १ ॥

(चण्डैरैरः)-ब्राह्मणः । सांजलिबन्धः । किरीटी । दक्षिणकक्षे
परशुः ॥ १ ॥

(कुलैपक्षकः)-शूद्रः । सांजलिबन्धः । वामे वस्त्रग्रन्थिः ॥ १ ॥

(पूर्ववती)-वैश्यकन्या । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(विषागैरः)-ब्राह्मणः । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(अर्भुतिचरः) । ब्राह्मणः । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(नीलनैथः)-शूद्रः । सांजलिबन्धः ॥

(नवैनंदः)-ब्राह्मणः । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(कलिकामः)-पंचमः । किरीटी । सांजलिबन्धः । वामे स्वङ्गः ॥

(द्रवभेक्तः)-बुरुडः । वस्त्रकम्बलादिनिर्मितवस्तुविशेषेणावृतकर्णा-
न्तमस्तकः । वामकक्षे चाशिका । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(श्रीमूलः)—ब्राह्मणः । सांजलिबंधः । जटामकुटधारी ॥ १ ॥

(मारसुकुमारः)—शूद्रः । सांजलिबंधः ॥ १ ॥

(कश्यपाथः)—क्षत्रियः । वक्रशिखः । वामकरे शिलापुत्रकवान् । प्रसूतपद्मचामुपविष्टः ॥ १ ॥

(मुखनेदनः)—व्याधः । दक्षकरे हस्वं काष्ठादिच्छेदकं खड्गसद-
शमायुधंधानः ॥ १ ॥

(निरुद्धेशार्दूलः)—ब्राह्मणः । सांजलिबंधः ॥ १ ॥

(मतर्गः)—ब्राह्मणः । सांजलिबंधः ॥ १ ॥

(चरभूपतिः)—क्षत्रियः । किरीटी।सांजलिबंधः। वामेखड्गः॥ १ ॥

(गणनाथः)—ब्राह्मणः । सांजलिबंधः ॥ १ ॥

(परान्तकः)—क्षत्रियः। किरीटी । सांजलिबंधः। वामे खड्गः॥ १ ॥

(धर्मकेतनः)—क्षत्रियः । सांजलिबंधः । किरीटी । वामकरे खड्गः

(सैत्यार्थः)—ब्राह्मणः । सांजलिबन्धः ॥ १ ॥

(अतिर्भक्तः)—ब्राह्मणः । जटामकुटधारी । सांजलिबंधः । कक्षे-
धृङ्गरी ॥ १ ॥

(प्रतापेश्वरः)—क्षत्रियः । जटामकुटधारी । बद्धांजलिः ॥ १ ॥

(मार्नेधनः)—ब्राह्मणः । जटाधारी । बद्धांजलिः ॥ १ ॥

(कैलिनीतिः)—पंचमः । दक्षिणेवरदहस्तः । लंबितवामकरेण
कमण्डलुधरः ॥ १ ॥

(कीर्तिकेयः)—ब्राह्मणः । वक्रशिखः । दक्षिणकरे खड्गः ॥ १ ॥

(पंचर्षादः)—गोपः । बद्धांजलिः । किरीटी । वामे खड्गः ॥ १ ॥

(अविकारी)—ब्राह्मणः । जटाधारी । बद्धांजलिः ॥ १ ॥

(गणोद्योपः)—शूद्रः । जटाधारी । बद्धांजलिः ॥ १ ॥

(अभिरामः)—क्षत्रियः । जटामकुटधारी । बद्धांजलिः ॥ १ ॥

- (निर्वाचकैः)—ब्राह्मणः । बद्धांजलिः । जटामकुटधारी ॥ १ ॥
 (शक्तिमान्)—शूद्रः । जटामकुटधारी । बद्धांजलिः ॥ १ ॥
 (सिंहकः)—गोपः । किरीटी । बद्धांजलिः । वामे खड्गः ॥ १ ॥
 (भूतिमान्)—क्षत्रियः । किरीटी । बद्धांजलिः । वामे नागवेत्रम् ॥ १ ॥
 (साहसप्रियः)—शूद्रः । जटामकुटधारी । दक्षिणकरे खड्गः ॥ १ ॥
 (कीर्तिर्नाथामृतः)—ब्राह्मणः । बद्धांजलिः ॥ १ ॥
 (शूरव्याघ्रः)—शूद्रः । जटामकुटधारी । वामे खड्गः । बद्धांजलिः ॥ १ ॥
 (विभूतिचरः)—ब्राह्मणः । बद्धांजलिः ॥ १ ॥
 (लोहिताक्षः)—क्षत्रियः । बद्धांजलिः ॥ १ ॥
 (सहस्रकरः)—शूद्रः । जटामकुटधारी । बद्धांजलिः । वामे वेत्रम् ॥ १ ॥
 (शंभुचित्तः)—ब्राह्मणः । बद्धांजलिः । किरीटी । वामे खड्गः ॥ १ ॥
 (गीर्तनन्दः)—ब्राह्मणः । बद्धांजलिः । जटामकुटधारी । वामे वीणा ॥ १ ॥ ६४

४५ अथ जगद्गुरुश्रीशङ्कराचार्यावतारः—(शङ्करदिग्विजयेवै-
 दिकविजयध्वजेशङ्करमन्दारसौरभादौ च)

कलौरुद्रोमहादेवलोकानामीश्वरः पिता ॥ करिष्यत्यवतारं त्वं शंकरो-
 नीललोहितः ॥ १ ॥ श्रौतस्मार्तप्रतिष्ठार्थं शिष्याणां हितकाम्यया ॥
 उपदेक्ष्यति तज्ज्ञानं शिष्याणां ब्रह्मसम्मितम् ॥ २ ॥ सर्ववदन्तसारचध-
 र्मान्वेदनिर्देशनान् ॥ १ ॥

४६ अथ पूजायां पचायनान्यावश्यकानि—(सदाचारसंग्रहे)

आदित्यमं विकां विष्णुं गणनाथं महेश्वरम् ॥ ब्राह्मणः पूजयेत्पंचपंच-
 यज्ञपरायणः ॥ १ ॥ ५ ॥

अथ पूजायां पञ्चायतनसन्निवेशनियमाः—

४७ तत्रादौ पूजायां वैदिकपञ्चायतनसन्निवेशक्रमः—(सदाचारसंग्रहे)

सद्यःप्रादिको देवहविर्दिनाधिपोऽपि तुर्मनुष्यस्य च विष्णुरीरितः ॥ ब्रह्मे-

श्वरौ भूतबलिर्गणाधिपो यज्ञेश्वरास्तस्युर्यजनीयदेवताः (१) ॥ १ ॥

विष्णुस्तपस्तीव्रकरः सुकर्मणां साक्षी रविर्मन्त्रमयी मनोन्मनी ॥ ध्यानस्य वि-

घ्रापनुदं बिकासुतो ज्ञानप्रदः स्थाणुरीतीयं तेषु धैः ॥ २ ॥

(शिवपञ्चायतनम्)—शंभौ मध्यगते—हरी नहरभूदेव्यः

(विष्णुपञ्चायतनम्)—हरौ—शंकरे भास्येनाऽगमुता

(आदित्यपञ्चायतनम्)—रवौ—हरणेशां जायिका स्थापयेत् ॥

(देवीपञ्चायतनम्)—देव्यां—विष्णुहरेभ्यश्च वयः

(गणेशपञ्चायतनम्)—लंबोदरेऽजेश्वरे नार्याः—शंकरदिङ्मुखास्तु शु-

भद्राः व्यत्यस्ततो हानिदाः ॥ १ ॥ मध्यस्थितस्य देवस्य देवा ईशान्यतः

शुभाः ॥ ५ ॥

अथ देवानां दिङ्निर्णयः—

देवस्य मुखमारभ्य दिशं प्रार्च्य प्रकल्पयेत् ॥ १ ॥ मध्यस्थितस्य दे-

वस्येत्यर्थः ॥

अथ तान्त्रिकपञ्चायतनानि—(कालहस्तिविलासे पं-

चायतनकल्पे च)

(केवलशिवपञ्चायतनम्)—पार्वतीपरमेशानौ गणेशस्कंदनंदिनः ॥

(केवलविष्णुपञ्चायतनम्)—श्रीभूदेव्यां महाविष्णुर्विष्णुः सत्त्वेश्वरः ॥

(केवलदेवीपञ्चायतनम्)—काली दुर्गा भवानी च विष्णुश्चैव मनोन्मनी ॥

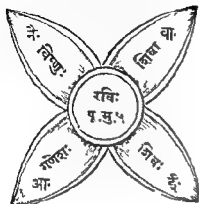
इदमेव (केवलगौरीपञ्चायतनम्)—मित्यप्युच्यते ॥

(केवलसूर्यपञ्चायतनम्)—मानुष्यायानयादंडस्तयानाढरपिंगलो ॥

(केवलगणेशपञ्चायतनम्)—गणेशो वल्लभायक्षः कुंडोदरमहोदरी ॥

अथ वैदिकपंचायतनानांचित्राणि-

वै. १ आदित्यपंचायतनस्य

वै. २ देवीपंचायतनस्य

वै. ३ विष्णुपंचायतनस्य

वै. ४ गणेशपंचायतनस्य

वै. ५ शिवपंचायतनस्य

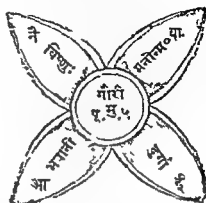
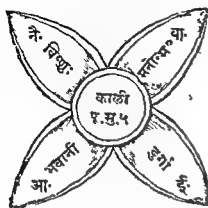

अथ तान्त्रिकपंचायतनानांचित्राणि-

तां. १ कालीपंचायतनस्य

तां. १ गौरीपंचायतनस्य

तां. २ गणेशपंचायतनस्य

तां. ३ विष्णुपंचायतनस्य

तां. ४ आदित्यपंचायतनस्य

तां. ५ शिवपंचायतनस्य

एवमन्यान्यपि पञ्चायतनानि तन्मतानुसारेण बहूनि दृश्यन्ते ॥

अथ सालिग्रामेषुरामकृष्णमूर्तिभेदाः-

४७ तत्रादौराममूर्तिभेदाः-(अन्यत्र)

अष्टधाराममूर्तिः स्याद्दीररामादिभेदतः ॥ १ ॥ ८ ॥

(सीताराममूर्तिः)-सीतारामस्तुतत्रापिद्विविधः परिकीर्तितः ॥ कोदण्ड-
कुक्कुटांढाभंश्यामलंप्रतिविभक्तम् ॥ १ ॥ रेखाद्वयसमुपेतंदारपार्श्वस्वगे-
श्वरः ॥ धनुर्गकृतिकारेखादृश्यतेपार्श्वयोर्द्वयोः ॥ २ ॥ पृष्ठतोवाभवेयस्य
दशकंठकुलांतकः ॥ २ ॥

(सीतारामः)-भवेदेकैकवदनेचतुश्चक्रौबरप्रभः ॥ चापबाणां-
कुशच्छत्रध्वजचामरसंयुतः ॥ १ ॥ वनमालाधरोदेवः सीतारामः
प्रकीर्तितः ॥ सर्वाभिष्टप्रदश्चोक्तः सर्वत्रविजयप्रदः ॥ २ ॥ १ ॥

(सीतारामः)-द्वारद्वयेचतुश्चक्रौवामतश्चैकचक्रवान् ॥ बाणतूणी-
रचापाढ्यस्तीतारामः स्रगन्वितः ॥ १ ॥ सर्वसौभाग्यदस्सोपि सर्व-
त्रविजयप्रदः ॥ एकेनधनुर्पायुक्तोवर्तुलः किंचिदायतः ॥ २ ॥ १ ॥

(वीररामः)-बाणतूणीरचापाढ्यः कुंडलीचाञ्जमालिकः ॥ सूक्ष्म-
केसरचक्राढ्यो वीररामः श्रियावहः ॥ दक्षभागिपंचरेखाश्चापोबाण-
श्चपार्श्वयोः ॥ १ ॥ १ ॥

(बालरामः)-सबालरामो विज्ञेयोपुत्रदायीनसंशयः ॥ दिव्यबाणे-
नसंयुक्तश्चापतूणीस्संपत्तः ॥ १ ॥ १ ॥

(विजयरामः)-करालवदनोयुक्तर्विदुयुक्चक्रशोभितः ॥ सस्यादि-
जयरामाख्यः केसरार्पितचक्रकः ॥ १ ॥ १ ॥

(हर्षरामः)-मूर्ध्नाहिलधनुस्तूणीपार्श्वस्त्रयुतस्तथा ॥ हर्षराम इतिख्या-
तोभुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥ १ ॥ १ ॥

(कोदण्डरामः)-कोदण्डरामनामाख्यः शुभः कोदण्डसुप्रभः ॥ दध-
चकंसुवदनलृष्णवर्णः सुशोभनः ॥ १ ॥ १ ॥

(सदाराममूर्तिः)—सुदारामस्तुविज्ञेयः पूजितस्तुफलप्रदः ॥ १८ ॥

४८ अथ कृष्णमूर्तयः—(अन्यत्र)

(कृष्णमूर्तिः)—कृष्णमूर्तिस्तुतत्रापित्रयोदशमितामताः ॥ कृष्णः
पीतः श्वेततनुः भित्तिपार्श्वेतुचक्रयुक् ॥ १ ॥ द्वारतुल्यो भवेन्नाभिः कूर्चा-
कारस्तुपृष्ठतः ॥ कृष्णो वृत्ताकृतिस्साक्षात्सर्वपापापनाशनः ॥ २ ॥
कृष्णोति कृष्णानस्थूलः चक्रांकः कौस्तुभान्वितः ॥ १३ ॥

इति श्रीमत्समस्तभूमंडलमंडनायमाननिखिलदेशावतंसकर्नाटकजनपदाधिष्ठानभूत-
श्रीमन्महीशूरमहासंस्थानमध्यदेदीप्यमानाविकलकलानिधिकुलकमागतराजक्षितिपाठ
ममुखानिखिलनिजराजाधिराजमहाराजचक्रवर्तिमंडलानुभूतदिव्यरत्नसिंहासनारूढश्री
मद्वाजाधिराजराजपरमेश्वरमौढप्रतापाप्रतिमवीरनरपतिविरुद्धेते वरगंडलोकैकवीरयदु-
कुलपयःपारावारकलानिधिशंसचक्रांकुशकुठारमकरमत्स्यशरभसात्वगंडभेरुंडध-
रणीवराहहनुमद्गुरुडकंठीरवाद्यनेकविरुदांकितश्रीमन्महीशूरपुरवराधीशश्रीकृ-
ष्णराजमहाराजविरचिते श्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थेशिवक्षेत्रवित्स्वरुद्राक्षादि-
कथनं नाम सप्तमो निधिस्तस्य पूर्णः ॥ ७ ॥

इति श्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे—शिवस्थलपञ्चायतनादि
निरूपणं नाम सप्तमो निधिस्तस्य पूर्णः ॥ ७ ॥

इति
श्रीतत्त्वनिष्पत्त्यग्रन्थे शिवक्षेत्रादिनिरूपणं
नाम शैवनिधिस्तुतः ॥

श्रीः ।

अथ

श्रीतत्त्वनिधौ—

अष्टम आगमनिधिः ।

अथ—अष्टादशपुराणानां प्रवक्तृभूलोकागमनयोर्निर्णयः—
(पुराणसारे)

पराशरसुतोव्यासःरुष्णद्वैपायनोभवत् ॥ स एव सर्ववेदानां पुराणानां
प्रदशकः ॥ १ ॥ पुराणमस्त्रिलार्थानां बोधकं श्रुतिसंमितम् ॥ अद्या-
पि देवलोके तच्छतकोटिप्रविस्तरम् ॥ २ ॥ तदर्थोत्रचतुर्लक्षैः संक्षेपे-
ण निगद्यते ॥ तदष्टादशधा कृत्वा भूलोके स्मिन् प्रकीर्तितम् ॥ ३ ॥ १८ ॥

अथ महापुराणानां लक्षणानि—(पुराणसारे)

१ तत्रादौ ब्राह्मपुराणस्य लक्षणम्—

ब्रह्मणाभिहितं पूर्वयावन्मात्रं मरीचये ॥ ब्राह्मं तद्दशसाहस्रं (१००००
श्लो०) पुराणं परिकीर्तितम् ॥ १ ॥ १ ॥

२ अथ पाद्मपुराणस्य लक्षणम्—

ब्रह्मणाभिहितं पूर्वयावन्मात्रं मरीचये ॥ पंचपर्वात्मकं ब्रह्मापासं-
लोके जगादयै ॥ १ ॥ पादं तत्पंचपंचाशत्सहस्राणि (५५००० श्लो०)
निगद्यते ॥ १ ॥

३ अथ वराहपुराणस्य लक्षणम्—

वाराहकल्पवृक्षांतमधिरुत्य पराशरः ॥ यान् ब्राह्मणं स्तवस्त्रिलान्त-
युक्तं वैष्णवं विदुः ॥ १ ॥ विष्णुवाक्यमष्टसाहस्रं (८००० श्लो०)
तत्पुराणं विदुर्बुधाः ॥ १ ॥

४ अथ वायुपुराणस्यलक्षणम्-

श्वेतकल्पप्रसंगेन धर्मान्वायुरिहाब्रवीत् ॥ एतत्तद्वायवीयस्यादुद्रमा-
हात्म्यमुच्यते ॥ १ ॥ चतुर्विंशतिसहस्राणि (२४००० श्लो०)
पुराणं तदिहोच्यते ॥ १ ॥

५ अथ भागवतपुराणस्यलक्षणम्-

यत्राधिकृत्य गायत्रीवर्ण्यते धर्मविस्तरः ॥ वृत्रासुरवधोपेतं तद्भागवत-
मुच्यते ॥ १ ॥—॥ (प्रकारान्तरम्)—सारस्य तस्य कल्पस्य मध्ये-
येस्युर्नरामराः ॥ तद्दृत्तांतोद्भवो यत्र तद्भागवतमुच्यते ॥ १ ॥ अष्टा-
दशसहस्राणि (१८००० श्लो०) पुराणं परिकीर्तितम् ॥ १ ॥

६ अथ भविष्यपुराणस्यलक्षणम्-

शतानीकेन पृष्टेन व्यासशिष्येण धीमता ॥ सौ रधर्मस्तु यत्रैव व्याख्या-
तस्तुमुमंतुना ॥ १ ॥ द्वादशैव सहस्राणि (१२००० श्लो०) भवि-
ष्यार्ष्यं तदुच्यते ॥ १ ॥

७ अथ नारदीयपुराणस्यलक्षणम्-

यत्राह नारदो धर्मान्बृहत्कल्पाश्रयांस्त्वह ॥ चतुर्विंशतिसहस्राणि
(२४००० श्लो०) नारदीयं तदुच्यते ॥ १ ॥ १ ॥

८ अथ मार्कण्डेयपुराणस्यलक्षणम्-

यत्राधिकृत्य शकुनीन्धर्मार्धमविचारणा ॥ सप्तत्रिंशत्सहस्राणि
(३७००० श्लो०) मार्कण्डेयमिहोच्यते ॥ १ ॥ १ ॥

९ अथ आग्नेयपुराणस्यलक्षणम्-

यत्तदग्न्युद्भवं चेदं जगत्स्थावरजंगमम् ॥ चयनानां स मुत्पत्तिमिष्टि-
कागमनं तथा ॥ १ ॥ अधिकृत्य प्रवृत्तं यत्कतुसंख्यादिकं तथा ॥ वसि-
ष्ठस्याग्निना प्रोक्तमाग्नेयं तत्प्रचक्षते ॥ २ ॥ आग्नेयं चाष्टसाहस्रं (८०००
श्लो०) सर्वकृतुफलप्रदम् ॥ १ ॥

१० अथ ब्रह्मकैवर्तपुराणस्यलक्षणम्—

यत्रवैवैष्णवाधर्मावसिष्ठेनमहात्मना ॥ अंबरीषस्यवैप्रोक्तःसर्गोवाहस्त-
थैवच ॥ १ ॥ प्रोच्यतेब्रह्मकैवर्ततद्वादशसहस्रकम् (१२००० श्लो०) १ ॥

११ अथ लैङ्ग्यपुराणस्यलक्षणम्—

यत्रचेशानकल्पस्यवृत्तांतमधिकृत्यच ॥ कल्पितंलैङ्ग्यमित्युक्तंपुरा-
णंब्रह्मणास्वयम् ॥ १ ॥ तदेकादशसाहस्र (११००० श्लो०)
माख्यातंमुनिपुंगवाः ॥ १ ॥

१२ अथ वराहपुराणस्यलक्षणम्—

वामनस्यप्रसंगेनकल्पस्यमुनिपुंगवाः ॥ महावराहस्यपुनर्माहात्म्यम-
धिकृत्यच ॥ १ ॥ विष्णुनाभिहितंक्षोण्यैतद्वाराहमिहोच्यते ॥ चतु-
र्विंशतिसहस्राणि (२४००० श्लो०) तत्पुराणमिहोच्यते ॥ २ ॥ १ ॥

१३ अथ स्कन्दपुराणस्यलक्षणम्—

यत्रमाहेश्वरान्धर्मानधिकृत्यचपण्मुखः ॥ कल्पेत्तत्पुरुषेवृत्तैश्वरिचैरु-
पबृंहितम् ॥ १ ॥ स्कान्देनामपुराणंतन्निर्ममेतत्रयोदशम् ॥ सहस्राणां
शतंचैक (१००००० श्लो०) मितिमर्त्येषुप्रकीर्तितम् ॥ २ ॥ १ ॥

१४ अथ वामनपुराणस्यलक्षणम्—

त्रिविक्रमस्यमाहात्म्यमधिकृत्यचतुर्मुखः ॥ त्रिवर्गचत्रिदैवत्यंवाम-
नंतत्प्रकीर्तितम् ॥ १ ॥ चतुर्दशसहस्राणि (१४००० श्लो०)
ख्यातंकल्पानुगंशिवम् ॥ १ ॥

१५ अथ कूर्मपुराणस्यलक्षणम्—

यत्रधर्मार्थकामानांमोक्षस्यचरसातले ॥ माहात्म्यंकथयामासकू-
र्मरूपीजनार्दनः ॥ १ ॥ इन्द्रद्युम्नप्रसंगेनऋषिभ्यश्चक्रसाक्षिर्धो ॥ तत्की-
र्मपट्टसहस्राणि (६००० श्लो०) लक्ष्मकल्पानुपंगिकम् ॥ २ ॥ १ ॥

१६ अथ मात्स्यपुराणस्यलक्षणम्—

श्रुतीनांयत्रकल्पादौप्रवृत्त्यर्थजनार्दनः ॥ मात्स्यरूपेणमनेवेनार-

सिंहोपवर्णितम् ॥ १ ॥ अधिकृत्यात्रवीत्सप्तकल्पवृत्तंचसुव्रताः ॥
तन्मात्स्यमितिजानीध्वंसहस्राणिचतुर्दश (१४००० श्लो०) ॥ २ ॥ १ ॥

१७ अथ गरुडपुराणस्यलक्षणम्-

यदातुगारुडेकल्पेविश्वाङ्गरुडोद्भवम् ॥ अधिकृत्यात्रवीद्विष्णुःगारु-
डंतदिहोच्यते ॥ १ ॥ तत्तुषोडशसाहस्रं (१६००० श्लो०) पुराणं
परिपठ्यते ॥ १ ॥

१८ अथ ब्रह्माण्डपुराणस्यलक्षणम्-

ब्रह्माब्रह्मांडमाहात्म्यमधिकृत्यात्रवीत्पुनः ॥ तच्चद्वादशसाहस्रं-
(१२२०० श्लो०) ब्रह्मांडंदिशताधिकम् ॥ १ ॥ १ ॥

१९ अथ महापुराणानांसंहत्यश्लोकसंख्याः-

अविष्याणांचकल्पानांश्रयतेयत्रविस्तरः ॥ चतुर्लक्षमिदं (४०००००
श्लो०) प्रोक्तंष्पासेनाद्भुतकर्मणा ॥ १ ॥ इदंश्लोकहितार्थायसं-
क्षिप्तंपरमर्पिणा ॥ १ ॥

२० अथ श्रीमहाभारतस्यपर्वाध्यायश्लोकसंख्याः-

(महाभारतोक्तानुक्रमणिकाध्याये)

अध्यायश्लोकसंख्याअगणिपतमहाभारतेत्वादिपर्वण्यद्रिद्व्यक्षीण्य-
थार्धभाजगजजमिताःसन्धकेनागशैलाः ॥ रुद्रेष्वक्षीणिवन्धेनवरसनय-
नान्यब्धिपट्पणमहीक्ष्माः वैगटेसप्तपट्टकाःगगनशरनभोघाहवस्संप्रदिष्टाः
॥ १ ॥ औयोगेरीभचंद्रागजनवरसपट्तीप्सपर्वण्यगेशाः अर्धभाष्टे-
पवोथाभनगशशधराः द्रौणिकेकाभगोष्ठौ ॥ कार्णेकांशानियेदारिनव-
कृतमिताः शल्यपर्वण्यथोगोत्राणाःग्वाक्षिद्विरामा अथगजशशिनःसौ-
तिकेभाद्रिनागाः ॥ २ ॥ स्त्रीपर्वण्यद्रिपक्षाशरनगमुनयःशांतिपर्व-
ण्यजामित्रीण्यश्वाध्वद्रिवेदेवउपगदिताश्चानुशास्तौपडिंद्राः ॥ रवाभा-
भाष्टाश्वमेधेसुरभुनखसुराआश्रमावासपर्वण्यक्ष्यध्याख्याः पडभाक्षशशध

रमितामौसलेष्टौखवेदाः ॥ ३ ॥ माहाप्रस्थानिकेतुत्रयद्वहगगनाक्षित्रय-
संप्रदिष्टाः स्वर्गारोहेतुबाणानवगमनकराः पर्वसूक्ताःस्वसंख्याः ॥
अध्यायानांसहस्रसदलधृतिसहस्रहरेर्वशद्वत्यंश्लोकाः श्रीरुष्णभूमीभृदि-
दमगणयद्भारताध्यायपद्यम् ॥ ४ ॥

२१ अथ श्रीमद्भागवतस्थस्कंधाध्यायश्लोकसंख्याः—

श्रीमद्भागवतेशुकेनकथितेध्यायास्तथाश्लोकका आयेनंदकुसंज्ञिता-
वसुमतीद्विष्टौद्वितीयेदश ॥ पण्डंदज्वलनास्तृतीयअनलाग्नीपंचविंशन्म-
नुस्तूर्येकुज्वलनाःस्वपट्कजलधिक्षमापंचमेपड्वयम् ॥ १ ॥ द्विद्विक्षोणि-
धराश्वपट्गदितानंदेदवश्चाब्धिपण्नागाःसप्तमसंख्यकेथतिथयः श्लोका-
स्त्रिपट्काद्रयः ॥ संख्याताश्वतथाष्टमेजलधिनेत्रेनंदवह्निप्रजेशास्कंधेनवमे-
जिनाविधिमुनिलघुप्रसंख्याःक्रमात् ॥ २ ॥ स्कंधेवैदशमेखनंदगणितानं-
दाद्रिनंदाग्नयश्चैकत्रिंशद्वयोशराद्रिगुणभूसंख्यास्तथैकादशे ॥ स्कंधेचां
त्यमकेत्रयोदशमिताश्चाध्यायसंख्यास्तथा श्लोकाश्चंद्रमुनीशबाणगणि-
ताःस्कंधाःपरंद्वादश ॥ ३ ॥

२२ अथ रामायणस्थकांडसर्गश्लोकसंख्याः—

बालकाण्डेतुसंख्याताःसर्गावैमुनिमारुताः ॥ श्लोकास्त्यंबरबाणा-
सिन्नाहवश्वप्रकीर्तिताः ॥ १ ॥ अयोध्याकांडकेसर्गाःनंदरुद्रप्रसंख्यकाः ॥
श्लोकास्तुवसुनागाक्षवेदसंख्याःप्रकीर्तिताः ॥ २ ॥ अरण्यकांडके
सर्गाःबाणपर्वतसंख्यकाः ॥ श्लोकास्तुतत्रगदिताःखेपुज्वलननेत्रकाः
॥ ३ ॥ किष्किंधाकांडमर्गास्तुमरुद्रसप्तमीसिताः ॥ पयानिखाक्षितेजो-
क्षिसंख्यातानिविचक्षणैः ॥ ४ ॥ तथाभुंदरकांडेतुसर्गानागारिसंख्य-
काः ॥ तत्रश्लोकास्तुशून्याभ्ररसज्वलनसंख्यकाः ॥ ५ ॥ युद्धकांडे
तुसंख्यातास्सर्गाव्योमादिचन्द्रिराः ॥ श्लोकास्तुतत्रगदिताःअरिनागाक्षमा-
नसाः ॥ ६ ॥ तथाचोत्तरकांडेतुसर्गारुद्रैदुसंज्ञकाः ॥ श्लोकास्तु-
तत्रगदिताःशून्याभ्रव्योमसागराः ॥ ७ ॥

२३ अथ स्कांदपुराणस्थखंडाध्यायश्लोकसंख्या:-

पुराणेपुमुनिश्रेष्ठास्कांदसुखदमुत्तमम् ॥ सर्ववेदांतसर्वस्वंपंचाशत्खंडमं-
डितम् (५) ॥ १ ॥ संहिताभिस्तथापह्निभिः (६) युक्तंपरमपावनम् ॥ आद्या
सनत्कुमारीयाद्वितीयासूतसंहिता ॥ २ ॥ तृतीयासंहिताब्राह्मीतुरीया-
वैष्णवीमता ॥ पंचमीशांकरीज्ञेयापठीस्यात्सौरसंहिता ॥ ३ ॥ आद्यातु
पंचपंचाशसाहस्रैः श्लोकैः (५५००० श्लो०) युता ॥ द्वितीयासंहि-
ताविष्णुः पट्सहस्रैः (६००० श्लो०) रत्नकृता ॥ ४ ॥ त्रिसहस्रैः
(३००० श्लो०) युताब्राह्मीपंचभिः (५००० श्लो०) वैष्णवी-
मता ॥ त्रिंशद्भिः (३०००० श्लो०) शांकरीयुक्ताखंडैर्द्वादशभि-
(१२) युता ॥ ५ ॥ पठितुसारसंयुक्तासहस्रेणैककेनसा (१००० श्लो०)
ग्रंथलक्षैः (१००००० श्लो०) युतस्कांदपंचाशत्खंडमंडितम् ॥ ६ ॥

अथ वेदोपवेदपडंगतंत्रागमोपनिषदादीनांतत्तदागमतं-
त्रादिकर्तृणांचनामानि-(लक्ष्मीनारायणसंवादे)

२४ अथ वेदाः-

ऋग्वेदश्चयजुर्वेदः सामाथर्वाश्चतुर्विधाः ॥ ४ ॥

२५ अथोपवेदाः-

आयुर्वेदस्तुऋग्वेदधनुर्वेदोयजुष्यपि ॥ साम्निगांधर्ववेदः स्यादथर्ववेदो-
ह्यथर्वणे ॥ १ ॥ अंगवेदास्तुविज्ञेयाः क्रमादेतेमहाफलाः ॥ ४ ॥

२६ अथ वेदादुत्पन्नानिशास्त्राणि-

आयुःशास्त्रंशिल्पशास्त्रंज्योतिषंभातुवादकम् ॥ आयुराद्युपवेदेभ्यः
चत्वारोजज्ञिरेमुताः ॥ १ ॥ ४ ॥

२७ अथ वेदानांपडंगानि-

शिक्षाकल्पोव्याकरणंनिरुक्तंज्योतिषंतथा ॥ छंदश्चेतिपडंगानिऋगादी
नामहीयसाम् ॥ १ ॥ ६ ॥

२८ अथ वेदानामुपाङ्गानि-

पदंप्रतिपदंछंदोज्ञानंस्वरसमुद्भवः ॥ न्यायस्तद्वत्समीमांसेत्युपाङ्गान्युदितानिपट् ॥ १ ॥ ६ ॥

२९ अथ वेदानांपत्न्यः-

ऋगादीनामिमाःपत्न्यस्सामिधेनीस्रुगाह्वया ॥ जुहूःसमित्समाख्याताश्चतुर्णांविधिनिर्मिताः ॥ १ ॥ ४ ॥

३० अथ द्वात्रिंशदुपनिषद्नामानि-

तथाचैवोपनिषदोद्वात्रिंशत्परिकीर्तिताः ॥ ईशावास्यंचकेनारुख्यंकठवल्ल्यभिधंतथा ॥ १ ॥ मुंडकंचैवमाण्डूक्यंचांदोग्यंतैत्तिरयिकम् ॥ प्रश्नारुख्यंबृहदारण्यकमैतरेयंतथैवच ॥ २ ॥ गार्गाख्यंचैवकैवल्यंश्वेताश्वतरमेवच ॥ कालाग्निरुद्रंहंसंचनारायणमतःपरम् ॥ ३ ॥ शारीरंनदविंद्धारुख्यमंत्रंचामृतविंदुकम् ॥ ब्रह्मारुख्यंचैवजाबालमथर्वशिरआह्वयम् ॥ ४ ॥ बृहज्जाबालकंचैवमुबालकमतःपरम् ॥ मैत्रेयंपरहंसंचक्षुरिकानामकंनथा ॥ ५ ॥ कौषेताकंतापनीयमरुणानामकंतथा ॥ मैत्रायणीयंचाथर्वशिखासंज्ञमनुक्रमात् ॥ ६ ॥ एनान्युपनिषच्छब्दवाच्यानिसुमहांतिच ॥ तिष्ठन्तिब्रह्मनिकटेतस्मादुपनिषत्समृता ॥ ७ ॥ मोक्षैकहेतुभूतानिनृणांश्रवणमात्रतः ॥ ३२ ॥

३१ अथ वेदगताभेदविशेषाः-

विधिमन्त्रार्थवादाश्चवेदेषुगदितास्त्रयः ॥ ३ ॥

३२ अथ शास्त्राणि-

आद्यंशास्त्रेषुतर्करुख्यवैशेषिकमतःपरम् ॥ मीमांसाशास्त्रमपरंतुर्यवेदांतनामकम् ॥ १ ॥ पंचमंयोगशास्त्रंतुषष्ठंसांख्याह्वयंतथा ॥ पडेतानिहिशास्त्राणिजगदेतैर्निर्यम्यते ॥ २ ॥ ६ ॥

३३ अथोपशास्त्राणि-

एतेभ्यउपशास्त्राणिजज्ञिरेषडनुक्रमात् ॥ तर्कशास्त्राज्ञीतिशास्त्रंनाना-

थपरिवृंहितम् ॥ १ ॥ वैशेषिकात्प्रमाणाख्यशास्त्रंयुक्तिविगुंफितम् ॥
मीमांसाशास्त्रतोषर्मशास्त्रं कर्मक्रियाह्वयम् ॥ २ ॥ अध्यात्मशास्त्रं-
वेदान्तशास्त्राच्छोकैकभेषजम् ॥ योगशास्त्रात्तत्त्वशास्त्रमात्मज्ञानप्रदर्श-
नम् ॥ ३ ॥ सांख्यशास्त्रान्मोक्षशास्त्रं सर्वदुःखहरं नृणाम् ॥ संगृहीता-
निमुनिभिरुपशास्त्राणियानिच ॥ ४ ॥ ६ ॥

३४ अथांगशास्त्रोपशास्त्रोपूत्तमशास्त्रम्-

एषांशास्त्रोपशास्त्राणामंगशास्त्रमनुत्तमम् ॥ शब्दशास्त्रं महाभाष्यं सूत्र-
व्याकरणान्वितम् ॥ १ ॥ १ ॥

३५ अथ शास्त्रगताभागविशेषाः-

सूत्रं भाष्यं चार्तिकं च त्रयं शास्त्रेषु वर्ण्यते ॥ ३ ॥

३६ अथ व्याख्यानलक्षणम्-

पदच्छेदः पदार्थाक्तिर्विग्रहो वाक्ययोजना ॥ आक्षेपोऽस्य समाधानं व्या-
ख्यानं पद्धिर्धर्मतम् ॥ १ ॥ ६ ॥

३७ अथ महापुराणानामानि-

ब्राह्मपादं वैष्णवं च शैवं च भागवतं तथा ॥ नारदीयाह्वयं पद्मं मार्कण्डेयं तु-
सप्तमम् ॥ १ ॥ आग्नेयं च त्रविष्यं च ब्रह्मकैवर्तकं तथा ॥ लैंग्यं वाराहकं-
स्कांदं वामनं कौर्ममेव च ॥ २ ॥ मात्स्यं च गारुडं चैव ब्रह्मांडं च ततः परम् ॥
अष्टादश प्रभेदानि व्यासेनोक्तानि भामिनि ॥ ३ ॥ १८ ॥

३८ अथोपपुराणानामानि-

तथैवोपपुराणानि तावन्त्येव महान्ति च ॥ चातुर्लक्षं ४००००० प्रमाणे
न चैकपाराशरो मुनिः ॥ १ ॥ आद्यं मनत्कुमारो कनारसिंहं द्वितीयकम् ॥ स्कां
दं च शिवधर्माख्यं दीर्घाख्यं नारदीयकम् ॥ २ ॥ कापिलं मानवं चैव शौकं ब्र-
ह्मांडमेव च ॥ वारुणं कालिकाख्यं च महाेश्वरसमीरितम् ॥ ३ ॥ सांव-
सौरं च मारीचं पाराशर्यं च भार्गवम् ॥ एतान्युपपुराणानि वेदव्यासो दिता-
नि हि ॥ ४ ॥ १८ ॥

३९ अथ पुराणदेश्यग्रन्थाः—

काव्येतिहासकथनकल्पवृत्तादिनामभिः ॥ शैववैष्णवसाराख्यैरतिचित्रकथान्वितैः ॥ १ ॥ पुराणाभिन्नान्यन्यानि कानिचित्संति ज्ञामिनि ॥ ४ ॥

४० तत्रकाव्येतिहासग्रन्थाः—

काव्यंरामायणं प्रोक्तमितिहासं तु भारतम् ॥ इतिहासोत्तमं तदितिहाससमुच्चयम् ॥ १ ॥ हरिवंशस्तुकथितः सर्वार्थपरिबृंहितः ॥ शेषधर्मद्वयश्चान्यः कथितौ लोकपावनः ॥ २ ॥ ५ ॥

४१ अथ पुराणवृत्ताः—

दशचैव पुरावृत्ताः संति ज्ञानोपपादकाः ॥ तेष्वदिमो हरिश्चन्द्रमाहात्म्यकथनक्रमः ॥ १ ॥ सावित्र्युपाख्यानमपि पृथुभूपचरित्रकम् ॥ चतुर्थस्तु नलोदंतस्सौदासोदंतएवच ॥ २ ॥ पष्ठः कौशलवोदंतः मांधातुश्चरित्रकम् ॥ ततोरुक्मांगदोदंतो दौप्यंतोदंतएवच ॥ ३ ॥ धुंधुमारस्य माहात्म्यं पुरावृत्तावबोधिताः ॥ शिवधर्माद्वयं शास्त्रं विष्णुधर्माद्वयं तथा ॥ ४ ॥ तथा चतुर्लक्ष (४००००० श्लो०) मानमेपां ग्रथप्रमाणकम् ॥ पुराणभिन्नान्येता नि कीर्तितानि मनीषिभिः ॥ ५ ॥ १२ ॥

४२ अथ कल्पग्रन्थाः—

कल्पास्तु सप्तविज्ञेयाः पृथक् सप्तसहस्रकाः ॥ वैद्याधरस्तु प्रथमो नानाचित्रकथाश्रयः ॥ १ ॥ द्वितीयो ज्ञानवासिष्ठस्तृतीयो पद्मसाहयः ॥ पायातस्तु चतुर्थस्त्यातं च मोमोहनाद्वयः ॥ २ ॥ धर्माधर्माद्वयं पष्ठो यो नि-कल्पस्तु सप्तमः ॥ एते सर्वार्थदातृणां श्रवणात्पापहारिणः ॥ ३ ॥ ७ ॥

प्रकारान्तरम्—(अन्यत्र)—प्रथमश्चण्डिकाकल्पः पौढाकल्पस्ततः परम् ॥ तृतीयः पौडशीकल्पः कल्पः पञ्चाक्षराभिधः ॥ १ ॥ श्रीमदष्टाक्षरीकल्पः दुर्गाकल्पस्तथैवच ॥ रामतारककल्पश्च शूलिनीकल्पएवच ॥ २ ॥ ततः प्रत्यंगिराकल्पः इन्द्राक्षीकल्पएवच ॥ ततो धूमावतीकल्पश्चातिताकल्पएवच ॥ ३ ॥ स्वप्नवाराहिकाकल्पस्तु चकल्पस्तु

थैवच ॥ लक्ष्मीनृसिंहकल्पश्चकुहूकल्पस्ततःपरम् ॥ ४ ॥ अनन्तकल्पस्त्रि-
 पुरमुन्दरीकल्पएवच ॥ अश्वत्थकल्पःतुलजाभवानीकल्पएवच ॥ ५ ॥
 शुद्धवाराहिकाकल्पआसुरीकल्पएवच ॥ तथैववगलाकल्पःकल्पोवटु-
 कभैरवः ॥ ६ ॥ दशपापहराकल्पस्स्वर्णाकर्षणभैरवः ॥ राजमातङ्गि-
 काकल्पःकल्पोब्रह्मास्त्रनामकः ॥ ७ ॥ कल्पोलघुश्यामलायाःकल्पश्चै-
 वाश्वलायनः ॥ दत्तात्रेयाभिधःकल्पःकार्तवीर्याभिधःपरम् ॥ ८ ॥
 चन्द्रिरापरमेश्वर्याःकल्पोहनुमतःपरः ॥ एतेकल्पावेदमूर्तिसंख्याकाःप-
 रिकीर्तिताः ॥ ९ ॥ ३४ ॥

४३ अथ स्मृतयः-

विष्णुःपराशरोदक्षःसंयतोव्यासहारितौ ॥ शाततपोवसिष्ठश्च्यमाप-
 स्तंबगौतमाः ॥ १ ॥ देवलश्चैवशंखश्चत्तरद्वाजोशनास्त्रयः ॥ शौनको-
 याज्ञवल्क्यश्चेत्यष्टादशमुनीश्वराः ॥ २ ॥ एतैःप्रवर्तितालोकेस्मृतयो-
 ष्टादशोत्तमाः ॥ १८ ॥

४४ अथोपस्मृतयः-

उपस्मृतिप्रवक्तारोऋषयोष्टादशस्मृताः ॥ जाबालिर्नाचिकेतश्चस्कं-
 दलोकाक्षिकश्यपाः ॥ १ ॥ सनत्कुमारोलिखितःशंतनुर्जनकस्तथा ॥
 व्याघ्रःकात्यायनोबभ्रुःजातूकर्णःकपिर्नलः ॥ २ ॥ बोधायनःकणाद-
 श्वविश्वामित्रोमहातपाः ॥ मुमुंतुरेतेमुनयस्तथोपस्मृतिकारिणः ॥ ३ ॥ १८ ॥

४५ अथ स्मृतिस्थविषयविभागः-

आचारोव्यवहारश्चतथाकालविनिर्णयः ॥ प्रायश्चित्तक्रमःश्राद्धपंच-
 स्मृतिपुयोजिताः ॥ १ ॥ ५ ॥

४६ अथ पुराणस्थविषयविभागः-

सर्गश्चप्रतिसर्गश्चवंशोऽमन्वंतराणिच ॥ वंशानुचरितंचैवपुराणेषुप्र-
 कीर्त्यते ॥ १ ॥ ५ ॥

४७ अथ काव्यस्थविषयविभागः—

नगरार्णवशैलर्तुचंद्रार्कोदयवर्णनम् ॥ उद्यानसलिलक्रीडामधुपानर-
तोत्सवाः ॥ १ ॥ विप्रलंभोविवाहश्चकुमारोदयवर्णनम् ॥ मंत्रंघृतप्रमा-
णानिनायकाभ्युदयस्तथा ॥ २ ॥ काव्येत्वष्टादशविधावर्ण्यते
काव्यवेदिभिः ॥ १८ ॥

४८ अथ वैदिकतान्त्रिकग्रन्थाः—

आगमानांप्रभेदाश्चकथ्यन्तेत्रयमपि ॥ आदौवैदिकतंत्राणामनुक-
मणिकोच्यते ॥ १ ॥ सर्वज्ञानोत्तरंचंद्रज्ञानंज्ञानार्णवाह्यम् ॥ आरु-
णेश्वरतंत्रंचविशुद्धेश्वरनामकम् ॥ २ ॥ त्रैपुरंतुमहोदवंतंत्रंन्यायोत्तरं-
ततः ॥ कालासारंकालवादतंत्रंयोगीश्वरीशतम् ॥ ३ ॥ पूर्वाम्नायाह-
यंदक्षिणाम्नायाख्यमनुत्तमम् ॥ पश्चिमाम्नायकाभिरूपमुत्तराम्नायनाम-
कम् ॥ ४ ॥ अनुत्तराम्नायतंत्रमूर्ध्वयाहयंतथा ॥ कुंडीश्वरमतवीणातं-
त्रंगुह्याहयंचतत् ॥ ५ ॥ कुलचूडामणीतंत्रंकुलासाराहयंततः ॥
हृद्भेदमातृभेदंचवातुलंबातुलोत्तरम् ॥ ६ ॥ सर्ववीरमतश्चैवत्रोतालं-
त्रोतलोत्तरम् ॥ बहुरूपाष्टकंचैवयामलाष्टकमेवच ॥ ७ ॥ किरणा-
ख्यमहातंत्रमेकत्रिंशदिमानिहि ॥ अनुसृत्यतुवेदोक्तकर्माण्यनुचरं-
तिहि ॥ ८ ॥ ३१ ॥

४९ अथवैदिकतन्त्राणि—(पु० अन्यत्रापि)

अथैदिकाचारवतांतन्त्राणांक्रमउच्यते ॥ महामायाशंकरंचयोगिनी-
जालशंकरम् ॥ १ ॥ तत्त्वशंकरकंचैवकुलार्णवमतःपरम् ॥ महासंमोहनं-
चैवसुषुप्तिकामतमेवच ॥ २ ॥ विरूपिकामतंचैवनिर्वाणोडशिकाहयम् ॥
परिशिष्टानंदतंत्रममरेश्वरमेवच ॥ ३ ॥ वामजुष्टंकुलोद्दिष्टंरूपभेदंशुका-
मिकम् ॥ पंचामृतंचकल्याणंभूतारण्यंवैभवाष्टकम् ॥ ४ ॥ राजितंगारु-
डंबालातंत्रंवामुकिनामकम् ॥ महाकालीमतंचैवमहावीरावतीमतम् ॥ ५ ॥

ललिताज्ञानतंत्रंचललितातंत्रमेवच ॥ महाकुलेश्वरीचूडामणितंत्रमनुत्तमम् ।
 ॥ ६ ॥ त्रयस्त्रिंशत्प्रभेदानिह्यवैदिकवतानृणाम् ॥ ३ ॥ - ॥ प्रकारान्तरम्-
 चतुष्पाष्टिश्चतन्त्राणिमातृणामुत्तमानिहि ॥ महामायाशम्बरंचयोगिनी-
 जालशम्बरम् ॥ १ ॥ तत्त्वशम्बरकंचैवभैरवाष्टकमेवच ॥ बहुरूपा-
 ष्टकंचैवपातलाष्टकमेवच ॥ २ ॥ चन्द्रज्ञानंमालिनीचमहासम्भोहनंतथा ॥
 वामजटंमहादेवंचातूलंवातुलोत्तरम् ॥ ३ ॥ हृद्रेदंतन्त्रभेदंचगुह्यतन्त्रंच-
 कामिकम् ॥ कलावादंकलासारंतथान्यत्कुण्डिकामतम् ॥ ४ ॥
 मतोत्तरंचवीणाख्यंचोतलंचोतलोत्तरम् ॥ पञ्चामृतंरूपभेदंभूतोद्दामर-
 मेवच ॥ ५ ॥ कुलसारंकुलोद्देशंकुलचूडामणिस्तथा ॥ सर्वज्ञानोत्तम-
 चैवमहाकालीमतंतथा ॥ ६ ॥ आरुणेशंमोहिनीशंत्रिकुटीश्वरमेवच ॥
 पूर्वपश्चिमदक्षंचाप्यनरंचनिरुत्तरम् ॥ ७ ॥ विमलंविमलोर्जचदेवीम-
 तमतःपरम् ॥ ६४ ॥

५० तत्रभैरवाष्टकतन्त्राणि-

सिद्धभैरवतंत्रंचमायिकंभैरवंतथा ॥ कंकालभैरवंतंत्रंकालाग्न्या-
 ख्यंचभैरवम् ॥ १ ॥ शक्तिभैरवतंत्रंचयोगिनीभैरवंतथा ॥ महाभैरवतं-
 त्रंचतथाभैरवनाथकम् ॥ २ ॥ ८ ॥

५१ बहुरूपाष्टकतन्त्राणि-

ब्राह्मीमाहेश्वरीचैववाराहीचैववैष्णवी ॥ इन्द्राणीचैवचामण्डाशिव-
 दूतीकुमारिका ॥ १ ॥ एतन्नामानितन्त्राणिबहुरूपाष्टकानिहि ॥ ८ ॥

५२ अथोपतन्त्राणि-

एवमेवोपतन्त्राणिषोडशात्रचसंतिहि ॥ मंत्रार्णवंमंत्रसारंमहाकालं-
 शांभवम् ॥ १ ॥ षट्कालागमतंत्रंचमूलशाक्तेयनामकम् ॥ उद्दामरे-
 श्वरंराजतंत्रंलोकलेश्वरम् ॥ २ ॥ तथामृगमुखीतंत्रंचंडरुद्रेश्वरंततः ॥
 सौभाग्यवल्लरीतंत्रंतालंचंडेश्वरंतथा ॥ ३ ॥ हलमेखलकंशैवंकौतुकं-
 चेतिवैक्रमात् ॥ पंचवक्रस्यवक्रेभ्यःपंचभ्यःपरिजज्ञिरे ॥ ४ ॥ १६ ॥

५३ अथाऽऽगमग्रन्थाः—

अष्टाविंशतिसंख्याकाः कामिकायामहागमाः ॥ तेषामाद्यः कामिका-
ख्योद्वितीयः कारणागमः ॥ १ ॥ अजितागमनामातुर्यश्चित्रागमाद्वयः ॥
योगजश्चैव वेदस्य सद्योजातमुखाद्भ्युताः ॥ २ ॥ (ग्रन्थपातः) जयागमो वीरसं-
ज्ञागमो विश्वासकागमः ॥ स्वायंतुवनलानामत्वघोरमुखसंज्ञवाः ॥ ३ ॥
कारवोमकुटश्चैव चंद्रज्ञानाद्वयस्तथा ॥ बिंबाख्यो विमलाख्यश्चमुखात्त-
त्पुरुषाद्भ्युताः ॥ ४ ॥ प्रोद्गीतश्चैव सिध्यश्चललितागमएवच ॥ सर्वोत्तर-
श्च संतानकिरणौ पारमेश्वरः ॥ ५ ॥ वातुलश्चापि चेशाननामकाद्वदनाद्भ्यु-
ताः ॥ एतेष्टाविंशतिश्चैवागमाः प्राधान्यतः स्मृताः ॥ ६ ॥ २८ ॥ — ॥ प्र०
ललितागमएवादौ ततश्चैवागमश्शुभः ॥ पाञ्चरात्रागमः प्रोक्तः कारणाग-
मएवच ॥ १ ॥ वैखानसागमः पश्चात्ततो मन्त्रागमो मतः ॥ ऋतुसंख्या-
स्तु विज्ञेया आगमाः परिकीर्तिताः ॥ २ ॥ ६ ॥

५४ अथ वैष्णवागमाः—

वैखानसं पांचगव्यं प्रतिष्ठासारमेवच ॥ विज्ञानललितं चेतितत्त्वारो-
वेष्णवागमाः ॥ १ ॥ ४ ॥

५५ अधोप्राग्गुप्तानां सङ्ख्यामात्रम्—

एतेभ्यश्च समुत्पन्ना पृथक्मथगुपागमाः ॥ पणवत्पुत्तरशतसंख्याकाः
परिजज्ञिरे ॥ १ ॥ १९६ ॥

५६ अथ संहिताकृतृणां नामानि—

संहिताशास्त्रकर्तारः शतवैकपयः स्मृताः ॥ हयग्रीवश्च गर्भश्च शानको-
मनुरेवच ॥ १ ॥ बोधायनस्तु मंतुश्च याज्ञवल्क्यश्च वातुलः ॥ व्यासो-
बृहस्पतिश्चैव यमो गौतमएवच ॥ २ ॥ प्राजापत्यात्रिमौडिल्यावासि-
ष्ठो भार्गवस्त्वथा ॥ शातातपो वामदेवो बृहदाशातपस्तथा ॥ ३ ॥
जमदग्निर्जमिनिश्च जातूकर्णश्च जाजलिः ॥ जावालिर्जलनित्यश्च जानं-

न्तिर्जहरेवच ॥ ४ ॥ ज्योतिष्मान्जीवलश्वेवतीतिहोत्रस्ततःपरम् ॥
 शालिहोत्रःमुहोत्रश्चसुहोत्रस्तदनंतरः ॥ ५ ॥ दग्धहोत्रोयज्ञहोत्रःशतहो-
 त्रस्तथैवच ॥ नित्यहोत्रः प्राणहोत्रः सहस्त्रोत्रस्तथैवच ॥ ६ ॥
 अन्वगस्त्यामुरीविश्वामित्राष्टावक्रपिंगलाः ॥ पृगाधचूलीभृगवःमुयज्ञ-
 श्वततःपरम् ॥ ७ ॥ मतंगश्चयमश्वैवराजलःस्यान्तर्धैवच ॥ वृंदावनश्वो-
 लूकश्चयात्स्यायनमृकंडुकौ ॥ ८ ॥ रुचकः पिप्पलादश्चच्यवनःमूतए-
 वच ॥ कपिलोनैध्रुवःकाश्यपएवंक्रप्यभृंगकः ॥ ९ ॥ शुनःशेपोदीर्घत-
 माः कौडिन्यस्तदनंतरः ॥ मेधातिथिश्चलोगाक्षिःशुद्धकालप्रदीपकौ ॥
 ॥ १० ॥ विष्णुवृद्धश्चवत्सश्चवार्धश्चःसंकुतिस्तथा ॥ बृहदुक्थ्यः
 कपिश्चैवहारीतः कुत्सएवच ॥ ११ ॥ निजडुश्चैवबभूश्चकक्षपवाननिधि-
 स्तथा ॥ बाष्कलश्चफणीपूतिमापोनकुलएवच ॥ १२ ॥ नारायणोदे-
 यरातः कालीमंत्रप्रदीपकौ ॥ योगनारायणीयांशुरत्नमाल्याभिधास्तथा
 ॥ १३ ॥ जातकीमुदिकाभूमिःसुधासारस्तथैवच ॥ सनत्सुजानोयवनो-
 वालिखिल्यइतिक्रमात् ॥ १४ ॥ संहितासंप्रणेतारःऋषयःकीर्तिता-
 अमो ॥ वेदोपवेदवेदांगागमतंत्रक्रमादिकम् ॥ १५ ॥ तत्तत्कर्तृप्रभेद-
 श्चकीर्तितश्चैवमत्रहि ॥ १०० ॥

५७ अथ शैवागमदेवतास्वरूपम्-

(स्कंदिलक्ष्मीनारायणसंहितायाम्)

शैवागमश्चैवदीक्षावहःपंचाक्षरोऋषिः ॥ शुद्धस्फटिकसंकाशास्त्रिपुं-
 द्रांकितमस्तकः ॥ १ ॥ स्यक्षश्चर्मपरीधानःवैयाघ्राजिनसंस्थितः ॥
 वरुणपद्मासनोद्विष्टभुजैःखट्वांगशूलके ॥ २ ॥ शक्तिदंडौचापबाणौ
 वराहीतिगदांकुशान् ॥ चिन्मुद्रिकांचाक्षमालांपुस्तकंचकमंडलुम् ॥ ३ ॥
 खड्गखेटौदधानोयंपायाच्छैवागमोन्बहम् ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

५८ अथ वैखानसागमदेवतास्वरूपम्—

(स्कान्देलक्ष्मीनारायणसंहितायाम्)

वैखानसागमोदेवस्त्वेणकृत्तिवरासनः ॥ बद्धपद्मासनः प्रोक्तः श्वेतव-
र्णश्चतुर्मुखः ॥ १ ॥ अष्टभिस्तुभजैर्धत्तेदरारीचवराभयौ ॥ चिन्मुद्रांपु-
स्तुकंकुंडीमक्षदक्षादितः क्रमात् ॥ २ ॥ पीतवसानो वसनं त्रिपुड्गांकितम-
स्तकः ॥ जटीबद्धकिरीटीचसदादद्याच्छुभानिनः ॥ ३ ॥ श्वेतवर्णः ॥ १ ॥

अथ स्त्रीशूद्रादीनामुपदेशक्रमः—(तंत्रसारे उपदेशपटले)

५९ अथ पञ्चधागुरवः—

उत्तमः पञ्चधाप्रोक्तो गुरुर्ब्रह्मात्मदर्शिभिः ॥

ब्रह्मचारी गृहस्थश्च वानप्रस्थश्च भिक्षुकः ॥ १ ॥

टीकु—तंत्रसारोक्तवाद् उपदेशपटलद्वलि ब्रह्मवेत्तरुगळिंद हेळ्त्पट्टिरुवेदनंदरे—
ब्रह्मचारियु गृहस्थनु वानप्रस्थनु यतियु ॥ १ ॥

अतिवर्णाश्रमतीतेषु क्रमाच्छ्रेष्ठाविचक्षणाः ॥

अश्रेष्ठानां हरे श्रेष्ठागुरवः परिकीर्तिताः ॥ २ ॥ ५ ॥

टीकु—वर्णाश्रमातीतनाद् अवधूतयोगिषु यो ऐदृजनरु योग्यरागिहरे वन्व-
रिगितवन्वरु श्रेष्ठरादगुरुवेनिसुवरु । यलै विष्णुवे तमगे योग्यतेकहमेयागिहरे
तमगित श्रेष्ठरु क्रमवागे गुरुगळेनिसिक्कोळ्ळुवरु । अदु ह्यागेदरे ॥ २ ॥

ब्रह्मचारी गृहस्थश्च वनस्थस्तु यदेरपि ॥

विद्योत्कर्षबलेनैव गुरुर्भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

टीकु—गृहस्थाश्रमवन्तनिगे ब्रह्मचारियु यतिगे वानप्रस्थनु विद्योत्कर्षबलदिंद
मात्रवे गुरुवेनिसुवरु । मत्तोदुमकारदिंदु आगुवदिज्ञा ॥ ३ ॥

गृहस्थोऽपि वनस्थस्य यतेरप्यंबुजेक्षण ॥

विद्योत्कर्षबलेनैव गुरुर्भवति नान्यथा ॥ ४ ॥

टीकु-हागे गृहस्थानु वानमस्थानिगे गुरुवागुवनु । वनस्थानु यतिगु गुरुवागुवनु ।
यले कमलाक्षने आश्रमदल्लिकडमेयादाग्यु विद्योत्कर्षदिद श्रेष्ठनागिरुवनेन्दु अनिसि-
कोळुवनु यीअर्थदल्लिसंशयविह ॥ ४ ॥

वानप्रस्थाश्रमस्थोपितथासंन्यासिनोहरे ॥

विद्योत्कर्षबलेनैवगुरुर्भवतिनान्यथा ॥ ५ ॥

टीकु-हागे वानमस्थानु संन्यासिगु गुरुवागुवनु । यले पुरुषोत्तमने वर्णाश्रमग-
ळु अतिकमिशिरुव अवधूतयोमियादाग्यु विद्याबळविल्लदिहरे गुरुवागुवदिह ॥ ५ ॥

अतिवर्णाश्रमीप्रोक्तोगुरुस्सर्वाधिकोभवेत् ॥

नकस्यापिभवेच्छिष्योयथाहंपुरुषोत्तम ॥ ६ ॥

टीकु-केळे विष्णुवे वर्णाश्रमगळुअतिकमिशिद योगियु सर्वरिगितलु श्रेष्ठनागु-
वनु । आतनु तन्नते यारिगु शिष्यनागुवदिह ॥ ६ ॥

६० अथ स्त्रीशूद्रविषयेविशेषः-(तत्रैवस्थलांतरे)

शूद्राणां च तथास्त्रीणांगुरुत्वेनैवविद्यते ॥

पतिरेवगुरुस्त्रीणांजनकस्तुततोधिकः ॥

अथवाब्रह्मविप्रज्ञोयोग्याभावेतयोर्वरः ॥ १ ॥

टीकु-मत्तेन्दरे स्त्रीपारिगु शूद्ररिगु उपदेशवन्तु माहुव गुरुत्वाधिकारु इल्लवेइल्ल ।
आदरु स्त्रीपारिगे पतियेमगुगुरुनु।आतनिगितलु तदेगु गुरुवेनिमुवनु ।अवरिगुवरि-
गु मंत्रोपदेशमाडलुयोग्यतेयु सालदिहल्लि ब्रह्मज्ञानिये उत्तम गुरुवेनिमुवनु ॥ १ ॥

शूद्राणामुत्तमोवर्णः क्रमादुत्तमोत्तमः ॥

पुराणपठनेमंत्रेज्ञानमार्गप्रदर्शने ॥ २ ॥

टीकु-शूद्रारगे पुराणपाठवन्तु मंत्रोपदेशवन्तु ज्ञानोपदेशवन्तु माहुवदहु तमगितलु
वैश्य क्षत्रिय ब्राह्मण यी क्रमादिद वन्नरिगितवन्नरु उत्तमोत्तमगुरुवेनिमुवरु ॥ २ ॥

पत्युराज्ञावशादेवस्त्रीणांमन्त्रेधिकारिता ॥

व्रतमंत्रोपवासस्यादन्यथानिष्फलंभवेत् ॥ ३ ॥

टीकु-स्त्रीयगळिगे मंत्रोपवासमोदळाद तंत्रमागाधिकारमात्रवे पतियाज्ञेयिद
उंटागुवडु । पतियआज्ञेयिल्लदे मवर्तिसलसकलु निष्फलवागुवडु ॥ ३ ॥

भर्तुराज्ञांपुरस्कृत्यगुरुमन्यंसमाश्रयेत् ॥

अभावेजनकस्याज्ञानस्वातन्त्र्यं भवेत्स्त्रियः ॥ ४ ॥

टीकु-स्त्रीपरिगे पतिये मुख्यगुरुवाद्दरिद्रं अवनिगे मंत्रोपदेशदयोग्यतेयिल्लदिहरे
अवन आशेयिदले मत्तोव्यगुरुवत्तु आश्रयिसवेकु । अवनतरुवाय तंदेयभाशेयनाश्र
यिसवेकु । स्त्रीपरिगे स्वातन्त्र्यविल्ल ॥ ४ ॥

६१ अथ सौ० स्त्रीणां शिरःस्नाननिषेधः—(शैवरत्नाकरे सूतसंहि०)

पुण्यक्षेत्रे पुण्यतीर्थे ग्रहणे पुण्यवासरे ॥

जाताशौचे मृतारौ चेरजो दोषमसूतिषु ॥ १ ॥

पुत्रीपुत्रविवाहांगे दीक्षांगे भर्तुरेव हि ॥

सुवासिन्याश्शिरस्नानं त्वभ्यंगं विना कचित् ॥ २ ॥

टीकु-शैवरत्नाकरदलि सूतसंहितेयल्लिरुवदेनंदरे-मुवासिनीयः पुण्यक्षेत्र
पुण्यतीर्थे गळल्लियु ग्रहणादिपुण्यकालदल्लियु जाताशौचादिगळल्लियु रजस्वलेयादागल्लु
मसववादागल्लु पुत्रीपुत्रविवाहदल्लियु पतियु आचरिसुव यागादिदांक्षेगळल्लियु शिरः-
स्नानवत्तु माहबहुदु । यी मकृतगळल्लदे अभ्यंगहोरत्तागि शिरःस्नानसर्वथा
योग्यवत्तु ॥ २ ॥

६२ सौ० अथ स्त्रीणां नियमाः—(शैवरत्नाकरे)

स्त्रीणां हि भर्तृशुश्रूषाधर्मो नान्यस्तनातनः ॥

भद्रचर्चनं हि कन्याप्यानिषो गोभर्तुरस्ति चेत् ॥ १ ॥

यानारी भर्तृशुश्रूषां विहाय मततत्परा ॥

सानारी निरयं याति नात्र कोऽपि विचारणां ॥ २ ॥

अश्मारोहणमारुत्य स्त्रीणां गौर्यर्चनं परम् ॥

पुराणपठनं श्रेयो न वेदाध्यायनादिकम् ॥ ३ ॥

टीकु-शैवरत्नाकरदलि हेळिरुवदेनंदरे-यले विष्णुवे स्त्रीपरिगे पतिशुश्रूषे-
परमधर्मं शाश्वतवादांयादु । अदकितलु अधिकवाद्दुमसौदुइल्लवाद्दरिद्रपतिय अनुजेया-
दरेने पार्वतियादवमत्तु पूजेमाहबहुदु । यावत्तु पतिय आश्रेयं होरतु मतादिगळल्लु

आचरिसुनलो अवलु नरकन छोदुवलु सशयविल । स्त्रीयारिगे व्रतोपवासादिनियम
यावददरे । विवाहकालदलि सप्तपदीतरुवाय अश्मारोहणवन्नु मोदलुगोंडु गौरीपूजेयु
विध्युत्तवाहरिद श्रेष्ठव । तदारभ्य वेदाध्ययनहारतागि पुराणादिपठनवु श्रवणवु
श्रेयस्करवेदुहोलिरुवटु । आहरिद स्त्रीयु पतिय आज्ञेयिदले व्रतादिगळजाचरिसबेकु ॥

६३ अथ सौ० स्त्रीणांगौर्यर्चनमंत्रौ-(ब्रह्मोत्तरखण्डे अन्यत्रच)

नित्यमार्यार्चनकार्यगौर्याःपंचाक्षरेणतु ॥

नमोन्तवैष्णवंशाक्तशैवंवाचान्यदैवतम् ॥ १ ॥

मंत्रःप्रशस्यतेस्त्रीणानचस्त्रीनपुमानयम् ॥

महापातकदावाग्निस्तोयंमंत्रःषडक्षरः ॥ २ ॥

प्रणवेनविनामंत्रस्तोयंपंचाक्षरस्मृतः ॥

टीकु-नित्यवु गौरीपचाक्षरीमंत्रदिदले गौरीपूजयमाडबेकु । स्त्रीयारिगे प्रणवव-
नितवागियेमत्रोपदेशवमाडतक्कुटु । आहरिदवैष्णवशक्तिशैवमत्रगळु नमोतवागिये
उपदेशमाडतक्कुटु । यामत्रवु नमोतवादकारणस्त्रीवमत्रवेनिगिकोळुवटु । आहरिद
यिवेन्मदिवले स्त्रीयारिगे उपदेशवमाडबेकु । ब्रह्मोत्तरखण्डदालि हेळिहवदेनदरे-प्रण-
वयुत्तवाद यी भत्रवे महापातकगळिगे दावाग्निस्वरूपवाद षडक्षरीयनिसुदु।यिदेमत्रवे
प्रणवरहितवादे पंचाक्षरीयनिसिकोळुवटु ॥ १७ ॥

६४ अथ मोक्षापेक्षिणांस्त्रीशूद्रसंकीर्णानामन्त्रः-

स्त्रीभिश्शूद्रैश्चसंकीर्णैर्ध्यायतेभुक्तिकांक्षिभिः ॥

नालंक्रियानहोमश्चनसंस्कारो नतर्पणम् ॥ १ ॥

नकालेपूपदेशश्चसदाशुचिरयमनः ॥

प्राणायाममनैवैवतेनैवाचमनंवरम् ॥ २ ॥

टीकु-योपचाक्षरीमत्रने मोक्षार्थगळादस्त्रीशूद्रसंकीर्णरुगळिदव्यानिसत्पदुवटु।
योपचाक्षरीमत्रके स्त्रीरुमुतादवरिदभूशूद्रवादिआहिकाविस्तारवु होमतर्पणादिगळु
केळसविल्लामत्तु सर्वकालदळुपरिशुद्धनाटमत्रवाहरिदयोमत्रोपदेशके ग्रहणपूर्वकालादि
नियमगळु केळसविल्लास्त्रीयरुगळिद प्राणायामवु आचमनवु यिदेमत्रदिदले माडतक्कुटु ॥

६५ अथैतन्मन्त्रैः स्त्रीकर्तव्यपूजाप्रतिमादिविशेषाः—

तेनैवपूजयेद्देवं देवीं चालोकमातरम् ॥

प्रतिमास्वर्चयेद्विष्णुदेवीं वागारिकन्यकाम् ॥ १ ॥

लिङ्गेष्वर्चातथेशस्य मण्डले चान्यदेवताः ॥

देवतायाः कलाहानेन प्रतिष्ठाविधिं स्त्रियाः ॥ २ ॥

टीका—स्त्रीयरुगलु शिवपूजेयन्तु गौरीपूजेयन्तु यिष्टे मन्त्रदिदले माहृतकदु । याव
आकृतियन्तु मिरिशिपूजिसर्वेकादरे विष्णुवन्तु गौरियमिरिशिकोदेषूजिसतकदु ।
ईश्वरनपूजिसर्वेकादरे शिवलिङ्गवन्तिरिशिकोदेषूजिसतकदु । मिगिलादेवतेगळ्यु
मण्डलदल्लियेपूजिसतकदु । यिष्टेहोरतु स्त्रीयरुगळिगे देवता कल आवाइनेयु माणस-
तिष्ठाविधानवुकदु । आहरिदपुरुपरिद माणमतिष्ठितवाद लिङ्गविग्रहगळ्यु पूर्वां
करीतिविदलेपूजिसर्वेकु ॥ (मण्डलवन्दरे रंगवल्यादिचित्र) ॥ २ ॥

६६ अथ संवत्सरादिग्रहांतनाम्नां वर्णसंख्याः—

मनुर्द्वयेतृतीयेभंतुरीयेषोडशैवतु ॥ पंचमेतद्वयं प्रोक्तमब्दानां वर्णकं-
बुधैः ॥ १ ॥ षष्ठद्वयं द्विसंख्याकमयेन पांडवास्मृताः ॥ ऋतूनांतु त्रयं मृ-
तैर्नित्रसंख्यात्रयंतथा ॥ २ ॥ मासपट्कं वह्निसंख्याद्विसंख्याने चतुष्ट-
यम् ॥ युगसंख्याद्वयं प्रोक्तं मासानां वर्णतोमया ॥ ३ ॥ त्रिसंख्यानव-
कं प्रोक्तं युगसंख्या चतुष्टयम् ॥ द्विसंख्यायां त्रयं प्रोक्तं तिथीनां वर्णिता बुधैः
॥ ४ ॥ द्विसंख्यातु युगाः प्रोक्ताः त्रयसंख्याद्वयंतथा ॥ एकं वै युगसं-
ख्यायां वाराणां कथितोजनैः ॥ ५ ॥ बाणसंख्याद्वयं प्रोक्तं युगसं-
ख्याकापिस्तथा ॥ अष्टकं च द्विसंख्यायां त्रये च काश्यास्मृताः ॥ ६ ॥
नक्षत्राणां वर्णसंख्या कथिता अपि निःकलौ ॥ द्विसंख्यायां पंचदश त्रये च व-
दशस्मृताः ॥ ७ ॥ वेदसंख्याद्वयं प्रोक्तं योगानां वर्णतो जनैः ॥
अष्टकेतु त्रिवर्णाः स्युरक्षिसंख्याद्वयंतथा ॥ ८ ॥ एकं च वेदसंख्यायां
करणानामिति स्मृताः ॥ द्विनंख्यायां गमाः प्रोक्तास्त्रिसंख्यापंचकंतथा ॥ ९ ॥
एकं च युगसंख्यायां गरीनां कथितास्तथा ॥ वेदसंख्याद्वयं प्रोक्तं द्विमंख्या

ऋपयस्तथा ॥ १० ॥ ग्रहाणांकथितावर्णानवानां ज्ञतयेवुधैः ॥
शकेशालीवाहनस्यचतुष्पञ्चमुनीन्दुके ॥ ११ ॥ स्वरज्येष्ठसितेपक्षेसतम्यां
गुरुवासरे ॥ श्रीमच्चण्डीरुपादृष्ट्याकथिताऋष्णतूनुजा ॥ १२ ॥
अब्दादिग्रहपर्यंतावर्णसंख्यासतांमुटे ॥ १३ ॥

इति श्रीमत्समस्तभृमंडलमंडनायमाननिखिलदेगावतंसकर्नाटकजनपदपिष्ठानभूत-
श्रीमन्महेश्वरमहासंस्थानमध्यदेशप्यमानाधिकलकलानिदिकुलक्रमागतराजसितिपाल
प्रमुखनिखिलनिजराजाधिराजमहाराजचक्रवर्तिमंडलानुभूतदिव्यरत्नसिंहासनारूढश्री
मद्राजाधिराजराजपरमेश्वरमौदप्रतापाप्रतिमवीरनरपातिविन्दतेवरंगढळोकैकवीरयदु
कुलपयःपारावारकलानिधिशंसचक्रांकुशकुठारमकरमत्स्यशरभसात्वगंडभेदंढध-
रणीवराहहनुमद्रुडकांडीरवाद्यनकविस्दाकितश्रीमन्महेश्वरपुरवराधीशश्रीकृ-
ष्णराजमहाराजविरचिते श्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे आगमादिरूपणं नाम-

अष्टमोनिधिसंपूर्णः ॥ ८ ॥

इति श्रीतत्त्वनिध्याख्यग्रन्थे-अष्टमआगमनिधिसंपूर्णः ॥८॥

श्रीः ।

अथ

श्रीतत्त्वनिधौ—

नवमः कौतुकनिधिः ।

अथच्छदाक्षादिनानाकौतुकावहक्रीडादयः—

१ तत्रादौ—चामुण्डेश्वरीछदक्रीडाविवरणम्—(चामुण्डेश्वरीगंजीफ्)

चामुण्डाविष्णुरीशश्च ब्रह्माणेपतिस्तथा ॥ सेनानीर्वीरभद्रश्च
रामकृष्णौमहोफणी ॥ १ ॥ पुरंदरोदिनेकरःशैलनाथश्चवारिधिः ॥
मन्मथोमोहिनीचैवक्रमात्पोडशदेवताः ॥ २ ॥ एकस्यादेवतायास्तुष्ट-
थगष्टादशच्छदाः ॥ राजारार्ज्जुनैरथोवाजीपदांतिध्वजैरेवच ॥ ३ ॥ मेपादिमी
नपर्यतास्तत्तद्देवांकशोभिताः ॥ अतःपरंतुविज्ञेयाश्चक्रवर्तिपदंगताः ॥ ४ ॥
पंचविंशतिसंख्याकाःस्वतंत्राःपृथगीरिताः ॥ राजेश्वरीचादौकाली-
लक्ष्मीःसरस्वती ॥ ५ ॥ ब्राह्मीमहेश्वरीचैवकौमारीवैष्णवीतथा ॥
वाराहीचतथैद्राणीदंडिनीमंत्रिणीतथा ॥ ६ ॥ योगेनिद्राचबालाचतथै-
वभुवनेश्वरी ॥ इंद्राक्षीचान्नपूर्णाचतथापट्चक्रदेवताः ॥ ७ ॥ ततो-
वागीश्वरीदेवीमन्मथस्यप्रियारतिः ॥ आदौचामुंडिकाप्याग्निहंसपत्राणिस-
प्तवै ॥ ८ ॥ सर्वमिलित्वापत्राणिविंशतिश्चतस्रयम् ॥ तत्तदंकानु-
सारेणखेलनीध्याविचक्षणेः ॥ ९ ॥ सङ्गचक्रंवृषोहंसोमूपकोथममू-
रकः ॥ दक्षवक्रहनुमान्भवटच्छदशस्तथा ॥ १० ॥ नागोजोरवेर्वि-

म्वंसवृक्षोगिरिरेवच ॥ मकरस्यात्पञ्चबाणाहस्तस्थशुकएवच ॥ ११ ॥
 चिह्नानिचण्डिकादीनलिख्यानिस्वच्छदेपुवै ॥ सौवर्णेश्वातिरक्तैश्वपाटलैः
 श्वैतवर्णकैः ॥ १२ ॥ युक्तोहरिद्राजतश्चगैरिकश्चाभ्यक्तस्तथा ॥
 सैन्दूरस्थाळथळचेनयुतोहरितएवच ॥ १३ ॥ कृष्णयुक्तःहरिचैवमि-
 न्द्रनीलस्तथैवच ॥ वर्तिरूपस्तथागौरोरक्तोत्पसितवर्णयुक् ॥ १४ ॥
 पीतःकृष्णश्चेतिवर्णाश्चामुण्डादेःक्रमात्स्मृताः ॥ षोडशानांचजातीनारा-
 जराजेश्वरीक्रमात् ॥ १५ ॥ पञ्चविंशतिवर्णाणां वर्णस्याद्धैङ्गुली-
 यकः ॥ शुकच्छदानां वर्णस्तुरक्तोज्ञेयोविचक्षणैः ॥ १६ ॥
 अत्रसर्वक्रीडनकेछदानांपृष्ठतोभवेत् ॥ सर्वपाभेकरूपेणरक्तोवर्णस्तुना-
 न्यथा ॥ १७ ॥ दिवारात्रौचैराज्ञीस्याच्चामुण्डासम्प्रकीर्णिता ॥
 चामुण्डापाःक्रीडनकेप्रधानाचण्डिकास्मृता ॥ १८ ॥ क्रीडाचतुर्भि-
 र्भवतिनन्यूनैर्नाधिकैरपि ॥ एकैकपञ्चरीत्यातुचतुर्णांपत्रिकातदा ॥ १९ ॥
 एकीभवतियाराशिस्तएकोभागउच्यते ॥ पृथक्चतुर्भिर्ग्राह्याःस्यार्विंशतिः
 कुशलःस्मृता ॥ २० ॥ पञ्चपद्मेवकुर्युः पत्रिकासम्प्रदर्शनम् ॥
 राजादिमीनपर्यन्तंदुर्बलंक्षुत्तरोत्तरम् ॥ २१ ॥ नयस्यहस्तेहंसस्याद्धं-
 सोग्राह्यस्तुतेनैव ॥ स्वीयपत्रेषुयच्छ्रेष्ठतत्प्रदायमनीषिणा ॥ २२ ॥
 चामुण्डार्थसमर्प्याणिहंसपत्राणिचादितः ॥ द्वितीयेहंसपर्यायेचण्डिका-
 भागपूरिका ॥ २३ ॥ सर्वादौचण्डिकदेव्यायस्यहस्तेस्थिताभवेत् ॥
 चामुण्डार्थसमर्प्याणिहंसपत्राणिनान्यथा ॥ २४ ॥ येनसंगृह्यतेभागस्तमा-
 रस्यप्रवर्तते ॥ क्रीडात्वादौस्वपत्रेषुप्रबलंतुल्यजातिकम् ॥ २५ ॥ देयंपत्रंक्रमे-
 णैवतद्भावेत्वतुल्यकम् ॥ येनप्रदायतेतत्रप्रबलंस्याददीतसः ॥ २६ ॥
 भागंतमित्थंक्रमशोमोहिन्यामीनपत्रकम् ॥ येनान्तेक्रीडनेदत्तंजयिनंतंवि-
 निर्दिशेत् ॥ २७ ॥ अन्येपराजितास्तेनेत्येवंज्ञेयंविचक्षणैः ॥ पारित्यज्यविशे-
 पोक्तीराग्रिमक्रीडनेपुवै ॥ २८ ॥ सामान्यांराएवमेवेत्यवधार्येनचान्यथा ॥

श्रीचामुण्डारुपालब्धलक्ष्मीवाणीसमृद्धिना ॥ २९ ॥ शकेशालीवाह-
नस्यङ्घठेन्दु मितेशुभे ॥ आपादेचित्रभानोस्तशुक्लैकादशकेरवौ ॥ ३० ॥
कृष्णराजमहर्षेणचामुण्डापेटिकाकृता ॥

(टीकु)-यी चामुण्डेश्वरीगनीफिगे बाजुगळ १६ के बहु यलेगळ ३२० के
(१)-चामुण्डेश्वरीबाजु १ क १८ यलेगळ चिन्नदवण (२)-विष्णुबाजु १
के १८ यलेगळ पिगळीकदवण (३)-ईश्वरबाजु १ के १८ यलेगळ जगलु-
वण (४)-ब्रह्मबाजु १ के १८ यलेगळ पिस्तावण (५)-विश्वेश्वरबाजु १ के १८
यलेगळ बेळ्ळीवण (६)-वण्मुखबाजु १ के १८ यलेगळ कावीवण (७)-वीरभद-
बाजु १ के १८ यलेगळ सपिंगवण (८)-रामबाजु १ २ १८ यलेगळ चन्द्र-
वण (९)-कृष्णबाजु १ के १८ यलेगळ गुलडावण (१०)-महाशेवबाजु १
के १८ यलेगळ कप्पुपेववण (११)-इदबाजु १ के १८ यलेगळ नीलीवण
(१२)-सूर्यबाजु १ के १८ यलेगळ वर्तिवण (१३)-पर्वतराजबाजु १ के
१८ यलेगळ विळीवण (१४)-समुद्रराजबाजु १ के १८ यलेगळ वूदावण (१५)-
मन्मथबाजु १ के १८ यलेगळ हळदीवण (१६)-मोहिनीबाजु १ के १८
यलेगळ कप्पुवण ॥ ईमेरे बाजुगळ १६ के यलेगळ २०८ ॥

कृट चक्रवर्तिगळ यलेगळ २५ के (१)-महाकाली (१)-महालक्ष्मी (१)-
महासरस्वती (१)-ब्राह्मी (१)-माहेश्वरी (१)-कौमारी (१)-वैष्णवी (१)-चाराही
(१)-इंद्राणी (१)-मन्त्रिणीत्रयमळा (१) दंडिनीवाराहा (१)-योगनिद्रा
(१) बाला (१) भुवनेश्वरी (१) इन्द्राक्षी (१)-अन्नपूर्णा (१)-शरी-
रस्थपट्चक्रदेवतेगळ (१) शाकिनी (१)-काकिनी (१)-लाकिनी (१)-
राकिनी (१)-डाकिनी (१)-हाकिनी (१)-वागीश्वरी (१)-रतिदेवी ॥
बहु १२० यलेगळिगु इगळीकदवण ॥-॥ चामुण्डेश्वरी मारा बढवर आठवे
मोदलगुवहरिद चामुण्डेश्वरी हुकुमिगे कोदतक इगळीकद वणवुळ्ळ हंसयलेगळ ७ ॥

बहु १२० यलेगळ ॥ योगिनीफिनलि चक्रवर्तिगळ मान्यारि हुकु आहरिद
अबुगळम माहलु यिलिदुकोळ्ळचेकु ॥-॥ बाजु नोडिसुवकम-राजा-राणी-रथ-
वनीर-पदाति-ध्वज । चामुण्डेश्वरी बाजुविगे मात्र राणास्थानके सिंहवाहिनी ।
इवु हुकु यलेगळ ॥ भेपादि मानपयंत राक्षिगळ्लु बरदु आया बाजुविन विश्रहगळ
गुरुतुगळ्लु बरदुयिरुव खर्चि यलेगळ १२ ॥ ई मेरे १६ बाजुगळ्लु नोडिशिकोंडु

भोगलायि गंजीफिनमेरिगे तळवातलबिनातवानि तौतवानि मुंताहु माहुत्ता वरुवदु।
हंसेयलेयु यारबळीलि बंदु यिरुत्तेदयो अवरिगे हंसेयलेयु वरंदेयिदवरु यलेगे यलेयनु
कोट्टु हंसेयलेयनु बूजुतेगदुकोट्टु मोदलु चामुंदेश्वरीमीराकं कोडबेकु ॥ बूजु
कोडतकवारिगे भीरा यिदाग्यू कोडतक बूजनु कोडबेकु ॥

वाटणिमाहुव विवर-जनगळु४ के जन १ के दस्तु १ के यलेगळु४रल्लु दस्तु
२० के ८० यलेगळमेरिगे हाचिकोडु आखेरु मोहिनीवानुविनल्लि आखेरु मीनुयि-
रुव यलेयनु आखेरु यारु हुकुं थिल्लियुत्तारो अवर आट गेदुदु भिक्षादवरआट
खिलालंबदाणि बुद्धिवंतरु निष्कर्षयनु माडिकोड्डाहुवदु ॥

२ अथ जगन्मोहनच्छदक्रीडाकमविवरणम्-

(जगन्मोहनगंजीफ्)

चामुण्डादाक्षिणामूर्तिरुमेशशरभस्तथा ॥ तांडवंशैवकंकालोमत्स्या
यादंशमूर्तयः ॥ १ ॥ चतुर्मुखोमहेश्वरदशाष्टौचाधिदेवताः ॥ एकस्या-
देवतायास्तुर्मुतिसङ्ख्यामितच्छदाः ॥ २ ॥ रोजारोजीतथामात्यस्तेनानी-
स्तेवंकोध्वजः ॥ ऐकादिरांशिसंख्यान्तंतत्तच्चिह्नंप्रवक्ष्यते ॥ ३ ॥
त्रियोदीणावृषश्वैवशरभोडमृगोमृगः ॥ मत्स्यःकूर्मोवराहश्चमृगराजःक-
मण्डलः ॥ ४ ॥ परश्वधःकपिहलौबैनतेयोहयोत्तमः ॥ हंसोमतङ्गज-
श्वैवज्ञातव्याःकमशोबुधैः ॥ ५ ॥ अतःपरंतुविज्ञेयःप्रत्येकं देवतागणः ॥
विनायकश्चश्रीकण्ठःकालीलक्ष्मीःसरस्वती ॥ ६ ॥ ब्रह्माहीमहेश्वरीचैव-
कौमार्यवैष्णवीतथा ॥ वाराहीचतुर्थेद्राणीवटपत्रशेयोहरिः ॥ ७ ॥
रंगनार्थवेङ्कटेशो यदुशैलेशपण्मुखो ॥ वैकुण्ठेशोहरिहरोत्तरार्धनारीश-
मन्मथो ॥ ८ ॥ चन्द्रचूडोवीरभद्रः शिशुमारस्त्रिविक्रमः ॥ लिंगोद्भ-
वोगर्जहरोराजगोपालइत्यमः ॥ ९ ॥ सप्तविंशतिसंख्याकाः देवताः पृ-
थगीरिताः ॥ शुकानानवपत्राणिचामुण्डाप्याणिचाग्रतः ॥ १० ॥
सर्वमिलित्वापत्राणिपष्ट्युत्तरशतत्रयम् ॥ तत्तच्चिह्नानुसारेणखेलनीयावि-
चक्षणैः ॥ ११ ॥ चण्ड्याद्यष्टादशानांचक्रमात्कल्प्यादिवानिशम् ॥ चण्डी-

मुख्यात्त्रराज्ञीशेपंप्राग्वद्भवेद्भुवम् ॥ १२ ॥ यस्यहस्तेतुचामुण्डाच्छ
दस्तस्मैशुकच्छदः ॥ देयानान्यस्तुतत्सत्त्वेशुकानांपत्रिकास्वपि ॥ १३ ॥
नशुकोयस्यहस्तेस्यात्तेनग्राह्यस्सअन्यतः ॥ चत्वारोवापश्चवास्युःक्रीडका-
स्त्वत्रखेलने ॥ १४ ॥ क्रीडकायत्रचत्वारो नवतिस्स्युः पृथक्छदाः ॥ भागा-
स्तुविंशतिस्स्युर्वैचतुष्पत्रक्रमेणच ॥ १५ ॥ लीलाशुकांकितंचित्रलिपि-
युक्पत्रिकाद्वयम् ॥ चक्रवर्तिच्छदइतिलक्षयेचक्रवर्तिनाम् ॥ १६ ॥ तेनपत्रा
णिचैकोनत्रिंशत्स्युर्युगखेलने ॥ सौवर्णाश्चित्रवर्णश्चपाटलश्चैवचंपकः
॥ १७ ॥ कृष्णवर्णोवर्तिवर्णोतिरक्तो गैरिकस्तथा ॥ पीतश्चवर्तिवर्ण-
श्चहरिच्छेतेनसंयुतः ॥ १८ ॥ चन्द्रवर्णःपीतवर्णो गैरिकोतीव्ररक्तकः ॥
कृष्णश्चहरितःश्वेतयुतोवर्णस्तुपाटलः ॥ १९ ॥ अष्टादशानांजातीनांवर्णाएते
उदीरिताः ॥ अन्येषांवैचक्रवर्तिशुकानांस्वर्णवर्णकः ॥ २० ॥ शिष्टभागे-
पश्चपत्रंनन्यूननाधिकंतथा ॥ क्रीडकायत्रपश्चस्युश्छदावासमतिःपृथक्
॥ २१ ॥ चतुष्पत्रैःपञ्चभिर्वागणनास्याद्विभागके ॥ भागाअष्टा-
दशैवस्युःक्रीडकाणांक्रमेणवै ॥ २२ ॥ इत्येवंक्रीडकाणांचाधिक्यंकल्प्यं
यथोचितम् ॥ कृष्णजातिविभागेष्वन्तिमेपत्रेतुमोहिनी ॥ २३ ॥
उपविष्टेक्षुचापस्थसुमबाणेनविध्यती ॥ गरुत्मत्पत्रिकायेनखेलनेन्ते-
प्रदीयते ॥ २४ ॥ साज्ञेयोविजयीसस्यात्तेनचान्येपराजिताः ॥ शकेशाली-
वाहनस्यङ्घडेन्दुमितेशुभे ॥ २५ ॥ श्रावणेचित्रभानोस्तुकृष्णाष्टम्यां
स्थिरेशुभे ॥ श्रीचामुण्डादयाभाजकृष्णराजशमाशुभा ॥ २६ ॥
रचितायर्धतानित्यंजगन्मोहनपेटिका ॥

(टीकु)-यीनगन्मोहनगंजीफिंगे बाजुगल १८ क वट्टु यलेगल ३६० के (१)-चामुंड
शरी बाजु १ के १८ यलेगल चित्रदवण (२)-दक्षिणामूर्ति बाजु १ के १८ यलेगल
चन्द्रवण (३)-उमामहेश्वरबाजु १ के १८ यलेगल जंगलवण (४)-शर-
भबाजु १ के १८ यलेगल संपिगेवण (५)-तांडवेश्वरबाजु १ के १८ यले-
गल कप्पुवण (६)-कंकालबाजु १ क १८ यलेगल वर्तिवण (७)-

मत्स्यमूर्ति बाजु १ के १८ यलेगलु विगलीकदवण (८)-कूर्मबाजु १ के १८ यलेगलु काविण (९)-वराहबाजु १ के १८ यलेगलु हळदीवण (१०)-नरसिंहबाजु १ के १८ यलेगलु वर्तिवण (११)-वामनबाजु १ के १८ यलेगलु पिस्तापञ्चेवण (१२)-परशुरामबाजु १ के १८ यलेगलु चद्रवण (१३)-श्रीरामबाजु १ के १८ यलेगलु हळदीवण (१४)-वलरामबाजु १ के १८ यलेगलु कांवावण (१५)-कृष्णबाजु १ के १८ यलेगलु विगलीकवण (१६)-कल्किबाजु १ के १८ यलेगलु कपुवण (१७)-ब्रह्मबाजु १ के १८ यलेगलु पिस्तापञ्चेवण (१८)-इन्द्रबाजु १ के १८ यलेगलु जंगालुवण ॥

धैमेरे बाजुगलु १८ के यलेगलु ३२४ छूटचक्रवर्तिगळ दलेगळ २८ के (१)-विनायक (१)-नञ्जुदेश्वर (१)-महाफाळी (१)-महालक्ष्मी (१)-महासरस्वती (१)-ब्राह्मी (१)-माहेश्वरी (१)-कौमारी (१)-वैष्णवी (१)-वाराही (१)-इंद्राणी (१)-चन्द्रशेखर (१)-शीरभद्र (१)-वटपत्रशापी (१)-रंगनाथ (१)-वेकटाचलपति (१)-चलुवराय (१)-वण्मुख (१)-वैकुण्ठनारायण (१)-हारिहर (१)-अर्धनारीश्वर (१)-मन्मथ (१)-शिशुमार (१)-त्रिविक्रम (१)-लिंगोद्भव (१)-गनासुरहरमूर्ति (१)-राजमन्त्रांकृष्ण ॥ बटु २७ यलेगळिगु चिन्नदवण चामुण्डेश्वरीमीरा बदवर आटवे मोदलागुवहरिद चामुण्डेश्वरीहुकुमिगे कोडतक चिन्नवणद गिणियलेगळ ९ ॥-॥ बटु ३६० यलेगळ ॥ बाजुगळिगे कमवागि-स्त्री-वीणे-पृथ-शरभ-इमरुग-हुल्ले-मत्स्य-कूर्म-वराह-सिंह-कमण्डलु-परशु-कपि-नेगलु-गरुड-कुदुरे-हसे-आने-ईमेरे गुरुगळलु करेयतकहु ॥-॥ ईमेरे इरुव गंजाफिनलि चक्रवर्तिगळ मौ.ख-त्यारी हुकुमु आहारिद मोदलु इळदुकोळलुबटु ॥-॥ बाजुगळलु जाडिसुवक्रम-राना राणी-सेनापति-वर्जार-सेवक-१५५-बंदारिद हनेरदुसखेगळंतु उळळ यलेगळ १२ । उभयं १८ यलेगळ ॥-॥ ईमेरिगे १८ बाजुगळिगु कमवागि नोडिशिकोडु मोगळायिगंजीफिनमोरिगे तळवातलवि नातवानि नीतवानि मत्ताहु माडुत्ता बत्त्वटु ॥ चामुण्डेश्वरी भीरा बदवारिगे गिणियलेगळलु सर्चीयलेगळिगे कोडवेकु ॥ ॥-॥ ईगंजीकु वाटणीमाडुव विवर-जनगळ ४ के ९०१४ जन १ के अव्वळ आखेर दस्तुमात्रदालि यलेगळ ५१ कडमे दस्तुगळ ४४ दस्तुगळ २० के यलेगळ ८ ॥ जनगळ ५ के वाटणी माडुवविवर-जन १ के ७२ यलेगळमेरे दस्तु १ के यलेगळ ४ हु १८ दस्तुगळ ॥ ईमेरे यटु जनगळ आडवेकादह जनके सरियागि हचिकोडु ४ जनगळ आडुवलि लीलाशुक यवदागि बरदिरव चिन्नवणद गिणीयलेगळलु चक्रवर्तियलेगळिगे

शोरिसि २९ चक्रवर्तिगळसु माडिकोंहु गिणियळेयाळि मोहिनीयु कृतकोंहु इक्षुचापपु-
ष्पशरगळिंद गरुडनघु भेदिसुवेंतेबरादिरुव यलेयंतु आसैरु हुकुमागि यारु
यिळियुत्तारयो अवर आट गेह्हु । मिळादवर आट खिललेंवदागि बुद्धिवंतह
निष्कर्षेयघु माडिकोंहाडुवट ॥

३ अथ नवीनदशावतारच्छदक्रीडनम्—(नवीनदशावतारगंजीफ़्)

चामुण्डामर्त्यकूर्मोच्चैर्वराहोचूहंरिवर्तुः ॥ रामोरामश्वरामश्वरुष्णः
कैलकीचमोहिनी ॥ १ ॥ एकस्यादेवतायास्तुपृथगष्टादशच्छदाः ॥
राजाराज्ञीरैथोवाजीपदांतिर्ध्वजपवच ॥ २ ॥ मेपादिमनिपर्यंतं तनूदेवां
कशोभिताः ॥ अतःपरंतुविज्ञेयाश्चक्रवर्तिपदांकिताः ॥ ३ ॥ राजराजे-
श्वरीचादौब्रह्माविष्णुमहेश्वराः ॥ गजाननश्चसेनानीःसूर्यश्चन्द्रोदिगीश्वराः
॥ ४ ॥ कामःसप्तदशश्रेष्ठाःस्वतंत्राःपृथगीरिताः ॥ देव्याश्छत्रादिधारि-
ण्यस्तप्तपत्रेपुचेटिकाः ॥ ५ ॥ सर्वमिलित्वापत्राणिष्योमवेदोक्षिसं-
ख्यया ॥ तत्तदंकानुसारेणखेलनीयाविचक्षणैः ॥ ६ ॥ चत्वारो-
यात्रयोयास्युःक्रीडकास्त्वत्रखेलने ॥ त्रयाणांक्रीडनेचैवं विशेषोज्ञाय-
तामियान् ॥ ७ ॥ छद्मयंचेटिकयोर्ज्ञेयंस्याच्चक्रवर्तिनोः ॥ चक्रव-
र्तिच्छदास्तेनस्मृताएकोविंशतिः ॥ ८ ॥ चण्डिकार्थसमर्प्यास्त्युश्वेदि-
कापत्रिकादमाः ॥ अहर्दिवस्याच्चामुण्डाराज्ञीतस्माद्विचक्षणैः ॥ ९ ॥
यद्धस्तेचण्डिकापत्रंक्रीडारभ्यातुतेनवै ॥ मोहिनीजातिभागेष्वन्तिमंमी-
नांकितंछदम् ॥ १० ॥ क्रीडान्तेक्रीडतेयस्तुसज्जप्यन्येपराजिताः ॥
वर्णास्त्वेषांयथापूर्वकल्प्यास्त्युरतियुक्तिः ॥ ११ ॥ शिष्टमन्ययथा-
पूर्वचिन्तनीयंविचक्षणैः ॥ श्रीचमुण्डारुपापात्ररुष्णराजमहीभुजा ॥ १२ ॥
क्रीडादशावताराख्यारचितावर्धतांचिरम् ॥

(टीकु)—ई नवीनदशावतार गंजीफ़िगे बाजुगळ १२ के दर १८ यळेगळ मेरे
२१६ यळेगळ ॥ चक्रवर्तिगळेगळ १७ ॥ उपचारक्षीयर यळेगळलि यरहु
यळेगळनु चक्रवर्तिगळिगे शोरिसिहोळबेहु ॥—॥ जनगळ ४ के दर ६० हु

२४० यलेगळु । हगलुरात्रिगळिमु चामण्डेश्वरिये धोरेयादरिद चामण्डेश्वरिभीरावं
दवरे मोदलाडतकट्टु । आसैरु मोहिनीबाजुविनल्लि आसैरु मीनुयलेपनु आसैरु
यारुहुकुं इळियुत्तारो अवरु कडमेयवरनु सिलालु माडिदहागे निष्कषेयवु माडि आया
बाजुगळिगे रंगुमुंतागि मुनासनु नोडि चामण्डेश्वरी गंजीप्प जगन्मोहनगंजीफिनेमेर
नातवानि नीतवानि मुंतागि बुद्धिवंतरु नोडिकोडाडुवु ॥

४ अथ नवग्रहच्छदक्रीडनम्—(नवग्रहगंजीप्प)

चामण्डोविष्णुरीशेश्वसूर्यादिनेवकंतथा ॥ एकैकस्यतुदेवस्यपृथग-
ष्टादशच्छदाः ॥ १ ॥ राजाराज्ञीरेथोवाजीवदातिध्वजएवच ॥ मेपादि-
मीनपर्यंतपूर्वस्माद्वर्षलंपरम् ॥ २ ॥ चंद्रहासश्चक्रशूलेश्रहाणामंडला-
निच ॥ एतच्चिह्नानुसारेणखेलनीयाविचक्षणैः ॥ ३ ॥ स्वर्णवर्णोत्तिर-
क्तश्चपाटलश्चकुमुभकः ॥ राजतोरक्तवर्णश्चहरिर्पीतश्चराजतः ॥ ४ ॥
रुष्णोनीलःरुष्णवर्णोवर्णाएषांक्रमात्स्मृताः ॥ जातयश्चद्वादशैकजाते-
रष्टादशच्छदाः ॥ ५ ॥ चत्वारोवात्रयोवास्त्युःक्रीडकास्त्वन्नान्यथा ॥
ज्ञेयःक्रीडाक्रमश्चैवयथापूर्वमुदीरितः ॥ ६ ॥ चण्डिकात्वन्नराज्ञीस्या-
द्रात्रिन्दिवमितीरितम् ॥ केतुजातौमीनपत्रमन्तेयेनप्रदीयते ॥ ७ ॥
सजयीस्यात्परेतेनजिताद्वातिविनिर्णयः ॥ श्रीचामण्डारुणपूर्णरुष्णराजम-
हीतुजा ॥ ८ ॥ सरसानांविनोदायगृहाणापेटिकारुता ॥

(टीकु)— नवग्रह गंजीफिगे बाजुगळु १० के दर १८ यलेगळमेरे २९६
यलेगळवु जनगळु ३ के दर ७० यलेगळमेरे जनगळु ४ के दर ५४ यलेगळमेरे
हचिकोडाडुवु ॥ हगळु रात्रि सह चामण्डेश्वरिये धोरे ॥ आसैरु केतुबाजु-
विनल्लि आसैरु मीनुयलेपनु आसैरु यान् आडुत्तारो अवरु कडमे आटगाररनु
सिलालु माडिदहागे निष्कषिचि कडमे यावतु चामण्डेश्वरी गंजीप्प आडुवमेरे
बुद्धिवंतरु नोडिकोडाडुवु ॥

५ अथ पञ्चपाण्डवच्छदक्रीडाविवरणम्-

(पञ्चपाण्डवगर्जीफ़)

कृष्णदेशस्तथार्धमः वृकोदरकिरीटिनौ ॥ नकुलस्तहेदवश्चकौरवो-
भीष्मएवच ॥ १ ॥ द्रोणः कर्णस्तथाशैल्यएतेद्वादशनायकाः ॥
एकैकस्यतुनाथस्यपर्वसंख्यायुतच्छदाः ॥ २ ॥ नायकस्तत्सतीचैव-
शैतांगस्तुरंगोभट्टः ॥ पताकाचैकमारुत्यसूर्यसंख्यावधिकमात् ॥ ३ ॥
चक्रं त्रिशूलं च मृणिर्मदाचापकठारिकाः ॥ छुरिकामुष्टिबाणौ च पाशसर्प-
कशाः क्रमात् ॥ ४ ॥ पाण्डवानां प्रभुः कृष्ण इतरेषां महेश्वरः ॥ दिवाकृष्णपुर-
स्कृत्यरात्रौ तुरमेश्वरम् ॥ ५ ॥ एतच्चिह्नानुसारेण खेलनीया बुधैस्सदा ॥
अतिरक्तः पाटलश्चेतोरक्तस्तथैवच ॥ ६ ॥ पीतो हरिश्चारुणश्च कृष्णः
श्वेतश्च पीतकः ॥ नीलश्चित्रं चेति वर्णाश्छदानां संप्रकीर्तिताः ॥ ७ ॥
चतुर्भिर्वा त्रिभिर्वापि क्रीड्यं संप्रवर्तते ॥ विष्णुजात्यन्तिमं पत्रं मोहिन्यैवे-
न दीयते ॥ ८ ॥ तेनैव निर्जितास्तस्मात्स्वयं स विजयी भवेत् ॥ शिष्टं स-
र्वं क्रीडनादिचण्डिकावत्स्मृतं बुधैः ॥ ९ ॥ श्रीचामुण्डाकृपापूर्णकृष्णरा-
जमहीभुजा ॥ रचितावर्धतां नित्यं महाभारतपेटिका ॥ १० ॥

(टीक़ु)-योपंचपांडव गंजीफिन आटके बाजुगलु १२ के दर १८ यलेगळमेरिगे २१६
यलेगळं ३ जनके दर ७२ यलेगळमेरिगे जनगलु ४ के दर ५४ यलेगळमेरिगे हचिकों-
डाहुवालि हगलु आटके विष्णुवंतु धोरेयन्नागि रात्रि आटके ईश्वरनन्तु धोरेयन्नागि माडि
कोंडु विष्णुबाजुविनलि आखेरु चक्रमोहिनीयलेयन्तु आखेरु यारु आहुत्तारयो अवर-
कडमे आटगाररन्तु खिळालु माडिदंते निष्कर्षेयन्तु माडिकोंडु कडमे यावत्तन्तु चामुण्डे
शरीगंजीफ़ आहुवमेरिगे बुद्धिवंतर् नोडिकोंडाहुवदु ॥

६ अथ देवीदशावतारच्छदक्रीडाविवरणम्-

(देवीदशावतारगर्जीफ़)

चामुण्डाप्रथमाज्ञेयामहाकालीदशानना ॥ महालक्ष्मीस्तृतीयाचक-
मलासनसंस्थिता ॥ १ ॥ महासरस्वतीतुर्यावीणावादनतत्परा ॥ ब्राह्मी

माहेश्वरीचैवकौमारीवैष्णवीतथा ॥ २ ॥ वाराहीचतुर्थेद्राणीदशैता-
 देवताःस्मृताः ॥ एकस्यादेवतायास्तुपुराणगणितच्छदाः ॥ ३ ॥ महारा-
 ज्ञीयुवराज्ञीमांत्रिणीदंढिनीतथा ॥ पञ्चध्वजौचक्रशंखौमृगेंद्रैश्चमतंगजः
 ॥ ४ ॥ व्याघ्रौहोरेणोहंसोमयूरैश्चतुर्जंगमः ॥ बैकर्मस्यावितिप्रोक्ताः
 दुर्बलाःपरतःक्रमात् ॥ ५ ॥ स्वर्णैरिक्तस्तथापीतोहरितःरुष्णएवच ॥
 सिंदूरश्वेतवर्णौचचंपकःपाटलस्तथा ॥ ६ ॥ दूर्वादलश्यामवर्णश्शि-
 ल्पिभिश्चित्रकर्मभिः ॥ तत्तद्वर्णानुसारेणखेलनीयाविक्षणैः ॥ ७ ॥
 सर्वमिलित्वापत्राणिव्योमद्विस्सोमसंख्यकाः ॥ एतदेवच्छदांतंतुव-
 क्ष्यन्तेलक्षणानिवै ॥ ८ ॥ खड्गोदशाननंचाञ्जवीणाहंसोवृषस्तथा ॥
 मयूरोगुरुडश्चैवमहिषोगजएवच ॥ ९ ॥ जातयस्स्युःकीडनकेछदानां
 दशैरिताः ॥ क्रीडकाश्चतवन्त्यत्रत्रयश्चत्वारएववा ॥ १० ॥
 अहर्दिवश्चामुण्डाराज्ञीस्यायस्यहस्तगा ॥ क्रीडारम्भस्तेनकार्य-
 स्तिवन्द्राण्याश्चान्तिमच्छदः ॥ ११ ॥ मीनलक्ष्मादीयतेन्तेसजग्यन्ये-
 पराजिताः ॥ शेषंसर्वचण्डिकायाःक्रीडावदितितद्विदः ॥ १२ ॥
 श्रीचामुण्डारुपापात्रचामराजाब्धिजन्मना ॥ श्रीरुष्णनृपचन्द्रेणश-
 क्तिकौतुकपेटिका ॥ १३ ॥ जीयादिरचिताभूर्मायावचन्द्रार्कतारकम् ॥

(टीका)-यौदेवीदशावतार गमीपिगे बाजुगळ १० के दर यलेगळ १८ गळमु
 १८० यलेगळ । जनगळ ३ के दर यलेगळ ६० रळु जनगळ ४ के ४५ रगळमु
 हनिमंडु आडुवदरळि हगलुरात्रि आटमु चामुण्डेश्वरिये धोर । आशेर दशाणी
 बाजुबिनळि आशेर मीनुयलेपमु आशेर याह हुहु माहुत्तारेया अवग पढमे
 आटगाररमु सिहाळ माडिदते निम्पयमुमाडिहोहु पढमे आटगळमु चामुण्डेश्वरी
 गनीफिनते बुद्धिवतर नोदिकोडाहुवदु ॥

७ अथ दिक्पालच्छदक्रीडाविवरणम्-(दिक्पालगर्जाफ़)

चामुण्डेन्द्राग्निर्यमनानिर्कन्तिभजलेश्वरः ॥ पर्वनोर्धनदभेशोमोहिनीति-

दशक्रमात् ॥ १ ॥ एकस्यादेवतायास्तर्कलासंख्यायुतच्छदाः ॥
 राजारोज्ञीरैथोर्व्याजीर्षदातिर्ध्वजएवच ॥ २ ॥ एकाद्यवस्थासंख्यातः
 पूर्वस्माद्बलःपरः ॥ एतासां देवतानां तु तत्तच्चिह्नं प्रवक्ष्यते ॥ ३ ॥
 सिंहोमतङ्गजोमेपोमंहिपोमानुपामृगैः ॥ सारंगोश्वौवृषंशुकौर्कमाज्ज्ञेया-
 नुधैःसदा ॥ ४ ॥ सर्वमिलित्वापत्राणिपष्टचुत्तरस्थतमं तम् ॥ उक्तचिह्नानु-
 सारेण खेलनीयाविचक्षणैः ॥ ५ ॥ स्वर्णोरक्तस्तथापीतःश्वेतपीतह-
 रित्तथा ॥ अतिरक्तःपाटलश्वपीतोवैवर्तिकातथा ॥ ६ ॥ राजतश्चेति-
 संप्रोक्तावर्णाएषांविचक्षणैः ॥ जातिचिह्नानिवक्ष्यन्तेसिंहश्चकमलासनः
 ॥ ७ ॥ वीणाकमण्डलुश्चक्रं त्रिशूलं द्विमुखं द्वयोः ॥ पार्श्वयोरेकशिरसो
 मण्डलेरविचन्द्रयोः ॥ ८ ॥ भवन्तिचात्रक्रीडायाचत्वारःपञ्चवाजनाः ॥
 रात्रिन्दिवंचण्डिकैवराज्ञीस्यात्तस्यखेलनम् ॥ ९ ॥ यद्धस्तगाभवेदादौ
 राज्ञीत्येवंविदुर्बुधाः ॥ एवंवैमोहिनीजातेरन्तिमंशुकपत्रकम् ॥ १० ॥
 अन्तेवैक्रीड्यतेयेनसजग्यन्येपराजिताः ॥ चामुण्डिकाक्रीडनवच्छिष्टं-
 ज्ञेयंविचक्षणैः ॥ ११ ॥ श्रीचामुण्डाकृपापूर्णःरुष्णराजधराधिपः ॥
 चतुराणांविनोदायचक्रेदिक्पालपेटिकाम् ॥ १२ ॥

(टीका)—यीदिकपाल गंजीफिगे बाजुगल्लु १० केवानु १के यलेगल्लु १६ल्लु १६०
 यलेगल्लु । जनगल्लु ४ केदर ४० यलेगल्लु जनगल्लु ५ के दर ३२ यलेगल्लु मेरिगे
 हंचिकोडु हगल्लु रात्रिगु डामुण्डेश्वरिये धोरेयादरिद डामुण्डेश्वरिवंदवरे मोदल्लु
 आडुवराआखेरु मोहिनी बाजुविनल्लि आखेरु शुक्रमोहिनी यलयल्लु यारु आखेरु हुकुं
 माहुत्तारयो अवरु कडम आटदवरयु खिलाल्लु माडिदेत निष्कर्षयल्लु माडिकोडु आडुत्ता
 कडम आट यावत्तयु चामुण्डेश्वरीगंगे फिनमेरिंग बुद्धिवंतरु नोडिकोडाडुवडु ॥

८ अथ मनोहरच्छदक्रीडाविवरणम्—(मनोहरगञ्जाफ़)

श्रीचामुण्डामहेश्वरार्मकृष्णोच्चतुर्मुखः ॥ हयग्रीवश्चसेनानर्महेन्द्र-
 श्वरतिप्रियैः ॥ १ ॥ देवतारत्नसंख्याकाःक्रमशःपरिकीर्तिताः ॥
 पृथगेकस्यदेवस्यर्कलासंख्यामितच्छदाः ॥ २ ॥ राजारोज्ञीतथामात्यः

सेनानीःसैवकोध्वजः ॥ एकादिदेशसंख्यांतःपूर्वस्मादुर्बलःपरः ॥ ३ ॥
 एतासां देवतानां तु तच्चिह्नं प्रवक्ष्यते ॥ सिंहोर्वृषोवानरश्चैतान्द्रोहं सघो-
 र्टकौ ॥ ४ ॥ भयूरकुञ्जरशार्काः ज्ञातव्याः क्रमशो बुधैः ॥ राजराजेश्व-
 रीचादौ श्रीकंठशरभस्तथा ॥ ५ ॥ दक्षिणामूर्तिरारण्यातो वटपत्रशयो-
 हरिः ॥ विघ्नेशस्ताडैवश्चैव दिवाकरनिशाकरौ ॥ ६ ॥ नवमस्यास-
 मायुक्ताः स्वतन्त्राश्चक्रवर्तिनः ॥ आदौ चामुण्डिका प्याणि पद्मपत्राणि स-
 तवै ॥ ७ ॥ सर्वमिलित्वा पत्राणि पट्युत्तरशतानि च ॥ उक्तक्रमानुमा-
 ण्य खे लनीया विचक्षणैः ॥ ८ ॥ स्वर्णवर्णः पाटलश्च पीतवर्णोतिरक्तकः ॥
 श्वेतपुष्को हरिद्वर्णः श्वेतो गौरिकवर्णकः ॥ ९ ॥ पाटलः पीतवर्णश्चेत्यं-
 र्णाः प्रकीर्तिताः ॥ चक्रवर्तिच्छदानां च पद्मानां स्वर्णवर्णकः ॥ १० ॥
 पद्मपत्रं यस्य हस्तेनास्ति ग्राह्यं नृतेन तत् ॥ स्वीयेत्तमच्छदं दन्वाचतुर्भिः सं-
 लभते तत् ॥ ११ ॥ चक्रवर्तिच्छदा आदौ खे लनीया विचक्षणैः ॥
 मारजातेरन्त्यपत्रं शुक्रमोहिनीकातिथम् ॥ १२ ॥ अन्त्ये संक्रीडयते
 येन स जम्प्यन्त्ये पत्राणि ताः ॥ चामुण्डिका क्रीटनवच्छिद्यं ह्यं यं विचक्षणैः ॥
 ॥ १३ ॥ श्रीचामुण्डा कृपापूर्णं कृष्णराजमहीभुजा ॥ कल्पिता च-
 विनांदाय श्रीमता हम्पटिका ॥ १४ ॥

(टीका)-धामनोहर मर्तापि गे वातुगलु ९ दर वातु १० यलेगटु १६ लु
 १४४ यलेगटु । चक्रवर्तिमंगलु ९ । पद्मदयलेगटु ७ । अनु १६० यलेगटु । एगटु
 रां आरु चामुण्डेश्वरिगे धोरियादिति चामुण्डेश्वरिगुभूमिगे कोदतव पद्मदयलेगु
 यारिगे बरं द मिनेयो अवम बरिदनांगे वृत्तगु कोट्टु नेगदुरेगु चामुण्डेश्वरिगे
 रोदतवटु । जनगटु ४५ ॥ १६० ॥ १६० यलेगटु । चक्रवर्तिगटु मोहनयारिगुभुमा
 दारिद मोदु इल्लुदुगल्लुवटु ॥ वागर्तापिनटि आगे मन्मथचातुविनटि आगे
 शुभमोहिनीपटुनु आगे यार हुनु इति नारांगे अवम तदमे आदशननु
 गिवाटु मादिरांगे निद्रियनटु ॥ यदमे आर यारनगु चामुण्डेश्वरि मर्ता-
 पिनमोरेगु बुद्धिबंत निष्पदंनु मादिरांदाडुनटु ॥

९ अथ सर्वमङ्गलाच्छदक्रीडाविवरणम्—(सर्वमङ्गलागजीकु)

श्रीचामुण्डामहेश्वरीपतिश्वतुरासनः ॥ पुरंदरोदिनकरोनिशाकरर-
तिमियौ ॥ १ ॥ देवताश्चाष्टसंख्याकाःक्रमशःपरिकीर्तिताः ॥ पृथगेक-
स्यदेवस्यपुराणगणितच्छदाः ॥ २ ॥ राजाराज्ञीतथामार्त्यःसेनानीःक्षेव-
कोध्वजः ॥ मेपादिभीर्नैपर्यंततचेवांकरोमिताः ॥ ३ ॥ इतःपरंतु-
विज्ञेयाःप्रत्येकंदेवताहमाः ॥ श्रीकण्ठोविघ्नराजश्वपण्मुखोर्वटपन्नगः ॥
॥ ४ ॥ तांदीवोदक्षिणामूर्तिर्मत्स्यायादशमूर्तयः ॥ कैलासंख्यासमायु-
क्ताःस्वतन्त्राश्चक्रवर्तिनः ॥ ५ ॥ सर्वमिलित्वापत्राणिव्योर्मांगशशि-
संख्यया ॥ सिंहस्त्रिशूलचक्रचहंसविजायुधंतथा ॥ ६ ॥ अरुणोहरिण-
श्वैतिजात्पद्मकान्यौवेदुर्ध्वाः ॥ स्वर्णवर्णोतिरक्तश्वपीतःश्वेतोहरित्था
॥ ७ ॥ कृष्णश्ववतिकापाटलश्वसिन्दूरएवच ॥ चक्रवर्तिच्छदानां वै
स्वर्णवर्णःप्रकीर्तितः ॥ ८ ॥ स्यात्क्राडियंचतुर्भिर्मारजातेरन्तिमच्छदः ॥
मीनारूपोऽक्रीडतेयेनसज्ज्यन्येपराजिताः ॥ ९ ॥ चामुण्डिकाक्रीडनव-
च्छिद्रेणैवंविचक्षणैः ॥ श्रीचामुण्डारूपपूर्णकृष्णराजक्षमाभुजा ॥ १० ॥
रचितावर्धतानित्यंसर्वमंगलयोदिका ॥

(टीकु)—श्रीसर्वमंगलागंजीफिगे बाजुगळ १८ के दर १ के यलेगळ १८७ यलेगळ
१४४। चक्रवर्तिगळ यलेगळ १६ । बददु यलेगळ १६० के (१)—चामुण्डेश्वरी
बाजु १ के १८ यलेगळ निघदवण (२)—ईश्वरबाजु १ के १८ यलेगळ इंगलीकद-
वण (३)—विष्णुबाजु १ के १८ यलेगळ हळदीवण (४)—ब्रह्मबाजु १ के
१८ यलेगळ विस्तापवेवण (५)—ईश्वरबाजु १ के १८ यलेगळ फणुवण
(६)—सूर्यबाजु १ के १८ यलेगळ वर्तावण (७)—चन्द्रबाजु १ के १८
यलेगळ जड्गळवण (८)—मन्मथबाजु १ के १८ यलेगळ चन्द्रवण । योमेरिगे
बाजुगळ ८ के यलेगळ १४४। चक्रवर्तिगळ यलेगळ १६ वेळियवण । योमेरिगे
इरुव योमंजीफिनल्लि जनगळ ४ के दर १ के यलेगळ ४० झु हचिर्कोडु आखेर
८ ने मन्मथबाजुविनल्लि आखेर योनुयलेयंनु आखेर हुकुं यारु यिल्लियुत्तारयो
अवरु यल्लर आटवन्न सिलालु माडिदहागे निष्कर्षेयु माडिकोंडु कदमे आट
यावत्तनु चामुण्डेश्वरी गंजीफिनमेरिगे बुद्धिवंतुरु नोडिकोंडाडुवदु ॥

१० अथ नवरत्नच्छदक्रीडाविवरणम्-(नवरत्नगञ्जीफ्)

महाचामुण्डिकाराज्ञीमहालक्ष्मीर्द्वितीयका ॥ महासरस्वतीचैववी-
णावादनतत्परा ॥ १ ॥ ब्रह्माविष्णुमहेशाग्निर्दिवाकरानिशाकरोः ॥
त्रयंत्रयंत्रयंचेतिनवैतादेवतास्मृताः ॥ २ ॥ एकस्यदेवतायास्तुकला-
संख्यायुतच्छदाः ॥ आदौराजाततोराज्ञीमंत्रांसेनापतिस्तथा ॥ ३ ॥
पंचिर्ध्वजोवतारांकाःपूर्वस्मादुर्बलःपरः ॥ पूर्वप्रोक्ताःछदारम्याःतत्तद्देवा-
कशोभिताः ॥ ४ ॥ अतःपरंतुविज्ञेयाश्चक्रवर्तिपदंगताः ॥ राजराजेश्वरी
चादौदंडिनीमंत्रिणीतथा ॥ ५ ॥ ब्राह्मीमाहेश्वरीचैवकौमारिवैष्णवी-
तथा ॥ वाराहीचतथेंद्राणीस्वतंत्रानवशक्तयः ॥ ६ ॥ आदौचामुण्डिका-
प्याणिसिंहपत्राणिसप्तवै ॥ सर्वमिलित्वापत्राणांपट्युत्तरशतंमतम् ॥ ७ ॥
तत्तदंकानुसारेणखेलनीयाविचक्षणैः ॥ स्वर्णवर्णनीलपीतःवर्तिवर्णश्चपी-
तकः ॥ ८ ॥ पाटलःरुष्णवर्णश्चहरिद्रुणश्चचम्पकः ॥ चन्द्रवर्णइति-
प्रोक्तानिवरत्नस्यैवैव ॥ ९ ॥ चक्रवर्तिच्छदानांचमृगेन्द्रस्यापिरा-
जतः ॥ महाचामुण्डिकाराज्ञीदेयास्यैसिंहपत्रिका ॥ १० ॥ यस्यहस्ते-
नास्तितेनग्राह्यान्यस्मानुपूर्ववत् ॥ क्रीडारभ्यायस्यहस्तेचामुण्डापत्रि-
काभवेत् ॥ ११ ॥ इयंक्रीडाचतुर्भिस्स्याच्चन्द्रजात्यन्तिमच्छदः ॥
यस्तुसंक्रीडतेन्तेवैसजप्यन्येपराजिताः ॥ १२ ॥ चामुण्डिकार्कडिन-
वच्छिष्टंष्टेयंविचक्षणैः ॥ श्रीचामुण्डारूपपूर्णःरुष्णराजमहीपतिः ॥
॥ १३ ॥ चतुराणांमुदेचक्रेनवरत्नाख्यपेटिकाम् ॥

(टीकु)-शक्तित्रय मूर्तित्रय तेजस्वयात्मकवाद यो नवरत्नगञ्जीफिगे बाजु-
गलु ९ के दर यलेगल १६ छु १४४ यलेगल । चक्रवर्तियलेगल ९ सिंहदयलेगल ७ ।
वट्टु १६० यलेगल ॥ इदरलि (१)-चामुण्डेश्वरीबाजु १ के १६ यलेगल चित्रदब-
ण (२)-महालक्ष्मीबाजु १ के १६ यलेगल नंगालुबण (३)-महासरस्वती
बाजु १ के १६ यलेगल वर्तिबण (४)-मङ्गलबाजु १ के १६ यलेगल हळदी-
बण (५)-विष्णुबाजु १ के १६ यलेगल इंगलीकबण (६)-ईश्वरबाजु

१ के १६ यलेगलु कप्पुवण (७)-अग्निवानु १ के १६ यलेगलु विस्तापवे-
चण (८)-सूर्यवानु १ के १६ यलेगलु संपिगेवण (९)-चन्द्रवानु १ के
१६ यलेगलु चन्द्रवण ॥ योमेरिगे वाजुगलु ९ । छूटचकवर्तिगळ यलेगलु
९ सिंहदयलेगलु ७ सह बेळबिण ॥ चामुण्डेश्वरी भीरा चंदवर आटवे मोदलागु-
वदरिंद चामुण्डेश्वरी हुकमिगे कोडतक सिंहद यलेयुयारबळियल्लि इरुत्तेयो अवारीगे
बूजलु कोट्टु सिंहद यलेयवु तेगदुक्कोडु चामुण्डेश्वरी भीराके कोडवेकु ॥ जनगलु
४ के ४० यलेगळमेरिगे हंचिकोडु आखेरु चंद्रवानुविनल्लि आखेरु कल्किमोहिनी-
यलेयंतु आखेरु यारु हकुं इळियुत्तारयो अबरु कडमे आटदवरलु खिलालु माडि-
वहागे निशेयिसि कडमे आट यावत्तलु चामुण्डेश्वरीगंजीफिनमेरिगे बुद्धिवंतलुनो-
डिकोडाडुवदु ॥

११ अथ कृष्णराजच्छदक्रीडाविवरणम्-(कृष्णराजपेट्)

श्रीकृष्णःशंकरोब्रह्मामहर्द्धेश्वरथाक्रमम् ॥ रक्तपीतहरिकृष्णवर्णयु-
क्ताइमेमताः ॥ १ ॥ एकैकस्यतुवर्णस्यपृथगष्टादंशच्छदाः ॥ राजारा-
ज्ञीतथामात्यःपदातिध्वजैरेवच ॥ २ ॥ सुदर्शनपांचजन्योर्गरुत्मान्मा-
रुतात्मजः ॥ भेरुण्डसाल्वेश्वरभैरवसिंहमत्तेश्वरार्जुनः ॥ ३ ॥ वैराहोमकरोम-
र्त्तस्यःपूर्वस्मादुर्बलःपरः ॥ जातयस्स्युश्चतस्रोत्रकृष्णेशब्रह्मवज्रिणाम्
॥ ४ ॥ चत्वारोवात्रयोवास्युःक्रीडकाश्चतुरामताः ॥ भवेद्रात्रि-
न्दिवंराजाकृष्णएवयतस्ततः ॥ ५ ॥ कृष्णमूर्तिमताक्रीडारब्धव्यादौ-
सुनिश्चितम् ॥ कृष्णजात्यन्तिमंपत्रंमीनद्वयमुलक्षितम् ॥ ६ ॥ येना-
न्तेक्रीडयतेसोयंजप्यन्येवैपराजिताः ॥-॥ अथैभिरेवक्रीडास्याच्छ-
दैरन्यामनोहरा ॥ १ ॥ क्रीडकैर्नियतानांहिसंख्यानांपरिपूरिका ॥
पत्रिकाणांसमाख्याताःसंख्याःक्रीडनकोविदैः ॥ २ ॥ राज्ञोद्वादशरा-
ज्याःस्पुर्दशामात्यस्यपञ्चवै ॥ चतस्रश्चपदातेस्स्युर्ध्वजस्यैकमितिक्रमात्
॥ ३ ॥ राजाराज्ञीचेत्युभयंवर्ततेत्यस्यसन्निधौ ॥ एकजातीयकंतस्मैविंश-
तिर्मुख्ययोस्तयोः ॥ ४ ॥ संख्यातास्तन्निमित्तास्स्युःपञ्चाशत्खेलेन-
न्तिमे ॥ संख्याअष्टादशात्रस्युर्ज्ञेयास्तद्व्याविशेषतः ॥ ५ ॥

सङ्ख्यालभ्याः क्रीडनेष्टाविंशतिश्च तथा शतम् ॥ एवं सङ्ख्यायेन लब्धा-
सज्ज्यन्ये पराजिताः ॥ ६ ॥ रुष्णजातिः प्रधानास्यादिति ज्ञेयं विच-
क्षणैः ॥ राजादयो ध्वजान्तास्स्युरेकजातिच्छदायदा ॥ ७ ॥ वशे-
यस्य जयी सस्यादन्ये ज्ञेयाः पराजिताः ॥ श्रीमच्चामुण्डिकापूर्णकटाक्षशुभ-
लक्षिता ॥ ८ ॥ भूपाद्भूमण्डले स्याता रुष्णराजाख्यपट्टिका ॥

(टीका) - श्री कृष्णराजपेटिगे बाजुगळ ४ गळिगे यलेगळ ८ रगळ ७२.
यलेगळनु जनगळ ३ के २४ यलेगळमेरिगे जनगळ ४ के १८ यलेगळमेरिगे हंचि-
कोंडाडुवदरलि इगळ रात्रिगु कृष्णनने धोरेयंनु माडिकोंडु कृष्णवानु विन आखेरुगुम
भीनुयलेपन्न यारु आखेरु हुकु माडुत्तारयो अवरुकडमे आटदवरंनु खिलालु
माडिदहागे बुद्धिवतर निष्कपेंपन्न माडिकाडाडुवदु ॥ - ॥ वरहाद आटवसु आडवे-
कादरे नूरु इपत्तेंदु वरहागळनु गोत माडिकोंडु अदरलि धोरेगळ ४ गे १२ वरहा-
गळ ४८ । राणिगळ १० लु ४ गळिगे ४० वजीरगळ ४ गे २० । पदातिगळ
४ गळिगे ४ लु १६ । पताकेगळ ४ गळिगे १ लु ४ । वट्ट नूरुपत्तेंदु वरहागळ ।
तुरुपुजंटी वदरे ५० । सादा जंटी वदरे जंटी १ के २० । केपट्ट १८ वरहागळ ।
अंनु १२८ वरहागळ । धोरेआदियागे पताकांतद वंदे दिनसु ४ यलेगळ यारवळालि
कडुत्तो अवरु गेहवरु इतरु सोतवरेंदु निष्कपेंपन्न माडिकोंडु सोतवरु खिलालु
आदरेंदु तिळदुळोळवेकु ॥

१२ अथ सद्योजातादिच्छदक्रीडाविवरणम् - (सद्योजातपेद्)

चामुण्डाप्रथमज्ञेयासद्योजातादिपंचकम् ॥ एकैकस्य तु देवस्य मास-
संख्यायुतच्छदाः ॥ १ ॥ राजारज्ञीतथामैश्वर्यमंश्रीपतर्गकेतने ॥ चाहं-
नंचायुधं छेत्रं रथो हं स्तीर्हयः कमात् ॥ २ ॥ स्वर्णहारितलाक्षाभाः पी-
तारक्तस्तुरुष्णभाः ॥ एतद्वर्णानुसारेण खेलनीयाविचक्षणैः ॥ ३ ॥
चतुर्भिर्वात्रिभिर्वापि क्रीडियं संप्रवर्तते ॥ सर्वेषु प्रख्यातचामुण्डारात्रि-
न्दियमिति स्मृता ॥ ४ ॥ रुष्णराजच्छदक्रीडावच्छिष्टासम्प्रकीर्तिता ॥
श्रीचामुण्डादयासांद्रुष्णराजेन्द्रकल्पिता ॥ ५ ॥ आचंद्रतारकं जी-
यात्सद्योजातादिपट्टिका ॥

(टीकु)-यी सद्योनातपेटिगे बाजुगलु ६ गळिगे यंळगलु १२ छु
यंळगलु ७२ । जनगलु ३ के यंळगलु २४ छु जनगलु ४ यंळगलु १८ छु
हंचिकोंडाहुबु । हगकुत्रात्रि १ आटकु चामुण्डेशरीये धोरियन्नागि माडिकोंडाहुबु
आट यावत्तु कृष्णराजपेटु आहुवेंते बुद्धिवंतरु नोडिकोंडाहुबु ॥

१३ अथ नवीनरामच्छदकीडाविवरणम्-(नव्यरामपेट)

रामोरामानुजशैवभोरतोलक्ष्मणानुजः ॥ एकैकस्यतुदेवस्यरत्नसंख्या-
युतच्छदाः ॥ १ ॥ बाणबाणासनच्छत्रदिव्यचामरचिहिताः ॥
मुद्रारजाराजपत्नीभृत्यश्वेतिचतुष्टयम् ॥ २ ॥ दिङ्मन्दयसुशैली
गंसंख्याचिह्नपरिष्कृताम् ॥ पंचच्छदान्मेलयित्वानवकनवकंपृथक् ॥
॥ ३ ॥ एतच्चिह्नानुसारेणखेलनीयासदाजनैः ॥ आङ्गलच्छदानां
क्रीडेवक्रीडेयंपरिकीर्तिता ॥ ४ ॥ श्रीचामुण्डाकृपापूर्णकृष्णराज-
द्रधीमता ॥ कृतालोकोपकारापनव्याश्रीरामपेटिका ॥ ५ ॥

(टीकु)-ई होसरामपेटु इस्पोद् आहुव मेरिगे यन्ना आटगळनु आडचहुड ।
इदरलि हगलु रात्रिगे सह रामदेवरे धोरियन्नागि निक्कपेयत्तु माडिकोंडाहुबु ॥

१४ अथ पोटशमुखासनेक्षकीडाप्रकारः-(१६मुखदपगडेआट)

कमलंपोटशदलेलेख्यमादौसकर्णिकम् ॥ एकैकस्मिन्दलेलेख्याअ-
धऊर्ध्वाभिगामिनः ॥ १ ॥ रेखाब्धतसस्तिर्यक्चरेखाक्ज्ज्वस्तथानव ॥
एकैकस्मिन्कोष्ठकानिदलेख्यष्टक्रमेणवै ॥ २ ॥ युगदिक्पालाप्रिकोडा-
निपोडशदलेपुवै ॥ ३ ॥ मध्यश्रेण्यांदलस्यादिकोष्ठवर्तुलमालिखेत् ॥
सर्वेष्वपिप्रकल्प्यैवंतत्रशारान्विनिक्षिपेत् ॥ ४ ॥ चतुष्क्रमेणसिन्ना-
ङ्कान्क्रीडकाश्चात्रपोडश ॥ अथवात्रस्युरष्टेतिज्ञेयंक्रीडाविचक्षणैः ॥ ५ ॥
खेलनस्यप्रकारस्तुप्रसिद्धाश्चदीरितः ॥ चतुःशारक्रमेणभावक्ष्यन्ते-
क्रमशोधुना ॥ ६ ॥ रक्ताःपीताब्धहरिताःकृष्णावैरक्तपट्टिकाः ॥

पीतपट्टाः कृष्णपट्टास्तथाहरितपट्टकाः ॥ ७ ॥ मध्येरक्तास्तथापीतामध्ये
हरितपट्टकाः ॥ ऊर्ध्वाधःश्वेतपट्टास्स्युरेतएवंप्रकीर्तिताः ॥ ८ ॥
ऊर्ध्वाधोरक्तपट्टास्स्युरुर्ध्वाधःपीतपट्टकाः ॥ ऊर्ध्वाधश्चहरितपट्टा
ऊर्ध्वाधःकृष्णपट्टकाः ॥ ९ ॥ चतुर्वर्षपुमतावर्णाःश्वेतामध्यइतिस्मृतम् ॥
एवंशाराश्चतुष्पट्टिःक्रीडकाष्पोडशाष्टवाः ॥ १० ॥ अक्षावष्टाश्रकौ
कार्यौचतुरंगुलमायतौ ॥ एकैकस्मिन्पार्श्वभागेसङ्ख्यासूचकलक्षणम् ॥
॥ ११ ॥ दलक्रमेणत्वेकैकंचक्राकारंसुकोष्ठकम् ॥ चतुरस्तत्रशारान्वे-
संस्थाप्यक्रीडनंभवेत् ॥ १२ ॥ कोष्ठद्वयान्तरेणस्युःकोष्ठानिमुमवन्तिच ॥
सङ्ख्यावधोधनार्थानिपार्श्वेषुस्युस्तुशारयोः ॥ १३ ॥ एकंश्रीणिचचत्वा
रिपट्टौदशवैतथा ॥ द्वादशैवंपोडशेतिमुसङ्ख्याद्वयोस्तथा ॥ १४ ॥
पोडशानांखेलनेस्याच्छारएकःप्रकीर्तितः ॥ १५ ॥ अष्टानांक्रीडनेतुद्वौ-
शारौस्यातामितीरितम् ॥ शालीवाहशकस्याग्नेर्ध्वङ्गेन्दुमितेशुभे ॥
॥ १६ ॥ स्वरवर्षेकृष्णपक्षेत्रयोदश्यांरवौशुभे ॥ श्रीचामुण्डारूपापूर्ण-
कृष्णराजमहीभुजा ॥ १७ ॥ निर्मितापोडशमुखक्षक्रीडातिमनोहरा ॥

(टीकु)-१६ मुखदपगडे आटके चारीकायिडाळगळ विवर-चारी १ के बीदिगळ
३ । बीदिगळ १ के मनेगळ ८ छु बीदिगळ ३ के मनेगळ २४ । चारीगळ
१६ गळिगे वट्टु मनेगळ ३८४ ॥ ईचारीगे मध्यदळि कमलवु इदर मुत्तलु
१६ दळगळ । ईवगळलि वंदुवंदु गुंडु मने । ईमनेगळलि नात्कुनात्कु कायिग-
ळलु महगिक्कोडाडुवदु । ईचारीगे गरहुयरदुमनेगळलु बिट्ट वंदुवंदु हुषु इरतफहु ।
ईचारीगे कायिगळ लेख वट्टु ६४ गळिगे विवर-केंपुकायिगळ ४ हळदी कायिगळ
४ । हसरुकायिगळ ४ । कप्पुकायिगळ ४ । केंपुपट्टापट्टीकायिगळ ४ । हळदीदट्टापट्टी
कायिगळ ४ । हसरुपट्टापट्टी कायिगळ ४ । कप्पुपट्टापट्टीकायिगळ ४ । मध्ये केंपुमंल
केळगे बिळपु इरुव कायिगळ ४ । मध्ये हळदी मंल केळगे बिळपु इरुव कायि-
गळ ४ । मध्ये हसरु मंल केळगे बिळपु इरुव कायिगळ ४ । मध्ये कप्पु मंल
केळगे बिळपु इरुव कायिगळ ४ । मंल केळगे केंपु मध्ये बिळपु इरुव कायि-
गळ ४ । मंल केळगे हळदी मध्ये बिळपु इरुव कायिगळ ४ । मंल केळगे हसरु
मध्ये बिळपु इरुव कायिगळ ४ । मंल केळगे कप्पु मध्ये बिळपु इरुव कायिगळ

४ । अंतु कायिगळ ६४ । ईचारीगे ८ पाटिन डाळगळलेख-डाळ २ के डाळ
१ के पट्टुगळ मेळे लेख-पट्टु १ के १ । पट्टु १ के ३ । पट्टु १ के ४ । पट्टु
१ के ६ । पट्टु १ के ८ । पट्टु १ के १० । पट्टु १ के १२ । पट्टु १ के १६ ।
इदे भारीगे इमोडु डाळ । ई २ डाळगळिंद जोडु दाय बाळतक-दुग इतिग
यंदु हनेरडु हदिनारु इण्तु इपत्तनात्कु भुवत्तेरडु । ईमोरेगे विलुवंतेगुरुतनु हाकि
कोडु १६ जनगळ आडवेकादरे वंदि पगडे आटवंतु आडबहुदु ॥ यंदु जनगळ
आडवेकादलि हुयल दाय आडबहुदु । कडमे आटगळमयांदे कायिगळनु नडसुवदु
मुंतागि विशिष्टु पूर्वद असकांदेयते बुद्धिवंतु निष्कर्षेयनु माडिकोडाहुवदु ॥

१५ अथाष्टमुखासनेक्षक्रीडाप्रकारः—(८ मुखदपगडेआट)

दलाष्टकंतुकमलंलिखेदादौपृथग्दले ॥ तिस्रोवीध्यस्तुक्जवोवीध्यां
कोठाष्टकंचरेत् ॥ १ ॥ चतुर्विंशतिकोष्ठानित्वेकैकस्मिन्दलेकमात् ॥
स्युस्तंहत्यदलेष्वेपुद्दिनवत्युत्तरंशतम् ॥ २ ॥ मध्येतुकर्णिकाप्रोक्ता
मध्यवीध्यादिकोष्ठकम् ॥ वर्तुलंपरिकल्प्यात्रचतुश्शारींविनिक्षिपेत् ॥ ३ ॥
विभिन्नलक्षणाञ्छारान्मुसंपाद्यसमारजेत् ॥ क्रीडारंकास्तथापीताःकृ-
ष्णाहरितवर्णकाः ॥ ४ ॥ ऊर्ध्वाधःपीतवर्णाःस्युरुर्ध्वाधोरक्तवर्णकाः ॥
ऊर्ध्वाधोहरिताश्चोर्ध्वमध्वैवासितास्तथा ॥ ५ ॥ मध्येचत्वारण्ये-
स्युश्चेताश्शाराइतिस्मृताः ॥ अक्षौद्वौपूर्ववत्कल्प्यौविशेषस्तत्रकथ्यते
॥ ६ ॥ मुमैप्पोडशभिर्त्यस्तुभागेनिस्तुमईरितः ॥ एतद्भागस्यचोत्ताने
क्रीडानात्रप्रवर्तते ॥ ७ ॥ क्रीडितारस्स्युरद्यौवाचत्वारोवापितद्विदः ॥
क्रीडातुसुप्रसिद्धाक्षक्रीडाचदितितिनिश्चयः ॥ ८ ॥ शालीवाहशक-
स्याब्देर्ध्वंछेन्दुमितेशुभे ॥ खरफाल्गुनशुक्लस्यहोकादश्यांचुधेतिवयम् ॥ ९ ॥
श्रीचामुण्डारूपापूर्णलष्णराजमहीभुजा ॥ रचिताचाष्टवक्राक्षक्रीडे-
यंसुमनोहरा ॥ १० ॥

(टीकु)—८ मुखद पगडे आटके चारीकायिडाळगळ विवर । चारी १ के
बीदिगळ ३ । बीदि १ के मनेगळ ८ छु बीदिगळ ३ के मनेगळ २४ । चारी-

गल्लुके वट्टु मनेगळु १९२। ईचारीगे मध्यदल्लि कमलवु। इदर सुत्तलु ८ दळगळु।
 इवगळल्लि वंदुवंदु गढुमने। ईमनेगळल्लि नात्कुनात्कु कायिगळंनु मडगिळोडु आडु
 वट्टु। ईचारीगे यरडुयेरडु मनेगळंनु विट्टु वंदुवंदु हुवु इरतकडु। ईचारीगे कायि-
 गळलेख-वट्टुकायिगळु ३२ गळिगे विवर-हळदी कायिगळु ४। हसर कायि-
 वळ ४। केंपुकायिगळु ४। कप्पु कायिगळु ४। मेल केळगे हळदी मध्ये विळपु इरुव
 कायिगळु ४। मेल केळगे हसर मध्ये विळपु इरुव कायिगळु ४। मेल केळगे केंपु
 मध्ये विळपु इरुव कायिगळु ४। मेल केळगे कप्पु मध्ये विळपु इरुव कायिगळु ४। अंतु
 कायिगळु ३२। ईचारीगे ८ पट्टिन डाळगळ लेख। डाळगळ २ गळिगे डाळ १ के पट्टुगळ
 मेल लेख-पट्टु १ के १। पट्टु १ के ३। पट्टु १ के ४। पट्टु १ के ६। पट्टु १ के
 ८। पट्टु १ के १०। पट्टु १ के १२। सळी पट्टु १॥ इदेमेरिगे इन्नोडु। ईयरडु
 डाळगळिद जोडु दाय धीळतकडु। दुग-इत्तिग-यट्टु-हन्नैरडु-हदिनारु-इप्पत्तु-
 इप्पत्तनात्कु। ईमेरिगे वीळुवते गुरुतनु हाकिळोडु ८ जनगळु आडवेकादल्लि वाट
 पगडे आडवहुडु। ४ जनगळु आडवेकादल्लि हुडुल दाय आडवहुडु। कडमे आटगळ
 मर्यादे कायिगळल्लु नडसुवडु मुंतागि विशिष्टु पूर्वद अक्षकांडेयंते बुद्धिचंतरु
 नोडिळोडोडुवडु ॥

१६ अथ पणमुखासनेक्षक्रीडाविवरणम्-(६ मुखदपगडेआट)

पट्टदलंकमलंकुर्यादलेकोष्ठानिपूर्ववत् ॥ दलमूलेतुचत्वारिकोष्ठा-
 निपरिकल्पयेत् ॥ १ ॥ मध्यवीध्याश्चक्रकोष्ठेपट्टपट्टशारान्तसजा-
 तिकान् ॥ संस्थाप्यारम्भणंकुर्यात्क्रीडायाइतिनिर्णयः ॥ २ ॥
 शाराप्पट्टत्रिंशदाख्याताःपृथग्वर्णाऽनुक्रमात् ॥ पट्टपट्टशाराएकवर्णा-
 ज्ञेयाःक्रीडनकोविदैः ॥ ३ ॥ पीताश्वहरितारक्ताःरुष्णाश्वेताश्वपाटलाः॥
 पट्टकोणाक्षौतुविज्ञेयोदशान्तंसुमकल्पनम् ॥ ४ ॥ एकादितोत्रविज्ञे-
 यंत्रीडकाप्पट्टत्रयोपिवा ॥ खेलनस्यात्प्रसिद्धाक्षक्रीडावदितिनिश्चयः
 ॥ ५ ॥ शालिवाहशकस्याब्दे^{१५५४}छेन्दुमितेखरे ॥ फाल्गुनस्यसितेशुक्रे-
 पौर्णमास्यामिंदकृतम् ॥ ६ ॥ श्रीचामुण्डारुपापूर्णरुष्णराजमहीभुजा ॥
 चतुराणांहितार्थायपणमुखाक्षमुखेलनम् ॥ ७ ॥

(टीका)—ई षष्ठसद पगडे आटद चारी कायि डाळगळ विवर—चारी १ के चीदिगळ १ के मनेगळ ८ लु चीदिगळ ३ के मनेगळ २४ लु चारी ६ के वट्टु मनेगळ १४४ । ईचारीगे मध्यदलि फमळ । इदर मुत्तल आरुदळगळ । इवगळलि वंदुवंदु गुंडु मने । ईमनेगळलि आरुबारु कायिगळनु मदिगिकोडु आडुवदु । ईचारीगे यरडुयरडु मनेगळनु विट्टु वंदुवंदु इवु इरतकडु । ईचारीगे कायिगळ लेख—वट्टु—कायिगळ ३६ के विवर—हळदीकायिगळ ६ । हसरुकायिगळ ६ । केंपुकायिगळ ६ । करीकायिगळ ६ । विळी कायिगळ ६ । गुळाशीरंगिन कायिगळ ६ । अनु कायिगळ ३६ । ईचारीगे ६ पडिन डाळगळ लेख—डाळगळ २ के डाळ १ के पट्टु १ के १ । पट्टु १ के ३ । पट्टु १ के ४ । पट्टु १ के ६ । पट्टु १ के ८ । पट्टु १ के १० । यिदेमेरिगे यिघोडु डाळ । ईपरडुडाळगळिद जोडु दाय बाळतरुडु—दुग—यित्तिग—यंडु—हमेरडु—हदिनारु—इप्पु । यीमेरिगे बीळुवते गुरुतुगळनु हाकिळोडु ६ जनगळ आडवेकादलि वंदि पगडेयआटवडु आडवहुदु । ३ जनगळ आडवेकादलि हुयिलु दाय आडवहुदु । कडमे आटमळ मर्यादे यावतनु पूर्वद अक्षमाडेपते बुद्धिधतरु नौडिकोडाडुवदु ॥

१७ अथ बुरजारुयकोष्ठविशेषवदक्षक्रीडाविवरणम्—

(बुरजुपगडेआट)

चतुर्दललिखेत्पञ्चमष्टाविंशतिकोष्ठकम् ॥ पृथग्दलेलिखेत्तत्रवीध्य-
स्तिस्त्रोभवनतिहि ॥ १ ॥ मध्यवीध्यांतुकोष्ठानिदशपार्श्वेनवक्रमात् ॥
चतुर्दलानांकोष्ठानिद्वादशोत्तरकंशतम् ॥ २ ॥ दलमूलेतुचत्वारिवृत्त-
कोष्ठानिकल्पयेत् ॥ चतुर्भिःक्रीडकैःपञ्चस्थाप्यारशारास्त्वकास्तिवह
॥ ३ ॥ दलान्तरेपृथक्कार्यसुन्दरंकोष्ठपञ्चकम् ॥ बुरजारुयंदलंहेयं-
चतुर्गुणंस्यादलान्तरे ॥ ४ ॥ चतुर्णाम्बुरजारुपानांकोष्ठान्यासंश्राव्यंशतिः ॥
संहृत्यसर्वकोष्ठानिद्वाविंशदधिकंशतम् ॥ ५ ॥ बुरजारुयंवृत्तकोष्ठगणना-
यानविधये ॥ रम्याञ्छुकान्वृत्तकोष्ठेचतुरोविलिखेत्कमात् ॥ ६ ॥
आराभ्यबुरजुस्थानायुग्मंशतितान्यथा ॥ अन्यत्रयुग्मंभवेदुरजोरि-
त्युदीरितम् ॥ ७ ॥ गत्वाभवेनुबुरुजान्तरंयुग्मंतदेववा ॥ त्रिको-

टीमन्तरेकत्वाकोष्ठेकुर्यात्सुमंशुभम् ॥ ८ ॥ शारविंशतिकंरक्तकृ-
 णपीतपलाशिच ॥ क्रमाज्ज्ञेयमथाक्षौद्रौपडश्रौपरिकल्पयेत् ॥
 ॥ ९ ॥ तत्रादिमेक्षेक्रमशःपडश्रेषुमानिहि ॥ द्वेचत्वारिपडश्रौ
 चततोदशततोऽमुमम् ॥ १० ॥ अन्त्येक्षेद्वादशतथाषोडशाष्टा-
 दशस्फुटम् ॥ विंशतिश्चचतुर्विंशतिश्चनिष्कुसुमंभवेत् ॥ ११ ॥
 निस्सुमेनद्व्यङ्कचिह्नस्त्वक्षउत्तानगोपदा ॥ तस्यवक्ष्येफलंत्वमे
 नामान्येवंविचिन्तयेत् ॥ १२ ॥ चतुस्सुमोनिस्सुमेनयुगमित्यभिधीयते ॥
 षट्सुमोनिस्सुमेनस्याद्रसइत्यभिधीयते ॥ १३ ॥ अष्टसङ्ख्यानिस्सुमेनद्युत्ता
 नोवर्गउच्यते ॥ दशसङ्ख्यानिस्सुमेनदिक्छन्देनाभिधीयते ॥ १४ ॥
 द्वादशांकोनिस्सुमेनभानुरित्यभिधीयते ॥ षोडशाङ्कोनिस्सुमेनकला-
 शब्देनगीयते ॥ १५ ॥ निस्सुमेनाष्टादशाङ्कोस्मृतिरित्यभिधीयते ॥
 विंशत्यङ्कोनिस्सुमेनद्युत्तानःकृतिरुच्यते ॥ १६ ॥ चतुर्विंशतिसङ्ख्याको
 निस्सुमेनधनोभवेत् ॥ निस्सुमोनिस्सुमेनोत्तानश्चेत्पूज्यइतीर्यते ॥
 ॥ १७ ॥ पूज्यावक्ष्येदास्यातांशारोनैवचलेदिह ॥ सप्तसङ्ख्याक्षौद्रोत्तानौ
 भवेतांनिस्सुमंविना ॥ १८ ॥ तदानुयुग्मंचलतिनैकशारश्चलेदिह ॥
 शिष्टाक्रीडाप्रसिद्धाक्षक्रीडेवकथिताबुधैः ॥ १९ ॥ शालीवाहनशकस्याब्दे
 ममथे^{१११}नु^{११२}मितेशुभे ॥ नन्दनापाठशुक्रस्यत्वेकादशपारंवेदिने ॥ २० ॥
 श्रीचामुण्डारूपापूर्णरुष्णराजमहीपतिः ॥ बुरज्वक्षक्रीडनस्यप्रकारं-
 व्यवृणोत्स्वयम् ॥ २१ ॥

(टीकु)-बुरजिन पगडे आटके चारी कायि डालगळ विवर-
 चारी १ के बीदिगळ ३ । बीदि १ के मध्यद बीदि मनेगळ १० । बाजु
 बीदिगळ २ के मनेगळ ९ रल्लु १८ । बट्टु बीदिगळ ३ के चारी १ के मने-
 गळ २८ ल्लु चारीगळ ४ के बट्टु मनेगळ ११२ । चारीगे मध्यदल्लि कमलबु।
 मुत्तलू नात्कु गुंडुमने । नात्कु चारीगे संदीवळगडे नात्कु बुरुजु । बुरुजु १ के
 मनेगळ ५ रल्लु बुरुजु ४ के मनेगळ २० । अंतु मनेगळ १३२ । बुरुजिन

वळगे गुंडु मने १ लेखके पिळ्हु । इदरलि चंदुवंदु गिणी करयवेकु । ईचारीगे कमलद सुत्तलु इरुव गुंडुमनेयलि अयिदु कायिगळु मदिगिकोडु आडुवदु । ईआटके गुरुगळलिपे ओडियलुकटतकडु । मध्ये जोडी पट्टुवदके आगदु । मध्ये जोडी-यलु विचिदलि तिरिगी गुरुनिनलिपे जोडीयलु कट्टवेकु । ईचारीगे मूरुमूर मने-गळलु विट्टु वंदुवंदु हलु गिरतकडु । ईचारीगे कायिगळ लेख । वट्टु कायिगळ २० गळिगे । ववर-चारी १ के कायिगळ ५ रळु हळदीकायिगळ ५ । हसरुकायिगळ ५ । केंपुकायिगळ ५ । कप्पुकायिगळ ५ । दिनसु १ के ५ कायिगळमेरेगे भेदवि-रुवते कायिगळलु माडिसतकडु । ईचारीगे २ डाळगळ-आरु पट्टिन वानुगळलु डाळगळ पट्टगळ मेले लेख-पट्टु १ के २ । पट्टु १ के ४ । पट्टु १ के ६ । पट्टु १ के ८ । पट्टु १ के १० । खाली पट्टु १ । डाळ १ के पट्टु १ क १२ । पट्टु १ के १६ । पट्टु १ के १८ । पट्टु १ के २० । पट्टु १ के २४ । खाली पट्टु १ । ईपरडु डाळगळिंद जोडु दाय बळितकडु । खाली पट्टु १ । यरडु लेख इरुव पट्टु सह बिहरे फलयेंवहेसरु । खाली पट्टु १ नालु लेख विरुव पट्टु १ सह बिहरे गुगवेंवहेसरु । खाली पट्टु १ आरु लेखविरुव पट्टु सह बिहरे रसवेंवहेसरु । खाली पट्टु १ चंदु लेखविरुव पट्टु सह बिहरे वर्ग-वेंवहेसरु । खाली पट्टु १ हत्तुलेखविरुव पट्टु सह बिहरे दिनुवेंवहेसरु । खाली पट्टु १ हवेरडुलेखविरुव पट्टु सह बिहरे भानुवेंवहेसरु । खाली पट्टु १ हदि-नारुलेखविरुव पट्टु सह बिहरे कळेपंवहेसरु । खाली पट्टु १ हदिनेडुलेखवि-रुव पट्टु सह बिहरे स्मृतिवेंवहेसरु । खाली पट्टु १ इप्पुलेखविरुव पट्टु सह बिहरे कृतिवेंवहेसरु । खाली पट्टु १ इप्पुनारुलेखविरुव पट्टु १ सह बिहरे पनवेंवहेसरु । यरडु डाळगळलियु खाली पट्टु बिहरे पूज्यवेंवहेसरु कायिनडेयुवदकेरल । यरडुलेखपट्टु बिहलि जोडुदायवळ । चंदिफायि नह-शिकोळलतकडु । कडमे आरद क्रमयावत्तुपूवेद असकाडेयते बुद्धिवंतर नोदिकोडुवदु ॥

१८ अथ नवग्रहाक्षकीडाविवरणम्-(नवग्रहदपगडेआट)

कमलंद्वादशदलं कर्णिकापरिसोभितम् ॥ लिखेत्प्रतिदलं रम्यं कोष्ठ-
द्वादशकं क्रमात् ॥ १ ॥ मेपादिमीनपर्यन्तं दलद्वादशकं स्मृतम् ॥

द्वादशांशं राशिचक्रमिदमित्यनुमन्यताम् ॥ २ ॥ यदा जवेदले कोष्ठनवकं
 त्रिंशदेववा ॥ कोष्ठानितानि जानीयान्नवांशौस्त्रिंशदंशकैः ॥ ३ ॥
 संयुक्तराशिचक्रं तत्कल्प्यं रम्यं यथोक्तवत् ॥ नवग्रहास्त्वारुतयश्शारास्त्यु-
 स्सुमनोहराः ॥ ४ ॥ रक्तः किञ्चिद्रक्तयुतः श्वेतः श्वेतस्थलाब्जवत् ॥
 श्वेतरक्तश्च हरितः पीतः श्वेतोऽसितस्तथा ॥ ५ ॥ धूम्रचित्रौ च वर्णास्त्यु-
 रव्यादीनां क्रमादिह ॥ रव्यादीनां च सप्तानां गतिस्सव्येन वै स्मृता ॥ ६ ॥
 अपसव्याराहुके त्वोर्गतिरित्यवधार्यताम् ॥ अतिचारगतिर्वक्रास्तन्मश्वै-
 वमृजुर्मता ॥ ७ ॥ क्रीडायां गतिरेवं स्यादिति क्रीडाविदो विदुः ॥
 अक्षौ द्वौ च तुरशौ स्यातां वा पार्श्वचतुष्टये ॥ ८ ॥ सुमान्ये कं त्रीणि च त्वा-
 रिशून्यं च यथा क्रमात् ॥ एकस्मिन्नेव मन्यस्मिन्द्वे च त्रीणि च पञ्च च ॥ ९ ॥
 सुमानिस्त्युस्तथा पार्श्वमेकं विकुमुं स्मृतम् ॥ यदैकसङ्ख्यश्चोत्तानस्तदा-
 सिंहादिमांशके ॥ १० ॥ रविं संस्थापयेद्विंशसङ्ख्यः कटकादिमे ॥
 विधुं त्रिसङ्ख्यश्चोत्तानः कुजं मेपादिमे न्यसेत् ॥ ११ ॥ तथोत्तानश्चतु-
 स्सङ्ख्यो बुधं कन्यादिमे न्यसेत् ॥ तथोत्तानः पञ्चसङ्ख्योगुरुमीनादि-
 मे न्यसेत् ॥ १२ ॥ अक्षौ यदा षडुत्तानो न्यसेच्छुक्रं तुलादिमे ॥ सप्तस-
 ङ्ख्यो यदोत्तानो मकरादौ शनिं न्यसेत् ॥ १३ ॥ अष्टसङ्ख्यो यदोत्ता-
 नो न्यसेद्राहुं वृषादिमे ॥ नवसङ्ख्यो यदोत्तानः स्यात्केतुर्वृश्चिकादिमे
 ॥ १४ ॥ एकैकस्मिन्देव काकज्वीचापि गतिर्भवेत् ॥ एकाद्विद्वाद-
 शान्ना स्याद्द्विज्वीवक्रापरा स्मृता ॥ १५ ॥ एकान्ताद्वादशादिस्स्याद्ग-
 तिः खेलनकोविदैः ॥ स्थापनं हननं चैव लोकसिद्धाश्च वत् स्मृतम् ॥ १६ ॥
 शून्यपार्श्वो यदोत्तानावक्ष्यम्यातां तदा गतिः ॥ शाराणां नान्तं यत्किन्तु भूत-
 स्तः स्यादिति तद्विदुः ॥ १७ ॥ शालिवाहकस्याग्नेर्मध्ये न्दुर्मितं शुभं ॥
 नन्दनेन तप्तः कृष्णत्वष्ट्यां राविवासेरे ॥ १८ ॥ श्रीचामुण्डाकृपापूर्णकृ-
 ष्णराजमहामुता ॥ नवग्रहाश्च क्रीडायाः प्रकरणेयं प्रकाशितः ॥ १९ ॥

(टीकु)-नवग्रहद पण्डे आटके कायिहाळगळ विवर-चारी १ के मध्ये गुंडु अदरसुत्तलु १२ गुंडुगळु । आगुंडुगळलि हसरेडु राशिंगळु । अदर सुत्तलु १२ दळगळु । दळ १ के १२ मनेगळ मेरिंगे वोट्टु मनेगळ १४४ । इट्टु दादशांश-गळक्रमवु । दळ १ के ९ मनेगळमेरिंगे चारीयन्नु माडिकोंडालि नवांश क्रमवु । दळ १ के भूवत्त मनेगळमेरिंगे निर्भेसिदलि त्रिंशांशक्रमवु । इदके कायिंगळु-नवग्रहगळ आकारवागि ९ इरुववु । वर्णगळविवर-सूर्य केंपु । चन्द्र विळीगळावि । अंगारक विळीकेंपु । बुध हसरु । बृहस्पति हळदी । शुक्रावळपु । शनि कप्पु । राहु धूष । केतु चित्रवर्णे । ईमेरिंगे रंगळु हाकिकोंडाडुवदु । हांगेदेरे-रव्यादि सप्तग्रहगळु सव्यगतिविद नेडयुवरु । राहुकेतुगळु अपसम्यवागि नडयुवरु । अतिवार-वक्र-स्तंभ भ्रजुगतिगळु मोदलागि ज्योतिश्शास्त्ररीत्या यल्लाभाटगळ्यु आडबहुदु ॥—॥ ईका-यिंगळ्यु नेडुवदर क्रम-डाळदलि १ संख्येय दायवु बिदलि सूनयनु सिंह राशियलि नेडुवदु ॥ २ बिदलि चन्दनयु कर्कटकगशियलि नेडुवदु ॥ ३ बिदलि अंगारक-नयु मेपराशियलि नेडुवदु ॥ ४ बिदलि बुधनयु कन्याराशियलि नेडुवदु ॥ ५ बिदलि बृहस्पतियनु मीनराशियलि नेडुवदु ॥ ६ बिदलि शुक्रनयु तुला-राशियलि नेडुवदु ॥ ७ बिदलि शनियनु मकरराशियलि नेडुवदु ॥ ८ बिदलि राहुविन राशियाद वृषभराशियलि अवनयु नेडुवदु ॥ ९ संख्येविदलि केतुवयु अवनिगे तुंगरा-शियाद वृश्चिकराशियलि नेडुवदु ॥ यीमेरिंगे यावपाव ग्रहगळ्यु पारुपारु तेगदुकोंडु आडुत्तारो आयायग्रहकेसरियागि आयाय संख्येगळु बिदाग नेट्टुकोळ्ळुवदु भ्रजुग-तिविदलादरु वक्रगतीविदलादरु कायिंगळ्यु होडदलि पुनश्च नेडवेकादेरे मोदलु संकेतद मकार डाळदलि दाय बिदाग नेट्टुकोळ्ळुवदु ॥—॥ ईआटके ४ पांद्देन डाळ २ के विवर-डाळ १ के २-३-५-खाली पट्टु १ । मत्तांडु डाळ १ के १-३-४-खाली पट्टु १ । यीमेरिंगे डाळगळ्यु माडिकोंडु दायगळु बिहमेरिंगे कायि गळ्यु नेट्टुवळीयद मुंदके नडसुवदु । डाळगळ खाली पट्टु यरडु वदे सारि बिहरे (स्तंभ) गतिविल्लि । यीमेरिंगे ईआटवयु निष्कर्षमाडिकोंडु बुळिबंतरु नोडिकोंडाडुवदु ॥

१९ अथ भूचक्रासनेक्षक्रीडाविवरणम्—(भूचक्रदपण्डेआट)

चक्राकारालिखेद्रेखाप्पट्प्राकारं यथा तथा ॥ तत्रादिमस्त्या-
त्प्राकारश्चतुष्पाष्टिगृहान्वितः ॥ १ ॥ द्वितीयस्तवष्टचत्वारिंशत्कोष्ठैस्सं-
युतो भवेत् ॥ चत्वारिंशत्कोष्ठकैस्तृतीयस्संयुतो भवेत् ॥ २ ॥ पट्ट-

त्रिंशत्कोष्ठकयुतः प्राकारस्स्याच्चतुर्थकः ॥ द्वात्रिंशत्कोष्ठसंयुक्तः प्राकार-
 स्यात्तुषष्ठमः ॥ ३ ॥ तदन्तरेस्यात्प्राकारस्त्वष्टाविंशतिकोष्ठकः ॥
 तदन्तरेस्यात्प्राकारश्चतुर्विंशतिकोष्ठकः ॥ ४ ॥ तदन्तरेस्यात्प्राकाररू-
 पेणसरसांततिः ॥ अष्टाविंशतिसङ्ख्यानांमध्येतस्यास्त्यनुत्तमम् ॥ ५ ॥
 सायुज्यस्थानमत्रास्तिमध्ये लिङ्गं पिनाकिनः ॥ प्राकारात्प्रथमाद्वाह्ये प्रा-
 क्प्रत्यग्दक्षिणोत्तरे ॥ ६ ॥ षट्षट्कोष्ठानिकुर्वीरञ्छाराणां स्थापनाय वै ॥
 यतः क्रीडाप्रवर्तत चत्वारः क्रीडाकास्मृताः ॥ ७ ॥ चतुर्विंशतिगाराणा-
 मसितः पीतलोहितौ ॥ हरितस्स्यात्तथाक्षाश्चत्वारश्चतुरश्रकाः ॥ ८ ॥
 त्रीण्येकमष्टपट्चेति सुमानिक्रमशोलिखेत् ॥ तथान्ये चतुरक्षास्त्युश्चतुर-
 श्राः प्रकीर्तिताः ॥ ९ ॥ त्रीण्येकं सप्तपट्चैव सुमानिक्रमशोलिखेत् ॥
 स्वस्थानाच्छारकात्प्रस्थानक्षपुष्पक्रमेण वै ॥ १० ॥ चारयित्वा च सायु-
 ज्ये मुत्तोल्लिङ्गे हि कुर्वते ॥ फलतो मुक्तिर्नापत्रा इति क्रीडा मुकोविदाः ॥ ११ ॥
 चक्राकारेण गमनं शाराणामिति तद्विदः ॥ शकेशालीवाहनस्य षष्ठ्युत्तरमुनी-
 न्दुके ॥ १२ ॥ विलंब्यापाटशुक्लस्य त्वेकादशपां कुजेशुभे ॥ श्रीचा-
 मुण्डारूपा पूर्णचामराजतनुजवा ॥ १३ ॥ कृष्णहृपेन चक्राक्षक्रीडाक-
 लितापरा ॥

(टीका)-भूचक्रपगटे आटेके चारी वायिगळु डाळगळ विघर-ईभूचक्रपद
 पगडे आटेके चमावारवागि चारीयल्लु माडिफोडु अदरळि होरगिनिद ५ सालु
 गुदगळळि चौकट मनेगळु मोदलेने सालिगे ६४ । ७ नेमालिगे ४८
 मनेगळु । ६ ने सालिगे ४० मनेगळु । ४ ने सालिगे ३६ मनेगळु । ५ ने सालिगे
 ३२ मनेगळु ॥-॥ ईमरिगे मनेगळु माडि अळिड बळगे १ सालु गुद-
 मनेगळु २९ माडि अळिड बळगे फोटेयल्लु वरदु आकोटेय सालिनळि २४ मने-
 गळु माडि अळिड बळगे फोळयते १ सालु वरदु अदरळि २८ मनेगळु वरदु
 अक्षित बळगे टोडुदागिम्ब मायुन्यद स्थानवाट १ मनेयळि जिबळिगवं वरयुवदु ।
 ईचारिगे ४ टिकुगळळियु वदुवदु मनेगळु सालु होरमुत्तुगळ ५ रडु चार्गयंत
 गुदुमनेगळु माडिफोडु होर मुत्तिन होरगे ६ मनेगळु वरदुफोडु आर वायि-

गळ्ळु नेदुदुकोळ्ळुवते माहुवदु ॥—॥ ईमेरिगे कायिगळ्ळु नेदुव मनेगळ्ळु
 टिंगवदु वरदिरुव सायुज्य स्थानद १ मने सह ३२५ मनेगळ्ळु आगुवहरिंद
 हसरकायदु नेदुव मनेचारिगे ६ ने सुत्तिनळिरुव गुंडुमनेयलि ब्राह्मणजन्म ॥
 हळदीकायदु नेदुव मनेचारिगे ६ ने सुत्तिन गुंडुमनेयलि क्षत्रियजन्म ॥ केंपु
 कायदु नेदुव मनेचारिगे ६ ने सुत्तिन गुंडुमनेयलि वैश्यजन्म ॥ कप्पुकायदु
 नेदुव मनेचारिगे ६ ने सुत्तिन गुंडु मनेयलि शूद्रजन्म ॥ ईमेरिगे गुरुतु माहि-
 कोंडु इंदर वळगिन कोटेय आकारवागिरुव सालिनलि मध्येमध्ये वंदुवंदु मनेयलि
 आयाय दिक्कुगळ्ळुवतुसारिखि दिक्पालकर यंदुमांदियदु वरदुकोंडु आहुवदु ॥

ढाळगळ विवर-ढाळ १ के पददु ४ के पददु १ के १ । पददु १ के ४ ।
 पददु १ के ६ । पददु १ के ८ । ईमेरिगे ढाळगळ ४ के १ रिंद ३२ गळ
 वरिगे उपनिषत्तुगळ संख्येगळते दायगळ वीळुवते निधायिसिंदे ॥ इत्तु ईमकार-
 वागि ढाळ १ के पददु ४ के पददु १ के १ । पददु १ के ३ । पददु १ के ५ ।
 पददु १ के ६ । ईमेरिगे ४ ढाळगळ्ळु माहिकोंडु १ रिंद २८ गळवरिगे
 नक्षत्र संख्येगळते तप्पदे वीळुवते गुरुतुमळनु माहिकोंडु ई २ आती ढाळगळलि
 यारिगे यावदु चन्नागि तोरुत्तयो अवरुआढाळगळलि आडवहुदु ॥—॥ आटके हळोद
 हसरकेंपु कप्पु ई ४ रंगगळलि वंदुवंदु रंगिगे आरुआरु कायिमळमेरिगे २४ कायि-
 गळ्ळु माहिकोंडु पूर्व पगडे आटदन्ते वंदि पगडे हुइल पगडेदाय मुंतागि विह
 दायवदु अनुसरिशिकोंडु आडवहुदु ॥—॥ ईमेरिगे कायिगळ्ळु नेदुमने इंद सायुज्य
 स्थानवाद शिवलिंगनव वरदु इरुव मनेयवरिगे नहदु अलि मळगिकोंडु कायि हणु
 आगि आ आटदवरु गेद हांग सुद्धिवंतरु निष्कषेयदु माहिकोंडाहुवदु ॥

२० श्रीचक्राक्षदळासनेशक्रीडाविवरणम्—

(कलशारुतिवृन्दावनवन्तुमेलेउल्लश्रीचक्रदपगडेआट)

श्रीचक्राक्षक्रीडनार्थेनुवेतचक्रलेखनम् ॥ सत्रोपरिष्ठाद्विध्यस्तुनव-
 कल्प्यामनोहराः ॥ १ ॥ वृन्दावनाकारतोस्मादधोदशदललिखेत् ॥
 कमलंश्रीचक्रमितिपण्डितैरत्रकीर्तितम् ॥ २ ॥ संतिकोटीनिपडशी-
 त्युत्तरदिशतंपथा ॥ वृन्दावनन्तुकलशारुत्पायत्नेनसंलिखेत् ॥ ३ ॥
 धीध्योदशस्युरपारितदधःकमलंभवेत् ॥ ऊर्ध्वदशमर्वाध्यांस्यान्महत्को-

षं तु मध्यमे ॥ ४ ॥ श्रीचामुण्डातत्रलेख्यायत्रसायुज्यमिष्यते ॥
 तदधोविलिखेत्पट्चर्वाध्यःकोष्ठैःमुसंयुताः ॥ ५ ॥ वीध्यांवीध्यांहि-
 कोष्ठानित्रयोदशल्लिखेत्क्रमात् ॥ तदधस्तनवीधयोःकोष्ठानिपञ्चदश-
 क्रमात् ॥ ६ ॥ पृथक्पृथगितिप्राहुरेकैकस्यांततोप्यधः ॥ कोष्ठानि
 सप्तदशवैविलिखेत्स्वेलेनेपटुः ॥ ७ ॥ विलिख्याधस्तनाजस्यदळानां
 मध्यमेदळे ॥ एकविंशतिकोष्ठानिलिखित्वापार्श्वयोःपृथक् ॥ ८ ॥
 दलयोःकुरुकोष्ठानिद्वादशद्वादशात्रतु ॥ शाराद्दशसंस्थाप्याःपट्पट्-
 वर्णक्रमेणतु ॥ ९ ॥ पट्कृष्णाप्पट्चरक्तास्त्युःपीताप्पट्हरितास्तथा ॥
 चतुर्विंशतिशारांस्तान्दलयोःपार्श्वयोःक्षिपेत् ॥ १० ॥ मध्येनसहशिष्टे-
 पुदळेज्वष्टमुसंलिखेत् ॥ संहृत्यपडशीत्युत्तरशतद्वयकोष्ठकम् ॥ ११ ॥
 भवत्येषांतुकोष्ठानांजातिद्वयमुदीरितम् ॥ कार्यकारणभेदेनभिन्नचिह्नं-
 मनोहरम् ॥ १२ ॥ कार्यकोष्ठानिचैकोत्तरशतंकारणस्यच ॥ कोष्ठा-
 न्येकोत्तरशतंशारस्थापनहेतवे ॥ १३ ॥ चतुर्विंशतिकोष्ठानिविश्रान्त्यै-
 कोष्ठकानिच ॥ एकोनपंचाशच्चस्युःसायुज्यायैकमुत्तमम् ॥ १४ ॥
 स्थापितस्थानमारभ्यदळान्येवंतदन्तरे ॥ सर्वकोष्ठेषुसंचार्यबृन्दावनसमा-
 कृतौ ॥ १५ ॥ सर्पगत्यातत्रशारान्कोष्ठेतुक्रमशस्सुधीः ॥ सायुज्यं
 प्रापयेदन्तइतिक्रीडाविदोविदुः ॥ १६ ॥ चत्वारोक्षाभवन्त्यत्रचतुर-
 श्रसुशोभिताः ॥ सुमानिस्त्युःपार्श्वभागेपृथक्पृथगनुक्रमात् ॥ १७ ॥
 त्रीण्येकंपंचपट्चस्युःसुमानिह्यक्षयोश्चरेत् ॥ चत्वारिद्वेपडष्टास्युरितिपक्षा-
 न्तरंस्मृतम् ॥ १८ ॥ स्थापितस्थानतश्चण्ड्याःस्थानेमुक्तिमवाप्यच ॥
 सुखंशरीरतत्रेतिक्रीडाक्रीडनकोविदाः ॥ १९ ॥ कार्यकारणविश्रांति-
 स्थानानिद्व्येकशून्यकैः ॥ विह्वितान्यनुलोमेनविलोमेनापिचालनम् ॥
 ॥ २० ॥ दलेपुस्यादुद्धिवलाच्छाराणामितिनिर्णयः ॥ शिष्टंप्रसिद्धाक्ष-
 तुल्यमितितद्विद्विरीरितम् ॥ २१ ॥ शालीवाहशकस्याद्देरैर्पंपमुनि-

धरामिते ॥ विलम्ब्याश्विनशुक्लस्यपौर्णमास्यांबुधेश्वरे ॥ २२ ॥

श्रीचामुण्डारूपापूर्णकृष्णराजमहीमृता ॥ श्रीचक्रदशपत्राक्षकीर्त्य-

निर्मिताशुभा ॥ २३ ॥

(टीकु)—श्रीचक्रद दशदळगळ पगडे आटके चारी कायिहाळगळ विवर—
ईश्रीचक्रद पगडे आटके कमळाकारवागि चारीयसु माडिकोंडु अदरलि भेले
९ सालुगळसु वृंदावनाकृतियागि माडिकोंडु केळगे दशदळगळसु वरदु इरेवकु ।
ईआटके वट्टु २८६ मनेगळिगे विवर—वृंदावनके फळशाकृतियागिरुव १०
नेसालिनलि वंदेमनेयसु दोडदागि माडि अदरलि चामुण्डेश्वरी अम्मनवरसु
वरदु अदरकेळगे सालु १ के १३ मनेगळमेरिगे ६ सालुगळसु वरदु अदरकेळगे सालु
१ के १५ मनेगळमेरिगे सालुगळ २—अदरकेळगे सालु १ के १७ मनेगळ । ईमेरिगे
वरदु इदर केळगे कमळ दळगळ मध्यदलि २ मनेगळसु वरदु अनन्तर कमळमध्यदळ
गळ आचे ईचे बानू दळगळलि वंदु दळदलि केंपुकायिगळ ६ सु करिकायिगळ ६ सु
सह नेडुव वग्ये १२ मने गळसु मत्तोडु दळदलि इवे मेरिगे हळदीकायिगळ ६ सु
हसरुकायिगळ ६ सु सह नेडुव वग्ये १२ मनेगळसु सह वरदु मध्ये ८ दळग-
ळिद ११५ मनेगळसु वरदु इरेवकु । ईमेरिगे वट्टु २८६ मनेगळ आगुवर्दिद इदरलि
कार्यद मनेगळिगे वंदुमकारद गुरुतुगळसु कारणद मनेगळिगे मत्तोडुमकारद
गुरुतुगळसु काणुवन्ते वरदुकोंडु कायिगळसु नेटु ताबिनिंद क्रमवागि कमळ
दळगळसु अदर मध्ये इरुव मनेगळसु सह दाटि वृंदावनाकृति सालिनलि सर्प
गतियागि कायिगळसु नडसुत्ता बरुवदु ॥ इदरलि कार्यद मनेगळ १०१ कारण
व मनेगळ १०१ कायिगळसु नेडुव मनेगळ २४ विश्रमस्थानद मनेगळ ५९
सायुज्यस्थानद मने १ । यीमेरिगे वट्टु २८६ मनेगळिगे कायिगळसु नडस-
तक वग्ये ४ डाळगळसु माडतकडु—डाळ १ के पट्टु ४ के पट्टु १ के १ ।
पट्टु १ के ३ । पट्टु १ के ५ । पट्टु १ के ६ । यीमेरिगे गुरुतुगळसु हाकिद ४
डाळगळिद विद् दायगळसु नडसवेकु । विल वंदुमकारदिद डाळगळसु माडवहुडु—
डाळ १ के पट्टु ४ के पट्टु १ के १ । पट्टु १ के ३ । पट्टु १ के ५ ।
पट्टु १ के ६ । यीमेरे डाळ १२ डाळ १ के पट्टु १ के २ । पट्टु १ के ४ ।
पट्टु १ के ६ । पट्टु १ के ८ । ईमेरिगे यरदु डाळगळ । अंतु ४ डाळगळिद
१४ गळवारिगे जोडि दाय तपंद वळुवतेसु निशयिषिवेयागि यी यरदु डाळ
गळलि यारिगे याव डाळगळलि अभिरचिविक्तयो अवम आडाळगळलि आड-

बहुदु । आटके हळदी हसरु केंपु कप्पु नात्कु रंगिगु वंदुवंदु रंगिगे आरुआरु
 कायिगळ भेरिगे २४ कायिगळनु माडिकोंडु पूर्वद पगडे आटदन्ते वंदि पगडे
 हुयिलु पगडे दाय मुंतागि विद् दायवन्न अनुसारेशि आडवहुदु । यीमेरिगे
 कायिगळं नेट्ट मनेयिंद सायुज्य स्थानवाद चामुण्डेश्वरी अम्मनवारिरुव मनेवारिगे
 नडदु अलि मल्लिकोंड कायि हण्णु आगि आ आटदवरु गेद्द हागे बुद्धिवन्तरु
 निष्कपेयन्न माडिकोंडाहुवदु ॥

२१ अथ हस्तिबन्धनक्रीडाविवरणम्-

अष्टकोणं स्यात्तुपंचाशीतिकैश्चैर्युतंततः ॥ व्याधास्त्युरष्टाचत्वारिंशच्च
 त्वारोभवन्तिहि ॥ १ ॥ गजास्तेपांश्रहःकार्योहस्तग्राहं विलासतः ॥
 व्याधैस्तन्धावेवसदाव्याघ्रग्रहवदीरितम् ॥ २ ॥

(टीकु)-(आनेकट्टिन आट)-आनेगळ कट्टिन आटके मनेगळ मत्तु आळुगळ
 विवर-ईआनेगळ कट्टिन आटके अष्टकोणवाद मनेगळनु वरदु अवगळलि
 हुलि कल्लिन आटद मनेगळते मूलेगळ कूडिदवळी ह्रुवगळनु वरदु आह्रुवगळं
 वरदिरुव मनेगळ ८५ इरुवन्ते माडि ४८ आळुगळनु इदुट्टकोंडु आनेगळु नात्कु
 यिट्टुकोंडु हुलिकल्लिन आटदलि हुलिगळनु हिडियुवन्ते ईआळुगळिद ई ४ आने-
 गळनु हिडियुवन्त अववर बुध्यनुसारवागि नोडिकोंडाहुवदु ॥

२२ अथोद्दिष्टाक्षरप्रकाशनम्-

चण्डीवीरकथागारांमणिकोटारिबंधुराम् ॥ चामुण्डिकांचामराज-
 बाहुविक्रमपोषिणीम् ॥ १ ॥ सिंहपीठेसुखासीनांखगपिंडालिबीजि-
 ताम् ॥ भृनाथसंततिनुतांसोमखंडावतंसिनीम् ॥ २ ॥ शांताहितेच्छ-
 महिपांतूणजंधांशुचिस्मिताम् ॥ समूढमुममंचस्थांवाहातूपाफणामणिम् ॥
 ॥ ३ ॥ तांडवालीढवल्यझणज्झणवरारवाम् ॥ साटीलुठचारहारांसिंहवे-
 परथस्थिताम् ॥ ४ ॥ महीगूरपुरीभासियदुवंशफलप्रदाम् ॥ बाला
 वेपथरादेवीवदेहंविध्यवासिनीम् ॥ ५ ॥ एकविंशतिनामानिदेव्यास्तं
 ध्यागमेपठन् ॥ कीर्तिभाग्यं सुसंतानं विज्ञानं लभतेवरः ॥ ६ ॥ शंकेशालीवाह

नस्यत्रिचतुस्सप्तभूमिते ॥ विक्रमाश्विनशुक्लस्यप्रथमायांरवौशुभे ॥ ७ ॥
श्रीचामुण्डारूपपूर्णकृष्णराजमहीभृता ॥ उद्दिष्टाक्षरवच्छ्लोकारचिता-
बुधतुष्टये ॥ ८ ॥ - ॥ अस्यसूत्रं "वनढामिस्वा" इति ॥

२३ अथ संख्याभिलिप्यवगमक्रमः-

प्रथमवर्णसंख्यानेद्वितीयवर्णसूचने ॥ एकादिकमचांस्थानेदशकंदी-
र्धबोधने ॥ १ ॥ बिंदुस्थानेचनवकंविसर्गेनवर्तितथा ॥ संख्यायाः
कादिनवकंपादोदस्यटादिकम् ॥ २ ॥ धान्यमानेपकारादिरसमाने
तुयादिकम् ॥ निष्कादितुलनेशादिबिंदोर्नोविश्रमस्यञः ॥ ३ ॥
अर्धाक्षरस्यार्धवृत्तमेवंसंख्यालिपिक्रमः ॥ यंप्रस्तुवंतिविद्वांसोबृहस्पति-
समाअपि ॥ ४ ॥ कृष्णराजमहाराजरचितोवर्धतामयम् ॥ शकेशा-
लीवाहनस्यत्रिचतुस्सप्तभूमिते ॥ ५ ॥ विक्रमाश्विनशुक्लस्यत्वेकादश्यां
बुधेशुभे ॥ सख्यालिपीनालिपिभिस्संख्यानांबोधकोमहान् ॥ ६ ॥

(टीका)-यश्लोकद मेरिगे अक्षरगळिगे अकारादि क्षकारपर्यंत संख्याक्रम-
नव संख्येगे अक्षरक्रम हाग मोदलागि फाणिवरिगु खण्डगमोदलागि सोलिगे
वरिविगु मणमोदलागि पावुवरिविगे वरहा तूकमोदलागि हाग तूकद वरिविगु बिंदु
मकारिसुबुध अर्धअक्षरके सह क्रमवागि अक्षरगळु हाकिर्कोडु बुद्धिवन्तरु पत्रगळु
नोडिकोळबहुदु ॥

१ तत्रसंख्याभिलिप्यवगमकोष्टकम्-

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ऌ	ॡ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः	०	१	अपाक्षरस्य	फ
१	१०	२	२०	३	३०	४	४०	५	५०	६	६०	७	७०	८	८०	९	९०	११	१२
ख	घ	ङ	च	छ	ज	झ	अ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द				
२१	३१	४१	५१	६१	७१	८१	९१	१०१	१११	१२१	१३१	१४१	१५१	१६१	१७१	१८१	१९१	२०१	२११
ध	न	प	फ	ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह	ळ	क्ष			
४४	५४	६४	७४	८४	९४	१०४	११४	१२४	१३४	१४४	१५४	१६४	१७४	१८४	१९४	२०४	२१४	२२४	२३४

२ पूर्णाङ्कबोधकाक्षरकोष्टकम्-

क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	इ
१	२	३	४	५	६	७	८	९	
वन्दु	यरदु	मूरु	नात्कु	रेदु	आरु	येरु	येंदु	वांभतु	

३ अङ्कांशबोधकाक्षरकोष्ठकम्-

ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध
८।	८॥	८॥॥	८०-	८०२	८०३	८००।	८००॥	८००॥॥
पादांश- स्य	अर्द्धां शस्य	त्रिपाद शस्य	सादचतु र्यांशस्य	पादांर्द्धां शस्य	पादार्धं शस्य	पादचतु र्यांशांश०	पादचतु र्यांर्द्धांश	पादचतु र्यांश

४ कर्नाटकदेशे-धान्यमानबोधकाक्षरकोष्ठकम्-

प	फ	ब	भ	म
"खण्डी" इत्य स्य	खण्डीविंशतिशस्य कुडोइत्यस्य	कुडोइत्येतच्च तुर्थांशस्य	कुडोचतुर्थां शांशस्य	कुडोचतुष्प ष्टयंशस्य
षष्ठ्युत्तरशतसे टकस्य (संज्ञ)	अष्टसेटकस्य (कोळग)	द्विसेटकस्य (बळग)	अर्धसेटकस्य (॥ शेरु)	सेटकाष्टमांशस्य वा १० ॥ रूप्यमि.

५ कर्नाटकदेशे-सुवर्णमानबोधकाक्षरकोष्ठकम्-

श	ष	स	ह
वरहातुक	होश्रुतुक	हणतुक	हागतुक
षट्त्रिंशद्वाप रिमितस्य		चतुर्गुणापरिमितस्य	एकगुणापरिमितस्य

६ कर्नाटकदेशे-तुलामानबोधकाक्षरकोष्ठकम्-

य	र	ल	व
मण	धन्य	सेरु	पावु
चत्वारिंशत्सेटका.च- तुश्चत्वारिंशत्सेटकावा	दशसेटकाः एकादशसेटकावा	१ सेटकःवा २४ रूप्यैस्तुलितः	सेटकपादाशः

२४ अथ मुष्टिप्रश्रेषु हस्तग्राह्यपदार्थतदुत्तरविधयः-

स्वर्णजलंतथागुलंप्रवालस्त्वक्षिलागुडः ॥ चर्मनस्मृदस्थीनि
रजतंनखगोमये ॥ १ ॥ नीरसाश्चतथाज्ञेपाताप्रभृतयोबुधैः ॥-॥

अन्नंकार्यासकंपुष्पंचर्मचैवप्रवालकः ॥ २ ॥ तृणंचत्वक्चकर्पूरंमुपत्रं-
 रोप्यमूलके ॥ धान्यंचगोमयंचैवलोहोभस्मादयस्स्मृताः ॥ ३ ॥—॥
 कर्पूरमूलेचजलंपूगीफलमथोफलम् ॥ केशोमणिश्चरजतंकार्पासोमृच-
 पत्रकम् ॥ ४ ॥ सोपाह्वस्यतथात्वक्चताम्रंचर्मतथैवच ॥ लवणं-
 चेतिवैप्रोक्ताःपदार्थाप्पोडशात्रहि ॥ ५ ॥—॥ घृतंगुडोघासपूगीफले
 कर्पूरमेवच ॥ लोहस्ताम्रंभस्मचास्थिसजीवःकेशएवच ॥ ६ ॥
 लवणंत्वग्गोमयंचशुष्कंचर्मैतिवैस्मृताः ॥—॥ रजतंचैवकर्पूरंप्रवालो-
 रत्नमेवच ॥ ७ ॥ कार्यासस्त्वघृतंचैवगुडःकणमृदौतथा ॥ अस्थ्य-
 श्माकेशलवणौपुष्पभूतीइतिस्मृताः ॥ ८ ॥—॥ प्रकारान्तरम्—पत्रं-
 कार्पासकंचैवधान्यंलोहस्तथैवच ॥ सर्जोमूलशुष्केचरसइत्याद-
 योगताः ॥ १ ॥ फलंकार्पासकद्वपद्रसेपुस्याच्छदोस्थिच ॥ शुष्कंमृ-
 देषुविज्ञेयमितिचैतद्विदोविदुः ॥ २ ॥ फलंचर्मचधान्यंचसजीवश्चछद-
 स्तथा ॥ शिलारसश्चलवणामित्यादींस्तद्विदोविदुः ॥ ३ ॥ अस्थि-
 शुष्कंगोमयंचलवणानिशिलातथा ॥ मूलंरसस्सजीवश्चेत्येवंज्ञेयंविचक्षणैः
 ॥ ४ ॥ शालीबाहशकस्याब्देविचतुस्सप्तभूमिते ॥ विक्रमाभिनशुक्लस्य
 त्रयोदश्यांभृगोर्दिने ॥ ५ ॥ श्रीचामुण्डारुपापूर्णरुष्णराजमहीक्षिता ॥
 मुष्टिप्रश्नोत्तरविधिरेवंरूपेणवर्णितः ॥ ६ ॥

२५ अथोपर्युक्तपदार्थज्ञापकगणितसंकेतश्लोकाः—

सुवर्णमन्नंनखरःफलनीलफलाशकम् ॥ क्रंदंजीवश्चशुष्कंचतृणंगो-
 मयमेवच ॥ १ ॥ क्रमुकंताम्रलोहौचमुचर्मलवणंतथा ॥ शिलाधान्यं
 प्रवालश्चमणिमत्स्यौतथैवच ॥ २ ॥ कार्पासरजताज्यानिगुडःकुसुममेवच ॥
 भस्मरोमास्थिरुर्पूरत्वग्मेदाद्रणितक्रमः ॥ ३ ॥ अस्थ्यमूत्रं'पद्ममेवच' इति ॥
 प्रकारान्तरम्—लोहस्तुप्रथमंज्ञेयोद्वितीयामृत्तिरुतथा ॥ तृतीयंस्यातु
 कार्पा संचतुर्थंकर्मकथ्यते ॥ १ ॥ पंचमंधान्यमित्युक्तंषष्ठंफलमितीरितम् ॥

सप्तमं पर्णमत्रस्यादष्टमं गोमयंतथा ॥ २ ॥ नवमं मूलमित्युक्तं दशमं चास्थि-
कथ्यते ॥ एकादशं शष्पमत्र द्वादशं लवणं भवेत् ॥ ३ ॥ त्रयोदशो
जीवउक्तः शिलास्यानुचतुर्दशी ॥ रसः पंचदशो ज्ञेयः श्रूयतामं विकेशिवे ॥
॥ ४ ॥ अस्य सूत्रं—'सुरतादिषु' इति ॥

कैयलिहिडिदपदार्थगळपेलुवपद्यगळ-

(टीकु)-पद्यदलि बंद लेकूखवन्नु नोडिकोंडु इया पदार्थवेंदु गणितवन्नु
गुणितिकोंडु हेळुव श्लोकगळ यरडुप्रकारगळन्नु इंगणितके यरडु प्रकार
सूत्रगळन्नु सह बरडु इवे ॥ इवन्नु बुद्धिवन्तरु नोडि तिळिडु क्कोळतकडु-
चिन्नवु नीरु वेपंबळ शिपे शिला गुड चर्म भस्मगळ । मण्णेले वेळ्ळियु नखवु,
गोमय नीरस ताम्रवादियोळ् ॥ १ ॥ अन्नवु हत्ति तोगळु गुपंबळपू तृण
कप्पुर चन्नेले । वेळ्ळि बेदवस गोमय लोहवु भस्मवादियोळ् ॥ २ ॥ कप्पुर बेरु
नीरडिके कायि कुरुळ माणि वेळ्ळि हत्ति । मण्णोफळे शिपे ताम्र तोगळु पुगळीप
दिनारुजातियोळ् ॥ ३ ॥ तुप्पवु बेळ हुल्लडिके कप्पुर लोहवु ताम्र भस्मवु
मेलुप्पु सजीव केश यळ्ळु शिपेयु गोमय शुष्कचर्मगळ ॥ ४ ॥ वेळ्ळियु कप्पुर
पवळ रानवु हत्तियु शिपे तुप्पु । बेळवु फालु मण्णेलुवु कल्कुरुळपु पुष्पभूतिगळ
॥ ५ ॥ यल्लपदार्थभेदगळ केळिदवेळव । पेळ्ळेतिदिरावळ भसोंदरी करुणदिदलि
कौतुकमाद रीतियिम् ॥ ६ ॥

(टीकु)-यळे हत्ति धान्य लोह यलेगळ जीवनु बेरु शुष्क रस मोदळाणि
॥ १ ॥ फल हत्ति शिलेय रसदोळ यलेयं शुष्क मण्णुगळिवरोळ् ॥ २ ॥
फल चर्म धान्य जीवरु यळे शिले रस उप्पु मोदळादवगळ् ॥ ३ ॥ यलु शुष्क
सगणि उप्पुगळशिले बेरु रस नीरुदीपरितोरुम् ॥ ४ ॥

२६ अथ देवीसायुज्यमुक्तिचित्रपटप्रकारः-

श्रीमन्कृष्णमहोपतेकलिपदाकृतिपुत्तमौजनेष्वन्यायेष्वधिकेपुनैवानिर-
तार्धर्ममतिः कस्यवा ॥ वेदास्ते बहवस्ततोपि बहवः शास्त्रादयो भारतं काव्यं चा-
यमपीक्षितुं सपदि नो नैवास्ति बुद्धिः कलौ ॥ १ ॥ तस्मात्संस्मृतिमोक्षणे-
कफलदं पुण्यप्रदं शृण्वतां धर्माधर्मविवेचनं वदविभो संकोचतस्सर्जनैः ॥

इत्थंबोधितेषुकृष्णधरणीपालोजगन्मातृकादेवीसर्वसुराधिकेत्युपविशत्यु
 दामवाग्वैभवः ॥ २ ॥ श्रीकृष्णराजावनिपेनदेवीसायुज्यमुक्ति-
 प्रदमिष्टदायि ॥ संक्रीडनंसंरचितंसुरम्यंजीयाद्भचन्द्रावधिभूतलेस्मिन् ॥
 ॥ ३ ॥ - ॥ शूलदिविष्णुलोकांतंपडुत्तरशतंपदम् ॥ एतेपांकारणी-
 भूतसदनानितथैवहि ॥ ४ ॥ गुरोःकटाक्षागमादिचतुर्विंशपदंतथा ॥
 एतन्मिलित्वापट्टत्रिंशदुत्तरदिशतंपदम् ॥ ५ ॥ अत्रकार्याणिसम्मानि-
 कारणेनसहैवहि ॥ शूलनारकमारुत्यसकारणगृहाणिवै ॥ ६ ॥ सप्तसप्ततिस-
 ङ्ख्यानिक्रमेणैवविष्णुमहे -

गुरुद्रोहीभवतियःस(शूलनरकं)व्रजेत् ॥ अनृतंयस्तुवदति (नरकक्रि-
 मि)रेवसः ॥ १ ॥ सतोयोनिंदतिवृथातस्या (ऽधःपतनं) ध्रुवम् ॥ स्वामिद्रो-
 हीभवतियो (महारौरव) मभ्रुते ॥ २ ॥ मातापित्रोश्चयोद्रोही (रौरवं) नरकं
 व्रजेत् ॥ मित्रद्रोहीभवतियः (तपनं) नरकंव्रजेत् ॥ ३ ॥ विधयाहंरुति-
 प्राप्तोभवति(ब्रह्मराक्षसः) ॥ अत्यपेक्षाभवतियस्त(पिशाचो)भवेन्नरः ॥ ४ ॥
 तामसाहंरुतिप्राप्तो(राक्षसे)प्वभिजायते ॥ राजहेलनमातन्वन्(कुन्तीपाकं)
 व्रजेत्पुमान् ॥ ५ ॥ द्रुह्यन्नराज्ञःकोशमथो(कालसूत्रं)व्रजेन्नरः ॥ (असीपत्रा)
 ख्यनरकेजायतेराजदूपकः ॥ ६ ॥ राजद्रोहिसहायोयः(संघातनरकं)व्रजेत् ।
 गजदारान्कामयानो (ऽन्धतमा) नरकंव्रजेत् ॥ ७ ॥ अभिजातस्तरापायी
 यदि (वैतरणी) व्रजेत् ॥ दयाविहीनोभ्रुतेषु (गण्डशैलो) भवेद्ध्रुवम् ॥ ८ ॥
 निद्राभङ्गंयःकरोति(मत्कुणः)सोन्यजन्मनि ॥ ज्ञानंप्राप्यवृथाभृपायदिगोर
 कपोभवेत् ॥ ९ ॥ देवनामविनागायन् (झिल्लिका) सोन्यजन्मनि ॥
 ज्योतिपेप्वनृतंवक्ष्यन् (पाल्लिका) सोभिजायते ॥ १० ॥ देवालयस्थदी-
 पानां(पतङ्गः)शामकोभवेत् ॥ धान्यचोर्यणजीवेद्यस्त (आखु) र्भक्षितानरः
 अन्यायतःकिमप्युत्कानत्यजेद्यदि (गोधिका) ॥ ११ ॥ स्वामिद्रो-
 हसहायेन(कीचपालो) भवेन्नरः ॥ पत्युर्गर्भदानेन (सरट) र्सोन्यज

न्मनि ॥ १२ ॥ यस्त्वाहूतः प्रतिदिनं भुङ्क्ते (भ्रमर) एव सः ॥ अर्ज-
 यित्वा धनं सत्सु नदधान् (मधुमक्षिका) ॥ १३ ॥ अन्नकण्टकतां प्राप्नो-
 (मक्षिका) सोऽन्यजन्मनि ॥ समीचीनोदयाशून्यस्त (शिला) जायते
 नरः ॥ १४ ॥ दानकण्टकतां प्राप्नो भवेत्स तु (वनाधृतिः) ॥ विषयुक्ता
 शयो यस्तु स (सर्प) स्सर्वथा भवेत् ॥ १५ ॥ विनाविवेकं यः स्नायात्स-
 (मण्डूको) ऽन्यजन्मनि ॥ यः क्षुद्रवार्ताया जीवेत्स (मत्स्यो) जायते नरः ॥
 ॥ १६ ॥ विवाहकण्टको यस्तु (मार्जाल) स्सोऽन्यजन्मनि ॥ अत्यन्त-
 वंचनायुक्तो (जम्बुक) स्स भवेन्नरः ॥ १७ ॥ चिरजीवी बुद्धिहीनो यदि
 (घृकः) प्रजायते ॥ दृष्टायो ज्ञानिनो बृद्धान् दृष्टे व्रजेत् (तरुः) ॥ १८ ॥
 परान्नभक्षणा जीवन् (काको) भवति नान्यथा ॥ अन्नचौर्येण यो जीवेत्स वृको
 नात्र संशयः ॥ १९ ॥ सर्वान्यस्तु शपेष्टो के देहांते (श्वा) अभिजायते ॥
 बाधते यो जनाग्नीरे (नक्र) जन्मसमश्नुते ॥ २० ॥ तीर्थयात्राकृतो य-
 स्तु निर्देत् (कच्छप) एव सः ॥ सत्कर्माचरणे मन्दो भवेद् (अजगरो) हिंसः
 ॥ २१ ॥ वंशाभिबुद्धिमाकांक्षन् (लता) ऽन्यस्मिन् भवेत् ॥ सदा का-
 मी भवति यः (कलविक) स्स जाते ॥ २२ ॥ विनाविवेकं यः शास्त्रं पठे-
 द् (गर्दभ) एव सः ॥ दांभिकध्यानमातन्वन् (बको) ऽन्यस्मिन् भवेत् ॥
 ॥ २३ ॥ तूष्णीं विरक्तो यो भूयाद् (जल्लूक) स्सोऽन्यजन्मनि ॥ काल-
 ज्ञानेन त्वं बध्यन् (कुक्कुट) स्सोऽभिजायते ॥ २४ ॥ अभिजातो यदि भवे-
 न्मांसादस्स भवेद् (अजः) ॥ स्त्रियं बलाघोरमते (गोगांगूलो) ऽन्यजन्मनि
 ॥ २५ ॥ दिवा स्त्रीसंगमातन्वन् (कापोतं) जन्मचामुयात् ॥ हीनाचा-
 ररतो नित्यं (वानर) स्सोऽन्यजन्मनि ॥ २६ ॥ स्वपोषकगृहद्रोग्धा (मेघ)
 वर्योऽन्यजन्मनि ॥ अभिजातो नाट्यजीवी यदि (वर्ही) भविष्यति ॥ २७ ॥
 कुक्षिभरिस्तु यो भूयात्स (सूकर) जनिर्भवेत् ॥ बाधते दुर्बलान्यस्तु-
 (श्वेनो) ऽन्यस्मिन् भवेत् ॥ २८ ॥ बृद्धान् दृष्ट्वा विनम्रो यो न भवेद् (उष्ट्र)

एवसः ॥ भङ्त्वापरगृहंस्वस्यगृहं बभ्राति (कीचकः) ॥ २९ ॥ जंघा
लोमनुजोयस्तुसो (ऽश्व) जन्मसमश्नुते ॥ शृंगारचेष्टामुसदायोवर्तेतस
(कोकिलः) ॥ ३० ॥ यस्तुक्रोधीसज्जनेषु (तरक्षु) स्तभवेन्नरः ॥
गर्वेणवृद्धान्योर्निदेन् (महिष) स्तोऽन्यजन्मनि ॥ ३१ ॥ योजीवदण्ड-
नेनित्यंरतो (हिंस्रो) ऽन्यजन्मनि ॥ शैवमंत्रोपासनायांभष्टश्चेत् (शरभो)
भवेत् ॥ ३२ ॥ परार्थदेवतानामगृणन् (गरुड) एवसः ॥ विष्णुमन्त्रो-
पासनायांभष्टो (भेरुण्ड) एवसः ॥ ३३ ॥ परार्थतीर्थयात्रायःकुरुते
(हंस) एवसः ॥ योऽनित्यंमृगशायकस्त (साल्यो) ऽन्यभवेभवेत् ॥ ३४ ॥
अमार्गेयस्तुवर्तेतभवेद् (अन्त्यज) एवसः ॥ चलचित्तस्तत्क्रियामुभवे-
न्यस्मिन् (मृगो) हिंसः ॥ ३५ ॥ कूरोयदिभवेन्मर्त्यो (व्याघ्रो)
ऽन्यस्मिन्भवेभवेत् ॥ परबुद्ध्यायस्तुर्जवेद्बुद्धिहीनः (शुको) भवेत् ॥ ३६ ॥
मदाधिक्याद्भ्रमतियो (गजो) ऽन्यस्मिन्भवेभवेत् ॥ पतिसंभर्त्सयानास्त्री
(पोटा) ऽन्यस्मिन्भवेभवेत् ॥ ३७ ॥ आचारेणविहीनोयस्तु (शूद्रो)
ऽन्यजन्मनि ॥ एकाशीतितमेगेहेपतिं हित्वापरंनरम् ॥ ३८ ॥ कांक्षेत
यदिसानारी (विधवा) ऽन्यभवेध्रुवम् ॥ अशीतितमसंख्याकेसदनेवक्ष्य-
तेधुना ॥ ३९ ॥ देवीमन्त्रोपासानासुभष्टः (सिंहो) ऽभिजायते ॥
पञ्चाशीतितमेनारीपरपुत्रानमूयती ॥ ४० ॥ जन्मांतरेसानुभवेद्
(बन्ध्या) नैवात्रसंशयः ॥ एकोनेनवतितमेलज्जां हित्वाचरेत्पाथि ॥ ४१ ॥
विलासात्साभवेद् (वेश्या) भवेन्यस्मिन्नसंशयः ॥ गृहेनवतिसंख्याकेमातृ-
स्वस्नादिवन्धुताम् ॥ ४२ ॥ अविज्ञायस्त्रियासाकरंमेयदि (नपुंसकम्) ॥ सप्त
यद्नवतितमेऽयंशंद्रोणं करोति यः ॥ ४३ ॥ लोभासन्नन्यजनुपिस
(वणिङ्) नात्रसंशयः ॥ अष्टाधिकनवत्यात्यसंख्याकेसदनेध्रुवम् ॥
॥ ४४ ॥ साधुर्भूत्वाज्ञानहीनो (गौ) भवेत्सोऽन्यजन्मनि ॥ एकोनशत-
संख्याकेस्वानुष्ठितमुकर्मणाम् ॥ ४५ ॥ क्षयान् (मर्त्यत्वं) मामोतिना

त्रकार्याविचारणा ॥ नवयुक्छतसंख्याकेसद्नेयोनरोभवेत् ॥ ४६ ॥
 सात्विकाहंरुतिप्राप्तो (ब्राह्मणो) जायतेध्रुवम् ॥ सप्तदशोत्तरशतकेगेहेयो-
 यंहिकामनायुक्तः ॥ ४७ ॥ नृपतिःशत्रियवर्यो (राजा) भूयात्सर्व-
 लोकस्य ॥ सप्तादशतसंख्याकेयस्तुशास्त्रानुसारतः ॥ ४८ ॥ आराम-
 स्थापनंकुर्याद् (वायुलोकं) गमिष्यति ॥ अष्टाविंशोत्तरशतगेहेकूपहृदा
 दिकम् ॥ ४९ ॥ यःकुर्याद् (वारुणलोकं) सनरोलभतेध्रुवम् ॥
 एकविंशच्छततमेयोभजेन्नीचदेवताः ॥ ५० ॥ सतु (नैऋतलोकं) वै-
 रमाप्नोतिनसंशयः ॥ षट्त्रिंशदुत्तरशतसंख्येदास्यतियोनरः ॥ ५१ ॥
 रत्नाभरणमालानि (नागलोकं) सयास्यति ॥ सार्धशतेसांगवेदानुच्चरन्ना-
 दरात्तदा ॥ ५२ ॥ (सद्विप्रजन्म) संप्राप्यसर्वेषां सभवेन्महान् ॥
 पञ्चपञ्चाशदधिकशतसंख्याकवेशमनि ॥ ५३ ॥ अनेकस्वर्णदातायः
 (कौबेरलोक) मामुयात् ॥ सप्तपञ्चाशदधिकशतसंख्याकवेशमनि ॥
 ॥ ५४ ॥ पतिभक्तिपुतानारी (पतिसालोक्य) मामुयात् ॥ एकोनप-
 ष्टिसंख्यायुक्छतसंख्येकरोतियः ॥ ५५ ॥ अष्टकान्यष्टकादीनि
 (पितृलोकं) सगच्छति ॥ एकषष्ट्युत्तरशतेधर्मसूक्ष्मंविचायन् ॥ ५६ ॥
 यश्चरेत्सतुधर्मात्मा (यमलोके) महीयते ॥ सप्तषष्ट्युत्तरशतेपुद्गान्नापसर-
 न्मृतः ॥ ५७ ॥ सूर्यमण्डलभेदीसन्न (वीरस्वर्ग) गमिष्यति ॥ एको-
 नार्शतिर्साहितशतसंख्याकमंदिरं ॥ ५८ ॥ संसारोपउदामीनःस (वीरक्तो)
 जन्मनि ॥ पञ्चाशीत्युत्तरशतसंख्याकेशिवमंदिरम् ॥ ५९ ॥
 जीर्णमुद्धरतेयोसौ (इंद्रालोक) भक्षते ॥ अष्टाशीत्युत्तरशतसंख्याकेशिवमनि
 ध्रुवम् ॥ ६० ॥ (इंद्रलोक) भवामोतिबहुयागादिरुन्नरः ॥ एकयुङ्ग-
 वतिशतसंख्याकेसद्नेनरः ॥ ६१ ॥ सर्वदातिथिपूजायांगतो (ऽग्रेलोक)
 मामुयात् ॥ त्रियुग्विंशतसंख्याकेस्ननेककपिलागवाम् ॥ ६२ ॥
 दानयःकुरुतेमर्त्यःस (गोलोके) महीयते ॥ नवयुग्विंशतेमर्त्यःसत्कर्माणि-

करोतियः ॥ ६३ ॥ ईश्वरप्रीतिमन्दिच्छन् (तत्त्वमार्गे) सर्वतते ॥
 दशयुग्दिशतंगेहमारभ्यासतमंशृणु ॥ ६४ ॥ क्रमेण (सद्गुरुकृपा) (विद्याचाग
 मिकी) सती ॥ (निगमब्रह्मविद्या) च (योगारूढ) स्ततःपरम् ॥ ६५ ॥ योग
 भ्रष्टोपदिभवेत् (तत्त्वमार्गे) पुनःपतेत् ॥ (मन्त्रयोगो) (ज्ञानयोग) एवं-
 सप्तगृहाणि वै ॥ ६६ ॥ सप्तदशाधिकशतयुगसंख्याकेमस्करीभवेयस्तु ॥
 वर्जितधनसुतदारः (सत्पेलोके) महीयतेमनुजः ॥ ६७ ॥ अष्टादशा-
 धिकशतद्वितयेनिकायेश्रीफाललोचनपदांबुजदत्तचेताः ॥ योवीरशैवद-
 तिसंप्रथितोधारिण्यां (कैलास) मेतिविबुधादिभिरप्यगम्यम् ॥ ६८ ॥
 एकोनविंशतियुतद्विशतेगृहेस्मिन्यो (वीरवैष्णव) इतिप्रथितोभवेत्सः ॥
 श्रीशंखचक्रपरिकर्मितबाहुमूलो (धैकुण्ठलोक) मुपयातिसुरैरलभ्यम् ॥
 ॥ ६९ ॥ विंशोत्तरद्विशतकमारभ्यैकादशालयाः ॥ (नामस्मरण)
 (नादानसन्धाना) (ऽर्चन) (दासता) ॥ ७० ॥ (राजयोगश्च)
 (श्रवण) (मनन) (ध्यान) भवच ॥ (साक्षात्कारः) ततःपश्चात्
 (संसारस्थविमोचनम्) ॥ ७१ ॥ (आनंदानुभवः) पश्चाद्विंशयुक्तशत-
 द्वये ॥ एकत्रिंशोत्तरशतद्वये (ऽङ्कित) विलेखनम् ॥ ७२ ॥ द्वात्रिंशदुत्त-
 रशतद्वयगेहादयोच्यते ॥ गृहाणिपञ्चक्रमशः (पादसेवाप्रपत्तिका) ॥
 ॥ ७३ ॥ (सालोक्यं) चैव (सार्मीप्यं) (सारूप्यं) चततःपरम् ॥
 पट्त्रिंशदुत्तरशतद्वयसंख्यगृहेन्तिमे ॥ ७४ ॥ (देवीसायुज्यमुक्ति)
 श्वनात्रकार्याविचारणा ॥ अत्रैवपाशकस्थानांबिंदूनामपिलक्षणम् ॥
 ॥ ७५ ॥ पाशकत्रितयेनायचतुःपार्श्वयुतेनवै ॥ पुन्रसंख्यापतेदन्नहो-
 कमारभ्याविंशतिः ॥ ७६ ॥ शालीवाहशकेन्धिवेदमुनिभूतसंख्येपूर्वप-
 ष्वितेप्वयप्रोद्यतचित्रज्ञानुमधुमासेशुक्लपक्षेतिथौ ॥ पंचम्यांबुधवासरेविर-
 चितंसायुज्यमुक्तिप्रददेव्याःरुष्णमहीतुजास्तुलितितंसंकीडतामिदम् ॥

त्रकार्याविचारणा ॥ नवयुक्छतसंख्याकेसदनेयोनरोभवेत् ॥ ४६ ॥
 सात्विकाहंरुतिप्रामो (ब्राह्मणो) जायतेध्रुवम् ॥ सप्तदशोत्तरशतकेगेहेयो-
 यंहिकामनायुक्तः ॥ ४७ ॥ नृपतिःक्षत्रियवर्यो (राजा) भूयात्सर्व-
 लोकस्य ॥ सप्तादशतसंख्याकेयस्तुशास्त्रानुसारतः ॥ ४८ ॥ आराम-
 स्थापनंकुर्याद् (वायुलोकं) गमिष्यति ॥ अष्टाविंशोत्तरशतकेहेकूपहदा
 दिकम् ॥ ४९ ॥ यःकुर्याद् (वारुणलोकं) सनरोलभतेध्रुवम् ॥
 एकविंशच्छततमेयोभजेत्रीचदेवताः ॥ ५० ॥ सतु (नैऋतलोकं) वै-
 समामोतिनसंशयः ॥ षट्त्रिंशदुत्तरशतसंख्येदास्यनियोनरः ॥ ५१ ॥
 रत्नाभरणमालानि (नागलोकं) सयास्यति ॥ सार्धशतेसांगवेदानुच्चरन्ना-
 दरात्तदा ॥ ५२ ॥ (सद्विप्रजन्म) संप्राप्यसर्वेषांसभवेन्महान् ॥
 पञ्चपञ्चाशदधिकशतसंख्याकवेश्मनि ॥ ५३ ॥ अनेकस्वर्णदातायः
 (कौबेरलोक) मामुयात् ॥ सप्तपञ्चाशदधिकशतसंख्याकवेश्मनि ॥
 ॥ ५४ ॥ पतिभक्तियुतानारी (पतिसालोक्य) मामुयात् ॥ एकोनप-
 टिसंख्यायुक्छतसंख्येकरोतियः ॥ ५५ ॥ अष्टकान्वष्टकादीनि
 (पितृलोकं) सगच्छति ॥ एकपट्युत्तरशतेधर्मसूक्ष्मंविचायन् ॥ ५६ ॥
 यश्चरेत्सतुधर्मात्मा (यमलोके) महीयते ॥ सप्तपट्युत्तरशतेयुद्धान्नापसर-
 न्मृतः ॥ ५७ ॥ सूर्यमण्डलजेदीप्तन् (वीरस्वर्ग) गमिष्यति ॥ एको-
 नाशीतिसहिनशतसंख्याकमंदिरे ॥ ५८ ॥ संसारेयउदासीनःस (विरक्तो)
 अन्यजन्मनि ॥ पञ्चाशीत्युत्तरशतसंख्याकेशिवमंदिरम् ॥ ५९ ॥
 जीर्णमुद्धरतेयोसौ (ईशानलोक) भक्षते ॥ अष्टाशीत्युत्तरशतसंख्याकेश्वेश्मनि
 ध्रुवम् ॥ ६० ॥ (इंद्रलोक) मवामोतिबहुयागादिरुन्नरः ॥ एकयुङ्ग-
 वतिशतसंख्याकेसदनेनरः ॥ ६१ ॥ सर्वदातिथिपूजापारतो (ऽग्रेर्लोक)
 मामुयात् ॥ त्रियुग्दिशतसंख्याकेह्यनेककपिलागवाम् ॥ ६२ ॥
 दानयःकुरुतेमर्त्यःस (गोलोके) महीयते ॥ नवयुग्दिशतेमर्त्यःसत्कर्माणि-

करोति यः ॥ ६३ ॥ ईश्वरप्रीतिमन्दिच्छन् (तत्त्वमार्गे) सर्वतवे ॥
 दशयुग्दिशतंगेहमारभ्यासप्तमंशृणु ॥ ६४ ॥ क्रमेण (सद्गुरुत्वा) (विद्याचाग
 मिकी) सती ॥ (निगमब्रह्मविद्या) च (योगारूढ) स्ततः परम् ॥ ६५ ॥ योग
 भ्रष्टो यदि भवेत् (तत्त्वमार्गे) पुनः पतेत् ॥ (मन्त्रयोगो) (ज्ञानयोग) एवं-
 सप्तगृहाणि वै ॥ ६६ ॥ सप्तदशाधिकशतयुगसंख्याके मत्करी भवेद्यस्तु ॥
 वर्जितधनसुतदारः (सत्यलोके) महीयते मनुजः ॥ ६७ ॥ अष्टादशा-
 धिकशतद्वितयेनिकाये श्रीफाललोचनपदांबुजदत्तचेताः ॥ यो वीरशैवद्वि-
 तिसंप्रथितो धारिण्यां (कैलास) मेति विबुधादिभिरप्यगम्यम् ॥ ६८ ॥
 एकोनविंशतियुतद्विशते गृहेस्मिन्यो (वीरवैष्णव) इति प्रथितो भवेत्सः ॥
 श्रीशंखचक्रपरिकर्मितबाहुमूलो (धैकुण्ठलोक) मुपयाति सुरैरलभ्यम् ॥
 ॥ ६९ ॥ विंशोत्तरद्विशतकमारभ्यैकादशालयाः ॥ (नामस्मरण)
 (नादानुसन्धाना) (ऽर्चन) (दासता) ॥ ७० ॥ (राजयोगश्च)
 (श्रवणं) (मननं) (ध्यान) मेव च ॥ (साक्षात्कारः) ततः पश्चात्
 (संसारस्य विमोचनम्) ॥ ७१ ॥ (आवंदानुभवः) पश्चाद्विंशयुक्तशत-
 द्वये ॥ एकत्रिंशोत्तरशतद्वये (ऽङ्कित) विलेखनम् ॥ ७२ ॥ द्वात्रिंशदुत्त-
 रशतद्वयग्रेहादधोच्यते ॥ गृहाणि पञ्चक्रमशः (पादसेवाप्रपत्तिका) ॥
 ॥ ७३ ॥ (सालोक्यं) चैव (सामीप्यं) (सारूप्यं) च ततः परम् ॥
 पट्त्रिंशदुत्तरशतद्वयसंख्यगृहेन्ति मे ॥ ७४ ॥ (देवीसायुज्यमुक्तिः)
 श्वनात्रकार्याविचारणा ॥ अत्रैव पाशकस्यानां विदूनामपिलक्षणम् ॥
 ॥ ७५ ॥ पाशकत्रितयेनाथचतुःपार्श्वयुतेन वै ॥ पुण्यसंख्यापतेदत्र ह्ये-
 कमारभ्याविंशतिः ॥ ७६ ॥ शालीवाहशकेन्धिर्वेदमुनिभूतसंख्ये पुर्वप-
 ण्वितेष्वथ प्रोद्यतचित्रभानुमधुमासेशु कृपक्षेतिथौ ॥ पंचम्यांबुधवासरे विर-
 चितं सायुज्यमुक्तिप्रददेव्याः रूपमहीभुजास्तुलिखितं संकीडितामिदम् ॥

२७ अथैतच्चित्रपटनिर्माणप्रकारः-

देवीसायुज्यसंप्राप्तिक्रीडनेरचितान्यथः ॥ सध्यानिसर्पगत्यैवद्रष्टव्या
 निमनीपिप्तिः ॥ १ ॥ प्राङ्पश्चिमंषोडशर्वाधिकाःस्युर्दक्षोत्तरेपञ्चदशै-
 वचास्मिन् ॥ राजांकितंसांलिखितंपठेयःगृहैरथोपंचगिरादरेण ॥ २ ॥
 अधोर्वाध्यांपंचदशकोष्ठाविस्स्युरनुक्रमात् ॥ ३ ॥ एवमूर्ध्वपंचदशवी-
 ध्यस्स्युस्तुक्तकोष्ठकैः ॥ एकाशोर्ध्वकोष्ठानित्वेकवीध्यांभवन्तिच ॥ ४ ॥
 संहत्यपट्टत्रिंशदुत्तरशतत्रयकोष्ठकम् ॥ यज्जन्मपेक्ष्यतेसर्वैःप्रारभ्यंक्रौ-
 डनंभवेत् ॥ ५ ॥ तस्मात्तत्रस्वस्वशारानेकीकृत्यविनिक्षिपेत् ॥
 प्रमिद्धाक्षक्रीडनवदन्यज्ज्येयंविचक्षणैः ॥ ६ ॥ अक्षत्रयंभवत्यत्रचतुरश्रं
 मुशोन्नमम् ॥ पार्श्वेषुस्युस्सुमान्यत्रत्रिष्वेकद्वित्रिसंख्यया ॥ ७ ॥
 चत्वारिपञ्चपट्टचैवाष्टसप्तैकादशस्मृताः ॥ एकैकपार्श्वसर्वपांनिस्तुमं
 संप्रकीर्तितम् ॥ ८ ॥ यावन्तःक्रीडकास्तन्निरासत्वावन्तएवाहि ॥
 विभिन्नलक्षणाःकल्प्याःक्रीडाकुशलितिस्मृतम् ॥ ९ ॥

कन्दपद्मदरूपवादटीकु-

श्रीविरूपाक्षभगवादिपपावनसद्धर्मकर्मफलमण्डपरिपम् ॥ श्रीविवरिपुत्रे-
 मुज्जनरुद्रवियसायु-पवेवक्रीडेयरविपम् ॥ कारणनूराहिवबुनूराहकार्यमळद्वादि-
 प्पत्नात्कुतोरुवसद्धरुमोदलागारेसालिन्नूरमुवत्तारेमनेगळ् ॥ १ ॥ (सीसपद्मम्)-वन्द-
 रिधदिनेदुहोदिरुवमनेगळ्छिनिदकार्यकारणविदुपेद्वे ॥ वरगुरद्रोहिगेवरुदागळे
 शूलनरकनृतवनाटेनरकक्षिमियु ॥ २ ॥ सत्पुरुषानद्वगध पतनवैस्वामिगतिद्रोहिगे
 महारौरवेयदुहु ॥ तन्देतायिगेद्रोहितानामरौरवबु सद्धभिन्नद्रोहिगदुहुतपन ॥
 विद्यादिगर्भसलुविमराससन्नधिकवाग्यपेक्षयमेयलवपिशाच ॥ ३ ॥ तामसाह-
 कारियामेरासस राजहेळनवमाडेकुम्भीपाकबुधोरेयभण्डारकेद्रोहवमुमाडिदेरेदो-
 रबुदवनिगेकालसूत्रनरक ॥ राजदूषणेनेप्यलसिपत्रवातनिगेरानद्रोहिगेसहायवाटरव-

गेसंघातवै ॥ ४ ॥ राजदाराद्यपेक्षिगेलं विसदेबहुदवनिगन्धतमस्सु ॥ उत्तमद-
 जातिपल्लिहुट्टिमद्यवंकुडिये मत्तवंगेवैतरणियनुवनरक हृदिनारनेयमनेयुमोदलागिमुव-
 नुमेनेयकारणकार्यवनुपेळ्वेनु ॥ ५ ॥ भूतदयेइल्लदहेमुरुडसिलेयागुवनु ॥ निद्रेय-
 नुगेडसिदंहेतिगणेयहनु ॥ ६ ॥ ज्ञानवनुताहोदिहीननागिरलुण्णे ॥ मानवदे-
 वतास्मरणेइरदे ॥ ७ ॥ गानवनुमाडेदहेतानहनुजीरुण्डेकेळनृतज्योतिषतपेळेगोळि ॥
 देवालयददीपगेडियागेपतङ्गयाववनु ॥ ८ ॥ धान्यचौर्यगळमाडिजीविपनोहेगणद-
 चेतनवहेदुवनुलोककण्टनागेचोलुनिजवु ॥ हिडिदपट्टंग्यायादंविडदेइरलवनेयुडुवागि-
 बहुकालनडेयुतिहनु ॥ ९ ॥ स्वामिदोहकेतानुसहाप्यवनुमाडेकीचपालनहकिकी-
 लुवाळु ॥ पतिगेविषवसिदसतिगेबोतियजन्मसततवीतनबुंडुसागुववगे ॥ १० ॥ भ्रमरज-
 न्मवनोढलमितधनगळपळिममतेयिसद्वयवमाडदिरलु ॥ जेनुहुळुवागुवनुजीविगळि-
 गक्षकेतानुकण्टकनागलवनुनोणवु ॥ ११ ॥ तानुवळ्ळेयवनागिदययिल्लिदरेनारि
 मानवगेसच्छिलेयभावबहुडु ॥ भूवत्तवंदरिंमोदलागिनात्त्वत्तरेदनेयमनेगळनुयैदिर्प-
 कार्यकारणगळनुकाण्वन्तेपेळ्वेनु ॥ १२ ॥ केळुबुदुनीविदनुकिवियकोदुडु ॥
 दानकण्टकतोदवेडियागुवनुविषहदयसर्पनागिरुवनोडु ॥ १३ ॥ अविवेकदल्लि-
 मुळुगेकप्पेयागुवचाडिहेळिजीविसेमरयनिवने ॥ यहनुमुदवेकण्टकबेळुचदुरेवअनेपिंद
 वदुकेनरियागुषनुमतियनीगिबदुकेबहुदेनगूवे ॥ १४ ॥ पापदिज्ञानिगळकण्डुकाणदे-
 इरलुकपट्टिंदपादपेययागुवनु ॥ पररअन्नवनुण्डुवालेधायसवंचौर्यदलिवालेतोल-
 नवनलिदु ॥ १५ ॥ पररनुबैय्येनायियागुवनवनुनरननोडु ॥ नीरिनल्लिजनरुगळ
 नितुहिंसेयगैयेमोसळेयागुवतन्नमोसदिंद ॥ १६ ॥ तार्थयात्रेगेजनरुतिरुगेनिंदि-
 सेकूर्म सार्थकदकर्मदलिमत्तनागे ॥ अजगरनुवंशगळनवनपेक्षिसलेतेयुदिअवरनेनोडि
 दनुविशदवागि ॥ १७ ॥ नात्त्वत्तरारनेनदेवमनेमोदलागियरवनुमनेगळलिबरदु-
 इरुवकार्यकारणगळनु ॥ काण्वन्तेपेळ्वेनुसर्वदोकेळुबुदुसकलननरुमुदिनलियुत-
 बेग ॥ १८ ॥ मोहहेचुतबरलु कुदिवकामियुसततगुन्वच्चियहनु ॥ अविवेकदलि-
 शास्त्रगळनोदेरासभनु डांभिकघ्यानवनुमाडेवकनु ॥ १९ ॥ बारिविरक्तनुकरडियरिदप
 ञ्दकालज्ञानवुसरुलुकोळियागुवनु ॥ उत्तमदकुलदल्लिपुट्टिमांसवतित्रलितलवता-
 म्याके ॥ २० ॥ ईपरियनोडुस्त्रीयरनुबलदिंदकेडिसेकॉडमुसुकवनु ॥ स्त्रीयरिगेसङ्गवंति
 रुगिपगळुमाडलवनुकपोत ॥ २१ ॥ माडेहोनाचारवनुवानरनुबुण्डमनेगेरदवगेयेटरा-
 गुवनु ॥ बहुलुत्तमदजातियलिपुट्टिनाट्यादियावनरनुबदुकुवनोनविलवनुमनुनतन्होटे-
 यनुतानेहोरेदरेसूकरदनन्मवु ॥ २२ ॥ दुर्वलरवरदिंदुःखगैसलुगिदग ॥ हिरियरनुनोडि
 शठणेइंदनदयेवन्टेयागुवकण्डवरमनेयमुरिदुतनमनेकट्टेगीनगनुमरुलुतनदिम् ॥ २३ ॥
 अरुवत्तवन्दरिदमुन्दागियप्पत्तरेदनेयमनेगळनुयैदिर्पकार्यकारणगळनु ॥ कमलमुरिसे-

लुवेनुमुददिदनीकेलुमोदलागि ॥ २४ ॥ कालाडिकुदुरेशंगारचेष्टेगळलिसर्वदानिरतकोगिल
 युतानेयहनु ॥ सुजनरलिदोषवगैयुवेनतानेशिवंगि ॥ २५ ॥ दोडवरगर्वाददूषिसुवनकोण
 नागुव ॥ जीवकोटिदण्डनेयलिनिरतनादरेकटुकनिजवेयवनु ॥ २६ ॥ शम्भुमन्त्रभ्रष्टशरभ
 नवनुपरार्थवागिनामस्मरणेमाडेगरुड ॥ विष्णुमन्त्रभ्रष्टमेरुण्डनुपरार्थवागितीर्थयात्रेय-
 माडलंचेव्याटे ॥ २७ ॥ यत्न्यासक्तव्याळियागुनमार्गतापिनददरेहोलेयसत्य ॥ कर्मा-
 चरणेयल्लिचपलमृगजापे-कूरनेहुलियु ॥ मतिथिल्लदेतनगेपररबुद्धिइंदर्ज ॥ वितेशुकनु ॥
 तिरुगिदरेमदेष्टिगजबुसालेदायिनुगणेनमाडेआरसाले ॥ २८ ॥ पसरारानेयमने-
 यल्लिपतियजरियुवनारिमाळियहळु ॥ ईसालेल्पत्तरेळनेयमनेयल्लियाचारहीननादव-
 नेशूद्र ॥ २९ ॥ इल्लियम्भत्तोंदरल्लिपतियविदुपरपुरुषरनुतानुपडेयेविधवे ॥
 इल्लियम्भत्तूररलिदेवियमन्त्रभ्रष्टनादरेसिहभावबहुदु ॥ ३० ॥ यम्भत्तरेदरलियन्य-
 पुन्नरनेडिपडलसूयेयनबळुब-श्रेयहळु ॥ यम्भत्तुइदरमेळेवम्भत्तनेमनेयोळ्ळिदुना-
 चिकेयल्लुवीदियोळसोगासितिरुगे ॥ वेदयाजन्मविल्लितोंभत्तरलिवावेइल्लेदरमिसलवनपुंस
 कनु ॥ ३१ ॥ येळनेसालिनलिरुवतांभत्तेळरलिलोभियांगनररलिबैश्यनु ॥ इल्लि-
 तोंभत्तेदरल्लिसाधुवेयागिज्ञानविल्लेदररुतानुगोवु ॥ ३२ ॥ तोंभत्तुधंभत्तुतोरुवमने
 यल्लितानुमाडिदुप्यक्षीणवागेमनुज ॥ यन्टनेसालमनेनूरवंभत्तरल्लिसात्तिकनईका-
 रियागेविमनव ॥ ३३ ॥ नूरहदिनेळनेयमनेयल्लितासकामनेयागितपसमाडेराजनु ॥
 ओंभत्तनेयसालिमल्लिनूररपत्तेदरल्लितोपुहाकिसिदडवापुलोक्वु ॥ इल्लिबनिते-
 नूरिप्पत्तपण्डरल्लिकेरेकोळ्वनेलसिराचिसेवरुणलोकबुमुन्दे ॥ ३४ ॥ इरुवनूर्मुवत्त-
 वन्दरलिनीचदेवतेयभाजिसोनिर्गतियलोकवहुदु ॥ इल्लुहत्तनेसालुनूरमूवत्तारुतोरुवल्लिता-
 नूरत्नाभरणदानवनुमाडिदरेनागलोकबुबुदु ॥ नारिकेळे-इल्लिनूरैवत्तरल्लि-
 सांगाध्ययनवनुमाडेसट्टिमवरुकेळु ॥ ३५ ॥ सालुहत्तोंदरल्लिसल्लुवनूरैवत्तेदरलि-
 बहुधनवमोदितपुहृषगहुदुकुवेरलोक ॥ नूरैवत्तेळरलिपतिभक्तियाणिसिमाडेसति-
 गेपतिसालोक्कयसल्लुवनूरैवत्तरोंभत्तनेदरल्लिवपुवदिदु ॥ ३६ ॥ अष्टकान्वष्टकगळनु-
 माडेपितुलोक ॥ नूरअरवत्तोंदतोरुवल्लिधर्मसूक्ष्मवतिल्लिदुत्तानेदयेयमलोक ॥ हचेरद-
 नेसालुपडदुइरुवनूरअरवत्तेळतोरुतिहमनेयल्लिकदनदल्लिहिमेष्टदवनुमडियलवगेविर-
 स्वर्गवहुदु ॥ ३७ ॥ नूरैप्पत्तोभत्तरल्लिससरवित्तविहळुअवनहननुसुविरक ॥ इदिमूरने
 यसालिनल्लिनूरैभत्तरल्लिबैदुशिवनदेवालयवुजीर्णवागिरतिरल्लुद्धारवनुमाडलुचहुदवगे
 ईशानलोकवु ॥ मनेनूरैभत्तेदरलि-वहळयत्तागादिगळनुमाडल्लिभलोकवरबुद
 वनिंग ॥ नूरतोभत्तवन्दरल्लितोपद्विआतेपिपूजेयमाडल्लिलोकवुवहुदु ॥ ३८ ॥
 सालुहदिनात्करल्लिसन्धिसिरुवइश्वरमूयनेयल्लिबहुकपिलगोदानादिगालोकतानेवहुदु ॥
 इल्लुर्वेभत्तनेदरल्लिसत्कर्मगळमाडलीश्वरार्पणबुद्धिइन्दवत्तत्त्वभाववनुपडेव ॥ इदि

नैदनेयमनैदनेसालिनल्लिनूरहदिनेदनेयल्लिषणप्रयवनिल्लिवर्निसलवगसत्यलोकवेबहुदु
सत्यावगि ॥ ३९ ॥ इधूरहदिनेदनेदरलिवीरशैवनेयागेविमलकैलासलोक ॥ इधूरहत्तुमत्ति
नुवोभत्तरलिवीरवैष्णवनागेविपुलवैकुण्ठलोकवामनुजनिने ॥ ४० ॥ दोरेवुदि-
दिधूरहत्तनेयसद्वरुकासनेमुख्यवागि ॥ देवियसायुज्यविरुवमनेपर्यंतविरुविदिप-
त्तात्कुविवरवागि ॥ ४१ ॥ इदरपरिगळपेळ्वेनीवुकर्मदिदेकळिसद्वरुकागमदस-
दियेयु ॥ इल्लिनिगमवहावियेयोगारूढमत्तेयोगभ्रष्टमन्त्रयोग ॥ ४२ ॥ ज्ञानयो-
गवुमुन्देतानेनामस्मरणेनादासन्धाननलिदुनोडळ ॥ अर्चनेयुदासत्वरजयोगभ्रवणमनन
निदिध्यासनमत्तेसाक्षात्कारसंसारविमोक्षानन्ददनुभववुस्वांकितवु ॥ पादसेवामपत्ति-
सालोक्यसामीप्यसारूप्यसायुज्यमुक्तियंब ॥ ४३ ॥ नूरमुवत्तुमेलारुमनेगळनोडे-
शूलनरकवेपुच्छसपंगतिरिगणितेसायुज्यफणवु ॥ लोकभेदगळसुनोडिजातियन-
रकगळभेदगळसंरुवेगळपेळ्वे ॥ ४४ ॥ कैलासमोदलागिकेळत्तत्त्वमार्गांत ॥
ऊर्ध्वलोकदमनेगळोदुदुमाडे ॥ ४५ ॥ पदिनेळुमनुजनेमोदलागियेपिशाचपदपर्यंत-
दळिमनुजभावभेदगळसदनगळवरदिहवु ॥ हदिनेळुगोविर्निमोदलागिकुरितुनोडळ
शिलेयपरियंतरवुतिरियक्जन्तुगळमनेगळिवरवत्तुपणिसिनोडळ ॥ ४६ ॥
शूलनरकवेमोदलुगोण्डुवैतरणियनुकडेयोळेणिसिलुहघेरदुमनेगळ ॥ नोटकोरे-
ळिइयाटकेडाळगळुनात्कुपट्टिनभूरनंतिनीवु ॥ ४७ ॥ वन्दरिन्दिपत्तरवारिगेत्तपदे-
नोडिइल्लिलेखवमुहाकिर्कोडाडि ॥ शालिवाहनशकवुसाविरदयेळूनरत्त्वत्तरेदकेसर-
चित्रभानुसंबत्तरवपदचैत्रदशुद्धपञ्चमियुधवाररजिसिरुवशुभवादिदिवसदळिसभेय
वरु ॥ मेळुवापरियिधधरेयल्लिरुवनररुनारियरुसन्मगिवरिधेत्तश्रीकृष्णपरणीन्द्राविसि-
रुवसरसवादश्रीवैवियसायुज्यवैवुवाटवाचन्द्रतारकमागीरतुनोडि ॥ सततसन्तो-
षदिंदाडिनीवुसुखदलाडिजनकेशुभवुवहुदु ॥ ४८ ॥

(टीकु)—ईरितिथादचतुरश्राकृतिपठवत्तुनिर्माणमाडुवदके हदिनारुसालुमनेगळ
लेखदक्रम—चतुरश्राकृतिपठकेवदुमनेगळइधूरमूवत्तार ॥ केळगणशूलनरकवन्दने
सालुमोदलागिहदिनेदनेसालुवारिगेसालुवन्दकेमनेगळ १५ रळु मनेगळ २२५ । मेळ-
णदेवीसायुज्य १६ नेसालु अंकितदमने १ सह ११ । वदु सालुगळ १६ के वदु
मनेगळ २३६ ॥

ईचतुरश्राकृतिपठके डाळगळ लेख-नखसंख्ये मेरिगे २० के
डाळ १ के पट्टु ४ के पट्टु १ के लेखविल्ल । कडमे पट्टु ३ रळि पट्टु १ के
१ । पट्टु १ के २ । पट्टु १ के ३ । डाळ १ के पट्टु १ के लेखविल्ल ।
कडमे पट्टु ३ रळि पट्टु १ के ४ । पट्टु १ के ५ । पट्टु १ के ६ । डाळ १
के पट्टु १ के लेखविल्ल । कडमे पट्टुगळ ३ रळि पट्टु १ के ७ । पट्टु १ के
८ । पट्टु १ के ११ । ईडाळगळ ३ रिंद १ रिंदहिदिदु इप्पत्तरवारि लेखवी-
लुत्ते । चतुरश्रदेवीसायुज्यदाटके ईडाळगळ ॥

ई देवीसायुज्यमुक्तियाटदचतुरश्रपटदल्लिकारणदमनेग-
 लुनूराररल्लियुकन्नडमातुगळअक्षरगळबुवरेयतक
 रीतिसर्पगतिरियिकेळगेवामभागादिन्दमेलकेलेख-

ईलेखदमनेगळकेवल- कारणदु	ईलेखदमनेगळके- खचित्रादकार्यदु	ईलेखदमनेगळकेवल- कारणदु	ईलेखदमनेगळके- खचित्रादकार्यदु
१३४ गुरुद्रोहिगे शूलनरकमाप्ति	१	२०७ उत्तमजातियल्लि हुट्टि मुरा-	
१९९ असत्यवस्तुदिदरे नरकक्रिमि- माप्ति	२	पानवंमाडिदरे वेतरणी नरक- माप्ति	१५
१७४ सत्पुरुषरं निन्दिसिदरे अधःपतन- नरक माप्ति	३	८७ भूतदयविछेदे इहरे मुरुडु- शिलेय जन्म	१६
१८७ स्वामिद्रोहिगे महारौरव नरक माप्ति	४	८८ निद्राभंगवं माडिदरे तिग जेय जन्म	१७
१८९ मातापितृद्रोहिगे रौरव नरक- माप्ति	५	८९ शानवस्तु होंदि व्यर्थवादरेवण्णे जन्म	१८
१२२ मित्रद्रोहिगे पतननरक माप्ति	६	१७० देवतास्मरणे इछेदे गानवं माडिदरे जीरुण्डे जन्म	१९
१५८ विद्या अहंकारियादरे वल्लारा- क्षस जन्म	७	१४९ अवद्वज्योतिषवं हेळिदरे पल्ली जन्म	२०
१०३ अत्यपेक्षियादरेपिशाचजन्म	८	१६४ देवालयददीपवं कोडीसिदरे पतंग जन्म	२१
९३ तामसाहकारियादरे राक्षस जन्म	९	१२६ धान्यचौर्यवं माडिदरे हेग्गण- जन्म	२२
१५३ राजहेलनव माडिदरे कुंभी- पाक नरक माप्ति	१०	१०८ लोककण्टकनादरे वृश्चिकजन्म	२३
१४६ राजभण्डारद्रोहिगे कालसूत्र नरक माप्ति	११	१०४ अन्यायादि हिदिदपट्टुविहदे- इदरे मोषिकाजन्म	२४
१६३ राजद्रूपणेयं माडिदरे अशि- पत्र नरक माप्ति	१२	११८ स्वामिद्रोहकेसहायनादरे कीचपाटहकीजन्म	२५
१४० राजद्रोहिगे सहायनादरेसं- घातनरक माप्ति	१३	१६० पतिगेविपवात्रिकिदर वोली- क्यातनन्म	२६
१७२ राजदारापक्षिगे अन्यन्तमो नरक माप्ति	१४	१५२ नित्यमं औतनद उटवं माडिदरे	

अमर जन्म	२७	दिशिदरे कूर्मजन्म	४३
८० धनवं संपादिसि सद्गुणवं मा-		११६ सत्कर्मानुष्ठानलि मन्दबुद्धि-	
हदे इहरे नेनुहुलुविन जन्म	२८	यादरे अनगरजन्म	४४
७८ अघकण्टकनादरे नोणविन		१४८ वंशपेक्षियादरे लतेजन्म	४५
जन्म	२९	११४ सदाकामियादरे गुणवञ्चिजन्म	४६
७९ वल्लेयवनागि दयविल्लदिहरे		१९५ विवेकविल्लदे शास्त्रवन्नोदिदरे	
नोणविन जन्म	३०	मर्दमजन्म	४७
१०० दानकण्टकनादरे तौटद वे-		१४७ डांभिकध्यानवं माहिदरे बक	
लीजन्म	३१	जन्म	४८
११० विषहृदयनादरे सर्पजन्म	३२	२०६ बरीविरकनादरे करडीजन्म	४९
१६८ विवेकविल्लदे स्नानवम्माहि-		१३७ अपद्धकालज्ञानवं हेळिदरे	
दरे मण्डूकजन्म	३३	कोळीजन्म	५०
१३९ चाढीहेळिकोंडु जीविशिदरे		१९६ वृत्तमजातियलि हुटिमांसभक्ष	
मत्स्यजन्म	३४	णवं माहिदरे म्याकेजन्म	५१
९६ विधाहकण्टकनादरे बेडु जन्म	३५	१८० बलात्कारदिं स्त्रीयं केडशिदरे	
१०२ अतिवञ्चनेयिन्द नडदरे नरी-		कोंडुमुसुकिनजन्म	५२
जन्म	३६	११२ दिवा स्त्रीसंगवं माहिदरे कपो	
१०६ बुद्धिइल्लदे बहुकालजीविसि-		तजन्म	५३
दरे गूषेजन्म	३७	१६६ हीनाचारवं माहिदरे वानर	
१३८ ज्ञानिगळंकण्डु काणदन्ते नड-		जन्म	५४
दरे वृक्षजन्म	३८	१९७ पुण्डमनेगेरहस्यु बगेदरे ठगर	
१२० पराव्रमक्षणेयिन्दजीविसुषव-		जन्म	५५
निगे कायेजन्म	३९	२०१ वृत्तमजातियलि हुटिनाट्यदिंद	
१९८ अन्नचीयवं माहिजीविशिदरे		जीविशिदरे नविलुजन्म	५६
तोळजन्म	४०	१७५ तन्नहोष्टेयसुत्ताने होरदरे मूक	
१७१ कण्डवरत्नेल्लबेदरे नायि-		रजन्म	५७
जन्म	४१	९१ दुर्वलरसुबलात्कारदिं दण्डशि	
९२ नीरिनालि जनार्हिसेयसुमाहि-		दरे गिडुगजन्म	५८
दरे मोत्तळेजन्म	४२	१८१ हिरियरन्नोडि श्रुतेयिंद नडदरे	
१७८ तीर्थयात्रेयं माहिदवरसु नि-		वैजन्म	५९

१०५ कण्डवर मनेयमुरिदु तन्मने यन्मुकष्टिदरे गीजगजन्म ६०	१२१ पतियबिट्टुपरपुरुषन अपे क्षिशिदरेविषवाजन्म ८१
१३२ कालाडियादरे अभजन्म ६१	२०८ देवीमन्त्रोपासनाभ्रष्टनादरे सिंहजन्म ८३
१७६ शृंगारचेष्टेयोळ सदानिरतनादरे फोगिलेजन्म ६२	१३५ अन्यरमकळन्नोडिभसृषेपट्टरे बजेजन्म ८५
१९४ सज्जनरल्लि कोधव माडिदरे शिवगीजन्म ६३	१५६ नाचिकेयिल्लदे बीदियल्लि सोगसि निन्द तिरुगिदरे वैश्यजन्म ८९
१८२ गर्वादिदोडुवर झुपशिदरे फोणजन्म ६४	१२९ वावैयिल्ले सम्भोगव माडिद रे मृपसकजन्म ९०
१५४ जीवदण्डनेयल्लि सदा निरत- नादरे कटुकजन्म ६५	१३० लोभियागि शेरिगे पावुमार दरे वैश्यजन्म ९७
१९२ शैवमन्त्रोपासनाभ्रष्टनादरे शरभजन्म ६६	१८६ साधुवागि ज्ञानविल्लदे यिदरे गोनन्म ९८
२०२ परार्यवागि नामस्मरणेय मा- डिदरे गरुडजन्म ६७	१९० तामाडिदुपुण्यमुक्षीणवादरे मनुष्यजन्म ९९
१८४ वैष्णवमन्त्रोपासनाभ्रष्टनादरे गण्डभेरुण्डजन्म ६८	१४४ सात्विकाहकारियादरे ब्राह्मण जन्म १०९
२०४ परार्यवागितीर्थयात्रेयमाडिदरे हसजन्म ६९	१४२ सकामनागितपस्त माडिदरे रानजन्म ११७
१६२ मृगयासक्तियाल्लि सदा निरत नागिदरे व्यालीमृगजन्म ७०	१०१ तोपुहाकिदरे वायव्यलोक माप्ति १२५
१९३ मार्गत्पिनडदरेअन्त्यजन्म ७१	१०७ कूपतटाकादिनिर्माणव माडि दरे वरुणलोकमाप्ति १२८
९४ सत्कर्मावरणेयाल्लिचापलपट्टरे हुल्लेजन्म ७२	५९ नीचदेवताउपासनेय माडिदरे नैऋत्यलोकमाप्ति १३१
२०० क्रूरनादरे व्याघ्रजन्म ७३	८४ अनेकरत्नाभरणदानव माडि दरे नागलोकमाप्ति १३६
२०५ स्वबुद्धियिल्लदे परबुद्धिधि जी विशिदरे शुक्रजन्म ७४	१११ सांगवदाध्ययनवमाडिदरे सट्टिमजन्म १५०
१२४ मद्देहिचित्तिरुगिदरे गनजन्म ७५	१३३ अनेकाहिरण्यगणवमाडिदरे
१२७ गण्टननु जरुदुडिदरे माळा जन्म ७६	
१८३ आचारविहीननादरे शूद्रजन्म ७७	

कुवेरलोकमाप्ति	१५५	० योगधष्टनादरे तत्त्वमार्ग	२१४
११९ पतिभक्तियं माडिदपतिप्रतेमे		० मन्त्रयोग	२१५
पतिसालोक्यमाप्ति	१५७	० ज्ञानयोग	२१६
८२ अष्टकान्वष्टकादिकर्मणं म-		१६९ ईषणत्रयवं वर्जिशिदरे सत्य-	
क्तियं माडलु पितृलोकमाप्ति	१५९	लोकमाप्ति	२१८
१२६ धर्मसूक्ष्मवं तिळिदु नहदरे		१७३ वीरवैवनादरे कैलास लोक	
यमधर्मलोकमाप्ति	१६१	माप्ति	२१८
१५१ युद्धदल्लिहिम्मेष्टेदमुतनादरे		१७७ वीरवैष्णवनादरे वैकुण्ठलोक	
वीरस्वर्गमाप्ति	१६७	माप्ति	२१९
११५ संसारादिं उदासीननादरे विरक्त-		० नामस्मरणे	२२०
जन्म	१७९	० नादानुसन्धान	२२१
१४१ शिवालयवं जीर्णोद्धारवं माडिदरे		० अर्चना	२२२
ईशानलोकमाप्ति	१८५	० दासत्व	२२३
१६५ अनेकयज्ञयागादिगळं माडि		० राजयोग	२२४
दरे इन्द्रलोकमाप्ति	१८८	० श्रवण	२२५
१४५ सदा अतिथिपूजेयं माडिदरे अग्नि		० मनन	२२६
लोकमाप्ति	१९१	० निदिध्यासन	२२७
१४३ अनेककपिलागोदानवं माडि-		० साक्षात्कार	२२८
दरे गोलोकमाप्ति	२०३	० संसारविमोक्त	२२९
११३ ईश्वरप्राप्तियागि सत्कर्मचर-		० आनन्दानुभव	२३०
णयं माडिदक्षानिगेतस्वमार्ग	२०९	० अंकितदमनेदोड्डु	२३१
० सहस्रकटाक्ष	२१०	० पादसेवामपत्ति	२३२
० आगमसद्दिद्या	२११	० सालोक्य	२३३
० निगमब्रह्मविद्या	२१२	० सामीप्य	२३४
० योगारूढ	२१३	० सारूप्य	२३५
		० देवीसायुज्यमुक्ति	२३६

इमेरे-ईषठदअंकितदमनेगळाले कमवागि चरेयतकडु ॥

ई देवीसायुज्यमुक्तिय पगडे आटके कार्यदमनेगळ १०६ कारणगळमनेगळ १०६
सद्गुरुकटाक्षादि अंकितदमने १ सहमनेगळ २४ । वट्ट मनेगळ २३६ । ई आटके नात्कुप
टिनडाळगळ मूरु । ई डाळगळलि नखसंख्येयन्ते वंदरिद शिदिदु इप्पत्तुसंख्येगळव
रिगेवाळवन्ते गुरुतुमादिकोडाडुवुदु ॥

२८ अथ लिङ्गाकृतिदेवीसायुज्यमुत्तयक्षक्रीडाविवरणम्-

पृथग्बीधित्रयेधस्तात्कोष्ठान्येकोनविंशतिः ॥ बीधिद्वयेसप्तदशततः
पञ्चदशोपरि ॥ १ ॥ बीध्यामुपरिकोष्ठानि स्यूरम्याणि त्रयोदश ॥
एकादशस्युः कोष्ठानि बीध्यामुपरितत्परे ॥ २ ॥ ऊर्ध्वभागे द्वयोर्बीधयोः
कोष्ठानि स्युः त्रयोदश ॥ पृथक् तदूर्ध्वबीधयोः स्युर्द्वयैरेकादशक्रमात् ॥
॥ ३ ॥ पृथक् तदूर्ध्वबीध्यां तु कोष्ठानि स्युस्तयोदश ॥ तदूर्ध्वस्युस्ततद-
शबीध्यां कोष्ठानि संलिखेत् ॥ ४ ॥ ऊर्ध्वाध्वबीधिक्रमशः षोडशद्वादश-
क्रमात् ॥ कोष्ठानि कल्प्यान् यत्रेति क्रीडासुकुशलैस्त्वृतम् ॥ ५ ॥
पूर्वाक्षाक्षक्रीडनवत्क्रीडयंकथितावुधैः ॥ अक्षाश्चात्र त्रयो ज्ञेयानि स्मुमा-
एकपार्श्वतः ॥ ६ ॥ पार्श्वत्रये तु क्रमशः द्वित्र्येककुसुमः पृथक् ॥ एको-
क्षोन्यस्तथा ज्ञेयोदशसप्तचतुस्त्रयः ॥ ७ ॥ त्रयोदश तथा पञ्चदश चैव-
चतुर्दश ॥ मुमान्यत्र सविज्ञेयानीति चाक्षविचक्षणाः ॥ ८ ॥ शाली-
वाहशकेपुषाणमुनिभृसंग्येपुवर्षेप्यथोयातेष्वद्यजयावहेविजयनान्यद्वे-
कतौ भैष्मके ॥ आपाटे सितपक्षके भृगुदिने चैकादशी मयुते श्रीलिङ्गाकृति-
मातनोदिमभिहर्षीरुष्णभूवल्लभः ॥ ९ ॥

चतुरश्राकृतियाद् देवीसायुज्यमुक्ति आटके पटवसु शिवालिङ्गाकृति-
याणि रचिशिविस्वटके पटवसुराचिमुवमम-डाळगळलेखमह-(मीमपरा)-
श्रीचण्डिकामान्यसेवासमालम्बसाप्रान्यसोशीत्यसद्गुणैपथितननामरभुजकृष्णनृपभो
जराजेंद्ररचिसिम्बरम्पवाद ॥ शिवालिङ्गाकृतियचित्रपटदलदेविसायु यमुक्तिय-
चाटदेलेगे ॥ १ ॥ सद्गुरुकटाक्षादिसायुज्यमुत्तयन्तवासिने हल ॥ केनासमोदलागि
केळूतत्वमार्गात उर्ध्वलोपदमनेगळो टुमाहे ॥ २ ॥ पदिनेळुमनुमनेमोदयागि-
येपिशाचपददपयतदलमनुजभाव ॥ भेदगळसदगळबेरदिहनुददिनेळुगोविनिमो-

दलागिकुरितुनोडरु ॥ ३ ॥ शिलेयपर्यतरवुतिर्यकुजंतुगळ मनेगळिहवरवतुय-
णिसिनोडरु ॥ शूलनरकवमोदलुगोडुवैतराणियनुकडेयोळेंणिसलुहवेरहुमनेगळ ॥ ४ ॥
मोदलिंदगडगळनुमुददिंदयणिसिंदे नूरमुवत्तदुमुंदेपेळवे ॥ सद्धरुकाटाक्षादिसरससद
नेगळिगेकारणगळेयिल्लकळेयायेदनु ॥ ५ ॥ बुळिंदनूरारकेवुचितवागियेपेसरु
कायेंवेदिवकिन्नकारणगळु ॥ मनेगळवेनूरारुयणिसलंकिंतगूयिन्नूरमुवत्तमेलेयारु ॥ ६ ॥
शाळिवाहनशकवुसाविरदयेळनूरु ऐवत्तारनेयैदुतिरुव ॥ विजयसेवत्सरदविमलवा
दापादशुद्धयेकादशिशुक्वार ॥ ७ ॥ शुभदिवसदल्लीशदयेयिंसाधुसंतोपकेसरस-
मागि ॥ माडिरुवेदेविसाणुज्यदाटवाचन्द्रतारकविदाडिसुखदिम् ॥ ८ ॥

(टीकु)—इंठवत्तु रचिसुवकम—जिवलिंगाकृति पठके वट्ट मनेगळ २३६ ।
केळगण शूल नरकद वेदने सालु मोदलागि देवीसायुज्यमुक्तिय अंकितदमनेयु
इरुव मेलण सालुगळवरिगे सालुगळ १६ के विवर—केळगण १ ने सालिगे १९
मनेगळु । यरडने सालिगे १९ मनेगळु । मूरने सालिगे १९ मनेगळु । नात्कने
सालिगे १७ मनेगळु । ऐदने सालिगे १७ मनेगळु । आरने सालिगे १५ मने-
गळु । येळने सालिगे १३ मनेगळु । यण्टने सालिगे ११ मनेगळु । वम्भत्तने
सालिगे १३ मनेगळु । हत्तने सालिगे १३ मनेगळु । हन्नोदने सालिगे ११ मने-
गळु । हन्नोदने सालिगे ११ मनेगळु । हदिमूरने सालिगे १३ मनेगळु । हदि-
नात्कने सालिगे १७ मनेगळु । हदिनेदने सालिगे १६ मनेगळु । हदिनारने
मेलिन सालिनल्लि अंकितद मनेगूडि देवीसायुज्य मुक्तिवरिगे १२ मनेगळु वट्ट
सालुगळ १६ के वट्ट मनेगळु २३६ ॥ योशिवलिंगाकृति पठवत्तु रचिसुवल्लि
लिंगद वुभयपार्श्वदलि दोड यरडु मण्डलवत्तु रचिशि बलगडेय मण्डलदलि
श्रीषामुण्डेश्वरी अम्भनवरु यडगडेय मण्डलदलि यामेले बरदिरुव पद्यगळु-
बरेयवेकु ॥

ईआटके डाळगळु अंदरल्लिरुव हुवुगळ लेखसह—अभिजितसहितवाद
२८ नक्षत्रगळते डाळ १ के पट्ट ४ के लेखसविल्लदपट्ट १ । लेखसद पट्टगळ
३ के पट्ट १ के १ । पट्ट १ के २ । पट्ट १ के ३ । डाळ १ के लेखसविल्लद पट्ट
१ । लेखसद पट्ट ३ के पट्ट १ के ४ । पट्ट १ के ७ । पट्ट २ के १० ।
डाळ १ के लेखसविल्लद पट्ट १ । लेखसद ३ के पट्ट १ के १३ । पट्ट १ के
१४ । पट्ट १ के १५ । ईमरिगे इरुव डाळगळ ३ रिंद १ रद हिडिडु २८
गळवरिगु लेखगळु बीळुत्ते । ईरीतिनोडिकोडु कडमे आट यावत्तु वतुरआकृति-
याद देवीसायुज्यद पठदाटवत्तु आडुवन्ते गुडिवन्तरु नोडिकोडोडुवडु ॥

२९ अथ सर्पाकृतिदेवीसायुज्यमुत्तयक्षक्रीडाविवरणम्-

देवीसायुज्यवक्रीडाकोष्ठशाराक्षकाः स्मृताः ॥ अक्षत्रिपार्श्वभागेपु-
सुमानित्रिषुविन्यसेत् ॥ १ ॥ एकद्वित्रिणिषट्पंचचतुस्सप्तनवाष्टच ॥
शालीवाहशकेपुवाणमुनिभसंख्येपुवर्षेण्वथोयातेष्वद्यजयावहेविजयना-
मन्यब्देऋतौश्रीष्मके ॥ आपाठेसितपक्षकेबुधपितुर्वारेथराकादिनेसर्पा-
कारतयेममेवरचयामासक्षणाद्रूपतिः ॥ २ ॥

चतुरश्राकृतियाद देवीसायुज्यमुक्तिआटपठवन्तु सर्पाकृतियागि रचिसिरुवदके
पयश्चोफपठवन्तु रचिसुवक्रम डाळगळलेखसह । (सीसपद्य)-भित्तजनावनलोलश्री-
कृष्णभूपालमत्तोर्वपारेचित्रबरेयलेणिसि ॥ शालिवाहनशकवुसाविरदयेळनूरऐवत्त-
आरनेयैदुतिरुव ॥ १ ॥ विजयसंवत्सरदविमलवादाषाढशुद्धपूर्णिमेबरेदसोमवार-
दडि ॥ कल्पेशिरुतिर्षसर्पाकृतियादाचित्रपटवतुनोडिसिष्टरेल ॥ २ ॥

(टोळु)-ईपठवन्तु रचिसुवक्रम-सर्पाकृति पठने वट्टु मनेगळु २३६ । केळगिन
शूलनरफद वंदने सालु मोदलागि हदिनेदने सालुगळवरिगे सालु १ के मनेगळु
१५ लु मनेगळु २२५ मेलिन देवीसायुज्यद १६ ने साललि अंकितद मने १ सह
११ । वट्टु सालुगळु १६ के वट्टु मनेगळु २३६ ॥

यी आटके डाळगळु अदरल्लिरुव एरखगळु सह । नात्कुपट्टिन
डाळगळु ३ के डाळ १ के साली पट्टु १ । बाकी पट्टुगळु
३ के १-२-३ । डाळ १ के साली पट्टु १ । बाकी पट्टु ३ के ४-५-६ ।
डाळ १ के साली पट्टु १ । बाकी पट्टुगळु ३ के ७-८-९ । यीमेरिगे
डाळगळु ३ के वंदरिद दिडिडु १८ नळवरिगे कुराण संख्येणे कीळुव मेरिगे
गुरुतुगळमाडिकोडु कडमे यावत्तु चतुरश्राकृतिदेवीसायुज्यद पटवन्तु आटवन्तु
बुद्धिवन्तर नोडिकोंडाहुवट्टु ॥

३० अथ विश्वरूपाकृतौदेवीसायुज्यमुत्तयक्षक्रीडाविवरणम्-

वीध्यप्पोठशतत्रस्युःकोष्ठसंख्याग्रिमक्रमात् ॥ अधोर्वीध्यांसमको-
ष्ठमेकादशतथोपरि ॥ १ ॥ त्रयोदशतदूर्ध्वपञ्चदशस्युःततःपरम् ॥
ऊर्ध्वसप्तदशोर्वंतदूर्ध्ववीधीपुपञ्चम् ॥ २ ॥ पृथक्कोष्ठानिविद्वद्भिःजेया-

न्येकोनविंशतिः ॥ तदूर्ध्वस्तुप्तसप्तदशतदूर्ध्वस्तुःपृथक्पृथक् ॥ ३ ॥
 वीधिद्वयेष्वदशतदूर्ध्वस्तुष्वयोदश ॥ एकादशतदूर्ध्वस्तुःकोष्ठान्येकाद-
 शान्ततः ॥ ४ ॥ तदूर्ध्वमेवंलेख्यंस्यादक्षक्रीडाविचक्षणैः ॥ देवी-
 सायुज्यवत्सर्वमक्षास्त्रयउदीरिताः ॥ ५ ॥ एकपार्श्वेनिस्तुमास्त्युरन्येपु-
 विपुवैकमात् ॥ एकंद्वेत्रीणिचत्वारिद्वादशाष्टसुमानिहि ॥ ६ ॥
 सुमानिसप्तदशचत्रयोदशदशेतिच ॥ चतुरश्राक्षेकेष्वेवंव्यवस्थासंप्रकी-
 र्तिता ॥ ७ ॥ पट्टपंचसप्तेन्दुमितेशालिवाहशकाब्दके ॥ विजयश्रावणे-
 कृष्णेनवम्यांशुकवासरे ॥ ८ ॥ श्रीचामुण्डारुपापूर्णकृष्णराजमहीभृता ॥
 देवीसायुज्यमुक्तचर्यविश्वरूपाकृतिःकृता ॥ ९ ॥ क्रीडनात्क्रीडकानांच-
 परितोपायधीमता ॥

चतुरश्राकृतिपाद देवीसायुज्यमुक्तिपाद पठवन्तु विश्वरूपाकृतियागि रचि
 शिखरके पद्यश्लोकद पठवन्तु रचिसिखरकम डालगळ लेखसह—(सीस)—श्रीम-
 हाबलशैलशृंगवासिनिपादलोकमातेयविश्वरूपदोळगे ॥ पद्मिशदधिकद्विशतमदिरग-
 ळोळचेतनाचेतनसृष्टिवट्टु ॥ १ ॥ ब्रह्मांडवेकाणवरुवतेसायुज्यमुक्तिपंचादक्षणिग-
 तियलि ॥ रचिसिदश्रीकृष्णराजमहाराजनसिलरुसन्मार्गवरियुवन्ते ॥ २ ॥ रसश-
 र्षिकुरंगधरांकविनयवत्सरश्रावणोत्तरपक्षनवमी ॥ कवियवासरदोळसकलकविगळो
 प्वेधरेयाल्लेखंतेपाचन्द्रतारवागि ॥ ३ ॥

(टीकु)—इंपठवन्तु रचिसुवकम—श्रीदेवीविश्वरूपाकृतिपठके वट्टु मनेगळ २३६ के
 केळगिन शूलनरकद १ ने सालु मोदलागि देवीसायुज्यदशंकितदमने १ सहइरुव
 मेलिन सालु वरिगे सालुगळ १६ के विवर । केळगिन १ ने सालिनिह्लि ७ मनेगळ ।
 यरडने सालिगे ११ मनेगळ । ३ ने सालिगे १३ मनेगळ । ४ ने सालिगे १५
 मनेगळ । ५ ने सालिगे १७ मनेगळ । ६ ने सालिगे १९ मनेगळ । ७ ने
 सालिगे १९ मनेगळ । ८ ने सालिगे १९ मनेगळ । ९ ने सालिगे १९ मनेगळ
 १० ने सालिगे १९ मनेगळ । ११ ने सालिगे १७ मनेगळ । १२ ने सालिगे
 १५ मनेगळ । १३ ने सालिगे १४ मनेगळ । १४ ने सालिगे १३ मनेगळ ।
 १५ ने सालिगे ११ मनेगळ । मेलिन १६ ने सालिगे ७ मनेगळ । इमेरिगे
 वट्टु मनेगळ २३६ ॥

यी आटेके डाळगळु अदरल्लिख लेख सह-उपनिपत्सख्येयंते १ रिद ३२
गळवरिगूसंख्येवीळुव ४ पद्दिन ३ डाळगळिद वीळुवलेखके डाळ १ के-
खाली पट्टु १ । बाकी पट्टु ३ के पट्टु १ के १ । पट्टु १ के २ । पट्टु १
के ३ । डाळ १ के खाली पट्टु १ । बाकी पट्टु ३ के पट्टु १ के ४ ।
पट्टु १ के ८ । पट्टु १ के १२ । डाळ १ के खाली पट्टु १ । पट्टु ३ के पट्टु
१ के १० । पट्टु १ के १३ । पट्टु १ के १७ । ईमेरिगे इरुव ईमूरुदःछगळिद
१ रिद हिडिदु ३२ गळवरिगु वीळुत्तेयाहरिद कडमे आट यावत्तु चतुरश्राकृति
पठन्ते बुद्धिवन्तरु नोटिकोडाहुवदु ॥

३१ अथ देवीसायुज्यमुत्तयक्षक्रीडाविवरणम्- (वृन्दावनाकृतौचित्रपटे)

वीध्यस्तुषोडशात्रस्युःकोष्टसङ्ख्याग्रिमक्रमात् ॥ आदौत्रिविधीषुको
ष्ठानिस्तुरेकोनविंशतिः ॥ १ ॥ तदूर्ध्ववैसप्तदशततःपंचदशैवतु ॥
ततश्चतुर्विधिकासुकोष्ठानिस्तुस्रयोदश ॥ २ ॥ पृथक्पृथगितिप्राहुरुर्ध्वपंचद
शद्वयोः ॥ वीध्योस्ततःपृथक्कोष्ठानिभवन्तीतितद्विदः ॥ ३ ॥ तदूर्ध्वचद्वयोर्वी
ध्योःकोष्ठानिस्तुःत्रयोदश ॥ तदूर्ध्वमेकादशस्युःततस्तप्तदशोर्ध्वतः ॥ ४ ॥
तदूर्ध्वमेकादशस्युःकोष्ठानीतिक्रमःस्मृतः ॥ अधोवामादितःप्रोक्तंसर्पा-
करिक्षचालनम् ॥ ५ ॥ प्रागुक्तदेवीसायुज्यक्रीडावच्छारकाक्षयः ॥
निस्सुमश्चैकपार्श्वस्स्यान्नयाणामितरेषुतु ॥ ६ ॥ एकंद्वेत्रीणिचत्वारिद-
शसप्तत्रयोदश ॥ एवंपंचदशाथोवैचतुर्दशसुमान्यहो ॥ ७ ॥ पट्पंचसत्तेन्दु-
मितेशालीवाहशकेशुमे ॥ विजयेकार्तिकसितेद्वादश्यांभानुवासरे ॥ ८ ॥
श्रीचामुण्डारूपापूर्णरूपराजमहीभृता ॥ देवीसायुज्यमुक्तचक्षक्रीडावि-
रचितापृथक् ॥ ९ ॥ वृन्दावनाकारतुल्यचतुरश्राकृतिःशुभा ॥
इत्थंचतुर्विधमियंपुरुषार्थसारंश्रीरूपराजरचितंपठतांधरिण्याम् ॥ नश्ये-
च्चपापनिचयंमुलभोपिधर्मोदेविकटाक्षलवतःमुलजाभवेच्छ्रीः ॥ १० ॥
शालीवाहशकेषुवाणमुनिभूतसंख्येषुवर्षेष्वथोपातेष्वयजयावहेविजयना-

मन्यब्देशरत्संयुते ॥ ऊर्जस्यैववलक्षपक्षकइहश्रीद्वादशसंयुतेभानोराह्मि-
हीपतिस्समकरोदुंदावनाकारताम् ॥ ११ ॥

चतुरश्राकृतियाद देवीसायुज्यमुक्तियादपठवच्च वृन्दावनाकृतियागि रचिसि
रुवदके पद्यश्लोकदपठवन्नरचिसिरुवक्रम ढाळगळलेक्ससह । (पद्य)—श्रितनि
करसुरसालश्रीकृष्णभूपालमत्तोदुपरिचित्रवेरयलेणिसि ॥ शालिवाहनशकुसावि
रदयेळ्ळ् रवत्तभारनेयेदुतिरुव ॥ १ ॥ विजयसंवत्सरदकार्तिकदलिशुद्धदादशियुतभा
नुवारदलि ॥ कल्पिसिवृन्दावनाकृतियचित्रवनमाडलुवीक्षिसिनीरुमोददिद ॥ २ ॥

(टीका)—इपठवधु रचिसुवकम-घृन्दावनाकृतिपठके वट्ट मनेगळु २३६ के केळगिन शूलनरकके १ ने सालुमोदळागि देवीसायुज्यमुक्तियंकितदमनेइरुव मेळिन सालुवरिगे सालुगळु १६ के विवर-केळगिन १ ने सालिगे १९ मनेगळु २ ने सालिगे १९ मनेगळु । ३ ने सालिगे १९ मनेगळु । ४ ने साशिगे १७ मनेगळु । ५ ने सालिगे १५ मनेगळु । ६ ने सालिगे १३ मनेगळु । ७ ने सालिगे १३ मनेगळु । ८ ने सालिगे १३ मनेगळु । ९ ने सालिगे १३ मनेगळु । १० ने सालिगे १५ मनेगळु । ११ ने सालिगे १५ मनेगळु । १२ ने सालिगे १३ मनेगळु । १३ ने सालिगे १३ मनेगळु । १४ ने सालिगे ११ मनेगळु । १५ ने सालिगे १७ मनेगळु । १६ ने सालिगे मेळिनसालिनलि मध्यद अंकितद मनेगूढि देवीसायुज्यदशुक्तियमनेयवारिगे ११ मनेगळु । वट्टसालु १६ के मनेगळु २३६ ॥

ई आठके ढाळगळु अदरल्लिरुवलेस्ससह नक्षत्रसंख्येयन्ते १ रिंद २८ रवारि
गे संख्येबीळुवन्ते गुरुत माडतक ढाळगळु । ढाळ १ के पट्टु १ खाली । बाकी
पट्टु ३ के १-२-३ । ढाळ १ के पट्टु १ कलेक्खविळ्ळ । १ बाकी पट्टु ३
के ४-७-१० । ढाळ १ के लेस्खविळ्ळ पट्टु १ । बाकी पट्टु ३ के १३-१४
१५ । ईमेरिगे मूरुढाळगळिंद १ रिंद हिडिडु २८ रवारिगे बीळुत्तेयादरिंद कडमे
आठ यावत्तन्न चतुरश्राकृति पठदंते बुद्धिवन्तरु नोडिकोढाडुवडु ॥

३२ अथ चतुरङ्गभेद्यगरुडव्यूहरचनाक्रमः—

ऊर्ध्वतिर्यग्लिखेद्रेस्ताक्ज्योरम्यास्त्रयोदश ॥ पृथक्पृथक्कृततःको-
ष्ठानिकुर्यात्कीडनेपटुः ॥ १ ॥ चतुश्चत्वारिंशदुत्तरशतंचतुरङ्गणे ॥

चतुरङ्गैर्बलैर्व्यूहमभेद्यंगारुढंभवेत् ॥ २ ॥ राजामात्यश्चोद्वरथौपताका-
 वाजिकुञ्जराः ॥ पदांतयोद्वादशस्युरेकपक्षेतथान्यतः ॥ ३ ॥ कल्प-
 यित्वाक्रीडनंस्यात्प्रसिद्धचतुरङ्गवत् ॥ उष्ट्रपार्श्वैरथस्तस्यपार्श्वस्थाप्यापता-
 किका ॥ ४ ॥ ततोश्चइत्यादिसर्वप्रसिद्धचतुरङ्गवत् ॥ राज्ञः
 स्थितिस्स्यात्स्वस्थानेमन्त्रीपठेहिराजतः ॥ ५ ॥ समक्षंस्याच्चतुर्थेस्यस्था-
 नेउष्ट्रस्तथारथः ॥ चतुर्थेस्यात्पंचमेतुपताकास्यान्मनोहरा ॥ ६ ॥ नाथ
 मन्त्रिपथेस्यस्याच्चतुर्थेवाजिनःस्थितिः ॥ हस्तीसमोरथवलस्यक्रमात्पट्ट-
 बलानिच ॥ ७ ॥ अधःक्रमात्पट्टपदांतयणकासन्मुखाभवेत् ॥ पदातिः
 करिणःद्वेतुसमेस्तस्तुयदातदा ॥ ८ ॥ तारार्कशशिसंख्यासुक्रीडासुब्रह्म-
 णापिच ॥ अभेद्योगारुढव्यूहोभवेदितिबुधैस्त्वृतम् ॥ ९ ॥ श्रीचामुण्डा-
 कृपापूर्णकृष्णराजमहामृता ॥ अभेद्यगारुढव्यूहोरचितश्चतुरंगके ॥ १० ॥

श्रीकृष्णराजमहाराजकण्ठीरवरुविरचितिरुव १२ मने चतुरंगद-
 भेद्यवाद गारुढव्यूहवंचितिरुव पद्य कायिगळ्देकसह-(पद्य)--
 सरसचतुरंगबोलुअरसुनितेदेयल्लि रसिमारेनेकदेइरुवमन्त्री ॥ तनगेदुरागिनात्कने-
 मनेयोळ्वदेरथनात्कण्ठीरेदराळिपताके ॥ १ ॥ नाथमन्त्रीपथकेनात्कनेकदे-
 चानि रथवलसमवागिरचित्पुदाने ॥ आरुमोहरुसाळिगारुकेळगडेप्यादे करि-
 मुखदोळोदुपरहुसमदि ॥ २ ॥ अतुतारार्कशशिसंख्येयाटगळलि-उचितभवदीयगार-
 ढव्यूहदोळगे ॥ कमळसभवहोकरकट्टहुदे-चतुरंगुणसांदकृष्णराजसितीद ॥ ३ ॥

(टीकु)-ईआटदलिगुपरडारिदकायिगळ ४८ के अरसुगळ २ मधानिगळ
 २ वटेगळ ४ रथगळ ४ पताकेगळ ४ सुदुरेगळ ४ आनेगळ ४ आलुगळ २४
 अतु ४८ कायिगळ ॥ ईआटक साळ १ के मनेगळ १२ रसु साळ १२ के १४४
 मनेगळ ॥ ईकायिगळ्दु नडसुवकम्-अरसु मधानि वटे कुदरे आने आलुगळसह
 भोगलायि चतुरंगदते नडसुवदु । रथवतु आनेयते नात्कुर्वादियळ तातुइरुवम-
 नेयल्लेदे १ मने आचे मनेगे नडसुवदु । पताकेपद्य मूळमेळे तानिरुवमनेयल्लेदे मध्ये
 विट्टु आचेमनेगे नडसुवदु ॥